fo
37053

TIBERij

in Opa Pha.

Arist.

EE·2·20·

BIBLIOTECA
DE LA
Universidad de Salamanca.
Sala Est. Tab. Núm.

1ª
37053

Num. 38. cax. 6. num. 12.

(1)b16151306

Tiberij Bacilerij Bononienſis lectura in octo libros de auditu naturali Ariſtotelis: & ſui fidiſſimi cõmẽtatoris Auerrois: quã illo legente ſcholares pa pienſes ſcriptitarunt. Anno. M D. ccccciij.

Cum gratia & Priuilegio.

Hieronymi Sabloneti Patritij Mantuani. Tetraſticon ad condiſcipulos.

Ecce patent aditus. nature obſcura nitеſcunt
Dictaq; Ariſtotelis iam patefacta manent.
Ingenio prodeunt phyſices reſerata Tiberi
Dogmata. non omni cognita phyloſopho.

Illustri atq; Excellentissimo.d.Jafredo Caroli senatus Mli presidi iustissimo
Tiberius Bacilerius Bononiensis.S.P.D.

In florentissimis grecoꝝ:ꝛ arabum:necnō ꝛ latinoꝝ familijs diu versatus:illustris atq; excellētissime princeps:latinoꝝ tandē.Alberti.s.Thome:Scoti:Egidij:Frācisci:Gregorij ariminēsis:Subgerij: Joānis de bacone carmelite:ceterozūq; latinoꝝ phȳam ꝛ theologiā imitādas mente: aioq; proposui. Hi enim lumini naturali:ꝛ supnaturali suis in monumentis altissima ꝛ ꝓfundissima satisfaciūt inuestigatione:quoꝝ luminum altero: adipiscitur homo disciplinas quas humana adinuenit ratio. altero vero:sacrosancte romane ecclesie auctozitatibus:firmissime:fideliterq; cōsentit. Non tñ tales (fateoz) euasissent latini:si greci ꝛ arabes nō antecessissent.Cū itaq; bozū fauoze ꝛ beneficio:parduas omnes Aristotelis ꝛ Auer.de naturalibus:diuinisq; rebus sententias superiozibus annis in hac florētissima Ticinensi acādemia claras fecerim: que pobscure oībus antea videbanꝫ fuere quibus operepreciū visum est: postq; me legēte illas scriptitarunt ꝛmpzimendas curare:atq; in publicū edere:qđ cū factū esset:ne vt post absq; certo rectoze:veluti a patre in multitudine ꝟberrarent:meū ꝟdieci nomen. Et tue dominationi cōsecraui.Nunc igitur que in octo libzos auscultatozios discussera:in vnum volumē collecta in publicū tue amplitudini dicata ꝓdeunt:sciunt vniuersa Italie gymnasia studiū Ticinēse boc tpe celebratissimū ꝛ bti ꝛ esse:quo tuo felici moderaꝫ impio.Nunq; ego (vt ingēnue fatear):phari cō mode potuissem:nisi illustris.B.tua bonozis ꝛ vtilitatis mee diligētez habuisset,rationē. Quare si qđ ornamenti sit hec nostra elucubzatio posteritati allatura:id totum,beneficio tuo se ꝓsequutā existimet valeat.B.tua cui me comendo. Batū Papie,1506.kall.Octobris.

Jacobi Georgij de Scōsaluatoze Montisserrati de dicolos tetrastrophos ad lectoreꝫ.

Qui cupit falsis resecare vera.
Semper a doctis logicam sophȳstis:
Doctus:ꝛ solers alimēta sumat
phȳlosophoꝝ.
Sicut illustrat radijs olimpum
Phebus:ꝛ notus tenebzas repellit:
Sic suam claram phȳsicen relinquit
iste libellus.
Ille facundus Socrates magister:
Et pater fandi moziens reliquit
Huic suas dotes:tribuit diserte
munera lingue.

Joannis aloysij Cademusti Patritij Laudēsis ad lectoꝛē Epigrāma.

Lectoꝛ? Aristoteles si hac tempestate vigeret
Dictet eo melius quis sua dicta? petis?
Memo.sed e viuis migrauit ꝛ incolit vndas
Tartarias,campos permeat elyſios.
Falleris,eius enim ψυχή tenet alma Tiberi
Membza,libzis igitur inuigilato suis.
Scia sint illis tua.sintq; negocia,multus
Hisq; reponaꝫ somnus,amoꝛ,studium!
Felix posteritas que talia viderit,eius
O felix animam cui sua fata dabunt.

Anthonius de Tholedo Lugdunēsis ad eximiū preceptoꝛē suum dñm Tiberium Bononiēsem carmen.

Amphitrioniades Mitidū Tenet Hostꝫ Olipū
Negligit Insignes Viuida Secta Bomos
Et Timet Humanos Onerat⁹ Liuoꝛ Edones
Disrupta Obscenis preterit asta rosis.

In probe.Auer.

Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in primum librum de auditu naturali Aristotel. ꝛ Auerrois.

Ratiōe mea.ℙ Imitat⁹ pfectissima ꝛ cō sumatissima entia dilectissimi: fratissimiq; discipuli,que vt scribiꝫ secūdo celi. 62. paucissimis finem optatum actionib⁹ solent sibi vendicare,conaboꝛ,p viribus pñti anno deo fauente: mira facilitate breuitati copulata Ari. ꝛ Auerrois de auditu nāli sentētias oēs memoria dignas vobis aperire. Dogmatib⁹.n. breuibus ingenia vestra speculatiōibus aptissima reddentur iusta illud horatij: quicquid ꝑcipies: esto breuis: vt cito dicta percipiant animi dociles teneātq; fideles.Erit aūt oꝛdo noster in legēdo talis:primo dicam sniam Aristo.ꝛ Auer.ꝛ que ad explanationeꝫ eoꝝ ptinere videbunt: postremo introducā digressiones tanto oꝛdine: tantaq; facilitate ptractādas:vt nullus sit:qui ardua pipateticoꝝ dogmata nostris his lectionib⁹ plane nō intelligat. Relinquēs g̃ enarratiōes vris pspicacissimis nō dignas ingenijs ꝓposituꝫ aggredioꝛ. ℙ Auerrois sniās Aristotelis ꝛ in vniuersum ꝛ sigillatim fidelissime interpretari cōtendens pria sui probemij pte:intētionez proponit nālis phȳe in sūma.i. totius: necnō ꝛ paucis ptis causas cōes rebus nālibus tractantis. Et in primis asserit in expōne auctoꝝ.8.esse plibāda capitula. ℙ Cōtra primo rhetoricoꝝ dicit Arist.tria tm̄ esse ꝑdocēda: qō ꝓhemio primi libꝛi phȳsicoꝝ obseruatur. vbi intentio explicaꝫ: ꝛ oꝛdo:ꝛ modus doctrine demōstratiue. ℙ Amplius Boetius prima i porphȳriuꝫ editione: ꝛ Joānes grāmaticus primo prioꝝ:ante expositionē cuiuslibꝛi:sex tantū sentiunt ꝓmouēda. Solutio est: pfatio oratoribus peculiaris: auditoꝛes facit dociles: qñ oꝛdo premittitur: reddit attētos difficultas libꝛi: vtilitas ostituit eos benivolos: pfatio phȳe opportuna: si sit glosatoꝛis: octo cōplectiē capitula: Boetiꝰ ꝛ Joānes grāmaticus relinquūt diuisionez vsq; ad expōnem libꝛi: proportionē ꝛ viam doctrine sub sexto intelligunt: qō est sub qua pte phȳe locetur talis facultas: si vō sit auctoꝛis: vtraq; prefatio tria dūtaxat cōplectiē. ℙ Insup cuꝫ dicit cōmentatoꝛ: plura ex istis octo posse cōprehēdi ex probemio libꝛi:capit gradū cōparatiuū ꝓ positiuo:multa.n.qz tria intelligunē ex ꝓhemio Arist. ꝛ hoc est ꝙ cōmentatoꝛ scribit in calce cōmēti qnti:istud igiē supza.s.declaratū:est prologus libꝛi: ꝛ ptinet intentionē:ꝛ oꝛdinē eius:ꝛ modū doctrine demonstratiue. ℙ Preterea declarās Auer. intentionē totius scie nālis: intendit istam rōem: circa illud diligēter versaꝫ phȳe nālis: qō est subiectū nālis phȳe. Res sensibiles quatenus in se habent principiū motus ꝛ quietis: sunt vniuerse nālis phȳe subiectū: ꝛ capit plurale ꝓ singulari: (solus.n.terminꝰ incōplexus in singulari numero respectu ꝑdicati scibilis exactissime subijcitur) g̃. ℙ Est aduertēdū ꝓ species sensibiles Auerroim intelligere res nāles: hac rōne: qz species ꝛ forma idem sunt re (merito.n.esse qō hȝ forma in re fibiure debetur nomen forme:rōne vero esse intentionalis datur forme nomen speciei:) constat aūt formā eē totam essentiā ꝛ qdditatez rei: 7°metaphȳsice. 21°.iccirco ꝙposituꝫ ꝛ forma a peripateticis sepenumero eodē noīe nominaꝫ: ꝛ hec est cā ꝙ cōmentatoꝝ octauo phȳsicoꝝ.64°.dicebat deus.i. animal celeste. Et primo de ania textu cōmenti octaui: altera est diffinitio boīs: canis alia: altera dei.i. aialis celestis: illud,n.qō ē simplex in rei veritate nō hȝ diffinitionez: scribebat cōmentatoꝛ.7°.methaphȳsice in calce cōmēti.59ⁱ. ℙ Amplius dicuntur cause visibiles: eo qz relucent in effectū:melioꝛ tñ lectio esset:si diceretur: ꝛ causas visibiliū in eis specieb⁹ accidentiū: ꝛ cū illemet cause que sunt cause rerum nālium: sint ꝛ cause accidētiū in rebus nālibus visibiliū: copula pñti loco: nō diuersitatē sed diuersuꝫ tm̄ denotat modū: pñt.n.cōsiderari cause reruꝫ nālium:ꝛ vt sunt cause earū absolute:ꝛ vt sunt cause accidentiū rerum nālium:hac declaratione pōt dicere cōmentatoꝛ prio celi in fine cōmenti primi nālis dat causas coꝛpoꝝ nālium:ꝛ causas accidentiū eoꝝ: ꝛ scdo phȳsicoꝝ cōmento prio enumerando ea que i loco mouenē dicebat: habētia animas:ꝛ coꝛpoza celestia:sunt enim anime celestes nō ꝙstitute ꝓ coꝛpoza celestia: at sub celestes in materie gremio inficiunē. ℙ Rursus presentis operis intentionē explanat:cuius officiū est eas tractare causas: que cūctis rebus nālibus satisfaciāt: ꝛ docere ꝙditiones māe prime: ꝛ mouētis primi: quib⁹ cāis Platonici exēplariā ꝛ officiales: seu instrumentariā addiderūt. ℙ Est attendendū ꝙ causalitas cāe mālis ꝙsistit in recipere ꝛ causare cōposita māliter: causalitas forme stat in dare esse: si eniꝫ est forma substātialis:dat esse substātiale. si accidentalis: accidentale:finis mouet methaphoꝛice. Efficiens realiter ꝛ propꝛie. ℙ Amplius iste propōnes: mā prima est:primuꝫ

Joannis grāmaticus in prioꝛ

mouens est: ⁊ in se ⁊ respectu medij quo declarã/
tur sunt nãles: iste vero: prima forma est: primus
finis est: nãles sunt: merito medij quo deducũtur.
Diuine in se: hinc est q̄ scd̄o methaphysice cõmẽ
to sexto dicebat Auer. Aristotelẽ d̄mõstratõib⁹
nãlibus visum fuisse: dum statũ in cãis ꝯuinceret:
huic snie fauet Cõmen. 3° methaphysice 3°: ⁊ 4°
methaphyce 7°. nõ loquit̄ nãlis de primo ente: ⁊
primo physicoꝝ. 69. primum principiũ in genere
cause formalis nõ potuit sciri i scia nãli: ⁊. 12. me
thaphysice cõmentis 5° ⁊ 6°. aperte cõcludit pri/
mum finẽ ⁊ primã formã a diuino: primã mãm ⁊
primũ mouens a nãli ph̄o ꝯsiderari: ⁊ adiũgit in
fine cõmẽti sexti: hec tria: principiũ formale ⁊ fi/
nale: ⁊ mouens idez esse re. rõne tñ seiuncta: que
rõnis distinctio idonea est ⁊ sufficiẽs ad causan/
dam i sciẽtijs nõ paruã diuersitatẽ. ¶ Cõtra: huic
determinationi dissentit Cõm. primo physicoruz
cõmento primo: scia inquit diuina ꝯsiderat de tri
bus cãis: motore. s. seu efficiẽte: ⁊ forma: ⁊ fine.
¶ Solutio ẽ: inter quattuor nõiatas causas: mã ⁊
efficiens motui sunt valde ꝯsentanee: ⁊ inter has
duas: materia motui adhuc magis appropriat̄:
⁊ vt hanc in dictis cõmẽtatoris pugnãtiã vltima
te resoluã. Dico q̄ methaphysicus quattuor cãs
speculat̄: tali tñ lege: p finẽ ⁊ formã solũ demon/
strat. De efficiẽte ⁊ motore multa ꝓbat enũciari:
nec p mãm demõstrat: nec de ea quicq̄ ondit: sed
eam dũtaxat in vl̄i speculat̄: ⁊ hoc fundatissimo
documento saluat̄ methaphysicũ ⁊ quattuor cãs
⁊ tres: ⁊ duas quoq̄ iure speculari posse.

Digressio Prima.

¶ Quia pñti parte Auer. asserit res sensibiles
subiectũ eẽ nãlis phye: iccirco nõ imerito. Dubi/
tat̄ prio. An res sit sensibilis p mãz: aut p formã:
Auerrois 2° capite de substãtia orbis: ⁊. 11. me/
thaphysice. 14. docet mãm sentiri pp formã. prio
aũt celi. 92. scribit: impossibile ẽ sensibile esse per
formã: q2 est intelligibile sm formã: ⁊ sensibile sz
mãm. ¶ Amplius scd̄o de aia. 2°. forma cõprehẽ
dit̄ sensu: primo celi. 92. sensu cõprehendit̄ forma
cũ mã. At. 12. methaphysice. 14. dicit̄ formã non
cõprehẽdi sm sensuz. Solutio ad primũ cõis stat
i hoc. 2. capite d̄ s̄ba orbis. ⁊. 12. metaphysice. 14.
principia inter se cõparant̄: primo celi. 92. princi
pia ad cõpositũ. ¶ Contra: mã sentit̄ rõe forme:
⁊ cõpositũ rõe mãe: ergo ⁊ cõpositũ sentit̄ rõe for
me. ¶ Itẽ mã ⁊ cõpositũ nõ sunt sensata: nisi qua
tenus subiacẽt formis sensus pficiẽtib⁹. Solutio
itaq̄ vera est: mã ⁊ cõpositũ merito forme infor/
mantis sensuz: sunt sensata p accidens: rõe forme
informãtis intellectũ: sunt intellecta p accidẽs: ⁊
q2 esse quo forma pficit ornatq̄ itellectũ est eẽ vl/
timate abstractũ: est vnũ: est nõ potẽtiale ad aliõ
esse. Esse vo qb⁹ forã iformat sensus sunt nõ ab/
stracta: sũt nũerata sũt potẽtialia ad eẽ vl̄e ⁊ ab/
stractũ: iccirco appropate cõpositũ d̄r itelligibile
sm formã: ⁊ sensibile sm mãm. i. cõpositũ est intel/
ligibile merito esse qd̄ hz forma in intellectu. Est
sensibile merito eẽ qd̄ hz forma in sensib⁹. ¶ Rñ/
sio ad scd̄m cõis est: forma s̄balis cõprehẽdit̄ sen/
su. i. nulla via cognoscit̄ nisi p sensum: non q̄ sensu
attingat̄. ¶ Cõtra: virtus cogitatiua pcipit inten
tiones indiuiduales decẽ p̄dicamẽtoꝝ. 2. a. 63. vñ
forma nunq̄ acquirit ab intellectu agente esse in/
tellectũ: qn prius ab agẽte sensationẽ acq̄sierit
esse cogitatũ: cogitatiua. n. ⁊ itellect⁹ human⁹ ⁊ i
essendo ⁊ in opando se cõcomittãt. ¶ Soluo ego
ꝯcedendo formã s̄balez p se cõprehendi a virtute
cogitatiua: cũ quo stat: s̄bam nõ pcipi a sensu inq̄
tuz sensus. 2. de aia. 65. ¶ Distinccio tãdẽ vt pau
cis ⁊ resolute loquar de varijs eẽ forme facit cõ/
mentatorẽ ex oĩ pte sibi ꝯsentaneũ.

Digressio Scd̄a.

¶ Quia notitiã de reb⁹ sensibilib⁹ Cõm. appel/
lat sciaz nãlez. Dubitat̄ scd̄o: vtrũ de reb⁹ nãlib⁹
tractari possit sciẽtifice: q̄ in ꝓposito difficultatez
faciũt sunt ista. Cũ entia nãlia sint caduca ⁊ mor
talia: singularia: possibiliaq̄ aliter se hr̃e: vz q̄ nõ
sint scibilia: prio post̄ capite 2°: 6° ethycoꝝ capi/
te 7°. ¶ Itẽ si sensibile eẽt intelligibile: sensus eẽt
intellect⁹. pz p ꝯñam in ipso: que tz in relatiue op/
positis. 2. topicoꝝ capite. 22°. ¶ Iterũ vnũqdq̄ ẽ
intelligibile vt est a mã sepatũ. 3. de aia. 9. sz nãlia
sunt motui ⁊ mãe ꝯiuncta 2° physicoꝝ. 71°. prio
de aia. 17°. ꝙ. ¶ Rursus sicut sensus ad sensibile:
ita intellectus ad itelligibile. 3. de aia. 3. ergo a cõ
mutata ꝓportione sicut sensus: nõ est intellectus.
ita sensibile nõ est intelligibile. ¶ Itez si sensibilia
essent itelligibilia: aia p intellectũ eẽt sensibilia ⁊
intelligibilia: contra Ari. 3. de aia. 37. dicentem:
animã p sensuz esse quodãmodo sensibilia: ⁊ p in/
tellectũ quodãmõ intelligibilia. ¶ Itẽ entia nãlia
si mouerẽt itellectũ: eũ nobilitate anteirent: regl̄a
eniz topicalis est: cum optimũ in aliquo genere sit
melius optimo alteri⁹ generis: tũc totũ illõ genus
est p̄stanti⁹ toto altero genere: ergo cũ mouẽs ha
beat rõez act⁹: ⁊ motũ rõez potẽtie: ⁊ pfectissim⁹
act⁹ p̄cedat pfectione p̄stãtissimã potẽtiã: ꝯcludit̄
intentũ. ¶ Postremo itellect⁹ eẽt infinite sciens:
si aliqua scia i ipso existeret veluti si caliditas eẽt
in puncto: eũ redderet ifinite calidũ: caliditas. n.
q̄tũcũq̄ pua informãs aliqd̄ totũ: illud denoĩat
aliqualiter calidũ: ⁊ vbi pficeret medietatẽ illi⁹:
illa medietas in duplo calidior q̄ prius erat iue/
niretur: ⁊ ita in infinitũ: ergo.

¶ Ad oppom ẽ vl̄is pipateticoꝝ snia. In dissol
uẽdo qõem: notabo i primis quedã: 2° loco satis/
faciã argumentis factis. ¶ Est prio sciendũ cor
pora oĩa nãlia: ⁊ simplicia: ⁊ mista: ⁊ animata: ⁊
inaĩata: itrare ꝯsiderationẽ nãlis phy: forme q̄q̄
oẽs que aliquã mutationẽ terminare pñt intrin/
sece vel extrinsece ꝓpinque vel remote p se vel p
accidens sunt muneris phy nãlis. quare cũ intel/
ligentie celestes nullã penitus valeant terminare
mutationẽ: q̄uis q̄tuz ad si est: ptineãt ad nãlez:
mun⁹ tñ methaphysici ẽ eas qditatiue speculari
p° phyr vltio. 2. phoꝝ. 26°. ¶ Est 2° aduertẽdũ
qnq̄ sunt habit⁹ intellectuales quib⁹ hõ non põt
mẽtiri: 6° ethyr a capite 4° vsq̄ ad. 9. scia ẽ noti
tia ꝯclonis acq̄site p d̄ronez. itellectus est notitia
p̄ncipioꝝ. sapiẽtia ẽ itellect⁹ ⁊ scia: itaq̄ sapiẽtia ẽ
vnus habit⁹ totalis includẽs tã sciaz q̄ itellectũ:
differens ab vtroq̄ sicut totuz a pte. nolo. n. ego
p̄missas: ⁊ ꝯclonẽ: eodẽ actu ꝯprehẽdi posse. quo
sapiẽtia orgiet̄. imo vt reor. fateri eodẽ actu m̄l̄/
tas ab itellectu capi ꝓpões quaꝝ altera sit affir
matiua. altera negatiua. altera de ꝯtingẽti. alia d̄
necessario nõ est itegri: iustiq̄ iudicij. Prudẽtia
est habitus actiuus. ars factiua. Opione vo ⁊
tam veris q̄ falsis põt qs adherẽ ꝓpõnib⁹: igno
rãtia dispõnis semp hõ decipit̄. ¶ Preterea sciẽ
dũ q̄ eadẽ ꝯclo sub eadẽ rõe formali sciri ⁊ opi/
nari non põt. hz. n. ꝯclo scibilis cãm sue veritatis
deteriatã. cuius s̄bm includit p̄dicatũ p° mõ dicẽ
di p se: vl̄ scd̄o: ꝯclonis aũt opiabilis s̄bm nec p°
mõ nec 2° deteriat sibi p̄tum ⁊ dato q̄ qs assẽtiret
huic cõclõni. Triãgulus hz tres p mediũ dyaleti
cũ: ⁊ alius medio d̄ratiuo ñ colligit̄ eãdẽ ꝯclonẽ
s̄b eadẽ rõe formali scibilẽ eẽ ⁊ opiabilẽ. ¶ Vlte
rius notm quẽadmodũ forma vt hz eẽ in itellectu
est itellectio: scia incõplexa vl̄e in actu: ⁊ vt hz eẽ
in sensu: sensatio: ita ꝯclo scibilis vt ẽ in itellectu ẽ
scia complexa: actus enũciãdi: actus cognoscẽdi:
actus assentiẽdi. Et quẽadmodũ itellectio ẽ res
intellecta: ⁊ sensatio res sensata: vt. 3. d̄ aia decla/
rat̄: ita scia cõplexa ẽ id qd̄ vissime scit̄. cõclones
aũt vocales ⁊ scripte: necnõ ⁊ significata eaꝝ ru/
diuscule tñ sciẽt̄. Et ꝯcludo ex his mẽtalẽ ꝓpõ/
nez ex partialib⁹ notitijs nõ eẽ integratã. ¶ Po/
stremo attẽdendũ: de rebus nãlib⁹ hñri sciaz q2: ⁊
sciaz pp qd: ph̄s. n. nãlis. 6° phyr. 15. 8. physicoꝝ
50. 53. 2. celi. 51. p° de gnãtiõe. 50. vtit̄ d̄ronib⁹ q2:
⁊ d̄ronib⁹ pp qd: ⁊ teneo notitias q2 ⁊ pp qd alte
rius eẽ rõis. Media. n. alteri⁹ ⁊ alterius rõis gi/
gnunt notitias alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rõis. Vñ lz a cãis
diuersaꝝ rõnuz ꝓueniãt aliq effect⁹ eiusdẽ rõis: a
qbus lz tñ oriunt̄ effect⁹ diuersaꝝ rõnuz: ñ appet ãt
q effect⁹ diuersi ꝓueniãt ex medijs diuersis: nisi
sint assensus: vel habit⁹ illis medijs ꝯformes.

¶ His itaq̄ notatj. Rñdeo ad p̄mũ: q̄ lz entia
nãlia sint singularia: corruptibilia: ⁊ possibilia ali
ter se hr̃e. tñ ex termis res nãles designãtib⁹ pñt
formari ꝓpões sempiterne vitatis. q̄ in itellectu
sunt scia cõplexa. vñ ꝯclo scibilis neccia ẽ. pẽdẽs
ex p̄mis: veris: imediatis: priorib⁹: notiorib⁹: cau
sisq̄ ꝯclonis: primo post̄ capite 2°. ¶ Ad 2m dico
q̄ ꝯsequentia in ipso in relatiue oppositis indiget
vna limitatõe. s. q̄ si sunt duo correlatiue opposi/
ta: q̄ vnũ ñ ꝯtineat̄ sub altero mẽbro correlatõis
opposite: qua de cã: soluit̄ hec ꝯña. Magnũ ẽ to/
tuz: q̄ paruũ est pars: q2 magnũ ⁊ puũ ꝯtinent̄ s̄b
toto: ita in ꝓposito: sensus ⁊ sensibile cõprehẽdũ
tur sub itelligibili: ⁊. 2. topi. Ari. dixit: multi dicũt
sensibiliũ nõ esse sciaz. ⁊ ita hz veteres loquebat̄:
qui de sensibilib⁹ sciaz eẽ negabãt: ob eoꝝ ꝯtinuũ
fluxũ ⁊ mutationẽ. ¶ Solutio tertij est: quedã sũt
abstracta a mã tã sm esse q̄ sm rõez: ⁊ de his est
methaphys. sunt ⁊ alia que a mã sensibili sunt ab/
stracta sm rõez tm̃: nõ sm esse: de qb⁹ agit mathe
maticus. Quedã a mã simplr separi non pñt: nec
sm esse: nec sm rõez: pñt tñ abstrahi ab hac vel il
la mã: ⁊ ita de reb⁹ nãlib⁹ põt tractari scientifice.
Vnũqdq̄. n. est intelligibile: q̄tenus ẽ a mã sepa/
bile aliquo istoꝝ triuz modoꝝ. ¶ Soluo 4m: talis
modus arguẽdi a cõmutata ꝓportõe non vz nisi
inq̄titatib⁹: vel in his q̄ q̄titatib⁹ signata intelli
gunt̄: quãobrez sequit̄: sicut se hz albedo vt octo:
ad albedinẽ vt q̄ttuor ita nigredo vt sex ad nigre
dinẽ vt tria: ergo a cõmutata ꝓportõe: sicut albe
do vt octo ad nigredinez vt sex: ita albedo vt q̄t/
tuor ad nigredinẽ: vt tria: lz etenim albedo nõ sit
q̄titas: p q̄titatez tñ designat̄: in ceteris minime
tz hec regula: vñ sequela hec nõ vz: sicut se hz cor/
pus rectũ ad circulare: ita motus rect⁹ ad motũ
circularẽ: ergo a cõmutata ꝓportõe sicut corpus
rectũ ad motũ rectũ: ita corp⁹ circulare ad motũ
circularẽ. iteꝝ nõ vz: sicut se hz coleric⁹ ad flegma
ticũ: ita lapsus calidus ad lapsuz frigidũ: ergo sic
coleric⁹ lapsu calido facillime labit̄. ita flegmati/
cus frigido: quare ⁊c̄. ¶ Ad 5m: est aia p sensum
sensibilia imete: p intellectũ itelligibilia imediate:
sensibilia remote tm̃: q2 dicunt̄ entia sensibilia q̄/
tenus hñt esse in sensu. intelligibilia vt hñt esse in
intellectu. ¶ Ad 6m dico: forme mãles merito esse
vltimate abstracti: qd̄ ab intellectu agẽte de nouo
acq̄rere pñt: q̄tenus informãt intellectuz: eo sunt
p̄stantiores. viliores aũt inq̄tuz intellect⁹ eaꝝ ter
minat depẽdẽtiã: ⁊ addo: forme celestes abstra/
cte p essentiã simplr ⁊ absolute itellectũ humanũ
nobilitate antecedũt: q2 ipse perfitiẽtes itellectũ:
ab ipo nullatenus depẽdent: ⁊ tanta iter formas
supiores ⁊ subcelestes nascitur diuersitas: q2 ille
sunt vl̄es p essentiã: hñtes idẽ esse in aia: ⁊ extra:

cetere ab intellectu agente efficiunt vles:cū non hēant idē esse in aīa ⁊ extra. Regula itaq3 topi/calis:vel restringit ad spēs spālissimas:vł sub tali ⁊ tali hītudine intelligat. ¶ Ad vltimū:tenēdo notitiā esse qualitatē graduale:opꝰ est fateri itel/lectū esse infinite intēsum:ex quo nec infert intel/lectū esse infinitū intēsiue:nec q̄litatē existentē in intellectu esse infinite intensionis:quare ↄcedēdū est oēm notitiā intellectiuā infinite inuenire intensam ⁊ finitā intensiue. hec de digressione.

Digressio Tertia.

¶ Naturalis phya cū sit scia vna. Dubitat tertio qua vnitate sit vna:vtrū v3 oium ↄclusionum nāliū sit habitus vnus numero? ⁊ vī q̄ sic. ¶ Tū q2 ois forma exñs in itellectu ē simplex: cū nō cō/ponat ex ptibus q̄ttitatiuis neq3 q̄litatiuis. ¶ Tu3 q2 habitus voluntatis sunt simplices:g̃ ⁊ habitꝰ intellectuales. ¶ Tū q2 si habitus ↄclusionis ess3 alius ab habitu principij:posset qs pfectiꝰ cognoscere ↄclusionē:⁊ p actū circa ↄclusionē habitum eius intēdere: nō pfectius cognoscēdo principiū illiꝰ ↄclonis: ↄ̄ sniā3 Ari. p° posterioꝝ capite 2°: dicentis pncipia magis sciri ⁊ magis credi ↄclo/nibꝰ. ¶ Tū q2 ē vna potētia visiua respectu oium coloꝝ:ergo ⁊ vnus habitꝰ numero respectu oiu3 scibiliū sub vna rōne formali ↄsideratoꝝ. ¶ Tum q2 actus quo cognoscit q̄ hoc est pp hoc transit simul sup illud qđ est cā:⁊ sup illud cuius est cā:s3 actus sciēdi est nosse q̄ hoc est pp hoc:vt p3 p diffinitionē de scire primo posterioꝝ capite. 2°. g̃ eo/dem actu intellectꝰ fert sup pmissas ⁊ ↄclusione3: ergo nō solū ↄclusionū nāliū:imo ↄclusionū ⁊ pncipioꝝ erit vnus habitꝰ numero. ¶ Tū q2:vnitas suppositi sine vnitate potētie nō sufficit ad ponēdu3 dñiam ⁊ ↄueniētiā inter aliqua obiecta:vt h3 2. de aīa. 136. vbi Ari. iuestigat necessitatē sensus cōis:q2 non sufficiūt duo sensus pticulares:ergo neq3 vnitas potentie sine vnitate actꝰ idonea erit ad ↄcludendā inter pmissas ⁊ ↄclusiones dñia3 ⁊ ↄueniētiā. ¶ Iste rōnes faciūt vt multi has fateātur ↄclones. Pria est oiu3 ↄclonū q̄ i vna totali facultate ↄsiderant est vnꝰ habitꝰ numero. Scđa est:ↄclusionis ⁊ principioꝝ est vnus habitus nu/mero. Tertia est:ipsoꝝ principioꝝ ex qbꝰ deducit ↄclusio est habitus vnus numero.

¶ Ad oppositū arguit primo. Demōstratio est sillogysmus faciēs scire:g̃ multiplicatis dñonibꝰ multiplicātur scie. Neq3 valet rñsio Thomistaꝝ dicentiū:dño est syllus faciēs scire vel scire prius acquisitū intendēs. ¶ Tū q2:alteriꝰ ⁊ alteriꝰ dño/nis est aliđ ⁊ aliđ mediū:ergo alia ⁊ alia cā:ergo alius ⁊ alius effectꝰ:ergo alia ⁊ alia scia. ¶ Tum q2:ide3 hitus pari lege intēderet ⁊ actibꝰ silibꝰ: ⁊ actibus dissilibꝰ:s3 intensus actibꝰ dissilibꝰ pōt in varias ↄclones ergo ⁊ intēsus actibꝰ silibꝰ poterit i easdē. ¶ Scđo pncipalr arguit:scita sunt diuersaꝝ rōnu3:ergo ⁊ scia t3 ↄña. q2 apud Auerroim:scia ⁊ scitū sunt idem. ¶ Preterea ↄclones mentales sunt actus enūciādi ⁊ cognoscendi:sed mentales ↄclones multe inueniunt spectātes ad eandē facultatē diuersaꝝ rōnu3:g̃ ⁊ notitie erunt diuersaꝝ rōnu3. ¶ Item forme eiusdē rōis pñt in opōnes eiusdē rōnis:p2io celi. 19. ergo hitus po/tens inclinare intellectū tm̄ ad speculationē prie ↄclonis erit alterius rōnis ab habitu inclinante ad cōsiderationē cētesime. Neq3 valet rñsio mul/toꝝ dicētiū:oēs actus respectu oium ↄclonū vniꝰ facultatis esse eiusdē rōnis. ¶ Tū q2 ↄclones mētales vnius facultatis sunt alteriꝰ ⁊ alteriꝰ rōis: ergo ⁊ notitie. ¶ Tum q2 visio albi ⁊ visio nigri distinguunt ꝟm spē3 nō obstāte q̄ potētia visiua respiciat oēs colores sub vna rōe formali:g̃ actꝰ ↄsiderādi hoiem esse risibilē:⁊ actus ↄsiderandi: equū eē hynnibilē. distinguunt ꝟm spē3:nō obstāte q̄ phs nālis ea speculet sub vno mō ↄsiderādi: ⁊ his rōibus fauet Aristo. 2. de aīa. 22. qñ dicit: potentie distinguunt p actus:⁊ actus p obiecta. ¶ Preterea pncipalr arguit:p actū circa cente/simā ↄclonē nullū absolutū causat circa habitu3 acq̄situ p actū circa primā ↄclonē:ergo ille hitus h3 pcise ad centesimā ↄclonē nouū respectum:q2 actus fuit elicitꝰ circa illā:ergo cu3 nō possit talis actus nō fuisse:nō poterit ille habitus nō hr̄e re/spectū ad centesimā ↄclusionē:⁊ nō esse habitus pdicte ↄclonis:dū esset:ergo nō poterit hñs illu3 habitū pdere sciam cētesime ↄclonis:cū sp remaneant respectꝰ acq̄siti pp pteritos actus: ¶ Cōfirmatur:talis respectꝰ vel ē ipse hitus:⁊ sic p illu3 respectū nō erit ille hitus pncipiū alteriꝰ opōnis vel ē noua entitas:⁊ ita illa noua entitas potius erit principiū silis actꝰ ei q̄ elicitꝰ fuit circa ↄclo/ne3 cētesimā ⁊ pp quā respectꝰ hic dr̄ acq̄sitꝰ: ac p hoc magis dicēdus erit habitꝰ illiꝰ ↄclonis q̄3 habitꝰ ille prior. ¶ Alteriꝰ cū hitus sciētificus ⁊ habitꝰ intellectualis sint habitꝰ specifice distincti inclinātes intellectū in actꝰ specifice distinctos cōcludo aliū esse actū pmissaꝝ aliū ↄclonis. ¶ Quare iste rōnes faciūt vt has fatear ppōnes. Pria est:nō oiu3 ↄclusionū nāliū est vnꝰ habitꝰ numero. Secūda est:pmissarū ⁊ ↄclonis nō est idē habitꝰ numero. Tertia est:respectu oium ↄclonū nālium ponēdus est vnus habitꝰ vnitate generis analogi ⁊ vnitate potētiali ⁊ finali:nō formali nec vir/tuali:rō huiꝰ ↄclonis est:oēs ptes nālis phye hñt deteriatū ordinē inter se:cum attributionē hēant ad vnū subiectū sub vna formali rōne ↄsideratū: qualē ordinē nō hñt cum alia facultate q̄pp tota

phya est vna scia:quēadmodū mlti hoies dicūt vnꝰ ppłs:pp deteriatū ordinē iter se ⁊ multi ho/mines ad vnū regē numero dicunt vnū regnū.

¶ His itaq3 discussis:argumētis ptis aduerse satisfacio. ¶ Ad pmū:dico habitū respectu oiu3 ↄclusionū nāliū eē simplicē:simplicitate opposita cōpositioni ex ptibꝰ q̄ttitatiuis ⁊ q̄litatiuis cū q̄ stat talē habitū cōponi ex habitibꝰ spē distinctis hñtibꝰ ordinē inter se:⁊ depēdentiā ad subiectu3 nālis phye infra stabilliēdū. ¶ Ad 2m:fateor ha/bitus morales iclinātes ad actus siles eē eiusdē rōis:⁊ inclinātes ad actꝰ dissiles:l3 sint eiusdē generis ppinq:vel remoti nō eē eiusdē rōis. ¶ Ad 3m:dico q̄ l3 in gnātōe scie:notitia pmissaꝝ sit maior notitia ↄlonis:tñ pōt intēdi scia eliciēdo actꝰ circa ↄclusionē ñ augmētata cognitōe pncipioꝝ. ¶ Ad 4m:negat ↄña:q2 potentia visiua pōt hr̄e actus diuersaꝝ rōnu3:⁊ circa diuersa obiecta specifice seiūcta. Unus aūt habitꝰ numero ⁊ specie nō h3 actꝰ:neq3 obiecta specie disticta. ¶ Ad 5m: rñdeo aliud esse cognoscē hoc pp h:aliud cognoscere h esse pp h:du3 terminamꝰ qōne3 q2:cogno/scimus hpp h:termiata qōne pp qd scimus hoc esse pp hoc. Uñ si formauero hāc demōstratiōe3: oē aīal rōnale ē risibile:ois hō est aīal rōale:ergo ois hō est risibilis:p hāc cognosco a priori ⁊ per cām q̄ hō ē risibilis:nō q̄ hō sit risibilis pp illam cām:si vo formauero istam:oē aīal rōale est risi/bile q2 est aīal rōnale:ois hō est aīal rōnale:ergo ois hō est risibilis:q2 est aīal rōnale:p hanc rōne3 scio q̄ hō est risibilis pp illam cām: ⁊ hec est cā q̄ alias dixi qōem q2:⁊ qōem pp qd nō eodē penitꝰ modo terminari:scientia itaq3 acq̄sita p dñonem terminantē qōem q2:nō cadit sup cā3. Sed bene scia acq̄sita fauore dñonis terminantis qōem pp qd. ¶ Ad vltimū:negat ↄña:vnitas. n. suppositi nō sufficit:cū actus potētiaꝝ sint subiecto distin/cti:⁊ sepati:actibꝰ aūt subiecto nō seiūctis:potest eade3 potentia inter varia obiecta ↄsensum: pu/gnantiāq3 inuenire:hec de digressione.

Digressio Quarta.

¶ Unaqueq3 scia cū sit aut pctica:aut specula/tiua extendēdo nomē habitus practici ad habi/tū actiuū ⁊ factiuū:⁊ Auer. 2ᵉ ⁊ 5ᵉ partibꝰ sui p/hemij:⁊ Ari. 6° methaphyᶜ textu cōmēti primi: nāliū disciplinā fecerint speculatiuā:iccirco visa nālis scie vnitate:in pñtiarū querendū est. Utru3 nālis phya sit scia speculatiua? vī q̄ non:ois scia q̄ ordinat ad bonū moris est vere practica:nālis scia est huiusmōi:q2 est vt boni fiamus:vt Com. oñdit scđa pte phemij:⁊ ordinat imediate in felicitatē: vt Auer. pte qnta phemij pādit:ergo ⁊c̄. Ad oppositū:sunt oēs auctoꝝ familie.

¶ Presentē difficultatē ⁊ pfundissimā ⁊ scitu subtilissimā:multis itēdo apire documētis. Primū est:praxis in pposito ē opō itellectꝰ mediāte hitu pctico:itaq̄ ad essentiā praxis nō ptinet opō volūtati elicita:nec iperata: quēadmodū. n. ha/bitus speculatiuꝰ est circa scibile absolute. practicus circa scibile opabile:ita speculatio ē opō qua intellectꝰ speculat scibile absolute:⁊ praxis scibile opabile:vt sic:q̄ qdē pxi dicit itellectꝰ qd agendū:⁊ qd fugiēdū. ¶ Et q̄ hec sit mēs Ari. ⁊ Cō. declarat:secluso oī actu volūtatis:praxis ē:2°. n. methaᶜ cōmēto 3°:scia īngt opatiua q̄uis vtatur rōcinatione:tñ nō pscrutat de cāis nisi vt scientes eas agāt:hic nulla est mētio facta de volūtate:g̃. ¶ Rursus habitibꝰ itellectualibꝰ corrñdent opa/tōes itellectuales:g̃ cū habitꝰ pcticꝰ sit itellectualis:pxis q̄ est opatio rñdens habitui practico erit opatio itellectꝰ. ¶ Itē 3° de aīa. 49. 6° ethiᶜ ca/pitulo 3° volūt Ari. ⁊ Auer. q̄ pxis est opatio intellectꝰ q̄ est dictatio. ¶ Preterea pxis est opatio hois ꝟm electionē quā ponit Com. ↄsistere i iudi/cio ⁊ dictamine rōis. Electio. n. ē de duobꝰ ppo/sitis iudiciū hois hoc alteri preponēs:⁊ post ele/ctionē sequit motꝰ ⁊ ipetꝰ ad actū. ¶ Postremo induco rōe3 Gregorij ariminēsis ↄ̄ tenētes nullū actū itellectꝰ esse pxim: q2 aliq̄s actus itellectus est impatꝰ a volūtate:⁊ nō est pcticꝰ:q2 aliogn vel oīs intellectio eēt pctica vel nulla itellectio posset impari a volūtate nisi esset practica:g̃ aliq̄s actꝰ intellectꝰ erit pxis. ¶ S3 ↄ̄ deteriationē sunt dif/ficultates:prima est:3° de aīa. 49. dicit Aristo. q̄ intellectꝰ extēsione fit pcticꝰ:g̃ pxis erit opatio volūtatis:nulla. n. est extēsio itellectus ad aliqd ex̄: nisi q̄tenus actus eius respicit actū alteriꝰ poten/tie volūtatis. s. ¶ Scđa difficultas est:pxis ē opatio exñs in ptāte nr̄a:g̃ est opatio elicita vel imperata volūtatis. ¶ Tertia est:volūtas est primum principiū artificialiū ⁊ opabiliū:g̃ pria pxis est i volūtate:añcedēs est Ari. ⁊ Auer. in q̄3pluribꝰ locis. ¶ Quarta est:electio ē pxis:⁊ est actus vo/luntatis:g̃ ¶ Ad primā:dico q̄ textꝰ Ari. illud nō dicit:⁊ dato q̄ sic diceret:dico q̄ illa extēsio d3 esse respectu obiecti circa qđ est:nō respectu volūtatis:vñ vult Ari. q̄ itellectꝰ ex h q̄ tēdit in obiectū absolute sub rōe scibilis:ex h pcise est speculatiuus:vt autē tendit in obiectū:ↄsiderādo ipm vt aplicabile ad opus sit practicꝰ:⁊ talis ē extensio.

¶ Ad 2am:dico q̄ dictare d opabili qd ↄueniēs ⁊ qd discōueniēs:maxie ē i ptāte nr̄a ⁊ itellectꝰ.

¶ Ad 3am:rñdeo q̄ volūtas duplr̄ fac ad pxi3: vno mō añter ⁊ dispositiue:⁊ h i gnātiōe ipsiꝰ:vt qñ volūtas iperat itellectui:vt dictet qd sit eligē/dū:2° mō executiue ⁊ pñr:vt quādo imperat:aut eligit psequutionē eius qđ dictatū est hos duos

actus quoruz nullus spectat ad essentiam praxis solet Aristoteles attribuere praxi. ¶ Ad quartã dico q electio alia est ſm quã intellectus hz iudicare qd alteri est ꝓponẽdũ. alia ſm quã volũtas hz mouere ⁊ impare ð, psecutõe eiꝰ qð iudicatũ ẽ. Et ita ꝯcludo q volũtas est ꝑncipale agẽs respu psecutõis: nequaqz tñ ꝑncipale agens ꝑcticũ.

¶ Scõm documẽtũ est. Notitia ꝓprijssime practica est notitia qua gs enũciat qualiter qũo ⁊ qñ agẽduz est ⁊ opandũ: itaq fauore notitie practice formalr directiue praxis dirigit gs ⁊ iuuat in qualitatẽ opõnis: ⁊ ita nulla notitia incomplexa erit practica: ⁊ nõ acgret notitia practica p assue factionẽ ⁊ expientiã singulariũ in rõne pticulari. ¶ Notitia latius ꝑctica ẽ illa q est directiua praxis nõ ĩmediate ⁊ formalr: ſz de ꝓpinquo: vt sunt notitie qbꝰ cognoscit qspiã cõponez: ⁊ cõplexiõnem mẽbroz: species ⁊ differẽtias egritudinuz ⁊ signa eaꝝ: virtutes ⁊ ꝓprietates rez naturaliuz. ¶ Notitia latissime practica ẽ q remotissima ẽ directiua praxis: introduxi ergo ħ documẽtũ vt declararẽ notitiã illã appellari practicã que est ĩmediate directiua praxis. oẽm ꝙ aliã notitiã cẽsendã esse speculatiuã. Tota hec ẽ doctrĩa Auicẽne prima primi: capite pº: volẽtis illũ habitũ eẽ practicũ cuius ꝓprioꝰ actꝰ elicitꝰ sit formalr directiuꝰ praxis: illũ speculatiuũ cuius actus peculiaris ñ sit ĩmediate directiuus praxis.

¶ Tertiũ documentũ est. Licet nõ possit eadem enũciatio practica eẽ: ⁊ speculatiua: fateor tñ de eodẽ subiecto multa ꝑdicari ꝑctice ⁊ speculatiue quare obiecto cõplexo: nõ incõplexo distabũt iter se habitus practicꝰ ⁊ speculatiuꝰ. Et qz habitui speculatiuo ñ coꝛrñdet nisi actꝰ elicitꝰ ñ directiuꝰ praxis: ⁊ habitui practico rñdẽt duo actꝰ. Elicitus. ſ. ⁊ directꝰ: iccirco ꝓcedẽdũ ẽ: quẽlibz hĩtum practicũ a quolibz speculatiuo fine ꝓprio discerni. Concludo ergo respectu obiecti totalis ꝑctici vel ptialis ĩportati p passionẽ principiũ eẽ in nobis: nõ autẽ respectu obiecti speculabilis. Ntñ de opõnibꝰ quas in nobis expimur ẽ notitia speculatiua: qz nõ est in ptãte nr̃a q opões fiant tales: bis tribꝰ fundamẽtis tenẽdũ est nãlez disciplinã esse speculatiuã: cũ p ꝓpões nãles nõ dirigamur in qualitatẽ opõnis: ⁊ q̃uis ad acquisitionẽ scie nãlis sequaf intẽsissimꝰ amoꝛ dei: ⁊ virtutes oẽs morales nãlez pbũz cõmittent: remanet tñ pbya nãlis speculatiua. qz p ꝓpões nãles nõ explicaf modus q̃ ĩamoꝛẽ: ceteroqz virtutũ moraliũ actꝰ dirigamur. Hec itaqz sunt q̃ de pñti difficultate ad mẽtẽ Ari. ⁊ Coñ. vobis ðclarãda, ꝓposuerã.

¶ Amplꝰ qꝛ'ois notitia est aut abstractiua aut intuitiua: dico q notitia cõplexa bita p ꝓpões nãles ꝙstitutas ex teris mẽtalibꝰ nãlr significatibus ẽ ituitiua. q̃ ꝙo est ꝓpões factas ex teris ad placitũ significãtibꝰ illa ẽ abstractiua qr ⁊c.

Digressio Quinta.

¶ Qꝛ vnaqqz disciplina vnitatẽ capit a sbiecto eq̃lis ambitꝰ cũ ꝑncipalissima passione in tali facultate ꝙsiderata: iõ examiatis notitie rez nãliuz ꝙditõibꝰ: pñti digressiõe querẽdũ ẽ. Nũgd nãtũ vt hz in se ꝑncipiũ motꝰ ⁊ getis sit subiectũ nãlis pbye? vꝛ q nõ. ¶ Tũ qz nõ est notissimũ oibus in bac scia ꝙsideratis: qz nõ nã: cũ ꝑncipia nãti sint notioza quo ad nãm ipso nãto, nec nobis: qz opationes ⁊ passiones nobis sunt notiozes. ¶ Tũ qz p nãtũ nõ põt itelligi mã ⁊ forma: cũ nõ sint nãta. nec cõpositũ: qz est ħ aligd: ⁊ non põt fieri vle: qz sola forma ẽ sbm vltatis: pº celi 92°. solũ aũt vle est subiectũ in ꝓpõne scibili. ¶ Tuz qz Auer. mõ asserit subiectũ nãlis pbye esse res sensibiles: mõ ens mobile: ĩterdũ corꝰmobile: nunqz nãtũ: g̃.

¶ Ad oppositũ arguit: illõ primũ in aliq̃ facultate subiectũ stabilit: qð est subiectũ respectu ꝑncipalissime passiõis in illa facultate cõsiderate: ſz principalissima passio a nãli pbo speculata est eẽ mobile: respectu cuiꝰ nõ ẽ aliud oportunũ subietũ q̃z nãtũ vt hz in se ꝑncipiũ motus ⁊ getis: ergo.

¶ Pro expeditõe q̃stiõis ꝑmis notabo quedã: scõo loco argumentis satisfaciã. Est itaqz primo aduertẽdũ: q multa subiectoꝝ genera a peripateticis ĩueniunt: subiectũ. ſ. ꝓpõnis de quo ꝑdicatũ enũciari dz: pio prioꝝ capite pio. Est ⁊ aliud subiectũ accidẽtis: sepe vz subiectũ idẽ q inferiꝰ: quibꝰ significatõibꝰ vtit Ari. in antepdicamẽtis dicẽs aliq̃ dici de subiecto ⁊ eẽ in subiecto. Vsurpaf ⁊ nomẽ subiecti ad mãm primã: q̃ ẽ mutationũ substãtialiũ ꝓmũ: accidẽtaliũ vero remotuz subiectũ pº phyc. 63°. ⁊ prio capite de sba oꝛbis. Itẽ terminꝰ a q̃: ⁊ terminꝰ ad qué sub significatõe subiecti palaz cõprehẽdunt: 5° phyc 7°. id ꝙ circa qð ꝙfaf artifex sciẽtificꝰ: subiectũ sciẽtifice ꝙsideratõis nũcupaf: ð quo fit mẽtio prio posterioꝝ ⁊ capite prio. Cũ dz de subiecto qd ⁊ qz ꝑcognosci: ⁊ capite. 25°. Vna scia ẽ vniꝰ generis subiecti: Ex ħ notabili infero coꝛrelarie: distinctõez ð subiecto ꝑncipali ⁊ ꝯtentiuo nõ satisfacere Aristoteli. ¶ Tũ qz de sbo ꝯtentiuo nõ ꝑcognoscif qd ⁊ quia. ¶ Tũ qz de eodẽ nõ ꝓbanf ꝓpetates ⁊ passiões. fuisset. n. Arist. diminutꝰ: si hec, ꝓpõ esset ꝙa: subiectũ ꝯtentiuũ est subiectũ: cũ de ipso nullã fecerit mẽtionẽ. ¶ Tũ qz: scia capit vnitatez a subiecto: ergo numeratis subiectis numerant scie: ⁊ hec ẽ causa q̃ soleo dicere subiectũ ꝯtentiuũ nõ esse subiectuz: ⁊ scotũ tertia qõe vniuersaliũ demõstrasse ꝙtra tenẽtes ens rõis ⁊ scõaz ĩtẽtionẽ ⁊ cõceptuz formatũ ab actu rõnis esse subiectuz logice: istoꝝ

eniz subiectoꝝ nõ ꝑmittit diffinitio tanqz ꝓncipium scie. ¶ Sed ꝙtra: ens inquãtũ ens est subiectũ methaphe: ⁊ nõ nisi ꝯtentiuũ: cũ genus abstractoꝝ: sit subiectũ ꝑncipale: tñ entis inquãtũ ens nõ est diffinitio. Rñdeo: vel ens iquantũ ens nõ est subiectũ methaphyice: hoc fundamẽto: stat notitiã entis inq̃tũ ens ꝑmanere methaphyica destructa: ergo notitia methaphycalis nõ est de ente inq̃tuz ens: tanqz de subiecto: antecedẽs colligitur ab Auerroi sexto methaphyice tertio: si ñ eẽt iquit alia substãtia a sensibili: nõ eẽt scia prioz nãli: ergo sublatis substãtijs abstractis: tollit methaphyica: tũ remanet notitia entis inq̃tũ ens. Et hec est cã q̃ soleo dicere: methaphycũ iõ tractare de ente inq̃tuz ens: qz tractat ð primo ente: illius. n. artificis cuius oiffciũ est loqui de primo ente illius officium est tractare de ente inquantuz ens. Amplius cũ methaphyica in qua tractatur de ente vt ens sit ꝓparatoria: ꝓbemio septimi methaphyice: sequit ens inquãtuz ens nõ eẽ subiectum methaphyice. Vel dato q ens inquãtuz ens esset subiectuz methaphyice: dico q methaphyica nõ est scia: ſz notitia ĩmediata: vnde subiectũ resolubile respectu ꝑdicatoꝝ primi modi ẽ subiectũ ĩtellectus: respectu ꝑdicatoꝝ secũdi modi vocaf subiectũ scie: subiectũ autez irresolubile respectu ꝓdicatoꝝ secũdi modi appellaf subiectũ notitie ĩmediate. Vel dicendũ est primã passionem entis esse indemõstrabilẽ de ente p quam cetere deinde ð ente oñdũtur: ⁊ ita erit prima passio diffinitionis entis vicaria. Introduxi hoc fundamentum vt vobis declararem: distinctionez de subiecto ꝑncipali ⁊ contentiuo. Vanam esse: atqz chymericam.

¶ Scõo aduertẽdũ est: si est subiecti: est qõ ⁊ ꝑcognitio respectu diuersoꝝ: cuz. n. ista quinqz: qd nois: si est subiecti: qd rei: qõ qz est: qõ pp qd: talem inter se hẽant ordinẽ: vt illõ qõ ꝓcedit semp fit ꝑcognitio sequẽtis: si est subiecti: erit qõ respectu quid nois: erit ꝑcognitio respectu qõnis quid rei. Itez põt saluari si est subiecti esse ꝑcognitoez inquantũ nullus artifex põt ꝓbare subiectũ esse syllogismo catbegorico a prioꝛi: nec a posteriori: esse ꝙo qõez: q̃tenus si est subiecti declarari põt a posteriori syllogismo ꝙtinuatiuo: q̃ syllogismo vtitur cõmentator ad ꝙfirmãdũ illud qõ est p se manifestũ: tñ indiget modicula innuitiõe: scõo phyci coꝝ tertio: introduco ħ documẽtũ: vt sciatis qõez si est: nõ passionis: vt credidit Albertus magnus scõo posterioꝝ capite scõo sed subiecti esse. Volo etiam vt snia Lynconiensis relinquaf existimantis qõnem si est non primarij subiecti: sed suarum partium snbiectiuaꝝ esse qõnem. Voluit enim cõmentator scõo de anima. 27°. 12. methaphyice quinto: nullũ artificem habere ptãtez ꝓbãdi suũ subiectũ eẽ neqz ptes subiectiuas sui subiecti.

¶ Tertio sciendũ ẽ: cognoscif apud me illud eẽ subiectũ alicuius scie: qð est subiectũ respectu ꝑncipalissime passionis speculate ł illa facultate. Et si doctoꝛes dicentes q rõ primi subiecti ẽ virtualiter ꝙtinere oẽs veritates illius habitꝰ: ⁊ q̃ subiecto primo varie debenf primitates hunc sensuz habuerunt eis est ꝙsentiẽdũ. Tantũ. n. est dicere de subiecto ꝑcognoscif qd ⁊ qz. Be subiecto demonstranf passiones p diffinitionẽ subiecti. q̃ quidem diffinitio dicit quid ipsius subiecti. ⁊ ꝓp qd passionis: ⁊ ad subiectuz cuncta in tali facultate determinata reducunf: quãtũ est dicere: subiectũ primum alicuius scientie est id qð subicif principalissimo ꝑdicato p se intento ab artifice. ¶ Ex ħ fundamento infero coꝛrelarie: subiectuz nõ posse esse equiuocũ: nõ ens ꝓbibitũ: nõ ens p accidẽs: nõ terminũ cõplexuz: cum talia nõ habeant diffinitionẽ: ⁊ hec est cã q̃ soleo dicere: nullũ terminũ complexũ in ꝓpositõe scibili subici posse: ⁊ sciam subalternatã nõ esse sciẽtiã: cuz scie subalternate subiectũ addat dzz accidentalẽ supra subiectũ sciẽtie subalternantis: quare nec coꝛpus mobile: nec ens mobile: erũt idoneũ subiectũ nãlis pbye. ¶ Tum qz sunt termini cõplexi ex subiecto ⁊ passione. ¶ Tum qz multa accidentia insunt coꝛpori prioꝛa mobilitate: quia figura ⁊ quãtitas. ¶ Tũ quia: hec propositio: omne coꝛpus est mobile: est dubia: qz antecedit ad dubiam, ꝓpositionẽ: vt ad istaz: oẽ mobile est coꝛpus: que, ꝓbaf 6° phyciorꝝ. ¶ Tum qz mobilitas non põt esse rõ formalis subiectiua subiecti pbye nãlis: qz rõ formalis subiectiua subiecti resolubilis ẽ diffinitio subiecti: cuius fauore subiectũ subicif oibus ꝑdicatis secundi modi que de tali enũciant subiecto. Und hec est regula generalis, omnis, ꝓpositio secũdi modi dicendi per se: cuius subiectũ est terminus resolubilis est scibilis: dubitabilis: demõstrabilis a priori ex primis: veris ĩmediatis prioꝛibꝰ: notioꝛibꝰ: causisqz ꝙclusionis. Et qz hac demõstratõe: quicquid habz in se ꝑncipiũ motus ⁊ quietis est mobile. Omne naturatũ hz in se ꝑncipiũ motus ⁊ quietis: ergo omne naturatũ est mobile: roborantur oĩa que in nãli pbya dixerunt: iõ volo q̃ linaturatũ sit subiectũ totius pbye: nec pono li coꝛpꝰ subiectũ ꝓp eius equocationẽ: põt. n. coꝛpus accipi ꝑ trina dimẽsione: prio genere ꝑdicamẽti substantie: prio altera pte aĩalis. ¶ Amplius ex ħ documẽto colligit idem necessario esse subiectuz totius ⁊ ptis. Est. n. demõstratio subiectũ totius logici negocij apud cõmentatorẽ primo prioꝝ capite primo: ⁊ doctrĩe posterioristice: ⁊ ita nãtuz erit subiectũ totius pbe: ⁊ libri de auditu nãli: ⁊ hoc

est ꝙ dicit cõmentatoꝛ septima pte ꝓhemij: librũ physicoꝝ esse totã phyam in potẽtia: cõcludo tandem principia reꝝ nãlium nõ esse subiectum libri physicoꝝ. ⁋ Tũ qꝛ nõ sunt subiectũ totius phye. ⁋ Tũ qꝛ nulla passio de eis demõstrari põt. ⁋ Tũ qꝛ cũ esse mobile sit p̃cipalissima passio intenta a pho nãli: respectu cuius principia nõ sunt opoꝛtunũ subiectũ iõ ⁊c̃. ⁋ His itaqꝫ p̃libatis r̃ndeo ad primũ. Distinctio d̃ notissimo via attributõis ⁊ via cognitionis soluit difficultatẽ. Uult. n. subiectũ vt sepenumero dixi via attributionis notissimum esse: atqꝫ certissimũ: non via cognitõis: ⁊ vt vtar terminis logicalibus: dꝫ subiectũ notissimuꝫ esse tanqꝫ quod: nõ tanqꝫ quo. ⁋ Ad secũduꝫ dico naturatũ posse fieri vniuersale rõe foꝛme explicite nomine cõcreto pꝛo indiuiduis supponente. Hinc est ꝙ soleo ꝯciliare cõmẽtatoꝛẽ mõ dicentẽ singulariũ esse diffinitionẽ: mõ vl'ia soluꝫ asserentem deffiniri. intentiones. n. rerũ nãliter significãtes explicant̃ noĩbus cõcretis ꝓ rebus supponẽtibus: ⁊ ita intelligẽda sunt oĩa loca Cõmẽ. Expedita ergo intentione circa quaꝫ foꝛtassis plura diximus qꝫ erat necesse: nunc vtilitas phye nãlis explicanda est.

Utilitas eius est pars.

Snia huius scđe ptis ꝓhemij generalis stat in h̃: qꝛ fauoꝛe ⁊ bñficio sciẽtiaꝝ speculatiuaꝝ d̃ quarum numero est phya nãlis: efficit̃ hõ beatus cognoscens deũ p essentiã oꝛnaturqꝫ oĩbus virtutibus moꝛalibus: iccirco phya naturalis homini sũmopere conducit.

¶ Pꝛo expeditione p̃ntis partis: est pꝛimo aduertẽdũ. Bonũ vtile id vocari solet: qõ pp aduẽtitium opus querit̃: nõ tñ pp subiectuꝫ in quo est ⁊ pp illa que in illo sunt. Bonũ honoꝛabile desiderat̃ pp se: nõ pp extrinsecũ opus: lꝫ pp aliõ a se: qꝛ pp subiectũ ⁊ pp alias facultates iuuandas in eodem subiecto. scientia speculatiua est bonum honoꝛabile: nõ vtile. Uocatur tamẽ sepenumuro scia speculatiua vtilis: nõ ꝙ sit quesita pp vtilitatem: sed qꝛ est id ad qõ ꝯsequunt̃ varie vtilitates. Bonuꝫ. n. honestũ secũ adducit multas vtilitates: ⁊ hac lege bonuꝫ vtile ⁊ honoꝛabile nõ ꝯdistinguunt̃. ¶ Scđo aduertẽdum est: ista dispõ. i. scia speculatiua p quã hõ acq̃rit esse pfectissimuꝫ accidentaliter: est homini felicitas vltima ⁊ sempiterna vita. ⁋ Contra: ꝓhemio octaui dicit̃: ista dispositio ẽ foꝛtunitas vltima: ⁊ ẽm fatuos vita eterna. ⁋ Itẽ scia speculatiua nõ est hoĩ felicitas: cũ nõ sit deus: solus aũt deus vt cognoscit̃ ab homine p essentiã ꝓpꝛiã est homini felicitas. ⁋ Confirmat̃: tertio de anima. 36. ista intellectio nõ currit cursu itellectionũ materialiũ nobis: ita ꝙ hoc intelligere sit pars partiũ sciarũ speculatiuaruꝫ: ⁋ Preterea iste hõ qñ intelligit deuꝫ p essentiaꝫ efficit̃ felix: sempiternus minime. ⁋ Respondeo ad primũ: qꝛ cõmentatoꝛ non fatetur aliũ statum nisi p̃ntem iõ ꝓhemio octaui asserit illos esse fatuos: qui pmanentiã in ĩdiuiduo sempiternã alio statu poptant: ⁊ hec ẽ cã ꝙ scribit̃ p̃io physicoꝝ 81°. secũdo de aĩa 34°. desiderio nãli pmanentiã in specie solum iure optari debere. ⁋ Ad secũdũ scia speculatiua est felicitas: qꝛ disponit ad felicitateꝫ: vnde scia speculatiua est notitia cõplexa ⁊ discursiua: felicitas est notitia incõplexa ⁊ intuitiua: ⁊ p essentiã: ⁊ qꝛ prima preparat intellectuꝫ humanũ ad secũdaꝫ: põt cõmentatoꝛ sibiipsi fieri ꝯsentaneus. ⁋ Ad tertiũ: dico ꝙ ista ꝓpositio est vera soꝛ. felix viuit vita sempiterna: qꝛ itelligit intellectione que est deus bñdictus qui est sempiterna vita: notitia. n. qua scitur deus p essentiã a soꝛ. est felicitas: est intellectõ eterna: est ipsemet deus vt hꝫ eẽ intentionale in intellectu soꝛ. ⁊ denomiat̃ a tali notitia soꝛ. felix: ⁊ intelligẽs intellectõe eterna. ¶ Tertio notãdũ est: iste terminus hõ cuꝫ sit terminus specificus est vera ⁊ nõ simulata vniuocatione vniuocus: ⁊ merito anime itellectiue oẽs hoĩes sunt disciplinabiles. ⁊ hi magis: qui magis volunt: rõne tñ coꝛpoꝛis anime intellectiue subiecti põt quispiã nõ eẽ aptus sciẽtijs speculatiuis: molles. n. carne aptos mente. Duros ineptos dicebat Aristo. scđo de aĩa. 94. ⁊ cõmentatoꝛ tertio de aĩa primo: cognitio speculatiua nõ est cõis oĩbus: ⁊ qꝛ q̃rto metheoꝛoꝝ. 54°. scribebat̃ ꝙ nõ põt facere opus in qõ oꝛdinat̃: dicit̃ tale equoce: iccirco põt docte saluari ⁊ vniuocatio ⁊ equocatio istius termini homo. ⁋ Cõtra: ꝓhemio octaui apparet in illa scia ꝙ hoc nomẽ hõ dꝛ equoce de eo qui pfectus est p scias speculatiuas ⁊ de alijs hoĩbus: ⁊ h̃ ẽm insipiẽtes phos. Solutio ẽ: erãt illi nõ sane mentis: qui existimabãt eos nõ ꝯstitui inesse per intellectũ: quoꝝ ingeniũ admoduꝫ erat rude ⁊ obtusum: qꝛ apud eos li hõ equocus erat equiuocatione sumpta a foꝛma. Uoluit aũt commentatoꝛ animã cogitatiuã ⁊ itellectũ nec re: nec operatõe seiungi posse. itaꝙ qñcunqꝫ cogitatiua incipit iformare mãm sic ⁊ sic oꝛganizatã: cũ ipsa sit vltimata dispõ ꝓ intellectu: ꝯfestim incipit intellect⁹ copulari cõposito ex mã ⁊ aĩa cogitatiua his intellectis pꝫ in dictis cõmẽtatoꝛis ꝯcoꝛdia. ¶ Quarto sciẽduꝫ. facit nãlis phya: vt phs ẽm eam bñ institutus sit iustus: ob iustitiã quã perspicit in rebus nãlibus inter se geometricã propoꝛtionẽ obseruãtib⁹: sit abstinens ⁊ tẽperatus: cum cognoscat indignitatẽ voluptatũ. vnde cibus est necessarius nõ vt sapidus sed vt nutriat: augeat: generet: cui ꝯcessit nã sapoꝛẽ vt appeteretur: facit ⁊ phya hominẽ liberalẽ: cuꝫ noscat phs essentie pecunie vilitatẽ ⁊ ꝙ studiositas in ea est vnũ de desiderijs p̃ter nãm: qꝛ oꝛdinarẽt se ad impfecti⁹ ⁊ ignobilius: qui pecunijs intenderẽt. Item hõ felix est audax. i. foꝛtis ex necessitate. nõ dubitãs moꝛtẽ sustinere potius qꝫ cõmittere scelus aliqõ: ⁊ introducit cõmẽtatoꝛ exẽpluꝫ soꝛ. q elegit moꝛtem pꝛe vita: ⁊ intelligo sic: omissis alijs declarationibus. Ante tps Platonis sapiẽtes erãt ꝓsequuti a vulgarib⁹: Soꝛ. ob suã sapiẽtiã iterijt: naꝫ sua scia cognouit deũ vnũ: ⁊ alios redarguebat multitudinẽ deoꝝ adoꝛãtes: h̃ pcipiens dux atheniẽsiũ noĩe Anetus coegit ipsum bibere venenũ in noĩe vnius dei: ⁊ nihil sibi nocuit: postea coegit ipm bibere venenũ in noĩe pluriũ deoꝝ ⁊ interijt: hec. s. Tho. in de cõsolatõe libꝛo pꝛimo: fuit ergo moꝛtu⁹ Soꝛ. qꝛ voluit ambulare in via populoꝝ ꝓpꝛia sibi: ⁊ in ꝓhemio octaui dꝛ: nitebatur ꝓcedere via ꝓpꝛia cum vulgo: lꝫ ipse nõ fuerit felix: qꝛ non habuit scientias cõẽs: logicã. s. ⁊ methaphysicã: nec ꝓpꝛias: nãlem vꝫ phyam ⁊ mathematicas. Preterea subiungit Cõm. phos inueniri vitiosos pp societatẽ hoĩuꝫ: sꝫ veꝝ ẽ: ꝙ q a virtutibus distrahunt̃ sunt phy dyaletici. i. opinantes tñ: ⁊ nihil pꝛofunde: resoluteqꝫ scientes. Uere. n. docti ⁊ sapientes a virtutibus minime seiunguntur.

Digressio.

¶ Quia cõmentatoꝛ p̃nti pte vult ꝙ ꝓ virtute ⁊ veritate tuenda teneatur homo felix exponere se moꝛti. Dubitat̃ vtruꝫ moꝛi magis eligendum sit: qꝫ scelus aliqõ operari: vꝫ ꝙ nõ: qꝛ moꝛs destruit bonũ nãe ⁊ bonum moꝛis: cõmissio sceleris bonũ moꝛis tñ. est aũt minus malum pdere vnũ bonum tñ qꝫ duo. ergo.

¶ Ad oppositũ est Auerr. cuius fundamentũ potuit esse: qui pp metũ moꝛtis operat̃ scelus aliqõ ãmittit bonũ virtutis quo nihil sublimius: bonum aũt qõ acq̃rit est ꝓlongatio breuis vite necessario tñ pdende: qui moꝛtẽ p̃eligit acquirit perseuerãtiaꝫ in foꝛtissimo actu foꝛtitudinis ⁊ aliaꝝ virtutũ ⁊ pdit longitudinẽ vite: cum ergo longitudo vite nõ possit adequari pseuerãtie in maximo ⁊ pfectissimo actu virtutis colligit̃ moꝛtem a felici eligendã foꝛe potius qꝫ viuere sine virtute. Item ꝓpꝛia vita hoĩs vt homo. est p̃sistere in bono virtutis non deuiando a recta rõne: sed p hoc ꝙ homo eligit moꝛtẽ nõ cõmittens scelus: p̃sistit hõ in recta ratione. ergo. Ad argumẽtũ ante oppositũ: dico ꝙ melius est beneuiuere qꝫ viuere: ⁊ qñ dicit̃ minus malũ est pdere vnum bonũ tñ qꝫ duo. Rñdeo id veꝝ esse: si vnuꝫ nõ icludat aliud. constat aũt bonũ moꝛis p̃supponere bonũ nature: sed de his tractãdis ptinet ad phm moꝛalem tertio ethicoꝝ capite tertio: ⁊ quinto ethicoꝝ capite. 13°. dicebat Aristoteles: multa esse: quoꝛuꝫ nullum neqꝫ voluntariũ est: neqꝫ inuoluntariũ vt senescere ⁊ moꝛi: ideo hõ felix dato ꝙ moꝛte pereat nãli: nec volens moꝛit̃: nec nolẽs. Uisa itaqꝫ nãlis phye vtilitate: paulopost oꝛdo ⁊ scientiaꝝ ⁊ partiũ phye cõmemoꝛãdus est.

Oꝛdo autẽ huius libꝛi.

Pꝛo declaratione oꝛdinis triũ facultatũ realiũ speculatiuaꝝ. necnõ ⁊ partiũ nãlis phye est pꝛio aduertendũ: si volum⁹ oꝛdinẽ abstractõis reptuꝫ in tribus facultatib⁹ realib⁹ ⁊ speculatiuis speculari: hic erit oꝛdo. Diuinus q abstracta ẽꝫ esse ꝯsiderat ⁊ ẽm rõeꝫ. Mathematic⁹ tractans abstracta ẽm rõeꝫ tñ. Nãlis ptractãs ea q̃ motui ⁊ mãe sensibili ꝯiũcta sunt: si oꝛdinent̃ merito eoꝛũ que sunt nobis magis sensata: hac lege disponẽtur: nãlis: mathematic⁹: diuin⁹: ⁊ ita pꝫ oꝛdo triũ sciaꝝ speculatiuaꝝ q̃ multa loca Cõm. ꝯcilian̄t. ¶ Scđo notañ ẽ: scia de aĩa lꝫ ꝯfirmet p̃ncipia: qꝛ tradit cognitõeꝫ itellect⁹ agẽtis: v̾tute cui⁹ p̃ncipia nobis inotescũt: qꝛ tñ tale ꝯfirmare p̃ncipia est ꝯfirmare idirecte nõ directe: iõ scia de aĩa nõ p̃cedit: sꝫ est sexta ps: si libꝛi nãlis phye notitia distincta oꝛdinent̃: octaua ps si. cõfusa. ¶ Tertio sciendũ: cum cõmentatoꝛ dicit: sicut accidit in logica ⁊ in alijs partib⁹ speculatiuis: colligit̃ ꝙ logica est scia speculatiua. Et si dicas: ꝯtra: p ꝓpõnes logicales dirigimur in opõnes nr̃i intellect⁹. Rñdeo: logic⁹ est artifex speculatiu⁹: qꝛ nõ est in ptãte sua: ꝙ opõnes intellect⁹ efficiant̃ tales vel tales. Dolatoꝛ est artifex pꝛactic⁹: qꝛ in ptãte sua est: ꝙ lignũ dolet̃ sic vel sic: sꝫ d̃ his dixim⁹ supꝛa. ¶ Quarto attẽdendũ est: cãe quare ps cõis est pꝛioꝛ partib⁹ ꝓpꝛijs sunt tres. Pꝛima est: qꝛ cõe est notius nãliter ꝓpꝛio apd̃ nos: hoc idẽ hꝫ pꝛio phy'. 4°. 57. 3° phy'. 3. 2° de aĩa pꝛimo. Secũda cã est: idẽ in disciplina esset pluries iteratũ ⁊ pluries demõstratũ: qꝛ si ista soꝛ. est risibilis pꝛius doceret̃ qꝫ ista hõ est risibilis: cũ hec. soꝛ. est risibilis demõstrari nõ possit nisi mediãte ista hõ est risibilis: hec. hõ est risibilis. cum sit dr̃abilis vel ñ erit demõstrata: ⁊ ita ignorata ergo p eam nihil sciri poterit. vel erit demõstrata: ⁊ cum post demonstratõeꝫ illi⁹ soꝛ. ẽ risibilis debeat iteꝝ demõstrari hꝫ intentũ. Tertia cã est: ꝓpõnes vsitate i hoc libꝛo essent pꝛime ⁊ ꝓpꝛie. essent pꝛime: qꝛ eis vtimur ad ceteras nãles ꝓpõnes intelligẽdas. non essent pꝛie qꝛ postponerent̃. ⁋ Et si dicas: cõtra. p° post' capite 2°: nõ hꝫ ꝓ icõuenĩẽti easdẽ ꝓpõnes esse pꝛimas ⁊ ꝓpꝛias cum demõstratio sit ex pꝛimis ⁊ ꝓpꝛijs. ⁋ Solutio est: vocant̃ hic ꝓpo/

sitiones ꝓprie qbꝰ nõ vtimur ad varias ꝯclõnes colligẽdas: prie qbꝰ vtimur: po post tales termini de eisdẽ ꝓpõibꝰ vificant: q2 i alia ibi sumunt significatõe: vnde ꝑmisse quibꝰ ꝯcludit triangulũ hře tres: sunt prime: non ꝓprie: quibꝰ vo infertur isochellem hře tres: sunt ꝓprie nõ prime: prio tñ posteriorũ ꝑmisse dr̃onis vl̃is ⁊ prime ⁊ proprie nũcuparent. Et qñ in calce huiꝰ ptis dicit Com. ante posteriora: ⁊ dyaleticã ⁊ alias: colligit ordo libroꝝ logice noue Aristo. liber prioꝝ: posterioꝝ: topicoꝝ: elenchoꝝ: vt alias dixi copiosius ⁊ ad ꝓpositũ: hec notata sufficiãt de tertia pte ꝓhemij.

Diuisiones autẽ huius

libri. ¶ Auerrois presenti parte ꝓmittit se facturum in principio cuiuslibꝫ libri Aristo. sũmã qua cuncta in illo libro cõprehẽdant verꝫ id nõ est cõpertum: nisi sup primũ ⁊ quartũ de celo: sed nos eas adiũgemus sũmas i principio cuiuslibꝫ libri quas sumope ꝯferre vobis existimabimus. Et si quis dicat: Auerrois in principio colliget multitudinẽ diuisionũ vitupat: ipse tñ in predicamẽtis eas ꝑsequit. Solutio est: logicis: nõ medicis: multitudo diuisionũ satisfacit: cum medicis ⁊ nõ logicis maxime vigeat virtus discretiua: qua vigente multitudo diuisionũ nõ est oportuna.

Proportio eius oĩbus

scientijs speculatiuis. ¶ Pro expeditiõe quinte partis prohemij est primo aduertenduꝫ. Sciẽtie speculatiue sunt duobus modis. Unus numerat pp exercitiũ: ⁊ sunt mathematice: quaꝝ exercitio intellectus noster ad certissima: manifestissimaqꝫ entia ꝑducit: vnde sexto methaphysice cõmento primo: intendit p res exercitabiles: scias mathematicas. Alius numerat pp finẽ: ⁊ est scia nãlis ⁊ diuina: quibꝰ facultatibꝰ cognoscit hõ deuꝫ notitia cõplexa distinctissima: q̃ disponit intellectum nostrum ad notitiam dei intuitiuaꝫ. At morales scientie que ad vite nostre institutioneꝫ pertinent ad felicitatẽ dũtaxat p accidens faciunt: quatenꝰ vꝫ intellectus humanꝰ maximã hꝫ cũ viribꝰ sensitiuis colligantiã. ¶ Scdo notãdũ est: liber physicoꝝ cõprehẽdit radices ⁊ principia cuiuscunqꝫ rei nãlis. Et si dicas: cõtra: hic nõ fit mẽtio de ptibus celi essentialibꝰ ⁊ qualitatiuis. Rñdeo: hoc nomẽ mã vt est principiũ reꝝ nãliũ est nomẽ analoguꝫ importãs mãm celestẽ ⁊ subcelestẽ: silr hoc nomen forma: ⁊ nomẽ nature. Uolo. n. has ꝓpositiones: intelligentia est nã: est aĩa: esse nãles: nõ methaphysicales.

Uia doctrine huiꝰ libri

sunt. ¶ Sexta hec ꝓhemij pars varijs explanabitur notãdis. In primis aduertẽdũ est. differũt isti termini: via: ⁊ via doctrine. via est scia. via doctrine est modus ꝓcedẽdi. Modi aũt ꝓcedendi vsitati in nãli phya sunt tres modi demõstratio: diuisio: diffinitio: entimema: ⁊ inductio: de q̃bus oĩbus resolute tractãdũ ẽ. ¶ Scdo aduertendũ: demõstratio signi: dicta q2: prio posteriorũ capite. 13. est qua ab effectibꝰ tẽdimus i causas. cui demõstrationi q2: q2 minime ꝯsentit diffinitio drõnis assignate ab Aristotelle primo posterioꝝ capite. 2. Teneo ipsaꝫ non esse demõstrationẽ: ⁊ hec est cã q soleo dicere. Demõstratio q2 facit scire q2: nõ scire: ⁊ fuit hec doctrina Themistij scdo posterioꝝ capite. 30. dicentis. Nec enim eadeꝫ rõ vtrinqꝫ reciprocãdi est: sed cũ ab euentis ad cãm subitur: syllogismus tm̃ vocat: cũ ecõtrario ẽ: absoluta demõstratio dr̃. ¶ Tertio notãduꝫ est: demonstratio cãe tm̃: est qua scitur pp qd effectus: vbi prius si ẽ effectus notus erat oculata fide: vt si videam nũc lunã eclipsari: ⁊ paulopost formeꝫ istam demõstrationẽ. Qñcũqꝫ terra interponitur inter solẽ ⁊ lunã luna eclipsat. Nũc terra interponitur ḡ: hec vocat demõstratio cãe tm̃: de qua teneo q ꝓcedat ex notioribus quo ad nãꝫ ⁊ nobis ignotioribꝰ: nõ. n. requirit q demõstratio ꝓcedat ex nobis notioribꝰ. ⁊ hoc sensit Themistius prio posterioꝝ capite 4. dicens. Nec eniꝫ demõstratio ad mensurã se ingenij nostri sũmittit: sed rectã tenet ad veritatẽ viã: nec qd ipsi possumus: attẽdit: sed in solam rei naturã incũbit: illam vestigat: illam explorat: ẽt si nobis ignota incircũspectaqꝫ sit. Et cõmentator. 2. celi. 35. dicebat ⁊ si latentius fuerit cã rei q̃ꝫ suũ esse erit demonstratio pp quid tm̃. ¶ Sed ꝯ: iste ꝑmisse aggenerãt in for. notitiaꝫ cõclusionis: ergo sunt notiores forti conclusione. Rñdeo: ꝑmisse gignentes notitiaꝫ in forte q̃ꝫtum ad nostrũ modum cognoscẽdi: sunt notiores quo ad nos ipsa ꝯclusione: seruãtes aũt modũ nature id nõ infert: vt dictũ est. ¶ Quarto sciendũ: demonstratio simpliciter seu cãe ⁊ esse: est qua simul ⁊ semel scitur ⁊ si est effectus: ⁊ pp qd effectus: ⁊ hac raro vtit phs nãlis: mathematici f requẽter. Et licet Arist. primo posterioꝝ capite. 13. solum fecerit mentionẽ de demõstratione q2 ⁊ pp qd: nõ est tñ ꝯtẽmendus cõmẽtator si ꝑdictã distinctõeꝫ trimẽbrẽ fecerit: q2 satis erat Aristotelli q mediũ cuiuscũqꝫ demõstratõis esset aut cã: aut effectus. Com. vero vlterius ꝯsiderauit: si erat cã: aut illa erat latẽtior apð nos: aut erat nobis ⁊ nãe magis cognita: hec de modis demõstrationũ. ¶ Quinto ꝯsiderãdũ est: diuisio est modus ꝓcedẽdi quo a supioribꝰ tendimus ad inferiora: cui opponitur cõpositio qua ab inferioribꝰ imus ad supiora: ⁊ nõ petit diuisio: qñ ps destructa probat hñ eẽ de-

structa. Itẽ diffinitio est modus quo genus ⁊ differentia simul nectunt: cui opponit modus: quo genus ⁊ dr̃ia seiungunt. Amplius entimema est ꝓcessus ab vna ꝓpositõe ad aliã: altera in mente seruata: Inductio ẽ ꝓcessus quo infert vniuersalis ex singularibꝰ mediãte solita particula: ⁊ sic de alijs: p quã particulã intelligit ꝓpositio vna vniuersalis significãs eẽ sicut significat p alias singulares nõ formalr explicitas. Exemplo nõ vtitur phs nãlis qð est ab vno particulari ad aliud: scia aũt nõ est particulariũ. Et qñ Com. dicit: q2 vsus istoꝝ quinqꝫ vtit arte demõstratiua: est sermo conuersus: idest ars vtit vsu istoꝝ quinqꝫ: ⁊ cũ subiũgit: sed vsus quo vtit entimemate ⁊ inductiõe est alius ab vsu quo vtit Rethorica ⁊ dyaletica: itelligo sic. Naturalis vtit entimemate ad probãdũ efficaciter ⁊ est ex indeffinita: aut vniuersali ꝓpositione. Orator eo vtitur ad psuadenduꝫ: ⁊ est ex singularibus. ¶ Amplius phs vtit inductõe qua vl̃is ꝓpositio cõcludit: qua nõ indiget rhetor qui vl̃es ꝓpõnes nõ speculat: sed impfecta vtit inductione que est exẽplũ: dyaleticꝰ istis vtit ad faciẽdaꝫ fidẽ. ¶ Cõtra: Galenꝰ po Tegni ponit viam cõpositiuã: resolutiuã: ⁊ diffinitiuã: hic fit mentio d̃ via demõstratiua: diuisiua: inductiua. ⁊ entimematica: ergo. ¶ Solutio est: dico prio q ad venãdam simplicis q̃ditatis diffinitionẽ vtimur ꝓcessu obscuro: diffinitiuo ex vijs diuisiua et cõpositiua cõposito: ⁊ ꝓcessu scientifico cõstituto ex vijs cõpositiua ⁊ resolutiua: q̃bus ꝓcessibꝰ clarissime acqrit cognitio deffinibilis ⁊ oĩuꝫ q̃ in tali diffinibili includunt. ¶ Dico scdo ad scribendũ aliq̃ꝫ totaleꝫ facultatẽ vtimur via resolutiua qua fineꝫ scie speculamur. p ipsius resolutionẽ in simpliciora ꝓcedẽdo. inueniẽdo oĩa quoꝝ cognitio notionem finis necessario ꝑcedit: vtimur ⁊ mõ ꝯpositiuo qñ vltio inuẽta p resolutionẽ ex speculatione finis ꝓcedentẽ incipimꝰ declarare vsqꝫ ad fineꝫ scie ꝓcedẽdo: vtimur ⁊ ꝓcessu diffinitiuo qñ declaramꝰ diffinitionẽ scie datã p illa q̃ principalr cõsiderant in tali facultate Ari. in nãli pha vtit doctrina ꝯpositiua: ⁊ obseruãs viam ꝯpositiuam vtitur drõnibꝰ: diuisionibꝰ: entimematibꝰ: ⁊ inductionibꝰ. Hec itaqꝫ sunt que de modis procedendi causa vestra aperiẽda duxi.

Nomen huius libri est

auditus. Sensus huius septime partis stat in hoc: q2 melius cõsonat auribꝰ. auditꝰ nãlis q̃ꝫ sermo nãlis. Iõ intitulat liber de auditu nãli: nõ sermone nãli Themistiꝰ reffert hos libros iõ dici auscultatorios q2 diligẽti egent auscultatione: hoc nomen ḡ liber de auditu nãli est nomen cõe toti phye: fuit tñ concessuꝫ parti cõissime prime tũ q2 illi ñ erat nomẽ ĩpositũ: ꝯstat aũt ex capite tertio primi topicoꝝ. noĩe cõi pluribus id appellari cui nõ est nomẽ ĩpositũ: tũ q2 liber physicorum ẽ oẽs partes impotentia.

Nomen auctoris est ari

sto. ¶ Ultia parte ꝓhemij explicant laudes Aristo. de quo ẽt dixerat prio de gñatiõe. 38. primꝰ magister nihil vnq̃ꝫ dixit sine forti ꝓbatõe: ⁊ tertio de aĩa. 14. credo q iste hõ fuerit regula in nã ⁊ exẽplar qð nã inuenit ad demõstrãduꝫ vltimaꝫ pfectionẽ humanã i materijs: fuit itaqꝫ Ari. apð Auerroim metrũ ⁊ mẽsura oĩum hominũ. Et id qð Auerrois dicit de Aristo. soleo dicere d̃ vtroq̃ꝫ quoꝝ mentẽ legẽdo aperire conabor: hec circa ꝓhemiũ cõmẽtatoris notata sufficiant: deinceps expositõeꝫ. Textus Ari. ⁊ Auerrois aggrediemur. Noluerũt aũt vt existimo Ari. ⁊ Auerrois diuinũ iplorare ꝑsidiũ: q2 tenuerũt deum nihil ex̃ se intelligere. 12. methaphysice. 51. q̃t ⁊c̃.

Textus cõmenti primi.

Uoniam dispo

sitio scie ⁊ certitudinis. ¶ Primo libro phyᶠ tres ꝓpositiões declarant. Pria ẽ: pñcipia reꝝ nãliũ sũt ꝯria. Scda ẽ: pñcipijs ꝯrijs substernit tertiũ. Tertia ẽ: Tm̃ cõpositũ p se prio generat: ⁊ iste ꝓpositiões sunt fundamẽtũ totius doctrine pipatetice: q̃ fundant sup h̃: mutari est rem alr̃ se hẽre nũc q̃ꝫ pus: in qua diffinitõe fit mẽtio ⁊ de subiecto mutationis: ⁊ de forma depdẽda quã cõcomittat priuatio forme acgrẽde: necnõ ⁊ de forma inducẽda. Diuidat ḡ primꝰ liber in sex sũmas more nostro solito. Pria que est a textu cõmẽti primi vsqꝫ ad sextũ tradit viã deueniẽdi in cognitionẽ cãrum ⁊ pñcipioꝝ ⁊ elemẽtoꝝ rerum nãliuꝫ. Scda ꝯdicit antiq̃s nõ nãlr loquẽtibus: a sexto vsqꝫ ad. 32m. Tertia aduersat veteribꝰ q nãlr scripserũt: a. 32. vsqꝫ ad. 41. Quarta ostẽdit pñcipia rerũ nãlium eẽ ꝯria: a. 41. ad. 50. Quinta ꝓbat pñcipijs ꝯrijs substerni tertiũ a. 50. ad. 65. Sexta patefacit nãꝫ mãe prime ⁊ priuatõis: a. 65. vsqꝫ in finem libri. ¶ Ratio itaqꝫ textus ⁊ cõmẽti primi talis ẽ. Oĩa nãlia hñt cãs ⁊ elemẽta ⁊ pñcipia. Et oĩa hñtia cãs ⁊ elemẽte pñcipia nõ sciunt nisi ex cognitiõe cãꝝ ⁊ elemẽtoꝝ: ⁊c̃. ḡ oĩa nãlia ñ sciunt nisi ex cognitõe suaꝝ cãrũ ⁊ elemẽtoꝝ ⁊ pñcipioꝝ: ⁊ ẽ iste syllogismꝰ in pria figura: maior. n. propõ est scda ⁊ pria est minor: prio prioꝝ capite q̃nto: sꝫ oꝫ eũ q traditurꝰ est cognitionẽ reꝝ nãliuꝫ: ea tractare

fine quoꝝ cognitiõe res nãles nõ cognoſcunť:ğ
q vult largiri ſciam de nã oꝫ ipſuꝫ enixe prius de
cauſis:pncipijs ꝛ elemẽtis rerũ nãlium diſſerere.
¶ Cõmentũ primũ neglectis minutiſſimis diuiſio
nib⁹ ꝛ notandis apiã ꝛ digreſſionib⁹. ¶ In pmis
aduertendũ:q꞉ erat facile cuiuis ſine rõne res nã
les cognoſcere:iõ incepit Ari.hũc librũ a cã pp
quã fuit ꝯſideratio hui⁹ ſcie in cognitõe cauſarũ
rerũ nãliuꝫ:p ſciam ꝛ certitudinẽ nõ intendebat
Ari.noĩa ſynomina:qb⁹ oĩno ꝯpetit eadẽ rõ:qm̃
noĩa ſynomina nõ vſitanť in doctrina dẽ͛atiua:vt
ẽt docet p͛io celi p͛io:ꝛ ꝯciliator tertio ꝓblema
te prime particule:ſꝫ intendebat diſpoſitionẽ ſcie
certe ꝛ pfecte q̃ eſt p cãm: vbi ĩpfecta eſt ſine cã.
¶ Cõtra.4°phyᶠ 45°.p h̃ qð dixit:nõ eſt ĩ vbi ne
qꝫ ĩ loco forte ĩtẽdit idẽ:ꝛ erũt noĩa ſynonima.
¶ Itẽ doctrĩa dẽ͛atiua nõ dꝫ vtĩ ſermone metha/
phorico:tñ eo vtiť Ari.p͛io phyᶠ.ð1°. ¶ Prete
rea res mathematice cãs in re hñt:ſine quarũ tñ
cognitõe res mathematice diſtinctiſſime intelli/
gunť. ¶ Iterũ deus clariſſime pcipi põt:tñ nõ hꝫ
cãm. Solutio eſt. ¶ Ad primũ ſoluit ibidem cõ/
mẽtator:cũ dicit:ꝛ talis doctrina vſitať ad expo
ſitionẽ:ꝛ noſtrũ modũ intelligẽdi. ¶ Ad 2ᵐ:in re
bus q̃ nõ intelliguntť niſi p ꝯparationẽ:vt eſt mã
p͛ia:ꝛ intellect⁹ human⁹ decet phm vti ſermone
methaphorico. ¶ Ad 3ᵐ:res mathematice licet
multas hẽant cãs:q꞉ tñ tales cauſe non ꝯſentiũt
mõ ꝯſiderãdi mathematici:iõ p tales cãs nõ licꝫ
mathematicũ dẽ͛are. ¶ Ad 4ᵐ:lꝫ ipſius dei non
ſit cã in ſe:reſpectu tñ p̃dicatoꝝ q̃ de deo enũtian
tur eſt ordo:rõne cui⁹ vnũ p̃dicatũ de deo dẽ͛ari
poterit p aliud. ❡ Scðo notãdũ:ſunt vie artes
ſpeculatiue q꞉ ꝯſiderãs in eis vadit a deteriatis
rebus.i.a pncipijs cognitis ad res ĩterminatas
i.ꝯcluſiões incognitas:q̃ tñ fiũt cognite p diſcur/
ſuꝫ:p res terminatas.i.p media cognita:locut⁹ ẽ
aũt Ari.diſiũctiue.q꞉ artiũ ſpeculatiuaꝝ aut ſua
ruꝫ partiũ:ꝛ h̃ dixit:pp methaphyſicã q̃ non eſt
tota ð abſtractĩ:ſꝫ a textu cõmẽti.29. vſqꝫ in finẽ
libri.12.tractat de intelligẽtijs:ꝛ p̃cedẽs metha/
phyſica vocať p̃paratoria:ſunt q̃daꝫ q̃ ꝯſiderãt
de rebus ſimplicib⁹ carentib⁹ pncipijs:intelligẽ
tie.n.cũ ſint eterne a nullo pendent in gnẽ cauſe
efficiẽtis:li pncipiũ aũt appropriate dicitur ð cã
efficiẽte. ¶ Cõtra. 7°. methaphyſice.31°.mouit
Ariſto.ad ponẽdũ mouẽs ſeparatuꝫ a mã in fa/
ctiõe virtutũ intelligẽtiũ.ğ intelligẽtie ſunt facte.
Neqꝫ p virtutes intelligẽtes põt intelligẽ intel/
lectões:q꞉ intellectões rerũ mãliũ nõ intelligunt.
Tertio de aĩa.16°. ¶ Rñdeo p virtutes intelligẽ
tes ꝛ intellectuales intelligit intellectões factas
ab intellectu agẽte:q̃ denominãt hominẽ ĩtelligẽ
tem:imo intellectões tanta vnione. Vniunť intel

lectui:vt Ari.dicat 3° ð aĩa 37° aĩa ẽ quoquomõ
oĩa entia. ❡ Tertio ſciẽdũ eſt:p pncipia intẽdit
cãs agẽtes ꝛ mouẽtes:vñ oẽ agẽs eſt mouẽs:nõ
ecõuerſo:mouẽs.n.ꝛ motũ ſunt priora q̃ꝫ agẽs ꝛ
patiẽs 3° phyᶠ 3°:p͛io de gnãtõe 45°.12.metha/
phyſice.23.ꝛ p cauſas intelligit fines.12.metha/
phyſice.23. qñ Auer.dicebat:p cãs ĩtẽdebat illð
qð eſt cõe illis quatuor.p cõe illis quattuor intel/
ligit cãm finalẽ q̃ oẽs alĩs cãs neceſſitat:ꝛ p elem̃
ta ĩtẽdit ptes rei mãm.ſ.ꝛ formã:ꝛ ꝙ hic vtitur
hoc noĩe pncipium ꝓprie.ꝛ ſilr h̃ noĩe cã:q꞉ ſunt
noĩa ſynonima:cũ vſitanť cõiter:ꝛ ſic vt mihi vĩ͛
expoſuit ipſe Alexãder. ¶ Cõtra:huic determĩa/
tiõi diſſentit Com̃.5° methaᶜ 4°:elemẽtũ dꝛ de in/
trinſecis ꝛ digni⁹ de mã:pncipiũ digni⁹ eſt dici ð
cauſis extrinſecis:ꝛ cã eſt minor pn° in h̃:pnᵐ ãt
quaſi vĩius cã:cũ dicať p͛inᵐ de pncipijs trãſmu
tatõis ꝛ de 4ᵒʳ cauſis:ꝛ.12.metaᶜ 23° cã dꝛ de oĩ/
bus:pnᵐ de extrĩſecis: elem̃tũ vero de ĩtrinſecis.
¶ Solutio vera ẽ:li cã ꝓprie ꝓ fine ſumiť:cõiter
pro oĩ cã:li pnᵐ ꝓprie dꝛ de efficiẽte:min⁹ ꝓprie
de extrinſecis:cõiter de oĩ cã:cõiſſime de oĩ p͛in°
li elemẽtũ cõiter de mã dꝛ ꝛ forᵉ:ꝓprie de mã tm̃:
ꝛ hac diſtinctõe oĩa loca Ari.ꝛ Auer.facile con
cilianť. ❡ Quarto attendẽduꝫ eſt:mathemati/
ce ꝯſiderãt de cã formali tm̃:q꞉ dẽ͛ant tm̃ per cãm
formalẽ:ꝛ nõ ſunt bone.i.nõ ꝓcedũt p cãm fina/
lem:3° methaᶜ 3°:cuius dicti rõ ẽ:mathematicus
abſtrahit a motu ğ a mã mot⁹:ğ ab efficiẽte mo/
tum:ğ a fine mot⁹:ğ mathematico ſolũ relinquiť
forma ꝯſiderãda:diuin⁹ p finẽ ꝛ formã ſolũ dẽ͛at
de efficiẽte ꝛ motore multa dẽ͛at:nec p mãm dẽ͛at
nec de ea qcq̃ꝫ oſtendit:ſꝫ eam dũtaxat in vĩi ſpe
culať:vt dixi ſupra:dum ð ĩtentõe tractareť:phs
nãlis demõſtrat p 4ᵒʳ gnã cãruꝫ:nihilmin⁹ ita hñ
nouit mathematic⁹ ſuas ꝯcluſiones p vnaꝫ cãm:
ſicut nãlis ſuas p 4ᵒʳ:ꝛ diuinus ſuas p duas tm̃.
¶ Cõtra.ſi mathematic⁹tm̃ demõſtret p cãm for
maleꝫ:q꞉ mathemathicus abſtrahat a motu:ꝛ a
mã mot⁹:ꝛ ab efficiẽte motũ ꝛ a fine motus:pari
rõne diuin⁹ dũtaxat p formã dẽ͛ari poterit:cũ ĩpe
abſtrahat a motu:ğ a mã motus:ğ ab efficiente
motũ:ğ a fine motus:ğ diuino ſolũ relinqueť for
ma conſiderãda. Item 2° phyᶠ 71ᶜ mathemati
ca eſt de mobili incorruptibili:ğ ſpeculať motũ:
ğ mãm motus:ğ efficiens motũ:ğ finem motus:
ergo nõ tm̃ forma relinquiť mathematico ꝯſide/
randa. Solutio. ¶ Ad primũ mot⁹ alius eſt ver⁹
ꝛ nouus:alius eſt q eſt depẽdentia effect⁹ ad cãꝫ
mathe⁹ abſtrahit ab vtroqꝫ motu:diuinus a vero
tm̃:vñ mathe⁹ lꝫ ꝯſideret triangulũ hẽre tres:nõ
tñ ꝯſiderat dependẽtiaꝫ qua hẽre tres pendet a
triangulo:at metaphyſic⁹ dependẽtiaꝫ veſtigat
qua celũ ꝛ nã a deo pendent in gnẽ cauſe finalis
12.methaphyſice

12.metaphyſice 38°:quare cuꝫ mathematic⁹ ab/
ſtrahat ab vtroqꝫ ei relinquiť tm̃ forma ſpeculã/
da. Diuinus v͛o cũ motũ ꝯſideret ſilitudinariuꝫ:
poterit varias cãs ꝯtẽplari. ¶ Ad ſcðm:nõ vo/
luit Auer.2° phyſicoꝝ.71.Ariſtotelẽ feciſſe mẽ
tionẽ de tribus ſciẽtijs:ſꝫ de tribus modis ſciaꝝ:
aliter mathematic⁹ ꝯſideraret motũ:lꝫ.n.aſtrolo/
gus ꝯſideret de figuris:ꝛ ſitibus corpoꝝ celeſtiũ
ſm qualitatẽ motuũ:ꝛ hꝫ velocitatẽ ꝛ tarditatẽ:
q꞉ tñ nõ ſpeculať celũ inq̃ꝫtuꝫ ẽ motũ:ꝛ nõ decla
rat qualis modus motuũ eſt poſſibilis in celo:ꝛ
qualis non:iõ dꝛ aſtrologus ꝯſiderare abſtracta
rõe ꝛ motu:primo methaphyſice.19.2° celi.57.
❡ Quinto ꝯſiderandũ eſt:p cãs ſimplices inten
dit Ari.cãs exiſtẽtes in re primas nõ cõpoſitas:
ꝛ ſunt prima mã que nõ eſt in aliã mãm reſolubi/
lis:ꝛ vltima forma q̃ eſt forma elemẽti.que.n.ſũt
preter primã mãm ꝛ vltimã formã cuiuſlibꝫ rerũ
nãlium ſunt mãe cõpoſite ꝛ forme compoſite.i.in
quacũqꝫ re nãli inueniť mã preter primã:ꝛ forma
preter vltimã:illa eſt mã cõpoſita:ꝛ forma copo/
ſita ꝛ nõ eſt ſenſus ꝙ in qualibet re nãli ſit mã cõ
poſita ꝛ forma cõpoſita.in elemẽtis.n.nõ eſt mã
cõpoſita:neqꝫ forma cõpoſita. ¶ Verũ q꞉ expoſi/
tores declarãt iſtã ꝓpoſitionẽ:ſiue plures forme
ſubſtãtiales in cõpoſito ĩueniaṫ:ſiue vna tm̃:vt
mens Auer.de pluralitate forme habeať primo
argumento:orbi ſaturni plures intelligẽtie ap/
plicanť:intelligẽtia ſaturni:ꝛ intelligẽtia p͛ia in
tellecta ab ĩtelligẽtia ſaturni. ¶ Scðo:cõpoſitio
accidentalis p̃ſupponit ſbalem:ſꝫ ex mã prima ꝛ
dimẽſione intermĩata ſit vnũ cõpoſitũ per acñs:
ergo in mã prima erit forma corporeitatis de pre
dicamẽto ſbe coeterna mãe:ergo ĩ elemẽtis erũt
plures forme ſubſtãtiales. ¶ Tertio:forme ſba/
les adueniũt ĩmediate prime mãe:ergo in miſtis
nõ ſunt plures forme ſubſtãtiales. ¶ Solutio eſt:
Ad primũ:vni orbi ſatiſfacit vna ĩtelligẽtia ſm
eſſe reale:cui nõ incõuenit plures vniri ineſſe in/
tentionali.ſcða.n.intelligẽtia pficit ſcðm mobile
ſm eſſe reale:at prima eſt ſcia ꝛ intellectio quã hꝫ
ſecũda de prima. ¶ Ad ſcðm:dico nõ dari formã
corporeitatis:hoc fundamẽto:oĩs forma ſubſtan
tialis aut eſt educta:ꝛ ita noua:aut eſt nõ educta
ꝛ ſic ĩtellect⁹:forma ergo corporeitatis ſi erit edu
cta:erit noua:ſi nõ:erit intelligẽtia. Alteri⁹ teneo
ex mã prima ꝛ dimenſione interminata non fieri
vnũ cõpoſitũ per accidens:cũ quodlibet illoꝝ ſit
ens potẽtia:ꝛ ita fateor oẽm cõpoſitionẽ accidẽ
talem p̃ſupponere ſubſtãtialẽ:ꝛ non dari formaꝫ
corporeitatis mãe coeuã. ¶ Ad tertiũ:dico ꝙ for
me miſtoꝝ ĩmediate adueniũt mãe prime:itaqꝫ ni
hil eſt materie rõ recipiẽdi eas:cũ quo ſtat ꝙ ele/
menta ſint mediũ diſpoſitiuũ:in elemẽtis ergo ẽ

tm̃ vna forma ſbalis:ĩ miſtis inaĩatis ſunt forme
elementorũ truncate ꝛ forme ſpecifice vltimate:
in plantis ſunt forme elementoꝝ remiſſe ex qbus
reſultat forma miſti que nõ ẽ aĩa.forme.n.miſtoꝝ
que ſunt nõ anime ſunt forme cõplexionales:aut
atrribute complexioni : at anima vegetatiua ꝛ
ſenſitiua ſunt forme conplexionali ſuperaddite:
in brutis ſunt elemẽta:forma miſti:anima ſenſiti/
ua:in hoĩe elemẽta inueniunť:forma miſti:aĩa co
gitatiua ꝛ intellectus:hec ad introductionẽ tanti
queſiti notata ſufficiãt:ſalua mihi libertate dicẽ/
di alĩs qð mihi videbiť. ❡ Sexto ſciẽdũ ẽ:p pri/
ma principia intẽdit Ariſto.primas cauſas:que
ſunt extra rem.ſ.primũ agens ꝛ vltimũ finẽ oĩuꝫ
rerum. Eſt.n.deus primũ agens ꝛ vltimus finis
oĩum rerũ:ꝛ p elementa intẽdit cauſas exiſtẽtes
in re ꝓpinquas ꝛ eſſentiales:ꝛ voluit dicẽ Ari.
ꝙ doctrĩa ordinata eſt ĩcipe a cognitõe cauſarũ
primaꝝ rei cognoſcẽde:deinde intendere ad co/
gnitionẽ aliaꝝ cauſaꝝ remotaꝝ ſm ordinẽ donec
pueniať ad cãs ꝓpinquas. Eſt vera ſnĩa Com̃.
ſi vtamur ꝓceſſu cõpoſitiuo:quo incipim⁹ a cãis
remotiſſimis ꝛ tendimus ad cãs ꝓpinquiſſimas
effectib⁹:huic ꝓceſſui cõpoſitiuo:aduerſať reſo/
lutiuus quo a ꝓpinquis cãis imus ad remotas.
¶ Contra:cum inter cãs finis ſit prior agente:ꝛ
agens ſit prius forma:ꝛ forma mã:ergo a fine ꝛ
nõ a mã eſt incohãda doctrina ordinata. ¶ Solu
tio eſt:q꞉ mã ẽ nobis magis cognita ceteris cãis:
vt que trãſmutatõi:ꝛ quantitati ꝛ accidentibus
ſenſibilibus magis ꝯiuncta ſit:iõ a mã neceſſe eſt
phm nãlem ſuã incohare ꝯſideratõeꝫ. Doctrina
aũt ordinata eſt a priorib⁹ incipe ſi ab illis cõmo/
de ĩcipi poſſit. Quare lꝫ Ari.ꝛ Auer.vſi fuerint
terminis in alia ꝛ alia ſignificatõe:nunq̃ꝫ tñ ẽ va
riata ſnĩa:q꞉ intẽdebant declarare cognitionem
effectus pendere ex cognitõe oĩum a quibus de/
pendet talis effectus ꝛ q̃ꝫtuꝫ ad eſſe:ꝛ q̃ꝫtum ad
ꝯſeruari:ꝛ q꞉ effectus nãlis pẽdet a cãis oĩbus
intrinſecis ꝛ extrĩſecis vĩibus.iõ de illis fecit tm̃
mẽtionẽ neglectis cãis extrinſecis particularib⁹
ſine quibus effectus ꝯſeruari põt.

Digreſſio Prima.

❡ Quia vt in textu dicebať:tũc vnãquãqꝫ rem
ſcire putam⁹:cuꝫ cãs primas:principiaqꝫ prima:
ꝛ vſqꝫ ad elemẽta cognoſcimus:iccirco dubitať
primo. Nunqd notitia effectus cũctaꝝ eius cãꝝ
cognitiõeꝫ p̃exigat? Vĩ ꝙ nõ. ¶ Tũ q꞉ deffinitio
pfectiſſima pfectiſſimã deffiniti gignẽs cognitio/
neꝫ ẽ p cãs eſſentiã deffiniti explicãtes:q̃ ſunt tm̃
mã ꝛ forma. ¶ Tũ q꞉:demõſtratio potiſſima per
vnũ genus cauſe:pp qd effect⁹ abunde declarat.
¶ Tũ q꞉ oporteret cognoſcẽ oẽs ĩtelligẽtias.oẽs

oꝛbes celeſtes:ſi effect⁹ cognitio pēderet ab om/
nibus eius cauſis.
❡ Ad opm.ſunt Ari.ꝛ Auer.textu ꝛ com° p°.
❡ Pꝛo expeditōe queſiti notabo ī pꝛimis que/
daꝫ.ſcd̄o loco ſatiſfaciā argumētis ꝟitati aduer/
ſantibus.⁋ Quātū ad pꝛimū:eſt in pꝛimis notā/
dū:notitia incōplexa ſeu ſimpliciuꝫ intelligētia ꝛ
foꝛmatio eſt qua ſcit̄ aliq̄d abſolute: vt ītellectio
qua intelligo hoīem vt aīal.vt rōnalis:cui opōni
intellectus deſeruit liber p̄dicamentoꝝ Ariſto.ꝛ
Poꝛphyrius ꝛ auctoꝛ ſex p̄ncipioꝝ. Notitia cō
plexa.ſeu cōpoſitio ꝛ fides eſt qua cognoſcit̄ ho
minē eſſe aīal ꝛ eſſe riſibilē:cui opōni intellectus
ſatiſfacit lib̄ phyermenias:cognitōi ꝟo diſcurſiue
conſtat totā logicā nouā deſeruire.ꝛ vlterius te/
neo ꝙ cogitatiua cogitāte intellect⁹ agens gene
ret in intellectu poſſibili notitiā intellectiuā incō/
plexā:notitie aūt cōplexe ꝛ lumine ītellect⁹ agen/
tis:ꝛ diſcurſu acq̄runt̄.ītroduxi hoc notabile vt
aperirē dr̄iam inter has locutōes:ītelligit̄ hō vt
aīal:intelligit̄ hō vt eſt aīal.quaꝝ altera pertinet
ad p̄mā opōeꝫ intellect⁹:altera ad ſcd̄aꝫ.⁋ Scd̄o
aduertendū:notitia cōplexa:alia ē ſimpl'r pfecta
ꝛ eſt qua cognoſcit̄ res ſm̄ oēm modū quo eſt co/
gnoſcibilis:alia eſt pfecta in genere:ꝛ eſt qua ſci
tur res ſm̄ vnā determinatā rōeꝫ cognoſcendi:ꝛ
cū apud cōmentatoꝛē intellect⁹ humanus ſit pu/
re potētialis ī genere intellectuū:que ab hoīe cō/
pꝛehēdi n̄ poſſunt:a nullo ītellectu dignoſci poſ/
ſunt:ꝛ hec eſt cā ꝙ ſoleo dicere.vnūqđqꝫ a nobis
tm̄ cognoſci:quātū cognoſcibile ē.⁋ Tertio ſciē/
dum ē. Cā p ſe eſt illa que virtute ꝓpꝛia ꝓducit.
Cā p accidens q̄ virtute alteri⁹.vn̄ nō eſt.Cā p ſe
ſine qua effect⁹ nō poſſit eē.Cā per acn̄s ſine qua
poſſit eē effectus:q2 ſpericitas ſolis eſt cā p acn̄s
ſoꝛtis:tn̄ ſine ea ſoꝛ.nō pōt eſſe:ꝛ iſte hō eſt per ſe
cā ſoꝛtis:tn̄ ſine eo ſoꝛ.pōt eſſe ꝛ viuere:ꝛ ſi qn̄qꝫ
dicat̄ ſoꝛtē eſſe cām p accidēs platonis:nō ita in/
telligendū eſt:q2 plato potuerit fuiſſe genitus ab
alio.ſed pp oꝛdinē inter indiuidua nō eſſentialeꝫ
pōt dici ſoꝛtes eſſe cā platonis p accidēs. ꝛ ēt q2
aduentus platonis īpediri poterat.apud.n.com
mentatoꝛē nō potuit ab alio generari plato q̄ꝫ a
ſoꝛte.neqꝫ in alio inſtanti:cuius oppoſitum ſenſit
Scotus ſcd̄o ſniaꝝ diſtinctōe.20.❡ Quarto at
tendendū eſt:ad notitiā incōplexā ſimpl'r pfectaꝫ
requirit̄ cognitio cāꝝ intrinſecaꝝ tm̄.ꝛ dicenduꝫ
eſt ꝙ deffinitio p quattuoꝛ aſſignata cās non eſt
pfectioꝛ eſſentialiter deffinitōe p intrinſeca tm̄.
ſed ad notitiā cōplexā ſimpl'r pfectā pꝛeexigit̄ co
gnitio oīum cāꝝ p ſe: q2 p oēs cās lꝫ demōſtrare
ꝛ cognoſcere. ꝛ nihil ſimpl'r pfecte ſcit̄.niſi pluri
bus auxiliātib⁹ diſciplinis.At cognitio pfecta in
genere.nō exigēs oīuꝫ cauſaꝝ p ſe notitiā:hꝛi pt
fauoꝛe vnius determīate facultatis.Cāe p acn̄s:
cū ſint ītermīate ꝛ ab arte relinquēde nō ꝯducūt
ad cognitionē cauſati.
❡ His notatis.rn̄deo ad pꝛimū. Deffinitio hꝫ
duplex officiū.vnū eſt explicādi eſſentiā deffiniti.
aliud eſt explicādi cām.deffinitio q̄ꝫtū ad pꝛimuꝫ
offm̄ ꝯſiderat̄ ab Ari.6° topicoꝝ docēte per cās
extrinſecas nō eē deffiniēdū.Scd̄m officiū deffi
nitionis ꝯſiderat̄ 2° poſterioꝝ:vbi aſſerit̄ deffini
tionē datā p finē eſſe p̄ſtātiſſimā. tractabat̄.n.2°
poſterioꝝ de diffinitōe vt hēbat rōem medij.me/
diū aūt ꝛ cā idem erāt.quare his deffinitōis offi
cijs ꝯciliant̄ multa loca Ari.ꝛ Auer. ⁋ Ad ſcd̄ꝫ
demōſtratio potiſſima p vnū genus cauſe:gignit
notitiā effect⁹ in genere pfectā. imo ſi ſit p quat/
tuoꝛ genera cāꝝ nō niſi notitia in genere perfecta
aggenerat̄.⁋ Ad tertiū.fateoꝛ nullū effectū diſti
ctiſſime cognoſci poſſe:niſi cauſe oēs intelligātur
eſſential'r oꝛdinate:vt habent ad minus habitu/
dinē ad illū effectū:hec de digreſſione.

Digreſſio Scd̄a.

❡ Cuꝫ cauſe intrinſece ꝛ extrinſece cōducāt ad
cognitionē cauſati.Querit̄ ſcd̄o:nunq̄d cāe ītrin
ſece plus faciāt ad cognitionē q̄ꝫ extrinſece? Uꝛ
ꝙ ſic.⁋ Tū q2 plus faciūt ad eſſe rei.⁋ Tū q2 ma
gis appꝛopꝛiate.⁋ Tū q2 ptes.⁋ Tū q2 Ariſto.
topicus 6° topicoꝝ vult deffinitionē datā p extri
ſeca non eſſe deffinitionē.
❡ Ad oppoſitū arguit̄:finis eſt cā cāꝝ ergo co
gnitio p finē pfectiſſima eſt.⁋ Item demōſtratio
ex fine eſt potiſſima.⁋ Rurſus pꝛicipioꝝ cogni/
tio potioꝛ eſt cognitōe ꝯcluſionū.⁋ Iterū Ariſt.
poſterioꝛiſtic⁹ facit deffinitionē datā in genē cāe
finalis p̄ſtantiſſimā.⁋ Quare teneo cās extrinſe
cas ſimpl'r ꝛ abſolute plus cōferre ad cognitōeꝫ
rei.cāis intrinſecis.⁋ Pꝛima rō nō valet:q2 cāe
vl'es ꝛ pꝛie ſemp ſunt magis cāe:ꝛ magis īfluūt:
iuſta antiquā ꝓpōneꝫ:oīs cā pꝛimaria plus īfluit
in effectū q̄ꝫ ſecūdaria. ⁋ Scd̄a rō nō ꝯcludit:q2
cāe quanto magis ꝓpꝛie:tāto minus cāe.⁋ Nec
tertia.q2 cognitio ex vtriſqꝫ:vt cāe ſunt:potioꝛ eſt
in extrinſecis.q̄ꝫ intrinſecis.⁋ Ad vltimam dico
deffinitionē q̄ꝫtū ad officiū explicādi eēntiā dari
p intrinſeca tm̄.q̄ꝫtū ꝟo ad officiū explicādi cāꝫ:
illa cenſenda ē pfectioꝛ deffinitio:que p̄ſtantioꝛē
includit cām.⁋ Cōcludo itaqꝫ deffinitōeꝫ datam
p finē mediū eſſe opoꝛtunū ad colligendā deffini
tionē aſſignatā in genere cāe efficiētis:ꝛ hanc ad
inferēdā eaꝫ q̄ foꝛmā explicit:p quaꝫ deffinitio p
mām tandē ꝯuincit̄.Et tanta eſt cāꝝ extrinſecaꝝ
excellentia:ꝛ intrinſecaꝝ villitas atqꝫ impfectio:
vt theologi nr̄i docuerīt deū hn̄dictū cāꝝ extrīſe
caꝝ:minime intrinſecaꝝ vices ſupplere poſſe.
Textus

❡ Textus cōmēti ſecūdi:tertij:quarti:ꝛ quinti.

Et via ad illa ē de reb⁹.

Textus cōmenti ſecūdi:tertij:quarti:ꝛ q̄nti:a ſcō
doctoꝛe ita inducunt̄:oñdit Ariſto.ꝙ inter pꝛin/
cipia oꝫ pꝛius tractare de vniuerſalioꝛib⁹. Et rō
ſtat in hoc.Incipiēdū eſt a nobis notioꝛib⁹:vl'ia
ſunt nobis notioꝛa:ergo ab eis eſt incipiēdū.ma
ioꝛ eſt textus cōmēti.2.minoꝛ eſt textus cōmēti.3.
cōcluſio eſt pꝛincipiū textus cōmenti.4.minoꝛ.p/
bat̄ ibi. Totū.n.hac rōne:oē totū eſt notius par
tibus:vl'e eſt quoddā totū:ergo vl'e eſt noti⁹ par/
tibus.minoꝛ huius pꝛoſyllogiſmi oñditur indu/
ctiue.pꝛimo de toto integrali in reſpectu ſenſus.
ſecūdo de toto deffinibili reſpectu partiū deffini
entiū.Et ibi Pueri eniꝫ:iterū expientia pueroꝝ
ꝓbat minoꝛē ſyllogiſmi p̄mi:pꝛius viros oēs:pa
tres:mulieres quaſuis:matres appellantiuꝫ:po/
ſterius vtrūqꝫ hoꝝ diſcernentiū atqꝫ diſtinguen/
tiū:hec expoſitio ꝯiungit hos textus ad vnā intē/
tionē.⁋ Sed cōmentatoꝛ vult ꝙ in textu cōmēti
ſecūdi inducat̄ nā demōſtratōis qua phs vtetur
in inueſtigādis reꝝ nālium pꝛincipijs. ꝛ intendit
hanc rōeꝫ in textu cōmēti ſecūdi ꝛ tertij.Incipiē/
dum eſt a nobis notioꝛib⁹:compoſita cauſata ab
elemētis ſunt nobis notioꝛa:ergo a cōpoſitis eſt
incipiendū:videmus.n.oculata fide hoc coꝛpus
nunc exercere opationes viuētis: paulopoſt non
exercere.⁋ In textu cōmēti quarti ꝛ quinti ſentit
rōnem quā fecit.s.Tho.ſed tūc ſupplenda ē ma/
ioꝛ:ꝛ erunt duo ꝓceſſus ſm̄ Com̄.vnus a cōpoſi
tis ad p̄ncipia vl'iſſima.alter a p̄ncipijs vl'ioꝛib⁹
ad p̄ncipia min⁹ vl'ia:h̄ q̄ ad expōnē textuū Ari.
⁋ Cōmta ꝟo ꝛ notādis patefaciā ꝛ digreſſioīb⁹.
❡ Circa cōmentū 2m:eſt aduertenduꝫ:via pho
nāli peculiaris eſt demōſtratio ſigni:qua ab effe/
ctibus tendimus ad cās:ex trāſmutatōe.n.ꝯuin/
cit intellect⁹ aliquid eē illi ſubiectū:qđ modo ſub
vna:paulopoſt ſub alia inueniat̄ foꝛma:appellā
tur aūt ꝓpoſitiones accepte ex rebus poſterioꝛi
bus ineſſe:que ſunt ꝯſtitute ex terminis effect⁹ im
poꝛtantibus:ꝛ in maioꝛi pte in nālibus:que ſunt
magis cognita apud nos nō ſunt illa que ſunt co
gnita ſimpl'r.i.nāliter cui⁹ ꝯ̄rium videt̄ in mathe
maticis vl'r (vt fertur) ꝓcedētib⁹ a magis notis
nobis ꝛ nāe:ad minus nota nobis ꝛ nāe:ꝛ q2 na
turaliter imus de ſcito apud nos ad ignotū:ſi cō/
tigerit vt notū apud nos ſit notū apud nām:tunc
demōſtratōes date in hac ſcīa erūt demōſtratōes
cauſe ꝛ eſſe:ꝛ ſi ꝯtigerit vt nota apō nos nō ſunt
nota apud nām:que nota apud nos ſunt nō pꝛio
ra in eſſe ſed poſterioꝛa:tunc dr̄ones date in hac
ſcīa erūt de numero ſignoꝝ nō ſimpl'r:lꝫ ſ̄m Auer.
faciat mentionē hic tm̄ de duplici oꝛdine dr̄onis
tn̄ iueniunt̄ tres modi dr̄onū:vt dcm̄ ē ī ꝓhemio
cōmentatoꝛis:ſi.n.cā ſit notioꝛ ꝛ nobis ꝛ nāe.de/
mōſtratio dat cām ꝛ eſſe:ſiquo ad nām tm̄:vocat̄
demōſtratio cauſe tantum.

Digreſſio.

❡ Quia cōmētatoꝛ fatet̄ phm̄ nālem duplici ꝓ/
cedere ꝓceſſu:q2.ſ.ꝛ pp q̄d:iccirco dubitat̄. Nū
quid ſi p effectū demōſtret̄ cā: liceat p cāꝫ pp q̄d
effectus demōſtrare? Uꝛ ꝙ nō.⁋ Tū q2 ſi daret̄
regreſſus:idē depēdēt a ſeipſo.ꝛ eſſꝫ cā ſui ipſi⁹.
cognitio.n.cāe pēdet ex cognitiōe effectus:ꝛ co/
gnitio effectus ex cognitōe cauſe.⁋ Tū q2 daret̄
demōſtratio circularis:ꝛ ita idem notius ꝛ igno
tius reſpectu eiuſdē.⁋ Tū q2 magis nota cogno
ſcerent̄ p minus nota.ꝛ maxīe q2 non pōt intendi
notitia cāe:niſi intēdat̄ ēt notitia effect⁹:nunquā
eniꝫ ē ītellect⁹ in actu niſi ſit cogitatiua ī actu.
❡ Ad oppoſitū eſt Ari.pꝛio de aīa.11. docens
effectū facē ad cognitionē cāe:ꝛ ecōuerſo. ⁋ Itē
ſexto phyſicoꝝ.15.octauo phyſicoꝝ.50.53. ſecun
do celi.51.pꝛimo de generatione.50.palam colli/
git̄ regreſſus. ⁋ Pꝛeterea dat̄ demōſtratio cāe
tm̄:ergo dat̄ regreſſus.eſt.n.dr̄o cāe tm̄ qua con
uincit̄ pp q̄d effect⁹:vbi ſi eſt effectus pꝛius erat
notus ſenſu.⁋ Quare teneo dari regreſſuꝫ ꝛ cuꝫ
negociatōe q̄ ſyllogiſm⁹ eſt diuiſiuus ꝛ ꝯpoſitiu⁹
quo cā idagat̄:ꝛ ſine ratiocinio īterdū ſit regreſ/
ſus:vt qn̄ īmediate ex cā infert̄ effect⁹:tūc.n. co/
gnitio effectus q2:generat cognitionē effect⁹ pp
q̄d:pp oꝛdinē demōſtrādi ſibi ſupadditū:ſꝫ qūo/
cūqꝫ ſit:vel det̄ regreſſus cū negociatōe:vel ſine:
volo ꝙ dr̄o cāe tm̄ ſit ex latentioꝛi q̄ ad nos:ꝛ ſit
illa cuius cā eſt nobis incognita:atqꝫ incircūſpe/
cta.Et q2 ipſi⁹ regreſſus vnus ꝓceſſus eſt q̄ nō ē
dr̄atiuus:iō ſepe ſoleo dicere:dari regreſſuꝫ:at n̄
dr̄onē circularē.⁋ Rō pꝛima nō ꝯcludit:nō.n.in/
cōuenit cognitionē effectus pp quid pēdere a co
gnitione effect⁹ q2.⁋ Ad ſcd̄am:dixi dari regreſ
ſum ꝛ nō dr̄oneꝫ circularē:neqꝫ infert̄ idē eſſe no
tius ꝛ ignotius reſpectu eiuſdem:q2 volo an̄s in
dr̄one cāe tm̄ eſſe minus notū quo ad nos.⁋ Ad
tertiā:teneo magis nota quo ad nos p min⁹ nota
quo ad nos demōſtrari poſſe:quo.ſ.ad modū co
gnoſcēdi nāe:ꝛ vt paucis hoc q̄ſitū reſoluā. Re
cētioꝛes conant̄ ſaluare oēꝫ dr̄onē eē ex nobis no
tioꝛib⁹.ego aūt teneo dari dr̄onē cui⁹ an̄s ē nobis
incognitū atqꝫ īcircūſpectū:hec de digreſſione.
❡ Circa cōmentū 3m:eſt aduertēdū cōpoſita ex
mā ꝛ foꝛma reſpectu partiū ꝯponētiū eēntialiū.
ſunt pꝛimo cognita apud nos:ex quoꝝ trāſmuta
tione cāe nobis p̄ādunt̄:cauſe aūt ſunt notioꝛes
apud nām:q2 nā facit cōpoſita ex cāis:vnde cāe

sunt notiores apud illã sicut est dispõ in rebꝰ ar/
tificialibus cũ artifice.s.ꝙ cãe sunt notiores apõ
illũ:si igit̃ nos ageremꝰ res nãles:tũc cause essent
notiores apõ nos:qꝛ cãe prius occurrerẽt agẽti
⁊ a causis cognoscẽdo īciperemꝰ opari:sȝ qꝛ nos
nõ habemus agere eas:iõ dispositio in eis apud
nos est ꝯ̃ria dispõni in rebus artificialibꝰ:⁊ ꝯdi/
tionalis Auerrois nõ est absolute ī terminis cõ/
uertibilibꝰ:qꝛ nõ vȝ:si cãe sũt notiores apõ nos:
nos agimꝰ res nãles:sȝ si intelligat̃ sic.si nos agi/
mus res nãles:nos a cãis cog̃scẽdo īcipimꝰ opa/
ri:ꝯditiõalis:vt reor.ẽ in teris ꝑibꝰ:⁊ lȝ argumẽ/
tari a destructõe añtis sup destructõȝ ꝯsequẽtis.

Digressio

❡ Quia cõmẽtator docet cãs esse notiores apõ
nãȝ:⁊ cõposita magis nota quo ad nos.Idcirco
dubitat̃ vtruȝ eadẽ sint nobis notiora ⁊ nãe?Et
vꝫ ꝙ sic.¶ Tũ qꝛ fauore cãꝝ ꝑducit̃ sor.i cogniᵗᵐ
effectuũ:g̃ cãe sunt notiores sorti effectibꝰ.¶ Tũ
qꝛ cõposita sunt notiora nãe cãis:cũ sint maioris
ꝑfectionis ⁊ entitatis.manifestissima aũt nature
sunt:q̃ altioris sunt gradus:2ᵒ methaphysice pᵒ.
¶ Tũ qꝛ positis.a.b.c.d.causis.f.effectꝰ essentia/
liter ordinatis ⁊ cognitis ꝓportiõabilr.c.equalr
erit cognitus nobis ⁊ nature ⁊ cũ notitie sint q̃li
tates graduales poterũt notitie cãꝝ ⁊ effectuuȝ
ad equalitatem perduci.
❡ Ad oppositũ est Aristo.textu cõmẽti secũdi:
⁊ cõmẽtator cõmẽto 3ᵒ:vnde cõiter ⁊ recte conce
dunt̃ iste ꝓpõnes:aliqua sunt primo nobis nota
⁊ nature:aliqua nõ sunt nobis prĩo nota ⁊ nãe.
❡ Pro expeditõe q̃siti tria faciã. primo dicam
q̃d senserit expositores:2ᵒ loco q̃d Ari.⁊ Auer.
3ᵒ satisfaciã argumẽtis veritatẽ īpugnãtibꝰ.
❡ Quantũ ad primũ est primo opinio sci Tho
me existimãtis ea esse notiora nãe q̃ sunt ꝑfectio/
ris entitatis:⁊ minꝰ vlĩa fore nãe notiora: ⁊ ma/
gis vlĩa quo ad nos:cũ sint magis vlĩa imperfe/
ctiora minus vlĩbus.primo aũt posterioꝝ capite
2ᵒ cõparabat̃ vlẽ cognitũ intellectu:singulari no
to sensu:ꝯstat aũt notitiã sensitiuã ꝓcedere in no/
bis intellectiuã.¶ Cõtra:ergo mã non esset prior
nã causato:qꝛ est imꝑfectior.Item cõmẽtator cõ/
mento tertio asserit cãs notiores eẽ apud nãȝ:tñ
non oẽs cause sunt ꝑfectioris entitatis ipso cau/
sato.¶ Iteruȝ:si minus vlĩa iõ essent notiora nãe
magis vniuersalibꝰ:qꝛ sunt ꝑfectiora:cũ ꝯposita
⁊ singularia sint longe maioris entitatis vlĩbus:
erunt singularia nãe notiora.¶ Est loco secundo
opĩo Scoti dicentis magis vlĩa notiora esse quo
ad nãm:⁊ minus vlĩa quo ad nos:⁊ ꝙ processus
ab vlĩbus in minus vniuersalia est distinctissimꝰ.
¶ Cõtra:syllogismi Aristo.hec ẽ minor:vlĩa sunt
notiora quo ad nos ⁊ minus nota apud nãm:g̃
nõ loquit̃ ad intentionẽ Arist.¶ Sunt alij qui di
cũt prius notũ nãe sumi quadrifariã: ⁊ qõ est ma
gis ꝫm nãm cognoscibile:⁊ prius intentuȝ a nã:⁊
supius:⁊ id a quo nã incipit opari:cãe sunt notio
res apud nãm:qꝛ ab eis nã incipit opari:insuper
dicunt magis vlĩa priora esse ꝫm nãȝ.¶ Cõtra:g̃
mã eẽt notior apõ nãm ipsa forma:qꝛ ab ea nã in
cipit operari.¶ Itẽ a magis vlĩbus nã nõ incipit
opari:eo ꝙ agens nãle particulares effectus ꝓ/
ducit mediãtibꝰ cãis ꝑticularibus.¶ Recẽtiores
ea esse nãe notissima crediderũt que hñt rõem in/
dependẽtis:⁊ cũ a cãis pẽdeant ꝯposita:⁊ a ma
gis vlĩbus minus vlĩa:voluerũt cãs notiores eẽ
apud nãȝ cõpositis:⁊ magis vlĩa minus vlĩbus.
¶ Cõtra:cãe minus vlẽs sunt notiores apõ nãm
causis magis vlĩbus:cuȝ per cãs minus vlẽs nã
opari intendat.¶ Itẽ syllogismi Ari.hec est mi/
nor vt dixi supra.vlĩa sunt notiora quo ad nos:⁊
minus nota quo ad nãm.fuit.n.Aristo.⁊ Auer.
integerrima hec rõ.Incipiẽdũ est a nobis notio/
ribus minꝰ notis nãe.vlĩa sunt nobis notiora mi
nus nota nãe:ergo:hec sunt que expositores scri/
pserunt fideliter dicta:⁊ vt reor satis supq; satis
vt expedit ꝓposito reprobata.
❡ Quantũ ad secundã ꝑteȝ q̃õnis:dico ꝙ mens
vera Ari.⁊ Auer.stat ĩ quattuor dictis.Primũ
est:cause queuis cõposito comparate sunt notio/
res apud nãm ipso causato:cuius dicti fundamẽ
tũ est:qꝛ prius cãe occurrunt actioni agentis:⁊ a
causis agens nãle semꝑ suam incohat actionem.
¶ Scõm dictũ est:cãe minus vlẽs causis magis
vlĩbus cõparate sunt nãe euidentiores: cuius rõ
est.Agens naturale intẽdit ꝓducere effectꝰ per
causas minus vniuersales primaria ītentõe:⁊ qꝛ
ad principia ꝓpria sequunt̃ vniuersalia:ideo nã
operans ꝑ causas ꝓprias ꝑ se primo opatur:se/
cundario ꝑ causas cões.¶ Tertiũ est: singulare
vlĩ cõparatũ apud nãȝ est notius.⁊ rõ est:qꝛ que
mouent̃ per se localiter: que alterantur:augẽtur:
generant̃: corrumpunt̃:sunt singularia. Actões
vniuersalibꝰ nõ nisi secũdario: ⁊ ꝑ viã sequelle ⁊
forte ꝑ accidẽs demãdant̃: ⁊ hec est cã ꝙ auctor
sex principioꝝ dicebat:nãm palam in singulariũ
occulte in vniuersaliũ ꝓductione operari:sciebat
enim nihil fieri ꝑ se ⁊ īmediate nisi singulare: ad
qõ nãliter ꝯsequebant̃ vlĩa. Et queadmodũ sin/
gulare vlĩ cõparatũ nãe est certissimũ.ita cãe sin
gulares causis vniuersalibꝰ cõparate apud nãm
sunt euidẽtissime. Verũ qꝛ a gnãlissimis ad spe/
cialissima iubet plato quiescere:vt Porphyrius
asserebat:qꝛ de cãis ⁊ effectibꝰ singularibꝰ nõ ꝑt
sciẽtifice tractari:iccirco ⁊ cãe specifice:⁊ effectꝰ
eis corñdẽtes manifestissimi nãe a phõ nãli ꝑdi
cabunt̃.

cabunt̃.¶ Quartũ dictum est:si sumamus prius
nã:pro eo a quo nõ cõuertit̃ subsistẽdi ꝯsequẽtia:
⁊ nõ ꝓ natura ꝓducente:erũt magis vlĩa priora
⁊ notiora nature minus vlĩbus:⁊ cãe magis vni/
uersales causis minus vniuersalibꝰ ⁊ singulari/
bus:⁊ ita distinctio de nã ꝓducente:⁊ principio
intellectionis a qua nõ ꝯuertit̃ subsistẽdi ꝯsequẽ/
tia faciet Aristotelẽ primo posterioꝝ capite 2ᵒ:⁊
primo physicoꝝ textu cõmenti quarti penitꝰ ꝯsen
taneum.hec itaq; sunt que mentẽ Ari.⁊ Auerr.
resolute declarant.
❡ Quantũ ad id quod ad rõnes soluendas fa/
cit.Dico ad ꝓmã:demõstratõeȝ nõ regrere ꝙ fit
ex nobis notioribꝰ:vt supra dixi de demõstratiõe
cause tñ.¶ Ad scõam:cõposita ⁊ si maioris sint
ꝑfectionis mã:qꝛ tñ natura a materia incipit ope
rari:ideo remanet mã nature euidẽtior.¶ Tertia
ratio ꝓcedit ex falsa imaginatõe:cause eniȝ q̃to
minus vniuersales:tãto nature sunt euidẽtiores:
nõ ꝙ natura cognoscat eas:sed dicunt̃ notiores:
qꝛ nã ab illis incipit opari:hec de digressione.
❡ Circa cõmentũ quartũ.Est primo notandũ:
qꝛ ꝓcedendũ est ex nobis magis notis:⁊ cãe vni/
uersalissime ⁊ accidentia vniuersalissima sunt no
bis magis nota.cũ ꝯtineãt:⁊ ꝯtinẽtia potẽtialis
sit causa quare aliquid sit notius intellectui:ideo
oȝ phm nãlem ꝓcedere de rebus vniuersalibus
ad particulares:vnde demõstratiõe qꝛ vtit̃ phs:
cuȝ dicit.Est facta trãsmutatio substãtialis:ergo
est aliquid qõ illi mutationi substernit̃:quo facto
si essentiaȝ illiꝰ subiecti cognoscere desiderauerit
phs:opus est vt via diuisiua vtatur:atq; cõposi/
tiua:quibꝰ mãe prime ꝯditiones certissime digno
scet.cõstat aũt viam diuisiuã incipere ab vniuer/
salioribus ⁊ tendere in minus vlĩa:⁊ ita ꝓcessus
de quo sit mẽtio textu cõmenti quarti nõ est syllo
gisticus:sed diuisiuus ⁊ ꝯpositiuus.¶ Scõo ad/
uertendũ:per particularia nõ intẽdit indiuidua:
sed vltimas spẽs:aut illa q̃ sunt quasi vltie spẽs:
qõ iõ adiunxit cõmẽtator:qꝛ mã prima nõ ẽ spẽs:
cum nõ sit cõposita ex genere ⁊ differentia: sȝ est
quasi species:qꝛ ꝑdicat̃ de pluribꝰ differentibus
tñ numero in quid.iste.n.ꝓpositiões sunt vere:
hec mã est mã:hec mã est mã.Mã ẽt prima cum
sit vna numero ꝫm essentiã respectu oĩuȝ corpoꝝ
subcelestiũ nõ cõicat̃ nisi materijs que ꝑtes quan
titatiue sunt ipsius:species aũt ꝑtibꝰ subiectiuis
ꝯsentit:eisq; attribuit̃.¶ Tertio sciendũ est:quẽ/
admodũ vniuersum.i.singulare ⁊ totũ integrale
qõ est principiũ fidei.i.inductiõis est notiꝰ apud
sensum ꝑtibus ipsum cõponẽtibus:fertur enim
visus prius in totã rem q̃ȝ in ꝑtes determinatas:
ita vniuersale magis est notius apud intellectuȝ
minus vlĩ:⁊ rõ similitudinis est:sicut partes rerum
compositaꝝ ĩdiuidualiũ ꝯtinent̃ supple tu ab in/
uiduo:ita vlẽ continet multas species q̃ sunt sub
eo.verũtñ est ꝙ ꝯtinẽtia actualis est cã quare ali/
quid sit sensui certissimũ:cõtinentia potẽtialis cã
est quare aliquid sit intellectui notissimũ: ⁊ sepe/
numero appellat Cõm.vlẽ intelligibile:qꝛ ītelle/
ctui vlẽ appropriat̃.solus.n.intellectꝰ capit vlẽ.
❡ Circa cõmentũ quintũ.Est primo aduerten/
duȝ: cã ꝑꝑ quã vlẽ est notius particulari quod ẽ
sub eo:ẽ qꝛ ꝯtinet plura potẽtialiter:⁊ sic natura
non intẽdit prĩo ꝓducere ꝑ causas vniuersales:
hac de cã qꝛ nomẽ significat aliqõ vniuersum nõ
distinctũ:diffinitio vero est vniuersum distinctuȝ
⁊ determinatũ ꝑ elementa.i.ꝑ genus ⁊ differen/
tiam ex quibꝰ ꝯstituitur diffinitũ:nomẽ est notius
apud intellectũ quã partes diffinientes.¶ Con
tra:videt̃ ꝯdictio in dictis Auerr.hic dicit diffi/
nitũ esse notius partibꝰ diffiniẽtibꝰ:cõmẽto q̃rto
docuit magis vlẽ apud intellectũ notissimũ esse:
ꝯstat aũt diffiniẽtia esse vliora diffinitis.¶ So
lutio prima cõis ẽ:genus:vt totũ:notius ẽ specie
vt pars:minus notũ.¶ Cõtra:genus:siue vt totũ
ꝯsideret̃:siue vt pars respectu speciei:semꝑ plu/
ra ꝯtinet potẽtialiter q̃ȝ spẽs:sed ꝯtinẽtia poten/
tialis cã est quare aliq̃d ītellectui sit notissimũ.g̃.
¶ Solutio scõa est sancti Thome dicentis: diffi/
nientia ꝫm se sunt prius nota nobis q̃ȝ diffinitũ:
sed prius est notuȝ nobis diffinitũ q̃ȝ quod talia
sint diffinientia ipsius:sicut sunt prius nota no/
bis.animal ⁊ rationale:q̃ȝ homo:sȝ prius est no/
bis notũ homo confuse q̃ȝ ꝙ animal ⁊ rõale sint
diffiniẽtia ipsius.¶ Contra:si diffinitum ⁊ diffi/
niens sumant̃ formaliter:sunt equaliter nota:cũ
sint correlatiua:si fundamẽtaliter: diffinientia cũ
plura ꝯtineant potẽtialiter q̃ȝ diffinitũ: erunt in
tellectui notiora ipso diffinito.¶ Solutio tertia
est:stando semꝑ in eodẽ genere notitie vel ꝯfuse
vel distincte vera est sñia cõmenti quarti:sed cõ/
parando species ꝯfuse cognitas ad partes diffi/
nientes distincte ꝑceptas:vera est scia cõmẽti.5.
spẽs.n.prius ꝯfuse cognoscit̃ quã ꝑtes distincte:
⁊ hec solutio multũ satisfacit:⁊ addo ego ꝙ ex di
ctis Themistij ⁊ Auerrois colligitur: aliud esse
ꝙ diffinitio sit notior diffinito: aliud ꝙ sit notior
nomine deffiniti.Diffinitio est notior diffinito ⁊
apud nos ⁊ apud naturaȝ.Nomen autem diffi/
niti notius est diffinitione: cũ plura contineat no
men diffiniti q̃ȝ diffinitio. ⁊ hoc intẽdebat The
mistius q̃ñ dicebat:nam homo videtur confuse:
vniuersaliterq; significare:potestq; si cõionẽ aut
consortiũ nominis species:pro alijs etiam rebus
capi:veluti pro homine ficto:pictoue:sed diffini
tio videtur substantiam subiectã in membra par
tiri.❡ Secundo est notandũ:dixit Aristoteles

q̃quo mō:q̄m illa q̄ significant noīa spēꝝ assimi/
lanꝭ vl'i:inq̄ʒtuʒ noīa specieꝝ ɔtinent cās ex qui/
bus ɔstituiꝭ spēs:⁊ differūt ab eo:in eo ꝙ vl'e cō/
tinet species. ¶ Cōtra:noīa specieꝝ assimilantur
vl'i:q꞉ ɔtinent:ergo nō differūt ab vl'i:q꞉ vl'e con/
tineat. ¶ Solutio est:nomia specieꝝ ⁊ vniuersale
.i.genus subalternū (qđ verius est vniuersale q̄ʒ
genus generalissimū ⁊ species vltima:iuxta illud
cōmentatoris apud Porphyriū cōmentatione
tertia:dicentis ⁊ ipsa sunt vl'ia vera:que sunt in/
ter vniuersale primū:⁊ vltimū inuētaꝝ in eodem
predicamēto) ɔueniunt in cōtinētia latius sūpta:
dissentiunt ɔtinētia in spāli::q꞉ noīa specieꝝ con/
tinent cās ex quibꝰ ɔstituiꝭ species actualiter:vl'e
ɔtinet species potentialr. ¶ Tertio ɔsiderādū:
Est genus vniuersuʒ respectu specieꝝ.Est nomē
deffiniti vniuersuʒ diuisuʒ in causas ex quibꝰ cō/
stituiꝭ species:indiuiduū cōpositū demōstratuʒ ē
vniuersum in rei veritate:cuius sunt ptes essentia
les mā ⁊ forma:de quibus dixit Arist. textu cō/
menti tertij:ꝙ sunt ignotiores in sensu q̄ʒ cōposi/
ta:⁊ hoc.ꝙ istud vniuersum est notius apud sen/
sum causis:est cā in hoc ꝙ vniuersa ītellecta sunt
notiora apud intellectū q̄ʒ sue ptes ītellecte:siue
ille partes sint species:aut cause.s.deffinientes:⁊
silr hec.s.cōtinentia est cā in hoc ꝙ res posterio/
res in esse sunt notiores apud nos q̄ʒ cāe:effectꝰ
enim cōtinent cās tanq̄ʒ effectibus p̄suppositas.
¶ Cōtra:ɔtinentia potētialis cā est quare aliqđ
est intellectui notissimū:nō ɔtinentia actualis:q̄ʒ
deffinita nō sunt notiora intellectui:q꞉ cōtineant
causas ex quibus ɔstituiꝭ species:cum illa ɔtinē/
tia sit actualis. ¶ Solutio est:vl' differentia inter
deffinitū ⁊ nomē deffiniti soluit:vel deffinituʒ q꞉
ɔtinet genus ⁊ differentiā implicite ⁊ ɔfuse ⁊ in/
determīate:pōt dici ꝙ ɔtinet potētialiter causas
ex quibꝰ ɔstituiꝭ spēs:ad hūc sensuʒ:q꞉ deffinituʒ
nō continet genus ⁊ differentiā eo mō quo deffi/
nitio illa amplectiꝭ:vel deffinitū prius notitia cō
fusa intellectui manifestaꝭ:q̄ʒ partes deffinientes
notitia distincta. ¶ Quarto attēdēdū:digressio
cōmentatoris ɔsistit in hoc:videꝭ Aristo.ideʒ di/
xisse textu cōmenti tertij ⁊ textu cōmenti q̄nti:nō
potuit enim p res mistas cōpositas:ītelligere in/
diuidua demōstrata:cū ex istis nō ꝓcedaꝭ ad ele
menta:⁊ principia vl'ia:nō sunt enim ꝓpōnes sin
gulares ptes syllogismi:cuʒ oēs ad vl'es modos
prime figure reducanꝭ:prio prioꝝ capite 6°:itel
lexit q̄ʒ textu cōmēti tertij p res mistas:spēs in cō
paratione ad suas cās:sed hec eadē fuit snīa te/
xtus cōmēti quinti:cū ibi nomē deffiniti cōpara/
tuʒ fuerit partibꝰ deffinientibꝰ. ¶ Solutio prima
Auer.est:in textu cōmēti tertij fecit cōparationē
inter spēs ⁊ suas cās ꝭm fidē:q̄n dixit:spēs cōpo

site apud nos sunt notiores suis cāis:⁊ ꝙ ex istis
speciebꝰ ꝓcedimꝰ ad cognitionē caꝝ mediātibꝰ
accidētibꝰ:opōne.s.⁊ trāsmutatōe existibꝰ in eis.
At in textu cōmēti quinti fecit cōparationē īter
spēs ⁊ suas cās ꝭm imaginationeʒ:⁊ paulopost
Com.addit triplicē eē cōpositionē:spēi.s.ex suis
cāis:generis ex spēbus:⁊ hec cōpositio est potē/
tialis:⁊ indiuidui ex ptibus que sunt ꝭm sui qua/
litatē.est.n.forma qualitas essentialis:⁊ mā def/
fert formā:vnde p° physicoꝝ.63.trāsmutationē.
substātialē voluit esse de vna qualitate in aliam.
¶ Verū moderni hanc solutionē explanāt intel/
ligentes p cās ꝭm fidem:mām ⁊ formā:p causas
ꝭm imaginationē genus ⁊ differentiā. ¶ Cōtra:
sola forma est essentia rei:⁊ mā nō est pars q̄ddi/
tatis specifice:7° metaphysice.21.ergo spēs nō
cōponiꝭ ex cāis ꝭm fidē. ¶ Itē cōpositio ex parti
bus qualitatiuis est peculiaris indiuiduis:q̄ʒ nō
ɔcediꝭ spēbus. ¶ Item spēs esset vniuersuʒ in rei
veritate:si illius ptes:essent mā ⁊ forma que sunt
partes in veritate. ¶ Quare intelligo sic cōmēta
torē:in primo sermone fecit ɔparationē inter spe
cies ⁊ suas cās:ꝭm fidem.i.scđm scđam.tertiāue
operationē ītellectus. ¶ In alio sermone fecit cō
parationē inter spēs ⁊ suas cās:ꝭʒ imaginatōeʒ
idest ꝭm primā operationē ītellectꝰ:primo.n.celi
primo:⁊ tertio de aīa.21.vtitur Auer. dictis ter
minis in tali significatōe:hec de prima solutiōe.
¶ Scđa solutio est:lʒ ꝓpositōes singulares non
ingrediaꝭ demōstrationē:tn̄ fauore illaꝝ dedu/
cunꝭ p̄misse demōstratōis vl'is:⁊ pp hanc cām di
cit Com.scđo physicoꝝ.80. Inductio hʒ ītroitū
in demōstratione:⁊ primo celi primo:inductione
declaramus ea que sunt latentiora primis cogni
tionibus.i.primis principijs:⁊ apertiora primis
questionibus.i.propositionibus dubitabilibus:
⁊ hec scđa solutio mihi satisfacit. ¶ Postremo
sciendū:intellectus diciꝭ vigorari:vel q꞉ cogitati
ua diciꝭ vigorari:que vocatur ītellectꝰ passiuus:
vel pp colligantiā quā hʒ intellectꝰ noster cū viri
bus sensitiuis:pōt dici ꝙ ipse vigoraꝭ:marcescit:
interiori quodaʒ vigorato ⁊ debilitato:primo de
aīa.66.tertio de aīa.20. ⁊ pp colligantiā quam
habet intellectus cum sensibꝰ potuit dicere com/
mentator primo de aīa.17.intellectus humanus
est abstractus a corpore:⁊ nō eius opatio: q̄ꝭ ⁊c.

Digressio Prima.

¶ Quia sepenumero facta est mentio de vl'ibꝰ:
ꝓpter ɔtētionē inter auctores. Dubitaꝭ primo:
vtrum vl'ia realia sint ponēda:pars affirmatiua
varijs ostendiꝭ rōnibus. ¶ Primo:secluso omni
actu intellectus plus ɔueniūt sor.⁊ plato.q̄ʒ sor.
⁊ leo:sed id in quo ɔueniūt nō est vnum numero
⁊ singulare

⁊ singulare:q̄ʒ. ¶ Itē in specie spālissima.nō in ge
nere fit cōparatio:7° physicoꝝ.31.⁊ nō fit cōpa
ratio in vnitate numerali:ergo vnitas specifica n̄
est vnitas numeralis. ¶ Iteꝝ vl'e in actu est pro/
priū obiectū intellectus:ergo p̄cedit actū intelle/
ctus.Verius.n.passiua semp p̄supponit suū ob/
iectū i actu ante eius opōneʒ. ¶ Rursus relatio
mensure est realis que in vl'i fundaꝭ:opʒ.n.eē ali
quod vnū mensurā aliaꝝ specierū:nō vnū nume
ro:q̄ʒ vl'e. ¶ Preterea:obiectū scie realis est ens
extra aīam.⁊ passio realis primo conceditur vl'i.
¶ Item nā intēdit primo speciē nō indiuiduū:ne
intentio agentis nālis frustreꝭ:⁊ indiuiduuʒ casu
oriatur.Et a famescente appetiꝭ cibꝰ vl'is nō sin
gularis.promittiturq̄ʒ res vl'is nō singl'is. ¶ Iste
rōes sunt tante efficatie:vt Scotus his ɔsentiat
ꝓpositionibꝰ.prima est:sortes cōpositiōe nāli cō
poniꝭ ex hoc corpore ⁊ hac aīa intellectiua:cōpo
sitiōe metaphysicali:ex humanitate ⁊ hecceita/
te.Silr humanitas nāliter ex mā ⁊ forma ɔstitui
tur:metaphysicaliter:ex aīalitate ⁊ rōnalitate.
⁊ ita ꝓcedendū est vsq̄ʒ ad p̄dicatū penitꝰ irreso
lubile.vnde imaginaꝭ Scotus ꝙ i sorte sint tres
modi ītrinseci:hecceitas.s.realitas:⁊ existia.qui/
bus mediantibꝰ oēs nature cōes que in sorte in/
ueniunꝭ:hecceiʒanꝭ:realiʒanꝭ:⁊ existunt. Et cuʒ
singulariū sint cāe singulares:⁊ vniuersaliū vl'es
voluit Scotus mām ⁊ formam in vl'i:partes esse
essentiales q̄dditatis specifice. ¶ Scđa ꝓpō est:
humanitas de se nec est vna vnitate numerali.q꞉
si sic:nō posset repiri in pluribꝰ indiuiduis:nec ē
plures numero:vt valeat eē in sorte:nec est vl'is:
nec singularis.sed ad vtrūq̄ʒ esse est indetermina
ta priuatiue:⁊ ab agēte nāli trahiꝭ ad esse singu/
lare.ab intellectu agēte seu possibili duciꝭ ad vl'i/
tatem. ¶ Tertia ꝓpositio:humanitas vt ab intel
lectu ɔcipiꝭ abstracta ab oībus singularibus est
indeterminata indeterminatōe ɔ̄ria determina/
tioni singularitatis:⁊ hʒ istud esse humanitas dr̄
vl'is actu:⁊ p̄dicabilis de indiuiduis p̄dicatōe di
cente hoc est hoc:⁊ hec est cā ꝙ lʒ sint tot huma/
nitates quot hoīes:tm̄ tn̄ est vna spēs hoīes:hoc
est vnū obiectū qđ denoīatur spēs ab intellectu.
¶ Quarta ꝓpō est:in singulari preter vnitatem
numeralē realē inueniꝭ vnitas nāe realis minor
vnitate numerali.humanitas.n.exn̄s extra aīam
ꝭm se est cōicabilis pluribꝰ numero distantibꝰ:⁊
est vna sua ꝓpria:peculiariq̄ʒ vnitate:⁊ lʒ cōica/
bilitas ɔsequaꝭ humanitatē existentē in sorte. nō
tn̄ sor est cōicabilis.erit.n.sortes respectu cōicabi
litatis subiectū inhesiōis:nō p̄dicatōis.hinc at/
tendenda est dr̄ia inter Scotū ⁊ Thomā.Scotꝰ
ponit cōicabilitatē ɔsentire nāe secluso actu intel
lectus.At Thomas ponit aptitudineʒ ad essen/

dum in pluribꝰ ɔuenire nāe ꝭm esse qđ hʒ in ītel/
lectu:q꞉ ꝭm tale esse nā a ꝓprietatibꝰ indiuidua/
libus est sequestrata:⁊ sunt iste due opiones mul
tū ꝓpinque ⁊ subtiles. ¶ Opinio Burlei penitꝰ
relinquaꝭ:qui vt existimo credidit vl'ia realia sin
gularibus assistere:quēadmodū nauta naui:⁊ in
telligentie corporibꝰ:si intelligētie ponanꝭ assiste
re:⁊ nō dare esse formaliter.
¶ Ad oppositū:Auer.7° methaphyce.44. in
indiuiduo nō est substātia nisi mā ⁊ forma parti/
cularis ex quibus componiꝭ.Et primo de aīa.8.
vniuersale aut nihil est:aut posteriꝰ.⁊ est intelle/
ctus agens qui in rebꝰ facit vl'itatē. ¶ Itē 7° me
thaphysice.45.vl'e nō est pars substātie alicuius
coꝝ que sunt substātie existētes p se:q꞉ substantia
cuiuslibet rei demōstrate est ei ꝓpria.vl'e autē est
cōe pluribꝰ ergo vniuersale nō ē substātia ꝓpria.
¶ Amplius.10.methaphyce.6. impossibile ē:vt
aliquid cōmune pluribus sit substantia:nisi ꝭʒ ꝙ
est in anima tantum.
¶ Pro expeditōe tanti quesiti duo faciaʒ p̄mo
mens Auer.varijs explicabiꝭ documentis:scđo
loco argumētis satisfaciam in oppositum addu/
ctis. ¶ Est prio aduertendū(vt paulo altius exor
diar):ꝙ oīs substantia est aut mā:aut forma:aut
ex his p̄mistuʒ.2.de aīa.2.Mā siue sit in actu:q̄
est altera pars celi intelligētie subiecta:siue sit in
potentia que est pars corpoꝝ subcelestiū nō pōt
dici vl'e:cū ab ea nullū p̄dicatū substātiale suma/
tur:nō possitq̄ʒ aliquo mō mā habere rōem forme
cū sit pura potētia nō receptibilis in ītellectu nisi
fauore forme.Et i hoc ɔueniūt iste due māe que
alterius ⁊ alterius sunt rōis:ꝙ vtraq̄ʒ eaꝝ sustē
tatur per formas. ¶ Oīs aūt forma substātialis
aut est causata a subiecto:aut nō causata: forme
non causate sunt oēs intellectus:qui vl'es sunt in
essendo:cū sint abstracti de se:hn̄tes idem esse in
anima ⁊ extra:nō egent.n.intellectus ad hoc ꝙ
sint abstracti ꝓcuratōe intellectꝰ agentis: forme
causate a mā sunt singulares ꝭm esse qđ hn̄t in re
extra:sunt vl'es:quatenus habēt esse in intellectu
humano:cōpositū vo ex mā ⁊ forma nō est in in/
tellectu:nisi rōne forme.nō est enim lapis in aīa:
sed forma lapidis:dicebaꝭ 3° de aīa textu ⁊ cōmē
to.38.Et quēadmodū formis substātialibꝰ edu/
ctis varia esse ɔceduntꝭ:ita ⁊ formis accidētalibꝰ
que varia esse:in re extra.s.medio.sensibus ⁊ in/
tellectu.pono nō formaliter sed realiter identifi/
cari.ad hūc sensuʒ ꝙ inter ista esse nō est nisi vnū
esse reale formalr. ¶ Scđm documentū ē: forma
est tota essentia rei ⁊ q̄dditas a qua p̄dicata oia
p̄mi modi vniuoca sumunꝭ:7° methaphysice.21.
duciꝭ forma ad existētiā realem ab agēte nāli:ad
esse intētionalia ab agēte sensatōes ⁊ ītellectōes:

vnde lꝫ forma de se nõ sit singularis nec vl'is:nõ
tñ forma de se est nõ singularis ⁊ nõ vl'is. Pria
enĩ ꝓpõ est negatiua. Scda ẽ affirmatiua de p̄/
dicato infinito: hec. s. forma de se ẽ nõ singularis
⁊ nõ vl'is: qua significat illud p̄dicatũ infinitũ p
se ↄuenire forme: ⁊ ita formã ad illa esse conduci
nõ posse. ⁋ Tertiũ sun^{m}: q2 oĩum corpoꝝ subluna
riũ est eadẽ mã ẜm essentiã iõ potuit h̄ nomẽ cor/
pus esse vniuocũ: vt impositũ ad significãdũ oĩa
corpora subcelestia: lꝫ. n. genus ñ sit mã sꝫ forma
sub esse indeterminato: tñ vniuocatio generis ẽ a
mã: ⁊ hec ẽ cã ꝙ Com̃. dicebat prio capite ꝺ sba
orbis: corpus analogice p̄dicari de celo ⁊ subce/
lesti corpore: q2 distabãt spẽ diuersitate se tenente
ex pte mãe: celis q̃ꝫ eadẽ rõe nihil ẽ cõe vniuocũ.
sunt. n. orbes intelligẽtijs subiecti alteri⁹ ⁊ alteri⁹
rõis. ⁋ Quarto notandum: ab eadẽ forma vl/
timata ẜm ꝙ magis abstracte ⁊ minus abstracte
ↄsiderat ⁊ ẜm diuersos gradus sũmunt p̄dicata
q̄ditatiua. Et q2 gen⁹ sumit ab vno gradu vt in/
cludit alium: silr spẽs. Dr̃ia aũt capit precise ab
vno gradu. non quatenus. includit aliũ: hinc est
ꝙ genus ⁊ spẽs predicata sunt resolubilia: dr̃ia
irresolubile: ⁊ potuit dr̃ia ꝺ spẽ p se p̄dicari: nõ ꝺ
genere: forme itaqꝫ in ĩtellectu exñtes noĩbus ex/
plicant abstractis ⁊ ↄcretis ex q̄b⁹ ꝓpõẽs: diffi/
nitõẽs: ⁊ drõnes cõponunt. ⁋ Quinto sciendũ:
reperiunt apud Auer. noĩa in q̄druplici dr̃ia: scri/
ptũ vꝫ: vocale: mẽtale ad placitũ significãs: mẽta
le nãliter significãs: cecus a natiuitate formãs ꝓ/
põnes ex termĩs colores designãtib⁹ vtit noĩbus
mentalib⁹ ad placitũ significãtib⁹: silr si qs de mã
prima oñdat aliq̃d p̄dicatũ enũciari: nomẽ mate/
rie est ad placituꝫ significãs: solũ forme vt hñt eẽ
in ĩtellectu sunt noĩa mẽtalia nãliter significãtia:
ex quib⁹ quoqꝫ ꝓpõnes formari possunt: q2 sunt
termini scripti: vocales ⁊ mẽtales ad placituꝫ si/
gnificãtes vl'es: proprijssime tñ forme vt in ĩtelle
ctu merent dici vl'es. Et si sanct⁹ Tho. nõ fecisset
mãm ptẽ q̄ditatis specifice: Auerroi penit⁹ q̃ꝫtuꝫ
ad id q̃d de vl'ibus spectat ↄsensissꝫ: Scotus aũt
in duob⁹ differt a cõmẽtatore: ipse. n. ⁊ mãm fecit
partẽ q̄ditatis specifice: ⁊ nãm voluit secluso q̃/
cunqꝫ actu ĩtellectus fore cõicabilẽ. Auer. vo sen
tit formã totã eẽ rei essentiã: ipsamqꝫ ab ĩtellectu
cõitatẽ sibi vẽdicare. Hec sunt que mentẽ Auer.
(vt reor) relictis supfluis resolute manifestãt.

⁋ Quantũ ad scdam partẽ qõis: rñdeo ad pri/
mum: ↄueniẽtia sortis ⁊ platonis in hoĩe nõ facit
ꝙ ex̃ aĩam ĩueniat humanitas cõis illis: illisqꝫ in/
diuisa: sed facit ꝙ sortes ⁊ plato sunt vnum for/
maliter extra aĩam: ⁊ istas ꝓpositões esse veras
sortes est hõ: plato est homo. ⁋ Ad 2^{m}: ↄparatio
q̃ꝫuis sit inter illa q̃ sunt eiusdẽ spẽi: h̄ tñ nõ ↄuin
cit dari nãm ex̃ aĩam plurib⁹ cõem. ⁋ Ad 3^{m}: vl'e
in actu est forma vt in intellectu: q̃ est scitũ ⁊ scia.
Et intellectus possibilis recipit ipm vl'e actu ẜm
ab intellectu agẽte. Et si q̃nqꝫ dicat obiectũ p̄ce
dere actũ intelligat formã quantuꝫ ad esse quod
habet in re precedere esse q̃d habet in intellectu.
⁋ Ad 4^{m}: põt indiuiduum pfectissime speciei: ea
q̃ nõ tante pfectõis sunt ĩdiuidua mẽsurare: sunt
enim indiuidua alia eiusdeꝫ speciei: alia alterius
rõnis: quib⁹ nã ex̃ aĩam nõ cõicat. ⁋ Ad 5^{m}: obie
ctũ scie realis est ens ex̃ aĩam quantũ ad illud eẽ
q̃d hꝫ in re: cũ quo stat ipm in ĩtellectu hr̃e esse in/
tentionale: Passio aũt vl'is inuenit in intellectu
q̃ explicat noĩe ↄcreto supponẽte ꝓ singularib⁹.
⁋ Ad 6^{m}: nã intendit ↄseruare hoĩeꝫ: nullũ tñ ho
minẽ ĩtẽdit semp ↄseruare: silr a famescente opta
tur cibus: nullus tñ cib⁹ optat ab eodẽ. promitti/
turqꝫ denari⁹: nullus tñ denarius ꝓmittit. Tales
enim ꝓpõnes nõ ↄuincunt dari rem ex̃ aĩam plu/
ribus cõem: hec de digressione.

Digressio Scda.

⁋ Quia arbitrantur quidã: si nihil sortes nunc
intelligat: ⁊ paulopost ⁊ singularia ⁊ vl'ia sit co/
gniturus: singulare id esse q̃d primo sorti speculã
dũ occurrat. Alij magis vl'e: nõnulli minus vl'e:
iccirco vt mẽs vera Ari. ⁊ Auer. circa h̄ hẽatur.
Querit quid sit q̃d primo intellectui sortis occur
rat ↄsiderãdũ. ⁋ In primis vr̃ ꝙ singulare. Tum
q2: anteq̃ꝫ formet vl'e: aliq̃d singulare est notuꝫ ⁊
nõ tm̃ per sensum: sꝫ ẽt p intellectũ: vt Com̃. vult
12. metaphysice 4°. vl'ia. n. sunt collecta ex pticu/
laribus in intellectu q accipit inter ea ↄsilitudinẽ
⁊ facit ea vnã intentionẽ: ↄstat aũt intellectũ non
posse accipe ↄsilitudinẽ singulariũ: nisi cognoscat
illa: g̃. ⁋ Tũ q2: notitia singularis p̄ncipiũ est acq
sitionis notitie vl'is: g̃ notitia singularis precedit
notitiã vl'is: añcedens est Auerrois primo physi
coꝝ 5°. ⁋ Tuꝫ q2: in potẽtijs subordinatis vbi ter
minatur cognitio inferioris potẽtie: incipit cogni
tio supioris: sed cogitatiua ⁊ intellectus sunt po/
tentie subordinate: ergo illud q̃d est vltimate co/
gnitũ a cogitatiua: mouet ĩtellectũ ad ipsi⁹ intelle
ctionẽ: tale aũt est singulare: ergo. ⁋ Tum q2 p no
titiaꝫ vl'is duceret intellectus in cognitionẽ singu
laris: ⁊ cũ vl'e sit indifferẽs ad oĩa sua supposita:
aut duceret intellectũ in cognitionẽ oĩum simul:
aut nullius. Unde determinãs vl'e ad vnũ singu/
lare: si eẽt vl'e: iretur in infinitũ: si singulare: illud
pri⁹ cog̃sceret q̃ꝫ vl'e: vt euitet ꝓcessus in ĩfinitũ.
⁋ Tũ q2: ĩtellect⁹ ñ ĩtelligit vl'e: nisi abstrahẽdo a
singularib⁹: sꝫ ĩtellect⁹ nõ abstrahit nisi a noto: g̃.
⁋ Iste rões tãte sunt efficacie: vt m'lti clarissimi
expositores his cõsentiãt ꝓpõnib⁹. Prima est: p
intellectũ

intellectũ cognoscimus singulare determinatũ ⁊
demõstratũ: ⁋ Tũ q2 p nullã aliã virtutẽ q̃ꝫ p ĩtel
lectũ possum⁹ cognoscere hãc albedinẽ nõ eẽ sen
sum: neqꝫ intellectũ. ⁋ Tũ q2 p intellectũ pcipim⁹
sensum errare iudicãtẽ de aliq̃ sensibili singulari
⁊ demõstrato: g̃ ab ĩtellectu capit singulare sensi
bile demõstratũ. ⁋ Tũ q2: multa sciaꝝ principia:
sensib⁹: memorijs: ⁊ experiẽtijs dignoscunt. pru/
dentia quoqꝫ ⁊ ars sunt hĩtus ĩtellectuales circa
singularia. Silr ĩtellect⁹ practic⁹ seu actiuus vel
ↄsiliatiuus v'sat circa singularia signata ⁊ demõ
strata. ⁋ Scda ꝓpõ: singulare ab ĩtellectu dire
cte pcipit. ⁋ Tũ q2: prio occurrit ĩtellectui specu/
lãdũ. ⁋ Tũ q2: singularia accipiunt ad colligẽdã
vl'em in inductõe. ⁋ Tũ q2: 3° de aĩa. 10. intelligit
q̄ditas ab aĩa: aut p dispõeꝫ silem linee recte: aut
ẜm dispõem silem linee sperali. ⁋ Tertia ꝓpõ:
vl'e est primũ obiectuꝫ ĩtellect⁹: ad hũc sensum: q2
solus intellect⁹ cognoscit vl'e: ⁊ 3° de aĩa cõmẽto
5°. ponebat dr̃ia inter intellectũ ⁊ mãm primã: q2
mã tm̃ formaꝝ indiuidualiũ est capax: ĩtellectus
vero vl'ium ⁊ singulariũ. Et ita ↄcludunt isti do/
ctores ĩtellectũ agentẽ necessariũ esse: vt intẽtio/
nes imaginate luĩe ipsius illustrate possint mouẽ
intellectũ possibilẽ. ⁋ Licet hec opio fundatissi/
ma sit. probo tñ eam nõ esse ad mentẽ Auerrois.
⁋ Tũ q2: 2° de aĩa. 59. dicit: mouẽs primã perfe/
ctionẽ in sensu: ⁊ extrahẽs eam in scdam sunt ex/
trinseca sensata: ⁊ mouens sciẽtẽ de pria pfectõe
in scdam est aliq̃d copulatũ cũ aĩa copulatiõe in
esse: ⁊ subiungit cõmẽto. 60. sensus in actu nõ mo
uet nisi motu q dr̃ cõprehẽsio a reb⁹ pticularib⁹
sensibilib⁹. ⁊ iste sunt extra aĩam: intellectus autẽ
mouet ad vltimaꝫ pfectõem a rebus vl'ib⁹: ⁊ iste
sunt in aĩa: g̃ singulare non erit prio cognitũ. nec
ab intellectu p se ĩtelliget. ⁋ Tũ q2: 3° de aĩa. 9. ⁊
10. nõ esse eandẽ virtutẽ oñdit que intentionẽ in/
diuidualẽ cõprehẽdat ⁊ vl'em: g̃ cũ intellectus sit
capax vl'is: nõ pcipiet singulare. ⁋ Tũ q2: ibidem
dr̃ intellect⁹ cõprehendit formã p se: ⁊ indiuiduũ
mediante sensu: g̃ singulare prio ĩtellectui nõ pñ/
tabit. ⁋ Tũ q2: singulare est intelligibile in poten
tia ꝓp suã mãlitatẽ: ⁊ solũ vl'e est ĩtellectũ in actu
3° de aĩa. 18. Est enim hec forma singularis non
abstracta ergo nõ intellecta. ⁋ Tũ q2: prio physi
coꝝ 5°: expientia pueroꝝ ↄuincit magis vl'e intel/
lectui primo pñtari. Neqꝫ vꝫ rñsio cõis: ꝙ videlꝫ
illud exẽplũ nõ ꝓbet vl'e prius cognosci q̃ꝫ singu
lare sꝫ solũ singulare prius cognosci cognitõe im/
pfecta ⁊ debili ⁊ non discretiua q̃ꝫ clara ⁊ pfecta
⁊ discretiua. q2 intẽtio Aristo. est oñdere vl'ia in/
tellectui eẽ certissima: iõ ab eis incohãdũ fore.

⁋ Quare tenẽdũ est: ꝙ intellectio p essentiã mi/
nime sit cognitio singularis: ĩtellectio ñ p essentiã
que est ab intellectu agente ꝓducta: est rõ intelle/
ctui pcipiẽdi singulare. Et q2 ĩtellectio est forma
vt hꝫ esse in intellectu: que vl'is est in actu: iõ ime/
diatissime ⁊ cõmodissime pcipitur vl'e. Mediate
vo ⁊ p accidens dignoscit forma vt hꝫ esse in sen
sibus: ⁊ medio ⁊ subiecto: Uñ imaginat Auerr.
3° de aĩa. 10. duas lineas ex pte obiecti: totideꝫ ex
pte ĩtellectus: prima linea ex pte obiecti est recta:
qua cognitõe sensitiua ꝓcedim⁹ ordinate ab infe
riori sensu vsqꝫ ad cogitatiuã: ⁊ q2 forma in intel/
lectu q̃ñ est spẽs spãlissima ĩmediate pẽdet a for/
ma existẽte in cogitatiua: durat ista linea vsqꝫ ad
formã vt est spẽs spãlissima: quã intellect⁹ nõ cõ/
prehẽdit nisi vt in hac re singulari. Alia est linea
speralis seu giratiua qua ĩtellect⁹ girat se ad for/
mã ita abstractã: vt ẽ genus subalternũ: ⁊ gnãlis/
simũ: ꝙ nõ est opus ĩtellectui ꝓcuratõe ⁊ bñficio
sensuũ: ⁊ talis giratio nõ ẽ cognitio ĩdirecta: ĩmo
directa ⁊ essentialis: ⁊ hec est cã ꝙ Com̃. dicebat
cõmẽto. 10. q̃ñ ĩtellect⁹ girauerit se ad lineã cogni
tionis mere vl'ium: itaqꝫ ĩtellect⁹ nõ indigeat opa
sensuũ: ꝓcedet vsqꝫ ad genus gnãlissimũ. Pria
linea ex pte ĩtellect⁹ est reflexa: q̃ ĩtellect⁹ ꝓcedit
a gnãlissimo ad spẽm spãlissimaꝫ exclusiue. Alia
est qua a spẽ spãlissima tendit ad singularia ope
sensuũ: ⁊ tal' linea dr̃ circunflexa: patefcm̃ ẽ itaqꝫ
singulare ĩtellectui p° pñtari non posse. ⁋ Neqꝫ
rõ pria ↄcludit: vl'ia sunt collecta ex pticularib⁹. i.
ex formis cogitatis. in ĩtellectu q accipit ↄsilitudi
nẽ. i. formã: ⁊ facit. s. ĩtellect⁹ agens ea vnã inten/
tionẽ. Unica. n. intellectõe q̃ forma cognoscit p se
vt hꝫ esse in ĩtellectu: singularia oĩa illi⁹ spẽi p ac/
cidens dignoscunt. ⁋ Ad scdam dico ꝙ notitia
singularis ↄplexa sepenũero añcedit vl'e ↄplexũ:
cuꝫ quo stat ꝙ notitia simplex vl'is in actu: prio in
intellectu aggeneret: ĩmo eadẽ ĩtellectõe q̃ vl'e co
gnoscit p se: cog̃scit singulare p acñs. ⁋ Ad 3^{m}
dico ꝙ forma cogitata mouet ĩtellectũ ẜm esse q̃d
hꝫ in intellectu: ⁊ q2 cogitatiua ĩmediate deseruit
intellectui: dr̃ interdũ ꝙ forma cogitata mouet in
tellectũ. ⁋ Ad q̃rtã: dico ꝙ forma vl'is ↄseruat
in intellectu mediãtib⁹ varijs fantasmatib⁹: ⁊ ita
intellectõe q̃ nũc ĩtelligo lapidẽ p se: ĩtelligo lapi/
dẽ hunc a me cogitatũ. ⁋ Ad vltimã: ĩtellectus
possibilis ẽ ille q ĩtelligit vl'e: ĩtellect⁹ agẽs ipꝫ ꝓ/
ducit: oẽ itaqꝫ abstrahẽs abstrahit a noto: vl' sibi:
vel alijs: ↄstat. n. intellectũ agẽtẽ q fortassis ẽ de⁹:
mãlia nõ posse pcipe: cui⁹ tñ officiũ est ea ab ĩdiui
duãtibus ↄditõib⁹ sequestrare: hec sunt q̃ in pria
parte huius digressionis: de mõ cognoscendi sin/
gularia introducẽda ꝓposueram.

⁋ Uisuꝫ est alijs scdo loco vt minus vl'e: species
scꝫ spãlissima sit id q̃d p° ĩtellectui ↄsiderãdũ oc/
currat: ordine cõfuse ↄcipiẽdi. ⁋ Tũ q2: cãe nãles

approriate passo sũme disposito:⁊ nõ impedite: ꝓducunt effectũ pfectissimũ quẽ possunt ꝓ tunc producere ergo cũ species ĩtelligibilis.ĩtellectus agens ⁊ ĩtellectꝰ possibilis sint agẽtia nãlia cau/sabunt in intellectu ꝯceptuꝫ perfectissimũ quẽ poterunt:at ꝯceptus actualis ꝯfusus speciei spãlis/sime pfectissimus est ꝗ subsit ꝓ tunc virtuti illoꝝ agentiũ:ergo.⁋ Tuꝫ qꝛ:rõ speciei actualioꝛ est ⁊ pfectioꝛ rõe generis:ꝰ ipsaꝫ ꝯuenit in agẽdo ⁊ in mouẽdo intellectũ possibilẽ.⁋ Tũ qꝛ:si sortes in/cipiat a me elongari.primo ꝯcipio ipꝫ esse hoieꝫ: deinde aial:mox corpꝰ.⁋ Tũ qꝛ:singulare speciei specialissime maxime mouet sensuꝫ:ꝰ ⁊ spẽs spã/lissima intellectuꝫ.⁋ Tum quia:species specialis/sima facilioris est abstractiõis ꝙ supioꝛa:ꝰ priꝰ ceteris cognoscet.⁋ Tuꝫ qꝛ primo physicoꝝ 5°. Deffinitũ notius est apud nos partibꝰ deffinientibus:deffinitũ aũt est minus vl'e:ergo:⁊ 3° d' aia 10.vult Auer.ꝙ intellectꝰ primo intelligat formã existẽtem in hac re singulari.i. specieꝫ spãlissimã. ⁋ Iste rões sunt tante efficatie vt doctoꝛ subtilis primo sniaꝝ distinctõe tertia qõe scda:has fateatur ꝓpositiões:prima est. Primũ cognitũ cognitione ꝯfusa est spẽs spãlissima cuiꝰ singulare for/tius ⁊ efficatiꝰ mouet sensum.⁋ Scda est:primuꝫ cognitũ cognitõe distincta est ens inꝙtuꝫ ens:cognitio eniꝫ ĩcludẽtis distincta. necessario psupponit notitiã distinctã oĩuꝫ inclusoꝛũ:ergo cũ ens sit illud ad qd stat vltimata cuiuslibꝫ resolubilis re/solutio:erit primũ qd tali oꝛdie cognoscet.⁋ Tertia ꝓpositio magis vl'ia cognitõe habituali ⁊ virtuali prius cognoscunt ꝙ minꝰ vl'ia.i.magis vl'ia quatenꝰ impfectioꝛa minꝰ vl'ibus:prius sunt apta informare intellectũ ꝙ minus vl'ia:hec sunt que Scotus docuit distinctione tertia primi sniaruꝫ. ⁋ Cõtra:prio physicoꝝ.4.vl'ia sunt nobis notiora:⁊ loqtur de notitia ꝯfusa:vt pꝫ exẽplo puero/rum:⁊ totius integralis:⁊ diffinibilis.⁋ Itẽ ĩtel/lectus semp ꝓcedit de impfecto ad pfectuꝫ p medium:sꝫ inter ignorãtiã ⁊ notitiã distinctã speciei mediat notitia magis vl'is:ergo. Iterũ prius pꝫ eminus aial esse ꝙ hominẽ:⁊ sensus prius feruntur in singularia magis vl'ium:ꝙ minus vl'ium:ꝰ intellectꝰ prius circa magis vl'ia versabit.

¶ Quare vt veritas tanti quesiti habeat:dico septem. Primũ est:stãdo in eodẽ genere notitie: distincte vel ꝯfuse:magis vl'e notius ẽ minus vl'i apud ĩtellectũ nostrũ:sꝫ cõparãdo notitiã ꝯfusaꝫ minus vl'is ad notitiã distinctã magis vl'is:prius cognoscit minꝰ vl'e ꝯfuse ꝙ magis vl'e distincte.

¶ Neqꝫ rõ pria Scoti ꝯcludit.Tum qꝛ ꝯceptꝰ specificus ꝯfusus nõ põt primo ab illis cãis originari.⁋ Tũ qꝛ:notitie ꝯfuse magis ⁊ minus vl'iuꝫ cũ sint cõposibiles in intellectu:simul ꝓduci poterunt.⁋ Tuꝫ qꝛ effectus alterius ⁊ alteriꝰ rõis ab eadẽ cã simul causari pñt.¶ Ad scdam dico ꝙ ꝯtinẽtia potentialis cã est:cur aliqd sit intellectui certissimũ:nõ spẽm esse genere actualioꝛẽ nõ facit: vt species primo intellectui psentet.¶ Ad ter/tiam:cuꝫ sortes sit eminus:diutius cõcipio ipsum ꝯceptu vniuersalioꝛi:ex quo nõ sequit vt cõceptꝰ minꝰ vl'is sit prioꝛ:ĩmo ⁊ singulare mihi pñs priꝰ magis vl'r apprehẽdit ꝙ minꝰ vl'r.¶ Ad quar/taꝫ:sensus pus limitatur a singulari magis vl'is.

¶ Ad quintã:dico ꝙ magis vl'ia facilius intel/ligunt ⁊ abstrahunt:neqꝫ maioꝛ siĩtudo inter indiuidua ꝙ inter spẽs facit spẽm faciliꝰ intelligi ⁊ abstrahi.¶ Ad vltimã:deffinitũ prius ꝯfuse cognoscit:ꝙ deffiniẽtia distincte.⁊ ita intelligẽdus est cõmẽtatoꝛ tertio de aia.10.¶ Dico scdo:via diuisiua magis vl'ia sunt prius nota:via cõpositiua spẽs spãlissima. Processu resolutiuo simplici minꝰ vl'ia:ꝓcessu ꝯpositiuo opposito resolutiuo magis vl'ia prius nobis manifestant:⁊ his ꝓcessibus expositoꝛes Ari.faciliter fortassis ꝯciliarẽ/tur.¶ Dico tertio:merito linee prime ex parte obiecti:spẽs spãlissima est prio cognitũ: linea ꝙo spirali seu giratiue genꝰ subalternũ:sꝫ pria linea intellectꝰ:magis vl'e certissimũ est ĩtellectui.linea vero circũflexa iteꝝ spẽs spãlissima primo pñtat intellectui. Ex pte ergo obiecti spẽs prius apprehendit ꝙ genus.Ex pte ĩtellectꝰ magis vl'ia sunt prius cognita:his itaqꝫ lineis diligẽter pspectis soluunt ꝯdictões in dictis Arist.⁊ Auer.⁊ pan/dunt (sine atrogãtia loqndo) erroꝛes expositoꝝ.

¶ Dico quarto:deus cũ sit simpl'r indepẽdens: est primũ obiectũ intellectꝰ humani.primitate pfectionis.Tũc eniꝫ est hõ felix:qñ intelligit deũ per essentiã dei.¶ Dico quinto:ens inquãtũ ens est primũ obiectũ intellectus primitate adequatiõis vnũ vnitate analogie.Est.n.intellectꝰ noster ca/pax cuiuscũqꝫ ĩtelligibilis.¶ Dico sexto:forma substãtialis nãti moꝛtalis.ẽ pmũ obiectũ adequatum intellectus vnũ vnitate vniuocatõis:pp mãꝫ que vna numero est respectu oĩum generabiliũ ⁊ coꝛruptibiliũ.¶ Dico septimo:forma causata a subiecto est primũ obiectuꝫ intellectus possibilis cõparati ad intellectũ agentẽ. Cuꝫ eniꝫ intellectꝰ possibilis sit oĩa fieri:⁊ intellectꝰ agẽs oĩa facere. tante possibilitatis erit intellectus possibilis:ꝙte actiuitatis intellectus agens:ergo illud erit obietum intellectus possibilis primũ respectu cuiꝰ in/tellectus agens est vere abstrahẽs.Tale autẽ est forma causata a subiecto:ꝰ. Hec itaqꝫ sunt:ꝗ circa primã sũmã vobis declaranda ꝓposuerã:qua Aristo.docuit ꝓcedendũ esse ab vniuersalissimis ad minus vl'ia:⁊ ita insinuauit doctrinã eius cõ/positiuam existere.

¶ Textus cõmenti sexti.

T opꝫ necessa/rio. Pñti sũma que est a textu cõmenti sexti vsqꝫ ad 32m:ĩprobant antiqui asserentes oĩa eẽ vnũ ens numero ĩmobile. Sententia textus cõmenti sexti stat in hoc. Principiũ:aut vnuꝫ:aut plura:si vnum: aut mobile:aut ĩmobile:finitũ aut ĩfinitũ.Si plura:rursus supplet Themistius mobilia aut ĩmo/bilia:finita aut infinita:si ĩfinita:aut vt dixit Democritus:aut vt Anaxagoras. fecit Democritꝰ pncipia infinita etherogenea.Anaxagoras ho/mogenea:primo de generatõe primo.

¶ Circa cõmentũ sextũ.Est primo aduertẽdũ: de principijs cõibus oĩuꝫ rerũ.s.nãliuꝫ:pscrutat Aristo.⁊ dixit:opꝫ necessario:qꝛ vnũ ⁊ plura ambitũ entis ⁊ principij penitus euacuãt:⁊ colligit primã diuisionẽ entis esse in vnũ ⁊ multa: vt etiã habetur sexto methaphysice primo. Ens in hec duo primo diuidit.s.in ens qd est per se:⁊ ens qd est p accidens.ens p se est vnum.ens p accidens est multa:nõ potuit aũt prima diuisio entis esse p finitũ ⁊ infinitũ:cũ apud cõmẽtatoꝛẽ:nihil sit qd sit infiniti vigoꝛis.⁋ Cõtra:primo celi pmo: oĩa entia aut sunt substãtie:aut accidẽtia:aut vie ad esse istoꝛũ:⁊ 7° methaphysice primo:hoc nomen ens significat substantiã ⁊ accidẽs.⁋ Itẽ circũ/scriptis a quidditatibꝰ oĩbus predicatis secundi modi:adhuc inter eas est oꝛdo essentialis : ergo vna pfectioꝛ altera essentialiter:ergo eẽ pfectum prius cõcedit rei ꝙ eẽ vnũ vel multa.⁋ Solutio est.Ad primũ dico ens vnũ partiri in substantiaꝫ ⁊ accidens ⁊ viam ad esse illoꝝ.⁋ Ad scdm:dico ꝙ quidditates circũscriptis pdicatis secũdi mo/di:nõ sunt pfecte actualiter sed tm̃ fundamẽtal'r.

¶ Scdo notanduꝫ:sm nãm diuisionis debebat dicere Ari.si vnũ.aut finitũ:aut infinitũ:quaꝫ tñ diuisionẽ innuit p finita ⁊ infinita pluriuꝫ princi/pioꝝ:nõ dixerũt aũt Permenides ⁊ Melissus prinm esse vnuꝫ ĩmobile:sed ens:⁊ sicut põt qs in/telligere p hoc nomẽ ens princm:sic põt quis in/telligere per ipsum ens nõ principiũ entis:⁊ hoc est ꝯueniẽtius:qui.n.fatet ens esse vnũ:interimit multitudinẽ re ⁊ sermone.at qui asserit principiũ esse vnum:destruit multitudinẽ re:nõ verbis qm̃ principiũ hꝫ in se duo:ipsum principiũ:⁊ illd cu/ius est principiuꝫ.⁋ Cõtra.12.methaphysice 6°: prima forma:primũ efficiens: primus finis:sunt idem re:ergo si imaginati fuerimꝰ solum deũ:saluatur principiũ absqꝫ pluralitate entiũ ⁋ Solu/tio est:antiqui nõ pceperũt ĩmaterialia: sꝫ mãlia tm̃:in quibus qui ponit principiuꝫ:cogitur fateri plura entia:⁊ ita snĩa hec vera est ad hoiem non simpl'r:vel casus implicat ꝯdictionẽ:nõ põt eniꝫ esse ⁊ nõ formatũ:vel dato ꝙ solus deus eẽt:ipse nõ esset principiũ:nec efficiẽs.¶ Tertio sciẽdũ: qꝛ in fine textus queꝫ exponit cõmentatoꝛ est ista particula:cũ hoc:que nõ est in textu quem latini declarant:ideo Auer.conat reducere textũ Ari. ad ꝓpositũ:⁊ li scilꝫ denotat ꝙ fiat iterũ diuisio: ⁊ est sensus:principia infinita:aut sunt eiusdẽ generis ⁊ diuersaꝝ specieꝝ:aut eiusdem generis ⁊ eiusdeꝫ speciei:aut fuerint illa principia distincta caliditate:frigiditate:ceterisqꝫ ꝯrijs:aut non:sed innuebat hoc Aristotelles p primũ cõdiuidens: ⁊ reddens Auerrois rõneꝫ:quare oĩa eiusdẽ ge/neris sint:aut diuersaꝝ specieꝝ:aut eiusdẽ: subiũgit vulgatissimã ꝓpõneꝫ:multitudo aut est reruꝫ sm formã:aut sm quãtitẽ:per formã intẽdes dif/ferentiã specificã:p quantitatẽ differentiã indiuidualem.⁋ Cõtra:decẽ pdicamẽta sunt multa:tñ nec specie differũt:nec numero:cum sint diuersa: constat.n.multitudinẽ oẽm esse aut diuersitatẽ ꝗ cadit inter illa que in nullo pdicato vniuoco ꝯueniunt:aut differentiã que est eoꝛuꝫ que in aliquo vniuoco pdicato ꝯsentiunt. ⁋ Solutio est:limitatur restringiturqꝫ ly multitudo ĩ ꝓpositõe Auer. ad ea que sunt eiusdem generis.

Digressio

¶ Quia existimant multi quantitatẽ esse princi/piũ indiuiduationis:virtute istius ꝓpõnis:mul/titudo aut est rerũ sm formã:aut sm quãtitateꝫ: iccirco nõ possum (quantũ expedit pñti loco) nõ pertractare difficultatẽ de principio indiuidua/tionis:sub hoc titulo:vtrũ forma substãtialis.in/diuiduũ sit hoc.⁊ ens in actu.Uisum ẽ in primis quibusdã:nãm specificã limitari ad esse ĩdiuiduale p hecceitatẽ.⁋ Tũ qꝛ:ad hecceitatẽ ꝯsequitur vnitas numeralis p se prio.mã eniꝫ ⁊ forma partes sunt qdditatis specifice:quibꝰ nihil in esse in/cõicabili ꝯstitui põt.⁋ Tum qꝛ:sortes ⁊ plato differunt differẽtijs que sunt primo diuerse:que dif/ferentie nõ sunt negatões nec priuatiões:qꝛ his nihil est positiuũ:nec accidentia aliqua positiua: qꝛ indiuidua substãtie antecedũt indiuidua acci/dentiũ.⁋ Tum qꝛ:sortes est vnum per se:addens supra nãm humanã aliquid qd ipsam cõtrahat: quo sortes in esse incõicabili ⁊ vt quo:⁊ vt qd cõ/stituat:tale determinãs nihil aliud potest esse ꝙ hecceitas.⁋ Cõtra:singulare esset diffinibile diffinitioue distincta a diffinitione speciei.⁋ Tũ qꝛ esset ꝯstitutuꝫ ex ꝯtrahibili ⁊ ꝯhente.⁋ Tum qꝛ: ꝯstitutũ ex nã specifica ⁊ differentia indiuiduali pdicaret in quid ꝯuertibiliter de ĩdiuiduo.⁋ Itẽ

haberet singulare ꝓpriũ a ꝓprio speciei seiũctũ
¶Tum q: haberet diffinitionẽ. ¶Tum q:singu
lari ɔcederet aliqđ pđicatũ ɔuertibile:pter ea q̃
in eius diffinitõe inuenirent. ¶Iterũ spẽs nõ di/
ceret totaꝫ essentiã indiuidui:q: aliqđ pđicatũ p
se de indiuiduo diceret:qđ de spẽ per se enũciari
nõ posset. ¶Rursus hecceitate singularib⁹ non
demandant opationes:ğ neqꝫ singularia hecce/
tate in suo esse ɔstituunt. ¶Item hecceitas sortis
nõ est accidens nec substãtia:q: nõ est mã:nec cõ/
positũ:nec forma. ¶Neqꝫ pria rõ cõcludit:q: ad
formam vt est in mã ɔsequitur vnitas numeralis.
¶Ad scđaꝫ.differũt supposita eiusdẽ speciei per
formas vt hñt esse in re extra:a quibus formis su
munt oĩa pđicata p se. ¶Ad tertiã:sortes ẽ vnuꝫ
per se sua forma:vt hꝫ esse in re:nõ ponunt itaqꝫ
apud cõmentatorẽ talia determinãtia incõicabi/
lia ⁊ idiuisibilia.de hac opinione satis:q̃ ẽ Scoti
distinctione tertia secũdi sniaꝝ.
¶Fuere qui mãm signatã fecerũt principiũ sin/
gularitatis:p mãm signatã intelligẽtes mãm ab
agente nãli factaꝫ capacẽ ita huius q nõ alteri⁹
q̃titatꝫ. ¶Tũ q: incõicabilitas ɔuenit mãe signa
te circũscripto quocũqꝫ alio a mã signata:ğ meri
to illius indiuiduũ erit incõicabile. ¶Tũ q: vbi/
cũqꝫ loquunt Ari.⁊ Auer.de singulariũ distin/
ctione ⁊ multiplicatõe mãm stabiliũt cãm.vñ qn
to methaphysice.12.Numero qdeꝫ ea quoꝝ mã
est vna:⁊ 7° methaphysice.28.multiplicatio ge/
nerabiliũ ab eodẽ generãte est a varijs materijs
in quas agẽs agit.12.methaphysice.49.format
hec ɔña:primũ principiũ est vnuꝫ specie ⁊ plura
numero:ğ hꝫ mãꝫ. ¶Cõtra: istud brutũ pmanet
idem numero a principio vite vsqꝫ in finẽ:ğ ⁊ pn
cipiuꝫ indiuiduatõis:sed mã tota fluit:primo de
generatõe.38.ergo ipsa nõ erit quo indiuiduum
sit hoc ⁊ incõicabile. ¶Item 2° de aĩa 9°:indiui/
duũ nõ est indiuiduũ nisi p formã: q: nõ est indi
uiduũ nisi ꝭm q est in actu:⁊ est in actu p suã for/
mam nõ p mãm:hoc idẽ habet 7° methaphysice
5°.27.primo de aĩa.59.vltimo:2° de aĩa.2.⁊.8.
60.tertio de anima.24. ¶Neqꝫ prima rõ conclu
dit q: incõicabilitas datur forme vt hꝫ eẽ in mã.
¶Ad scđaꝫ:forma est quo indiuiduũ est hoc: mã
varias in portiones partita mediãtib⁹ dimẽsioni
bus cã est multitudinis idiuiduoꝝ sub eadẽ spẽ:
non esseꝫ.n.nisi vnus hõ:si tota mã quiesceret sub
aĩa humana que apta nata est:stare sub illa:prĩo
celi.93. ¶Tenẽduꝫ est itaqꝫ formã solaꝫ esse quo
indiuiduũ sit hoc ⁊ ens in actu:vñ q mã habeat
causalitatẽ supra formã. Et q sit pars indiuidui
nõ ɔuincit q mã sit quo indiuiduũ est indiuiduũ:
merito.n.mãe indiuiduũ est ens in potentia nõ in
actu. ¶Cõtra:forma est subiectũ vĩtatis: primo
celi.92.Et est tota rei essentia:7° methaphysice
21°:ergo forma nõ erit veꝝ indiuiduatõis prin^{m}.
¶Item primo celi.92.qui dicit celũ dicit formã:
qui dicit hoc celũ dicit mãm:⁊ 3° de aĩa 5°:si intel
lectus esset multiplicat⁹ esset causatus a materia.
¶Solutio est.Ad primã:distinctio de duplici eẽ
forme:⁊ in puro potẽtiali sensibiliũ ꝭm q eẽ for/
ma est pncipiũ singularitatis:⁊ in puro potẽtiali
intellectuũ ꝭm quod esse forma est vĩis ⁊ tota rei
essentia auctẽs declarat:⁊ nõ docte loquunt:qui
dicunt duplicẽ esse formã.singularẽ.s.⁊ vĩem:q:
nõ est duplex forma:sed duplex esse forme:vt de/
claratur pmo celi.92.95.septimo methaphysice
23.⁊ disputatõe tertia.dubio.18. ¶Ad secũdaꝫ:
apud Auer.celitas est forma partis ⁊ toti⁹:apđ
sanctũ Thomã ⁊ Scotũ:est forma totius ⁊ non
partis.Auer.sensit formã ptis totã esse rei essen/
tiã.Alij mã mnõ tm̃ vehiculũ forme:sed partem
fecerũt quidditatis:iõ apud cõmẽtatorẽ:q dicit
celum:dicit formaꝫ ptis ꝭm esse vĩe:qui dicit hoc
celum:dicit formã ptis ꝭm esse reale:forma ergo
si sit causata a subiecto:merito esse qđ hꝫ in re sin
gularis est singularitate repugnante vĩitati:rõne
esse qđ hꝫ ab intellectu agente ẽ vĩis vĩitate tol/
lente singularitateꝫ. At intelligẽtia ꝭm esse qđ hꝫ
in re ex̃ animã singularis est:⁊ vĩis:cuꝫ sit vĩis p
essentiam:hec de digressione.

¶Textus cõmenti septimi.

Et eodeꝫ mõ querunt.

Sensus est.Antiqui querẽtes quot essent entia:
inuestigabãt quot eẽnt ponẽda pĩcipia.Et ad/
iungit cõmẽtator:illos nõ fecisse dĩiam iter prin^{m}
⁊ ens qui materiale ⁊ nõ formale principiũ pce/
perunt:cuius dicti rõ est:cõcesso tm̃ vno rerũ pri
cipio mãli corpore ⁊ ente actu: tollit gnãtio:prĩo
de gnãtione primo.Est tm̃ vnũ ens ꝭm veritatẽ:
plura ꝭm estimationẽ ⁊ apparẽtiã.Dicunt autẽ
isti antiqui:in voce tm̃ differre:q: ⁊ si oẽs multitu
dinẽ interimerent:principiũ tñ secũ plura trahit:
nõ aũt ens talis itaqꝫ differentia verba eorũ dũ/
taxat sequebatur.

¶Textus cõmenti octaui:noni.

Et dico nunc.

Sentẽtia est. Nec debet:nec põt phs
nãlis vt nãlis disputare aduersus credẽtes tãtuꝫ
esse vnuꝫ ens imobile. ¶Tum q::illi aufferentes
motũ:principia destruebant nãlia: ¶Tum q:: nõ
ɔgruit phõ disserere ɔ̃ positionẽ nullius momẽti:
nulliusqꝫ rõis.Est aũt positio opi⁹ ex̃nea alicui⁹
notoꝝ
notorũ ꝭm phyam:primo topicoꝝ capite 9°: licꝫ
primo posterioꝝ capite 2° sumat positio p prin/
cipio imediato qđ nõ ɔtingit mõstrare:⁊ qđ non
est necesse quẽlibet docendũ habere.Et in pđica
mento q̃titatis,p ordine partiũ in toto absolute.
Est aũt nonũ predicamẽtũ:vt est id a quo aliqd
denoĩatur formaliter esse in loco sic vel sic.
¶Circa cõmentũ 8^{m}.Dico primo:consideratio
eoꝝ qui vtunt hoc noĩe ens pro principio est nã/
lis:alioꝝ vo nõ nãlis:q: primi ipsa re:nõ aũt ver
bis pluralitatẽ entiũ tollebant:secũdi ⁊ re ⁊ ser/
mone multitudinẽ penitus abstulerũt. ¶Dico
secũdo:officiũ est aut scie ꝓprie.i.subalternãtis:
aut cõis oibus scientijs.s.prime phye:aut artis
disputãdi:loqui cuꝫ hoibus negantib⁹ principia
vnius facultatis.vnde duo repiunt modi subal/
ternatõis:scientiaꝝ:⁊ quãtuꝫ ad principia:vt qñ
ɔclusio demõstrata in scia superiori accipit pmis
sa in scia inferiori:⁊ quantũ ad moduꝫ:vt qñ re/
spectu eiusdẽ ɔclusiõis vnus artifex dicit q::ali⁹
patefacit pp qđ. Dyalectic⁹ quoqꝫ ⁊ phs prim⁹
habent ptãtem vniuersalẽ inducẽdi rões aduer/
sus negantes principia cuiuscũqꝫ discipline.Ar/
tifex vero spãlis qui determiatũ genus speculat:
certis casibus põt in aduersariũ.⁊ rõ est:nihil ẽ
qđ subterfugiat ɔsiderationeꝫ methaphysici vel
logici.Ens.n.reale ⁊ ens rõnis sunt equalis am
bitus.multa aũt sunt que discipline particularis
modũ nõ ĩtrant ɔsiderãdi. ¶Dico tertio:prin/
cipia:alia sunt cognitõis tm̃ ⁊ doctrine:alia sunt
principia essendi ⁊ cognoscendi:alia essendi tm̃.
põt nãlis disputare ɔ̃ negantes principia rerum
nãlium essendi tm̃:⁊ essendi ⁊ cognoscendi:nihil
põt ɔ̃ dissentientẽ principijs cognitõis tm̃.At di
cens ens esse vnũ ĩmobile destruit pĩcipiũ essen/
di ⁊ cognitionis.i.entia nãlia hñe pĩcipia: tollit
quoqꝫ multitudinẽ ⁊ motũ:maxĩe p ens esse vnũ
intelligẽdo vnũ simplr̃ ⁊ nõ vnũ p aggregatõeꝫ.
¶Dico quarto:q: principiũ exigit cõpositionẽ
⁊ pluralitatẽ:⁊ dicere ens esse vnũ exigit ɔ̃riũ:
ideo hec ꝓpõ claudit ɔ̃dictionẽ.Tm̃ vnũ ẽ ⁊ il/
lud est pncipiũ.Silr̃ hec exclusiua. Tm̃ pĩcipiũ
est:implicat:sicut ⁊ ista.Tm̃ pater est. ¶Contra
sint mã ⁊ forma oĩa entia:ex hac:tm̃ principiũ ẽ:
nõ colliget nullũ principiatũ esse:cũ mã ⁊ forma
sint sibi inuicẽ cãe:scđo physicoꝝ.30. hoc argu^{m}
facit vt multi sentiant predictã exclusiuã cõtradi
ctionẽ non pseferre. Solutio est:mã ⁊ forma cãe
sunt ĩtrinsece ⁊ partes eoꝝ que ab ipsis causant.
cuꝫ aũt mã nõ sit pars forme:nec forma materie:
iccirco docte loquẽdo:nec mã primo causat for/
maꝫ mãliter:nec forma mãm formaliter:⁊ quate
nus sunt ambe partes indiuidui secũdario sunt
sibi inuicẽ cause.si itaqꝫ tm̃ pncipiũ sit:nullũ vtiqꝫ
sensu dicto principiatũ erit:vel nõ possunt mã ⁊
forma esse:⁊ nõ esse principiatũ:cõpositũ vꝫ:qđ
ita hꝫ rõem principiati:q nõ principij.

¶Textus cõmenti.10.11.12.

Et assimilãtur cuidam.

Snia est.Ratio litigiosa si ex ꝓprijs principijs
alicuius discipline male intellectis tendat ad ali/
quã ɔclusionẽ:in tali facultate solui dꝫ: alr̃ nõ.
¶Circa cõmentũ 10^{m}. Dico primo:rõ Melis/
si fuit talis:quicquid generat hꝫ principium:ens
nõ generat:ergo ens nõ hꝫ principiũ.forma hu⁹
sylogismi est vitiosa: q: minor est negatiua in pri
ma figura directe ɔcludẽs.Est ⁊ hec ꝓpõ falsa:
si ens nõ generat:nõ hꝫ pĩcipiũ.ꝓcedit ẽt ex ter
minis equiuocis. ¶Dico secundo: sylogismus
Permenidis est.Quicqđ ẽ pter ens est nõ ens:
sed nõ ens est nihil:ergo quicquid est preter ens
est nihil.At omne ens est vnũ:ergo quicquid est
preter vnũ est nihil:ergo tantũ vnũ est: ergo oĩa
sunt vnũ.Hex decipiebat Permenides:q: intẽ
debat ɔuincere oĩa esse vnũ:vt ly vnuꝫ supponit
determinate:⁊ colligebat ꝓpõneꝫ in qua ly vnũ
stabat ɔfuse tm̃:cũ hoc q ꝓpõnes eius ẽt nõ sunt
vere: q: sunt duplices ex equocatõe. Et attẽdite
q Auerrois p hoc nõ vult assignare cãꝫ:cur pre
misse sylogismi Permenidis nõ sint vere:sed in/
tẽdit soluere latentẽ dubitationẽ:q: pria ꝓpõ vĩ
esse vera.At Permenides p ens sbam:per non
ens:negationẽ oĩum pđicamentoꝝ intelligebat.
Isti sylogismi essent ɔsiderãdi:oẽ qđ currit mo/
uet:oẽ animal pter hoĩem currit:ğ.Item oẽ aĩal
irrõnale est substãtia:oẽ aĩal pter hoĩem est irrõ/
nale:ğ.Teneo eniꝫ q ex exceptiuis nõ ɔstituatur
sylogismus nõ vitiosus:sed de his infra.
¶Circa cõmentũ.11.Dico pmo:dixit:aut que/
dam:pseruando se ab aĩa:⁊ formis alijs.est eniꝫ
dubium vtrũ sint mobiles:aut nõ. Est tñ certissi/
mum formas a subiecto causatas moueri p acci/
dens ꝓprie:Intelligẽtias vero eẽ penitus ĩmo/
biles:primo de anima.65.sed licet non moueant:
tñ sunt naturales ꝭm q sunt in mobili.vnde intel
ligẽtia ĩmobilis non efficit mobilis quãuis sit in
mobili.sed forme que mouentur:q: sunt in mobi/
li:mouent per accidẽs.8.physicoꝝ.27.Et addo
vnuꝫ attentione dignissimũ.Sunt corpora nãlia
per se mobilia localiter:forme causate mobiles p
accidens in rei veritate:intelligẽtie depẽdentes
mobiles per accidens rudiuscule: quatenus vꝫ
orbes planetarũ a prima mediate reuoluuntur:
prima intelligẽtia penit⁹ existit ĩmobilis.Et sub/
iungit cõmentator:dubium esse de partibus cen/

trabilibus:vtrū possint moueri:aut non:motu.s.
locali:q2 certū est ipsas alterari.silr vtrū tota ter/
ra possit moueri:aut nō:⁊ inq̄ȝtū centrū grauita/
tis terre ꝯtinue variatur:pōt cōcedi terraʒ ſm se
totam moueri.¶ Dico secundo:intentio prima
Ari.nō est ꝯdicere opinionib⁹ falsis: sed decla/
rare substātias ⁊ q̄dditates rerū nālium.hoc idē
habet primo de aīa.3. Ex quo infero correlarie
phm nālem tractare de rebus nālibus quantum
ad p̄dicata primi modi spālia. Diuinus aūt so/
lum in vli q̄dditates nāles speculat. Iste eiʒ pro
positiones:hō est ens: est sba:sunt methaphysi/
cales.sʒ cū descēdimus ad genera subalterna in/
tramus ꝯsideratione nālis phy. ⁊ hec est cā q̄ so
leo dicere:p̄dicata primi modi que de hoīe enun
ciant:illa ad nālem spectare:ad que ꝯsequit esse
mobile: reliq̄ ad diuinuʒ. Predicata itaq̄ȝ primi
modi abstrahunt a motu:si ad ea nō sequatur eē
mobile.¶ Dico 3°:moderni volunt vt Brisso:
portiones lunares quadrauerit:eas ⁊ rectifican
do ⁊ incuruādo:q̄ȝ equalitatē extēsionis arguit
nō ꝯtinentie. At cōmentator fatet portiones lu/
nares quadrari posse:que q2 circulū p diuisioneʒ
nō ꝯsumūt: iō nō colligit circulū quadrari posse:
¶ Ostendo portiones lunares quadrari:suppo
nēdo primo:si sit aliq̄s triāgulus habēs aliqueʒ
angulū rectū. Quadratū factū sup eius base est
equale duob⁹ quadratis que ex duobus reliquis
lateribus cōstituunt:⁊ est ꝓpositio.46.primi ele
mētorū Euclidis. ¶ Suppono scdo:signata vna
linea recta ⁊ diuisa in duas ptes equales:si ex il/
la fiat vnuʒ quadratū:illud duplum inueniet ad
quadrata ex illis partibus equalibus cōstituta.
¶ Suppono tertio:talis est proportio circuli ad
circulū:qualis est quadrati dyametri ad quadra
tum alteri⁹:⁊ ē ꝓpositio scda.12.Euclidis. His
stantibus fiat vnus circulus cui⁹ diameter sit.a.
b.c. Deinde exeat a centro vna linea ppēdicula
ris.b.d.deide ducat vna linea recta exiens.a.d.
⁊ terminetur ad.c.⁊ sit.d.e.c.⁊ ita factus est triā
gulus habens anguluʒ rectū in puncto.b. Deiñ
ponatur circinus cuius pes īmobilis sit puncto
e.ipsius linee.d.e.c.⁊ fiat circulus ⁊ appebit por
tio lunaris que erit.c.f.d. Probatur mō q̄.c.f.
d.sit equalis.b.c.d.triangulo.nam p primā sup/
positionē:quadratū constitutū ex base.d.e.c.triā
guli.b.c.d.est equale quadratis que ex duobus
alijs laterib⁹ ꝯstituunt.sed cū linea.b.d.sit equa
lis linee.a.b.ergo quadratū basis erit eq̄le qua/
dratis ex lateribus.a.b.et.b. c. At p secundā sup
positionē:quadratū factū ex linea.a.b.c.ē duplū
ad quadrata facta ex lineis.a.b. et.b.c. sed cum
quadrata.a.b.et.b.c.sint eq̄lia q̄drato scō super
basi:ḡ quadratū.a.b.c.erit duplū q̄drato super
basi:⁊ p tertiā suppositionē:qualis est proportio
quadrati diametri sui ad quadratū alteri⁹:talis
est ꝓportio circuli ad circulū:ergo cuʒ quadratū
dyametri circuli maioris dicat esse dupluʒ ad q̄/
dratū linee.d.e.c.que est dyameter minoris:ḡ cir
culus ille maior erit duplus ad circulū minorē:ḡ
tm̄ valet.a.d.g.c.pars circuli maioris: quātū to/
tus ille circulus.mior ḡ medietas ipius.a.d.g.c.
tm̄ valet q̄ȝtum medietas circuli minoris. nam si
medietas circuli maioris valet p̄cise totuʒ mino/
rem:ergo quarta ps circuli maioris valebit me/
dietateʒ minoris p̄cise:ergo tm̄ valebit. b.d.g.c.
quantū.d.f.c.relicto mō illo cōi.d.e.c.g.infert q̄
tm̄ valebit.b.d.e.c.quantū.d.g.c.f.sʒ cū.d.g.c.f.
sit portio lunaris:ergo illa portio lunaris equa/
lebit.b.d.e.c.triangulo. ꝯstat aūt q̄ q̄libʒ figura
triāgularis quadrari pōt:ergo portio lunaris pt
quadrari. Iste āt portōes lunares q2 ꝯsumūt to
tam circūferētiā circuli ⁊ nō totū circulū:iō lʒ ipe
quadrari possint:circulus tñ ob hoc nō dz q̄dra
ri. Et iste error a geometra soluēdus est: q2 p̄nci/
pia retinet geometrie. Cū Antiphōte vo nō loq
tur geometer:q q̄drādo circulū tollebat sectiōeʒ
in ifinitū:q̄ȝ apō mathematicos ꝓloquʒ ē ⁊ cōis
q̄dā notio. h aūt prin^m:ꝯtinuū est diuisibile in īfi/
nituʒ:p̄supponit mathematic⁹ simplr ⁊ absolute:
⁊ nō tanq̄ȝ ꝓbatū in scia nāli. sed de his plura di
ximus q̄ȝ erat necesse:⁊ i p̄dicamēto relatōis cre
didit Boetius quadrare circulum.
¶ Circa.12^m. Vacuū ⁊ infinitū dicunt nāe:q̄te
nus a phō nāli ꝯsiderant demōstrāte illa nō eē:⁊
formādo hūc sylogismū. illō q̄ posito tollit mot⁹:
nō ē:sʒ vacuo posito mot⁹ nō ē:ḡ vacuū nō est.mi
nor cū sit ablatiu⁹ in ꝯña nihil ponit inesse.

¶ Textus cōmenti.13.14.15.

Et illud q̄ȝ est pricipiū.

Snia est:si erit sba ⁊ acñs:siue sepata illa:siue cō
iuncta poluerint: pl'a erunt ea q̄ sunt: q̄ȝuis vna
vox de ill' oīb⁹ p̄dicet. si accñs tm̄: poterit accñs
eē sine subiecta sba. si sba tm̄:tūc nō erit infinita
nec finita:q2 finitū ⁊ infi^m i gīe q̄ȝtitat] collocāt.
¶ Circa cōmētū.13. Dico p°:pcedit Ari. ex di
uisione entis in sbam ⁊ accidēs:vle ⁊ pticulare:
nō in vnū ⁊ multa:q2 si petijsset principiū:sunt q
referunt phm supponē multa entia esse sub disiū
ctōe:nō copulatiue.vel dicat q̄ Arist.nō suppo/
nit ens dici de multis actualr:sʒ q̄ erat famosum
ipsum dici de decē p̄dicamentis. Mihi satisfacit
Themistius dicens:initiū eoꝝ oīum que dicturi
sumus cōmodissimū est p̄cūctari quid illis signifi
cet id q̄ȝ ens vocam⁹. ⁊ ita euitat petitio p̄ncipij.
¶ Dico

¶ Dico scdo:hoc nomē ens apud veteres aut si/
gnificabat vnū genus:aut vnuʒ indiuiduū:idest:
cū oīa essent vnius p̄dicamenti:vel erāt vnuʒ ge/
nere:vel vnū numero. ⁊ subdit Auerrois:vniuer
sale ⁊ singulare multū differre: vñ ꝓpter diuersi/
tatē inter esse forme in re ⁊ in intellectu saluamus
de vniuersali tractari posse sciētifice:minime d sin
gulari. Et addo q̄ apud Aristotelem:oīa entia
simul sumpta sunt vnū vniuersuʒ:nō tñ vnū nume
ro:q2 vnū vniuersuʒ nō est vnū numero: lʒ sit vnū
vniuersuʒ numero.nō pono enim animā vniuersi
cuius officiū sit iformare oīa entia simul sumpta.

Digressio

¶ Quia ens dicit multipliciter:⁊ duplex ē mul
tiplicitas significationū scilʒ ⁊ suppositoꝝ:quarū
prima tollit vniuocatōeʒ:scda eam secū permittit:
ideo oportunū ē dubitare: vtrū ens respectu om
niuʒ sit p̄dicatū vniuocuʒ. In primis videt q̄ sic.
¶ Tū q2 cōcept⁹ entis q̄ditatiue enunciat de deo
⁊ creatura:⁊ nō est cōceptus adequat⁹ dei ⁊ crea
ture:q2 cōcept⁹ entis intellectui imprimit añ cōce
ptuʒ dei ⁊ creature:ergo. ¶ Tuʒ q2:ītellect⁹ sepe ē
certus de aliquo q̄ȝ est ens: ⁊ dubius an sit finitū
vel infinitū: De⁹ vel creatura: substātia vel acci/
dens:ergo cōcept⁹ entis alius ē a cōceptu Dei ⁊
creature. ¶ Tuʒ q2:obiectū intellect⁹ dʒ esse vni⁹
rōnis:sicut ⁊ potētia ītellectiua respectu oīuʒ ītel
ligibiliū. Ens inquātū ens est obiectū intellectus
adequatū: q2 ītellect⁹ nō cognoscit aliq̄d sub rōe
cōmuniori q̄ȝ sit rō sui obiecti. ¶ Tuʒ q2:iste ꝓposi
tiones sunt vere: De⁹ ē pfectius sapiēs q̄ȝ creatu
ra:substātia ē magis ens q̄ȝ accidēs: tñ prima eēt
falsa si sapiētia nō diceret vnū cōceptū cōeʒ sapiē
tie Dei ⁊ creature.nō ē.n. Deus pfectius sapiēs
sapiētia Dei q̄ȝ sit creatura sapiēs sapiētia Dei:
neq̄ȝ ē pfecti⁹ sapiens sapiētia creature. Silr scda
esset falsa:q2 nō ē substātia magis substātia q̄ȝ ac
cidens sit substātia:neq̄ȝ substātia est magis acci/
dens q̄ȝ accidēs sit accidēs. ¶ Tuʒ q2:ens p̄dicat
de oīb⁹ scdm idē nomē ⁊ eandē rōneʒ: ergo ē vni/
uocum p̄dicatū de oibus. ¶ Iste rōes sunt tante
efficacie vt doctor subtilis.8°.distinctiōe primi te/
nuerit ens inquātuʒ ens respectu oīuʒ eē p̄dicatū
vniuocū:de quiditatibus aūt p̄dicari vniuoce:de
differētijs vltimis:passionib⁹ ⁊ modis ītrinsecis
idētice tm̄ ⁊ nō formalr:hinc iusurrexit distinctio
apud Scotū:aliud eē vniuocū p̄dicatū:aliud vni
uoce p̄dicari. Et est regula apud ipsum gnālis:ea
quoꝝ ꝯcept⁹ sunt resolubiles entia sunt formalr:
quoꝝ cōcept⁹ sunt penit⁹ irresolubiles sunt entia
idētice tm̄. Vñ teneo ego ſm Scotū q̄ huic nomi
ni ens in scripto:in voce:vel in mēte nō correspon
deat aliqua quiditas ꝯdistincta ꝯ Deū ⁊ creatu
ram.cōcept⁹ tñ entis meret nomen realis:q2 īme/
diate abstrahit a reb⁹.q̄ñ.n.ītelligo Deū:vt ens:
intelligo ipsuʒ cōceptu inadequato:q̄ñ vt ens infi
nitū:ꝯceptu adequato:⁊ ē ꝯpositio Dei ex entita
te ⁊ infinitate rōnis tm̄. ¶ Nicolaus bonet⁹ au/
ctor pspicacissimus sensit hoc nomē ens esse īpo/
situʒ ad significandū vnā quiditatē ꝯnumerabilē
ꝯ alias ꝯhibilem p differētias essentiales ad deū
⁊ creaturā:⁊ fecit Deū bn̄dictū ꝯstitutū ex deter/
minante ⁊ determinabili:sublato omni opere in/
tellect⁹. ¶ Cōtra:quarto methaphisice scdo:ens
nō est vniuocū vt animal:nec equocū vt canis:sed
mediū inter illa que auctoritas destruit vniuoca/
tionē methaphisicā ⁊ logicā. Si eniʒ esset vniuo/
cuʒ:eēt vniuocū logice ⁊ methaphisice:vt ē aīal.
cōstat aūt ens nō esse vniuocuʒ tali vniuocatione:
ergo. ¶ Itē si ens esset vniuocū oibus:esset genus
illoꝝ:q2 omne vniuocū multis se hʒ ad illa sub rōe
alicuius gnq̄ȝ vniuersaliū:at destructis quattuor
remanet q̄ est gen⁹. ¶ Rursus:ens ē statiʒ ⁊ īme/
diate.x.p̄dicamēta.x.metha.8.ergo nō ē vniuocū
x.generib⁹:q2 si sic:ꝯheret p aliq̄d additum ad.x.
p̄dicamēta. ¶ Iteruʒ in his locutiōib⁹ erit nuga/
tio:substantia quāta:hō alb⁹:q2 ens includeret in
intellectu vtriusq̄ȝ. ¶ Postremo tertio phisicorū
4.8.phisicoꝝ.77. tertio metha.10.7.metha.15.
12.metha.21.colligitur palaʒ ens esse analogum
analogia tollente vniuocationem. cum enim du/
plex sit analogia:cause ad causatū: ⁊ perfecti ad
imperfectum. prima vniuocationem penitus de/
struit:secūda secū eaʒ compatit. ¶ Neq̄ȝ pria rō
concludit: quia conceptus entis analog⁹ est:qui
de Deo ⁊ creatura quiditatiue enūciatur:īmo si
p̄dicari essentialiter ⁊ vniuoce conuertant:fateor
aliquē terminū analogū vniuoce p̄dicari. ¶ Ad
secundā: cōceptus entis alius ē a cōceptu Dei ⁊
creature:nō tñ vniuocus sed analog⁹. ¶ Ad ter
tiā dico q̄ ens inquātū ens ē primū obiectū ade/
quatū intellectus nostri vnū vnitate analogie:ñ
vnitate vniuocationis. ¶ Ad quartā:saluat ve
ritas illaꝝ ꝓpositionū cuʒ analogia.denotat.n p
illas:⁊ sapientiā dei primū eē analogatū sub hoc
nomie sapiētia:⁊ substātiā sub noie entis. ¶ Ad
q̄ntā:negat ꝯsequētia:ad vniuocatōeʒ eniʒ regrit
q̄ talis rō cōcedat ñ vni p pri⁹ ⁊ alteri p posteri⁹.
¶ Quare his relictis teneo ad mentē Auerr. q̄
vnumquodq̄ȝ predicatum cōmune possit capi ab/
solute:vt non concernit contenta:⁊ vt habitudi/
neʒ dicit ad sua significata. Equiuocatio:analo/
gia:vniuocatio conceduntur nominibus in respe
ctu ad significata ⁊ contenta:⁊ tunc induco ali/
quas propositōes menteʒ eius declarantes. Pri
ma ē:pōt haberi cōceptus entis q nō ꝯcernat sua
ꝯtēta. ⁊ rō ē:q2 prius cōcipitur aliq̄d sub ratione

entis q̄z talis entis. ¶ Scḋa ꝑpositio ē:ens vt cō
cernit p̄dicamēta tanq̄z p̄rio diuersa ē equocū:si
vo habent attributionē adīuicē:est analogū.vir
tute isti⁹ ꝑpositiōis pōt dicere Porphyri⁹:siqs
p̄dicamēta vocet entia:equoce inquit nūcupabit:
⁊ Auerrois locis ānotatis fecit ens analogū:nō
vniuocuz. vnde sola nomina dicunt̄ vniuoca qb⁹
r̄ndent intentōes rez̄ nāliter significātes importa
te per ipsa:nō couenientib⁹ eniz in aliquo princi/
pio intrinseco materiali vel formali nō attribuit̄
aliqđ nomen cōe vniuocū.⁊ hec est cā q̄ soleo di/
cere:corporib⁹ celestib⁹ ⁊ subcelestibus nihil esse
cōe vniuocū:neqz corporib⁹ celestib⁹:cum sint in/
telligentie ⁊ orbes eis subiecti alterius ⁊ alterius
rōnis. ¶ Tertia ꝑpositio est:ens p̄dicat̄ essentia/
liter de differētijs ⁊ passionib⁹:hoc fundamēto:
q: tertio methaphisice.3.format̄ hec ꝯsequentia:
ens p̄dicat̄ de differētijs: genus n̄: ergo ens nō ē
genus.sed modus p̄dicandi generis ð differētijs
est idētic⁹ nō formalis: ergo ens nō tantū idētice
verū etiaz formaliter p̄dicabitur de differentijs.
¶ Contra:inter vnū ⁊ multa nō dat̄ mediuz:ergo
nec inter vniuocū ⁊ equiuocū. ¶ Itez īter habere
eandē rōnē ⁊ nō habere:inter dicere vnū cōceptū
⁊ nō dicere:nō datur mediū:ergo nec inter vniuo
cuz ⁊ equocū. ¶ Iterū:si ens formalr̄ de differen/
tijs diceret̄:q̄libet definitio esset nugatoria:q: idē
bis diceret̄. ¶ Rursus:differētie vltie nō eēnt di/
uerse: n̄ simpl'r simplices:n̄ irresolubiles. ¶ So
lutio ē. Ad primū: īter vnū ⁊ multa absolute sum
pta nō dat̄ mediū: sed īter multa simpl'r ⁊ vnū sim
pliciter cōcedit̄ mediū:⁊ est vnū scḋm qd:⁊ plura
scḋm qd:vt exercitus ē vnus ad differētiā militū
nō ordinatoꝝ.est multa:q: nō vnus miles.sic īter
vniuocū ⁊ equocū dat̄ mediū.est eniz analogum
vniuocū scḋm qd:⁊ equocum scḋm qd.significat
li ens multa:vt tn̄ vnū reducit̄ ī aliđ. ¶ Ad scḋz:
diffinitio ē nugatoria si idez p̄dicatū vniuocū bis
repetat̄:nō si analoguz. ¶ Ad tertiū: ꝯueniētia
in predicato analogo non tollit diuersitatez neqz
simplicitatē:sz bn̄ irresolubilitatē.h de digressiōe.
¶ Circa cōmentuz.14m. Dico primo:volūt ali/
qui q̄ dictio exclusiua addita accidenti in abstra
cto excludat substantiā:in cōcreto nō:vt dicendo:
tm̄ albedo ē:nō ponit̄ multitudo:sed bn̄ dicendo:
albedo est:cū ad hanc sequat̄ substantiā esse:⁊ nō
ad exclusiuā. ¶ Contra: tantum albedo est: ergo
albedo est:ergo substantia est. ¶ Ideo teneo oēs
istas exclusiuas īcludere ꝯ̄dictoria:tantū albedo
est:tm̄ albuz est:tm̄ domus est:tm̄ homo est:tantū
aīal est: tm̄ oīs homo ē rōalis: tm̄ oē animal ē sen
sibile.sed de his ad logicum loq ptinet. ¶ Dico
scḋo:format̄ hec ꝯsequētia: quātitas ⁊ substātia
sunt:ergo multa entia sunt:⁊ ita sequit̄ substantiā
⁊ quantitatē distinctas esse realiter. Taceant no
minales dicētes: q: quātitas nō est sine materia
⁊ materia nō est sine forma:⁊ cū materia ⁊ forma
realiter distinguant̄:iō hoc modo sequit̄ multitu/
do. ¶ Contra:Aristoteles ⁊ Auerrois inferunt
multitudinē entiū ex his antecedentib⁹:quātitas
⁊ substātia sunt:q̄litas ⁊ substātia sunt:ergo fauo
re quātitatis necnō ⁊ qualitatis colligit̄ plurali/
tas entiū:⁊ nō ratione materie ⁊ forme. Neqz ra
tione partiuz quātitatiuarum infertur multitudo
entiū diuersaꝝ rōnū. Itē si eēt tantū quātitas:eēt
pluralitas entiū:si intenderet Ari. multitudinez
partiū quātitatiuaꝝ. ¶ Dico tertio:nō potuit acci
dens quoquo modo denudari a substātia ꝑpter
causalitatē quā hz substantia supra accidentia.⁊
peripatece loquendo:prima intelligentia nō pos/
sit in effectum cause scḋe absqz fauore cause scḋe,
substātia aūt lz nō possit sequestrari ab accidēti/
bus scḋm genus:q: si sit substātia simplex corpo/
rea:illa ē accidentib⁹ subiecta: tertio celi.67.si sit
mixta:elementa remanēt formalr̄ in mixto.3.celi
67.5.physicoꝝ.19.52. Itē mā non ē sine ꝯ̄rietate
q̄ ē in accidētib⁹.5.physicoꝝ.10.nō pōt ēt a quāti
tate separari:p̄rio physicoꝝ.63.p̄rio de gn̄atione
27.28.29.tn̄ denudat̄ substātia ab accidētibus
scḋz speciē:aut scḋz indiuiduū. ¶ Cōtra:dat̄ sub/
stātia ⁊ accidēs simul:⁊ substātia tm̄: ergo ⁊ acci
dēs de p se.iste ē modus arguēdi Ari. ⁊ Auer.
8.physicoꝝ.37.⁊.12. methaphysice.35.dat̄ motū
tm̄:motū ⁊ mouēs simul:ergo mouēs tm̄. ¶ Solu
tio est:modus ille arguendi tenet in his que acci/
dentaliter cōiungunt̄: ⁊ ambo sint opposita ꝯ̄rie
aut relatiue.constat aūt substātiaz ⁊ accidens nō
accidentaliter copulari:cum accidens necessario
substantie inhereat.

¶ Circa cōmentum.15m. Dico primo infinitū ca
pitur sepe priuatiue: vt est linea sublatis punctis
per intellectum.interduz negatiue:vt est punctus
⁊ infinitā habens quantitatē:vel virtutis vt est
De⁹ sz fidē:vl' predicamētalē. Quātitas discre/
ta ⁊ in actu ⁊ in potentia infinita dici potest:⁊ in
potentia per diuisionem ⁊ per successionē. Quā/
titas continua infinita in actu inueniretur:si esset
aliquod quantū infinite extensuz. Cōtinuū infini
tū in potētia est p inexistētiā partiū ⁊ p successio/
nē. Infinitū ergo ⁊ finitū sunt ð differētijs.i.pas
sionib⁹ quātitatis:vel infinitū in potentia existit:
qđ est actu finitū:vel loquit̄ cōtra antiquos infini
tum actu cōcedētes:vel dico q̄ si dare linea infi/
nita:grauitas infinita similiter ⁊ caliditas:q̄ illa
in predicamēto locarentur. ¶ Contra:ens finituz
⁊ limitatum diuiditur in.x.predicamenta:siue di/
uidat̄ diuisiōe euacuāte:siue nō:ergo. ¶ Solutio
est:īfinita ꝫm qd:⁊ finita simpliciter sunt eiusdez
rationis

rationis ⁊ habent eandē diffinitionem.vnde si li
nea esset infinita nō cōtineret ꝑfectionaliter alias
quantitates:ideo essz infinita ꝫm qd: ⁊ finita sim
pliciter. ¶ Dico secūdo:infinituz est quātuz nō ter
minatū: ⁊ est quantuz genus infiniti.i.subiectum
generale:q: infinituz est pars huius passionis di/
siuncte:finitum vel infinituz:ideo infinitum predi
catur de quāto essentialiter/idest secūdo modo di
cendi per se:in quo locant̄ ꝑpositiones quib⁹ ac
cidens essentiale enunciatur de subiecto.⁊ subdit
Auerrois:substantiam non inueniri in definitiōe
infiniti. ¶ Contra:in definitiōe infiniti cadit quā/
tum:ergo ⁊ substantia:q: quantitas est insepara/
bilis a substantia. ¶ Itē infinitū est quātuz nō ter
minatum:ergo ē quātuz. ¶ Solutio est. Ad pri/
mum sufficit quantitatez esse separabilē a substā/
tia ꝫm rationē ad hoc q̄ in definitione infiniti po
natur quātum ⁊ nō substantia. ¶ Ad secunduz:
est descriptio assignata quid nominis:non quid
rei. vnde hec propositio : nullum infinitum actu
est:valet istam:nullum quantum est sine termino;
Et subiungit Auerrois in calce cōmenti;substan
tiam tātum non dici infinitā:neqz habere mensu/
ram:q: ratio mensure vel est propria ratio:vel ꝑ/
pria passio quantitatis: ⁊ ista contradictio ē ꝫm
sermonem:nō scḋm rem.i.vel distincta est a proxi/
ma nō re:vel q: ē fundata sup cōcessis ab antiqs.

Digressio prima.

¶ Quia Ari. ⁊ Auerrois dixerunt ī presenti le
ctione finitum ⁊ infinitum concedi quanto per
se:ceteris generibus per accidens: ⁊ introduxe/
runt hanc cōsequentiā. tantuz substantia est:ergo
nō est quātitas.ideo expositores hoc ī loco de pū
cti:linee: superficiei:corpis:quātitatis:qualitatis
⁊ substātie distinctiōe copiose pertractāt: intendo
⁊ ego:quid tenēduz sit ad mentez Auerrois vo/
bis aperire. ¶ Et vt ordinate procedā:quero pri/
mo vtrū punctus sit res absoluta distincta reali/
ter a q̄ntitate. ¶ Pars negatiua ī primis ostēdit̄.
Tum q:omne receptum in materia mediāte qua
titate interminata recipit̄:ergo omne tale est diui
sibile.consequētia est Auerrois primo capite de
substantia orbis declarātis omnes formas in ma
teria receptas esse diuisibiles:ergo non dabuntur
indiuisibilia ad modum realium.constat autez q̄
prima rerum existētiū in materia est trina dimen
sio:fauore cuius ī materia cetera omnia suscipiū
tur. ¶ Tum q:punctus cū non sit substantia:erit
accidens.hoc est falsum:q: non pōt esse tot⁹ in to
to subiecto ⁊ ī qualz pte:ne duo pūcta terminātia
a.lineām non distent situ:⁊ ne idē pūctus numero
sit in alio ⁊ alio situ. Nec potest esse totus in toto
⁊ pars in parte:quia sic essz diuisibilis:⁊ habere/
tur intentū. Nec pōt esse in substātia indiuisibili
cum nulla talis detur preter intellectuz:nec pun
ctus continuans duas medietates potest esse sub
iectiue in vtraqz illarū:⁊ non est maior ratio q̄ sit
in vna q̄z in alia:ergo nullibi ē subiectiue. ¶ Tuz
quia:punctus esset per se in genere quātitatis:q:
non tantum esset terminus quantitatis:sed esset
vna res absoluta distincta realiter scḋm se totā ab
omni alia re:quēadmodū linea ⁊ terminus ē quā
titatis.⁊ cuz sit re ipsa seiuncta a superficie ⁊ cor
pore non faciens vnuz per se:cuz illis est per se in
genere.similiter ⁊ superficies. ¶ Tum quia:essent
infinite res actu scḋm se totas disticte:quarū nul/
la esset pars alterius:nec faciens vnū. Et causa/
retur res positiua absoluta noua per solaz diuisio
nem ⁊ per solam vnionez partiuz aque:res noue
positiue absolute generarētur:corrūperenturqz.
¶ Tum quia:primo de generatione.29.punctus:
linea:superficies:nō sunt in loco per se:neqz p ac/
cidens. Tamē si cōcederentur talia indiuisibilia:
ipsa essent in loco per se vel per accidens ad locū
totius. Et cū quantitas sit per se finita vel infini/
ta:ergo absqz quacūqz re addita sibi erit finita vl'
infinita. ¶ Iste rōnes tante sunt efficacie vt no/
minales has fateātur ꝑpositiones. ¶ Prima ē:
punctus non ē res indiuisibilis positiua ⁊ absolu
ta ab omni quātitate re seiūcta. ¶ Secūda ē:que
libet res diuisibilis seipa formaliter ē finita ⁊ ter
minata ⁊ ꝯtinua absqz quacunqz re sibi addita.si
eniz a linea tolleret̄ qcqd n̄ ē linea:adhuc ipa fini
ta eēt ⁊ terminata. ¶ Tertia ē:si hoc nomē pūct⁹
reddat suppositū vbo:ē pūctus res diuisibilis:q:
ē linea tante vel tante lōgitudinis n̄ vlteri⁹ ꝑten/
sa.si vero equaleat alicui cōposito ex noīe ⁊ vbo
⁊ ꝑnoīe:ē pūct⁹ indiuisibilis:idest linea vltra nō
protēsa:cui⁹ tn̄ quelibet ps ē diuisibilis. ¶ Con/
tra punctus ē terminus linee:⁊ ē id ad qđ copulā
tur partes linee:sz terminus semp ē aliud ab illo
qđ terminat̄ ad ipm. ¶ Itē ð fine quāti:idest ð pū
cto nō d: finitū vel infinitū:primo physicoꝝ.18.⁊
sexto physicoꝝ.86.motus pūcti p motū corporis
ē alicui⁹ indiuisibilis:⁊ ē p accidēs.⁊ ī pricipio se
xti ðmōstrat ꝯtinuū nō eē ꝯpositū ex īdiuisibilib⁹.
⁊ primo celi secūdo:sunt tres dimēsiōes:linea est
vnius mensure tantuz:superficies duarū. ¶ Iterū
sphera tāgit planū scḋm pūctū:⁊ n̄ tāgit nisi scḋm
īdiuisibile simpl'r:q: si tāgeret scḋz diuisibile eēnt
planū ⁊ sphera eiusdē figure scḋz ptes se ꝯtangē
tes:ergo aliqua ps circuli esset plana. ¶ Rursus
cētrū circuli ē simpl'r īdiuisibile:cuz sit id a quo
ad circūferētiaz oēs linee ducte sunt equales. Et
geometre diffiniūt punctū dicentes:punctus ē id
cuius pars non est. ¶ Propter istas ⁊ plures ali
as rationes ⁊ auctoritates tenendū ē:q̄ punctus

est simpliciter indiuisibilis ſm omnē dimēſionez. vnde in linea finita eſt punct⁹ in actu ⁊ i potētia. Per pūctū in actu itelligo pūctū terminātē ⁊ finientē lineā: ſeparantē ⁊ diſtinguētez lineam a linea. Per pūctū i potētia intelligiť pūct⁹ cōtinuans ptes linee adinuicē: inter duas eniz partes linee ſemp pūct⁹ in potētia medi⁹ reperiť. Et ē pūctus re ſeiunctus a linea: ſupficie: coꝛpoze ⁊ ſubſtātia. ¶ Neqz pria rō cōcludit: qꝛ vnūqōqz receptum in materia mediāte quātitate interminata ē diuiſibile: ſi ſibi non repugnet diuiſibilitas. cōſtat aūt puncto diuiſibilitaté repugnare. coꝛpus etiā de predicaméto quātitatis naturaltter priꝰ ē natura terminis ei⁹: ſed mathematice poſterius eſt: cū mathematici ex fluxu pūcti imaginario cauſari lineā: linee ſuperficiē: ſuperficiei coꝛpus imagi nātur. ¶ Ad ſecūdaz: id qō primo trine dimēſioni ſubijcit: ſecūdario ſupficiei: linee: ⁊ puncto ſubſternit. nō hz enim quodlibet accidēs ſubiectū ſibi adequatū: vt palam eſt de termino accidentis. ¶ Ad tertiā: linea ⁊ ſupficies in ſe cōſiderata ratiōnē habent quātitatis: cū linea ſit dimēſio: pariter ⁊ ſupficies. pūctus autez abſolute ſi capiatur: nullā hz in ſe rationez quātitatis. poſſunt itaqz linea ⁊ ſupficies eſſe in predicaméto quātitatis per ſe: vt ſi abſolute cōſiderentur. ⁊ reductiue: quatenus ſunt termini: at pūctus nō niſi reductiue i genere locabiť. ¶ Ad quartaz: aliqui volūt per ſolam diuiſionem ⁊ vnionez rem nouaz generari at qz coꝛrūpi vt de animali ānuloſo videť fateri Ariſtoteles ſecundo de anima. 20. ⁊ ita arbitranť in ſectione linee punctum partes linee copulantem euaneſcere: ⁊ duo in actu generari que nunqz in linea pfuerunt. ℣ Cōtra omnis coꝛruptio eſt a cōtrario: ibi nullū eſt contrariuz: ergo. ℣ Dico itaqz per diuiſionez linee puncta que fuerunt in potentia effici in actu: ⁊ per vnionez partium linee que fuerunt actu remanere in potentia capiendo potentiam vt opponiť actui diſtinguenti ⁊ ſeparanti. Et ne duo pūcta ante diuiſionem linee fuiſſent contigua vel cōtinua: opus eſt: vel fateri vnā partem linee terminatam duobus punctis: aliam terminatā tātum ex vna pte: quo modo cōceſſo fiet diuiſio inter punctū copulātē ⁊ partē linee. vel pūcta i potētia ſunt vnū p diuiſionē. ¶ Ad quītā: talia indiuiſibilia ſi mathematice ſumanť: nō ſunt in loco per ſe: neqz per accidēs. ſi naturaliter: ſunt in loco ⁊ mouenť per accidens. Diſtinctio quoqz de moueri per accidens. 5. phiſicoꝛuz primo. ⁊. 8. phiſicoꝛum. 27. ſoluit rationem. aliquando enim mouetur per accidens: qō poteſt moueri per ſe. ſepe dicitur moueri per accidens id qō nunquam per ſe moueri poteſt: quare quantitas qꝛ termino intrinſeco proprij generis finitur: dicitur per ſe finita vel infinita. Concludo ergo non ſolum dari punctum ſimpliciter indiuiſibilem: ſed ⁊ lineā impartibilem ſcōm latitudinem ⁊ profunditatez: ⁊ ſuperficiē indiuiſibilē ſcōm ꝓfunditatē: at coꝛp⁹ diuiſibile eſſe vndequaqz. hec de digreſſione. j.

Digreſſio ſecunda.

¶ Dubitatur ſecūdo: vtrū ſubſtantia ſit magnitudo. Videť i primis qꝛ ſic. ℣ Tū qꝛ materia pſeuata a Deo ſine quātitate ⁊ motu locali hz ptem extra partē: ergo ē quanta: ⁊ ē i loco in quo priꝰ erat: ergo. ℣ Tū qꝛ extenſio ē res extenſa ne in linea pedali ſint infinite extenſiones. ſi ē enim linea extenſa extēſione diſtincta a linea ⁊ pari rōne extēſio erit extenſa extenſione diſtincta ab illa extēſione: ⁊ ita deinceps. ℣ Tū qꝛ partes ſubſtātie nō diſtinguūtur a partibus quātitatis: ne in compoſito ſint tres extēſiones ⁊ tres quātitates. ℣ Tū qꝛ quarto phyſicoꝛuz. 15. materia eſt dimenſio. ⁊. 5. capite de ſubſtantia oꝛbis. ſol ⁊ luna ſunt dimenſiones. ¶ Iſte rōnes faciūt vt noſtales bis aſſentiant ꝓpoſitionib⁹. ℣ Pria ē: aliqua quātitas ē ſubſtantia. ℣ Secunda ē aliqua quātitas ē qualitas. habet enī aliqua ſubſtātia partē extra partē: ſimiliter ⁊ aliqua qualitas. ℣ Tertia eſt: oīs res extēſa ē quātitas: ⁊ oīs extēſio ē res extēſa. Erit itaqz quantitas vel ſubſtātia quāta: vel qualitas quāta. ¶ Contra: mā ē potētia: quātitas ē actus priꝰ ⁊ quinto capitulo de ſubſtātia oꝛbis. Et primo phyſicoꝛ. 63. materia ſubijcit trine dimēſiōi: ſed nihil ſubijcit ſibijpſi. Et. 4. phyſicoꝛ. 51⁰. ñ ē differentia inter vacuū ⁊ coꝛpus mathematicuz: cū vtrūqz ſit tres dimēſiones abſtracte a materia. eodē quarto. 60. hz Cōmentat⁹ pro incōuenienti quantitatē eſſe ſubſtantiā. ℣ Itē materia nō reſiſtit cōpreſſioni veſicā plenā aere: qꝛ ipſa pōt ſtare ſub minori quātitate: nec forma aeris: cū ⁊ ipſa poſſit ſtare ſub minori extēſione: nec aliqua qualitas reſiſtit pari rōe: ergo quātitas ē illa q̄ reſiſtit. ℣ Rurſus: generatio ſimpliciter dicta eēt augmētatio cū p ipſaz acqrať forma ſubſtātialis exteuſa: ⁊ eēt alteratio augmētū: qñ p ipſaz aliqua qualitas extenſa acqreret. ℣ Iterū: ſubſtātia ſentireť per ſe ſi eſſet magnitudo: cum magnitudo ſit ſenſibile cōe. 2. de anima. 64. ℣ Poſtrēo: qualitati aliquid cōtrariať: quantitati nihil: ſuſcipit qualitas magis ⁊ min⁹: ñ quātitas. Eſt qualitas a forma: quātitas a mā: ergo. ¶ Quare tenēdū ē nullam ſubſtātiā eē quātitatē: nec aliquā qualitatē eē magnitudinem: extenſionemqz re ipſa diſtare a re extenſa. ¶ Neqz ratio prima oppoſituz conuincit: quia mā ſeclusa quantitate nō habet ptē extra ptē. ⁊ theologice loquēdo: hz poſſit ⁊ dus facē quātitatē ſine ſubſtantia: ñ tñ ſubſtātiā coꝛporeā ſine quantitate.

quātitate. ⁊ rō ē: qꝛ deus pōt ſupplere vicez ſubſtantie ⁊ nō accidētis. ℣ Ad ſecundam: non ē extenſio res extenſa: ⁊ cuiťaꝫ ꝓceſſus in infinitum: quia vel extenſio non eſt extenſa: ſed eſt quo extēſum eſt extenſum. vel ſi extenſio eſt extenſa: ipa ex ſe formaliter eſt extenſa: ⁊ non per aliam extēſionem. ſolet enim eſſe priuilegiuz quantitatis: vt cōcedatur lineā eē quātitatem ⁊ quātam: ⁊ extēſionem eſſe extenſionē ⁊ extenſam. ℣ Ad tertiam dico: vna quantitate numero: ⁊ vna numero extenſione: omnia que in compoſito exiſtunt eſſe quāta ⁊ extenſa: veluti ⁊ theologi vno numero infinitate perſonas diuinas infinitas eſſe declarauerunt. ℣ Ad auctoꝛitates dico: materiaz eſſe dimēſionem. i. dimenſionataz: ſimiliter ſolem ⁊ lunam eſſe dimenſiones. i. coꝛpora dimenſionata: qī ⁊c.

Digreſſio Tertia.

Dubitatur tertio. Nūquid ſubſtantia materialis ſublata quātitate habeat partes ⁊ ſit in loco? In primis vī qꝛ ſic. ℣ Tum quia: ſubſtantia ē priꝰ quantitate: ergo partes ſubſtātie partib⁹ quātitatis. ℣ Tū qꝛ: diuiſibilitas in partes eiuſdē rationis concomitatur eēntiam quantitatis: ⁊ quātitas cauſatur a materia: ergo ⁊ diuiſibilitas in partes eiuſdem ratiōis cauſatur a materia: ergo diuiſibilitas primo cōpetit materie: ⁊ merito materie quātitati. ℣ Tum qꝛ: materia non eſt tota in vno ſed in multis eſt partita: ergo habet partez: ſed quod habet partem ⁊ partez eſt diuiſibile: videtur ergo ſba materie diuiſibilis eſſe. ℣ Tū qꝛ: ſubiectū nihil hz ab accidente ō eēntialibus ſibi. Eſt aūt eſſentiale materie qō eſt de ipſa in vno: ⁊ qō eſt de ipſa in alio: ⁊ ſic de alijs in que eſt diuiſa: ergo partes illas a quātitate non habet. ℣ Tū quia: ſeclusa quātitate adhuc caput diſtat a pede: ⁊ eadē materia ſm eēntiā ē ſub vno minimo terre: ⁊ poſt ſub ōcē aque: ergo partes materie aque magis diſtāt qz qñ erāt ꝓdēſate in minimo terre. ℣ Tum qꝛ: ſub certa quantitate ſtat eſſe plus vel minus de materia: ergo non ſunt partes materie reſpōdentes partibus quātitatis. ℣ Tum quia: ſublata quātitate a materia: materia eſt ita hic q̄ non ibi: ergo eſt in loco. ¶ Iſte ratiōes faciūt: vt multi has affirment ꝓpōnes. ℣ Prima ē: materia ſeclusa quātitate ē diuiſibilis in partes eiuſdē rōnis: non in partē extra partē. Eſt enim apō ipſos: ꝓpria rō quātitatis habere partez extra partem. ℣ Secunda ꝓpoſitio: materia ablata quātitate eſt in loco non circūſcriptiue ſed diffinitiue. ℣ Contra: materia denudata a quātitate: aut eſt ſimplex: ⁊ ita habeť intentum. aut eſt compoſita prima aut ſecunda cōpoſitiōe: non prima vt conſtat: ergo nec ſecunda que primam preſupponit. neqz valz tertia compoſitioficta a modernis que eſt ex partibus eiuſdem rationis cuz toto. ℣ Tuz quia: partes alicuius ſubſtantie vel ſunt quantitatiue: vel qualitatiue. ℣ Tum quia: color ſeclusa quantitate eſſet diuiſibilis in partes eiuſdem rationis. ℣ Item: partes ille differentia accidentali non differunt: nec ſubſtantiali: quia non forma nec materia: quia in principio materiali conſentiunt: ergo illo non differunt. neqz valz reſponſio dicentium illas partes differre numero tantum: quia differentia numeralis ē per varias formas eiuſdez rationis vt habent eſſe in re extra animā. ℣ Item: diuiſibilitas eſt propria ratio quantitatis. 5. metaphiſice. 18. opus eſt enim diuiſibilitatem: vel ſit propria ratio: vel ſit paſſio conuenire alicui ſubiecto per ſe primo ⁊ hz ipſum: ſed reſpectu ipſius nullum aliud oportunum ſubiectuz inuenietur q̄z quantitas continua: ergo. ℣ Rurſus ratio eſſendi in loco eſt quantitas extrinſeca ⁊ extranea a ratione ſubſtātie: ergo materia denudata a quantitate non erit in loco. ¶ Quare tenēdum eſt: materiam ſeclusa quātitate non habere partes: non locari: non eſſe diuiſibilem. Unde ratio menſure non eſt propria ratio quantitatis: qꝛ linea infinita nō menſurat. Unitas menſurat: ſz eſt diuiſibilitas propria ⁊ adequata ratio quantitatis ꝓtinue. ¶ Neqz pria ratio oppoſitū cōuincit: partes. n. mā quo ad entitatem ſunt priores ptib⁹ quātitatis: in ratiōe tñ ptis ſunt poſteriores quēadmodū ſubſtantia eſt priꝰ quātitate: ſubſtātia quāta quātitate eſt poſterior. ¶ Ad ſecūdā: dico q̄ quicquid ē cā antecedentis eſt cā conſequētis: q̄ effectus a cā ſecūda dependet p illud quo cauſata eſt a prima. Diuiſibilitas aūt pendet a quātitate nō ſm q̄ quātitas depēdet a mā. rō ergo non ꝓcludit niſi q̄ mā eſt diuiſibilis rōe quātitatis. ¶ Ad tertiā ⁊ quartam rōnes: dico mām eſſe partitā merito quātitatis: neqz diuidi conceditur mām niſi per accidēs. ¶ Ad qntā: nonbabebit mā partes ſeclusa dimēſiōe: neqz ptes vnius mām magis diſtabūt q̄z ptes alterius. ¶ Ad ſextā: dico q̄ ſub certa quātitate nō pōt eſſe plus vel min⁹ de mā: cum quātitas ſit inſepabilis a materia. ¶ Ad vltimam: nō eēt mā in loco remota quātitate: cū quantitas ſit rō eēndi alicui in loco. Diſtinctio ēt de eē in loco circūſcriptiue ⁊ diffinitiue ⁊ ſacramētaliter. ⁊ ſi theologica ſit: peripatheticis tamē non ſatisfacit. Pretermitto exinduſtria quomodo alicui⁹ coꝛpis pedalis infinite lōga eſt aliqua pars: ⁊ quō quadratuz bipedale octuplū ſit ad quadratū pedale: ⁊ multa alia locis ꝓprijs examinanda. Hec de pūcti: linee: ſupficiei: coꝛpis: qualitatis ⁊ ſubſtātie diſtinctiōe adducta ſufficiant.

¶ Tex.cōmenti.16.17.18.19.

Et etiā cuz vnū dicaſ.

Snia gnālis ſtat i hoc:nō pñt veteres accipe ens eē vnū ꝙtinuū:cū in infinitū ꝙtinuū ſit diuiſibile. ipſi autem vnum ponebant ſimplex excludens multitudinem actualem ⁊ potentialez: neqz vnuz vt indiuiſibile: quia indiuiſibile nec finitū nec infinitū dici pōt: neqz vnū rōe: ne diſperata: ꝓria ⁊ ꝺdictoria ſint idē rōe. ¶ mittit Ariſtoteles vnū ſpē:vnū genē:⁊ vnū analogia:qz ātiqui oīa fecerunt vnū numero:altero iſtoꝝ triū modoꝝ.

¶ Crica ꝓmētū.16. Supficies ē ꝙtiua:capiēdo ꝙtinuū ꝓ eo cui⁹ ptes copulanſ ad terminuz cōez. At ꝙtinuū pzio celi.3.ſumiſ ꝓ nō reſolubili i aliā dimēſionē: qua ſignificatōe dz ibi linea eē tantuz ꝙtinuā:ſupficiē eē tantū diſcretā:cū ipa ſit primū qō de ꝙtinuis quātitatib⁹ i aliaz dimēſionē reſolueſ:cozp⁹ vero ꝙtinuū ⁊ diſcretū: quaten⁹ ſupza lineā ꝙtinuā addit ſupficiē diſcretā: ⁊ ſupza ſupficiē diſcretā lineā ꝙtinuā. ℣ Ampli⁹ i trāſlatione greca: rō vocaſ aliqd erat eē.ſepe dz rō qō qd ē. ⁊ rō ē:qz i ꝓpoib⁹ neceſſarijs nō differt enūciare de pñti:de ꝑterito:⁊ futuro. ⁊ i trāſlatiōe Auerrois dicit:rō ſignificat qditates.⁊ colligit ex pñti textu ⁊ cōmēto dari in rez nā indiuiſibile ꝓter intelligentias.

¶ Circa cōmētū.17ᵐ. Dico pzio ꝙtinuū: qz ē diuiſibile in ifinitū:nō repugnabit celo vt ꝙtinuum eē diuiſibile i ifinitū: ſz celo vt celū nō cōcedaſ diuiſibilitas niſi ꝑ deſignationē. multa.n.alicui nō repugnāt ſub rōne vniuerſali: q tñ rōni ꝑticulari penit⁹ aduerſanſ:ſexto phyᵏ.15.ſeptimo phyᵏ. 2. gnto methaphiſice .27. Et ex hoc ꝙ Cōmētator aſſerit ꝙtinuū nō eē vnū ſimpliciter:colligiſ palā ꝓſtitutū ex plurib⁹ ꝑtib⁹ nō eē vnū ſimpliciter: ſz vnū actu:⁊ plura potētia. Añ tenendum ē ꝙ iſte lapis ſit ſimplr plures res:cuz nō ſit aliud qz ſue partes:cū quo ſtat veritas iſti⁹ ꝓpōnis:iſte lapis ē vn⁹ lapis. Et ex qz iſte lapis ꝑ ſe pzio exiſtit:⁊ ē hoc aliqd:ptes ei⁹ nō niſi ſecūdario exiſtūt ⁊ nō ſunt diuiſiue capte hoc aliqd:ad hūc ſenſuz ſolet ꝓcedi(⁊ docte)ꝓpoſitū eē vnū ſimplr. ℣ Dico ſecūdo:nō ē tantū multitudo ſm diuerſitatē partiū aſeinuicē:ſz ⁊ ſm diuerſitatē ptis a toto. Añ ps ⁊ ſi non ſit a toto ſepata:nō ē tñ eadem cum toto: non eſt enim putandum manū ⁊ pedē idez eē cuz ſorte. Et eſt queſtio:vtrum totū ſit ſue ptes:pſcrutanda ꝑ ſe.nā totū non eſt idem parti:cum ſit aliō a parte:nec totū differt a partib⁹:cum totū nihil aliud ſit qz cōgregatio ptiū. ⁊ hec qō accidit etiā in partib⁹ rerū cōtiguarum. ⁊ dicitur animal contiguum:vel qz ꝓgreſſu⁹ mot⁹ non eſt vnus:vel quia in animali ſunt plures forme partiales: vel quia animal eſt etherogeneū. inaiata oīa: ⁊ animata vt animata:ſunt homogenea:quare ſingule partes a toto diuerſe ſunt: omnes tamen efficiun turtotum.

Digreſſio.

¶ Querit vtrū totuz ſit oēs ei⁹ ptes ſimul ſumpte. ℣ In primis vꝺ ꝙ nō. Tuz qz.4. phyᵏ.45.6. phyᵏ:85.8.phyᵏ.76.2.celi.51.celū mouek ħz partes:⁊ nō ħz totū. ℣ Tū qz ex itellectu ⁊ itelligibili qō cōponiſ non ē aliqō tertiū: ſicut ē de aliis ꝓpoſitis ex mā ⁊ forma. ℣ Tū qz.5.methaphyſice.19. ſex nō ē bis tres:ſz ſemel ſex.⁊ ſeptio methaphi. 26.generatū ē cōpoſitū ex materia ⁊ forma ⁊ eſt aliud ab eis. Eodē libro vltimo:ꝓpoſitū ex elemētis ē aliqd ꝑter illa: ⁊ dat exēplū ō litteris ⁊ ſyllabis. ℣ Tū qz: quecūqz ſunt eedē eidē numero: ſūt eedē inter ſe:ptes ſimul ſumpte ſunt idē toti:ergo ⁊ iter ſe:ergo ſunt vnū nūero:ergo oīa ſunt vnuz numero. ℣ Tū qz:mā ⁊ forma ſimul ꝙſtituūt cōpoſitū:⁊ ſunt idē qō cōpoſitū: ergo ꝓpoſitū cōſtituit ꝓpoſitū. ℣ Tū qz:partes ſunt pziores toto:⁊ ſunt idē qō totū:ergo idē ē pzius ſeipſo. ℣ Tū qz:idez eēt diuiſibile ⁊ idiuiſibile:albū ⁊ non albū: ⁊ paria eēnt imparia:equalia inequalia. Quātitas cōtinua eēt quātitas diſcreta: ⁊ numer⁹ binari⁹ eēt numerus infinitus. Et eadē ꝓpoſitio eēt neceſſaria ⁊ ipoſſibilis:copulatiua ⁊ diſiunctiua. ℣ Tuz qz:compoſitum terminat generationē ꝑ ſe pzimo: non partes: ⁊ requirit riſibilitas vnum ꝑ ſe ſubiectum vnitate abſoluta: partes aūt ſimul ſumpte non ſunt vnum niſi ꝑ indiſtinctionem relatiuam.

¶ Iſte rōes ſunt tāte efficacie:vt multi clariſſimi expoſitores bas affirmēt ꝓpoſitōes. ¶ Pzima eſt: totum a partibus ſimul ſumptis ſeparaſ per vnitatem ex partibus reſultantem: quaſi vellnt dicere:totum eſſe vere vnum:partes aute eē vnum tantuz per aggregationez. ℣ Contra:vnitas aggregatiōis ē tm̄ reſpectu exiſtētiū in actu: quoꝝ nullū ordiaſ eēntialr ad aliō:ergo ptes alicuius toti⁹ ſiue ſint qualitatiue : ſiue quātitatiue: nō ſunt tm̄ vnū ꝑ aggregationē. ℣ Ampli⁹ dicūt aliꝭ:totū differre ab oib⁹ ptibus ſimul ſumptis ꝓ oēs ptes. ℣ Contra:ſi oēs ptes ſunt:mediātib⁹ q̄ b⁹ totum diſtet ab oibus ptib⁹ ſimul ſumptis:ergo oēs partes ſimul ſumpte differūt ab oib⁹ partibus ſimul ſumptis. ſi enim homo differat a leone per rationale:ergo per locū a maiori rōnale diſtabit a leone iuxta vulgarē ꝓpoſitiōez:ꝑter qō vnūqōqz tale:⁊ illud magis. ℣ Quare coguntur reales fateri totū eē vnuz vnitate abſoluta: ptes aūt non eē vnū niſi per indiſtinctionez relatiuaz.

¶ Scōa ꝓpoſitio ē:totū differt a parte: ⁊ pars a toto

a toto. Totū tm̄ differt a parte ꝑ aliā partē.at ps a toto diſtinguiſ nō ꝑ priuationē ſed ꝑ negatiōez partiū quas totuz hz:⁊ non pars. ℣ Tertia ꝓpō eſt:omnes ptes ſimul capte nō ſunt aliud qz totū qz nō ſunt aliqd ſed aliqua:⁊ ita erit totū nō congregatio:ſed ex ꝙgregatōe partiū. ℣ Quarta eſt: nulluz eſt totuz qō ſit omnes eius ptes ſimul ſumpte:vt pz de toto eſſentiali: ⁊ quātitatiuo:⁊ toto per accidens:de quo minus videbaſ. Eadem.n. exiſtētia exiſtit ſoz.⁊ albedo ei⁹. ℣ Cōtra:Auer. pñti cōmento:⁊ 4° phyſicoꝝ.43.2° de aīa.10. ⁊ alibi ſepe docet totū nihil aliud eē qz ptes ſimul ſumptas:vnde dicebat.7°.methaphyſice. 44.i indiuiduo nō eſt niſi hec mā ⁊ hec forma. ℣ Itez ſi totū a partibus realiter differret:poterit ēm ſi dem deus entitatē totius a partibus ſeparare ⁊ ſeparatā ꝙſeruare.poterunt quoqz partes ſimul iuncte independentes a toto:ſine toto inueniri. ℣ Rurſus:linea que eſt totuz:⁊ oēs partes eius ſimul ſumpte:eſſent in eodē ſitu ⁊ ſubiecto:ſi⁹ totum coꝛpus:⁊ oēs eius ptes ſimul capte. Et eſſet ternarius quaternarius:ꝑter vuitatē ternarij ſupadditā vnitatibus ex quib⁹ reſultat ternari⁹. ℣ Iterū ne in eodem ſint plures māe:aut plures forme vltimate:aut plura cōpoſita:nō pōt totum ſupaddere aliquid partib⁹:q ſit mā:aut forma: aut cōpoſitū. ℣ Quare ne gcqz ſit qtuz plurib⁹ quantitatib⁹:⁊ caliduz pluribus calozibus:⁊ ne multiplicenſ entia abſqz neceſſitate:tenēdum eſt totū eſſe ſuas ptes:⁊ quālibet ptē totius eē ſuas partes:⁊ partes eſſe totū:⁊ oēs ptes ſimul ſumptas eſſe totum:vt abunde declaraſ.6.phyſicoꝝ 38. ¶ Neqz pzima rō oppoſitū quincit:qz celuz mouek localiter ſm formā:cū moueaſ circa centrum:nō ſm mām:qz nō mutat locū:celum quoqz mouetur ſm ptes ſm mām:non ſm totū ſm māz. vnde.8.phyſicoꝝ.76.dicebat Auerr. Tota ſpa ⁊ oēs eius partes mouenſ:ſed totū mouek in locis diuerſis ħz formā tm̄: ⁊ ptes ħz formā ⁊ māz. ℣ Cōtra:celū quieſcit ſm ſubiectū:ergo pōt moueri ſm ſubiectū:qz pzuatiue oppoſita circa idē ſemp neceſſe eſt inueniri. ℣ Solutio eſt:vel ſufficit aliqd eiuſdē rōis cū celo poſſe moueri ħz ſubiectū:vt ſtat de infimtis ptibus celi. Vel celo inquantū qnieſcenti ſm ſubiectū nō repugnat moueri ſm ſubiectuz:ſed bene celo vt tale quieſcens repugnat moueri ſm ſubiectum. Multa.n.vt ſupza dixi cōueniunt alicui ſub rōne vniuerſali:que rationi particulari penit⁹ aduerſanſ. ¶ Ad ſecundā:forme vnicuiqz ſubſtātiali ħz eē reale coꝛrñdet mā ⁊ celeſtis ⁊ ſubceleſtis ex quib⁹ reſultat nātuz qō eſt cōpoſitū ex mā ⁊ forma:forme ħz eſſe intentionale rñdet itellectus ex quib⁹ non fit naturatū. Et tanta vnione vnitur itellectū intellectui: vt intellectus efficiaſ quodāmō oīa intelligibilia.3.de aīa.37.mā aūt ⁊ ſi formā ſuſcipiat nullatenus tm̄ forma dici pōt. ¶ Ad tertiaz:bis tria:⁊ ſex differūt rōne tm̄. Dicunt ſex bis tria ꝑ ductū duoꝝ in tria:qua rōe nō dicunt ſex eſſe ſex. Vel dicatur ꝙ ſex ſunt bis tria:ſed nō eſſentialr. Vel duo tria ſunt mā ſenarij:quia ſenarius vltra vnitates dicit formā:que forte eſt vltima vnitas in comparatione ad ꝑcedentes. Et eſt generatū aliud a partibus diuiſiue captis. ℣ Amplius ſyllabe non ſunt ſue lr̄e tm̄:qz ille ſunt ſyllabaꝝ mā. Mixtū quoqz nō eſt tm̄ elementa:qz illa ſunt veluti materia:ħz ē mixtū materia ⁊ forma. ¶ Ad quartam:negaſ pzima ꝙſequentia:qz predicatuz minoris nō ē ſubiectū maioris:⁊ ſi poneret:eedē minoꝝ eſſet falſa:qz ly eedem tenetur diuiſiue:⁊ ſi collectiue teneret:opus eſſet ⁊ in maiori ita tenere:⁊ ita maioꝝ eſſet falſa:⁊ cuz infertur:omnia eē vnū numero.iterum negatur conſequentia:qz fateoꝝ oīa eſſe vnum vniuerſum numero: nō tamen vnum numero. ¶ Ad quintā:dico ꝙ ex illis premiſſis dz inferri:ergo cōpoſitū eſt idem ꝙ conſtituentia cōpoſituz. Et ex aliis ergo totum eſt pziora ſeipo. ℣ Ad aliud:fateoꝝ idē eē diuiſibile ⁊ indiuiſibile collectiue:qz ſoz.ē coꝛp⁹ ⁊ aīa itellectiua:ſcutū qz cui⁹ vna medietas eēt alba ⁊ alia nig eēt albū ⁊ ñ albū.⁊ ſunt paria ſparia:⁊ equalia inequalia: qz ħ pedale ē due medietates:⁊ tres tertie. Ampli⁹ quātitas ꝙtinua nō ē quātitas diſcreta eēntialr:imo due medietates vni⁹ ꝙtinui ñ ſunt numer⁹biari⁹ actu ſz potētia tm̄:⁊ ita nūer⁹ finit⁹ nō ē numer⁹ ifinit⁹ actu:neqz magnitudo finita ē multitudo infinita actu. Itē ꝓcedendū ē eādem ꝓpoſitionē vocalē ⁊ ſcriptā copulatiuā eſſe ⁊ diſiūctiuā:⁊ verā ⁊ falſaz:qō ō mētali nepbas eēt affirmare: ⁊ ꝙſequēter loquēdo ſtat ꝙ ſortes ītueaſ a.⁊.b.tm̄ nō videat.b. Et cuz iſta dies fit:⁊ iſta dies fit.24.hore.24.hore ſunt:exquo nō ſequitur quālibz illaꝝ exiſtere. Et ita cū tps ſit:oēs ei⁹ partes ſunt:⁊ nō ſequiſ quālibz illaꝝ exiſtere:vel dicatur ꝙ totū pmanēs ē ſue partes:nō aūt totuz ſucceſſiuū. ¶ Ad vltimā dico ꝙ illa que concedūtur toti:ꝓcedunſ ⁊ partib⁹ ſimul ſumptis: nō aūt ptib⁹ diuiſiue acceptis: hec de digreſſiōe.

¶ Circa cōmētū.18ᵐ. Obſeruādū pzio:quātū eſt diuiſibile per ſe:reliqua omnia predicamenta per accidens. ℣ Contra:intellectiones ſunt indiuiſibiles:⁊ qualitates ō pzima ſpecie:ergo ℣ Solutio eſt:vel intellectiones ſunt diuiſibiles ratiōe obiectoꝝ. Vel ſentētia Auerrois ē vera de.2. 3.⁊.4.ſpecie qualitatis:vel ſciētia eſt diuiſibilis: quatenus eſt qualitas gradualis:iſte ſunt rñſiones cōes. ℣ Dico ego ad mētez Auerrois ſolum accidentia eſſe in ꝑdicamētis accidentiū que fun

dant in his que ponunt directe in genere substā tie:cuius genus generalissimū est corp⁹ tangibile: vt Auer.docet apud Porphyriū cōmentatiōe tertia:oēs ergo qualitates predicamētales erūt diuisibiles p accidens:q; sunt in corpore:intelle/ ctiones aūt sunt in ītellectu:qui nec directe locāt in genere substātie:nec fortassis ꝓncipiatiue: cuz homo nō sit in genere substātie p intellectū:sz tm̄ p animā cogitatiuā. Et hec est cā:q; soleo dicere qualitatē de prima specie esse analogice qualita/ tem:ꝛ dimensionē interminatā nō eē in ꝑdicamē to quātitatis nisi reductiue:veluti ꝛ suū ſbiectū: ꝛ potentiā absolutā materie nō esse ꝓprie in se/ cunda specie qualitatis:cum ibi vere sint potētie ad agere ꝛ opari:potētia aūt radicalis materie fit ad actum primū:ꝛ accidētia celestia nō esse in predicamēto. ℣ Cōtra:magnitudo celi:tempus: motus celi ponunt ab Aristotele in ꝑdicamento q̄ntitatis. ℣ Solutio est:hec ꝓsiderata mathema tice quo.s.ad diuisibilitatē ꝛ ꝓtinuitatē eor:pos sunt locari in genere vniuoco:nō tñ nāliter ꝓside/ rata vt eniz mathematice ꝓsiderarē nō requirūt subiectū:sz bene vt nālia. ℣ Attēdenduz secūdo: finitū ꝛ infinitū nō dicunt nisi de quāto:nō de fi/ ne quanti.i.de puncto. Est aūt punctus infinit⁹ negatiue:q; nullā penitus hz quātitatē:nō est in/ finitus priuatiue:nec infinitus negatiue:q; infi/ nitam habeat quantitatem.

¶ Circa cōmētū.19ᵐ. Est aduertēdū primo:q; Heraclitus voluit oīa eē in ꝓtinuo motu:ꝛ dixit duo ꝺictoria de eodē simul verificari.4.metha phifice.28.ꝛ ita coactus erat fateri id qō ē:ꝛ id qō nō est:esse vnū:neqz solum id qō est vnuz:non vnū:sed nihil oīno esse:ex dictis eius colligebat. ℣ Ampliꝰ antiqui oīa ꝑdicamenta fecerūt idē re ꝛ ratione. At nominales affirmāt vnū ꝑdica/ mentū cum dimidio realiter distingui:cetera non re sed rōe.ꝑdicamentū.n.substātie ꝛ prima ꝛ ter tia spēs qualitatis re ipsa seiūgunt:reliq; rōe tm̄ apud ipsos. ¶ Scōo notādū est:q; Heraclitus dicebat eundē equū bis nō posse intrare fluuiū: iō expositores mihi pñti loco inducūt duas ꝓpo sitiones. Prima est:soctes a principio vite vsqz in finē manet idē numero.q; principalio⁹ ps ma/ net eadem:intellectus.s. Scōa est:plante ꝛ bruta ea idētitate pmanēt idem numero:qua fluuius ꝛ aer:q; mā eoz fluit:sīlr ꝛ forma. ℣ Cōtra nullum esset discrimen inter augmētū animatoz ꝛ inaīa/ toz:iō dicendū est mām ꝑm se totā fluere:formaz aūt pmanere. Est.n.augmētatio ꝑm formā:non ꝑm mām:q; mā fluit ꝛ nō forma:primo ꝺ gnātiōe 35.38.vnde stat variationē factā esse i mā:nulla mutatione penitus facta in forma:ēt si sit forma extēsa ad extēsionē māe:ꝛ dato q; forma flueret: ipsa tm̄ tantum per accidens flueret:sz de his ali/ bi pertractandum.

¶ Textus cōmenti.20.21.

Et posteriores antiquo

rum. Sentētia Ari.ꝛ Auer.est:quidā posterio/ res timuerūt fateri banc ꝓpōnez:sor.est albus:ē muficus:est bipedalis::ne cum ista sint:cōcedant vnum esse multa:ꝛ cum illa sint accidentia fateꝛ tur accidens esse:qm̄ ly ens apud ipsos solū sub/ stantiā designabat:ꝛ q; vnū nomen solū hz vnuz significatū:ꝛ nō est q; est multa vnuz:cum multa vni opponant:nullo pacto ꝓcedendū putabant vnum esse multa:ꝛ nō negabant bas ꝓpōnes: sor.est alb⁹:est muficus:q; colligerēt ex bis mlti/ tudinē esse in rez nā:vel q; sequerēt aliud ab ipo q;.s.copula copulet inter diuersa:vt moderni ru/ diter exponūt.q; igitur li ens significat substan/ tiam ꝛ accidens:ꝛ vnum dicitur multis modis: ideo sunt decepti.

¶ Circa cōmentū.20ᵐ. Quia antiqui timnerūt exprimere in ꝓpositōibus hoc verbū esse: infero q; ipsi admittebāt ꝓpōnez de scōo adiacente: nō de tertio:cuius oppm̄ credit cōiter.ly.n. in voce ꝛ scripto,ꝑō binaria inueniaī: nō tñ in mēte:relin quo opi. Petri mantuani tenētis dari ꝓpōnem de scōo adiacente in mente: quam difficultatem scripsi secūdo phiermenias.

¶ Circa cōmentū.21ᵐ. Est obseruandū primo: esse hominis ꝑm albedinez est aliud ab esse bois ꝑm muficā:ꝛ est subiectū vtriusqz hz humanitatē .i.bō est subiectū albedinis ꝛ mufice:ꝛ inferaī ex boc:acña terminata imediate fundari in cōposi/ to:vt hz pⁿ phyſicoꝝ.63.ꝛ pⁿ capite ō ſba orbis. Et ly bō bēat tm̄ vnuz esse ſbale:hz tm̄ plura esse accidētalia:vnius.n.tm̄ est vnū eē ſbale. ¶ Se/ cundo sciēdū:moderni hāc ꝓpōnez:vnū ē multa ita iterpretanī.i.multa ꝓdicanī de vno. ℣ Cōtra Auer.formaī istā ꝙnam:vnuz subiecto est multa rōe:g̃ vnū est multa ꝓbat añe:q; sor.ē alb⁹ ꝛ mu ficus:ꝛ hec suut multa rōe:g̃ vnū est multa:neqz veteres negabāt multa ꝑdicari de vno:fatebanī eiz platonē ambulare:albari:cenare. ℣ Ampliꝰ ab ipsis daī alia expō.vnū est multa.i.vnū ē mul tum. ℣ Cōtra:multū est relatiuū pauci:quare di co q; nō est incōueniēs ꝓcedere vnū esse multa.

¶ Textus cōmenti.22.23.24.

Cuz igitur processerūt.

Snia gnālis est. Rō Melissi peccabat forma: quia

q; ex opposito antecedētis inferebat oppositum ꝙsequentis:qui modus arguēdi tenet tantū in cō uertibilibus:ꝛ in ꝙsequētijs quaꝝ ꝙsequens dicit cōtingentē cōnexionē ad antecedens:vt sunt con/ ditionales Ari.ꝓ̄o de anima.13. Erat ꝛ sylogis/ mus Melissi vitiosus materia:ꝛ nō erat tale ens īmobile: etiaz si fuisset infinitū: q; ꝛ ptes moueri pñt toto gescente:ꝛ totū alterari potest absqz no ui loci acquisitione.

¶ Circa cōmentū.22ᵐ. Cōtradixit conclusioni eoꝝ p se.i.directe incipit ꝺicere argumētis eoꝝ: idest soluere rōnes illoꝝ. hec.n.duo exigit dispu/ tatio.s.ꝙpleta:mentiēte reꝓbare:ꝛ argumētis veritatez impugnātibus satisfacere. ꝛ paulopost subdit Auer.sermones sophistici ꝺicunt facili⁹ q̄z dispūtatiui.ꝛ rō ē:q; dispūtatiui accipiūt ꝓba bilia que scōm totū nō possunt esse falsa.

¶ Circa cōmentū.23ᵐ. Est primo attendēdum: principiū qō est extremū magnitudinis:cuz fuerit nō ens:magnitudo erit infinita.i.cū magnitudo ñ habeat principiū qō sit magnitudinis extremū:ista erit infinita ꝛ erit vna:q; cū ea nō erit aliud.infi/ nitū.n.nō ꝙpatiē secū aliud.vñ si esset aliud coꝝ⁹ ab infinito facēt cū illo aliqō maius infinito. ℣ Se cundo notandū est:principiū substātie tantū.i.ma/ gnitudinis:ē punct⁹ vel linea:ꝛ caput cuiusqz spa tij.principiū tpis ē instans:ꝛ iste dies respectu ge niture Platonis.principiuz alteratiōis nō subito facte ē alteratio iperfecta.ñ assignaī aūt ꝓncipiuz alteratōis subito facte. Hec,ꝓpositio:q;q; nō ge neratur nō hz principiuz tpis:est vera.sz tale nō dī infinituz.infinituz.n.caret principio ꝛ fine magni/ tudinis. Ampliꝰ nō ē verꝝ q; qcqd genereī bēat principiuz alteratiōis:qm̄ non oīs alteratio hz ꝓn cipiuz:vt alteratio subita:ꝛ dī gnātio gnāri.i.inci pere eē:nō q; ipa sit terminus gnātionis:vel gnā/ tio generaī:q; est id quo aliqd generaī. Ān trāſ mutatio tpe mensurata hz principiuz magnitudi/ nis:quatenus subiecti vna pars ꝓius transmu/ tatur q̄z alia. Generatio mōtanea nō hz princi pium alteratōis:neqz principiuz magnitudis:neqz tpis:ꝛ hoc ē qō itendit Auer.ꝛ nō ꝓtingit.s.princi piuz ei qō gnātur simplr.i.ꝛ nō ꝓtingit apud istū virū vt principiū gnātōis sit illud qō ē in substan tia tm̄.i.magnitudis:sz ꝛ in alio.i. alteratōis ꝛ tē porīs:cū simplr induxit hoc nomē gnātio in ꝓpo sitiōe ꝛ nō determinauit ipuz:ꝛ hoc ē quasi g opi/ naī q; alteratio ñ fit subito. Veritas pipatetica ē:alteratōis nō instātanee ē principiū magnitudis alteratōis:ꝛ tpis.mutatōis mōtanee ñ ē princi piū magnitudis: cū forma totū subiectū sīl infor/ mare icipiat:neqz tpis:cū talꝝ mutatio ñ mensureī tpe.sicut.n.ꝙatio forme ē imediata forme intro/ ducēde:ita mēsura priuatōis imediata est mensu re forme que est instans.

¶ Circa cōmētatū.24. Dico primo:cōsiderādo istam ꝓpositionē:si ens é infinitū:ē ꝛ imobile:vt é cōditionalis: istud viciū ē forme.si aūt ꝑdictaz ꝓpositionē qs ꝓsideraverit: vt est ps aſcedentis rōis Melissi:buius.s.est infinituz ꝛ imobile:ergo vnū:ē peccatū i mā. ¶ Dico secūdo:aer finitus stat vt scōm ptes moueaī nō scōm totū:ergo ñ re/ pugnat totū infinitū moueri ꝑm ptes ꝛ ñ scōm to/ tum.neqz ē pugnantia inter Ari.ꝛ Auer.q; sen/ sus Ari.ē.si hec aqua moueī:quare nō oīs aqua moueī scōm.s.vniuersitatē partiū:nō scōm totali/ tatem suā:ꝛ nō ē verū q; Ari.fecerit mentionē de ꝙqua:que mō maiorē:mō minorē aeris ꝙcauitatē occupet.ꝛ Auer.de aere:q; ꝙsimiliter semp se ha/ beat respectu concaui ignis:q; elleměta (vt reor) semper remanēt in equali ad inuicez ꝓpoꝛtiōe. ℣ Contra.4.phyſicoꝝ.43.cōtra Themistiū vult Auer.q; si celū sit mobile ꝑm partes:ꝛ scōm totū: q; totū nihil aliud ē q̄z ꝙgregatio partiū. ℣ Solu tio est:vel loquiē hic de mobili scōm aliquas ptes tantū:ibi de mobili scōm oēs ptes:vel distinctio ō motu locali puro ꝛ nō puro:ꝛ puro directo ꝛ idi/ recto soluit:vel celū ē mobile scōm ptes non scōm totū:scōm mām:ita ꝛ aer:ꝛ si corpus infinituz eēt staret q; moueret scōm ptes:ꝛ nō scōm totuz scōm mām. Veritas pipatetica ē:q; hec ꝓpositio:coꝛ/ pus ifinitū ē:claudit ꝙtradictionē ex qua sequun/ tur formaliter ꝺictoria:quare rō Ari.valida est ꝺ aduersarios:nō tñ de se.ex ista eniz ifinitū coꝝ⁹ ē:colligiē illō eē mobile pariter ꝛ imobile. ¶ Di co tertio. Cōmētatoꝛ vult alterationē iueniri poſ se absqz motu locali. ℣ Contra.8.phyſicoruz.55. motⁿ localis est primus motⁿ:ergo si aliqd moueī motu alteratōis:moueī ꝛ motu locali. ℣ Solutio est:vel distinctio de alteratione perfectiua ꝛ corꝛu ptiua soluit:vel ad imaginationē alteratio est sine motu locali:vel motū alteratōis ꝓcedit motus lo calis i alterāte alterabili appꝛoximādo. ¶ Dico quarto quāuis omnia coꝛpa subcelestia possent dici vnū in substātia: merito principiꝫ ex quo fit ge neratio cū sit materia respectu omniū sublunariū eadē numero ꝑm essentiā.primo ō generatiōe.22. 54. Tamē formis substātialibⁿ distant inter se en/ tia naturalia.ꝛ hec est cā q; respectu coꝛporū sub celestiū est vnū genus cōe vniuocū:ꝑpter.s.idēti/ tatez principꝫ materialis. Erat aūt apud veteres principiū materiale ens in actu:qō principiū fece/ runt peripatetici puraz potentiam.

Digressio

¶ Quia Auerrois asserit aerez moueri posse sz partes ꝛ non scōm totū:dubitaī nūqd possit totū cōtinuū quiescere ptibⁿ eius localr motis. In pri/

mis vř ꝙ non. ⁋ Tū qꝛ valet hec ꝯsequētia: hoc mouet̄ ẜm oēs ptes ⁊ simul: ergo p̄rio mouetur. ⁋ Tū qꝛ si alicuius quelibet ps augeť: illud totuȝ augeť. ⁊ si alicuius quelibet ps alterať: illud totū alterať: ergo si alicuius quelibet ps moueť localiter: illud totū moueť localr̄. ⁋ Tū qꝛ cōtinuū ē id cuiꝰ motꝰ ē vnus: ergo mota vna pte cōtinui: moueť totū ꝯtinuū. ⁋ Tū qꝛ non pōt aliqđ corpꝰ cōtinue in eodē situ adequate pmanere: si illiꝰ quelibet ps moueať motu recto.

¶ Ad oppositū ē Auerois declarās aerē qescē ẜm totū: ⁊ moueri ẜm partes. Vñ aere rarefacto versus dextrū ⁊ sinistrū: supficies media stat imobilis: nec aer totꝰ p̄rio rarefit: ⁊ cā est: qꝛ ipossibile ē aliquid moueri p̄rio motibꝰ ꝯtrarijs p se ⁊ ẜȝ oēm ptē. aer aūt datꝰ qui rarefit motibꝰ ꝯrijs mouetur: motus enim in dextrū ꝯrīatur motui in sinistrum: ⁊ ex ꝯrio procedit. mediū eniȝ inter dextrū ⁊ sinistrū: sinistro ē dextrū: ⁊ dx̄tro ē sinistrū. ideo vna medietas per se ⁊ primo moueť vno motu: ⁊ alia alio. Nec valet ista ꝯsequētia: moueť ẜm oēs ptes ⁊ simul: ergo primo moueť: ⁊ ita pȝ rñsio ad primā rōneȝ. ⁋ Pro expeditōe quesiti dico p̄rio: ꝯtinuū ē cuius motus ē vnus. i. ꝙ cū moueť: vno motu moueť: siue ẜȝ partē: siue ẜȝ totuȝ moueať: cōtiguū non moueť: vno motu cū moueť: ⁊ si duo ligna clauis ifixa vno motu moueanť: hoc ē quatenus ꝯtinuis proxima sunt. ⁋ Dico scđo ꝯtinuū sectiōis difficilis si quiescat: pariter ⁊ quelibȝ ps quiescet: ꝯtinui facilis sectōis ptes pñt moueri localiter: ipso ẜȝ se totū nō pmutato. ⁋ Dico tertio hec ꝓpositio: motis nobis moueñ oīa que sunt in nobis: itelligiť i motu locali puro ⁊ recto. Rarefactio eniȝ ⁊ cūdēsatio terminātur ad pūctum: lineā: supficiē: exclusiue: ⁊ nō inclusiue: iō tales termini in varijs casibus quiescūt ad quietē totiꝰ ẜm se totuȝ quiescētis: ⁊ non moueñ cū partibꝰ motus. ⁋ Neq; secūda rō cōcludit nisi recipiať motꝰ localis purus: ⁊ ita soluūtur alie rōnes: mota eim vna parte cōtinui moueť totū cōtinuuȝ difficilis diuisionis: ⁊ nō pōt aliqđ corpus eodē situ pmanere: si quelibet ps illius moueať motu locali recto puro: de his forte diximꝰ plura q̄ȝ oportebat.

¶ Textus cōmenti. 25. 26. 27.

Et hoc modo sermonū

Snīa est: syllogismꝰ Permenidis vitiosus ē forma: vñ dato ꝙ nihil sit albuȝ: formeť iste syllogismus: oē non albū est nihil: quicquid ē preter albū ē nō albū: ergo qcqđ ē pter albū ē nihil: tȝ ista sequella: sed deinde nō sequiť: ergo tm̄ vnū album ē: ⁊ nō plura: nec valet: oē non albuȝ ē nihil: ergo oē nō albū est. Iteꝝ nō valet: chymera ē nō alba: ergo est: ⁊ forte iste due ꝯdictorie sunt simul vere: vacuū ē nō albū: nullū vacuū ē nō albū. Ista eiȝ secūda ē negatiua cuiꝰ subiectū pro nullo supponit. ⁊ hoc ē qđ dicebat Ari. in postp̄ntis: siue sor. sit siue non sit: necesse ē ipȝ lāguere vel nō lāguere. ⁋ Amplius hec ꝓpositio quicqđ ē preter ens est nō ens: nō ē ꝓprie exceptiua: ex exceptiuis eiȝ nō fit syllogismꝰ: nō eiȝ valet: vt supradixi: oē qđ currit moueť: oē aīal pter homieȝ currit: ergo oē aīal preter hoieȝ moueť. Neq; valet: oē aīal irrationale ē substātia: oē aīal preter hoieȝ est irrōale: ergo: quare hec ꝓpositio: qcquid ē preter ens est nō ens: valet istā. Quicqđ nō ē ens est nō ens: ⁊ ita valet syllogismꝰ: queādmodū ⁊ iste. Oē ens nō hō est intelligibile: quicqđ ē preter hoieȝ ē nō hō: ergo: ⁊ nō sequiť: ergo oē ens pter hoieȝ ē intelligibile: hec eniȝ exceptiua ē ⁊ falsa. ⁋ Rursus declarat noie entis substātiā ⁊ accidens designari: ⁊ notāda ē ratio Ari. talis: albū ē nō ens: substātia ē alba: ergo substātia ē nō ens: ergo ens est nō ens: non vř valere: cū nō valeat: substātia ē alba: albū ē accidēs: ergo substātia est accidēs: scribit Themistius ꝙ valet rō facta ab Ari. qꝛ apud Parmenidē albū ⁊ accidēs oīno nihil sunt: cuȝ apud ipȝ nihil sit ens nisi substātia: cū itaq; albuȝ nō sit aliqđ: qꝛ nec substātia: nec accidēs: si substātia sit alba: ⁊ albū sit non ens: oportebit li nō ens p̄dicatū esse eētiale de li albū: ⁊ cū huic nomini albū p̄dicatū eētiale sit li nō ens: ⁊ substantia sit alba: erit substātia non ens: iuxta regulā antepredicamētalē: qcqđ p̄dicať de p̄dicato: predicatur ⁊ de subiecto.

¶ Circa cōmentū. 25m. Dico p̄rio: mōstrabiť cōclusionē Parmenidis eē falsam ex ꝓpōnibꝰ syllogismi eiꝰ: ⁊ h̄ nō est factū: dum Mellisso ꝯtradiceret. Vñ infra Ari. cōcludet aduersus Parmenidē: ꝙ ens ē non ens: capta hac ꝓpōne: qcqđ ē preter ens ē nō ens: qua Parmenides vtebať. At qñ ꝯdictō ē cōis Parmenidi ⁊ Mellisso: sermo Ari. fundať sup ꝓpōnes ꝓbabiles: vtputa ꝙ accidēs nō ē sine substātia: ⁊ ꝙ ꝯrīa sunt in rerū nā. ⁋ Dico secūdo: hoc nomē ens ⁊ nō ens dicuntur de decē p̄dicamentis. Vel vt aliq dicunt: hoc nomē non ens nō diciť de decē p̄dicamentis sed hoc nomē nō ens tale. Vł qꝛ hoc nomē ens ē multiplex multiplicitate significationū: ideo facit hoc nomē ens ꝓpositionē distinguibilem: ⁊ ita li ens ⁊ nō ens de decē generibꝰ verificabūť. ⁋ Dico tertio: sermo ꝯcludēs p se dȝ ꝯcludere i oī mā: hinc sumpsit originē diffinitio ꝯsequētie bone de forma q̄. ē illa cuiꝰ quelibet sibi silis i forma ē bona. Et ꝯbinatio vtilis ē q̄ tȝ merito vnionis extremoꝝ i medio vel affirmatiue: vel negatiue: ⁊ hec est cā

ē cā ꝙ Ari. primo priorū vtebať termis ignotis: vt ostēderet illas ꝯbinationes ꝯcludere in oī mā. Et ē cōbinatio iutilis: qñ repiuñ termini i qbus oī: ⁊ termini i quibꝰ nulli: vtilis: cū p̄dicti termini nō iueniūť. ⁋ Dico quarto: Auerois format istā ꝯsequētiā: si albū est: nō vnū diffinibile ē: qꝛ albuȝ dicit duo diffinibilia: cū significet ly albū albedinem ⁊ recipiens albedineȝ. ⁋ Contra. 7. methaphy. 12. ⁊. 18. ꝯcretū accidētale seu a subiecto hȝ vnā diffinitionē: aggregatū non: ergo. ⁋ Solutio ē: ꝯcretū a subiecto merito significati principalis diffiniri pōt: ⁊ cū aggregatū p accidēs eque p̄rio plura importet: illđ nullatenꝰ diffiniri poterit: qꝛ tñ cōcretū significat vnū ⁊ ꝯnotat seu dat intelligere aliud: iō tale cōcretū nō dř simpl'r hēre vnaȝ diffinitionē. Et soleo ponere dr̄iaȝ iter nomē rei nālis ⁊ accidētalis: qꝛ i nomie rei nālis ꝯueniunt significatū p̄ricipale ⁊ pfectū: qđ est forma ⁊ mā ⁊ cōposito p̄stātior. 2. de aīa. 7. significatuȝ autē nois cōcreti a subiecto p̄ricipale ē forma accidentalis: pfectū ē ipȝ subiectū: qđ veriꝰ dr̄ cōnotatuȝ q̄ȝ significatū: ⁊ ita itelligiť iste sermo ẜȝ ꝙ exponit Themistiꝰ ⁊ alij: qř lr̄a dȝ esse affirmatiua cū Themistiꝰ ⁊ ipse ita exponat.

¶ Circa cōmentū. 26m. Est aduertēdū: accidēs dr̄ de subiecto aliquo. i. est in subiecto. Esse eiȝ in subiecto ē p̄dicari denoiatiue: dici de subiecto est p̄dicari quidditatiue. Et qꝛ accidēs nō pōt quoquo mō separi a substantia: iō h̄ nomē ens nō pōt eē ipositū ad significādū accidēs: qn sit ipositum ad significādū substantiaȝ. Vñ hec ꝓpositio: tm̄ accidens est: implicat: si eniȝ nulla substantia est: nulluȝ accidens est.

¶ Circa cōmētū. 27. Est p̄rio notādū: appellať substātia ens in rei veritate: qꝛ ipsa est cā aliorꝰȝ: ꝯstat aūt ꝙ qcquid dr̄ de cā ⁊ causato digniꝰ dr̄: de cā. 2. methaphy. 4. 8. metha. 7. ⁋ Secundo sciēdū: dicere aliqđ eē non ē p̄dicatio p accidens sicut p̄dicatio albedis. i. licȝ esse existere adueniat rei pter essentiā: non tñ ita p accidēs: vt albedo: imo scotiste dicūt existētiā eē modū intrisecū q̄ nāe cōes existūt in substātia p̄ria. Vñ p̄dicamenta ⁊ veritas ꝓpositionuȝ abstrahūt ab existētia: ⁊ ita cōdēnādi sunt q arbitrātur ly ens pticipiū esse ⁊ nullatenꝰ nomē: ⁊ istā ꝓpositionē eē p̄rimi modi: hō ē existēs. Et methaphysicū tractare de existētibus ẜȝ ꝙ existūt nō infert hāc hō ē existēs eē p̄rimi modi: sȝ hec ꝓpositio cēsenda ē methaphysicalis: qꝛ ad eē existere nō seqť eē mobile. Neq; decipiaň in hoc: qꝛ ꝯpositū existit forma: ⁊ existit existentia: ergo forma est existētia: qꝛ ꝯposituȝ existit existētia formal'r: dr̄ aūt existere forma: qꝛ cōicat forma existentiā cōposito: ⁊ ita eē ē effectꝰ formalis: cuiꝰ officiū ē terminare mutatiōes cōpletiue. gnātio. n. hois termiať ad eē hoieȝ: qꝛ tñ eē quibꝰ ꝯposita sunt: tali distinctiōe distāt adinuiceȝ: qua ⁊ forme a quibꝰ sunt: potuerūt peripatetici vnuȝ indifferēter sumere pro alio. Moueor aūt h̄ fundamento ad tenēdū que dixi: qꝛ existentia est per se p̄rio cōpositi: forme aūt p accidens: ergo non pōt ꝯcedi ꝙ forma sit nisi p accidēs. Itē existētia per se p̄rio singularibꝰ. Scđo speciebꝰ ꝯcediť: ergo nō predicať in p̄rio mō: qꝛ p̄dicata p̄rimi modi veriꝰ spēbus q̄ȝ indiuiduis attribuūtur.

¶ Tex. cōmēti. 28. 29. 30. 31.

Et ēt ens nō est magni/

tudo. Snīa gnālis stat in hoc: nō poterāt Melissus ⁊ Parmenides fateri illđ ens eē corpꝰ: nec diffinibile ne multa entia ꝯcederēt: ⁊ q dixerunt accidēs nullatenꝰ eē ens: victi rōnibꝰ antiquorū: non bene senserunt.

¶ Circa cōmentū. 28. Dico p̄rio: ly corpꝰ dr̄ de substātia ⁊ quātitate: erit igitur eē substātie aliud ab esse quātitatis: ⁊ hec auctoritas est aduersus noiales existimātes substantiaȝ ⁊ quantitateȝ nō differre re ipsa. ⁋ Dico secundo: genus ⁊ differētia sunt entia in rei veritate. nam partes rei que sunt ẜȝ diffinitionē precedunt reȝ in eē. i. natura ⁊ huic snīe fauet Auer. 7. methaᶜ. 33. Diffinitio hȝ ptes significātes ptes rei: ⁊ ptibꝰ diffinitōis correspondēt ptes rei. Ex qbus auctoritatibꝰ aliq colligūt dari vniuersalia realia: ⁊ diffinitionē secluso actu intellectꝰ: veꝝ qꝛ tenēdū est genꝰ ⁊ dr̄iam nō re sȝ rōne tm̄ distingui: dico ꝙ distinctio de diffinitione data p terminos in recto: ⁊ in obliquo soluit auctoritates: vñ ptes diffinitōis ex terminis i obliquo p̄cedūt rem in esse: at ptes deffinitōis ex terminis in recto idem sunt re: ⁊ prioritas taliū partiuȝ est in intellectu: vel dico ꝙ genꝰ ⁊ dr̄ia. s. nō vltima p̄cedūt rē. i. diffinitū i esse. i. nā: qꝛ sunt priora ea prioritate a qua nō ꝯuertiť subsistēdi ꝯñā. Existimo aūt nihil absurdius esse q̄ȝ fateri diffinitionē realeȝ: cū diffinitio detur cā inotescēdi: notificatio aūt solū sit apud intellectuȝ: ⁊ hec est cā ꝙ soleo dicere: illū nō fuisse ita obstupidū q ꝓpositionē realē cōcessit: veluti q deffinitionē realeȝ eē putauit. ⁋ Dico tertio: in deffinitōe accidentis in abstracto subiectū est dr̄ia. i. hȝ scđm locū quē solet hēre dr̄ia: in diffinitōe accidētis in ꝯcreto subiectū poniť genꝰ. i. hȝ p̄rimū locū quē ꝯsueuit hēre genꝰ: hec patēt in his diffinitionibꝰ: simitas ē cauitas nasi: simus est nasus cauus. ⁊ colliguñ hec septimo methaphysice. 17. ⁊. 18.

¶ Circa cōmētuȝ 29m. Est p̄rio attendēduȝ: est vl'e p̄ceptū: ea q̄ in alicuiꝰ deffinitōe ponunť i sua

diffinitõe diffinitũ bẽre nõ posse: ⁊ est veruz boc documẽtuz in substãtijs ⁊ in accidẽtib⁹ absolutis: que tm̃ vna pendẽt dependẽtia ad subiectũ. ſ. minime in respectiuis: qz in diffinitõe vni⁹ relatiui ponitur suũ correlatiuũ: vñ in diffinitõe scire inuenit demõstratio: ⁊ in diffinitõe demonstratõis ponit scire: pẽdet eiz relatio duplici dependẽtia ad fundamentũ: vz ⁊ ad terminũ: ⁊ ita ponet relatiuuz in diffinitiõe sui correlatiui tãquã terminãs illius dependẽtiã: nõ veluti noti⁹: neqz veluti explicãs eẽntiã: ⁊ exẽplũ ponit de aggregato per accidẽs: ad manifestationẽ: cuius tm̃ docuerat nõ eẽ diffinitionẽ. 7. metha. 12. imo ne duz aggregatuz per accidens: verũ ⁊ nullus termin⁹ ꝙplexus põt esse subiectũ respectu p̃dicati. primi modi vel secundi. Et ẽ bõ albus posterior albedine: iz homo sit illa prior. ℣ Est obseruandũ secũdo: nigredo corui ⁊ niuis albedo sunt accidẽtia separabilia: cũ cauſentur ex p̃cipijs indiuidui: per accidẽs inseparabile hic intelligit ꝓpriũ: cuius accidẽtis ꝓprij oppositũ repugnat inesse subiecto: hinc ẽ ꝙ aliꝺ est intelligere hoiez sine risibilitate: aliud ẽ intelligere hoiez eẽ absqz risibilitate: primũ ẽ possibile: secũdũ ẽ absurdũ: vnde accidẽtia sepabilia subiectum determinatũ sibi nõ limitant: at inseparabilia subiectũ peculiare nũquã derelinquũt. ℣ Est tertio sciẽduz: ipossibile eiz ẽ: vt bõ sit ⁊ careat vita: exquo vr̃ colligi posse: ꝙ sorte mortuo: bec ẽ falsa sor. ẽ bõ: ⁊ infra. 63. 5. pbisicoꝝ. 7. primo capite ꝺ substãtia orbis: in trãsmutatiõe substãtiali induit duum pdit nomẽ ⁊ diffinitionẽ: qb⁹ nõ obstãtib⁹ põt saluari veritas huius ꝓpõnis sor. ẽ bõ: ipso non existente: assignata ꝺria inter subiectũ ⁊ suppositũ. fiũt eiz oẽs transmutatões circa subiectũ: nulla variatio circa suppositũ fieri põt: bec enim ꝓpositio: hoc albũ ẽ albũ non potest falsa inueniri: sed ista: lignũ ẽ albũ mutaꝺ de veritate in falsitatez: similiter mã informata aĩa humana si vocetur bõ: aĩa ablata: nõ erit bõ: at ista ꝓpositio: bic homo est homo sempiterne est veritatis: iz ꝺ bis infra. 63.

¶ Circa cõmentũ. 30^m. ⁊. 31^m. Est prio intelligẽdum: Auer. qz habet textũ cõmenti. 30. differẽtẽ a trãslatõe greca: iõ facit in fauoꝛe Parmenidis nouã rõnez que in boc ꝙsistit. Est tale ens vnũ corpus indiuisibile: ne contingat magnitudiné ex nõ corpe integrari. ⁊ bec rõ fecit multos cõcedere diuisionẽ peruenire nõ ad nõ corpus: sed ad corpa indiuisibilia: vt ꝺr̃ primo ꝺ gnãtiõe. 8. ⁊. 9. ℣ Est secũdo notãdũ: qz boc nomẽ ens est analoguz: cuius substantia primum ⁊ perfectissimum est analogatum: ideo siquis de ente resolute loquaꝺ: nomen entis in substantiã resoluet: ⁊ erit talis resolutio signi in significatũ. Et teneo has ꝓpões eẽ veras. Accidens ẽ ens: augmentatio: alteratio ẽ motus: mã ẽ nã: ⁊ cã ẽ: qz ly ens significat substãtiam ⁊ accidens significatione vna inequaliꝛ tm̃: ⁊ falsum ẽ ꝙ terminus analogus posit⁹ per se stet solũ pro principaliori. Et bic ⁊. 8. phyſicoꝝ. 77. nõ negaꝺ accidens eẽ ens: sed ens simpliꝛ: neqz alterationẽ eẽ motũ: iz motũ simpliꝛ: cõstat eniz ꝙ ly ens simpliꝛ non p̃dicaꝺ: nisi de ly substantia: ⁊ ly moueri simpliciter non nisi de motu locali: ex cõi quoqz mõ loquẽꝺi: cũ ꝺr̃ boc eẽ ens: intelligiꝺ substantia: boc mouet: intelligiꝺ motu locali. ℣ Postremo aduertendũ: que fuerit vera mẽs Melissi ⁊ Parmenidis discẽdũ ẽ a Simplicio ⁊ cardinali Niceno ꝙ simpliciũ recitat i ope suo quod facit in fauoꝛez Platonis. Dicebat Parmenides solũ deũ eẽ verũ ens ⁊ vnũ ⁊ finitũ. Melissus mãm primã solã eẽ vez ens putauit: ⁊ infinite capacitatis. Dec itaqz sunt que circa secũdam summã notãda duxerã: qua patefacta est falsitas istius ꝓpõnis: oia sunt vnũ numero ens imobile.

¶ Tex. cõmenti. 32.

Quod aũt dicũt.

Presenti summa ꝙ ẽ a tex. cõmẽti. 32. vsqz ad. 41. improbãtur antiq ꝙ de p̃cipijs nãliter sunt locuti nõ remouentes motum: ⁊ tota summa in duabus ꝓpõnib⁹ ꝙsistit: prima ẽ. Pr̃cipia rer̃ nãliũ non sunt infinita: secũda ẽ. Non in quolibet quoduis existit: sntia aũt text⁹ cõmenti. 32. stat in recitando opiniones vetez: quoꝝ alij p̃cipiũ materiale fecerunt vnũ ens in actu: siue eẽt elementũ: siue inter elementa mediũ: alij p̃cipia materialia infinita: nõnulli finita putauerunt.

¶ Circa cõmentũ. 32^m. Est primo obseruãdũ: ꝙ ens ꝓ p̃cipio acceperũt fuerunt nãles: qz ⁊ si re ipa: non tm̃ verbis multitudiné tollebãt: nõ accipientes aũt ens ꝓ p̃cipio ⁊ re ⁊ sermone pluralitatem auferebãt. ℣ Est secũdo considerãdum: Pr̃incipiũ ẽ vnũ in qualitate seu mõ gnãtionis: ⁊ fuit posit⁹ ignis: qz de facili ẽ trãsmutabilis: nõ qz maxime actiu⁹. Alij posuerũt aerẽ ob sui insensibilitatẽ: humiditas aque fecit vt ipsa p̃cipiuz a multis crederet. Qui aũt intermediũ fecerunt veritati accesserũt: quaten⁹ tale itermediũ cõtrarijs non ita euidenter veluti elementa subijceret: nemo aũt eoꝝ ꝙ vnũ dixerũt p̃cipiũ: terraz elementũ cẽsuit eẽ ob magnitudinẽ ptiũ vti ꝓz. Vñ Auer. dicebat prio methaphy. primo. ⁊. 14. nullus pbus posuit terrã p̃cipiuz rerũ nãliuz: nisi ponẽtes leges. ℣ Est tertio sciendu: anti ꝙ quo mõ quo mõ p̃cipia dixerunt multa: qz vnũ re: plura ꝛz apparẽtiã crediderũt. Verũ Platoni magnũ ⁊ puũ mãm significabãt: vnũ vero cãz efficientez ⁊ formã: ceteris vnũ loco mãe: ꝺria loco formarũ satisfaciebãt. Et apud ãtiquos ꝙ oi studio creationẽ euitare ꝙtendebãt: erat gnãtio exitus rerũ latentiũ ex illo vno. si eniz nõ antecederet forma: cũ ꝓexigẽtia subiecti (vt ꝙstat) creationẽ forme nõ tollat: creaꝛet vtiqz forma. ℣ Est quarto aduertẽdum: apud Empedoclẽ lite mũdus oriebat: amicitia peribat: at Anaxagoras mũdũ ꝓductũ esse fatef: perpetuo tm̃ duratuꝝ. ℣ Contra: primo celi. 102. Anaxagoras credidit mũdũ gnãbilẽ esse ⁊ corruptibilẽ: pñti cõmento dicit Anaxagoram mũdũ asseruisse eternũ. ℣ Solutio vera est: mundus apud Anaxagoraꝺ eternus erat rõne mãe infinite a cabos segregãde: gnãbilis vero erat ⁊ corruptibilis merito intelligentie segregationẽ ꝙplere intendẽtis. iõ ꝺnaꝛ Anaxagoras ꝙ putauerit itellectũ intendere ꝙplementũ segregationis: qõ tm̃ expedire non valeret: non ita est de motore celi apud peripatheticos.

¶ Textus cõmenti. 33. 34.

Et forte Anaxagoras.

Snia talis ẽ: Ex nõ ente nibil fieri põt: ⁊ illõ apꝺ Anaxagoraꝺ fit ex eo qꝺ non ẽ: quod fit ex illo qꝺ non ẽ aliquid eẽntie sue: ergo singula insunt i eo: vñ fit aliquid: ergo in hac aqua inerũt cũcta que ex illa producenꝺ: perspici tm̃ atqz deprehendi nõ poterũt pre sua exiguitate. Itez ex cõtrarijs ꝺria gignũtur: ergo ꝺria sunt in ꝺrijs: nullũ eim ꝺriuz in ꝺriã näm verti potest.

¶ Circa cõmentũ. 33^m. ⁊. 34^m. Est primitus obseruandũ: fuit oiuz pboꝝ dogma: nibil. ſ. fieri posse de nibilo, non ẽ eniz aliqua mutatio per quam substantia acquiraꝺ nisi gnãtio: ⁊ ita nõ ꝙceditur peripathetice loquẽdo creatio noua: neqz (vt reor) eterna. Et est bec ꝓpositio falsa: ex nibilo nibil fit: si vim sermonis obseruare intendam⁹: cuz valeat istã: ex quolibet aliqd fit: vez bec vera ẽ: nibil fit ex nibilo. Attẽdenda quoqz ẽ inter bas ꝓpões nõ pua ꝺria: nibil ẽ nibil: nibil nibil est: quaꝝ altera negatiua ẽ: altera affirmatiua buic equalens: quodlibet aliquid ẽ. primuz enim nibil bz ſm ꝓ negatione postposita. secũduz bz primũ ꝓ negatione ãtepositã: quare ꝙstat talis iter p̃dictas ꝓpões ꝙsensus. ℣ Est secũdo ꝙsiderandũ: veteres ob ignorantiã distinctionis inter ens in actu: ⁊ ens in potentia in multos errozes decideruntꝛ postqz eniz oia ex oibus fieri pspiciebãt: crediderunt imixta ⁊ inexa eẽ actu singulis singula

a superabũdanti tm̃ erat denomiatio: vniuscuiusqz eniz rei in oibus iequalis inueniebaꝛ portio: forme ergo ſm eẽ cõpletũ in mã latitabant: ⁊ ita fieri erat alterari: faciens tm̃ ꝺriam Anaxagoras inter gnãtionẽ ⁊ alterationẽ ignorabat, ꝓpriã vocẽ vt ꝺr̃ primo de gnãtione primo.

Digressio.

¶ Quantiq formas putauerũt ꝓsse i mã actu: añ eaꝝ apparẽtiã. Jõ dubitaꝺ: vtrũ i mã sit ponẽda potẽtia actiua. In primis exponanꝺ termini: qz ois ꝺionis p̃cipiũ est qꝺ qꝺ ẽ: prio ꝺ aĩa. 11. materia ẽ duplex: in actu. ſ. ⁊ in potẽtia: prima est pars celi eẽntialis: seu defferens itelligentiã: que est tota eẽntia celi: mã in potẽtia est pars corpoꝝ omniũ sublunariũ: que vt infra dicam tripliꝛ cõsiderari põt. Primo vt ẽ prioꝛ nã formis quibus informaꝛ ſm quã cõsideratione ipsa ẽ ens: substãtia: eterna: simplicissima: vna tm̃ nũero: capax naturaliter oiuz formaꝝ. Secundo ꝙsideraꝺ vt ẽ copulata formis: quib⁹ nãliter perficiꝛ: qua consideratione ꝺr̃ mã numerari ſm numeratõez formaꝝ a quibus recipit eẽ: mẽbra eniz leonis nõ differũt a mẽbris cerui: nisi qz aĩa leonis differt ab anima cerui. primo de aĩa. 53. 2. de aĩa. 60. Tertio consideratur vt p itellectũ ipsa a formis abstrahiꝺ q; busactualiꝛ copulaꝺ: ſm quã ꝙsideratione mã est vna numero priuatiue: ⁊ ens rõis. 12. methaphy. 14. Ex istis trib⁹ ꝙsiderationibus põt ẽt ꝙsiderari dimẽsiones itermiate coeterne mãe prio capite ꝺ substãtia orbis. ℣ Rursus attendẽdũ: in mã esse potẽtiã absolutã qualitatẽ reductiue saltẽ de secũda specie qualitatis ſm quã potẽtiam mã ẽ aptanata recipẽ oẽs formas. Potentia vero actiua si ponaꝺ in materia ẽ aliquid forme qõ prefuit i mã ꝺ quo facta est forma: ⁊ talis potẽtia actiua solet appellari potẽtia formalis: ⁊ inchoatiuũ forme: ⁊ boc mõ potẽtia actiua forme ⁊ inchoatiuũ forme quertunt: ⁊ ita querere an i mã sit ponẽda potentia actiua est querere an forme habeãt aliqd ipsaꝝ in mã vñ oriank: perficianturqz: veruz ego per inchoatiuũ formaꝝ non intelligo aliud qz radicalem: eẽntialem: absolutãqz materie potentiã: que quidẽ potentia absoluta potentias respectiuas eẽntiales ⁊ accidẽtales adunat: vt oẽs linee in vno centro alicuius circuli. ⁊ bec potentia absoluta ẽ illa de qua logẽ Auer. i fine prime disputationis cũ posuit agens non esse in dispõne completa ad agendũ nisi coadiuuet ipsuz mãe potentia: absoluta vz: que potentia relata ad mãz quodãmodo ẽ mã: relata ad formã: quodãmõ forma: ⁊ talis potentia absoluta materie apud me vocatur inchoatiuũ formaꝝ vniuersale ⁊ lõginquum: forme aũt p̃cedẽtes ⁊ dispões vltimate p̃euie ad

formã vocãt incohatiuũ proximũ: dearticulant n.diſpõnes mãm ⁊ formã:mãꝫ faciẽtes ſubſterni forme:formã vero faciẽtes receptibilẽ in mã:hec quantũ ad cognitionẽ terminoꝝ ſufficiant.

¶ Scõo loco dicaꝫ qd ſenſerint alij. Quia p̃exigentia ſubiecti nõ euitat creationẽ:(creat.n.aĩa intellectiua ſm fidẽ:tñ p̄ſupponit ſubiectũ) quãquidẽ creationẽ timuerũt affirmare oẽs antique familie:ob hoc Anaxagoras voluit formas latitare in mã ſm eaꝝ eſſe pfectũ:que poſitio in pluribus phẏſe partibꝰ ab Ari.reprobat:non eſt enim quodlibet in quolibet:nec eſt aliqua forma nãlis ante eius apparẽtiã totaliter ab intra. ¶ Voluit Plato:Themi.Auicenna:agens nãle ĩmediate diſponẽ mãm ⁊ ſubiectũ.agẽs aũt ſeparatũ ĩmediate introducẽ formã.imo Plato tenuit vt ſcribit Auer.12.methaphẏſice.44.creatorẽ creaſſe angelos manu:deinde eis precepiſſe creare alia mortalia:⁊ ipſ̃ ꝑmãſiſſe in quiete ſine labore:que verba Platonis forte fuerũt cã ſabbati poſiti in lege filioꝝ iſrahel:ſm hos itaqꝫ ſapiẽtiſſimos auctores erant oẽs forme ſublunares a forma ſepata a mã. ¶ In fauorẽ aũt Platonis multas rões adducit ⁊ ſoluit Com.7.metha.31. ¶ Tum qꝛ cõſtat agens ſeparatũ a mã ſolum abſolui a potentialitate.agẽs aũt nõ agit niſi ſm ꝙ eſt in actu.3.phẏſ.17. ¶ Tũ qꝛ:neqꝫ ſemen:neqꝫ virtus actualiter exiſtens in ſemine eſt eiuſdẽ ſpeciei vel generis ꝓpinqui cum forma que generat:iõ oꝫ fateri formã ſeparatã que ſit agens in tali generatiõe. ¶ Tum qꝛ:in trãſmutatiõe elementoꝝ ex ſeinuiceꝫ nõ fit actio ſm formas ſbales:ſed ſolũ ſm qualitates:que cũ nõ generẽt ſubſtãtiã:inducẽs formã in mã erit ſba ſepata. ¶ Tũ qꝛ:ex colliſione duoꝝ corpoꝝ ad ſeinuicẽ ⁊ fricatione erit ignis:⁊ nõ eſt motus qui faciat ignẽ ſeu formã ſubſtãtialẽ ignis cum ſit accidẽs:ergo opus ẽ ponere formã ſeparatam generãteꝫ igneꝫ. ¶ Cõtra Platonẽ argumentat cõmentator. Alteratio ẽ ab agente nãli:ḡ ⁊ generatio:qꝛ generatio eſt finis alteratõis:primo phẏſicoꝝ.62. Item ignis eſt generãs igneꝫ:ḡ ⁊ inducens formaꝫ. ¶ Item ſubiectũ ⁊ ſua forma eſſent duo in actu:pẽderetqꝫ idẽ a duobꝰ agentibus nõ ſubordinatis:qꝛ forma a datore formarũ:ſubiectuꝫ ab agente ꝑticulari haberet eſſe:q̃ duo agentia nõ erãt apud eos eſſentialr̃ ordinata:eũ ambo eundẽ effectũ nõ attingerẽt. ¶ Rurſus intelligẽtia nõ põt agere niſi mediãte agente corporeo:cũ nõ ſit ꝓceſſus de extremo ad extremũ niſi per mediũ. ¶ Iteꝝ oĩs generatio eſſet equiuoca:⁊ agens nãle ſuperflueret: qꝛ ſi põt intelligentia introducere:põt ẽt diſponere. ¶ Neqꝫ prima rõ Platonis ꝯcludit:qꝛ agens naturale agit ſm ꝙ eſt ĩ actu:neqꝫ requirit vt ſit ſeparatũ a materia.

¶ Ad ſecũdam:virtus formatiua exiſtens in ſemine eſt eiuſdẽ ſpeciei virtualiter cum generato:rõne decidentis a quo decidit ſperma. ¶ Ad tertiã:in trãſmutatõe elementoꝝ ad ſeinuicẽ fit actio ⁊ paſſio ⁊ mediãtibꝰ formis ⁊ mediãtibꝰ qualitatibus:ſunt forme ſbales agẽtia principalia:qualitates inſtrumẽtalia:⁊ actiones modo cauſe principali:ſepe inſtr̃o ſolent cõcedi:mihi ſemꝑ placuit eas aggregato ex inſtr̃o ⁊ cã principali demãdare:⁊ hec eſt cã ꝙ Ari.dicebat in de ſenſu ⁊ ſenſato.Agit ignis inq̃tuꝫ ignis calidus. ¶ Ad quartam:eſt motus cã ꝓducẽdi ignis inſtrumentaria:cauſa p̃ncipalis vel erit ignis:vl' corpora ꝑcuſſa:vel radius reflexus: ſubſtãtie.n.impfecte ñ a ſibi ſimili neceſſario oriunt.

¶ Voluit doctor ſubtilis ſcõo ſniaꝝ diſtinctione 18.ſeptimo methaphẏſice qõe.12.Animas nõ iduci niſi a deo.Sperma enim ſm ipſuꝫ nõ ꝓponebat vt eſſet principiũ actiuũ attingens vltimã formaꝫ generãdaꝫ:nulluꝫ eniꝫ impfectũ põt eẽ principiũ productiuũ totale entis pfectioris:ſemen eſt ſimpliciter impfectius forma viuẽtis:ḡ. Neqꝫ apud Scotũ põt agere ſemen virtute decidẽtis tantam in effectu difformitatẽ. ¶ Tuꝫ qꝛ:nihil põt agere in virtute nõ exiſtẽtis.Tum qꝛ:quelibet cã accidẽtaliter ordinata põt agere ꝓpria virtute:inter ſemen aũt ⁊ id a quo deciſum eſt ſemen:eſt ordo accidentalis.Hec poſitio Scoti:qꝛ nõ ſatiſfacit cõmentatori relinquat reprobata eiſdẽ rõnibꝰ quibus reprobatus eſt Plato.

¶ Aſcribit Alberto ꝙ ipſe poſuerit formas incohatas in mã ⁊ vniuerſaliter ⁊ ꝑticulariter:ẽ incohatio vniuerſalis forma corporis mãe coeua:quã Auic.⁊ Albertus poſuerũt:incohatio ꝑticularis eſt forma ſpecifica ſm eſſe impfectũ.Reſpectu aũt formaꝝ eiuſdẽ ſpeciei vna tñ inueniebat incohatio:plures erãt ꝑꝑ formas alteriꝰ ⁊ alteriꝰ rõis:ſꝫ his dimiſſis veritas peripatetica aperiat.

¶ Mens Auerr.tertia parte queſtionis varijs explicabitur fundamẽtis:primũ eſt.Non omnis cauſa equiuoca preſtantior eſt ſuo effectu: põtqꝫ impfectius ⁊ virtute aliena:⁊ ſepe virtute ꝓpria eſſe principiũ ꝓductiuũ pfectioris. ¶ Tuꝫ qꝛ:ſenſibilia propria ⁊ cõmunia idonea ſunt determinatiue ſaltem pro ꝓducendis ſpeciebus ſenſibilibꝰ ⁊ ſenſationibꝰ:quas palam eſt eſſe p̄ſtãtiores ſenſibilibus ꝓprijs ⁊ cõibus ob eaꝝ ſpiritualitateꝫ. Fantaſma quoqꝫ ſpecieꝫ ꝓducit intelligibilẽ determinatiue:qua tamen longe impfectius exiſtit. ¶ Tum qꝛ:ex aere ⁊ terra virtute propria põt generari ignis.2.de generatione.27. ¶ Tum quia:ex qualitatibus primis virtute propria oriuntur colores:odores:⁊ ſapores. ¶ Tum qꝛ:motus eſt principiuꝫ productiuũ caloris:in documẽto dico

non

non oĩs cã equiuoca eſt p̄ſtantior.cũ quo ſtat aliquã eſſe effectu pfectiorẽ:q̃ vꝫ ſm gradũ pfectionis ⁊ eminẽter cõtinet effectũ. Iteꝫ ꝯcurrẽtibus ẽt cã vniuoca ⁊ equiuoca ad eũdeꝫ effectũ:cã equoca eſt p̄ſtantior:ſi fit aũt cã equoca ſoluꝫ actiue cõcurrens nõ eſt opus eã eſſe nobiliorem effectu:qꝛ poterit forma dare eſſe pfectius effectiue q̃ det eſſe formaliter:dat.n.albedo eſſe formaliter albo:effectiue ad modũ dictuꝫ ſpeciei in medio:dixi ẽt aliqd impfectius poſſe aliena virtute ꝓducere pfectius:qꝛ volo ſemen agere virtute decidẽtis:inquo ſemine ponimꝰ virtuteꝫ formatiuã ꝑ ſemen diſſeminatam: ⁊ hoc ne cogamur adherere Platoni:hec eſt virtꝰ a peripateticis vocata ars ſũma:intelligẽtia ſine mente:hanc virtuteꝫ Ari. attribuit principijs diuinis nõ nãlibus:indiguit talis virtus ſpiritu gignitiuo eiꝰ ſubiecto eaꝫ ad membroꝝ figuratões ⁊ formas iuſte dandas vehiculante:vñ ſanguis mẽſtruus paſſiue ꝯcurrit:ſperma viri actiue ad ſoboleꝫ propagandã:⁊ in ſpermate viri eſt pars ſpumoſa in qua virtus eſt formatiua: quã partẽ non oꝫ corrũpi:⁊ aliqui volunt ꝙ poſtq̃ anima eſt inducta. Eadẽ numero virtus q̃ prius formatiua:poſtea regitiua totius corporis nũcupat:at ꝯciliator dĩa 48.tenuit hãc virtutẽ formatiuã deſinere eſſe in aduentu aĩe:⁊ vt hanc rem paucis cõplectar:ſemen agere virtute decidẽtis eſt ſemen ꝑ virtutẽ ſibi cõicatã ꝑ modum forme ꝑmanẽtis ad actionẽ ꝯcurrere:⁊ hac lege:ſemen agit in virtute nõ exiſtentis:hoc eſt ꝑ virtutẽ ei cõicataꝫ ab aĩa generantis:que nõ exiſtit:⁊ cũ ſemen ſit inſtr̃m aĩe erit ordo eſſentialis inter ſemen ⁊ animã illius a quo deciditur ſperma.Secundũ fundamentũ eſt.ideꝫ agens diſponit mãꝫ pro introductiõe forme ⁊ inducit formã:7.methafiſice.31.⁊ hoc qñ eſt diſpoſitio eſſentialiter ordinata ad aliquẽ actum:lꝫ eni calor in igne exiſtens poſſit ex nã ſua inducere aliquẽ graduꝫ caloris:tñ non põt inducere illum gradũ:qui eſt vltima diſpoſitio ad formã ſubſtantialeꝫ niſi virtute ſubſtantie.Teneo enim calorẽ ignis:nõ poſſe ex ſe inducere in aquã caloreꝫ aque incõpoſſibilem:ſolus nãqꝫ calor quamq̃ ſit igni rõ calefaciendi:nõ tñ ſolus eſt ei ratio generandi ſubſtantiam. ¶ Inſurgit difficultas de aĩa intellectiua cuius peculiare ſubiectũ agens nãle diſponit:nõ tñ eam educit de potentia materie:cũ ſit ante retroqꝫ ſempiterna. ¶ Dico ꝙ ſi in homine ponat tñ anima intellectiua per quã hõ ſit hõ ⁊ animal de p̄dicamẽto ſubſtãtie:vt Thomiſtis placet:nõ video modũ quo ſaluari poſſit ab eodem agente eẽ diſpõneꝫ materie ⁊ inductionẽ forme:verũ ſm cõmentatorẽ pono aĩaꝫ cogitatiuã in homine terminantẽ intrinſece generationẽ humanã mortalẽ ⁊ multiplicatã:⁊ intellectũ ꝯcomitantẽ animã cogitatiuã ſm gnãleꝫ mundi influxũ:vnũ ⁊ eternũ ante retroqꝫ:queãdmodũ.n.ab eterno intelligentie celeſtes corpora celeſtia eterna cõſtituerũt nullo agente alio ab illis coadiuuãte:ita intellectus humanꝰ nullo agẽte ꝓpinquo ⁊ ĩmediato alio a ſe coadiuuãte:nouo corpori a nã fabricato incipit copulari:ſol.n.⁊ hõ dicunt hominẽ generare 2.phẏſ.26.ꝑꝑ cogitatiuã eductaꝫ de potẽtia materie:⁊ hec eſt cã ꝙ ſoleo dicere:in homine vniri duas aĩas:infimã de numero intelligẽtiaꝝ:⁊ ſupremã formã deſibileꝫ que eſt cogitatiua:⁊ ꝑ hãc declarationẽ intelligẽtis Auer.dubio.23.prime diſputatõis dicentẽ:intellectũ poſſe vniri corpori poſſibilitate nõ ex ꝑte materie:neqꝫ agẽtis abſolute:ſed potẽtia agentis circa inſtr̃m. ¶ Tertium fundamẽtũ eſt:forme nãles p̃exiſtũt in mã potentia remota:ꝯſiderãdo ipſaꝫ ſine diſpõnibꝰ:ꝯſiderando vero ipſaꝫ cũ diſpõnibꝰ:in potẽtia ꝓpinq̃ aĩa vegetabilis ⁊ ſenſibilis p̃exiſtũt in mã in ſemine ſm virtutẽ formatiuã q̃ coagit ad inductionẽ forme:que tñ nõ ẽ forma:nec ps forme:⁊ vt dixi forme incohant vl'r in mã merito potentie abſolute materie:incohant ꝓximo rõne diſpõnũ faciẽtiuꝫ pro inductõe forme:vñ ſubiectũ alicui mutationi ſi habeat cauſalitatẽ ſupra formã euitatur creatio forme:ſi nõ:⁊ talis forma eẽt ſimplr̃ noua:crearet vtiqꝫ:hinc eſt ꝙ aĩa intellectiua ſꝫ fidem creat:cũ ſit ſimplr̃ noua:⁊ nõ educat de potẽtia mãe:at Auer.itellectũ humanũ putauit eẽ vnũ in oĩbꝰ hominibus ex vtraqꝫ patre ſempiternum:hec de tertia parte.

¶ Cõtra determinationẽ prĩo arguit.8.methafiſice:15.agens nõ largit multitudinẽ ſed pfectioneꝫ:ſed ſi forma nõ p̃exiſteret:largiret agẽs multitudinẽ:ḡ. ¶ Reſpondet ſcola ſcotiſtaꝝ Auer. loqui de actu exiſtentie ⁊ potentia obiectiua ſibi reſpondẽte:qua potẽtia obiectiua roſa denominatur poſſibilis:roſa.n.in potẽtia eſt idẽ cũ roſa in actu:iõ agens ꝓducẽdo de potentia obiectiua ad actũ exiſtẽtie largit tñ perfectionẽ:ſed ꝓducendo de potẽtia ſubiectiua ad actũ formalẽ largitur multitudinẽ. ¶ Amplĩꝰ dicat apud cõmentatorẽ cõpoſitũ proprie ꝓduci cuius mã preceſſit formã.n.agens nõ ꝓducit:ſed exhĩt de potentia mãe.12.methaphẏſice.18.quare agẽs nãle dicet nõ largiri multitudinẽ:qꝛ qd propriĩſſime ꝓducit nõ eſt totalr̃ nouuꝫ. ¶ Rurſus dico ꝙ agẽs nãle dat pfectionẽ ⁊ nõ multitudinẽ:qꝛ nõ inducit formaꝫ:niſi p̃cedẽte ſublata:primũ.n.eſſe inductõis forme inducende eſt primuꝫ non eſſe forme abiciende. ¶ Secũdo principaliter arguit.2.phẏſicorum.3.ponit differentia inter nãlia ⁊ artificialia:per hoc ꝙ naturalia habent in ſe principium

sui motus:nō aūt artificialia:aut igitur tale ꝓncipiuz est passiuū:ꝛ hoc nō:qz eque bene artificialia habent in se ꝓncipiū sue factionis passiuuz: sicut ꝛ nālia:alioquin impossibile esset ea fieri:ḡ tale ꝓncipiuz est actiuū:ergo in mā ante aduentū forme est ponēda potentia formalis:ℙ Solutio est nālitas motus ꝛ mutatōis attendit penes ꝓncipiuz passiuuz nālis.n.mutatio est ſm quā passum mutat sicut aptuz natum est mutari a quocū qz agente:vñ elleméta nāliter tendūt ad loca sua: qz sic sunt apta nata moueri:qō est ꝓp ꝓncipiū passiuuz quo sic nāliter inclinātur:accidit autem infirmo qui ad sanitatē tendit ꝙ sit medic⁹:vel ꝙ habeat artez que est principiuz actiuū sanitatis: nālia ergo habent ꝓncipiuz passiuum nāliter inclinatū ad formaz nālem:artificialia nō:ꝛ hoc est ꝙ dicūt multi ꝙ mā artificialiū vel est in potētia neutra respectu forme artificialis:sic ꝙ neqz i ipsum nāliter inclinat neqz ō nāliter:appetēdo opposituz illius:vel forma artificialis recipit in mā ō naturalē eius inclinationē:principiū itaqz passiuuz in artificialibus nō habet ad formaz naturalem aptitudinē:pōt.n.potentia passiua eē sine aptitudine:vt in graui potente esse surſuz:ꝛ aptitudo nālis sine potentia passiua:vt in ceco apto: nō potente tñ videre:aptitudo enim qñ est ex parte virilqz extremi nō deficit a rōne potētie:dicebat scotus in vltimis qōne.18.ℙ Postremo arguitur:2.phȳsicoꝝ.78.si dom⁹ esset eoꝝ que nā sunt:sic fieret a nā:sicut nūc fit ab arte. Et textu cōmenti.86.si ars nauifactiua esset in lignis similiter faceret nauim:ex hoc arguit sic:si domus fieret a nā ita fieret a nā sicut fit ab arte:sed fit ab arte vt a principio actiuo:ergo:similiter ex secūda auctoritate:si ars nauifactiua esset in lignis: similiter faceret nauiz:sicut nunc natura in nālibus operatur:sed ars est principiū actiuū:ergo. ℙ Respondeo intentionē Ari.esse:artem ꝛ nām si domuz fabricarent:eūdem ordinez obseruaturas:nō est verum ēt nām nō agere ꝓpter finez: qz non deliberat:quasi deliberatio sit pcisa causa quare agens agat pp finem:vbi enim ars nauifactiua esset in lignis:que ars nō deliberaret sz mere naturaliter ageret:adhuc ageret ꝓpter finē: sic ēt facit natura ꝙ aūt natura etiam ꝙ non deliberet agat ꝓpter finem:apparet:quia frustratur ꝛ sepe errat in suis operationib⁹ perficiendis error autem ꝛ inordinatio nō sumit nisi ex ꝓparatione ad finē:hec de digressione sufficiant.

Tex.cōmen.35.

Dicamus igitur ꝙ si infinituz. Quia sermo Ari.est breuis saltem dz in arduis:conat Auerrois reducere textū Ari.ad tres sylogismos. ℙ Primꝰ ē in scōo mō scōe figure:ꝛ est talis:omne cōpositū notum est cōposituz scituz ex quibus ꝛ quot cōponit:ꝛ est hec sine medio. Nullū cōposituz ex infinitis in forma:quantitate:qualitate est cōpositum scitum ex qbus ꝛ quot cōponit:hec est cuz medio:ergo. Nullū cōposituz ex infinitis in forma:quātitate:ꝛ qualitate est cōpositū notum. ℙ Secūdus sylogismus est in scōo ꝓme figure:ꝛ est talis. Nulluz infinituz in numero:aut magnitudine aut forma est scituz ex qbus ꝛ quot ꝙponit:hec est cū medio. Omne cōpositū ex principijs infinitis in numero:quāti tate:aut forma est infinitū in numero:aut magnitudine:aut forma:hec est sine medio:ergo. Nullum cōposituz ex infinitis est cōpositū scitū ex qbus ꝛ quot cōponit. ℙ Tertius sylogismꝰ est iterum in scōo ꝓme figure:Nulluz infinitū est scibile. Omne infinituz in numero:magnitudine ꝛ forma est infinitū:ergo:Nulluz infinitū in numero:magnᵉ:ꝛ forma ē scibile. Et in istis sylogismis illa ꝓpositio est maioz in qua ponit predicatū cōclusionis:illa minoz.in qua inuenit subiectū conclusionis siue primo loco:siue scōo ꝓferat:ꝛ ꝓpositiones adducte ab Auerroi de ꝓdicato infinito valent vlēs negatiuas:vt dixim⁹:quare qui infinita dicit esse principia tollit rei quaz tractat cognoscende facultatem.

ℙ Circa cōmentū 35ᵐ. Est in primis. Aduertenduz. Logica docēs q̄ ex ꝓpꝛijs ꝓncipijs ꝓcedit ad ꝓpꝛias ꝛ necessarias ꝙclusiōes est notitia cōclusiōis logicalis acqsite p demōstrationē. Logica vtens est duplex:alia vtik instrumēto:alia:maxima ꝓpositōe in logica ōclarata. Logica vtens instrumēto demōstratiuo est sciētia:q̄ quādoqz ē phȳa nālis:mō mathematica:iterdū diuina. Logica vtens sylogismo dyaletico est opinio:que ē interdū nālis:iterdū mathematica:qñqz diuina. Logica vtens maxia:sciētia dici nō pōt:ꝛ hec cōfideraī dupliciter:vel vt illa maxima applicatur sciētijs particularib⁹:ꝛ ita appellaī modus non ꝓpꝛ⁹:vl vt applicaī metbaᶜ:q̄ qz est equalis ambit⁹ cū logica:dz modus ꝓpꝛ⁹ metbaᶜ:B idez bz 7metbaᶜ.2. ℙ Est scōo cōsideāduz:colligitur ex textu ꝛ cōmento.35.ꝙ deus est tm̄ finiti vigoris: aliter non esset cognoscibilis:ꝛ hz Ari.loquaī de cognitōe hominis:qz tñ q̄ ab homine ñ intelligūtur:a nullo intellectu cōprehēdi pōt:nō si deus nō intelligeret ab homine:nec ab itelligētijs mediis ḡ itelligētie medie eēnt penit⁹ nō intellecte:ꝓia ꝙña tz boc fundamēto:qz intellectus human⁹ est pura potētia in gnē intellectuū:ḡ si alicuꝰ itelligibil ipse nō sit capax:nec aliqs alⁱ intellectᵘˢ:secunda

cunda procedit:quia constat intelligentiam superiorē non intelligere inferiorē ꝛ in intelligētijs que non intelligit supioꝛez:nec inferiorē:hec colligunt.2.metbaᶜ primo.

Digressio Prima.

Queritur prio:vtrū infinitū ſm ꝙ infinitū sit ignotū:ℙ In primis videt ꝙ nō. ℙ Tum qz:infinitū ē diffinibile:de ipso tractaī sciētifice. Et opositū eius est nāliter ab intellectu ꝓprehēsibile: ℙ Tum qz:due intellectiones pñt simul esse in intellectu:ḡ infinite:iste est modus arguendi Ari. 4 phisicoꝝ.76.si plura corpora pñt eē in eodem loco:ḡ ꝛ infinita. ℙ Tum qz:cū intelligo oēm hominez eē animal:intelligo infinita:qz oēs homines possibiles q̄ sunt infiniti. ℙ Tum qz:potens intelligē aliqō totuz:pōt nāliter intelligē oēs partes eius:sed ꝙstat ptes alicuⁱ⁹ totius cōtinui esse infinitas:ergo. ℙ Tuz qz:motᵘˢ ꝛ tꝑus sunt infinita:ꝛ intelligunt. ℙ Tū qz:forma p bācmām ꝛ illam pōt determinari:ḡ est infinita. Et mā ꝛ quātitas interminata:quatenꝰ sunt in potētia ad būc actum:vel illuz dicuntur infinita:tamen a nobis comprehenduntur.

Ad oppositū est cōis omniū sntia.vñ bz ifinituz rōnez ignoti:cū.n.int obiectū ꝛ potētiā dēat esse aliqua proportio:ꝛ nulla sit finiti ad infinitum:ideo ꝛc.

Pro expeditōe quesiti. ℙ Aduertēduz pᵒ:lz infinitas cōclusiones possit vnusqsqz pcipere demonstratōe illis peculiari:nō tñ pōt qsplam infinitas ꝙprehēdere ꝙclusiones. ℙ Scōo notanduz infinitū sub mō infinitatis nō pōt rō humana cōprehēdere:sz quatenꝰ infinitū rōnem tz finiti pōt bō infinitū ꝛspicere.i.infinita pōt intellectᵘˢ intelligere cōceptu vlī:nō peculiari ꝛ adequato:neqz pugnāt hec adinuicē:finitū ꝛ infinitū opponunt ꝛ infinitū intelligiī vt rōnem bz finiti:qz ꝓprehēditur infinitū sub rōne finiti cōceptu vlī:ꝛ inadequato:nesciī sub rōne pticulari ꝛ ꝙceptu ꝓpꝛio. Ex his soluūtur rōnes:ℙ Ad ꝓmā:diffinitio huius nois infinitū est qd nois:de ipso tractatur sciētifice negatiue:quatenꝰ ostendiī ipsuz nō esse:ꝛ cū oppositū eius sit p se intelligibile:ipsum quoqz aliquo mō capi poterit ab itellectu:inquātum vz tz rōnez finiti. ℙ Ad scōaz:alig volunt argumentū ꝙcludere plura accidētia eiusdez rōnis nullaten⁹ in eodē subiecto inueniri posse:cuiuscū qz ꝙditiōis sint illa accidētia. Sūt alij q̄ tenēt nō repugnare infinita accidētia simul posse eē in eodez subiecto:qz vbi maioꝛ pluralitas nō bz maiorez repugnātiaz qz minoꝛ pluralitas:nec infinita pluralitas bz aliqz repugnātiā:vñ qz vnū corpᵒ cedit alteri:ꝛ occupat locū quē aliud nō occupat dimēsio dimēsiōi resistit:vna aūt q̄litas alteri non cedit:cū vna q̄litas alteri ñ resistat:nō si due q̄litates:vl eiusdez:alteriᵘˢ rōnis sint i eodē subiecto:ñ repugnabit merito qualitatū infinitas in eodem subiecto reperiri:qz tñ spēs sensibiles ꝛ itelligibiles ab obiectis pendēt que finita necessario sunt iō nunqz infinita accidētia simul i eodē subiecto cōperiunt. ℙ Tertia ꝛ quarta ꝓbant infinita capi posse cōceptu vlī ꝛ inadequato. ℙ Ad gntaz: sunt motus ꝛ tꝑus infinita successiue ꝛ potentia actu tñ finita. ℙ Ad sextā:dico prio quelibet forma ex se purā hz pfectionē.que p hāc ꝛ illā mām pōt determinari:ꝛ hoc mō q̄libet forma subcelestis infinita est seu interminata:ꝛ tale infinitū est p se cognoscibile:dico scōo:mā ꝛ quātitas interminata sunt in pura potētia ad būc actū ꝛ illum: ꝛ ita ſm similitudinē quandam infinita dici pñt: ꝛ hec aliquo mō sunt itelligibilia. Cōcludo itaqz infinitū proprijssime nihil aliud eē q̄z q̄ztū interminatū:qō:pñti digressione:ostensuz est ab itellectu humano non esse perceptibile conceptu prio ꝛ adequato ꝛc.

Digressio Scōa.

Subitaī secūdo. Nungd cognitio totiᵘˢ pendeat ex cognitōe partiū quantitatiuaꝝ. Qō facit difficultatē in ꝓposito est istud:cū totuz pendeat ex partibus quātitatiuis quātū ad esse:pēdebit ꝛ ab illis quātuz ad cognosci:vñ existimāt retentiores ꝙ partes qualitatiue ꝛ quātitatiue actuales cōducant ad cognitionē totius ptes aūt potētiales:cuz sint infinite nō opus sit vt pcipiant si totum ꝓprehēdi ꝺbeat:ꝛ errauit Anaxagoras credens in hac aqua infinita esse actu ꝓncipia ꝛ partes tam eiusdē q̄z alterius rōnis actu infinitas:sz itaqz arduū sit habere cognitionē ꝛ numerū partium quātitatiuaꝝ alicuius totius potentiuz p se existere:nihilmin⁹ si totuz distincte intelligaī:oz vt oēs talis ꝙditionis ptes pcipiant. Contra hec ꝓpositū. Hoc totū est cōposituz ex tot ptib⁹ quātitatiuis potētibus p se existere:nō est ꝓmi modi:nec secūdi:ḡ:antecedēs ꝓbaī:qz in homogeneis idem est iudiciū totius ꝛ ptis quantuz ad p̄dicata que p se ꝛ parti ꝛ toti ꝙcedunt:sed eē cōposituz ex tot ptibus quātitatiuis attribuit toti: ꝛ nō parti:ḡ. ℙ Quare tenenduz est vnūquodqz totuz distincte cognosci:qñ sciunt ea p̄dicata que in primo mō ꝛ scōo de toto enūtiant:ꝛ si sit aliqō totum discōtinuū ꝙ nō sit vnū p vnam formā:cū termin⁹ tale totuz significās nō possit esse subiectum respectu predicati primi modi:vel secundi. Volo illud totuz non esse obiectum scibile:ꝛ ita nomen significans congregatum ex corporibus celestib⁹ nō poterit subici respectu predicati pri-

mi modi vel secūdi:Et cum cuiuslibet subiecti nō sint nisi finita predicata primi modi vel secundi errauit Anaxagoras faciens principia ex ḡbus res nāles essentialiter componunt infinita actu: sunt itaq; multe ꝓpositiōes:quas alij: nō tñ ego affirmo eē scibiles. Be toto sensibili nihil ad p/sens q; cōstat totū videri posse:dato ḡ nō queli/bet pars illius videatur:hec sufficiāt.

¶ Textus cōmenti.36.

Et etiam illud cuius. Ra

tio ē talis. Totū regit paruitate:mag^{nc}: finitate:infi/nitate:terminatōe:ꝛ interminatōe partū earum que sunt ſm quātitatē:ergo si parue erūt partes: paruū habebit ꝛ totum:si magne:magnū:si infi nite:infinitū itidez erit ꝓpositū:sed viuētib^{9} oīb^{9} magnitudo finita inest:ergo ꝛ partibus.

¶ Circa cōmētum 36^{m}. Est primit^{9} aduertēdū: ps nō ē eiusdē mēsure cū toto sz ē i toto ſb ea q̄/titate quā exposcit ꝓpositū:itaq; aucto vel dimi/nuto toto semp inueniūtur ptes ꝛ totuz in eadez ꝓportione. Totū enim maius:maiores:min^{9} mi/nores:sibi vendicat partes virtute itaq; bui^{9} ꝓ/positionis. Totuz ꝛ ptes sunt eiusdē mensure:te nent ꝓpositiones Textus cōmenti pītis. ℣ Se/cundo notādū est:ptes qualitatiue sunt mā ꝛ for ma:pp quarū augmētuz nō vocat viuēs auctum nō enim bos dī magn^{9} pp animā eius:ptes quāti/tatiue:alie sunt in potētia in toto:ꝛ sunt ptes car nis cōtinue:alie sunt partes in actu in toto ꝛ sunt partes que vicisim a sese ꝛ a toto separari queūt: sunt inquā partes ad se inuicē distincte atq; non continue:harum augmētū causa est augmenti to tius:non primarum.

¶ Tex.cōmenti.37.

Et etiam si ista genera.

Sensus est:si ex aqua caro resolueret cōtinuo:aut excretio illa finietur:ꝛ ita nō erit quoduis i quo/libet:aut illa durāte in magnitudine finita infini/te magnitudines equales iuenient:qō dicere aut sentire superat omnez stalliditatem.

¶ Circa cōmentū.37^{m}. In primis sciendum est: si species corpoꝝ cōsimiliū fuerint oēs insimu/cez:nihil generat ab aliquo p trāsmutationē.ſ. ꝛ motuz:ꝛ in ligno erant infinite ptes actuales:nō solum potētiales:ꝛ subiūgit omne corpus finitū per exitū corporis finiti multotiēs necessario cō/sumi. vnde resecari finitū a finito:vel intelligitur ſm eandē ꝓportionē:vel ſz eandē quātitatē:pri mo modo nunq; ꝓsumit finitū:sed bene secundo modo:ꝛ ita stant ista simul:ꝓtinuuz est diuisibile in infinitū. Et cōsumit per resectionē partiū:in magnitudine quoq; finita sunt infinite ptes eius/dez q̄titatis cōicantes:nō tñ non cōicantes. Et assignato vno corpore ſm omnē dimensionē pe/dalis q̄titatis:in tali corpore erunt infinite ptes ꝓportionales equales ſm qd nō simplr:nō enim valet:vt moderni dicūt:iste partes sunt equales ſm longitudinē:ergo sunt equales:sunt eiusdem longitudinis:ergo eiusdē q̄titatis. ℣ Amplius assignat cōiter differētia inter has ꝓpones:hoc ꝓtinuū hz infinitas ptes equales nō cōicātes in/finitas ptes equales nō cōicātes hz hoc ꝓtinuū.

¶ Est scdo aduertendū:in translatōe greca:est ista ꝓpositio:sed tñ non excellit magnitudo par/uitatez, i. caro q̄q; est ita parua ḡ non pōt esse mino:ꝛ nulla magnitudo carnis excedit ipsam ſm paruitatē:ꝛ colligit dari maximū ꝛ minimuz in qualibet re nāli:vt dicam in digressione.

¶ Tex.ꝛ cōmen.38.

Et cum hoc si oē corp^{9}.

Ratio presens plura cōprehēdit incōuenientia. Primuz ḡ daret minus minimo: qz si a minima carne separaret aqua:exiret ꝛ caro:ꝛ omne cor/pus necesse est fieri minus p remotionez ptis ab eo:ꝛ ita daret minus minimo. Scōm absurduz: in qualibet re finita inuenirent corpora infinita. Tertiū est:in pte separata a toto existerēt oīa simi/mō cū toto:ꝛ ita in aliquo eēnt infinita infinities equalia ꝛ extrabibilia.

¶ Tex.ꝛ cōmen.39.ꝛ.40.

Hoc autem quod dixit.

Sentētia est. Ista ꝓpositio:res nō distinguūtur: est vera ſm ptem:qz accidētia nullaten^{9} a subie/cto separari pōt:ꝛ cū mens diuina multa separa re attentauerit:que separi nō pōt erat vilis ꝛ insi pientissima: nō poterat qdem intelligētia distin/guere in quantitate:qm̄ impossibile est:vt sit ma/gnitudo qua nulla est minor. i. non pōt assignari aliqua magnitudo ita parua:quin i illa sint actu infinite magnitudines:ꝛ qz in q̄libet pte separa/ta a toto inuenīnt oīa simili modo cuz toto:ideo talis actio nunq; cōpleri poterat. ℣ Amplius ſz simile generet.a simili ſm speciem ratione agētis non tamen ratione materie:ꝛ inducunt presenti parte varij modi generationis ex parte materie prim^{9} est:quādo genitus ꝛ id ex quo fit generatio sunt

sunt eiusdez rōnis. Secūdus:quando generatur aliqd ex diuersis materijs alteri^{9} ꝛ alterius rōis. Tertius est:cū generat aliqd ex vna materia nō eiusdē rōis oio cū generato. Quartus est:qñ ge/neratū est penitus dissimile illi ex q̄ fit generatio: exempla constant in littera.

Digressio.

¶ Quia Aristo. ꝛ Auer. textu ꝛ cōmento.37. ꝛ.38, affirmauerūt dari maximaz:minimāq; car/nem:iccirco dubitanduz est. Nunqd entia nāli sint maximo ꝛ minimo determīata. ℣ In primis vī ḡ nō. Tum qz minimū nāle est quantū:ergo ē diuisibile in partes potentes esse hoc aliqd:sicut enim essentiale est quanto diuidi in ptes:ita est ei essentiale ḡ singulū eoꝝ in que diuidit possit esse hoc aliqd. ℣ Tum qz:in homogeneis idē est iudi cium totius ꝛ partis:scōo de aīa.9.sed minimuz pōt p se existere:ergo ꝛ pars minimi. ℣ Tuz qz:in vacuo sit minima aqua:diuidat:nō quertent par tes minimi in ꝓtinens:cū nulluz sit ꝓtinēs:nō sta/bit mā sine forma substātiali:nō ānihilabit totū: ergo cū nō destruet aqua:pmanebit forma aque substātialis in quacūq; modicissima mā. ℣ Tum qz:si. a. sit minimū generādū:pedalez exposcens quantitatē:et. b. corrūpendū:requirens bipeda/litatem cuz dimidio:sintq; .b. minimi tres quarte perfecte dispōsite:nō poterit saluari:que forma in tali mā inueniret:cum nō sit talis materia pre/parata qualitatiue ꝑ forma corrūpēdi:nec q̄ti/tatiue ꝑ forma generandi. ℣ Tuz qz:si daret mi/nima pars forme que in instanti induceret. Aut secūda pars forme in eodē instanti induceret:qō esse nō pōt:ne tota forma simul in instanti ab agē te causetur. Aut in alio ꝛ alio momēto:pduceret alia ꝛ alia particula forme:que quidē particule si sine quiete media inducant:erit motus ex muta tionib^{9} vel mutatis esse cōstitutus:si quies cadet media:erit agens nāle passo dispōsito aplicitum sine actiōe. Erit quoq; intēsio forme discōtinua. Aut secūda pars successiue cōtinue inducet per parte post partem in infinitū:ꝛ hoc securuz non vī:qz cum agens sit equalis virtutis ꝛ eque pas/so approximatū:quēadmodū ꝑmā parte potuit simul inducere:ita illa inducta poterit aliam illi equalez totaz simul ad exitū pducere. ℣ Tuz qz: omne agens prius ꝛ velocius agit in parte pas/si ꝓpinquā q̄z remotā:cum parti ꝓpinque melius applicetur q̄z distanti:ergo prius inducet formā in parte minori q̄z maiori. ℣ Tū qz:daretur vlti/mum esse permanentis:applicato enim agente mi nime carni:est vez dicere:nunc caro ista est:ꝛ im mediate post hoc nō erit:ꝛ si nō admittat casus. Nō poterit minimū geris cōdēsari:qz si ꝓdensa/retur:daretur minus minimo. ℣ Tuz qz:ignis in infinituz augeri pōt. 2. de aīa. 41. ℣ Iste rōes fa/ciunt vt multi clarissimi auctores teneant nō da/ri maximuz:neq; minimū ex causa intrinseca. pōt enim forma quantuz est ex parte ipsius inueniri in mā q̄tuncūq; magna aut parua: sed qz pōt assi/gnari minimū ignis potens medio corrūpēti re/sistere dari minimū ex causa extrinseca affirmarūt Fuerunt alij qui minimū:ꝛ maximū taz extrinse/ce q̄z intrinsece penitus negauerūt. ℣ Cōtra istos est auctoritas Ari. textu cōmēti.37.ꝛ.38. qui cō dēnauit Anaxagorā accipientē modo minimū il lius exquo fit segregatio:modo minimū eius qō segregat. Et scōo de aīa.41. oīum natura cōstan tiuz est determinata ratio magnitudinis ꝛ paru itatis. 6 phyſicoꝝ.32.49.91.7. phyſicoruz.2.8. phyſicoꝝ.62. hoc idē palam colligitur.

¶ Pro expeditione tanti quesiti duo faciaz:in primis notabo quedā:demū argumēta soluent.

¶ Quātū ad primū:est primo aduertēdū: que/libet forma nālis limitat sibi tantā q̄titatē:itaq; sub minori stare nō pōt:sed sub illa potest ꝛ sub qualibet maiori citra maximā q̄titatē:que maxi ma q̄titas ē q̄titas sub qua forma existere pōt: ꝛ sub nulla maiori:sed sub qualibet minori supra minimā q̄titatē:latitudo itaq; q̄titatis qua vna forma pmittit terminat vtroq; extremo affirma/tiue:vt colligit. 6. phyſicoꝝ.91.8. phyſicoruz.62. 2. de aīa.41.ꝛ ratio est:quelibet forma substan/tialis hz virtutes suas nāles determinatas:ergo quelibet forma substātialis limitat sibi q̄titatez determinatā. Virtus enim insequit formā in ordi ne ad māz ꝛ q̄titatez:quoniā in maiori quāto est maior virt^{9}. 8. phyſicoꝝ.92. Rursus forma sub/stantialis nō est apta nata operari i quacūq; mā: ergo neq; induci:neq; in quauis modicissima mā pōt forma ꝓseruari:ergo neq; introduci. ꝛ ita la/titudo quātitatis erit affirmatiue termīata si de maximo ꝛ minimo nāliter dispositis intēdamus: qz si de illis simplr loquamur:terminabit latitu/do negatiue:bis fundamētis qz assignato mini/mo ex causa intrinseca:illud:mediū corrūpēs su/perabit excessu diuisibili:ergo sublata medietate excessus:poterit p se stare minus minimo. Item datur vltimuz dispositionis nālis:ꝛ vltimū q̄ nō dispositionis pternālis:qz dato quocūq; pter/naturaliter dispōsito: de illo est verum dicere q̄ prius erat pternāliter dispositus: ergo dabitur minimum nāliter ꝛ non pternāliter dispositum.

¶ Est scdo cōsiderandū:primus orbis ꝛ maxio ꝛ minimo termiat. Planete vero minimo tñ. ꝛ ratio est:primū orbē pficit tñ prima intelligētia: planetas plures intelligētie nobilitāt: vna tamē tantum ſm esse reale:inferior enim intelligentia

sine superioꝝib⁹n ō informat:ꝫ bene superioꝝ absꝯ inferioꝝi. ℣ Amplius intellect⁹ humanus nullo modo terminat:cū sit omniū intelligibiliū capax. verūtamen inuenit pfectissimuꝫ qō possit intellectus recipere: ⁊ est prima intelligētia:imperfectissimū:⁊ est forma elemēti.materie enim prime repugnat suscipi i itellectu cū sit pura potētia. ℣ Materia quoꝯ forme educte receptiua non terminat aliquo termino:cū sit receptiua omniuꝫ formaruꝫ sublūariū scōm esse reale. ℣ At in elementis reperit maxima dimēsio que ē ipsius ignis:quā materia pōt recipere ⁊ minima que ē terre:i mistis maxima ⁊ minima dimēsio quā possit habere materia est mihi icognita atꝯ icircūspecta. ¶ Est tertio obseruandū:in substātijs homogeneis ⁊ etherogeneis inuenit maximū ⁊ minimuꝫ affirmatiue naturaliter dispositа. Datur quoꝯ maxia ⁊ minima quātitas ⁊ qualitas nō absolute:ꝫ in respectu ad subiectū vel formā.vnde dū nascit ignis p rarefactionē ⁊ perit per ꝯdēsationē:inuenit minimus ignis:nō maximus.⁊ hec est cā ꝙ ignis pōt pmanere sub maiori quantitat⁊ ꝯꝫ generari aut corrūpi. ℣ At dū terra ꝓducit per condensationē:ōstruit per rarefactionē:ꝓcedit maxima terra. pōt enim terra sub minori quātitate conseruari ꝯꝫ ꝓduci aut destrui. ℣ Aer vero ⁊ aqua si ex corpore denso oriāt:minima quātitate erit eoꝝ generatio atꝯ corruptō:si ex raro:maxia. ℣ Dicta quoꝯ homogenea sunt maxio ⁊ minimo terminata: sīliter ⁊ etherogenea. ℣ Itē quātitas mathematice cōsiderata nō terminat:neꝯ qualitas absolute:sed in cōparatione ad formas substantiales in materia introducēdas ⁊ cōseruādas mediantib⁹ dispositionibus qualitatiuis ⁊ quātitatiuis sunt quātitas ⁊ qualitas maximo:minimoꝯ terminata. ¶ Est quarto sciēdū:nihil videt qō appareat indiuisibile:siue videat per se p intētionē sibi apꝓpriatā:siue p accidēs ⁊ indistincte:vt sentiuntur partes sensibilis:que sunt sensibiles etiā si non possent sentiri.⁊ si aliquis visus posset per se pati ab aliquo:⁊ a subduplo:a subquadruplo: ⁊ ita deinceps:ille visus esset infiniti vigoris:qꝛ in infinitum minoꝛato visibili in infinituꝫ maioꝛatur visus debens illud videre: in de sensu ⁊ sensato.nō efficitur tamen visus infinite perfectionis si patiatur ab aliquo partialiter ⁊ indistincte ⁊ a subduplo ⁊ subquadruplo ⁊ sic in infinitum.infinite enim parua est certa albedo visu sensata in toto:nō tñ infinite pua albedo seoꝛsuꝫ existēs vt nō in toto videri pōt,vñ cōcedūt maximū visibile qō nō pōt p se videri:qꝛ boc nō pōt p se videri:nec aliq̄ sibi equale vl̄ min⁹ sub tāta quātitate ꝑcise sub qua ē:ꝫ qōlibꝫ mai⁹ vel cuilibꝫ maioꝛi aliq̄ equale. Dat tñ mīmū visibile qō possꝫ p se videri a determiato visu:certa itēsiōe:certo spa⁹:certa signa facꝫ distātia. ℣ Ampli⁹ repit maxia distantia p quam ignis pōt agere in passuꝫ:⁊ ē minima vltra quā nō pōt fieri actio. ℣ Et inuenit maxima distātia p quā visibile agit in visuꝫ:⁊ est minima vltra quā nō pōt visibile agere in visuꝫ ꝓpter distantie magnitudinez:qꝛ inter oēs distantias vltra quas nō pōt pp distantiaꝫ magnitudinē:hec ē minima: sed ꝓpter spatij exiguitatē comperta ē maxima distantia vltra quā visibile nō pōt agere in visuꝫ. ¶ Est quinto notandū:res naturales incipiunt esse per primū ꝙ sic:desinunt per primū ꝙ nō.vñ si ex aere generetur ignis:minima quantitas sub qua oꝛietur ignis:erit minima sub qua non stabit aer:⁊ maxima sub qua aer potuit generari.si vero ex igne ꝓducat aer ab agente condēsante:maioꝛi quantitate generabit ꝯꝫ ꝙseruabit: ita ꝙ erit verū dicere:nunc aer ē sub tanta extēsione:⁊ īmediate post nō erit.si ex terra ⁊ aqua:minoꝛi: ita ꝙ verū erit dicere:nūc aer ē sub tāta extēsiōe:⁊ īmediate post hoc erit sub maioꝛi. At si aer corrūpat: illa quātitas q̄ erat maxia sub qua generabat:est minima sub qua nō pōt stare aer:⁊ illa q̄ erat minima sub qua generabat ē maxia sub qua remanere nō pōt. Dis notādis cōstat quid de minimis sentiendum sit.

¶ Quātū ad secūdaꝫ ptē digressiōis:rīdeo prīo ad primā rōnē:minimum ē quātū ⁊ diuisibile i ifinitū scōm designationē:⁊ ñ scōm actualē sepationē. Alij dicūt minimū vt ē quātū mathematice eē diuisibile i ifinitū:ñ vt ē nāle. Sunt q̄ asserūt Aristotelē.5.methafisice.18.notificasse quantuꝫ i cōi ad ꝙtinuuꝫ ⁊ discretuꝫ. ℣ Ad secundā:dico ꝙ idē ē iudiciū totius ⁊ partis:in homogeneis:⁊ in his que per se pti ⁊ toti attribuunt:ō si minimū ignis per se existat:hoc ñ ē inquātū ignis:ꝫ vt stat sub debita quātitate. ℣ Ad tertiā:dicūt alīq ꝙ si minimum aque in vacuo secet:ꝙ stabit mā sine forma substātiali: q̄ Auer.non satisfaciūt opināti materie repugnare eē absꝯ forma substātiali. Alij putant ibi diuisionē fieri nō posse. Quidā eā volunt induci formā que i ptib⁹ māe quātitatiuis reseruari poterat:quēadmodū ad formā animalis segtur in mā forma cadaueris. ℣ Ad quartā:dico ꝙ in tali mā inuenit forma corrūpēdi:⁊ nō generādi:licet enim dispositiōes qualitatiue ⁊ quātitatiue regrātur pro noue forme īductiōe:tñ dispōnes quātitatiue sunt magis necessarie pro esse forme ꝯꝫ qualitatiue:cum quātitas sit materie propinquissima. ℣ Ad quartā:dico ꝙ si calidū sit approximatum frigiditissimo īmediate p⁹ b erit remissa frigiditas sine caliditatis īductiōe:⁊ ita erit dare minimū calidutat] itroducēdū n̄p motū ꝫ p mutatiōez q̄ mutatio finis erit mot⁹ ꝑcedēt]:q̄ subiectū ad caliditatē

ad caliditatē dispōebat:post aūt īductionē caliditatis minime:intēdet caliditas p ptē post ptē in īfinitū:⁊ bui⁹ rei dat exēplū Gregoꝛi⁹ arimīnēsis primo sniaꝝ distinctōe.17.q.2.sit corpus luminosum subito creatū aerē decē pedū in instanti illuminantē:palā ē ꝙ in decimo pede nō introducet lumē ita intēsuꝫ:veluti in primo:⁊ tale corpus si moueat versus decimū pedale:intēdet lumen in decimo pedali:ergo successiue:cū oīs intēsio sit ꝙtinua:⁊ cā huius ē:qꝛ non dat prima qualitas in potētia:ꝫ cōcedit ꝓia qualitas in actu: ⁊ dū remittit qualitas:opus ē deuenire ad minimā in instāti abīciendā. ¶ Ad quintam:docent aliq.verū eē agens pri⁹ agere in ꝓpinquū ꝯꝫ i distans:de maioꝛi minimo nō ō minimo. Vel agēs prius agit.i.foꝛti⁹ in ꝓpinquū ꝯꝫ in distās: neꝯ agēs nāle meli⁹ applicat parti ꝓpinque minimi ꝯꝫ remote:īmo equalr applicat ad illas ꝫ cōtactum virtutis:ꝫ nō ꝑm ꝙtactum corpis. ⁊ scribit Gregoꝛi⁹ arimīnēsis sepenumero subiectū ꝫ certā partē simul ⁊ ꝓio trāsmutari: ꝫ vero alīs partes moueri postea successiue:iterdū subiectū trāsmutat ptibiliter ⁊ ꝙtinue: ⁊ tūc nō incōuenit ꝙ minoꝛ ps forme ꝯꝫ minime introducat:qꝛ nō ipsa seoꝛsum ꝫ cōiuncta prioꝛi ⁊ ꝑexistenti habz esse. ¶ Ad sextā:fateoꝛ dari vltimū rei pmanēt] nāliter dispositе:qꝛ datur vltimū dispōis nālis: ⁊ vltimum ꝙ non:dispōnis ꝓternālis. ¶ Ad septimā:ignis crescit in infinitū:respectu quātitatis viuentium:vel ignē crescere in infinitū intelligit vl̄ ꝑm se:vel ꝑm ptes:data qualibet pte ignis:i quolibet tpe pōt crescere: vñ pte vna destructa: reiduū reuertit ad prioꝛē quātitatē:sic nō ē in aiali. Et voluerūt multi ignē maximū ⁊ pfectissimū nō bēre ptātez ꝙburēdi ꝙbustibile sibi approximatū:qꝛ nō intēdit illō sibi assimilare. Et si agit:tñ quātū de igne ꝓducit i vna pte:tñ ōstruit i alia: vt saluet equalitas elementoꝝ:hec de minimis in presentiaꝝ sufficiant:qꝛ in ꝓcessu lectionū multa de minimis occurrēt ptractanda. Hec itaꝯ sunt que circa tertiā summā ptractanda proposuerā: qua quidem iste due propositiones sunt patefacte:principia rerum nāliuꝫ non sunt infinita. Nō quodlibet est in quolibet, qđ ⁊c.

Tex.cōmen.41.

Tmelius ē accipere. Presenti summa que ē a textu ꝙmenti.41.vsqꝯ ad. 50. ptractat hec ꝓpositio. Principia rez nāliū sunt contraria:cuius ꝓpositiōis verus sensus est idest termini cuiuscūqꝯ mutatiōis sunt oppositi ⁊ pugnātes adinuicē. in oī. n.mutatiōe inueniunt tria:subiectū:termin⁹ a quo ꝙ depdit:termin⁹ ad quē qui acquirit.est.n.mutari aliter se bēre nunc ꝯꝫ pri⁹. Añ qꝛ terminus a quo gnātiōis ꝙ ē priuatio necessario ⁊ insepabilr cōcomitat formam substātialē oppositā forme p gnātionē inducēde: iō ꝙsiderātes boc peripatetici dixerūt gnātionez incipe a ꝙrio ⁊ definere in ꝙriū.vez qꝛ mā nūquā efficeret subiectū mutationis nisi eēt priuata: dixerunt terminū a quo gnātionis eē priuationē: ⁊ hac lege principia ⁊ ꝙria:⁊ priuatiue opposita dici pñt. Snia text⁹ ꝙmēti.41.stat i boc vt pdicta ꝓpositio declaret aucte ātiquoꝝ quoꝝ aliq calidū ⁊ frigidū:aliꝝ raꝝ ⁊ densum: nōnulli plenū ⁊ vacuum principia fecerunt.

¶ Circa cōmentuꝫ.41. Est primo aduertenduꝫ: ista ꝓpositio principia sunt ꝙria:nō ē p se nota: nō est dignitas:nō suppositio sed petitio cum multa indigeat explanatiōe:que ꝓpositio ē antecedens ad boc:quot sunt principia:⁊ que. ℣ Est secūdo notādū Parmenides posuit plura principia ꝑm apparētiā:vnū ꝑm veritatē. ℣ Ampli⁹ raritas ⁊ dēsitas quaten⁹ sunt qualitates ꝙsequētes calidum ⁊ frigidū merent vocari qualitates ꝙtrarie. ℣ Rursus si vacuū ⁊ plenū vera eēnt ꝙria:opus eēt vt si vnū existeret ⁊ aliud:⁊ si vnū eēt terminatum:⁊ aliud:primo celi.44. Et ꝫ plenum non sit re vera pri⁹ vacuo:intelligitur tñ dato ꝙ eēt: qꝛ vnū ē habitus:reliquū priuatio:habitus autē est prioꝛ priuatione.decimo methaphisice. 15. ℣ Est tertio cōsiderāda distinctio posita in calce cōmenti:contrarietas ē duplex:ꝓpria: ⁊ cōis:⁊ hec iterum partitur: alia est vera:⁊ est respectu eoꝝ que sunt apta nata fieri circa idē subiectum:alia ē famosa:⁊ est respectu eoꝝ que non possunt fieri circa idē subiectū:vt vacuū ⁊ plenū. ℣ Ultima particula cōmenti: que est:qō ꝙrium ꝑm ꝙ ego credo nos appellamus disperatū:iudicio meo supfluit. Termini tamen specifice distincti dicunt dispersi. Omitto ex industria ꝙ licz rectum ⁊ rotūdum primo aspectu videant cōtraria: non sunt tamen vt ostenditur primo celi a textu cōmenti.24.vsqꝯ ad.33ᵐ

¶ Tex.cōmēti.42.43.44.45.46.47.

Manifestum est igit. Rō Aristotelis ꝙstit i b. Que non fiūt ex alīs: neꝯ ex alterutris:sed oīa que fiunt:fiunt ex bis: bec sunt principia rerum naturalium. Prima cōtraria non fiunt ex alīs:neꝯ ex alterutris:ꝫ omnia que fiunt:fiunt ex bis:est eiz ex cōtrario que/

uis generatio:ꝛ in contrarium definit omnis corruptio:ergo ꝓria ẽ̄ria sunt ꝓncipia rer̄ nāliū.

¶ Circa ꝙmētū 42ᵐ. Attēdēdū ꝙ alter fieri ex altero ꝑprie ẽ sicut fit status ex ere qđ permanet: fieri aūt albū ex nigro ẽ ꝑprie fieri albū post nigrū:ẽ̄ria ergo ꝛ ꝓncipia non fiunt ex alterutris: ver̄ ẽ ꝓprie:vnuꝫ tm̄ fit ex alio ip̄roprie. Et alij dixerunt ꝓncipia nō gnāri ex seinuicē in eodē genere cāe:vel tāquam ex ptibus. ¶ Ampliꝰ dixit Auerois:siue sint ꝺm recip̄rocationē:siue non:qz Aristoteles voluit mām eē cām formę:ꝛ formam māe.2.phisicor.90.Auicēna nō. ¶ Rursus si aliquid debeat eē ꝓncipiū p se:opus ẽ ꝙ maneat ī genito:ꝛ sit de eēntia geniti:iō ob defectū huius dimensiōes itermiate nō sunt ꝓncipiū rer̄ nāliū: ꝫ nō fiāt ex alīs:ꝛ maneant in genito.

¶ Circa cōmētū.43ᵐ. In ꝓmis attendēdū ẽ: ꝙ nō vnūqōꝫ patit a quocūqꝫ:passiōe corrupti ua:qz forme eiusdē rōnis regrunt subiecta eiusdem rōnis:diuersaꝫ:diuersaꝫ.2.ð aīa.24.26.7. phisicor.29.12.matha.22.ꝛ hec ẽ cā ꝙ Egidiꝰ: Scotꝰ:Occhā:ꝛ nōnulli alij putauerūt materiā celi ꝛ horꝫ inferiorꝫ eē eiusdē rōnis:qz quātitates erant eiusdē rationis ꝛ diffinitionis:est tamen dicendum quātitatem mathematice consideratam eē eiusdē rationis:naturaliter:alteriꝰ:quoniam in diffinitiōe quātitatis mathematice sumpte nō locatur subiectum:sed bñ quādo nāliter diffinit. ¶ Ampliꝰ actio ꝛ passio ẽ quasi genus omniuꝫ trāsmutationū.i.ꝫ rōnem generis respectu cunctaꝫ mutationū.nō eiꝫ lr̄ q̄si semp vizꝫ distracti uā. ¶ Rursus albedo si elementa veniāt de nouo ad mixtionē:nō fit ex nigro:nec ex alio colore medio:qz elementa nō sunt colorata:cū color sit conditio mixtis cōcessa:verꝫ erit tunc albedo per accidens ꝛ ꝙ viā sequelle:ꝛ notāter Auerois loquit disiunctiue:qñ dicit:albū fit ex ẽ̄rio:aut ex medio qz adhuc nō erat declaratū:albuꝫ fieri ex medio: vt ibi ẽ ẽ̄riū:vt declarabitur.5.phisicorum.6.52. ¶ Iterum ꝓriuatio ꝛ habitus circa idē subiectū: naturam seruant cōtradictorioꝝ:ꝛ licet Albertꝰ dicat dispositū ad musicā eē mediū inter musicaꝫ ꝛ imusicā:tamen ꝺm Cōmentatoreꝫ non dat tale mediū:sed vocasset ipse dispositū ad musicā musicum. Pōt tm̄ dici ꝙ dispositio vt ẽ qualitas quedam de nā bitꝰ:ꝙ ẽ media inter ꝓriuationē ꝛ habitū:vt vero opponit habitui:nō pōt vocari media:inter ꝓriuationē ꝛ habitū.

¶ Circa cōmentū.44ᵐ. Est diligenter obseruādum:ꝙ aliquid corrumpitur in aliud tripliciter. Primo:sc̄dario:ꝛ per accidēs:potētia albuꝫ est ꝑmū ī qō definit albū. Nigrū:pallidū:viride: sūt in que sec̄dario fit corruptio: que vero illis accidunt sunt in que ꝙ accidens fit interitus. Exēplū in substātijs. Ignis corrūpit in potētia ignē primo:in aerē aquā:terrā. Sec̄dario:in infinita ꝙ accidens:ꝛ hec ẽ cā ꝙ soleo dicere. Vnū ẽ̄riū disponit ad alia.i.subiectū vt stat sub vno ẽ̄rio habet ꝙ pōt recipere aliud.

¶ Circa cōmentū.45ᵐ. Aduertendū oē cōpositum fieri ex non composito termiato in genē cāe mālis:qz mixtū aīatū ꝓducit effectiue a mixto animato.7.merbaᶜ.31. ¶ Ampliꝰ pñti pte errant moderni credētes gnātionē ꝛ corruptionē eē iter ẽ̄dictorie oppositā:si enim sic eēt:gnātio eēt creatio:ꝛ corruptio ānihilatio:ꝫ sunt dicte mutatōes inter ẽ̄ria seu ꝓriuatiue opposita ad modū ī ꝓncipio huiꝰ summe explanatū.

¶ Circa cōmentū.46ᵐ. Est cōsiderādū:cōpositum quoddā hz ordinē ꝑpriū in eē cōpositi: ꝛ est compositū ex solo ordine. Quoddā hz compositionez ꝓprią inesse eius:ꝛ hoc ẽ cōpositus ex vera elementoꝝ mixtione.

¶ Circa cōmentū.47ᵐ. Est obseruandū: ẽ̄traria posse simul stare in eodē subiecto ꝫ esse refractum ꝛ trūcatū.5.phisicoꝝ.52.non aūt sub eē intenso.opus enim ẽ vt semper latitudo impleat:ꝛ ob hoc Auerois reprehēdebat Porphyriū ī vltima cōmentatiōe existimantē vnā spēm non posse ꝙponi ex multis spēb⁹. Unde apud cōmentatorem ad colores medios ocurrit mixtio qualitatum ꝓmaꝝ:lucis cū opaco:ꝛ colorū extremoꝝ. Et.x.methaphisice.7.colores medij ex extremis non ꝙponunt:tāquā ex mēsuris:qz in genē coloris:albedo tm̄ est mensura non nigredo.

¶ Textus cōm ent i.48.49.

In hoc igitur fere. Sentētia est. Uetares in faciendo principia eē ẽ̄ria pene ꝙsentiebāt. Differebāt aūt:qz quidā prioza:qdā posteriora: ꝛ alīr rōe:alij sensu notioza accipiebāt:ꝛ ita ꝛ eadem ꝛ diuersa quodāmō affirmabant principia.

¶ Circa cōmentū.48ᵐ. In ꝓmis ẽ cōsiderandum:qdā accipiunt illud qō ẽ ꝓrius in sciētia.i.in cognitione p collationē:ꝛ ẽ cognitio p collationez cognitio p viā argumtatiuā:ꝛ fuit Empedocles q posuit litem ꝛ amicitiam per argumentationē. ¶ Rursus:inductio in qua nō inducunt oīa particularia induxit antiquos ad dicēdū principia eē ẽ̄ria:ꝛ talis inductio ẽ rō imperfecta. Et si q̄spiā dicat. Talis inductio non indiget enumeratione oīum singulariū:ergo est perfecta.2.phȳsicorum 80. Fatetur Auerois inductionē pfectā inueniri absqz enumeratōe oīum singulariū. Solutio est: ꝫ antiqui vsi fuerint inductiōe perfecta:nō tamē argumētatione pfecta:nolo ergo vt inferaṫ ipos vsos

vsos fuisse rōne impfecta:ex hoc ꝙ vtebant inductione in qua nō oīa singularia numerabant:sed vtebant ratione impfecta:qz inductione:que nō est argumentū efficax ad ꝓbandū. ¶ Amplius: comparatio inter cōꝓhensibilia ab intellectu ꝛ sensu nō verificatur nisi qñ accipitur in respectu cōis cōꝓhensionis.i.respectu virtutis cōꝓhendentis tam vniuersale q̄ singulare:vñ intellectꝰ cognoscit vl̄e per se:singulare p accidens:cognitio.n. vl̄is est cognitio singularis in potentia.12. metha.51.forma namqꝫ existēs subiectiue in intellectu ꝫ esse intētionale est rō intellectui cognoscēdi ipsuꝫ singulare:quēadmodū.n.eadē itellectio ne percipit mā ꝛ forma:ita eadez cognitione cognoscitur vniuersale ꝛ singulare.

¶ Circa cōmentū.49ᵐ. Est aduertendū:cōꝓhensibile apud intellectū est vl̄e:apud sensum est singulare:qz imediatissime percipit intellectꝰ vl̄e: cum sit ꝛ ipse vl̄is in essendo:remote vero ꝛ per accidēs nosci singulare:sensus cū sit virtus organica singulare tm̄ dignoscit. ¶ Amplius rarꝫ ꝛ densuꝫ sunt qualia sensibilia a q̄bus mathᶜᵃ abstrahit:magnuꝫ ꝛ paruū pñt cōsiderari ꝛ vt termini corporis nālis:ꝛ vt abstrabūt a mā sensibili.2.phȳsicoꝝ.18.hec sufficiāt circa quartā summaꝫ qua abūde explanata est ista ꝓpositio. Principia sunt cōtraria.i.termini cuiuscūqꝫ mutationis sunt adseinuicem pugnātes.

¶ Textus cōmenti.50.

Pparet igitur ꝙ necesse est. Presenti summa que est a textu comⁱ.50.vsqz ad 65.ꝑbat principijs ẽ̄rijs substerni tertiū:ꝛ rō huius ꝓpositionis est. Cuz oīs mutatio subiectum necessario exposcat:qō mō vni:mō alteri forme subiciaṫ:principijs ẽ̄rijs necessario subiectum substerneṫ. Sentētia autez.textⁱ cōmēti.50. stat vt declareṫ principiū nō esse vnum tm̄.cū sint cōtraria:neqz infinita:ne sciētia rerum tollaṫ. Accedit ét ad hoc ꝙ primi generis vna tm̄ est cōtrarietas q̄ est cā ẽ̄rietatū alioꝝ ꝑdicamētoꝝ.

¶ Circa cōmentū 50ᵐ. Est primitus obseruandum:substātia vt est subiectuz accidētium ꝑdicamentaliuz:est corpus tangibile:vñ genus vniuocum ꝓdicamēti substātie est hoc nomē corpⁱ vt est ipositum ad significādum corpora sublunaria tantum:genus aūt analoguz potest esse hoc nomen substātia:ꝛ li corpus:quatenⁱ sunt nomina instituta ad significāduz substātias eternas ꝛ nō eternas. ¶ Est scdo cōsiderādū:quāto aliqd acq

Declaratum est igit. Sententia cōsistit in hoc:vt declaretur principia esse plura duobus. ¶ Tum qz vnuz ẽ̄rium nō recipit aliud. ¶ Tum qz:veritas istarū propositionū nō potest saluari. Principia sunt ẽ̄ria. Principia ñ sunt cōtraria:si principia nō sint plura duobⁱ. ¶ Tum qz: antiqui principijs cōtrarijs tertium subiecerunt.

¶ Circa cōmētum.51ᵐ. In ꝓmis attendēduz: ẽ̄riū nō recipit ẽ̄riū suū.ſ.nō alteratur in eius formaz:ꝛ cā expositōis fuit:qz voluit Auerrois calidum ꝛ frigiduz ꝺm gradus remissos se cōpatiri: ideo paulopost subiungit:frigus ꝺm ꝙ est frigus nō recipit caliditatē:neqz alteratur in eaz. ¶ Amplius vnūquodqz ẽ̄riuz agit in tertiū:ꝛ ex tertio: cuius dicti rō est:si calor per possibile essz abstractus a materia nō esset patiens:sed agens:qz passio est merito subiecti tātum:primo de generatione.55.ergo sublato tertio:aufertur passio:ergo ꝛ actio. ¶ Rursus formaṫ h̄ ꝙsequētia. Principia sunt tātum cōtraria:ergo generatū est simplex nō compositū:que tenet:qz duo cōtraria nō possunt esse simul in eodem:ꝛ nō inuenit subiectuz in quo

recipiatur forma cõtraria:ergo erit tantũ forma que per se ꝛ primo generabile:ꝛ addo si non esset subiectũ:generatio essꝫ ex priuatiõe essentialiter: ꝛ ita vnũ ꝛtariũ reciperet aliũ: primo celi.106.

¶ Iterũ alteratio corruptiua ꝛ transmutatio ducunt intellectũ in cognitionẽ istius ꝓpositionis: omnia corpora sunt cõposita:nõ simplicia:ꝛ maxime prima corpora.ſ.elementa:in quib⁹ est maxima alteratio:principia enim hic iuestigata cõia sunt simplicib⁹ ꝛ cõpositis.i.mixtis corporib⁹.

¶ Circa cõmentũ.52ᵐ. Est primitus notandũ: cõtraria nõ sunt substãtia alicuius:ꝛ rõ est:qꝛ cõtraria dicunt in subiecto:cũ sint accidẽtia:substãtia aũt nõ dr in subiecto:ergo ℨ̃ia nõ sunt substãtie:sed principia debẽt esse substãtie:qꝛ principiũ substãtie est substãtia:ergo ℨ̃ia nõ sunt pricipia: ꝛ formeꝫ sylogismus talis,in tertio mõ secũde figure. Nulla ꝛtraria sunt substãtie.principia substantie sunt substãtie:ergo principia substãtie nõ sunt ꝛtraria:ſꝫ ista ꝙsecutio nõ est recta ꝟm mãz: qꝛ accipit falsa. Primũ ẽ:nulla ꝛtraria sunt ſbe. Scõm est:nullum ℨ̃ium est de essentia alicuius. Tertiũ est:nullũ principiũ substãtie est in aliquo: ideo ꝙcludit cõmentator:bas ꝓpositiones esse veras:principia sunt ℨ̃ia:pricipia nõ sunt ℨ̃ia: cõcesso tertio principio ℨ̃ijs subiecto. ¶ Rursus substãtie sunt ℨ̃ie ꝟm formas:nõ ꝟm subiectum. vnde ad ℨ̃ietatẽ duo regrunt:ꝛ qꝫ sint entia positiua:ꝛ qꝫ subiectũ sit ens i actu:ideo forme substantiales elementoꝝ non sunt contrarie:neqꝫ ad illas est motus:ſꝫ successiue acquirunt:ꝛ intẽdãtur:ꝛ remittãtur. ꝛ hec est causa qꝫ soleo dicere. generationẽ ꝛ motuꝫ nõ ex parte mensure:ſꝫ merito subiecti dũtaxat differre:forme itaqꝫ substãtiales ꝛtrarie vocari possunt qẽtum ad vnam cõditionẽ:nõ aũt quantũ ad duas. Et quia Auer. habet intentũ suum stante opinione Alexandri existimãtis qualitates primas formas esse elemẽtorum:ꝛ dicentis in substãtijs simplicibus inueniri ꝛtrarietatẽ:nõ in cõpositis:ideo eum relinquit.5.phſicoꝝ.10.condẽnanduꝫ.veritas enim peripatetica est:corpora simplicia ꝛ formas substantiales elementoꝝ contrariari merito qualitatum primarum.

¶ Circa cõmentũ.53ᵐ. In primis sunt notãda verba cõmentatoris:ꝛ est alteratio ꝛtrarioꝝ inuicem.i.ſi debent cõtraria agere seinuicẽ:opꝫ ipſis quoddaꝫ tertiũ subesse:cõposituꝫ etiaꝫ nõ est simplex,constat enim nihil agere in alterum nisi qõ est in esse saluatũ:contrariuꝫ non est saluatũ nisi ꝓpter subiectũ:ergo ſi debent contraria seinuicem agere:subijcit tertiũ. Rursus id quod est ex principijs cõstitutũ est boc aliquid:qõ habet in seipso principiũ per quod subsistit:ꝛ per quod ẽ in actu. ¶ Amplius sola materia inter simplicia est substantia substans.forma enim est qualitas essentialis:ꝛ materia magis habet rõnez principij ꝛ substantie qꝫ forma:vt substantia dr a substando:ꝛ hac lege prima ꝛtraria:siue sint forme: siue sint ꝓpatio ꝛ forma:nõ sunt substãtie: vt ſba dicitur a substãdo:hec Albertus.

¶ Circa cõmentũ.54ᵐ. Est primo obseruãdũ: elementa habent ꝛtrariũ in sua substãtia:ad hũc sensum:qꝛ qualitates prime cõcomitant formas elementoꝝ:ꝛ sunt in elementis sũme:ꝛ soleo dicere qualitates primas habere minus rõnem accidentis in elementis qꝫ in mixtis:quoniã qualitates intenduntꝛ remittunt:similiter ꝛ forme elemẽtoꝝ:nõ aũt forme mixtoꝝ:ꝛ hec forte ẽ causa qꝫ Auer.dicebat.4.celi.40.videmus qꝫ caliduꝫ ꝛ humiduꝫ ꝛ frigidũ ꝛ ficcũ sunt cause in formis elementoꝝ:ꝛ sunt causate in formis animaliuꝫ:ꝛ subiungit cõmentator:mediũ aũt nullam hz contrarietatẽ in substãtia sua. ¶ Tum qꝛ:qualitates prime in medio inter elemẽta remisse inueniunt. ¶ Tuꝫ qꝛ:qualitates nõ insequunt formã medij: dato qꝫ tale mediũ specie distinguatur ab elemẽtis. ¶ Amplius aqua est humidior aere quantuꝫ ad sensibilitatẽ:que sensibilitas est rõne densitatis materie:nõ quantũ ad intensionẽ graduũ:qꝛ aer aut est humidior:aut est saltem primo humidus:ꝛ cõsimiliter dicatur de frigiditate terre respectu aque.nõ est enim tenendũ qꝫ aqua sit prio frigida:qꝛ ſi sic:nõ seruaref ordo elementoꝝ ꝟm qualitates actiuas ꝛ passiuas:nullum item esset elemẽtum in quo siccitas domiaref. ¶ Neqꝫ terra est primo frigida:qꝛ plus distet a fonte caloris:qꝛ terra nãm suam a calido nõ suscipit:ſi etiã terra sit cõpactior ꝛ grossior:ob hoc tñ nõ est primo frigida.cõstat.n.os esse calidius pillis seu capillis:licet etiã ignis sit calidus in sumo ꝛ leuis simpliciter frigiditas tñ terre nõ est causa grauitatis simpliciter:nisi sit ꝙuncta siccitati: quẽadmoduꝫ ꝛ caliditas copulata siccitati causa est leuitatis simpliciter:ꝛ nunc loquor ac ſi grauitas ꝛ leuitas essent ql̃itates motiue insequẽtes qualitates alteratiuas:qꝛ tenendũ est ad intentionem Auerrois grauitatez ꝛ leuitatẽ esse formas substantiales elementoꝝ:vel qualitates de secunda specie qualitatis.

Digressio.

¶ Quia cõmentator videf affirmare qualitates in elementis non esse equalis intensionis:iccirco paucis intẽdo explicare quomodo eleméta suis disponanf qualitatibus. Et dico primo:quodlibet elemẽtũ duas habet qualitates,vnaꝫ actiuã, alteram passiuã. ¶ Tum ꝓpter ꝛtrarietatẽ quaꝫ habent

habent elementa adinuicez. ¶ Tum qꝛ vnũqõqꝫ elementũ est miscibile cũ alio. Et habz vnũqõqꝫ elementũ vnaꝫ illarũ in sũmo ꝛ primo:aliã scõ. duo enim nõ sequunf eandem formã numero immediate ꝛ eque primo:ꝛ cũ hoc stat vnũqõqꝫ elementuꝫ habere ambas qualitates i sũmo:quãdo elementuꝫ est in sua naturali dispositione:ſi enim in elementis esset qualitas remissa:omnia elemẽta essent simbola:qꝛ remissio est per admixtionez contrarij.simplex etiam forma elemẽti nõ potest habere truncatã qualitatẽ. Et ſi esset in terra frigiditas remissa sine ꝛtrario vt multi opinanf:latitudo in istanti iduceref:ꝛ esset ignis remissi caloris:dato qꝫ terre sũme ficce ꝛ frigide vt.4.applicetur ignis,sublatis enim quatuoꝝ gradib⁹ frigiditatis:erunt inducti totidem caliditatis:ꝛ ita erit ignis naturaliꝫ dispositus remisse: truncateqꝫ caliditatis. ¶ Aduerto secũdo:elementa naturaliter dispoſita licet habeant ambas qualitates in sũmo:vt tamen veniunt ad mixtionez non sunt elementa summa. Elementa quoqꝫ ꝑ qualitates quas sibi primo determinant magis ꝙcurrũt ad mixtionẽ qꝫ per qualitates quas secũdo sibi vendicant:sed de bis alibi tractãdũ est.

¶ Tex.cõmenti.56.

Dicere igitur eleméta.

¶ Sententia stat in boc:tantum tria sunt principia reruꝫ naturaliũ. ¶ Tum qꝛ:ad patiendũ sufficit subiectũ vnuꝫ:ad agendũ duo ꝛtraria. ¶ Tũ quia:concessa alia oppositione:aut subiecto:necesse est vtrũqꝫ duplicare: ꝛ ita aut ex ambabus cõtrarietatibus ꝛ subiectis generabunf eadez: aut diuersa:ſi eadez:superfluet altera:ſi diuersa: nõ erunt eadem rerũ generatarũ ꝓncipia:ꝛ sicut due:ita ꝛ infinite cõcedi possent. ¶ Tũ qꝛ: ſi sunt due cõtrarietates.ſ.prime:duo erunt subiecta:sit enim vna oppositio prima.a.b,altera.c.d.ſi ipſuꝫ a,sicut põt in.b.ita possit mutari in.d. erunt.b. et.d.idẽ. Et ſi.b.quẽadmodũ potest in.a.ita possit mutari in.c,necessario,a. et.c. eadem omnino res erit:tenent iste cõsequentie boc fundamento: quilibet transitus est in ꝛtraria:ꝛ vnum vni tantum aduerſaf:ꝛ sit sermo noster de contrarijs inter que est per se transmutatio. ¶ Tum quia:oẽs accidentiũ ꝛtrarietates ad contrarietatẽ primaꝝ ꝓdicamẽti substãtie reducunf:hec Themisti⁹.

¶ Circa cõmentũ.56ᵐ. In primis notãda sunt verba Auerrois:duo ℨ̃ia sufficiunt cum subiecto in transmutatiõe:quia patiens quodãmodo est contrariuꝫ:ꝛ quodãmodo simile:ꝛ est modus quo recipit actionẽ agentis:ꝛ boc nõ est ei nisi ex subiecto.i.tam similitudo qꝫ dissimilitudo ratio ẽ agendi ꝛ patiendi:passio enim est merito materie:actio cõsurgit merito forme. ¶ Amplius dicit cõmentator:subiectũ est vtrũqꝫ extremũ pura potentia:mediuꝫ vero est vtrũqꝫ extremuꝫ nõ pura potentia:sed aliqua potentia:in medio enim ẽ vtrũqꝫ extremũ in actu:sed tamẽ nõ in vltima pfectione:est igiſ in potentia vtrũqꝫ extremũ quodãmodo:ꝛ in actu alio modo:subiectuꝫ vero pura potentia est vtrũqꝫ extremuꝫ.i.subiectuꝫ contrarioꝝ ex contrarijs minime cõponitur. Medij vero colores ex extremis formaliter ꝟm esse tamẽ remissum cõponunf:ꝛ cum dixit.10.methaphyſice.7.colores medios non componi ex albo ꝛ nigro:intelligit colores medios nõ cõponi ex extremis tanqꝫ ex mensuris:ſꝫ ex eis formaliter cõponantur:ꝛ huic sententie Auerrois: fauet Aristoteles.2.de anima.118.quando innuit tepidũ cõparatuꝫ calidũ existere ꝛ frigidũ.possunt.n. duo contraria ꝟm imperfectã rationez cõtrarietatis de eodem verificari. At duo cõtraria ꝟm pfectã rationẽ ꝛtrarietatis de eodem non ꝑdicanf:neqꝫ respectu eiusdem:neqꝫ respectu diuersoꝝ:vt dicebat Aristo.in predicametno quãtitatis. ¶ Rursus dicit cõmentator:ꝛ signuꝫ eius est boc qꝫ omnia entia alterantur inuicez: ꝛ intelligiſ mediate vel imediate:cum enim sit eadem omniũ corpoꝝ subcelestiũ materia:omniũ formaruꝫ capax:sunt entia naturalia alterabilia ꝛ generabilia inuicẽ: ideſt vnaqueqꝫ materia sub quacũqꝫ stãs forma recipiet formas alias eiusdẽ rationis cuꝫ formis presentibus. ¶ Iterum prima principia cõtraria que sunt in vno quoqꝫ genere decez predicamentoꝝ nõ differunt abinuicez ꝟm genus.i.ꝟm subiectum:qꝛ materia prima est omniũ formaꝝ ꝛ substantialiũ ꝛ accidẽtaliũ radicale subiectũ:ꝛ subiungit:oppoſita in substãtia ꝟm esse ꝛ nõ esse causas esse aliozuꝫ oppositoꝝ existentiũ in alijs predicamentis. ¶ Et dicunt moderni qꝫ forma in genere substãtie est causa finalis omniũ formarũ in alijs generibus:ꝛ est causa materialis partialis in qua respectu omniũ accidẽtiũ:quoniã accidẽtia omnia sunt in substãtia cõpoſita:sed priuatio forme substantialis est causa priuationis aliaruꝫ formaꝝ in consequẽdo:nõ in essendo. ¶ Contra: grauitas ſi sit ql̃itas motiua causaf a forma grauis:lux a forma solis:potentie anime ab anima fiunt. ¶ Iteꝫ sicut presentia forme terre est causa opacitatis ꝛ grauitatis:ita absentia est cã priuationis opacitatis ꝛ grauitatis simplr: qꝛ in eodẽ genere cause presentia naute est cã salutis nauis: absentia submersionis. ¶ Quare tenenduꝫ est qꝫ forma est causa effectiua:ꝛ priuatio forme est cã in essendo priuationis. Eo enim modo quo forma

est causa forme:eodē modo priuatio forme est cā priuationis forme:dicebat cōmentator.5. metha physice.2. ¶ Preterea hoc nomē:prima ỹia:est nomen ambiguū.i.analoguz.ꝛ significat multa: inequaliter tn̄:ꝛ est analoguz anologia cause ad causatū:que analogia solet omnē penitus excludere vniuocationē.analogia.n.perfecti ad imperfectuz permittit secuz vniuocationē. ¶ Postremo notanter dicebat Auer.in principio cōmēti: ꝓpositiões quibus vtitur in hoc sunt famose:vz ꝙ prima principia cōtraria oībus satisfacientia mutationib⁹ sint prima principia ꝙtraria p̄dicamēti substātie:que sunt:forma substātialis:ꝛ priuatio forme substātialis ad q̄ reducanť alie aliorum generū cōtrarietates:qꝛ prima principia cōtraria deseruientia omnibus transmutatiōibus sunt forma:ꝛ priuatio forme:seu forma ꝛ forma: hec de.56°.

¶ Tex.cōmenti.57.

Manifestuz est igitur.

Pollicetur Aristoteles se tractaturū de rex mutatiōe:negz de ea demū que ad substātiaz ptinet: veruz ēt de ea que ad alterationē:hoc é:vt Themistius scribit:non mō quēadmodū stirpes atqz homines fiant:sed quēadmoduz geometre:grāmatici:musici:atqz B sūmatim ꝛ cōibus scitis agetur.ita.n.facilius:cōmodiusqz videť:veluti ꝛ initio faciendū esse ostendimus.

¶ Circa cōmentū.57ᵐ. In primis aduertēdū: illud quod recipit esse generati:aut est subiectuz: aut ꝙtrariuz:si cōtrariū:ergo generatio eēt ex priuatione essentialr:ergo nō esse alterabiť in esse:si vero subiectū sit recipiens ꝛ sit ens in actu:ergo in substantia nō erit generatio oīno:ꝛ erit generatio alteratio:ꝛ tz ꝙsequētia hoc fundamento: stante subiectō ente actu:nihil pōt illi aduenire: nisi forma accidētalis.2.de aīa.4.ꝛ cuz generatio sit mutatio p quā acquiriť forma substātialis nō esset itaqz generatio.veruz cū nō sit generatio nisi fauore alterationis:est.n.generatio finis alterationis infra.62.si erit generatio ī ente actu:erit vel augmentū:vel diminutio:vel motus localis: vel alteratio:at destructis alijs mutatōibus cōuincetur generationē eē alterationē. ¶ Rursus: formať itez hec ꝙsequētia:subiectū est ens demō stratū in actu:g̃ aliquid est anteqz sit:que tz hoc fundamento:oīs sb̄a particularis fit ex illo subiecto oibus rebus cōi:sed tale subiectū est sb̄a particularis hn̄s formā in mā:g̃. Vel si subiectū eēt ens in actu:entia nālia differrent tm̄ accidētalr: ꝛ ita anteqz planta generaref: prius erat essentialiter:q̄tuz.s.ad mām ꝛ formā substātialē vnitas. ¶ Amplius:generatio vt est mutatio vni⁹ ex vno.i.a ꝙtrario in ỹiuz.termini eniz generatōis sunt priuatio ꝛ forma:tractať in prima pte phye nālis. Generatio aūt que est vnius ex pluribus: que est generatio mixti ex elemētis pscrutāda est in libro de generatiōe:ꝛ attendenda sunt verba Auerrois tertio celi primo:hic ꝙsiderat ī eis inquantū subiectū sunt:illic inq̄tuz sunt cause.i.in tertio celi ꝙsiderať generatio vt terminať ad elementa:in libris de generatiōe vt mediantib⁹ elementis fluit generatio i mixta:ꝛ p subiectū intelligit terminū:vt ét sumiť.5.physicoꝝ.7.aliter nō esset differentia inter generationē elementoꝝ vt subiecta:ꝛ vt cause:qꝛ nō ꝙcurrunt ad ꝓductōez mixtoꝝ nisi vt subiecta.

¶ Tex.cōmēti.58.ꝛ.59.

Dicamus igitur.

Decet phm in prima pte phye determinare de principijs cōibus cuiuslibz nālis transmutatōis:que diuidiť in simplicem ꝛ compositā:est mutatio simplex:cum dicimus. Ex imusico fit musicus:ꝛ imusicus efficiť music⁹:ꝛ homo efficiť music⁹:est mutatio cōposita:cuz dz: homo imusicus fit musicus:ꝛ ly ex non cadit sup̄ subiectū:ſz supra oppositū. ¶ Amplius differūt subiectū ꝛ oppositū re ipsa:subiectū eniz permanet:oppositū euanescit.

¶ Circa comentū.58ᵐ.ꝛ.59ᵐ. In primis aduertenduz. Nō dicitur docte loquēdo:bō fit bō:aut imusicū fit homo:qꝛ nunq̄z subiectū ponit ex pte p̄dicati:cū non fit terminus mutatōis:ꝛ si dicať: bō fit bō musicus:est mutatio simplex:qꝛ fit vnū ex vno. Et hec vocalis differētia:ita intelligiť:ly ex: in arabico extēdit se ꝛ ad subiectū ꝛ ad opposituz: dicerent.n.arabes:ex boie fieri musicuz:ly ab:causę agenti ꝛ subiecto dari pōt:qꝛ dicimus: boc fit ab boc:ꝛ istō trāsmutať ab boc subiecto: ly post: ꝙcediť opposito ñ subiecto:vnde nō diceret cōmentator:imusic⁹ fit music⁹:nec ex imusico fit music⁹:ſz post musicū fit musicus. ¶ Rursus subiectū vel ꝓportat priuationē:vel nō:si sic:ly ex poterit cadere supra subiectū:ex ere.n.fit statua: informato.s.priuatione forme statue:si nō: apud grecos ly ex nō inuenitur supra subiectum.

¶ Tex. cōmen.60.

Et cū determinauim⁹.

Sententia est:omnis mutatio indiget subiecto:ꝛ oppositō:termino terminati mutationem:ꝛ sunt subiectū

subiectū ꝛ oppositū vnuz numero accidētaliter: ꝛ differūt specie:qꝛ dicunt distinctas rōnes ꝓncipiandi:nō qꝛ dicāt distictas naturas specificas. ¶ Circa cōmentū 60ᵐ. In primis cōsiderandū est:oé generatuz semp indiget aliquo subiecto:ꝛ est illud qđ in rei veritate dr generari:ꝛ est subiectuz qđ oppositō ꝙparatuz dr fieri boc vel illud: vnde sicut bō ꝓprie dr fieri musicus:qꝛ pmanet non tn̄ absolute dr fieri:ita mā prima fit boc vel illud:ꝛ nō oppositū:tn̄ non dr fieri:licet eniz mā fit subiectū generationis ꝛ nutritionis:tn̄ non dr generari ꝛ nutriri:forma quoqz quāuis terminet mutationē:ab ipsa tn̄ non denominať:tm̄ eniz cōpositū p se generať:ꝓio metha.p°.12.metha.18. ¶ Amplius addit cōmentator.s.in tempore in q̄ generať in actu:generatū.n.cōpletuz fuit generatum:ꝛ nō est in actu:ꝛ sensus est:cōpositū qđ est verus termin⁹ generationis:qđ diciť simpliciter fieri:cōposituz dico nō est actu:qñ subiectū fit b̄:ꝛ ita subiectū diciť generari in actu.i.fieri boc vl illud. ¶ Rursus notāda sunt hec verba cōmentatoris:apparēt.n.in eo duo quoꝝ vnuz est oppositum rei que est principiuz generatōis:ꝛ aliud recipiens illaz rem:ꝛ oppositū equiuocať in arabico qđ est finis generatōis:sensus est:oppositū.i. priuatio opponiť rei que est principiū generationis.i.termino ad qđ qui est principiū quatenus primitus cōcipiť:si motus fieri dz:finis.n.est cā motus:ꝛ opposituz equiuocať in arabico.i.dr ly oppositū de termino a quo:ꝛ de termio ad quē. ¶ Iterū:in spermate qđ fit bō:est ꝛ forma spermatis oppositā forme humane:ꝛ mā prīa capax forme humane:vnde mā inquātū stat sub forma spermatis humani bz ꝙ pōt recipere formā humanaz:ꝛ dr mā prima in rei veritate generari in ꝙparatōe.s.ad oppositū:ꝛ impossibile est vt mutatio fit in illo cuius ptes successiue destruūtur p generationē ptium illius:ꝛ est illud qđ est opposituz generato:ꝛ est sensus ptes bois successiue fiūt.s.cor.prius:cerebrū deiñ:postea epar:ꝛ ita prius aufferť portio seminis ex qua fit cor:ꝛ ita deinceps:cū boc tn̄ stat ꝙ generatio hominis fit in instanti:ꝛ subiungit:aufferet nā possibilitatis: sublata mā:rosa.n.est possibilis:qꝛ inueniť materia potens recipere formā rose:cuilibet.n.actioni subiciť aliqd:ꝓ modernos intelligit rpianos q creationē nouā fatentur ꝛ ānihilationē:volūt āt peripatetici nullā substantiā acquiri posse nisi generatione:ꝛ deperdi corruptione:ꝛ hec est causa ꝙ soleo dicere. Assentio huic ꝓpositiōi. Batur creatio noua:fine formidie ad oppositū:auctoritate.s.sacrosancte romane ecclie:ꝛ talis assensus é fides. Assentio ꝛ huic. Nō dať creatio assensu intellectuali:ꝛ lumine naturali:ꝛ ita hec propositio. Nō datur creatio:é vera naturaliter ꝛ peripatetice:est falsa ꝺm fidez:ꝛ ꝺm lumen supernaturale quo lumine supernaturali consentit homo auctoritatibus ecclie:hec de cōmento.60.

¶ Textus cōmenti.61.

Dicere vero aliquid.

Adtendnz:cōmentatorez dicere:quoniaz illud quod in rei veritate dicitur apud eos fieri boc:est subiectum :ꝛ ita constat aliud esse subiectum fieri boc:aliud esse subiectuz fieri. ¶ Amplius ex cuꝓio fit idoluz ratione priuationis quaz importat ly cuꝓū:ꝛ Ari.dicit:non dicim⁹:cuꝓuz fieri idolum:Auerrois asserit cuꝓuz fieri idoluz:ꝛ veri sunt ambo sermones:si modo subiectū:modo priuatio consideretur.

¶ Textus cōmē.62.63.

Et quia generatio.

Sententia talis est. Transmutatio quelibet aut naturalis aut artificialis exposcit necessario subiectuz:vnde trāsfiguratio:appositio: detractio:compositio: alteratio:generatio:augmentuz:motus localis:citra omnez exceptionez geruntur subiecto:ꝛ res ꝓducte ab arte ꝛ materia sepe naturales aliquādo artificiales dicuntur:ꝺm q sumūt cōplementuz ab arte:vel a natura.

¶ Circa cōmentuz 62ᵐ. In primis obseruanda est hec distinctio:generatio simplex est qua acquiritur forma substantialis:generatione ꝺm quid acquiritur forma accidentalis:verum est ꝙ comparando substantiaz maioris perfectōis ad substantiaz non ita prestantez:generatione simplici acquiritur forma perfecta:generatione ꝺm quid substantia imperfecta:imo referendo accidens maioris perfectionis ad accidens minoris perfectionis:generatione simplici acquiritur accidēs perfectuz:generatione ꝺz quid:accidens imperfectum:vt docet Aristo.primo de generatione. 180. ¶ Rursus in spermate apud generationem hominis non cessant partes spermatis recedere ꝛ ptes fieri hominis:donec forma humana perficiatur:ꝛ hoc si forma recipit partitionez:si autez non:illud necessario accidit in accidentibus ꝓpriis forme generate:idest:in generatione simplici completa qua forma incipit esse:aut informare inueniť successio ꝺm ptes materie quantitatiuas: ꝛ est generatio omniuz mixtoꝝ per minima:successiue discontinue ꝛ interpollate:nec ob hoc inferri potest diuisibilitas anime intellectiue gene/

ratio tñ hominis ⁊ alioꝝ mixtorum est successiua
cõtinua rõe alteratõis ꝓcedẽtis:i gñatõe aũt sim
plici icõpleta q̃ foꝛa elemẽti intẽdit aut remittit
ẽ successio ↄtinua:qꝛ intẽsio ⁊ remissio ellemẽtoꝝ
est ꝑ ptẽ post ptem in infinitũ:⁊ nõ ꝑ minima.

Digressio.

¶ Quia Auerrois vult ptes spermatis succes-
siue recedẽ ⁊ formã humanã successiue itroduci:
dubitat nũqd corp⁹ humanũ ante inductiõeꝫ aĩe
rõnalis sit in aliqua spẽ aĩalis:vꝫ ꝙ sic. ¶ Tuꝫ qꝛ
nihil est in genere qn sit in aliqua spẽ generis:sꝫ
embrio ante ĩductionẽ intellect⁹ viuit vita aĩalis
g̃ est in genere aĩalis g̃ in aliqua spẽ eius. ¶ Tuꝫ
qꝛ:vnãquecꝫ forma nata est dare suũ esse forma-
le suo ꝓprio subiecto:ergo cuꝫ embrio prius vi-
uat vita vegetatiua q̃ꝫ sensitiua: ⁊ hac prius q̃ꝫ
intellectiua:embrio ante inductionẽ intellect⁹ erit
in aliqua spẽ plante ⁊ animalis.
¶ Ad oppositũ arguit:si ps affirmatiua esset
vera:planta efficeret brutũ:⁊ brutum hõ.
¶ Pro expeditõe quesiti relicta sñia eoꝝ qui
dicũt embrionẽ prius viuere vita plantarum tpe
postmodũ in aduentu aĩe sensitiue vegetatiuã ce
dere:adueniẽte intellectu animã sensitiuã euane-
scere:hac.n.via ꝓcedẽdo iferf necessario embrio
nem prius plantã:post brutũ:tandẽ hominẽ exi-
stere:aĩe.n.ꝓcedẽtes intellectũ nõ obstãte ꝙ sint
ordinabiles:a suo tñ effectu formali separari nõ
pñt. ¶ Dico in eodẽ momẽto induci animã cogi-
tatiuã ⁊ intellectũ ꝓducẽtes prius opa ptinẽtia
ad virtutẽ vegetatiuã q̃ꝫ sensitiuaꝫ ⁊ intellectũ:q̃
lege tollent oẽs ambiguitates:sed de his alibi di
cam magis ad propositum.
¶ Circa cõmentuꝫ. 63m. In primis aduertẽdũ.
Et trãsmutatio accidẽtalis ⁊ substãtialis sunt al-
teratio eiusdẽ rei.i.subiecti de vna qualitate.i.de
vna forma sbali in aliaꝫ qualitatẽ.i.formã substã
tialeꝫ:sunt.n.ptes essentiales ptes qualitatiue:⁊
de vna dispõne.i.accidẽte in aliud accidẽs:⁊ su-
mitur hoc nomẽ alteratio vt est ipositũ ad signifi
candũ quãcũqꝫ mutationẽ qua acqrit aliqua for
ma siue substãtialis sit:siue accidẽtalis:reqrit g̃
vnaquecꝫ mutatio subiectũ:⁊ cũ creationi nihil
subiciat:soleo dicere creationẽ nõ esse trãsmuta-
tionẽ. ¶ Iteruꝫ nõ esse ꝓcedit esse:rõ est:qꝛ nõ esse
cõpetit rei ex se:esse vero ab alio:⁊ apud Auer-
roim nõ esse rei dꝫ ꝓcedere tpe eẽ:nõ nã tm̃:si eniꝫ
mundus est factus:ea ex qbus fit sunt priora tpe
mundo:dicebat Auerrois pꝛio celi.106. ¶ Rur-
sus potẽtia ꝓcedit esse in vtracꝫ factiõe:qꝛ in eo-
dem potẽtia ꝓcedit actũ:lꝫ absolute actus sit ꝓor
potentia:qꝛ datur forma nõ causata a mã:cui mã
subicit:a q̃ ipsa causat ⁊ eã mã nõ causat:⁊ sunt
oẽs intelligẽtie hac de cã abstracte ẽm esse ⁊ ẽm
rõneꝫ. ¶ Preterea id ex quo est factio ⁊ ad qd ẽ:
sunt ↄ̃ria.i.termin⁹ a quo:⁊ termin⁹ ad quẽ cuius
cunqꝫ mutatõis sunt seinuicẽ pugnãtes:⁊ qꝛ ter-
minus a quo mutatõis qui est priuatio necessario
⁊ inseparabilr cõcomitat formã oppositã forme
inducẽde:iõ peripatetici hoc ↄsiderãtes dixerũt
mutationẽ quãlibet incipe a ↄ̃rio ⁊ desinere in ↄ̃-
riũ:qꝛ tñ subiectũ nunqꝫ efficit subiectũ mutatio
nis nisi sit priuatũ:iccirco sepe dixerũt principia
mutationuꝫ esse priuatiue opposita:hec sunt que
vtricꝫ mutationi deseruiũt accepta ab Auerroi
p°capite de substãtia orbis. ¶ Scdo notãdum:
ꝑ transmutationẽ substãtialẽ perdit nomen ⁊ dif
finitio:nõ ꝑ accidẽtaleꝫ:⁊ ex hoc multi inferũt sor
tem nõ esse hominẽ:necꝫ animal rõnale:sorte nõ
existente:in quoꝝ fauoreꝫ adduco aliqs rões ad
exercitandũ ingenia vestra:⁊ pꝛio. Nõ quid rei
presupponit questionẽ si est subiecti:ergo si de ali
quo subiecto verificat diffinitio qd rei:verifica-
bitur ⁊ esse. ¶ Item hec propositio:oĩs hõ est rõ-
nalis:vera est de eo qd est hõ in actu:nõ de eo qd
est hõ in potentia: Auerrois pꝛio prioruꝫ capite
13.g̃ sorte nõ existẽte:sortes nõ est rõnalis. ¶ Itẽ
ab eo qd res est vel nõ est:oratio dꝛ vera vel fal-
sa:ergo de sorte nõ existẽte nihil vere enũciari po
terit. ¶ Amplius nullo homine existente:hec est
falsa:hõ est animal:cũ talis ꝓpositionis affirma
tiue extrema ꝓ nullo supponãt:nõ sitqꝫ aĩa hũa-
na vnita corpori. ¶ Rursus generabile ⁊ corru-
ptibile sunt vnũ medium semp entis:⁊ semp non
entis:qꝛ qñqꝫ sunt entia:qñqꝫ nõ sunt entia:pꝛio
celi.127. ¶ Assentio tñ ego pti opposite his fun-
damentis. ¶ Tum qꝛ hec ↄ̃ña:sortes est hõ:g̃ est
animal:tꝫ nullo homine existẽte:virtute istius ca-
thegorice:hõ est animal. ¶ Tuꝫ qꝛ:nullo homine
existẽte:hec hõ non est lapis est vera:sꝫ oĩs ꝓposi
tio negatiua vera reducit ad affirmatiuã veram
in qua ideꝫ ꝑdicat de seipso:vt Ari.docet in cal-
ce secũdi pihermenias. ¶ Tum qꝛ:iste cathegori
ce:sortes est rõnalis:sortes est hõ sunt semp vere:
⁊ dico cathegorice:vt rñsio nominaliuꝫ aufferat
dicentiuꝫ tales ꝓpositiones esse hypotheticas:
vñ ista:sortes est hõ est semp vera apud ipsos ad
hũc sensuꝫ:si sortes est:hõ est. ¶ Tũ qꝛ:ꝓpositio-
nes primi modi ⁊ secũdi sunt cathegorice:nõ ↄdi
tionales:nõ tpales:vt terministe existimãt ⁊ sunt
semp vere:cũ ex eis cõponat demõstratio q̃ in se
ↄgregat oẽs cõditões quas Ari.refert:pꝛio po-
sterioꝝ:g̃. ¶ Tuꝫ qꝛ:ꝑdicata ꝑmi modi ⁊ secũdi
abstrahũt ab existẽtia. ¶ Tum quia hec proposi
tio:sortes non est sortes: est conclusio sylogismi
ex oppositis:g̃ est impossibilis:ergo falsa. ¶ Tuꝫ
qꝛ:actus ⁊ potẽtia sunt differẽtie que cõtingunt
oĩbus

oĩbus ꝑdicamẽtis:ergo qd põt existere ⁊ nõ exi-
stit est in predicamẽto eodeꝫ in quo est qñ existit.
¶ Tum qꝛ vnũquodqꝫ ꝑdicatum quidditatiuuꝫ
⁊ secũdi modi prius datur spẽbus q̃ꝫ singulari-
bus:sed hõ existit:qꝛ sortes existit:ergo. ¶ Teneo
itaqꝫ istam cõclusionẽ:oĩs propositio cathegori-
ca:ternaria:affirmatiua nõ habẽs rõnem cõtin-
gentem:aut impossibileꝫ ex pte subiecti:⁊ nõ va-
lens hypoteticã:siue sit primi:siue secundi modi
est sempiterne veritatis:in talibus.n.ꝓpositioni
bus est habitudo essentialis predicati ad subie-
ctuꝫ:necꝫ falsificari põt ꝓpositio in qua supius
enũtiatur de inferiori:importãt aũt termini supe
riores ⁊ inferiores ea qbus nõ repugnat existe-
re:⁊ ita de li chymera nullum ꝑdicatuꝫ affirmari
poterit:cũ significet animal cõpositũ ex impossi-
bilibus ↄponi: ¶ Necꝫ auctoritas ista Auerrois
ꝙ per trãsmutationẽ substãtialem ꝑdatur nomẽ
⁊ diffinitio:ꝑ accidẽtaleꝫ:nõ:cõuincit oppositũ:
qꝛ vt dixi supra.29:oĩs trãsmutatio fit circa sub-
iectuꝫ:nullaten⁹ circa suppositũ:vel per trãsmu-
tationẽ substãtialem sortes nõ est existens hõ:cuꝫ
quo stat:hanc esse eterne veritatis:sortes est hõ.
¶ Ad primã rõneꝫ dico ꝙ qd rei ꝑsupponit sub-
iectũ esse:vel subiecto nõ repugnare esse existere.
¶ Ad secũdam Auerrois loco adducto facit dif
ferentiã inter ꝓpositionẽ in mã necessaria:cuius
ꝑdicatum enũtiatur de subiecto ⁊ pro supposito
actu:⁊ pro supposito in potẽtia:⁊ ꝓpositõem nõ
in mã necessaria:cuius ꝑ'um verificat de subiecto
pro supposito in actu tãtuꝫ:⁊ ibi enumerat istas
duas ꝓpositões:oĩs hõ ambulat:oĩs hõ est rõna
lis:⁊ ita hec ꝓpositio tunc valet istam:oĩs hõ est
existens rõnalis: ¶ Ad tertiaꝫ:vel loquit Aristo-
telles de ꝓpositionib⁹ binarijs ⁊ contingẽtibus:
vel propositionuꝫ primi modi ⁊ secundi cõplexe
significabilia sunt semper vera. ¶ Ad quartam:
suppoũt extrema ꝓpositionũ ꝑmi modi aut secũ
di pro inferioribus:siue sint:siue nõ sint:⁊ anima
vnita corpori facit indiuiduũ existere. ¶ Ad qn-
tam:gnãbile qñqꝫ est ens.i.exñs:qñqꝫ ñ est exñs:
volo.n.ꝙ li ens possit esse pticipiũ:⁊ nomẽ:absur
duꝫ eniꝫ est cõcedere existentiaꝫ predicari in pꝛio
modo de terminis supponẽtibus pro rebus na-
turalibus:imo ⁊ theologi nõ audent dicere:hãc:
deus existit:esse in pꝛio mõ:⁊ rõ est:hec proposi-
tio albedo est per se ens:est vera:siue li per se di-
cat inherentiã:siue inherens:at ista:albedo est ꝑ
se existens:falsa est:salteꝫ si li per se dicat inherẽs
cum itaqꝫ albedo sit per se ens:⁊ ꝑ accidens exi-
stens:habetur intentuꝫ:vnde nunqꝫ propositio
ꝑmi modi aut secũdi reddit falsa:pp appo^cm d li
per se:siue inherẽtiaꝫ dicat:siue inherẽs. ¶ Ter
tio sciendum est:nõ parua est differẽtia inter deffe
rens vtrãqꝫ transmutioneꝫ:⁊ subiectuꝫ illarũ:in-
diuiduũ eniꝫ de predicamento substantie est def
ferens vtrãqꝫ mutationẽ:vt patet a cõmentato-
re dicente hic:⁊ cum cõsiderauerũt illud qd def-
fert vtrãqꝫ transmutationẽ inueniũt ipsum idem
numero:⁊ est corpus demonstratũ:videmus.n.
idem corpus in eodeꝫ loco transferri de carneita
te in terrestreitatẽ:⁊ d terrestreitate in vegetabi-
litatẽ:⁊ mutabit nomẽ eius ⁊ diffinitio:⁊ videm⁹
etiã ipsum transferri de albedine in nigredinem
sed nõ ãmittit nomẽ ⁊ diffinitionẽ:⁊ pꝛio capitu-
lo de substãtia orbis dicebat:cum inuenit Aristo
telles ꝙ indiuidua existẽtia per se:hec que vocã-
tur substantie: transferri de vna dispositione in
aliam:inuenit hanc transmutationẽ duobus mo
dis.vnde necꝫ materia prima:necꝫ agregatuꝫ ex
materia prima ⁊ quãtitate interminata põt esse
defferens trãsmutationeꝫ:cuꝫ nõ sint illa oculata
fide sensata:subiectũ vero transmutationis sub-
stantialis est materia prima:accidẽtalis aũt ens
actu:omnes eniꝫ forme substãtiales nudã mate-
rie essentiaꝫ attingũt:ea etenim que formaꝫ vlti-
mataꝫ in materia precedunt rationẽ medij dispo
sitiui nõ receptiui habere dicũtur:⁊ hec est causa
ꝙ soleo dicere generationeꝫ ⁊ motum differre ex
parte subiecti:nõ mensure. ¶ Quarto obseruã-
dum est:ex hoc scitur ꝙ corpus quod est subiectũ
isti transmutationi.s.accidẽtali permanet in no-
mine ⁊ diffinitione:⁊ ꝙ est ei dispositio substan-
tialis qua sit vnũ numero positiue:corpus autem
cuius nomen ⁊ diffinitio mutãtur per trãsmuta-
tioneꝫ dispositionũ:non est vnuꝫ per dispositionẽ
existenteꝫ in ipso danteꝫ ei nomen ⁊ diffinitioneꝫ
propriaꝫ:vnde necesse est vt huius:mutationis.s.
substantialis subiectuꝫ sit vnum:quia non habet
formaꝫ dantem nomen ⁊ diffinitionem vnam.i.
subiectuꝫ mutationis substãtialis est vnum vnita
te priuatiua:per priuationẽ omniuꝫ formaruꝫ:est
eniꝫ materia prima:vna numero respectu omniũ
corporuꝫ subcelestiuꝫ ẽm essentiam:numerata hꝫ
esse:⁊ est necesse inquit Auerrois vt tres dimen-
siones que vident inseparabiles ab ipsa:⁊ eedeꝫ
numero in genito ⁊ corrupto:que dicũtur corpus
supple mathematicuꝫ:sint accidentia:⁊ qꝛ subie-
ctuꝫ eorum quod est materia prima:nõ habet no
men necꝫ diffinitioneꝫ vnã numero positiue:ideo
ille dimensiones nõ sunt vnuꝫ numero per subie
ctum habens formaꝫ substantialẽ:vnde fere om
nia predicata que attribuũtur materie pꝛie:pos-
sunt ⁊ concedi quantitati interminate:vt multũ:
vnum numero:infinitum ⁊ finituꝫ:esse actu ⁊ po
tentia:⁊ sicut materia locatur in predicamento
substãtie reductiue:ita dimẽsio interminata in ge
nere quãtitatis iuenit reductiue tm̃:⁊ paulopost

inducit cōmētator hanc consequentiam:si essent
dimensiones interminate de dispositionib⁹ sub/
stantie.i.si sequerētur formā substātialez:nō mu/
taretur nomen istius subiecti:neqꝫ eius diffinitio
p mutationez alicuius dispōnis eius:⁊ esset tota
trāsmutatio in accidētib⁹:que tꝫ hoc fundamēto
forma substātialis si quātitatē in mā antecedat ē
īsepabilis a mā ⁊ illi ꝓpria:ḡ ois mutatio erit ac
cidētalis:qꝛ circa subiectū ens actu informatū.s.
forā peculiari.⁋ Adducit ⁊ aliā ꝯñam:si mā de/
nudaret a corporeitate:haberet dispōnez substā
tialem:⁊ haberet nomē ⁊ diffinitionē:⁊ rō est:qꝛ
mutatio de corporeitate in corporeitatē esset acci
dētalis:ergo circa subiectū ens actu:qꝛ q ponit
formā corporeitatis substātialez materie coeter/
nam peccat:⁊ simlr q existimat dimensiones susci
pi in subiecto ente actu. Et colligunt ex hoc loco
due ꝓpositiones:pria est.Quātitas est materie
coeua:secūda est.Non datur forma corporis ge
nerica materie coeterna.⁋ Amplius:non potest
indiuiduū substātie transmutari de nō esse in esse
sine aliquo defferēte.i.subiecto trāsmutatiōis:⁊
si mutatio esset sine subiecto:ergo oppositum erit
illud qȯ mutabit:⁊ qꝛ id qȯ suscipit mutationez:
suscipit ⁊ terminū mutatiōis:ergo vnuz opposi/
tum reciperet suū oppositū:ergo esse reciperetur
in nō esse:⁊ priuatio recipet formaz.⁋ Relinquo
nomina qbus significat subiectū receptiuuz om/
niū formarū:que ab Alberto exponunt:que sunt
hyle:subiectū:mā:massa:origo:elemētū:silua:ma
ter:femina turpe.⸿ Quinto est obseruādū:qꝛ
corpus celeste caret potētia ad aliquā dispōnem
nō potētia ad vbi:iō istud subiectū caret tali sub/
stātia:⁊ qꝛ caret hoc subiecto:iō caret forma que
sustētatur p hoc subiectū:⁊ fuit necesse vt forma
eius esset liberata ab hoc subiecto:⁊ vt nō habe/
ret cōstitutionē p corpus celeste sed corpus cele/
ste cōstituit p illam:vt scies alibi in de substantia
s.orbis:huic snīe fauet idē cōmētator.12.metha.
41.est potētia in substātia:⁊ alteratōe:⁊ vbi:sed
nulla existit in corpore celesti nisi potētia in loco:
vñ orbis subiect⁹ prime intelligētie est vnus nu/
mero simpliciter:qꝛ alia forma actuari nō potest:
silr dicat de alijs orbib⁹ intelligētijs subiectis:at
mā horum inferioꝝ de cuius potentia sunt educi/
biles forme:sub vna determinata forma eterno
tpe stare nō potest:mā itaqꝫ celi ⁊ horū inferioꝝ
sustētat p formas ab illis:hꝫ esse:pēdet: causat:
nō oēs tñ forme sustentātur p materias:qꝛ forma
celi nō causat p celum.⁋ Et ordo horuꝫ inferioꝝ
est talis:mā prima:dimensio interminata:forma
specifica:dimensio terminata.⁋ Ordo celi est iste
intelligētia:mā celi:quātitas celestis:⁊ ita rema/
net intelligētia simplr prior orbe celesti:⁊ indiui/
sibilis:qꝛ nō mediat inter mām ⁊ quātitatē:p quā
quātitatē mā efficitur diuisibilis:qñ inter mām ⁊
quātitatē nulla interponitur forma substātialis.
⁋ Et cōsideranda est pulcherima cōtentio inter
Auerroim ⁊.s.Thomā:poterat forma substātia
lis apud.s.Thomā pcedere quātitatē ⁊ eē diuisi/
bilis ob quātitatez sequētem:veluti ⁊ mā reddit
diuisibilis p aduentū quātitatis:vult Auerrois
si forma antecederet quātitatē:cōstitueret cōpo/
situz penitus indiuisibile:impediret ⁊ mām posse
amplius diuidi:cui ego consentio hoc fundamē/
to:qꝛ forma est purus actus nō potētialis ad q̄n/
titatē:ꝯstituēs mām in esse ꝯpleto ⁊ pfecto:⁊ hac
lege mā iam forma substātiali informata nō po/
terit perfici p quātitatez:qñcūqꝫ ergo inter mām
⁊ dimēsiones mediat forma specifica impedit rō
diuisibilitatis p ipsam formā:⁊ cuꝫ intelligētia ⁊
mām celi ⁊ quātitatem antecedat:est celū quan/
tum ⁊ diuisibile p designationem.

Digressio Prima.

⸿ Quia Auerrois sentit dimensionē intermi/
nataz fundari īmediate in mā reprehēdens Aui
cēnā q dimēsiōes in ꝯposito ex mā p⁹ ⁊ forma cor
poris materie coeterna subiectabat:iccirco dubi
tatur prio:vtrū ꝯcedēda sit forma substātialis ge
nerica coeterna materie p quaz sortes habeat ꝙ
sit corpus.In primis vꝛ ꝙ sic.⁋ Tū qꝛ.2.metha.
10.probat nō esse ꝓcessum in infinitum in causis
formalib⁹:qꝛ nō est ꝓcessus in pdicat] in qd:ergo
ſm diuersitatē pdicatoꝝ quidditatiuoꝝ erunt in
eodē indiuiduo distincte forme.⁋ Tum qꝛ:ignis
vt ignis est dissimilis aque:vt corpus similis:sed
idem nō potest eē simile ⁊ dissimile alicui ſm ean
dem formā:ḡ.⁋ Tum qꝛ quantitas terminata:⁊
interminata sunt idem re:⁊ quantitas terminata
fundat in ꝯposito:ḡ.⁊ interminata:ḡ ante quā/
titatem interminatam est forma substantialis in
mā:⁊ non est nisi forma corporis:sed ois forma
pcedēs quātitatē in mā ē materie coeterna:ergo.
⁋ Tum qꝛ:quātitas interminata si īmediate esset
in mā pria:ḡ esset forma substātialis.2.n.de ani/
ma.4.introducebat dria inter formā substātialē
⁊ accidentalē:qꝛ forma substātialis in mā prima:
accidētia in cōposito suscipiebant.⁋ Tum quia
quātitas interminata est materie coeua:qꝛ oibus
formis satisfacit:⁊ nihil est qȯ sibi aduerset:sed
forma corporis cūctis formis specificis est cōis:
⁊ nihil est qȯ sibi ꝯriet:ḡ ipsa erit materie coeter/
na.⁋ Tuꝫ qꝛ:forma substātialis īmediate est vni
bilis materie:cū mā ⁊ forma faciāt vnum per se.
⁋ Tum qꝛ:forma substātialis est nālr prior acci/
dentali:⁊ esse substātiale est primū:⁊ cōpositio ac
cidētalis presupponit compositionē substātialē:
⁋ Tum

⁋ Tum quia:mā est prius actuabilis forma sbali
qꝫ accidentali:ergo si est aliqua forma acciden/
talis inseparabilis a mā:a fortiori ueniet forma
substātialis māe coeua.⁋ Tuꝫ qꝛ:qualitates sim/
bole regrunt subiectū cōe vtriqꝫ elementoꝝ:⁊ nō
mām primā:ergo corpus substātiale est illis sub/
ectum cōe.⁋ Iste rōnes sunt tante efficatie apud
Albertū:vt ipse cū Auicēna tenuerit formā cor
poreitatis coeternā māe.vnde voluit corpus de
pdicamēto q̄ntitatis subiectari ī corpore de pre/
dicamēto substātie:qȯ erat ꝯpositū ex mā prima
⁊ forma corporis.imo multi recētiores credunt
Auerroim ⁊ Auicēnā nō differre nisi q̄tum ad
moduꝫ ponēdi predictā formā:eo ꝙ Auicēna fe
cerit illam formā mediū receptiuū:Auerrois di/
spositiuū:qua de cā ad Auicennā non ad Auer.
inconuenientia sequebant.
⸿ Intēdo aūt ego ꝓbare ꝙ talis forma nō da/
tur ſm cōmentatorē.⁋ Tuꝫ qꝛ quelibꝫ forma ma
terialis indiget dispōnibus cōseruantibus:⁊ ois
talis est generabilis:primo celi.22. vbi declara/
uit ꝙ quelibet forma materialis indiget dispōni/
bus inductis ab alterante.⁋ Tum qꝛ.8.metha.
15.agens extrahit de potētia ad actū oēm formā
materialē.Tum qꝛ:primo methaphysice.31.eter
num nō pōt esse pars rei generabilis:verū nō fa/
cio magnā vim in hac aucte:qꝛ materia prima ⁊
intellectus sunt partes sortis generabilis.Auer.
tamen ponit cogitatiuā rōne cuius dicitur.sortes
cōrrumpi.⁋ Tum qꝛ:omne cōpositū est nouū.12.
methaphysice.39.nō facio in hoc ēt difficultatē:
qꝛ celum est cōpositū non tñ nouuꝫ nouitate par/
tium componētiuꝫ:sed nouitate dūtaxat acciden
tali.8.physicoꝝ.15.⁋ Tum qꝛ:si forma corporis
preueniret q̄titatē:ipsa remaneret indiuisibilis
⁊ cōstitueret cōpositū penitus indiuisibile.vnde
cōmētator primo capite de substātia orbis nō hꝫ
aliam viaꝫ ad tenendū intelligētias esse penitus
indiuisibiles:nisi qꝛ pcedūt quātitē in celo.⁋ Tū
qꝛ:primo physicoꝝ.63.69.12.methaphysice.4.
primo caplo de substātia orbis ostendit palaꝫ nō
dari formā corporis māe coeuam.⁋ Tum qꝛ:ois
forma substātialis est principiatiua alicuius mo
tus localis:sꝫ forma corporis ñ icohat motū cir/
cularē:neqꝫ rectū simplicē:neqꝫ mixtū.⁋ Tum qꝛ
ois substātia aut est mā:aut forma:aut ex his p/
mixtuꝫ.2.de aia.2.⁊ ois forma substātialis:aut ē
materialis:aut īmālis.12.methaphy.37.i.aut ē
educta ⁊ causata a subiecto:aut nō:si educta est
simplr noua:si nō:est ītellectus:ergo si forma cor
poris erit educta:erit noua:si nō:erit intellectus.
⁋ Tuꝫ qꝛ:talis forma aut est diuisibilis ⁊ extēsa:
⁊ ita sequit dimēsiones:⁊ est mortalis:aut est in/
diuisibilis:⁊ ita intellect⁹.⸿ Neqꝫ prima rō cō
cludit:qꝛ ꝙ nō sit ꝓcessus in īfinituꝫ in formis:qꝛ
nō est ꝓcessus in infinitū in pdicatis in qd:non iō
est:qꝛ sint tot forme quot pdicata in qd:sꝫ iō est:
qꝛ si infinite forme eēnt in re q diffinit:oporteret
ꝙ ptes diffinitōis essent infinite:cū hoc tñ stat ꝙ
nō sint plures forme.⁋ Ad secūdā: ꝯueniētia in
genere est ꝯueniētia ſꝫ quid:⁊ stat aliqua simplr
differre:⁊ ꝯuenire ſm quid:ab vna.n. forma su/
munt varia pdicata ſm ꝙ illa forma magis ab/
stracte ⁊ minus abstracte ꝯsiderat.⁋ Ad tertiā
quantitas terminata ⁊ interminata sunt idem re
⁊ essentialr:sꝫ differūt accidētalr:⁊ qꝛ q̄titas in
terminata dicit potētiā ad oēm terminū:q poten
tia fundat in mā:iō ꝯcedit q̄titatē interminataꝫ
cū sit accidens in potētia fundari posse in subie/
cto ente potētia: at q̄titas terminata dicit termi
nū:⁊ cū ois terminis sit a forma:est q̄titas termi
nata in subiecto ente actu:vt terminata est:⁊ licꝫ
agens nāle nō valeat educere formā de potentia
māe:nisi mā sit quāta:nō tñ formā educit de quā/
titate sꝫ de mā:neqꝫ q̄titas suscipit formā:sꝫ mā.
⁋ Ad quartā:q̄titas interminata lꝫ vt dicit po/
tentiā ad oēm terminū sit in mā: qꝛ tñ est idem re
ꝙ q̄titas terminata:iō pōt dici fundari in cōpo
sito:hec de forma substātiali nō dicunt.⁋ Ad qn
taꝫ:potuit īmutari forma accidētalis intermina/
ta:nō sbalis:⁊ ita soluit octaua rō.⁋ Ad sextam
ex hoc ꝙ forma sbalis īmediate vnibilis sit māe:
nō ꝯuincit dari formā corporis māe coeternam.
⁋ Ad septimā stat formā substantialē priorē esse
forma accidētali mā:posteriorē tñ origine ⁊ tpe.
Ex materia etiā prima ⁊ dimēsione interminata
nō fit vnum cōpositū cōpositione accidentali: qꝛ
mā est substātia in potentia:⁊ quātitas intermi/
nata ē accidens in potētia.ex pluribus aūt enti/
bus in potētia non fit vnuꝫ cōpositū accidētale:
īmo nec substātiale.⁋ Ad vltimaꝫ:aliqui volunt
ꝙ qualitates simbole habeant mām primam pro
subiecto:qualitates dissimbole cōposituꝫ.⁋ Cō/
tra:qualitas queuis est ratione forme:ergo non
fundat aliqua qualitas in mā prima īmediate.
⁋ Itē ois qualitas est terminata:ergo nulla sub/
iectatur īmediate in prima mā.⁋ Rursus quali/
tates dissimbole fundant in cōposito:ergo ⁊ sim
bole.sunt.n.eedē qualitates simbole ⁊ dissimbo/
le respectu diuersoꝝ.⁋ Sunt ⁊ qui dicūt qualita
tes simbolas fundari in ꝯposito:⁊ remanere eas/
dem in generato ⁊ corrupto.⁋ Cōtra: hec quali
tas manet eadeꝫ in genito ⁊ corrupto:ergo est in
terminata.⁋ Item migraret accidēs de subiecto
in subiectuꝫ:⁊ nō variaret accidēs ad variatiōeꝫ
subiecti.⁋ Quare tenēdum ē qualitates simbo/
las nō manere easdem numero in genito ⁊ corru/
pto: cum fundentur tales qualitates in cōposito

ex mã ⁊ forma elementi vltimata: ⁊ si qñq3 dicat̃ ab Aristo. ⁊ Com̃. eas remanere easdẽ. itelligat̃ eas ꝑmanere easdẽ. i. ꝯsimiles: quare ⁊c.

Digressio Scda.

¶ Dubitat̃ scdo nunqd dimensio interminata sit materie coeterna. Pro expeditõe tãti quesiti. primo notabo quedã. secũdo ꝓbabo partẽ affirmatiuã. tertio remouebo difficultates ꝯ cõmẽtatorẽ fieri ꝯsuetas. ¶ Quãtum ad primũ: ẽ primitus obseruãdu3 ꝙ linea: supficies: ⁊ corpus sunt quãtitates specifice differẽtes. vnde mathematice loquẽdo ex fluxu puncti imaginario causat̃ linea: linee: supficies: supficiei: corpus: s3 nãliter loquẽdo prius est corpus ꝗ̃ sit terminatũ lineis: superficieb⁹: figura: forma mãli educta de gremio mãe: hec Albertus magn⁹ docet. 5. methaphysice in varijs locis. ¶ Scdo aduertẽdũ: dimẽsiones in mã ponunt̃ hac de cã: vt forme recipiãtur in mã diuisibilr̃: qꝛ dimensio est rõ diuisibilitatis: quare forme que introducunt̃ imediate mediãtibus dimẽsionib⁹ inueniunt̃ extẽse: caduce ⁊ mortales: ⁊ dico imediate qꝛ intellectus noster inducitur mediãte cogitatiua: iõ saluat̃ eius idiuisibilitas ⁊ eternitas: supra ipm. n. nõ h3 mã causalitatẽ: hinc est ꝙ supra affirmaui ordinẽ hoꝝ inferioꝝ esse talẽ: mã prima: dimẽsio interminata: forma specifica: dimẽsio teriata. in celo primitus est intelligẽtia: scdo orbis intelligẽtie subiect⁹: tertio loco: accidentia: quãtitas. s. figura ⁊ motus: iccirco in celo nõ est ꝗ̃titas interminata: s3 existit terminata merito intelligentie finiti vigoris. ꝗ̃titas enim celestis vt celestis est insequit̃ intelligẽtia3: l3 vt ꝗ̃titas possit dici interminata: nõ repugnat n. ꝗ̃titati interminatio: ꝗ̃titas aũt bouis inquãtum bouis est interminata: ad hunc sensu3: qꝛ mã stans sub tali forma põt inueniri sub alijs alium ⁊ alium terminum sibi determinãtib⁹: neq3 pono ego aliud accidẽs interminatũ ꝑter dimensione3 interminatã. ꝗ̃uis. n. lumen lune ⁊ intendi ⁊ remitti dicat̃: qꝛ tñ nõ manet idem numero sub diuersis terminis ⁊ nõ terminat̃ a forma lune sed a sole: iõ nõ põt vocari accidẽs interminatũ. Motus quoq3 celi l3 i eo ꝙ mot⁹: possit esse volocior: ⁊ tardior nõ tñ ꝗ̃ten⁹ ẽ mot⁹ celi: ⁊ ita mot⁹ celi cũ sit ab intelligẽtia est terminatus. ¶ Tertio sciendum: ad quãlibet formã substãtialẽ cõsequit̃ determiata quãtitas: primo de aĩa. 53. 2. de aĩa. 60. diuersitas formarũ est cã diuersitatis in ꝗ̃titate ⁊ magnitudine: vnde eade3 numero ꝗ̃titas põt esse nunc magis: ⁊ nũc minus extensa. in rarefactione. n. nõ acqrit̃ noua ꝗ̃titas: s3 nouus terminus ꝗ̃titatis in rarefactõe nãq3 manet eadẽ mã precise: ergo eadẽ ꝗ̃titas. ¶ Itẽ si sic: posset ide3 accidens numero trãsire de subiecto in subiectũ: dato ꝙ bipedali ꝗ̃titati aggeneraret̃ ꝗ̃titas pedalis ꝑ rarefactionẽ: sit mã subiecta quãtitati pedali acqsite. A. ꝯstat ꝙ. A. prius informabatur aliqua pte bipedalis ꝗ̃titatis: ⁊ nũc informatur pedali ꝗ̃titate: ergo illa pars bipedalis ꝗ̃titati trãsiuit de mã. A. ad aliã mãm: ergo de subiecto in subiectũ: hec de primo articulo.

¶ Quantũ ad scdam partẽ quesiti: dimẽsiones interminate antecedũt formã substãtiale3 in mã: suntq3 mãe coeterne: itaq3 nõ est simile ꝺ mã respectu formarũ substãtialiu3 ⁊ qualitatũ: ⁊ respectu quãtitatis: qꝛ mã acquirẽs vnã formã substãtialem ꝑdit aliã: ⁊ mã seu cõpositũ suscipiens vnam qualitatẽ ꝑm esse reale: ãmittit aliã: non est sic de ꝗ̃titate: ⁊ rõnes Auer. sunt iste: qꝛ aliter corpus fieret ex nõ corpore: ⁊ dimensio ex nõ dimẽsione: ⁊ sic forme corporales essent sibiinuicẽ cõtrarie succedẽtes in eodẽ subiecto: sicut ẽ dispõ de alijs. ¶ Item ois forma substãtialis esset indiuisibilis: qꝛ ꝑcederet ois forma substãtialis quantitatẽ in mã: apud aũt comentatorẽ: oẽ ꝯstitutũ inesse formali indiuisibili: ꝑ nullũ supueniẽs reddit̃ diuisibile. ¶ Rursus mã non reciperet simul diuersas formas numero ⁊ specie distinctas: cu3 nõ sit mã diuisa nisi ꝑ ꝗ̃titates: relinquẽdo alias rationes Auer. primo capite ꝺ sba orbis ⁊ Gregorij ariminẽsis scdo sniaꝝ distinctõe. 12. ꝯcludo dimẽsionem interminatã esse a mã insepabilẽ: ⁊ ꝗ̃titatẽ terminatã ⁊ interminatã eẽ ide3 re: ⁊ hoc ne duo corpora iueniant̃ in eodẽ subiecto. vnde ꝗ̃titas vt indifferẽs est ad varias extẽsiones ⁊ figuras: vt sic. vocat̃ intermiata: vt aũt ꝯiuncta extẽsionibus ⁊ figuris ⁊ varijs formis sbalib⁹. terminata nuncupat̃: hec de secũda parte.

¶ Quãtũ ad tertiã partẽ: dubitat̃ primo: dimẽsiones terminate fiũt ex interminatis: ille sepabiles: alie sunt eterne: ille priores: ille posteriores: ille ꝑcedunt: alie subsequunt̃: ille sunt in potẽtia: alie in actu: ille sunt priores forma sbali: ille sunt posteriores: ergo dimẽsio terminata ⁊ intermiata re seiungunt̃: ¶ Solutio ẽ: termini motus sunt incõpossibiles nõ realiter distincti: p3 ꝺ albedine intensa ⁊ remissa: ⁊ dꝛ dimẽsio terminata fieri ex interminata: qꝛ mã subiecta ꝗ̃titati varios suscipit terminos. Dimensio ẽt terminata definit hꝛe talẽ terminũ. remanet tñ in mã vt indifferens ad termios. Assero quoq3 idẽ posse esse prius ⁊ posterius ꝑm diuersas ꝯsideratões: idẽ ẽt qui nunc est alb⁹ prius erat i potẽtia ad albedinẽ. ¶ Dubitatur scdo: dimẽsio interminata aut est educta: ⁊ ita noua: aut nõ educta: ⁊ ita intellectus. ¶ Itẽ si ipsa esset imediate in prima mã: ess3 forma substãtialis. 2. ꝺ aĩa. 4. ¶ Solutio ẽ: ꝗ̃titas ẽ forma educta

educta de potẽtia mãe: ⁊ est noua nouitate terminoru3 qbus terminat̃: ⁊ existimo illos errare qui tenẽt quãtitatẽ interminatã eẽ formã nõ causatã a subiecto: qꝛ si sic: daret̃ forma mãlis abstracta. ¶ Rursus dimẽsio interminata l3 ꝑcedat formã sbale3: forma tñ sbalis intimius ⁊ ꝓpinqui⁹ vnitur mãe ꝗ̃ quãtitas interminata: ⁊ ꝗ̃uis vt dicit potẽtiã ad oẽm terminũ: sit in mã: qꝛ tñ est ide3 re ꝙ quãtitas terminata: põt dici fundari in ꝯposito. ¶ Dubitat̃ tertio: si ista determinatio eẽt vera celu3 esset indiuisibile: qꝛ intelligẽtia antecedit dimensiões in celo. ¶ Solutio est: itelligẽtia ꝑcedit ⁊ mãm celi ⁊ quãtitatẽ: iõ remanet mã celi diuisibilis ꝑ quantitatẽ sequentẽ: forã aũt sbalis tollit diuisionẽ: qñ mediat inter mã3 ⁊ quantitatẽ: hec de quesito ad introductionẽ sufficiant.

¶ Tex. cõmen. 64.

Declaratum est igitur.

Sentẽtia stat i hoc: oẽ qꝺ fit ex forma ⁊ subiecto cõponit̃ ⁊ priuatõe: ꝯpositũ. n. vñ ortu3 ⁊ factu3 est istud genitu3 duobus cõstat ⁊ eo quod forme gignende opponit̃: ⁊ ipso subiecto.

¶ Circa cõmentũ. 64ᵐ. Est primit⁹ obseruãdũ: solũ ꝯpositũ est illud qꝺ ꝑ se fit: qꝛ sibi ꝯcedit̃ esse existere: forma aũt fit tm̃ ꝑ accidẽs rõne cõpositi. 12. metha. 18. ¶ Et si in de longitudine ⁊ breuitate vite dicat̃ formas generari ⁊ corrũpi ꝑ se: scia n. ⁊ sanitas peculiari pereũt corruptiõe: qñ corrũpunt̃ saluatis subiectis: corrũpunt̃ aũt ꝑ viã sequelle ad itertiũ subiectoꝝ: interit⁹ formarũ prius fit ꝑ successium ꝯrij: vel priuatiue oppositi. ¶ Solutio: pñti cõmẽto ⁊. 12. metha. 18. sumunt̃ isti termini generatio ⁊ corruptio vt sunt iposti ad significandũ inceptionẽ ⁊ desitionẽ cuiuscũq3 ꝑexigẽtis subiectũ tanq3 partẽ: qua significatiõe tm̃ cõpositum dꝛ generari: at in de longitudine ⁊ breuitate vite capiunt̃ ꝑdicti termini vt sunt instituti ad significãdu3 inceptionẽ ⁊ desitionẽ cuiuscunq3 ꝑexigẽtis subiectũ: ꝑexigẽtis dico subiectũ vel tanq3 partẽ: vel nõ tanq3 ptem: vñ cõpositu3 ⁊ forma tm̃ vna mutatione incipiũt esse: inceptio tñ forme reqrit subiectũ: inceptio cõpositi exigit pte3 essentialẽ: est. n. mã subiectũ forme: s3 ps eẽntialis cõpositi. ¶ Ampli⁹: necesse est vt nõ esse ꝑcedat generatũ: ⁊ si nõ: nõ esset generatũ: ⁊ vt supdictũ est: nõ esse d3 ꝑcedere esse generati tpe: quo tpe disponi possit mã pro tali forma recipienda. ¶ Rursus dubitat cõmẽtator: ⁊ dubitatio stat in hoc: cũ gnãtu3 nõ ꝯstituat̃ nisi ex mã ⁊ forã: qꝛ ñ esse euanescit: quõ põt dicere Ari. gnãtũ ex trib⁹ cõponi: ex forma. s. ⁊ ea q̃ forme opponit̃ ꝑuatõe ⁊ subiecto. ¶ Solutio est: generatũ ia3 ꝯpletũ ex forma ⁊ mã dũtaxat ꝯponit̃: at gnãtu3 in fieri ex priuatõe ⁊ forma ⁊ mã ꝯstituit̃: itaq3 priuatio est in pte mãe: ⁊ forma in pte: ⁊ est snĩa Auer. vera: merito dispõnũ faciẽtiũ pro inductõe forme sbalis momẽtanea: ¶ Iterũ: ⁊ si istꝺ subiectũ nunq3 fit ex nõ esse: cũ sit mã pria sꝑ priuatõi ꝯiũcta: qꝛ tñ nõ eẽ qꝺ sꝑ est copulatũ cũ forma est priuatio forme opposite illi forme: iõ nõ dꝛ tale ꝯpositũ cõstitui ex mã: ⁊ forma ⁊ ea q̃ oppo' forme ꝑuatõe: vñ ꝑp formarũ pugnantia3 nascit̃ ꝙ mã subiecta vni forẽ est ꝑuata forã illi aduersaria. Est. n. triplex mã: vna ad intellectões: ⁊ est intellect⁹ possibilis: alia ad vbi tm̃: ⁊ est mã celi: alia ad formas sbales de nouo capescẽdas: ⁊ de hac hic tractat̃ l3 itaq3 priuatio ad gnãtionẽ cõducat: ex ea tñ nihil ꝯstitui põt: hec ergo sunt q̃ circa qnta3 sũma3 erant explanãda: q̃ qde3 h̃ ꝓpositio. Pricipijs ꝯrijs substernit̃ tertiũ: ẽ euidẽtissime patefacta.

¶ Textus cõmenti. 65. 66. 67. 68.

Manifestum est.

Presenti sũma q̃ ẽ a textu cõmẽti. 65. vsq3 in finẽ libri pandit̃ aperte nã prime mãe: ⁊ ꝑuatõis: his ꝓpositionib⁹. ¶ Materia pria est pura potẽtia: nõ intelligibilis nisi ꝑ ꝯparationẽ ad formã. ¶ Materia pria est ingenita ⁊ incorruptibilis. ¶ Priuatio introitũ h3 in generatõe. ¶ Snĩa aũt text⁹ cõmẽti. 65. 66. 67. 68. stat in hoc: vt declaret̃ hec ꝓpositio: mã ⁊ forma sunt ꝑncipia ꝑ se: priuatio ꝑ accidens: ⁊ rõ est: mã ⁊ forma essentiam cõpositi perficiunt priuatio aute3 cõcurrit: qꝛ ipsa accidit materie q̃ per se ⁊ proprie principium est.

¶ Circa cõmentũ 65ᵐ. Est obseruãdu3 ꝙ l3 mã pria sit pura potẽtia: ipsa tñ est actualr̃ distincta a formis qbus informat̃. ¶ Tum qꝛ: inter ea ẽ relatio realis. 2. phy. 30. ¶ Tum qꝛ mã stat sub diuersis formis essentialr̃. ¶ Tum qꝛ pfectio distinguit̃ a suo pfectibili: nõ est g̃ inter mãm ⁊ forma3 distinctio actualitatis: qꝛ mã ⁊ forã non sunt duo actus: tñ inter ea est actualis distinctio: vñ mã ⁊ forma nõ sunt duo in cõposito: cũ existãt ad existẽtia3 totius. 2. de aĩa. 7. mã itaq3 ⁊ forma educta de potẽtia mãe nõ separant̃ inesse: qm̃ mã est cã forme: ⁊ forma materie.

¶ Circa cõmẽtũ 66ᵐ. Quãdo cõmẽtator dicit mãm esse aliquid demõstratũ: intelligit ipsa3 esse quoddã ꝑmanẽs: veluti ꝺ pũcto dꝛ. 4. phy. 121. ¶ Amplius in eodẽ cõmẽto scribit̃ priuationẽ eẽ principiũ ꝑ accidẽs: necessariũ tñ: est. n. priuatio

pncipiū incobatiuū fieri rerū nāliuz:a qua gdē mā nunq̄z separat. ℣ Uerū q̄ cōcludit ab Ari. ⁊ cōmētatore q̄ mā ⁊ priuatio sunt vnū numero: queret aliquis quare potius mā dz vnuz numero cū priuatōe q̄z cū forma:cū ita vnbilis sit forme incōposito in fine motus:sicut vnit priuationi añ finē motus. ℣ Dico q̄ mā dz vnū numero cū priuatione:⁊ nō cuz forma:q̄ priuatio nō refert ad trāsmutationē p se:z̄ solū est māe rō q̄daz p quā mā subiicit mutatōib⁹:forma aūt per se desiderat in mutatione. ℣ Cōtra:mā ⁊ priuatio sunt vnum numero:priuatio est nō ens:g̃ ⁊ mā nō ens iudicabit. ℣ Solutio est:mā ⁊ priuatio sunt vnū numero accidēte:nō noīe:nec diffinitōe: ⁊ ex hoc q̄ mā denominet priuata nō infert mām esse nihil: neq̄z priuationē esse aligd. ℣ Et p̄cedo mām primaz ⁊ priuationē esse vnū numero ⁊ idē realiter priuatiue:ad hunc sensuz:q̄ inter hec duo:nō est nisi vnū ens reale. ℣ Et si aliqua sint q̄ sint vnuz numero ⁊ idē realr hoc mō:nō oz q̄ illa sint eiusdez spēi:⁊ eiusdē p̄dicamēti:⁊ q̄ si vnuz pereat: pereat ⁊ alteruz. ℣ Rursus in fine cōmenti dicit Auer. si mā haberet formā ꝑpriā nō recipet oēz formā:⁊ silr si haberet ꝑpriationē,ꝑpriā:reciperet subintelligat solum illam formā quā mā respiceret per illam formam.

¶ Circa cōmētū.67ᵐ.⁊.68ᵐ. Aduertēdū esse cōclusuz tria esse ꝑncipia numerādo ꝑncipia p se ⁊ principia p accīs:esse duo tm̄:numerādo pncipia p se solū. ℣ Est ét declaratū patiēs debere esse simle:ē.n. passio merito similitudinis:primo de generatiōe.52.⁊ supra.56. ℣ Uerū interrogabit quispiā nūqd priuatio forme futuri bois in oīb⁹ existat portōib⁹ māe vel nō. ℣ Dico q̄ sic:⁊ tenēdum est potentiā ⁊ priuationē euanescere: removeriq̄z a qualibet portiōe māe:introducta futuri bois forma in certa:deteriataq̄z mā:⁊ hoc absq̄z portionū māe mutatōe aliq̄:quēadmodū etenim relatio pōt alicui aduenire ⁊ aufferri ab illo sine sui mutatione.5.pbyſicoꝝ.10.ita ét ⁊ priuatiōes ⁊ negationes.

¶ Tex.cōmen.69.70.

Natura autez subiecta.

Snia talis est:mā prima cū sit pura potētia non pōt p se intelligi:repugnat.n.pure potētie informare intellectū. ℣ Et sigs dicat:Ari.2.de generatione.4.reprehēdit Platonē q̄ declarauerat nām māe prime p cōparationē auri ad opa: ⁊ ligni ad lectulū:pñti pte ipse nām māe tali mō precise patefacit:g̃. ℣ Solutio ē:credidit Plato illaz eē oīmodā silitudinē:Arist.nō:sunt itaq̄z iste due ꝑpōes. Principia sunt ꝑzia:⁊ pncipiys cō trarijs subicit tertiū:facte manifeste.

¶ Circa cōmentū.69ᵐ. Est primitus obseruādū:⁊ ista nā q̄ est subiecta sbe.i.forme sbali non pōt intelligi p se:cū nō sit aligd in actu bñs gddi tatē:sed intelligit ꝑm ꝓparationē pp latentiā sue substātie:vnde p se itelligibilia:sunt forme ⁊ abstracte ō se:⁊ causate a subiecto:que ꝑcurāte intellectu agente efficiunt vles ⁊ abstracte:⁊ cōposita quoz forma est tota essentia ⁊ gdditas rei:⁊ ita eadē intellectōe qua cognoscit forma p se:cognoscit mā p accidēs:⁊ intellect⁹ humanus. Est enim forma mālis forma māe ꝑm esse reale:forma intellectus ꝑm esse spūale abstractū:semp.n.ē cognitio subiecti p formā in subiecto receptā:⁊ per cipiens receptū:pcipit ⁊ recipiens. ℣ Rursus ē forma illud p qō sba est demōstrata in actu:ergo forma erit pncipiū indiuiduatōis. ℣ Uñ vt dixi supra cōmento.6°.forma ꝑm esse abstractū pncipiū est vltatis:ꝑm esse in mā pncipiū est singularitatis. ℣ Amplius mā prima nullā formā substantialē bz sibi ꝑpriā:vt ipa pmanens eadē ꝑm essentiaz varias formas suscipere possit. ℣ Item cuz prima mā innata sit recipe oēs formas:necesse est vt sit in potentia oēs forme:⁊ vt nō habeat in sua sba formā,ꝑpriā qua sit mā.i.formā que sit de eēntia māe. ℣ Ité esset gnātio alteratio:⁊ forme essent accīa:q̄ mā exquo nō perderet formā ꝑpriā:nō pderet nomē atq̄z diffinitionē sumptā a forma sibi ꝑpria:⁊ ita forme enti in actu aduenirent:nō datur itaq̄z aliqua forma substātialis māe prime coeterna:q̄ oīs forma aut est educta: ⁊ ita noua:aut nō educta:⁊ est intellect⁹. ℣ Rursus primū pncipiū formale nō potuit scirī in hac scīa:sicut primū subiectū:sensus est:hec ꝓpositio mā prima est:⁊ in se ⁊ respectu medij quo deducitur est nālis. At ista:prima forma est:in se est diuina:respectu medij quo ꝑbat est nālis. ℣ Presenti itaq̄z cōmēto sunt explanate tres ꝑpōes. ℣ Prima est:mā prima est p accidēs cognoscibilis. ℣ Scōa ē:mā prima nullā bz formā sbalez sibi ꝑpriā. ℣ Tertia est:primū pncipiū formale nō scitur quidditatiue in scīa nāli.

¶ Circa cōmentū.70ᵐ.est necesse iquit Auer. vt cū ꝑzijs sit aliqō subiectū nō in predicamētis accidentiū:sz in p̄dicamento sbe:pncipiatiue.s. q̄ in genere substātie nō ponunt nisi termini instituti ad significādū corpora subcelestia. ℣ Amplius subiectū substētat formā ꝑm q̄ forma non pōt eē sine subiecto:forma aūt substētat subiectū ꝑm q̄ est cōplemētuz eius:⁊ ꝑm q̄ subiectū nō pt denudari.a.forma:nō pōt ergo mā inueniri sine forma:neq̄z forma absq̄z mā:cum.n.mā prima sit pura potētia sibi repugnat eē sine fōa. ℣ Neq̄z distinctio scotistarū de actu entitatiuo ⁊ formali satisfacit

satisfacit cōmentatori volenti hāc ꝓpōez eē ipossibilē:q̄ nō:ē i actu ē i actu:quā scotiste possibilē arbitrant:imo Thomiste tenēt deū posse facere accidens sine subiecto:nequaq̄z māz sine forma: iō dicunt ipsam fuisse ꝙcreatā ⁊ cōꝙductā:⁊ ꝑ totuz ꝓuenit ex oīmoda ⁊ sincera māe potētialitate:q̄ dū pdit vnā formā:acqrit aliā.primū enīz instans forme inducēde est primū nō esse forme abiciende. ℣ Rursus modus essentie māe est:q̄ nō ē demōstrata i actu.i.mā nō ē forma:neq̄z formaz tanq̄z parte sui essentialiter includēs:sed est mā quasi mediū inter nō esse simplr ⁊ esse in actu ⁊ infra.78.est mā mediū inter nō esse purū ⁊ esse purū:⁊ rō est:mā est pura potētia subiectiua:vñ lz mā prima sit semp ꝙiuncta actui:ipsa tñ ē pura potentia:boc.n.ꝑdicatū pura potētia inseparabile est a mā respectu cuiuscūq̄z cōpareť mā:⁊ cū mā sit semp ꝙiūcta alicui forme:⁊ vnāq̄z formā cōcomittet ꝓuatio:semp māe erit cōuoluta priuatio respectu alicuius forme:vez anteq̄z mā recipiat formā est priuata priuatōe priuāte:cū aduenit forma:⁊ sepať ab ea vocať priuata priuatōe priuata ⁊ sola negatōe:hinc est q̄ Albertus magnus primo de gnātōe dicebat:a priuatione priuante ad habitū possibilē esse regressum:nullatenus a priuatōe priuata:cū idē reddire bis numero nō possit.2.de generatōe.70.mā ergo mediat inter puz nihil ⁊ ens in actu. ℣ Itez accidit substantie māe vt sit in potētia oēs forme:nō q̄ potentia eius sit in substātia illius:itaq̄ sit pars diffinitiōis: q̄ si sic:mā destrueret in aduētu forme: cū potētia ad talē formā pereat:imo mā deficēt dū formas suscipet. ℣ Ité esset mā in ꝑdicamēto ad aligd:si esset potētia:q̄ potētia ē ad aligd.

Digressio.

¶ Quia cōmētator vī sibi ipsi ꝙriari:cū in ꝓio capite de sba orbis asserat materiā substātiari p posse:⁊ pñti cōmento dicat potentiā nō spectare ad naturā materie:nō vt mens Auer. itegerrime explicet. Dubitandū est:vtrū potētia materie sit essentia māe. ℣ Pro cuius difficultatis expeditione:primo dicā qd i hac re sentiēdū sit:secūdo loco satisfaciā argumētis ꝙ nr̄az determinatōez fieri solitis. Est itaq̄z aduertēdū:q̄ duplex ē potentia māe:absoluta seu radicalis:⁊ est qualitas reductiue de scōa specie qualitatis:⁊ est ꝓpria passio māe realiter a materia distincta:a qua mā denoīat formalr potens suscipe formas. Respectiua est duplex:accidētalis:⁊ hec fundat in mā ⁊ terminat ad formā nō exīstem in re:⁊ multiplicatur ꝑm multiplicationē formaꝝ itroducēdarū: ⁊ hanc nō est necessariū reduci ad actū. Respectiua essentialis incipit eē de nouo in materia:qñ f.mā est futura necessario sub aliqua forma. Accidentalis est eterna a pte ante:sed definit esse a parte post. Essentialis quā necessariū est reduci ad actū est noua ex vtraq̄z pte:vnde ista potētia essentialis incipit esse in tpe intermiato imediate añ primū instans forme inducēde nullo alio instanti clauso:hac declaratione efficit Auer. sibi ipsi consentaneus.

¶ Cōtra:si daretur potentia māe absoluta:pr⁹ esset vnū p accīs q̄z p se. Et forma sbalis imediate vnit māe:g̃ nō mediāte qualitate. ℣ Solutio: primo reflecto rōez ꝓtra aduersarios ō q̄ztitate interminata. ¶ Secūdo dico:talez potentiā nō reddere mām cōpositiozē:neq̄z impedire qn forme substātiales imediate vniant māe. ℣ Rursus cōmētator primo capite de sba orbis:dimēsio est primitus in mā:g̃ nō dat q̄litas absoluta. ℣ Solutio est:inter accidētia cōia q̄ztitas est primū accidens:potētia aūt māe absoluta est eius ꝓpria passio:iō errant q̄ dimēsionē interminatā credūt esse passionē māe. ℣ Iterū subiectū accidētiū est sba cōposita:g̃. ℣ Solutio est:subiectū potentie ad agere ⁊ opōnes est substātia ꝙposita:subiectū aūt potentie ad esse:ad formā ⁊ actū primuz pōt esse mā prima:potētie ad opōnes ꝓpiissime fūt in scōa specie qualitatis:potentia ad esse ē in tali specie rudiuscule. ℣ Amplius prio capite de sba orbis:potētia est dzia essentialis. ℣ Solutio ē:circūloquimur dzias rez ꝑ qualitates de scōa spē. ℣ Rursus aligd esset eternū a parte ante:⁊ nō a parte post:ꝯ primū celi.124.si daret potētia respectiua accidentalis. ℣ Esset quoq̄z multitudo actu infinita:si potentie respectiue accidentales multiplicarent ꝑm multitudinē formaꝝ:ꝯ tertiū phyſicoꝝ.41. ℣ Solutio ē:tenēt alig q̄ iste potētie respectiue sint relatōes fundate in mā:terīate ad formas nō exītes. ℣ Cōtra:nullus respectus destruit ꝑ pñtiā sui termini:imo pficit:⁊ miꝝ eēt q̄ essent respect⁹ reales:⁊ sui termini purū nihil. Quare dico q̄ tales potētie respectiue nihil aliō sunt nisi ordis ꝓximitatis ipsi⁹ ꝓuatōis ad formā: nā ꝓuatio foze ꝑcedit formā i mā:⁊ talis potētia fundat in ꝓuatōe ⁊ terīatur ad formā generādā ⁊ est respect⁹ rōnis:⁊ sunt tot potētie respectiue: q̄t sunt ꝓuatōes in mā:⁊ abiciunt abiectis priuationib⁹ q̄ sunt eaꝝ fundamēta:nō incōuenit itaq̄z respect⁹ rōis ⁊ infinitos eē ⁊ eternos tm̄ a pte añ: vt colligit primo celi.120.hec de potētijs māe.

¶ Tex.cōmēti.71.72.

Ex istis igit cōsiderať.

Snia talis ē:antiqui nihil gigni:nihilq̄z corrūpi

posse arbitrabāt tali rōe. Ex ente nihil generat: cū iaz sit:neqz ex nō ente:vtpote q fieri nequeat: cū oporteat oīo subici aliqd:t pcludebant multa nō esse entia:t addit Themistius:nā si multa sūt dīa t diuersa erunt interse:t qō sequens est:di uersa t differētia erunt ab entibus:que autez ab entibus differūt:esse nō possunt.

¶ Circa cōmentū.71m. Est primo aduertendū q paucitas exercitij in logica causa est errādi in phya:hinc est q.2.methaphy.15.separādo com mentator multa genera hoiuz a studio phyloso phye excludit hoies hītes modicū exercitium in facultate logica. ℣ Rursus:sermo demōstratiuꝰ pcedens p cām formalē tm̄:poterit dissoluē oēs qōnes.oēs.n.passiones fluentes ab aliquo sub iecto resolubili fluūt merito forme:t ita pz error credentiū nō oēs passiones posse demōstrari per vnā cām tm̄. ℣ Iterū formaī hic hec pña:si gene ratum est ex nō ente:aut est trāsmutatū sine trās mutabili:aut transmutatio est in priuatione:t to tum hoc est impossibile:sed moderni.i. christiani recipiūt tale impossibile:pp hoc q assueti sunt a pueritia audire ipsum:psuetudo.n.est altera nā. vnde vt sepe dixi:doctrina pipatetica fundatur super hoc:vt mutari sit rem aliter se hāe nunc qz prius se habuerit:t ita subiectū est de entia mu tatiōis:t nō daī creatio:neqz noua:neqz eterna: t mihi satisfaciunt Theologi dicentes creationē nō esse mutationē. ℣ Ego aūt lumine nāli pcedē do assentio ppōnibus Ari.t Auer. quoz snijs nihil addi:nihil diminui pōt:lumine aūt supnāli cōsentio fideliter:atqz firmissime auctoritatibus sacrosancte romane ecclesie.

¶ Circa cōmentū.72m. Aduertēda est hec pse quētia.nō ē generatio:neqz corruptio:g neqz mā neqz forma educibilis.s.de potētia māe:ergo oia erūt vnū simplex pz vitatē:dīa tm̄ accidentalr.

¶ Tex. cōmen.73.74.

Nos aūt vtemur. Sensus ta lis est:dupli citer dī aliquid fieri ex ente:vel ex nō ente. ℣ Itē ens aut nō ens pati:agereue solet habē duos si gnificatus:t talis dīa inueniet in oī mutatione: dicimus.n.medicū agere quipiā aut pati duplr: p se t p accidēs:agit aut patit p se vt medicus:p accidēs vt nō medicus:cū igit dicim̄ ex nō ente: aut ñ ens fieri aliqd dī:id duob̄modis intelligi pōt p se.s.t p accidēs:ignorātia hui⁹ distinctōis fecit vt veteres generationē a reb̄ absterūt.

¶ Circa cōmentū.73m.t.74m. Est obseruāda generatio p se fit ex mā vt mā:t ita ex ente fit ge neratio:ex puatōe p accidēs:q priuatio est acci dens materie:t nō ens:t ita gñatio est ex nō ente bis tm̄ nō obstātib⁹ nec ex ente p se:nec ex nō ente p se fit aliqd:qz ly p se tm̄ valet:quātuz ly inquā tum:generatio itaqz fit ex non ente per accidēs: quia ex priuatione:que accidit materie ex qua fit generatio p se:t fit ex ente p accidēs:quatenꝰ illi sbiecto accidit vt fit aliqō ens demōstratū i actu.

¶ Textus cōmenti.75.76.77.

Et nos etiam dicimus.

Sentētia talis est:generatio est ex nō ente p acci dens:vel qz est ex puatōe abeūte que est nō ens vel qz est ex mā:cui accidit puatio. ℣ Simlr gnā tio est ex ente p accidens:nō per se:vt cū dicimus equū mutari in canē:nō dicim⁹ id quatenus aīal est:sed aīal fiet ex aīali:adhūc sensuz:qz ex eo cui eē aīal ptingit:fit alterū qddā:cui esse itidēz aīal ptingit:quapp ex ente t nō ente generari res pñt sine vlla ℣uersia:q: nō eadez ꝓsideratōe capiunt t vt Themistiꝰ refert:generatio est ptim ex ente qō nō fit:t ptim ex non ente:qō fit:quo euenit vt puatio sit necessaria ad generationē ꝓseruandā: qz.s.nulluz ens in eo q ens generari pōt:cuz mā igitur merito dz adesse priuatio.

¶ Circa cōmentū 75m. Et nos quenim⁹ cū eis in hoc q nihil oīo fit ex simplici priuatōe.i.ex so lo non esse:qm̄ si ita esset tūc ens inueniret p se ex priuatōe.i.cōpositū p se ex priuatōe ꝓstitueret:t sic priuatio posset alterari.i.subici trāsmutationi bus:sed dicim⁹ aliqd generari ex nō ente p acci dens.i.ex subiecto cui accidit q in eo fuerit pua tio rei ex qua generat.i.ex mā cui accidit q sit pri uata tali forma ad quaz transmutat:t si hoc non essz.s.si priuatio forme nō pcederet in subiecto: ñ generaret ex eo illud:semp.n.nō esse antecedit eē illius qō fit:quare generationē fieri ex priuatōe nō est possibile fieri p se:sz neccariū tm̄ p accidēs.

Digressio.

¶ Quia Auer. docet pñti cōmēto priuatōze eē nō ens p se:qō cōfirmat infra.79:iō queraī:vtz priuatio sit ens : ps negatiua quesiti est vera:qz priuatio nihil aliud est formalr q̄z negatio.5.me thaᶜ.27.cōnotat tm̄ subiectū aptū natū:t ita vo lo q negatio t puatio nō sint exī aīaz secluso actu intellectus nisi fundamētalr:nō formalr:vñ dicū tur priuatōes esse in rebus denominatiue.i.tales ppositōes sunt vere:materia est priuata:oculus est cecus:pñt.n.subiecta denominari a nō entib⁹ denominatōe negatiua ℣ Immo dixerūt alig q prius nā negatiue mā est priuata q̄z formata:qz priuatio ꝓcedit māe q̄ztuz est ex se:forma recipit in mā ab agēte nāli educēte eam de gremio māe. ℣ Ampliusaduertēduz priuatōes taliter distin guit:qualr t habit⁹ qbus opponunt:nō tm̄ oppo nunt veluti t forme:qz priuatōes formaz oppo fitarū sunt simul in mā cōpossibiles:nō tm̄ forme: priuatio itaqz lz nihil sit:tm̄ est p se termin⁹ a quo generatōis que est mutatio realis:nō qz extrema sint realia t positiua:sz qz tendit ad terminuz ad quē positiuū. ℣ Rursus non est mā sua priuatio. ℣ Tum qz mā pōt esse sine tali priuatōe. ℣ Tum qz māe accidit priuatio:nihil aūt accidit sibipsi. ℣ Tum qz māe est admixta priuatio:māe aūt nō est admixta mā. ℣ Tuz qz cecitas nō est cecū eē. ℣ Tum qz priuatio est negatio:t p se nō ens:mā nō est negatio:sed est ps defferēs formaz. ℣ Et si oīs forma p possibile a mā circūscriberet:ipsa nō esset priuata:qz priuatio forme sbalis necessario t inseparabilr cōcomittat formā: ℣ Neqz mā pōt dici priuata priuatōe:qz priuatio non est entitas positiua:licet priuatio possit ab ea vere negari. ℣ Quare pōt cōcedi q mā t priuatio sunt idem realr puatiue,i.inter b duo:solū est vnū ens reale t qñ aliq̄ sunt idē realiter priuatiue:stat q vnuz illoz sit : altero destructo:vt soleo dicē de varijs esse vni forme ꝓcessis:hec de digressione.

¶ Tex.cōmēti.78.

Iste igitur est vnus.

Sniestinctio de ente actu t potētia soluit rōnem anti quorū:ex mā.n.cuz fiant res:fiunt ꝓculdubio ex ente potētia:nō ex ente actu:t fecit puatio vt mā eēt ens potestate non actu.

¶ Circa cōmentū 78m. In primis formaī hec pña:ens generaī ex ente in actu:g generatuz est anteq̄z genereī:que tenet hoc fūdam̄to:qz si sub iectuz generatōis est ens actu:g nulla acgreī for ma sbalis:g generatuz est sbalr anteq̄z genereī. ℣ Rursus mā pria nec est pura priuatio t puruz nihil:nec est ens actu:lz.n.ipsa semp sit coniuncta formis t actuata:nō tm̄ ipsa appellari potest ens actu:sed est pura potētia:est.n.hoc pdicatū inse parabile ab ipa respectu cuiuscūqz comparetur. ℣ Amplius qz mā trāsmutationi nō subiceret:si nō esset informata aliqua forma sbali quā qdem formā cōcomittat priuatio forme introducēde:iō necesse est qō generaī ex ente in actu t ente in po tentia producī:verū est q generatio est ex ente in actu p accidēs:necessario tm̄:ex ente in potētia p se:vñ subiectū generationis est mā pria.defferēs aūt ipsaz est idiuiduū qō corrūpit:vt dixi.s.63°.

¶ Tex.cōmēti.79.

Et inuenimus alios.

Sensus est. Qui rerū mām subiectū quoddā actu esse ar bitrabanī:priuationē penit⁹ ignorabāt: Plato aūt nō distinxit inter mām t priuationē:cū mām inter nō entia anumeraret:hac rōne:oē qō est:ve rē est:g qcqd est preter id qō vere est:nō est:sz id qō vere est:est sba existens in actu:g oē id qō est preter id qō vere est actu:non est:mā itaqz nō erit cū nō sit ens actu. ℣ Videns ēt plato mām t pri uationē esse vnū numero:arbitratus est illa:rōne quoqz idez esse. ℣ At Ari. mām t priuationē ap tissimo discrimine distare cognouit:est.n.mā non ens p accidēs:puatio nō ens p se:mā quoqz sub stantia est in potētia:priuatio nec substātia ē:nec accidēs:licet habeat moduz accidētis:cū absit t adsit materie preter illius interitum.

¶ Circa cōmentū 79m. In primis infert cōmē tator:oē habēs mām esse generablie t corrupti bile:nam in nā materie est priuatio forme:t si in nā sua essz formata:nō reciperet formas:nisi ens gnāreī ex ente:sz pña tali fundamēto:qz subiectū generatiōis esset ens actu:g nulla acgreī forma substātialis:g generatū eēt atqz genereī. ℣ Et si in natura sua esset priuatio simplr:tūc oīo nihil genereī ex ea:cuius dicti rō est:qz priuatio eo casu nō cōcomitareī aliquaz formā substātialē:t ita nihil ex mā orireī:ne puatio pdaī:sequaturqz ōinde aliquā formā substātialē:est igit mā quasi ꝓposita ex eē:t ñ eē:qz mā sp est copulata forē t puatiōi. ℣ Amplⁱ⁹ ex dictis erit patefactū corpo ra celestia nō habere mām oīno:qm̄ tūc essent ca duca t mortalia:pp mixtionē puatōis cū nā eoz nihil.n.aliud est cā gñatōis t corruptōis q̄z pria mā:pp nō esse qō mixtū est in sba eius:quare celū caret mā in potētia:cū sit ozbis subiectꝰ intelligē tie mā in actu:qz nō est informabilis forma quaz non hz:t talis ozbis verius vocaī subiectum q̄z materia:cum de eius potentia non sit educibilis forma substantialis.

Digressio.

¶ Dubitaī nunqd mā pria cā sit generatōis t interitⁱ⁹? Videī q nō. ℣ Tum qz mā est incorrupti bilis t necessaria:ꝓstat aūt nullū oppⁱᵐ cām esse sui oppositi. ℣ Tuz qz:cā essendi est forma:ergo non essendi ē negatio forme:forma.n.t priuatio forme causant in eodē genere cause.5.methaᶜ.2.

¶ Ad oppositum est Auer. pñti cōmento:t prio capite de sba ozbis:t pⁿ celi.20.fatef duas cās gñatōis t corruptōis:mām primā t ꝓximā et potē tis reptaz:quaz tm̄ causaz vna cōcomittat alia. ℣ Itez 7° methᵃ.22.mā est q̄ res pōt eē t nō eē. ℣ Rursus dato q in homine esset tm̄ intellectus

adhuc esset hō mortalis:merito materie. ℣ Iterū forma est cā p se essendi.2.de anima.7.

¶ Pro expeditiōe quesiti,aduertēduz prio: cā interit⁹ aīaliuz subcelestiū est q2 humidū radicale cōsumīt:z dato q restauratū essz eq̄ bonū seu melius resoluto:z pro vita z pro operatōib⁹:accideret corruptio tūc:nō pp deffectū humidi:sed q2 calo2 euapo2aret:veluti ꝙtingit in magno gaudio hō morīt pp expansionez calo2is nālis ad ex̄ suo simili gaudēte:z dato q humidū restauratū esset melius seu eq̄ bonū in qualitate z quātitate z calo2 nullo mō euapo2aret:adhuc viuēs pueniret ad mortē:q2 eleméta appetūt nāl⁹ redire ad loca ꝓpria:desideriū aūt ellementoz appetētiuz se reducē ad q̄litates z loca ꝓpria cā est vlis interit⁹ mixtoz:quo mō mixtū vnifo2me ab intrinseco deficeret. ℣ Amplius elleméta sunt ſm ptes corruptibilia:nō ſm tota:z nō est alia cā:nisi mā pria:z ꝟrietas in formis:vz.n.hec q̄a:ſ hz māz in potētia ptez sui essentialē:g̃ est gñabile:corruptibile:alterabile. ℣ Neqz p⁹ rō oppositū huius determinatōis ꝙcludit:mā.n.ſp hz ꝓuationē annexaz:merito cuius dz cā corruptibilitatis positiua:qñ g̃ enti incorruptibili z necessario ꝙiūcta est ꝓuatio forme q̄z pōt recipe:q̄ quidē aliā secū ñ ꝙpatīt:negat oppositū nō eē cāz oppositi. ℣ Ad scōaz dico q cā negatiua est negatio forme: que in affirmatiuā tādē reducīt:z ſ est mā ꝓuatōi copulata. Quare ab agēte effectiue erit corruptio: at mālr a mā:ad iductionē.n.vnius forme in mā ſp sequīt remotio alterius:hec de digressione.

¶ Tex.cōmen.80.

Illi aūt ponūt. Aduertenduz q Plato posuit nō tres res sz tria vocabula:q2 magnuz z paruū se tenebāt ex pte māe:idea ex pte forme:z ita plato nullā fecit mentionē de ꝓuatiōe: ℣ Aristoteles aūt mām:formā:z ꝓuationē asseruit eē rez nālium ꝓncipia:mā.n.cā est ꝑmanēs atqz vna cuz foza tanqz mr̄ gignēdis reb⁹ ꝓesto est:at ꝓuatio cā est vt mā sit ens ptāte:nō actu:z ita iudicaī cā interit⁹ rerū mortaliū. ℣ Amplⁱ⁹ mā sub quacūqz forma nālr quiescit:pp.ſ.indeterminatā inclinationē ad quācūqz formā:ꝓuatio g̃ machinaī ad maleficiū:q2 est cā q2 mā appetat formā:z ita ꝟriuz positiuū nō pōt esse cā appetēdi aliqd:sed bene ꝟriuz ꝓuatiuū:imo opus est vt non ens cā sit desiderāde rei positiue. ℣ Rursus colligīt matez ꝙcurrere tm̄ passiue ad gnātionē ꝓlis:veluti z mā pria dūtaxat passiue generādis reb⁹ deseruit:z est vera ſnīa Ari.q2 formatiua ⁊itus agēs ad ꝓductionē corporis est locata z ſubiectata in semine viritm̄:aliter mulier posset generare sine viro:ſz de hoc loquar alias ad propositū.

¶ Tex.cōmēti.81.

Quoniam quia. Sēſus est:mā cupit formam pfectionē suā:q2 est ꝓuata:z q2 est ꝓuata sunt res māles gnābiles z corruptibiles:facit.n.ꝓuatio vt mā sit forme cui aduersaī ꝓuatio appetētissima. Et si ꝓuatio nō semp sit mixta cū mā:erit mā in actu ꝙpleto z ſub oībus formis:appetens sui ipsius interituz:neqz forma est appetens sui: cū nemini seipso sit opus:neqz ꝟrij:q2 corrūpunt se mutuo pmūtatqz ꝟria:supest vt mā sit q̄ appetat formā:quēadmoduz femina marez.z turpe pulchrū:nō est tñ p se in mā turpitudo:deffo2mitaſ qz:sed p accidēs quatenꝰ est ꝓuatōis cōsors. Et dicebat Themistius nō est in māe nā ꝓuatio:q2 formā simul appeteret:labē z corruptiōez suā appeteret:vniꝰ.n.corruptio est alteriꝰ ꝟrij ꝙstitutio: nō ēt mā z ꝓuatio sunt vnū rōne:q2 materia formaruz est receptaculū:nō ꝓuatio.

¶ Circa cōmentū.81. ℣ Est ꝓio attendēdū:mā desiderat formā:vt q̄ztuz nā sua cōcedit ꝑticipet diuinitate:in intellectu.n.nr̄o recipiunt foze māles merito quaz mā vnīf intelligētijs vnitis intellectui hominis felicis:volūt.n.ꝑipatetici homines felicē verū eē ligamētū superioz cū inferioribus. ℣ Est scōo notāduz:appetitꝰ aliuus est nālis sine sensu:vt in plātis ad nutrimētū:in mā est appetitꝰ nālis ad recipiēdū oēs formas:recipit igitur eas alternatiz qñ forma agēs est pñs:vñ i mā bec ordinate reperiunt:potētia absoluta māe q̄ est nālis inclinatio ad formas absolute: a q̄ mā denominaī nāliter potēs ſuscipe formas:est z ꝓuatio q̄ cōcomittaī formā ſbalez:z potētia respectiua fundata in ꝓuatōe:merito cuiꝰ ꝓuatōis mā appetit formā ꝓuationi oppositā:z q2 talis appetitꝰ frustrari nō pōt:iō oē corruptibile ō necessitate corrūpeī:nō tñ oē generabile de necessitate generabīf:q2 potētia māe ad certā formam ꝑfici pt. Est alius appetitꝰ cū sensu:z est appetitus insequēs cognitionē sensitiuā:aut intellectiuaz humanā:appetitus aūt ꝓprie loquēdo q2 dz esse respectu nō habiti:iō intelligētie celestes tali appetitu nō vocabūf appetētes:sepe tñ numero q2 intelligētie dependētes intelligūt z amāt ꝓmaz cui intendūt assimilari dictū est a pipateticis celuz hēre virtutē intellectiuā z appetitiuz. ℣ Est tertio obseruādum:vnaqueqz forma ſbalis pficit ex sui nā mām:q2 ſp in aduētu forme euanescit ꝓuatio oppositā illi forme:stat tñ p accidens mām ipfici:si forma q̄ recedit ꝑstātioz fit foza inducta. ℣ Postremo in reb⁹ difficilimis possum⁹ vti sermone methaphozico:z noīb⁹ ſynonimis:vt dixi supra cōmento primo.

¶ Tex.cōmen.82.

Et corrūpitur. Sententia est:mā est corruptibilis p accidēs: qm̄ ꝓuatio q̄ est in ea est corruptibilis p se:adhūc sensuz:q2 ꝓuatio definit eē:z addit cōmētato2 mām esse gnābilē p accidēs:pp pñtiā eius qō est p se in ea:z est actus.i.forma:z dī forma generabilis:q2 incipit esse:est aūt mā ingenerabilis z incorruptibilis per se:z rō stat in hoc:si mā generari posset necessariū esset ſubiectū vtiqz aliqō ex q̄ manēte antecedēteqz ꝓducerēf:vnicuiqz.n.mutationi ſubicīf ſubiectū:hoc aūt nihil aliud est q̄z ipsa potzo mā:g̃ mā prima essz antez q̄z fieret:ſīlr si corrūpi posset in mām demū resolueref:ergo erit corrupta anteq̄z corrūpaī. ℣ Be materia itaqz satis dictū:q ingenita:q incorrupta:q diuersa res a ꝓuatōe:q primū ſubiectū ex quo prio cōstante:imanēteqz oīa generanī:nō p accidens:dī non p accidens vt excipiaī ꝓuatio:ex qua fieri p accidēs z generari res possunt: dicebat Themistius.

¶ Circa cōmentū 82ᵐ. Est in primis aduertendum:duplex est ſubiectū:primū.ſ.z ſcōm:seu duplex est mā:prima z secūda:ſubiectum primuz est ens pura potētia:ſubiectū secūdum est ens actu: aut medio mō inter potētiā z actū:sicut est dispō in illo qō generaī ex pluribꝰ ellemētis:elleméta enīz trūcata habēt potentiā ad formas ꝙplexionales:at mā prima capax est formarū ellemētoz simpliciū:z cōueniūt ista duo ſubiecta:q generatuz inueniī ex eis p se. Differētia aūt iam assignata est inter talia ſubiecta. ℣ Est secūdo obseruanduz q mā prima non dz incorruptibilis rōne ꝑfectionis sue nature:sed q2 ipsa est primū ſubiectū oīum:nō possz inueniri ſubiectuz aliqō sue corruptionis:hec est cā q soleo dicere eternitatē materie nō dare materie perfectionem.

Digressio Prima.

¶ Ut sciatur quibus debeat demandari generatio z corruptio:induco has ꝓpositiōes:prima est. Cōpositū generaī primo z p se. ℣ Tum q2:cōposituz p se existit. ℣ Tum q2:est simile generanti z hec est cā q Auer.7.metha.26.fatef istam cō sequētiaz:foza fit:g̃ ipsa est ex mā z foza. ¶ Secunda ꝓpositio:forma nō generaī per se primo. ℣ Tum q2:non p se existit. ℣ Tum q2:materiā nō dz parte sui:forma ergo no est generabilis z corruptibilis nisi p accidēs.7.metha.23.12.metha phy.18. ¶ Tertia ꝓpositio est:mā non generaī: q2 est eterna:ergo ip2ducta:mā itaqz est generabilis z corruptibilis imp2opze:rōne ꝓuatōis z forme:q̄z latissime gnābiles appellanī z corruptibiles:q2.ſ.incipiūt z definunt esse. ℣ Unde ex hoc q forma est p se terminꝰ generationis z intēta a nā soleo inferre formā nō generari:terminus n.mutatōis nō denominaī ab illa mutatōe:mā ēt quāuis sit ſubiectū generationis:ipsa tamen nō generatur.

¶ Contra:ptes prius sunt q̄z vniantur:q2 vniri ꝑsupponit eē. ℣ Solutio est:iste est ordo nature: prio forma vnīf māe:ſcōo ꝙstituīt ꝙpositū ex ptibus simul vnitis:tertio ꝙpositū dz eē:est nāqz cōpositū ꝓpriuz potētiale ipsius esse:quarto mā z forma sunt p se ꝙpositi:neqz vniri ꝑsupponit eē q2 vniri est via ad eē: ¶ Scōo dubitaī:esse cōuenit ꝙpositō p formā:g̃. ℣ Solutio est:ꝙposituz dz habere esse p formā:q2 forma ꝙstituit ꝙpositū qō est potētiale ꝓpriū ipsius eē. ¶ Tertio dubitaī: q2 forma prius nā hz esse q̄z cōpositū:cōponētia n.sunt prioza ꝙposito. ℣ Solutio est:forma z mā ſm qdditatē suā sunt prioza:nō aūt ſm eē existere:causе nāqz intrinsece non prius habent esse q̄z cōposituz:sed bene causе extrinsece:volo ergo cōpositum tm̄ per se primo generari.

Digressio Secunda.

¶ Pro complemēto eoruz que de materia dcā sunt:addo vnam distinctionē que totam rem cōplectitur:materia prima pōt considerari triplici ter:vno modo vt est prioz natura formis quibus informaī:ſcōo modo vt est cōiuncta formis quibus actualiter perficitur:tertio modo vt materia abstrahīf per intellectū a formis q̄bus est actualiter copulata:materia prima ſm primaz considerationez est capax naturaliter omniuz formarū: ens:ſba:eterna:simplicissima: vna tm̄ nūero:mā secundo mō multiplicaī ſm multiplicationē formaruz a quibus recipit esse:z respectu vnius forme numero est vna mā numero:mā ſm tertiaz cōsideratione est vna numero ꝓuatiue:z vt sic hz esse intentionale:z ita mā solet nūcupari ens rōnis:z istis tribus ꝙsiderationib⁹ possunt ēt considerari dimensiones interminate:cognita hac distinctiōe intellectus clarissime z distinctissime naturaz prime materie percipiet.

¶ Textus cōmenti.83.

Cōsiderare autē de pri mo. Snīa talis est:muneris est primi phy tractare de primo principio formali:vtrū sit vnum:aut

plura ⁊ que sit substātia eius: de formis aūt nāli/
bus generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ logē nālis: at
in hoc sermone intendim⁹ aliud principiū. i. cura
bim⁹ reddere diffinitionē eius rei quā nāz voca/
mus: est. n. nā principiū efficiens motuū nālium:
vel aliud principiū. i. deuz qui est declaratus esse
8. phyticoꝝ: nō ꝓsideratus ibi q̄ztū ad qdditatē:
vnde octauus liber est primus ī quo nālis inspi/
cit aliū modū essendi: qz abstracta: ab illo de quo
ꝓsiderat: qz speculaf nō abstracta: ⁊ apud illum
cessat qz soluz ꝓbat sbas abstractas esse: nō se in/
tromittens circa qdditatē intelligentiaꝝ: ⁊ forte
intendit p aliud principiū: aliud initiū doctrine:
qñ principiū doctrine in hoc libro dz esse a scdo
tractatu: ⁊ hoc ēt euidentius est apud me: rō est:
qz in principio secūdi libri tractaf dūia inter res
nāles ⁊ artificiales: q̄ sunt nobis certissime: ꝓstat
aūt ex ꝓbe⁹ libri a notioꝝ⁹ nobis icohādū esse.

¶ Circa cōmentū. 8z⁹. ¶ In primis sciēdū q⁹ ego
teneo oēm formā dare esse ⁊ informare suuz pfe/
ctibile: si est forma accidētalis dat eē accidētale:
si substātialis: substātiale: forme autē supra quas
materia hz causalitatē dicunf eē in materijs fixe
forme nō educte de potentia materie sunt non in
materijs: ⁊ ꝓpter hāc diuersitatez pōt dicere cō/
mentato: intelligētias oēs esse actus corpoꝝ: nō
esse actus corpoꝝ. sunt ⁊ iste ꝓpones vere: intel/
ligētie sunt in celo: sunt exī celū: sunt separate: nō
sunt sepate: ⁊ cum Ari. ꝓmittat se tractaturū de
formis generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ in naturali
phya: cū in tertio de aīa agat de intellectu huma
no infero intellectū possibilē eē generabilē ⁊ cor/
ruptibilez: incipit. n. intellect⁹ esse in sorte: definit
esse in platone: ex extrinseco. n. intrat nos. 12. me
thaphy. 17. ⁊ ꝓcludo q⁹ generatio hoīs ad aīaz
cogitatiuā intrinsece terminaf: ⁊ imediate ad in/
tellectū vero possibilē extrinsece: remote ⁊ media
te: ⁊ hec intelligētijs supioꝝ⁹ nequaqz ꝙueniūt.
¶ Amplius si ī naturali phya nō ꝓbaret substā/
tias abstractas esse: nō esset nisi scia naturalis ⁊
doctrinalis: rō est: qz cū nō ꝓbaret eas esse nisi p
motum: sequiē q⁹ methaphysica esset naturalis:
qz oīs via per motū est naturalis: ⁊ iō antiqui na
turales existiabāt q⁹ scia naturalis est prioꝝ oīb⁹
sciētijs: qñ in ea declarabanf entia separata esse:
que sunt prioꝝ oībus: tñ male dixerūt: qz sciētia
tractās de quidditate illorum est prioꝝ naturali:
non ordine doctrine.

Digressio.

¶ Circa digressionē cōmēti. 8z. duo faciā. ¶ Pri
mo explicabiē mens Auer. neglectis opinionib⁹
Alexādri: Auic. Alber. Scoti. Scō tollenē in/
stātie. ¶ In primis dico q⁹ oīs rō qua ꝓbaf sub/
stātias abstractas esse: ex motu eterno suā dūta/
xat euidētiā hz. ¶ Tum qz nulla scia ꝓbat suum
subiectū eē: neqz ptes subiectiuas sui subiecti. 2.
de aīa. 27. 12. metaphy. 5. 6. ꝙstat aūt substātias
abstractas esse subiectū methaphy. vñ dixi sepe
methaphysicā eē de substātijs abstractis prima/
ria intentione. ¶ De ente aūt inq̄ztuz ens: qz est de
abstractis que sunt prima entia: ⁊ ita reprehēdio
Alberti in Auerroim ē indigna: credētis metha
phycā principaliē de ente ⁊ differētijs ⁊ pas/
sionib⁹ eius. ¶ Tum qz ꝑm ordinē motuū celoꝝ
ꝓbaf nobilitas itelligētiaꝝ. 12. methaphy. 44.
⁊ ēt numerus eaꝝ. ¶ Tum qz forma mouēs cau/
sata a mā est corruptibilis: ⁊ diuisibilis: ⁊ mobi/
lis p accīs: g̃ forma mouens celū est liberata ab
bis ꝙditionib⁹: ergo est abstracta: vnde vnicuiq
forme māli repugnat mouere infinito tpe. si enim
deus esset virtus ī corpore: ⁊ moueret eterno tpe
moueret in instāti. 3. capitulo de substātia orbis.
¶ Cōcludo itaqz cū Auerroe. 8ᵐ. phyˣ solū esse
qui motu eterno mouēs abstractū a mā aptissime
ꝙuincat: vbi in 7° ad mouēs ꝑmū absolute deuē
tū erat. ¶ Amplio⁹ peius fuit q̄ dixit Aui. Mo/
nus eē. s. metha^ci. ꝓbare sbaz cōpositā eē: māz eē:
formā eē: actū ⁊ potētiā eē: tales. n. ꝓpones ñ ōdu
cunf nisi fauore trāsmutatōis sbalis: ḥ de p⁹ pte.
¶ Cōtra: p cām ⁊ causatū: dependens ⁊ indepē/
dens: necessariū ⁊ ꝙtingēs: corruptibile ⁊ icorru
ptibile: p statū in cāis: p simplicitatē ⁊ cōpositio/
nez pōt ꝓbari deū esse: ⁊ sunt vie methaphysica
les: g̃. ¶ Solutio est: iste rōes ꝙducūt nos ad pri
mū sensibile: celū. s. q̄ si p motū eternū iuuabūtur
ad sbas abstractas nos ꝙducēt: status ēt in cāis
ꝓbaf. 2. metha. 6. rōe nāli. ¶ Rursus quātū ad
istā ꝓpōez: sbe abstracte sunt: methaphysica nāli
subalternaref. ¶ Solutio est: pbs nālis a poste/
riori tm̄ ꝓbat abstractū esse: officiū aūt scie sub/
alternātis est dicere pp qd illius de quo subalter
nata dicit q⁹: p⁹ posterioꝝ capo. 13. ¶ Concludo
g̃ q⁹ iste ꝓpōes: deus est: abstractū ē: itelligētie
sunt: simplr ⁊ absolute sūt methaphysicales: q̄/
tuz tñ ad mediū p qd ꝓbanf sunt nāles. Hec sūt
q̄ circa primū lib: ū physicoꝝ adducēda duxerā:
quo patefacte sunt tres ꝓpōes: principia cuiusli
bet mutatōis sunt ꝟria. Principijs ꝟrijs subster
nif tertiū: tm̄ cōpositū p se ꝑmo generaf: a qbus
quidem ꝓpositionibus pēdet fere tota doctrina
peripatetica.

¶ Tiberij Bacalerij Bononiensis Lectura in
Secūdum de auditu naturali.

¶ Tex. cōmenti. primi ⁊ secūdi.

Icam⁹.

¶ Pro introductiōe secundi libri phyticorū: dicunt moderni Aristotelem hic determinare de principijs vniuersaliter corporis nālis tam intrinsecis q̄z extrinsecis. ¶ Cōtra. in pro egit de intrinsecis: g̃: scribit Themist⁹ cui ꝙsentiēduz est: in scdo de cā efficiēte tractaf: quā eē nāz dicit: ⁊ sic̄ de ipso fine: ⁊ qz sunt alie cause q̄ p accidēs cause efficiētes videntur esse: eodē libro de casu logtur ⁊ fortuna: tractat aūt de intrinsecis secūdaria intentōe: vt ostēdat formā ⁊ efficiēte coincidere: nō mām. ¶ Sūma autē secūdi libri sit talis: a textu cōmēti primi vsqz ad 27ᵐ. manifestaf diffⁱᵒ nature: ⁊ quot modis dz nā: ⁊ ad q̄ se extēdat cōsideratio nālis. Bāie quoqz iter artifices assignāf: a. 27. vsqz ad 75ᵐ. sermo est de causis ⁊ modis cāruz: a. 75. ad 92. declaraf oē agens agere pp finez. ¶ Snia ita qz textus cōmēti primi ⁊ secūdi stat in hoc: nālia differūt ab his q̄ nā non constāt: qz bñt vt nālia ꝓncipiuz ⁊ cām in se motus ⁊ quietis: at artificialia in eo q⁹ artificialia sunt: nullū bñt principium insitū motiōis: vt terrestria: marmorea: argentea: fieri pōt: vt dimissa ferant deorsum.

¶ Circa cōmētuz primū. Est prio aduertendū: intēdit log de his q̄ sunt quasi fundaméta ⁊ principia istius scie: dicit q̄si fundamēta ⁊ principia: qz res nāles a q⁹ incipit sunt a posteriori principia. ¶ Amplio⁹: intēdit p alias cās voluntatē ⁊ casuz: est. n. voluntas principiū artificialiū: nō principale agēs practicū: alia sunt q̄ p fortunā ⁊ casuz bñt. ¶ Rursus enumerādo ea q̄ locaf mouent dicit 4^or ellemēta: g̃ terra mouebiē: Albert⁹ nō ponit nisi tria ellemēta: sz loco terre ponit mixta. Imagi nor ego centrū grauitatis diuidere terrā in duas ptes eq̄ graues: veluti duo pondera in eqlibrī: g̃ facta variatōe in vna pte: mouebiē terra ꝑm se to taz: ⁊ cū centrū g̃uitatis terre ꝙtinue variet: sitqz exī cētrū mūdi (semp. n. a sole aliq̄ ps terre calefit ⁊ leuefit) hac de cā fateor terrā moueri ꝑm se to taz: nā aūt talis motⁱᵒ est: sz q⁹ cētrū g̃uitatꝫ terre respicit centrū mūdi: nō est. n. terra ita nālr loca/
ta nūc: sicut esset: si centrū g̃uitatꝫ terre ⁊ magnitudinis esset cētrū mūdi: qō aūt nālissime locaf ē aggregatū ex terra ⁊ aq̄: qz illius aggregati centruz est centrū mūdi: tale nāqz aggregatū est g̃uissimū ⁊ nō ipediē: g̃ moueē donec centrū grauitatis eius sit centrū mūdi: qz ad sempiternā qetem terre sufficiet totū aggregatū ex terra ⁊ aq̄ in eo dez loco pmanere eternalr: ⁊ pncipaliᵒ terra: verus de his tractāduz est scdo celi. 100. ¶ Itex subiungit Auer. bñtia aīas ⁊ corpora celestia ⁊ si pncipiū in istis dicaf fere equoce: ⁊ cū copula regrat diuersitatē vī colligi posse celū nō esse aīatuz: ⁊ huic loco ꝙsentit Ari. 2. de aīa. 16. 31. tertio de aīa. 59: 66. in q⁹ declaraf palā nō vegetatiua nō esse aīata: vez est q⁹ iste ꝓpositōes oē viuū est viuū p aīaz vegetatiuā: oē aīal est aīal p sensuz: limitāf: restrigūturqz ab Ari. ⁊ Auer. ad substantia: quare cū celuz ꝙpositū sit ex intelligētia ⁊ orbe: viuēs ⁊ aīatuz: ⁊ aīal rōnale: ⁊ intellectiuū: ly ⁊ hic ponef pp diuersuz modū habendi aīam: sunt. n. intelligētie nō cāte a subiecto: at aīe subcelestes in gremio māe inficiunf: vt dixi in probemio Auerrois: qñ de intentōe tractabatur.

Digressio Auer.

¶ Circa digressionē cōmēti pmi. Est p⁹ aduertendū q⁹ ens nāle est ꝙpositū ꝓprie ex mā ⁊ foīa: mā aūt ⁊ foīa sunt nature. Principiū passiuū alicuius mot⁹ qñqz dz id totū qō subicif motui: aliqñ id quo subicif motui: interdū id qō resistit moueti: ⁊ tale pncipiū resistēs vel est intrinsecū: vī extrinsecū: principiū quoqz actiuū vel intrinsecuz est vel extrinsecū. ¶ Amplio⁹ mot⁹ localis aut simplex est: aut mixt⁹: oīs mot⁹ simplex est aut nālis aut violētus: mot⁹ pternālis vt est mot⁹ circularis ignis in ꝙauo orbis lune ē mixt⁹: iuenif ⁊ gnātio ⁊ corruptio ⁊ augmtū: ⁊ diminutio: ⁊ alteratio: vñ mutatio q̄ acgrif foīa sbal vocaf gnātio: q̄ forma accidētal appellaf mot⁹. ¶ Est scdo obuiā: celū qō ē p^m nātuz mouef nālr ⁊ p aīaz ⁊ p cor⁹: qz itellig^t mouet vt ē apta mouē: orbis sbiectus itelligētie mouef vt ē apt⁹ moueri: inuenif g̃ aīal simplex qō trāsferf in loco ex se: diuidif. n. celū in ptē p se mouēte ⁊ ptē p se motā ī actu: 4 phyˣ. 71. Est ātē orbis ps p se mota in actu: qz ñ e infoīabil forma q̄z nō bz: ⁊ teneo q⁹ aīal celeste sit q̄ztū: moueaf: intelligat: tñ orbis subiect⁹ itelligētie ñ itelligit: sz mouef ⁊ q̄ztus ē: itelligētia, ātē neqz mouef neqz q̄ztā est: sz itelligit: ⁊ ita ex hoc q⁹ aīal celeste mouef nō seqf itelligētiā moueri: neqz p se neqz p accidēs: forme. n. nō causate a subiecto mouent absqz ḥ q⁹ moueātur: vñ cā radicalis quare forma aliq̄ p accidēs moueaf est qz est cōstituta ineē p subiectū: primo de anima. 65. verum tamen est

ꝙ sepe ꝯcedit intelligẽtias dependẽtes moueri p accidẽs ſ3 rudiuſcule:q̃ten⁹.ſ.orbes ipis infoꝛati mouent a pꝛia intelligẽtia:celũ inſup nõ eſt alterabile realr:nõ augmẽtabile:ñ gñabile:qꝛ caret ſubiecto qđ eſt mã in potẽtia ad nouas foꝛas ſƀales capeſcẽdas:pꝛio celi.20.pꝛio caplo de ſƀa orbis.⁋ Eſt tertio notãdũ:ellemẽtoꝝ mot⁹ localis nãlis iõ eſt nãlis:qꝛ ipa hñt in ſeipſis pncipiũ paſſiuũ talis mot⁹ intrinſecũ:mã ellemẽti eſt principiu3 paſſiuũ q̃ elemẽtũ ſubicit motui:foꝛa ellem̃ti eſt pncipiũ paſſiuũ inclinatiuũ:q̃ ellem̃tũ inclinat moueri tali motu:vñ cũ ellemẽta p ſe a medio moueant:a ſeipſis vero dũtaxat p accidẽs:ñ erit mot⁹ ellem̃toꝝ nãl merito pncipij effectiui.⁋ Eſt q̃rto ſciẽdũ:mixtũ inanimatũ effectiue localr mouet ab ellemẽto dominãte:cui⁹ mixti foꝛa eſt pncipiũ paſſiuũ inclinatiuũ:⁊ cũ apud me in mixtis animatis ſit reſiſtẽtia intrinſeca:qꝛ grauitas coꝛporis aĩe ſubiecti inclinet ad motũ deoꝛſu3 ⁊ illo motu mouere poſſit:reſiſtẽtia h̃ mõ intrinſeca nõ repit in mixtis inaĩatis.Jte3 cũ reſiſtẽtia intrinſeca ꝓpꝛie ſit in his q̃ ex foꝛa ⁊ coꝛpe ꝯponunt:⁊ q̃ diuidunt in pte3 p ſe mouẽtẽ ⁊ ptem p ſe motã: ⁊ mixta inanimata nõ ꝯſtituant ex foꝛma ⁊ coꝛpe neq3 ĩ ptẽ p ſe motã diuidant ⁊ pte3 p ſe mouẽtẽ: eſt tenendũ in mixtis inanimatꝭ non ꝓpꝛie repiri reſiſtẽtiã ĩtrinſecã.⁋ Eſt q̃nto attẽdẽdũ:⁊ plãte ⁊ bꝛuta ⁊ hõ hñt in ſeipſis pncipiũ actiuũ ⁊ paſſiuũ ſuoꝝ motuũ localiũ:q ſibi inſunt ex ea pte q̃ ſunt aĩata.⁋ Eſt ſexto aduertẽdũ:nec ellemẽta: nec mixta hñt in ſeipis pncipiũ ſue gñatõis:nihil n.põt gñare ſe:nec ellem̃ta nãlr diſpoſita hñt in ſeipſis pncipiũ actiuũ alteratõis:ſ3 tm̃ paſſiuũ:alterant aũt mixta ⁊ aĩata ⁊ inanimata ab intrinſeco effectiue:qꝛ cũ oĩa mixta ſint diffoꝛmia coꝛũ vna ps aliã alterare poterit:⁊ cũ h̃ ſtat alterans eẽ ex̃ alteratũ:qꝛ ps alterãs eſt ex̃ ptem alteratã: ⁊ ſi p poſſibile daret mixtũ penit⁹ vnifoꝛme ⁊ poneret in vacuo:dico ꝙ adhuc coꝛrũperet.pp.ſ. deſideriũ ellemẽtoꝝ loca ꝓpꝛia ſibi vẽdicare deſiderãtiũ:nec eſt veꝝ illud mixtũ poſſe eterno pmanere tpe:tandẽ hac digreſſiõe voluit Auer.hẽre ꝙ nõ ſp eſt idẽ pncipiũ ĩ nãlib⁹:qñ.n.dr nãlia hñt in ſeipſis pncipiũ mot⁹ ⁊ q̃etis ſumit iſte termin⁹ pncipiũ vt eſt ĩpoſit⁹ ad ſignificãdũ mãm aut foꝛma3:nalitas.n.mutatõis ſepe ĩuenit ex pte pncipij actiui ⁊ paſſiui:ſepe ẽ ex pte paſſiui tm̃:ex pte pncipij actiui tm̃:nunq̃3 mutatio eſt nãlis.

Digreſſio.

¶ Quia Auerrois docet h̃ coꝛp⁹ ſimplex nõ alterari ex ſe:iõ expoſitoꝛes ſolẽt inueſtigare a quo agente reducat aqua calefacta ad antiquã frigiditate3.⁋ Solutio eſt:volũt multi a foꝛma aque ſubſtãtiali aquã reſtitui pꝛiſtine frigiditati nullo inſtr̃o mediãte:foꝛma.n.põt (vt ipſi credũt) agere in mãm intrinſecã ⁊ ſibi peculiarẽ abſq3 inſtr̃i fauoꝛe.⁋ Alij remiſſiſſima actuali frigiditate mediante:q̃dam mediãte frigiditate virtuali:⁊ erit Auer.ita interpꝛetãdus:ellemẽta nõ hñt in ſeipſis pncipiũ actiuũ alteratõis recedẽdo a ſua nãli diſpõne:ſ3 bene accedẽdo ad ſuã nãliſſimã diſpõnem.⁋ Cõtra ſi ſic eſſ3:aqua calefacta nõ ad maioꝛem frigiditatẽ reduceret ſe hyeme q̃3 eſtate:qꝛ ſi aqua p̃t ſeipſa3 reducẽ a frigiditate vt duo ad frigiditatẽ vt ſex:coꝛrũpendo caliditatẽ vt 4^{or}:a foꝛtioꝛi poterit ſe reducere a frigiditate vt ſex ad frigiditatẽ. vt octo.⁋ Jte3 facili⁹ eſt alicui cõſeruare ſe ad illud qđ h3:q̃3 reducere ſe ad id qđ nõ h3:ſed aqua frigida actualr ⁊ virtualr nõ poteſt ꝯſeruare ſe in ſua frigiditate:g̃ a foꝛtioꝛi nõ poterit cũ eſt calida reducere ſe ad frigiditatẽ foꝛmale3 quã nõ h3:nõ.n.põt hõ ſeparat⁹ a ſua nãliſſima diſpõne reducere ſeipſu3 ad illã.⁋ Arbitrat Burleus aquã calefactã a cõtinente tm̃ infrigidari poſſe:⁊ pp aptitudinẽ quã h3 aqua ad frigiditate3:dixit ꝯtinens min⁹ frigidũ habere poteſtatem infrigidãdi aquã magis frigidã.⁋ Cõtra ſemp aq̃ reduceret ad ſũma3 frigiditatẽ:ꝯ experientiã.⁋ Jdem ẽt ſimul ⁊ ſemel calefieret ⁊ infrigidaret:qꝛ ſtat cõtinẽs hẽre minoꝛẽ ꝓpoꝛtione3 ad infrigidandũ q̃3 ad calefaciẽdu3:g̃ ſi infrigidat:ẽt calefacit.⁋ Jtem actio eſt rõne ꝯrietatis: pꝛio de generatõe.51.g̃ mediũ factũ ſimile aqueã ad pꝛiſtinã nõ reſtituet frigiditatẽ.⁋ Opinantur alij aquã infrigidari a ſeipſa p accidẽs:quatenus mouẽdo ſe ad locũ pꝛopꝛiu3 ⁊ nãle3:ꝯdẽſat: ad quã cõdenſationẽ ſequit frigiditas.⁋ Cõtra raritas ⁊ denſitas ſequũtur caliditatẽ ⁊ frigiditate3:nõ ecõuerſo:g̃.⁋ Verũ his opinionib⁹ relictis tenẽdũ eſt aquã remanentẽ in ſui ſimplicitate intrinſece calefieri nõ poſſe.2.de aĩa.115.⁊ ſi calidioꝛ iudicat:hoc ẽ pp vapoꝝ calidoꝝ admixtionem:vñ pp vapoꝛes aſcendẽtes pars ſupma aq̃ calidioꝛ appet:⁊ fundus vaſis frigidiſſimus exiſtit:⁊ ita aq̃ infrigidat:qꝛ vapoꝛes exeunt:⁊ ſumptis multis aquis bulliẽtibus ſeruata in exitu vapoꝛu3 paritate eque citto infrigidabunt.⁋ At ſi qs dicat:contra:ellemẽta ſunt adſeinuicẽ tranſmutabilia:ſunt coꝛruptibilia:ſunt cõicãtia in mã: ergo ſunt alterabilia intrinſece.⁋ Solutio cõis eſt:ellementa ſunt quidem alterabilia alteratione generationi copulata:foꝛme enim ſubſtantiales ellemẽtoꝝ intendunt ⁊ remittunt:quẽadmodum ⁊ qualitates pꝛime:quare ſtãs materia ſub foꝛma aque intenſiſſima:recipiẽs vnũ gradu3 caloꝛis:recipit ⁊ vnũ gradu3 foꝛme ignis: ⁊ ita efficitur mã illa ſub duabus foꝛmis ellementoꝝ trũcatis/

catis.⁋ Cõtra ſi hec opinio eſſet vera ſequeretur mãm ſtante3 ſub foꝛma aque intenſiſſima nõ poſſe ſuſcipẽ foꝛmã ignis intẽſiſſimã:niſi pus foꝛmã mixti ſuſcipẽt impfecti:mã.n.ſtãs ſub foꝛmis ellementoꝝ truncatis ſtat neceſſario ſub foꝛma mixti cõſtat aũt ex.2°.de generatiõe.37.ellemẽta eſſe ad ſeinuice3 imediate trãſmutabilia.⁋ Solutio vera eſt:non eque cito inducit foꝛma ignis ſicut caliditas in mã ſtante ſub foꝛma aque:inuenit.n. foꝛma aque ſƀalis intẽſiſſima cũ remiſſione frigiditatis:qñ.ſ.nõ eſt ĩtroducta certa dterminataq̃3 caliditas:appꝛoximato.n.igne aque ſũme frigide:erit veꝝ dicere nunc nõ eſt remiſſa frigiditas: ſed ĩmediate poſt hoc erit remiſſa frigiditas:nõ tñ erit introducta caliditas ĩmediate poſt hoc:datur.n.minima caliditas introducẽda p pꝛimu3 ꝙ ſic:qñ.ſ.erit depdit⁹ vnus gradus frigoꝛis:⁊ tũc erit verũ dicere:nũc nõ eſt iſte gradus frigiditatis ⁊ nũc eſt minima caliditas introducta:pꝛimũ eni3 nõ eſſe vnius gradus frigiditatis:eſt pꝛimu3 eſſe introductiõis minimi caloꝛis:⁊ ſublato vno gradu frigiditatis ⁊ introducta minima caliditate ẽ foꝛma aque remiſſa:abſq3 foꝛme ignis aduentu:illa minima caliditas intendit deinde per ptem poſt partẽ in infinitũ:⁊ tande3 deueniẽdu3 eſt ad talem caliditatẽ:ꝙ erit verũ dicere:cũ iſta caliditate nõ ſtat foꝛma aq̃:ſ3 cũ qualibet minoꝛi ſtabat:⁊ cũ p̃dicta caliditate ſtat ignis ⁊ cũ nulla minoꝛi:ſed cum qualibet maioꝛi:⁊ hoc mõ pꝛimu3 nõ eſſe foꝛme aque in mã eſt pꝛimũ eſſe foꝛe ignis:aqua g̃ calefit ⁊ alterat intrinſece:⁊ cũ calefit ꝯuertit in vapoꝛes:iõ per exitũ vapoꝛu3 reſtituit aqua pꝛiſtine frigiditati:in h̃ g̃ Auer.differebat ab Auicẽna qꝛ ipſe volebat foꝛma3 ellementi remitti:remiſſa q̃litate illius:Auicẽna aũt foꝛmas ellemẽtoꝝ faciebat integras:trũcatis remiſſiſq̃3 qualitatib⁹:hec pauca ad exercitãdũ ingenia veſtra ſufficiãt.Calculiſte ĩ hac difficultate pncipijs mathematicis ꝓcedẽtes dimittant.

¶ Circa cõmentũ 2^{m}.Eſt aduertẽdu3 ꝙ figura facit ad modos motuu3:nõ tñ ad motũ:vñ nãlia habẽt pncipiũ paſſiuũ nãlr ad foꝛma3 nãlem inclinatũ:artificialia nõ:mã nãq3 artificialiũ vel eſt in potẽtia neutra reſpectu foꝛme artificialis:ſic ꝙ neq3 in ipſa3 nãlr inclinet:neq3 ꝯnãliter appetendo oppoſitũ illius:vel foꝛma artificialis recipitur in mã ꝯnãlem eius inclinationẽ:pꝛincipiu3 itaq3 paſſiuũ in artificialib⁹ nõ h3 ad foꝛmã nãlẽ aptitudinẽ:põt.n.potẽtia paſſiua eẽ ſine aptitudine:⁊ aptitudo ſine potẽtia ſepenumero ĩuenit.

Digreſſio.

¶ Pꝛopter diſcrimẽn poſitũ inter nãlia ⁊ artificialia dubitandu3 eſt:nunq̃d res artificiales a rebus nãlibus re ſeiungant:pꝛo cuius q̃ſiti expeditõe:p̃ſuppoſito ꝙ artificiale ⁊ pꝛo denominato:⁊ pꝛo foꝛma:⁊ pꝛo aggregato ſũmi poſſit:pono quaſdã ꝓpõnes totã rẽ apientes.¶ Pꝛima ſit iſta:quelibet foꝛma artificialis eſt accidens:⁊ nõ ſubſtãtia:qꝛ põt adeſſe ⁊ abeſſe p̃ter ſubiecti coꝛruptione3:hec ꝓpoſitio eſt Auer.2.de aĩa.8. Eſt ⁊ foꝛma artificialis accidẽs abſolutũ:qꝛ q̃litas de quarta ſpẽ qualitatis:vñ merito mãe tm̃ res artificialis dr ſubſtãtia.2.de aĩa.8.¶ Scđa pꝛopꝛoſitio: figura eſt res diſtincta a figurato. ⁋ Tu3 qꝛ:albedo diſtinguit ab albo:ergo figura a figurato:nõ tñ d3 inferri:intellectionẽ re differe a re intellecta:qꝛ intellectio nõ eſt in re intellecta ſ3 in intellectu:albedo aũt eſt in re alba:⁊ figura in re figurata.⁋ Tum qꝛ figuratũ eſt ſubſtãtia:figura accidẽs.⁋ Tum qꝛ figuratũ ꝯponit:ñ figura.⁋ Tum qꝛ:hõ poſſet nutriri triangulis ⁊ quadrãgulis: colligit hec ꝓpoſſitio.2.de aĩa.8. ¶ Tertia ꝓpoſitio:foꝛma artificialis eſt realit diſtincta a qualibet foꝛma nãli.⁋ Tum qꝛ foꝛma artificialis ꝓducit tm̃ ab arte:nãlis a nã.⁋ Tu3 qꝛ foꝛma nãl eſt nã:⁊ nõ foꝛma artificialis:ꝓpoſitio hec eſt Auer.p°phy^{r}.3.⁊ ĩfra.7.⁊.11.his ꝓpoſitionib⁹ pandit erroꝛ illoꝝ q dicunt ꝙ figura nõ eſt niſi oꝛdo partiũ ad totũ:vel oꝛdo ptiu3 ad ptes loci:ſi.n.ſic eſſet:figura eſſet poſitio ⁊ ſitus: ⁊ nõ qualitas:quare figura nõ eſt ille oꝛdo:ſ3 eſt qualitas que ꝯſequit oꝛdine3 p̃dictũ:⁊ qꝛ figura eſt terminatio quãtitatis:poterit nõ ĩmerito a mathematico ꝯſiderari.¶ Quarta ꝓpoſitio noĩa artificialiu3 ſunt cõcreta ſubſtãtiua:q nõ niſi de cõpoſito ex mã ⁊ foꝛma artificiali p̃dicant:⁊ ita nõ ꝯcederet ꝙ es ſit ſtatua:niſi ĩ p̃dicatõe cauſali qꝛ ex ere eſt ſtatua:affirmãdu3 tñ eſt:es eẽ figuratum:⁊ ſtatuificatu3:concreta enim adiectiua poſſunt ſupponere ⁊ pꝛo ſubiecto ⁊ pꝛo compoſito: ſ̃m exigẽtiã termini:hinc eſt ꝙ nõ ita docte loquimur:dicẽtes mãm pꝛimã eſſe hominẽ ⁊ aĩal:ſicut qñ ea3 affirmam⁹ eẽ humanatã ⁊ animatã ⁊ infoꝛmatã aĩa humana. Et ſcđo de aĩa.8.dicebat Auer.noĩa rerũ artificialiũ ĩpoꝛtare pꝛio indiuiduũ de p̃dicamẽto ſƀe:foꝛmã artificiale3 ſecũdario.i.indiuiduũ eſt ſignificatũ pꝛimũ.i.pfectũ:foꝛma artificialis:ſecũdariũ.i.impfectũ:cũ hoc ſtat foꝛmã artificialẽ pncipali⁹ ſignificari noĩe rei artificialis.¶ Quinta pꝛopoſitio:foꝛma dom⁹ eſt noua:⁊ eſt tota in toto:⁊ ps in p̃te:ſtat tñ ptes p̃ceſſiſſe:neq3 incõuenit idẽ eẽ in multꝭ ſ̃3 diuerſas ptes vt p3 de foꝛa numeri.Relinq̃nt itaq3 noĩales dicẽtes:ꝙ res nãlis eſt res artificialis:non tñ p eandẽ foꝛma3:⁊ ꝙ nulla res nãlis eſt naturaliter ſtatua:volunt enim ꝙ res naturales non ſint tales per artem : quales per naturam : ſic enim

aetifices nihil noui facerent:⁊ ita premiari non deberēt:sed de bis satis dixim⁹:deinceps ad na/ture diffinitionē transibimus.

¶ Textus cōmenti tertij.

Et sic natura. Diffinitio nāe com/pleta est talis:nā est pncipiū ⁊ cā motus quietisq;:i eo cui pio inest per se:⁊ nō per accidēs:⁊ dr non ſm accidēs:naz ⁊ si egrotet medic⁹,restituatq; sibiipsi sanitatem: hz certe intra se primū mouendi principiū:artez vz:sed sanaf ⁊ mouetur bunc in moduz non per se:accidit enim ei qui egrotat vt sit medic⁹:proin de ⁊ hec v icissim a se disiungi:dissotiarq; pñt.

¶ Circa cōmentuz 3ᵐ. Est primo obseruanduz: per naturaz entia nālia corrūpuntur:est.n.corru/ptio mutatio naturalis:⁊ merito materie:⁊ agē/tis:⁊ forme inducēde. ℣ Amplius diffinitio na/ture est manifesta hic:qz manifestū est aliquod eē pncipiū ⁊ causaz motus ⁊ quietis naturalis:⁊ nām esse est per se manifestū,qz naturalia esse:est per se notuz:⁊ illa moueri ⁊ quiescere. ℣ Ampli⁹ nō est declarandū a primo phō nām esse:nisi ob/uiandū esset negantib⁹ nām esse:quēadmodū offi/cium est metbaphysici ꝺicer falsis opinionib⁹ inductis de primis pncipijs. ℣ Rursus Auicē/na ostendebat diffinitionē nature nō esse notam in naturali phya tali fundamēto:declarat oē mo/tum habere motorez:ergo nō est per se manifestū aliqd habere sui motus principiuz:de ellemētis enim est dubiuz an babeant motorez:ergo an ha/beant in se pncipium motus. ℣ Item tertio celi cōuincit ellemēta habere in se grauitatez ⁊ leuita/tem:ergo ⁊ pncipiuz motus ⁊ quietis. ℣ Am/plius ⁊ corpora simplitia ⁊ mixta babent in seip/sis pncipiuz sui motus localis actiuū:nō dubi/tamus.n.ellemēta moueri ex se:ñ ex motore extri/seco:vtrū autez motor sit in eis alius a moto per/scrutat⁹ est in octauo. ℣ Unde qz ellementa nō di/uiduntur in partez per se mouentē ⁊ partez p se motaz:cū careant intrinseca resistētia:idigeātq; per se ⁊ necessario medio:sepenumero elementa nō moueri ex se a peripateticis affirmaf:quia tñ ellementū per formaz suam mouet mediuz per se primo:⁊ seipsuz p accidens:interduz ea moueri ex se cōprobam⁹:⁊ bec est cā q; soleo dicere:elle/menta moueri a seipsis p accidens. Et cuz plato existimaret idem posse seipsuz mouere p se primo fuit necessarium vt Aristote.7.phȳsicorū demō/straret nihil posse seipsum mouere per se primo. ℣ Iteruz est notanduz:forma ellemēti ⁊ mixti ina/nimati est pncipiuz pncipale motus passiuuz inclinatiuū:nō passiuuz receptiuū:qz illud est mā forma substantialis aque nō est pncipiuz fluxus ⁊ refluxus maris:neq; forma ignis motus circu/laris eius:tales.n.motus neq; naturales dicunf: neq; violenti:sed preter naturaz:pncipiuz ⁊ cā se babent sicut superius ⁊ inferius ſm Albertū: Moderni tenent ly ⁊ disiunctiue:dico autez ego ideo dictū esse pncipiū ⁊ causaz:vt valeat infra ostendere materiaz ⁊ formā esse naturas:vel sic dixit:vt numer⁹ determinabiliū ⁊ determinatio/nuz sit equalis:⁊ notanf dicit in trāslatiōe grecca alicuius:qz nā nō est pncipiuz omniuz ℣ Prete/rea circa secūdaz particulaz:mouendi ⁊ quiescē/di:moderni volunt ly ⁊ teneri disiunctiue:pp celū ⁊ terraz:qz natura terre nō est pncipiū motus: ⁊ natura celi nō est pncipiū quietis:opinatur ⁊ Albertus diffinitionē nature intelligētijs nō cō/sentire. Ego aūt dico celuz esse aptū quiescere:⁊ posse quiescere:corruptio.n.nō est possibil in celo sicut quies,12.metba.41.vel dicenduz est:celum moueri ſm formaz:quiescere aūt ſm materiaz,8. phȳsicoruz.76.⁊ ita intelligētia erit natura celi: ⁊ motus factus ab ea naturalis. Et cuz intelligē/tia sit nā:ala:⁊ volūtas:mot⁹ ab ea originat⁹ ⁊ na/turalis:⁊ animalis ⁊ volūtarius sepenumero ap/pellatur. Idem ét non pōt esse causa oppositorū eque primo:vel quies in termino ad quez nō op/ponitur motui. ℣ Amplius adiungit Auerrois sylogismo hypotetico diffinitionē nature proba/ri posse:imo ⁊ subiectū eē sylogismo ꝓtinuatiuo a posteriori frequēter declarat:inductōe quoq; ⁊ diuisione sepe ostendunt per se manifesta:sylogis/mus.n.hypoteticus:diuisio ⁊ iductio nō sunt mo/di procedendi ad probandum multum efficaces. ℣ Ulterius aduertendū:q; ly primū ⁊ per se:ſm cōmentatorē se habent sicut superius ⁊ inferius: aliqui volūt q; ly primū sit determinatio de ly pn/cipiuz:⁊ excludunf forme accidentales:que prin/cipia per se:nō tñ principalia possunt esse respe/ctu motuū suorum subiectoruz:ly per se determi/nat illud in quo est:⁊ excludunt forme artificia/les:vnde natura ligni est primū pncipiū motus deorsum lectuli:qz tñ non est per se in illo:nō non est natura eius:ly non ſm accidēs determinat to/tum precedēs:⁊ excludiſ ars medicine:q; est pn/cipium principale sanitatis inducte ab arte:⁊ qz ars medicine est cā per accidens sanatiōis eius in quo est per se:cuz accidat arti medicine vt sa/netur illud in quo est per se:ideo diffinitio natu/re nō cōceditur arti medicine. ℣ Et addit Auer. distinctiōes de artibus:quarū quedam agunt in subiecto in quo est:vt medicina theorica,i.medi/cina nō cyrurgia:quedaz nō:nec per se:nec p ac/cidens:vt medicina practica,i.cyrurgia: nullus enim phlebotbomat in corpore suo:⁊ cū cōmen/tator

tator dicit:non oīs bomo est aptus vt sit medi/cus:veruz est aptitudine sequēte formaz existen/tem in corpore sic ⁊ sic disposito. Reperiſ ⁊ ars a qua ꝓuenit actio ⁊ actuz:alia ex qua oriē actio tm:vñ ars saltandi est pncipiū modificādi mo/tus:nō pncipiū motus absolute. ℣ Rursus per/scrutaf:Auer.in de sba orbis an sint pncipia in rebus nālibus nō substētata p nām,i.nō educta ō potētia māe:verum in scia nāli non cōsideraf nisi in vnoquoq; generū istorum pncipioꝝ:māe.s.⁊ forme:dico forme terminātis extrinsece aut extrin/sece mutationē:volo.n. intellectū humanū qddi/tatiue a phō nāli cōsiderari:cuius tñ offm est ter/minare gnātionē humanā extrinsece tm. ℣ Am/plius diffinitio nature est analoga:est.n.iste ter/minus nā termin⁹ institut⁹ ad significanduz oēs oīum corporū celestiū ⁊ subcelestiū naturas:con/stat aūt corporib⁹ eternis ⁊ nō eternis nulluz no/men eē cōe vniuocū:qz mā celi alterius est rōnis a mā istorum inferiorꝝ:⁊ ita mā celi ⁊ intelligētia nature celi sepenumero appellanf:⁊ dr diffinitio analogi oībus ꝓuenire analogatis. ℣ Postremo ꝓcludit Auer.naturā esse subiectū buius libri ⁊ pncipia nālia:sunt q; asserūt nām esse subiectū se/cundi libri tm:quē pmanib⁹ exponēduz babem⁹: ego vero p nāz intelligo naturatū stabilitū supra subiectū totius nālis phȳe:⁊ cū in libro phȳsico/ruz nō diffiniaf corpus:nō poterit esse subiectum prime ptis phȳe:tenef.n.vnusquisq; artifex de/scribere subiectuz quod speculatur:primo celi.2. bec de cōmento tertio.

Digressio de varijs prī/cipiandi modis.

¶ Inuenio quattuor pncipiādi modos:nāliter. s.⁊ necessario:⁊ libere:⁊ ꝓtingēter. Modus pri/cipiādi nāliter ⁊ necessario eidem agenti cōsenti/re pñt:mouet.n.intelligētia apud pipateticos ce/lum nāliter:⁊ necessario:cū nō possit nō mouere: 2.celi.18.21. ℣ Potest ⁊ idem agens naturaliʳ ⁊ ꝓtingēter agere:vt ignis q naturaliʳ vrens:a sua tñ actione remoueri pōt. ℣ Modus agēdi nāliʳ ⁊ libere pugnāt seinuicē:siliʳ ⁊ modi principandi necessario ⁊ cōtingēter:at necessariū inueniē cuz naturali ⁊ libero:liberū cuz necessario ⁊ cōtingē/ti:ꝓtingēs cū naturali ⁊ libero:vñ nō solū Theo/logi affirmāt deum posse agere ad intra necessa/rio ⁊ libere:imo ⁊ multi phȳ opinanf deuz move/re celuz necessario ⁊ libere:cū moueat sine spe re/muneratōis. Arbitror aūt ego deū necessario ⁊ natu/raliʳ agere:nequaq; libere:cuz libertas nascaf ex discursu quo intelligētie nō indigent si quis tñ vellet extendere nomen libertatis:possz ꝓcedere itelligētias mouere libere corpora celestia. ℣ Cō/tingētia ét apud Auerroim oriūtur ex mā prima: sed theologice loquēdo:pria radix cōtingētie est volūtas diuina. ℣ Uerū ordinādo hos pncipiā di modos:vt in pncipio sunt ordinati:dico vlte/rius q; eidez pncipio ꝑductiuo respectu diuerso/rum terminoꝝ pñt cōcedi modi agēdi pugnātes: minime respectu eiusdē termini:

¶ Contra:qñ aliqō superi⁹ limitaf p duas dif/ferētias oppositas:nihil qō cadit sub vno mem/bro diuisionis:inuenīf sub altero:sed pncipiū ꝑ/ductiuū diuidiſ p moduz agendi libere ⁊ nāliter: qñ oē agens vel est agens liberuz,vel est agens nāle:ergo nihil qō est per se cōprehēsuz sub agē/te naturali pōt cōprehēdi sub agente libero:nec eō. ℣ Solutio est:agere naturaliʳ ⁊ libere nō bñt ptātem diuidēdi pncipiū ꝑductiuū:sed modū agendi:cōstat aūt eidez mō agendi nullaten⁹ cō/cedi posse:agere naturaliʳ ⁊ libere.

¶ Tex.cōmen.4.5.6.

Quod autē hz naturaz.

Sententia talis est:habēs nām est id qō hz in se pncipiū motus ⁊ quietis:⁊ est ꝓpositus ex mā ⁊ forma:⁊ natura q; est subiectū est sba:⁊ natura q; est in subiecto:nō quēadmodū accidētia:ſm nāz sunt:⁊ que bñt nām intra se:⁊ opationes rerum nālium:maioris.n.ambit⁹ est iste termin⁹ ſm na/turā:qz iste terminus habēs nām. Et addit The/mistius multa inueniri nā:non tū ſm nām:qualia sunt vitia ex ipa genitura ꝓcta:⁊ cum qō si est ꝑ/cedat qd rei:prius fuisset inuestigādū nām eē:si nō fuisset pdiculū tentare demōstrare nām eē:cū naturā esse sit p se manifestum.

¶ Circa cōmen.4ᵐ. Est prio aduertēduz:mām celi ⁊ horū inferiorꝝ per formas substētari:nō tñ oēs foze substētanf p mām:qz forma celi ñ substē/tatur.i.nō causaf p celuz:prio phȳ⁹.63.primo ca/pitulo ō substātia orbis. ℣ Amplius sunt iste ꝑ/positiones methaphysicales: forma est sba. Est actus:mā ē potētia: est sba:qz predicata sunt me/thaphysicalia:illius.n.artificis officiū est cōside/rare ꝓpositionē:cuius officiū est cōsiderare pdi/catum ꝓpositōis:at iste ꝓpositiones sunt natu/rales:forma est actus terminās generationē:ma/teria est potentia subiecta generationi. ℣ Iteruz vult Auerrois formā esse prestantiorē ⁊ materia ⁊ composito. ℣ Tum qz per illam cōpositū est in actu. ℣ Tum qz forma est pncipiū essendi vni/uiqz.2.de anima.7. ℣ Tum qz causa si nō est ma/terialis perfectior est causato:causalitas.n.cau/se materialis cōsistit tm in recipiēdo ⁊ in essendo

ens potētiale:erit ergo forma pfectio cōpositi: non qz sit simplicio:non qz sit cā & principiū:sed qz compositū quātuz ad esse & conseruari dependet a forma que est tota rei essentia:forma.n.ſba/lis est principale & pfectuz & summū significatuz nomine reruz nālium. Quare forma est virtualr tota perfectio cōpositi:& pars: dūmodo sit tota pfectio totius perfectio est toto:cōtinet & forma materiaz perfectionalr:opatões ét sunt toti⁹ tan q̄z totalis subiecti:forme tanq̄z principalis:hec doctrina est Auerrois.2.de anima.7.

¶ Circa cōmentū 5ᵐ. Aduertendū q celuz pro aggregato ex intelligētia & orbe est habēs naturam:intelligētia aūt est natura:que est forma:orbis vero subiectus intelligētie est nā que est mā: nono.n.methaphyſice.17.dicit cōmentator:q nihil ꝓhibet vt orbis sit materia:sed impossibile ē vt dicatur forma:q̄ auctoritate pandit error modernoz existimantiuz orbem esse formaz & actuz corporeū:addo tandez q apud Auerroim:vnaqueq forma hz causalitatē supra mām:& q causalitas forme est causalitas intrinseca:non q̄ sit pars cuiuslibet cuius est causa:sed quia est pars eius cuius primo est cā. Est enim forma causa formalis primo & p se cōpositi:secundario materie cui dat esse formaliter.

¶ Circa cōmentū 6ᵐ. In primis dicit cōmentator:descriptio nature est descriptio rei manifeste per se nō cōcesse in hac scientia:sicut quidaz existimauerūt.i.in hac scientia non dz probari naturam esse: neq̄z dz accipi nām esse ab alio artifice probatam:credidit aūt Auicēna methaphyſicuz habere potestatē probandi nām esse. ℣ Amplius dixit plura:si dubitaf de corporib⁹ celestibus. De igne circulariter moto in concauo. De aere moto in impulsione ventoz: De mari moto fluxu & refluxu versus quattuor pūcta celi:an moueanf ab intrinseco vel extrinseco: non tñ de animalib⁹ & animatis mixtis dubitaf:intendit q̄ Auer. hanc rōnez:aliqua nālia habent in se principia quibus ex se mouenf & quiescūt:ergo natura est:antecedēs est notū:ergo & ꝓns. ℣ Rursus vult Auer. cecum a natiuitate habere cōceptum significanté ad placitū de coloribus:cū nō percipiat nisi verba:cecus aūt corde nihil oīno pcipere pōt:vbi exoculatus alia sensibilia cōpreben/dit:satis est itaq̄z Aristoteli:aliqua nālia & si non oīa habere in se pncipia gbus ex se mouenf & gescunt:esse p se manifestū:qz oīno sequif naturam esse:esse per se manifestum.

Digressio.

¶ Dubitatur:naturā esse cognoscif per motuz 3.phyˢ primo:ergo naturā esse nō est per se manifestum ℣ Solutio est:licet naturā esse cognoscaf p motuz:qz tñ motuz esse est per se imediate notū sensui:ideo dz naturā esse:esse per se notum:qz est notum merito motus p se:ꝓto noti:que moderni scribunt facilia & leuia sunt.

¶ Tex.cōmēti.7.8.9.10.

Et quidam existimaue/

runt. Sentētia textus cōmēti.7.8.9.& 10. consistit vt declaref hec propositio:mā est natura:que est denominatiua & accidentalis:ratio.n.formalis naturādi ipsius materie est substare mutationibus per modū principij passiui subiectiui & receptiui:& ñ obstāte q natura de mā & forma analogice predicef:& per prius de forma q̄z de mā: tñ hec propositio:mā est natura:est vera absolute:neq̄z verū est q terminus ambiguus seu analogus positus per se stet soluz pro famosioz:fundamentuz aūt quo probaf materiaz esse naturaz est:qz materia oibus varietatib⁹ & nouationib⁹ substernif:& hec ratio vt Themistius refert:fecit vt veteres existimarent materiā veri⁹ esse nāz forma:& vt Auer. docet:apud veteres forma rei nō erat nā:qz nō permanebat.

¶ Circa cōmentū 7ᵐ. Aduertenda est ꝯdictio in dictis Auer. primo.n.methaphyſice.6. indiui dua sunt scibilia ꝑm formā:non ꝑm mām:qz forma eoz̄ est pmanēs:materia vero bz esse fluxibile:& prio ō generatione.35.38. augmētatio est ꝑm formaz:qz pmanet:non ꝑm mām:qz fluit atq̄z refluit:pñti cōmento dz materiā seruari:formā vero definere esse. ℣ Solutio est:in augmētatione permanet eadez forma:in corruptione permanet materiā:euanescit forma:& qz materia pura potentia in genere sensibiliū non dz permanēs & incorruptibilis ratione pfectionis sue nature:ſz qz ipsa est primū subiectū oīum:& ideo nō posset reperiri subiectū aliq̄d:qō corruptōi eius ꝺseruiret forma vero ſz incipiat & definat eē:qz tñ ipsa est actus & perfectio materie:ideo ipsa est p̄stantior & mā & composito. ℣ Amplius dicunt indiuidua scibilia ꝑm formaz:non ꝑm materiā:qz a forma & nō a mā sumunt p̄dicata essentialia.

¶ Circa cōmen.8ᵐ. Subiectū vltimuz cōe oīb⁹ rebus naturalib⁹ est illud de quo dicim⁹ ipsuz eē nō formatū per se:& est mā prima capax formaz ellementoz & mixtoz̄ oīum subiectū nō formatū in respectu vniuscuiusq̄z speciei:& sunt materie p prie vnicuiq̄z speciei:& sunt materie secunde que sunt modo medio inter potentiam & actum:forme.n.alterius & alterius rationis exposcūt subiecta alterius & alterius rationis.

¶ Circa

¶ Circa cōmentū 9ᵐ. Obseruandū q antiqui ponētes principiū materiale:vel principia materialia in actu:fecerunt oēs formas accidentia:vt patet per dām inter formas substātiales & accidentales positaz.2.de anima.4.imo Alexāder credidit qualitates ellementoz esse formas substantiales eoz̄:qui improbaf.5.phyſiᶜ.10. Omnia ét ellementa p se sola habuerūt aliquem phm iudicē preter terrā: Homerius & Hesiodus numeraf inter poetas & legistas p°metha.p°:& 14.

¶ Circa cōmentū 10ᵐ: Auerrois dat distinctiones de mā prima & generali:secūda & speciali:q̄ dz non natura:sed habens nām:subiectuz autem cōe tm̄ valet quātum materia prima: subiectum propriuz est materia specialis:vñ exactissime loquendo nihil dicif natura nisi materia prima:& materia celi & forma substātialis queuis:rudiuscule materiā secundaz q̄nq̄z dicimus naturā:vt Aristoteles facit in textu cōmenti.8. ℣ Amplius dictum Auer. in calce cōmenti:forma cōprehenditur per intellectū sepe a me est declaratū:nihil enim in intellectu recipif nisi forma:a qua quidē sumitur diffinitio per quā ignotuz panditur:& ꝺ est q̄ soleo dicere:oia predicata quidditatiua capi a forma vltiata & dante esse: est.n.forma tota rei essentia.7.metha.21.

Digressio.

¶ Quia omne ens est aut substātia aut accidēs 7.cum mā sit primum subiectū:non potuit fuisse accidens:qz accidens in subiecto opus est vt inueniatur:fuit etiaz substantia:qz cōposita ex substantijs cōponunf:& si substantia a substando dicatur:ipsa verissime est substātia:substat enim materia oibus formis substātialibus & accidentalibus. ℣ Verum qz materia est pura potentia:cui priuatio semper copulatur:nō est materia substātia perfecta. Est & materia natura:cuz sit principium intrinsecuz passiuū motus & quietis eius in quo est per se primo & non ꝑm accidens:imo non potest esse motus aliquis naturalis nisi ope materie qua naturatum subicitur motui.

¶ Contra posita bestia pfecrata in spheram aeris:relicta sue nature: naturalr tendet deorsum: cuius tamen defensus materia nō est principium passiuum intrinsecū. ℣ Solutio est:aliqui volūt: grauitatem absq̄z fauore materie & forme substātialis sufficere ad descensum naturalem:& ꝑm ipsos si esset vnuz cōposituz ex materia & grauitate tantuz:illud deorsum naturaliter moueretur. Hec rēspōsio nō satisfacit:quia grauitas aut est forma substantialis gravis: aut qualitas necessario inse quens formaz substantialez. ℣ Quare dicenduz est accidentia non posse inueniri naturaliter loquendo sine subiecto:supernaturaliter autez si accidentia sint absq̄z substantia:separās accidentia a substātia eas facit opationes:quas substātia fecisset:sublato miraculo.

¶ Tex.cōmen.11.12.13.14.

Quemadmodum arti/

ficiale. Sententia textus cōmēti.11.12.13.14. stat in hoc: vt declareſ hec propositio:forma est natura:que denominatiua est:& accidentalis:ratio autez formalis naturandi ipsius forme cōsistit in dare esse:& perficere suuz perfectibile. Est & ipsa forma principiū passiuū inclinatiuū ipsius motᵒ: & sepe actiuuz:principiat enim motuz celi intelligentia effectiue:fundamentū aūt quo cōuincitur formaz esse naturā:est:artificialia sunt artificialia forma dūtaxat & figura:ergo & naturalia sunt naturalia forma:quelibet ét res naturalis est id qō est ex forma:nō ex materia:cuius forme ꝓsentia res naturales sunt ex natura:forma item naturalis generationē cōstituit:a qua forma appellatur generatio naturalis:& cū forma constituaf compositū in actu:materia:in potentia veri⁹ erit forma natura q̄z materia.

¶ Circa cōmentū 11ᵐ. Aduertenduz q nomen rei naturalis principalius & perfectius dessignat formaz naturalē:nomen autez rei artificialis importat materiā tanq̄z pfectuz significatū formaz tanq̄z principale:quare significatū pfectuz & principale in nomine rei naturalis consetiūt:& nō in nomine rei artificialis:& hec est causa q Auer. sepe dicit nomen rei artificialis significare prio materiaz:quādoq̄z asserit ipsuz significare primo formaz:est enim materia in artificialibus significatuz primū.i.perfectū:forma:significatū primū i.principale. Et est ars.i.forma artificialis in mēte artificis causa efficiens & regulās artificem:vt est sanitas in mēte medici. Differētia namq̄z est inter formas naturales & artificiales:hic causalitas cōceditur vt habent esse intentionale:nō vt in re:illis vt in re:non vt in intentiōe sunt:actōes demandanf. ℣ Amplius dicit cōmentator:p formaz carnis aut ossis respondef ad quid.i.a forma sumūtur omnia predicata per que expeditissime satisfacimus ad interrogationem factam per quid.

¶ Circa cōmentū.12. Obseruandum q apud Auerroim cū materia sit pura potentia:sibi repugnat esse sine forma:neq̄z distinctio scotistaruz de actu entitatiuo & formali satisfacit Auer. volenti illud cōsequens esse impossibile:quod tamē ipsi faciunt possibile:imo Thomiste tenent deuz

habere potestatez conseruandi accidēs sine subiecto:nequaquā materiaz sine forma:iccirco affirmant ipsam fuisse concreatazꝫ ꝛ cōproductā:ꝛ hoc totuz prouenit ex omnimoda pura ꝛ sincera potentialitate ipsius materie:que dum pdit vnā formaz:acquirit aliaz:primū.n.instans forme inducende est primuz non esse forme corrūpende:ꝛ hec est causa ꝙ Aristoteles dicebat primo de generatione.17.generationē huius: alterius eē corruptionem.

Digressio.

¶ Materia ſm rationem a forma seiungitur: minime ſm esse:qz eadem penitus existentia quatotū existit per se primo:materia ꝛ forma existūt p accidens:ꝛ hac de causa mā ꝛ forma non sunt duo in ꝓposito:ꝛ cū mā ꝛ ꝓpositū sint pp formā: inferunt duo. Primū est:mā nō pōt existere sine forma. Scōm est forma:qz est pfectio materie:ē ipsa pstantio:ꝛ hꝫ forma quewis substātialis mā sua fit essentialr pfectio.stat tñ materiā tantā ꝛ adhuc maiorē habere pfectionē ꝙ forma ipsa:ꝛ ratio est:forma substātialis mām pficiens:ei totam quā hz perfectionē abunde cōicat:qua de cā solemus affirmare mām stantē sub anima humana perfectiorē esse ceteris sub aliis formis quiescentibus.vnde mā stans sub forma perfectiōis vt.8.est ꝛ ipsa pfectiōis vt.8.ergo dato ꝙ mā sit ex se alicuius pfectionis exempli cā vt duo:bēbit materia maiorē pfectionē ꝙ sit pfectio sibi ex parte forme cōicata. Verū qz pfectio essentialis forme cōicata materie est pfectio accidētalis illius materie:nunꝙ mā est tante pfectionis:quāte est forma.per istā enim ꝓpositionē. Materia hz tantā perfectionē vel tantā:explicat perfectio accidentalis:sed per hanc. Materia est tante pfectiōis: intelligimus perfectōez essentialē: ꝛ hec est cā ꝙ soleo ꝓcedere hanc copulatiuā hec mā maiorem habet perfectionē ꝙ forma:ꝛ ipsa non est tante perfectionis:ꝙte existit forma. Hꝫ si formā compositō cōparauerimus:asserendū est formā ꝛ cōpositū eiusdē esse pfectionis essentialr:ꝛ ratio ē: qz cōpositū est in tali determiata specie p formā: forma itaꝙ cōicat cōposito suā pfectionez essentialem:nō materie. Et dato ꝙ mā esset pfectiōis essentialis vt.2.eam cōposito nō cōicat:forma.n. ꝛ cōposituz vna inceptione ꝛ vna desitione incipiunt ꝛ desinūt:seruata materia:qz tamē forma id est a quo cōposituz pendet quantū ad suū esse ꝛ cōseruari ꝛ operari:ideo forma maiorē hz perfectionem ꝙ cōposituz:ꝛ hac doctrina saluo mām ex se alicuius esse pfectiōis:ꝛ cōpositū includere materiā ꝛ formā:formaz item ꝛ compositū equalis esse perfectionis:ꝛ formaz habere maiorē pfectionez ipso cōposito. ¶ Ulterius declaro materiam primā alicui⁹ esse pfectionis essentialiter: qz perfectio essentialis cuiuscūꝙ attendit penes recessum a nō gradu pfectionis:hꝫ de materia nō est verū dicere:ꝙ ipsa sit nō gradus perfectiōis essentialis:ergo ipsa erit alicuius pfectiōis essentialis. ¶ Preterea imaginor latitudinē perfectiōalem ad modum linee recte protracte a puncto.a. vsꝙ ad primaz intelligentiā:ꝛ erit.a. nō gradus perfectionis:ꝛ cum perfectioni essentiali vni⁹ rei nālis nulla additio:nulla ablatio fieri possit:perfectio essentialis cuiuscūꝙ rei assignanda erit in latitudine vt pūctus:nō vt linea. Et inter quecūꝙ entia alterius ꝛ alterius rōis erit certa:determinataꝙ ſm pfectionē essentialē,pportio:quare nō soleo ꝓcedere:hominē in infinitū perfectiorē esse leone:sed inter tales spēs certa reperitur proportio:quare ꝛc̄.

¶ Circa cōmentuz.13ᵐ. Aduertendū ꝙ forma substantialis generat p modū principij:cuius officiuz est terminare generationē:forma artificialis cum sit accidens rebus nālibus nō habentib⁹ inclinationē ad eam:cum nō educaꝫ de potentia materie:(est.n.ab extrinseco) nō generat sibi sile: forme accidētales nāles educunt de potētia materie:que habz inclinationē ad illas suscipiēdas nālem:iccirco ꝛ ratione subiecti:ꝛ ratione forme substātialis quā ꝓsequunt:possunt aliquo modo vocari nature:īmo tenuerūt multi caliditatē virtute ꝓpria posse substantiā generare. Quare vt dixi supra:forma artificialis ē principiū effectiuū ſm esse intētionale: ꝛ nō ſm esse reale:forma nālis ſm esse reale est efficiens:nequaquā ſm esse intentiōale. ¶ Et obseruāda est differētia inter formas nāles causatas a subiecto ꝛ ñ causatas:iste in esse intentionali:mediate tñ possunt illā principiare operationē:quā exequunt in esse reali:immediate:ille in esse intentionali nec mediate:nec remote valent in opationes quas ſm esse reale immediate producebant.

¶ Circa cōmentuz.14ᵐ. Aduertendū:forma p se primo dicit nā:materia per se secūdo.generatio qz est via.diffinitio aūt nature supra assignata conueniebat nature per se primo:ꝛ per se non primo:nō vie in naturā. ¶ Amplius mutatio oīs nālis denominaꝫ a termino ad quez tēdit:motus enim ꝛ terminus motus nō differūt nisi ſm magis ꝛ minus pfectuz. Mutatio aūt artificialis denominaꝫ a principio effectiuo:vt medicatio a medico vel medicatiua arte.sanatio vt est mutatio naturalis denominaꝫ a termino ad quē:vt est mutatio artificialis pōt a principio effectiuo ꝛ termio ad quez denominari:velut ꝛ domificatio ab vtro ꝙ solet denominari.

Digressio

Digressio.

¶ Pro cōplemento huius ptis attēdendū est: ꝙ forma est magis natura ꝙ materia:non ꝙ nā suscipiat magis ꝛ minus:sed qz actus principiādi ꝛ naturādi magis ꝓuenit forme ꝙ materie:ꝓfectissimū enim est causare in genere cause formalis:vilissimū in genere cāe materialis. ¶ Rursus cuꝫ esse principiū principale motus actiuū nō cōcedatur nisi forme substantiali:ꝛ caliditas si esset separata a subiecto esset agēs principale:dico ꝙ ipsa esset intelligentia:ꝛ ratio est: formis sepatis a materia nihil aduersat:nec positiue nec priuatiue:formis causatis a subiecto multa ꝛ positiue ꝛ priuatiue opponunt:vnde si nō esset in formis ꝓtrarietas:occultaꝙ inimicitia:forme que eēnt: essent intelligētie. ¶ Et est attentione dignissimū: ꝙ nulla forma substātialis causata a subiecto pt exire in operatōes:nisi mediantib⁹ idoneis oportunisꝙ instrīs. At intelligētie nullius ope egent: sed actiones imediate ab ipsis ꝓgrediunt:potētia nāq; intellectiua ꝛ desideratiua idem sunt re cū intelligentijs:que nullis possunt subici accidētibus.12.methaphy.25.

¶ Ter. cōmen.15.

Natura igitur Sentētia est. Priuatō quodāmodo est natura appellata:ꝛ forma:quatenus mā pus est forma certa priuata ꝙ informata:ꝛ cū forma priuationi opposita vera sit futura māe pfectio: erit ꝛ priuatio quodāmodo materie pfectio.

¶ Circa cōmen.15ᵐ. Est obseruandū ꝙ Auer. dicit formā pdicari de formis pfectis cū quibus non cōiungitur priuatio:ꝛ de diminutis quibus priuatio copulaꝫ:vt ō nigredie ꝛ albedine. Opinātur multi ꝙ species pfectior habitus sit respectu speciei impfectionis. Existimāduz tñ ē ꝙ sicut subiectū stans sub nigredie priuatū est albedine: ita ꝛ subiectū albedini priuatur nigredine:vnaz nāq; formā semp concomitaꝫ priuatio forme illi ꝓtrarie:i motu itaꝙ quo acquirit albedo ꝛ perit nigredo:cuz nigredo tendat ad nō esse:ei dicitur esse cōiuncta priuatio:non albedini:cuius oppositum esset:si albedo deperderet:ꝛ acquireretur nigredo.ꝛ hoc est manifestū in qualitatibus que successiue aquirunt ꝛ deperdunt:dubiuz autē in formis substantialib⁹:tñ Auerrois tacite soluit: cōcludens ꝙ in generatiōe substātiali nō reperit forma impfecta:nisi merito qualitatū primarū:a quibus materia prima nunꝙ denudaꝫ.2.de generatōe.6. ¶ Unde si species impfectior esset priuatio respectu pfectionis nō fecisset Auer.dubiū de formis substantialib⁹:qō dixit esse manifestuz in qualitatibus. ¶ Amplius dicit cōmentator:ꝛ forte intēdit:ꝙ forma dicit duob⁹ modis: de habitu ꝛ priuatione existente in prima mā.ista enim priuatio quodāmodo nō ē priuatio simplex:īmo est sicut forma materie,i,nulla ē priuatio que nō cōcomittet formaz aliquā substātialē:q̄ fit:vt nō dicatur simplex priuatio:ꝛ ē sicut forma materie: per accidens tñ:inquantū priuatio sequit id qō est vera materie perfectio. Patefacte sunt itaꝙ iste ꝓpositiones. Mā est nā. Forma est natura: ꝛ verius natura ꝙ mā. Generatio est nā:qz via i nām. Priuatio est quodāmodo natura.

¶ Ter.cōmen.16.17.

Et cuz determinauim⁹.

Snia est. Naturalis non differt a mathematico quantū ad res ꝓsideratas:vterꝙ.n.speculaꝫ pūcta:lineas:supficies:solida:atꝙ huiusmodi multa. Astrologus item ꝛ naturalis de figura ꝛ magnitudine celi loquuntur.

¶ Circa cōmentuz.16ᵐ. Aduertendum primo ꝙ assignare differentiā inter cōsiderationē nālis ꝛ mathematici:est principiuz naturale:qz ex tali differentia manifestaꝫ modus quo nālis ꝓcedit: qui quidez modus est principiū separādi istā facultatez ab aliis.6.metha.2. ꝛ paulopost subiūgit Auer.ꝙ i logica declaraꝫ differētia in vli inter artifices:in hac parte in speciali. ꝛ opinatur Lyncolensis ꝙ ista pscrutatio ptineat ad logicaz istis disciplinis applicitā:que logica est quasi mediū inter logicā docentē ꝛ ceteras facultates ꝛ est logica vtens aut instrumēto aut maxima in logica declarata:que ſm ꝙ diuersis satisfacit disciplinis:diuersa sortitur noīa:vt diffuse dixi primo phyſicoꝝ.35. ¶ Est secūdo notādū: Auer. 2.celi.57.asserit naturalem ꝓsiderare de ordine: quātitate ꝛ motu:ꝛ situ stellarū quantū ad causas:astronomū ꝙtum ad esse.

¶ Circa cōmentū.17ᵐ. Est obseruādū ꝙ famositas ꝓgregaꝫ hic duobus modis quoꝝ vnus est in ipsa re.i.actu exercito:ꝛ secūdus est in ꝓpositione ꝓtinēte ipsam rem.i.actu signato. ꝓpositio aūt que asserit artificē ꝓsideranté subiectū debere speculari accidētia:intelligiꝫ de accidentibus per se:perfeitate forme:vel subiecti:ꝛ de accidentibus ꝓsequentib⁹ subiectū ex determinata rōne sue ꝓsideratiōis:vnde astrologus ꝓsiderabit tñ accidentia que ꝓsequunt celum vt est cōpositum ex partibus quātitatiuis tñ:nō accidentia que sequūtur cōpositionē ex intelligētia ꝛ orbe. ¶ Amplius astronomus tractat ō figuris ꝛ sitibus coꝛ

pozū celestiū ꝺm qualitatē motuū:ꝛ ꝺm velocitatem ꝛ tarditatē:qz tñ non speculaꝝ celuz inquātū est motū:ꝛ non declarat qualis modus motuum est possibilis in celo:ꝛ qualis nō:iccirco ꝺz astrologus ꝓsiderare abstracta ꝺm rōnez tantū: nālis vero speculari causas que sunt cū mā.2.celi.57. primo methaphybce.19.

¶ Tex.cōmēti.18.19.

Et mathematicus etiā.

Sentētia talis est:mathematicus ꝛ nālis dissimili cōsiderandi mō sua speculanꝝ obiecta:iste ea ꝙ māe ꝛ motui cōiūcta:ille:ea ꝙ a mā:cogitatione: rōneqz seiungunꝝ:ideo errauit Plato existimās formas naturales ꝛ re ꝛ ratione a materia esse semotas.

¶ Circa cōmentū 18ᵐ. Aduertenduz ꝙ linea ꝛ superficies:cōsideranꝝ a nāli vt sunt termini corporum nāliuz:a geometra absolute:abstracta a mā primo physicoꝝ.49.prīo celi prīo: naturā itez ꝛ substātiaz accidētiū corpoꝝ celestiū inquirit nālis:docet ꝛ solem suapte nā ozbiculariter moueri astronomꝰ supputat solem tanto tpe tm̄ celi spatium ptransire:ꝛ quo ex motu reperiꝝ maioz vel minoz distantia planetarū:ℳ Rursus Auerrois fatetur tres ozdines scientiarū:pura mathematica que quātitatē continuā ꝛ discretaz speculaꝝ ꝓter qualitatē sensibilez:pura nālis que considerat nātum ꝑmaria intentione:vt includit prīncipia qualitatū sensibiliū:que sunt materia ꝛ forma:quātitatē vero secūdario cōsiderat:in habitudine.ſ.ad motū:ꝛ qualitates quas fundat:mathematica media fertur p se primo sup quantitatem:secūdario sup qualitatē sensibilem:eꝫ est de scia nāli que per se primo ferꝝ sup qualitatez sensibilem:secūdario vero super quantitatez.

Digressio.

¶ Scientia nālis ꝛ mathematica nō differūt in rebus cōsideratis:sed in mō diffiniēdi ꝛ considerandi:quātitates.n.ꝓsiderate a mathematico habent tm̄ esse in rebus nālibus:quas qdem quātitates mathematicꝰ speculaꝝ abstractiue ꝛ nō ꝺm esse abstractū:qz passiones quas mathematicus demonstrat:cōueniūt quātitatibus ꝺm esse quod habent in re extra:ꝛ hoc verissimo fundamento saluaꝝ ꝙ mathematica est scia realis:nō obstāte ꝙ ipsa sit de abstractis ꝺm rōnem tātuz.ℳ Est ꝛ mathematica a nāli pba distincta:qz considerat quātitatē abstrabēdo ipsaz ab omni ozdie essentiali ꝛ attributione ad mām sensibilem:ℳ Cōtra scientie secanꝝ quēdmodum res.3.de anima.38. ergo idem realiter nō est consideratū in diuersis scientijs.ℳ Solutio est.vult ibi Aristoteles scientiam ꝛ sensum differre:veluti differūt differētie entiū:vel per res intelligit obiecta formalia:non mālia:neqz intellectus falsе intelligit intelligēdo rem aliter qz̄ est:sed bene falsе intelligeret:intelligendo rem eē:aliter qz̄ est:ꝛ hoc est ꝙ dicit Aristoteles:abstrahētium nō est mendatiū.i.mathematicus quātitatē cōsiderās:nō appzehēdendo vtrū sit colozata:vel calida:vel frigida:vel in homine:vel in celo:nō mentitur.

¶ Circa cōmentū 19ᵐ. Aduertenduz ꝙ forme abstracte ꝺm esse sunt abstracte ꝺm rōnez:ꝛ sunt intelligētie:entia mathematica sunt abstracta ꝺz rōnem ꝛ non ꝺm esse:entia nālia sunt imersa motui ꝛ materie sensibili:que nihil aliud est nisi substantia habens qualitates sensibiles:que primo ꝛ ꝑ se sunt obiecta aliquoꝝ sensuū:ꝛ lz entia mathematica abstrahāt a mā sensibili non tm̄ intelligibili:que est substātia cōsiderata sine qualitatibus sensibilibꝰ:ꝛ ꝺz intelligibilis:qz vt sic est cognoscibilis solo intellectu:vl̄ptes quātitatis sunt mā intelligibilis.ℳ Amplius modus diffiniēdi per materiā:ꝛ demonstrādi per eaz sunt peculiares ꝓbo naturali:mathematicus tantū per formaz demonstrat:ꝛ diffinit.Diuinus ꝑ duas tantum:nālis ꝑ quattuoz:ꝛ maxime per materiā:inter causas enim nulla est ita motui appzopziata: quēadmoduz materia.

Digressio.

¶ Pzo complemento attendenduz ꝙ quicqd intelligitur vel est actus:vel habens actum partem sui:vel habens habitudinez ad aliquez actū res ät copulata alteri:sepe ita ꝺpēdet:vt ñ possit fieri abstractio:oculus non pōt abstrahi ab animali: forma materialis a materia:relatiuū.a.suo correlatiuo:totū ꝛ integrale ꝛ vniuersale a multis suis partibus abstrahi potest:ꝛ ita quātitas cū sit accidēs cōe materie:ꝛ qualitates sensibiles insint substātie cōposite mediante quātitate poterit quātitas intelligi:qualitatibꝰ nō intellectis: ꝛ ita abstrahētiuz non erit mendatiū:ꝛ talis abstractio mathematica est sufficiēs ad causandaz in scientijs diuersitatē:in tali.n.abstractione non remanet ozdo essentialis:neqz habitudo ad illō a quo fit abstractio.

¶ Tex. cōmen.20.

Et demonstrat hoc ēt.

Snīa stat in hoc:discipline medie a motu ꝛ a mā ñ simplr abstrahūt:ꝙ neqz nālis phy cōsideratio a mā

a materia ꝛ a motu absolui poterit:ꝛ dicit Themistius:si ea que possunt cogitatōe:rōneqz separari:simul atqz ponuuꝫ esse actu:nō possunt amplius separari:qz̄tomagis est obseruādū:ne actu separemus ea:que neqz ratio quidem pōt ꝛ cogitatio separare.

¶ Circa cōmē.20ᵐ. Aduertēdū ꝙ. Perspectiua ꝓsiderat magnitudinē visualez:visualitas aūt lz absolute sit passio demonstrata a nāli: ꝓout tm̄ diuersimode imutatur visus a quāto:(que diuersitas cōuenit quāto visibili:non ꝓpter aliquā diuersitatē colozis:sed ex hoc ꝙ ipsum visibile se bz alio ꝛ alio modo ad visuz) ꝓsiderat a pspectiua. Arithmeticus numerū absolute speculaꝝ:musicꝰ numerū sonoꝝ:ꝛ licz sonoritas absolute sit passio demōstrata a nāli:tñ vt ad eam ꝓsequunꝫ diuersi modi imutandi auditū cōsiderat a musico:ꝛ hoc habz vt sonoritas est ꝓportiōalis:ꝛ hac de causa iste facultates medie mathematicis puris subalternanꝝ:ꝛ ēt qz primaria intentione fertur intētio artificis medij supza quantitatē,secūdaria supza qualitatē sensibilē.Mathematicus autez purus quātitatē absqz qualitate sensibili cōtēplaꝝ nālis qualitatē primo:quātitatē secūdario ꝓsiderat.

Digressio.

¶ Teñendū est sciētias medias magis esse mathematicas qz̄ nāles.ℳ Tuz qz subalternanꝝ mathematicis:primo posteioꝝ capite.13.ℳ Tuz qz modus ꝓcedendi in illis est magis mathematicus qz̄ nālis.ℳ Tuz qz principia eaꝝ sunt mathematica:ꝓclusiōes nāles:sicut aūt se bz finis in nālibus:ita principiū in demōstratiuis.2.physicoꝝ.89.ℳ Neqz huic ꝓclusioni obstabunt verba Ari.in principio ꝛ in fine textus cōmēti.20.trās lationis grece:si ꝓsiderabimꝰ expositionē Auer. sunt enim iste sciētie medie ꝓpinquiozes naturali qz̄ pure mathematice:ꝛ ꝓsideratio earum ꝓpinquioz est cōsiderationi nāli:qz̄ speculatio geometrica ꝛ arithmetica:cuz quo tñ stat ꝙ scientie medie sint magis mathematice qz̄ nāles: euidentia quoqz sciaꝝ mediarū volo ꝙ fit maioz euidentia nāli:ꝛ minoz euidētia geometrica ꝛ arithmetica.

¶ Uex mihi occurrit difficultas ab alijs (vt reoz) nūduz visa:cuz astrologia sit de substātia.12. methaphysice.44.qua nam lege pōt subalterna ri geometrie:que solū circa accidentia versatur: vulgatissimū.n.est subiectū scientie subalternate debere cōponi ex subiecto sciētie subalternātis ꝛ differentia accidentali eidez subiecto supaddita. ℳ Itez ꝺdictio manifestissima est in dictis Auer. 2.physicoꝝ.71.vult Aristotelē nō facē mentōez de tribus sciētijs:sed de tribꝰ modis sciaꝝ:eadez eteni facultas:nālis,ſ.pbya tractat ꝺ mobili corruptibili:ꝛ mobili incozruptibili.ℳ Solutio est astrologus ꝓsideraꝝ mobile icozruptibile merito quātitatis principaliter:ꝛ figuraꝝ ꝛ situū: nālis merito substātie ꝛ nāe eiusdē:vnde magnitudo celestis:nō celū subiectū est astrologie ꝛc̄.

¶ Tex. cōmen.21.22.23.24.25.26.

Et cum natura.

Snīa consistit in hoc:vt demonstreꝝ ad que se extendat cōsideratio scientie nālis:vnde tenetur pbs nālis ꝛ mām ꝛ formā cognoscere.ℳ Tum qz cōuenit pbysico vtrāqz nām perspectā ꝛ explozatā habere.ℳ Tum qz ꝓsideratio nālis ē sicut ꝓsideratio fimi.ℳ Tuz qz materia ꝓpter formā est instituta:eiusdē aūt scientie ē cognoscere finē ꝛ ea que ad finez ozdinanꝝ.constat aūt formā finez esse naturaliuz corpoꝝ.ℳ Tum qz materia est de numero eoruz que referūtur ad aliud.est enim materia alicuius forme materia: atqz alterius item altera:quare consideratio naturalis se extendet vsqz ad animam humanaz inclusiue.

¶ Circa cōmentum.21. Est obseruandū ꝙ oēs forme educte de potentia materie cōsiderantur quidditatiue a naturali:ꝛ ita pendent a materia ꝙ in earuz diffinitione cadere opoztet materiaz: talis enim forma semper intelligiꝫ cum materia: ꝛ impossibile est scire formā absqz materia:ꝛ materiaz absqz forma.4.physicoꝝ.16.inter formas autez nō eductas sola anima intellectiua humana spectat ad naturalē.ℳ Tum qz ipsa patiꝫ passione perfectiua.ℳ Tuz qz terminat mutationes varias extrinsece ꝛ remote.ℳ Amplius inter predicata methaphysicalia ꝛ nālia assignaui differē tiam primo physicoꝝ.11.

¶ Circa cōmentū.22.Aduertendū ꝙ colligun tur multa:in primis ꝙ naturalis cōsiderat materiaz tam ꝓpinquā qz̄ remotā.Artifex nō nisi ꝓpinquā.ℳ Secūdo ꝙ solus naturalis ꝑbat materiaz esse,ꝛ primū motoꝛez esse:vie.n.Auicenne erant vie loquentiū fine ratione ꝛ consideratōe: sermo quoqz eius medius existebat inter pipateticos ꝛ loquentes.ℳ Tertio ꝙ principia subiecti possunt demōstrari a posterioꝛi:cuz sint occulta: subiectū aūt nequaqz:cum sit per se notissimum. ℳ Quarto:quid sit demonstratio signi:causе tm̄: causе ꝛ esse:declaraui ī tractādo ꝓhemiū Auer. ℳ Et que dixi circa digressionē cōmenti.83. huic cōmento deseruiunt.

¶ Circa cōmentū.23.Est attendendū ꝙ forma est finis generatiōis:operatio finis rei generate: dicit ꝛ forma vltimuz positiuum ꝛ prima quies ad quā veniunt generata:vltimum priuatiuū est

interitus rei generate:ideo infertur q nō semper quies est priuatio motus: locus enīz naturalis ē quies generabiliū ⁊ corruptibiliū. Quelibz qualitas in summo est quies elementoꝝ. Felicitas est quies boīs:vnde quies in termino a quo opponitur motui:nō in termio ad quē:quare ⁊ poeta ridicule cōpulsus est ad hanc sniam afferendam. Extremū ob quod natus erat:fatūqz petiuit:nō enīz qđ vis vltimū finis est:sed id qđ est optimū. ¶ Ampliꝰ vult Auerrois ex puris affirmatiuis in secūda figura in terminis paribus sylogismuz formari posse:imo vlis affirmatiua in termis cōuertibilibus simpliciter verti pōt.

¶ Circa cōmentū.24ᵐ.⁊.25ᵐ. Notādū primo q sicut in artefactis:ars faciens materiā:⁊ nō faciens materiā cognoscit ipsam:qz sicut materia ē gratia forme ⁊ operis:sic ⁊ in naturalibꝰ: quorū materia fieri nequit:sed iam exīstit:babeturqz necesse est gratia forme ⁊ propter formā mām esse. palam aūt ei qui finez intelligit intelligenda esse ea que spectant ⁊ tendunt ad finē. Exemplo bocostēdit:in bis artibus que sunt:dolatiua:nauifactiua:gubernatiua:faciens lateres ex luto:indurcens formā domus:vtens domo iam facta: ⁊ harum que vtitur simpliciter dicit architectonica.i. principalis:que vtitur ⁊ facit minus est principalis. Et Auerrois cōmento.25. gubernatiuā appellat geometriā opatuiā simpliciter nauifactiuaz geometriā opatiuā quodāmodo. ¶ Aduertendū secūdo q homo ē finis ad quē refert vsus rerū artificialiū ⁊ nālium:⁊ est nexus ⁊ ligamentum superioꝝ eū inferioribꝰ:⁊ paruus mundus.

¶ Tertio sciendū:dicit Auer.naturā nō facere materiā:qz est eterna.nullū enīz eternū est factū: vnde lz matteria q̄ztuz ad esse qō bz a forma:pēdeat a celo ⁊ ab aliqua cā efficiente particulari: nō tamē q̄ztuz ad esse potentiale qō ex se habet. ¶ Contra:si loquit de mā prima:ars nō facit illā sicut nec natura: si de materia secūda:natura facit illaz:quēadmodū ⁊ ars. ¶ Solutio est: materia prima pōt vocari ,ppria nature:qz semp forma attingit essentiā materie:⁊ est eterna:ars aūt facit mām ,ppriā:vt vitrū ,p ,pductione pbyale: non negaré tamen quin materiaz appropriatam possit facere natura.

¶ Circa cōmentuz.26ᵐ. Varie in cōmento tractantur ,ppositiones.prima est:mā ⁊ forma sunt relatiua:nō ſm esse:sed ſm dici:vel sic dicūtur:qz sunt mutuo dependentia:⁊ qñ materia ⁊ forma sunt sibinuicē cause ab eodez artifice quidditatiue q̄sderant. ¶ Scda est:diuersitas materierū ē ex diuersitate formaꝝ:primo de anima.53. 2° de anima.60.licet.n.sit eadez materia ſm essentiam respectu oīum subcelestiū formarū:est tū ſm varia esse multiplicata. ¶ Tertia:intellectus possibilis infimus intellectuū ⁊ cogitatiua suprema forma corruptibilis sunt forme in materia:terminātes generationē hominis. ¶ Unde est aduertendum ⁊ multū vtiliter q̄ intelligētie supiores sunt simpliciter abstracte nullaz potentes terminare mutationē:que q̄ztū ad eaz esse q̄sderanť a nāli: quas diuinus quidditatiue speculať: quibꝰ intelligentijs orbes celestes subiciunť. Anima cogitatiua educta de gremio materie per se terminat mutationes:intellectus possibilis est abstractus qz nō q̄stitutus inesse p māz:qz tū incipit eē in sorte:definit esse in platone:vocať forma in mā dās esse materie q̄ illi subicit:⁊ terminans mutatiōes extrinsece ⁊ remote:⁊ ita in homīe sunt vnite due anime:nobilissima corruptibilis ⁊ caduca per se cōstituta p materiā:⁊ impfectissima intelligentia que appellať forma homīs vltima ⁊ corruptibilis remote ⁊ per accīs:⁊ bec oīa voluerūt dicere Ari.⁊ Auer.qñ dixerūt. Sol ⁊ homo generāt hominē. ¶ Rursus nullus artifex bz ptātem probandi suuz subiectū esse sylogismo cathegorico: nec a priori:nec a posteriori:⁊ cum hec ,ppositio: abstractū est:nō possit cōcludi nisi ope motꝰ eterni:via autē motus sit peculiaris nāli phoːiō sbas abstractas esse:patefacit nālis. ¶ Cōtra:eiusdez artificis est q̄sderare si est:⁊ quid rei. ¶ Solutio est:q̄sderās si est:p causas:tenetur qd rei explorare:pōt aūt vnus artifex si est:per effectū idagare:abqz boc q̄ mentionē faciat de qdditate rei. ¶ Hec circa primā summā:qua patefacta est diffinitio nature:⁊ quot modis dicitur natura:⁊ ad que se extēdat q̄sideratio nālis. Differentia etiā inter nālem ⁊ matbematicū stabilita est.

¶ Tex.cōmen.27.

Js igitur determinatis. Presenti summa que est a textu cōmenti.27.vsqz ad 75.agitur de causis:⁊ modis diuersaz causaz ſm vnāquāqz speciez:casus quoqz ⁊ fortune presens sūma cōditōes copiosissime pertractat. ¶ Sententia aūt textus ⁊ cōmenti.27. talis est: officiū est naturalis phy numeꝝ ⁊ genera causarum diligenter inuestigare. ¶ Est cōsiderandus ordo causaruz ⁊ ſm ,ppinquitatē earum ad causatum:⁊ penes earum intentionē:⁊ merito esse: ⁊ ſm rationē causandi. Be quibꝰ causis tractat logicus.2.posterioꝝ:vt sunt media in dfone. Bi uinus vt entia sunt. Nālis vt sunt cause motꝰ ⁊ mutationis in naturato. Distant.n. facultates in modo

in modo q̄siderandi ⁊ nō in re q̄siderata. ¶ Rursus ex cōmento.27.colligiť ꝓcessum Aristotelis in naturalibꝰ esse cōpositiuū:cum a causis ꝑmis incipiat ⁊ tendat ad causas ,ppinquas. Doctrina aūt ordinata est semp incipere a priorib⁹ si ab illis cōmode incipi possit:vt dixi primo phyſicoꝝ cōmento primo.

¶ Tex.cōmen.28.

Dicamus igitur. Sententia est. Accipitur cā pro eo ex quo imanente:substāteqz fit aliqd:⁊ p forma:boc est ,p diffinitiōe ⁊ rōne eius qō appellant boc nomine:quid sit rem esse.

¶ Circa cōmentū.28ᵐ. Est primitus aduertendum q causalitas cause materialis cōsistit in receptione forme:quādoqz tū causa materialis bz causalitatē supra cōpositū ⁊ nō supra formā:sepe super vtrūqz:vnde teneo q bec diffinitio materie:ex quo fit aliquid cū insit: cōueniat materie celi ⁊ sublunariū.est enīz celuz factū:qz cōstat ex tota sua materia:primo celi.93.diffinitio autem materie data primo phyſicoꝝ.82.materie penitꝰ prime q̄sentiebat:nibil enim est q sit primū subiectuz in qō resoluanť subcelestia:nisi mā pria que est pura potentia in genere sensibiliuz. ¶ Scdo cōsideranda est causalitas forme:que consistit in dare esse ⁊ q̄stituere cōpositū:esse aūt nbil aliud est nisi effectus formalis forme:⁊ b diffinitio forme cōuenit formis mālibus ⁊ imaterialibus:consentit ⁊ forme ſm esse reale ⁊ intentionale:cōponunť enīz diffinitiones ex forma vniuersali que ē genus:⁊ propria que est differētia:dicitur autem genus forma vniuersalis:qz est forma sub esse imperfecto ⁊ ꝑbibili:vocatur differentia forma ,p ,pria:qz est forma sub esse pfecto ⁊ ꝑbente. Hec autem propositio:partes diffinitiōis sunt forme: intelligitur sic:partes diffinitionis sunt vniuersalia:que sunt forme. Et si in diffinendis terminis res naturales designantibus vtamur nomie materie boc fit:quatenus materia est vehiculuz formarum. ¶ Rursus addo q ista propositio:omne causatuz causis intrinsecis est causatū causis extrinsecis:falsa est:,ppter celuz cōstitutuz ex intelligētia ⁊ orbe:qō nullatenus est factuz:ab aliquo efficiente:ideo causalitas intrinseca prioz erit extrinseca:priozitate a qua nō cōuertitur subsistēdi consequētia. ¶ Postremo tenet Albertus q mā priuationi forme admixta non existat causa compositi sed motus ⁊ mutationis:inuenitur ⁊ mā ex qua ⁊ in qua:⁊ circa quam:in mineralibus dicitur materia cōmixta:in plantis complexionata ī animalibus orgnizata.

Digressio.

¶ Plane mutationibus pficiendis necessaria est materia:quā vt dixi supra iterū affirmo a non ente distare:eamqz esse aliquante pfectiōis essentialis. Et puto eos q̄dēnādos esse:qui existimant materiā non enti imediatā:formasqz accidētales eam nobilitate antecedere. ¶ Neqz distātia materie a non ente facit materiā esse actuz:vel includentez actuz:exposcit enim actus substātialis vel includens actum tantam a non ente distantiam. ¶ Forme item accidentales lz vt actus: materia sint perfectiores:qz tū materia terminat vltimate omniū accidentiū dependentiā:absolute materia accidentibus est prestātior. ¶ Materia itaqz neqz est quidditas:neqz pars quidditatis:neqz babens quidditatē:sed subiecta est quidditati. Est autem forma quidditas:qz est id quo aliquid est: ⁊ intelligitur.

¶ Tex.cōmēti.29.

Et dicitur etiam. Sententia ē. Est causa id vnde primo principiū motus capit:⁊ dicť primū principiū iccirco:qñ instrumenta quoqz possunt cause quidem motus videri:sed nō prime. Est ⁊ causa id cuius gratia fit aliqd:⁊ varij sunt fines gratia finis primo intenti.

¶ Circa cōmentū.29ᵐ. Est primitus aduertendum q cā efficiens diffiniť per esse principiū vñ motus:⁊ prio metheoroꝝ dicebat Aristo.causaz primā corporalē esse principiū vnde motus:⁊ ita volebat celū principiare motū in bis inferioribꝰ: ⁊ primo de generatione.14.nominauit cām efficientē principiū vnde motus:⁊ hec est causa q soleo dicere:distinctionē de efficiēte p simplicē emanationē ⁊ de efficiēte p mutationē nō satisfacere Aristoteli:neqz Auerroi.12.methaphyſice.44. apud.n.pipateticos nō acquiriť substantia nisi p generationē:omne.n.efficiens facit cōpositū trās mutando mām.12.metha.18.mouere enīz ,pprie est causare aliquid ī moto:siue illō fit motus:siue forma:siue quodcūqz aliud:ideo intelligentia est causa efficiens motus celi:⁊ nō ipsius celi: vnde causalitas cause efficiētis cōsistit in dare esse effectiue:sicut causalitas cāe formalis stabat in dare esse formaliter. ¶ Est scdo cōsiderādū q Auerrois.7.methaphy.31.12.methaphy.18.palā sentit idem agens disponere mām:⁊ īducere formā: aliter omnis generatio esset equoca:⁊ agēs nāle ſnfflueret:qz si intelligentia pōt introducere pōt ⁊ disponere. ¶ Est tertio sciendum q pater est causa efficiens filij:etiam si nō fit: quia in semine

deciso pmanet virtus formatiua: que vt instrm
anime pót attingere formaʒ:est enim inter semen
ꝛ aial a quo decisuʒ est:ordo essentialis: quaten⁹
vnuʒ est instrumētuʒ alterius: Volo ēt q sortes
sit cā per se Platonis:quia sunt eiusdeʒ speciei.
Est causa per accidens: quatenus inter indiui/
dua nō est ordo essentialis:ꝛ q potest natiuitas
Platonis impediri.

Digressio ð cā efficiēte.

¶ Quia nō potuissʒ forma educi de potētia ma
terie:nisi ab aliquo extrahēte:iccirco respectu cu
iusuis rei naturalis caduce ꝛ mortalis necessaria
est cā efficiēs producens cuius officiuʒ est infer/
re aliquid de nō esse in esse:ꝛ cā cōseruatiua q eē
ipsius effectus cōseruare hʒ. ¶ Amplius cā vni/
uoca est que ab effectu differentia tantuʒ differt
indiuiduali:cā equiuoca ꝛ effectus alterius ꝛ al/
terius sunt rationis:cā vniuoca ꝛ effectus equa/
lis sunt pfectiōis essentialis:nō omnis aūt causa
equiuoca est pfectior suo effectu:neqʒ est verū q
in cā equiuoca sit eminēter vel plusqʒ equalēter
tota perfectio effectus:sed dicit cā equiuoca vir
tualiter cōtinere totaʒ pfectionē effectus:adhūc
sensum q oīs perfectio que est in pducto infert
a producente. ¶ Rursus cause essentialiter ordi
nate a causis accidentaliter ordinatis in tribus
distant:in illis secūda pendet a prima ꝛ in essen/
do ꝛ in causando:in his talis nō inuenit depēdē
tia:filius.n.in essendo dependet a patre:non ta/
men in causando:sunt cause essentialiter ordina/
te alterius ꝛ alterius rationis:alie:eiusdem:cau
sant ille simul itaq vltima causare non potest nisi
media ꝛ prima ɔcurrat cū ea in causando:nō est
in ipsis processus in infinitū:non circulatio:pa/
ter ꝛ mater in generatione prolis sunt cause essen
tialiter ordiate:q pater actiue:mater passiue tm̄
cōcurrit. ¶ Iteruʒ cā sine qua non:est modus exi/
stendi cause p se:quēadmoduʒ calor si calefacere
valeat opus est vt sit in quātitate subiectiue:al/
bedo ēt si visum imutare dʒ:ope eget quātitatis.
Quātitas ergo causa est sine qua nō:calefactio/
nis ꝛ imutatiōis visus:quare causa sine qua nō:
nō est cā per se:neqʒ p accidens:sʒ modus est ne/
cessarius cause p se:hec de causa efficiente.

Digressio de cā finali.

¶ Consideranda est causalitas cause finalis:
que consistit in mouere methaphorice:ꝛ est apđ
multos finis causa in esse intentionali:in existen/
tia actuali effectus eorum que ad finem ordina/
bantur:ꝛ ita est causa in eē intentionali:pro esse
tamen reali:finis eni est cā:quaten⁹ mouet agēs:
sed finis desideratus ꝛ amatus mouet agēs:er/
go. ¶ Iteʒ finis in actuali existentia est effectus:
ergo in illo esse non est causa. ¶ Item finis in esse
intentionali perfectior est sine in esse reali: poten
tia.n.est nobilior:ꝛ agens ergo ꝛ actus. ¶ Qua
re cōcludunt q apud Auerroim reperitur finis
queʒ agens cupit pducere:quem nititur ɔserua
re:cui agens intendit se assimilare. ¶ Cōtra.12.
methaphysice.36.forma balnei in mēte est agēs
desideriū:ad extra est finis. ¶ Iteʒ causa finalis
est causa realis:ergo realiter causat. ¶ Soluunt:
dicentes primo q anima per formā balnei in mē
te mouet hominē effectiue ad balneū. Secundo
dicunt causam finalem esse cām realeʒ: q mouet
efficiens quod vere pducit effectū:ꝛ hec opinio
cōiter approbat. ¶ Cōtra:causa finalis ē id cu
ius gratia agitur:sed nullus agit vt domus fit in
anima:sed vt fit extra:ergo. ¶ Item si querat pp
quid ambulat sortes:respōdemus vt sanetur:qđ
non est verum de sanitate in aīa sed extra. ¶ Sūt
ꝛ alij qui existimant q causa finalis sit causa cau
sarum sm q accipit pro eo quod est pductū per
actioneʒ agentis. ¶ Tum q:causa finalis est cu/
ius gratia:vt causa ambulandi est sanitas:sʒ sa/
nitas est id quod vltimo pducitur post exercitiū:
ergo. ¶ Tum q:causa finalis ꝛ cuius gratia agi
tur sunt idem:sed animalia habent visum: vt vi/
deant:ꝛ edificādi sciētiaʒ:vt edificēt:ergo actus
vel effectus est causa finalis. ¶ Tum q:illa ratio
est causa vt finis:qua habita cessat motus:sʒ acq
sita re in esse intētionali non cessat motus: ergo.
¶ Veruʒ liceat mihi vobis aperire qđ tenēduʒ
sit. Est causa finalis vt est quarta cā:id qđ remo
te ꝛ extrinsece ɔcomittat productū:ꝛ est optimū
illud causa cuius productū pducitur. Exemplo
hoc declaratur:causa finalis artis domificatiue
nō est domus facta;sʒ est id causa cuius est facta:
vt.s.custodiat ꝛ defendat nos ab imbribus ꝛ ve
tis. Similiter nō ē sanitas causa finalis vt est ter
minus ītrinsecus medicatōis:q vt sic est forma:
forma aūt intrinsece:finis extrinsece causat:sʒ id
causa cuius optatur sanitas:erit cā finalis ambu
latōis ꝛ medicatōis:sanitatē aūt insequit extrin
sece bn̄ viuere ꝛ bn̄ opari:ꝛ hec est cā q in textu
cōmenti.30.dicitur:cause fere tot modis dicunt:
q in textu cōmenti.29.dixerat sanitateʒ esse cām
finalem ambulatōis:ꝛ in textu cōmenti.32.dicit:
cause igitur he ꝛ tot sunt specie:q in textu cōmē/
ti.31.nominauit causaʒ materialē ꝛ formalē ꝛ ef/
ficientē vt prius precise:sed aliter causaʒ finalem
vocauit:quando dixit:alia vero finis ꝛ bonoruʒ
alioꝝ:naʒ qđ cuius gratia agitur:optimū ꝛ finis
alioꝝ vult eē:ꝛ ita verā cause finalis assignatio/
nem nō posuerat Aristo.in textu cōmēti.29.quā
deinde explicauit in textu comēti.31. ¶ Itē multi
sunt

sunt fines:qui tn̄ cause finalis rōem subterfugiūt
est.n.nomē finis:maioris ambit⁹ noie cāe finalis
ꝛ ita edificare cōcedit finis potentie edificatiue:
ꝛ nō cā finalis. ¶ Cōtra istā determiatōeʒ sunt
graues difficultates.prima sit:cā finalis non hʒ
causalitatē nisi sm q hʒ esse in anima:q finis nō
est causa:nisi vt cetere cause sint cāe in effectu:ꝛ n̄
est causa ceteris causis vt sint cause in effectu nisi
vt hʒ esse in aīa:q finis nō est cā alijs causis nisi
sm q est prius imagiata:ex hoc.n.q finis popta
tur:nascitur actio ꝛ dictamē quo eligunt media
ad finem optatū oportuna. ¶ Item finis non est
causa:vt ab alijs oritur causis:sed finis vt est ex:
causatur:g. ¶ Solutio est:essentialis rō cāe fina/
lis est:vt sit illđ optimū cā cuius aliquid agit:esse
tn̄ pconceptū necessario preexigit: si illđ optimū
esse debeat:veluti solemus dicere:finis eētialis
serre ē scindere:si tn̄ scindere debeat:ope indiget
duritiei. ¶ Ad aliud:dico q bonū illđ cuius grā
aliquid agitur accipit dupliciter.vno modo vt ē
iam in effectu:ꝛ ita nō hʒ rationē cause.alio mō:
vt est in potentia vt fiat in effectu:ꝛ sic seruat rō/
nem cause:vnde esse cāe finalis nō cōsistit in esse
causato:sed in esse potētiali:vt fiat:ambulat eniʒ
sor.vt sanetur:fabricat domus:vt valeat nos cu
stodire. ¶ Scđa difficultas ē:finis:forma ꝛ effi/
ciens sepe coincidūt.2.physicoꝝ.70.sed si cā fi/
nalis acciperet p illo extrinseco qđ rem cōcomit
tatur pductā:nunqʒ finis ꝛ forma ī vnū venirēt.
¶ Solutio est:finis generatōis ꝛ forma ɔueniūt:
ꝛ ita finis est cā ītrinseca:finis rei generate ꝛ for
ma nō ɔsentiūt ad sciuicē:ꝛ ita finis est quarta
causa:ꝛ causat extrinsece:ꝛ hoc est q dicit Auer.
ibi:ꝛ hoc accidit:qm̄ cū naturalis voluerit red/
dere causas generatōis:nō causas generabiliuʒ.
¶ Quare ɔcludo q opatio insequēs res produ/
ctas est finis:quatenus respicit obiectū.sum eniʒ
ego finis oium meaꝝ opationū. Deus ēt benedi
ctus est felicitas hoīs:inqʒtū est eius opatio. Est
ꝛ finis intelligētiaꝝ:q ab illis p essentiā eius:di/
gnoscit:hec de cā finali dicta sufficiant.

¶ Tex.ꝛ cōmen.30.

Isti igitur sunt. Tractant iste p/positiōes: prima
est. Eiusdē effectus nō sunt plures cause totales
ꝛ nō subordinate:ꝛ in eodem genere cause:patet
hec cōclusio per implicationē cōtradictionis: q
si vna sit causa totalis:ipsa se sola causat effectū.
iteʒ aliquis effectus dependeret essentialiter ab
aliqua causa totali:qua circūscripta non minus
esset effectus ab alia causa totali: quod constat
esse impossibile. Eiusdem tamen effectus sunt
plures cause totales per se in distinctis generi/
bus causarū:vt Aristo.exemplificat de duabus:
Auer.de quattuor. ¶ Possunt ēt eē plures cause
per se totales in eodē genere cause subordinate
eiusdē effectus.sol.n.ꝛ homo generāt hominē,ꝛ
sunt cause subordinate alterius ꝛ alterius ratōis
simul necessario requisite ad causandū: voluerūt
enim pipatetici causam primā nō posse in effectū
cause secūde sine auxilio cause secūde. ¶ Contra
sit lignum sūme dispositū potens recipe calorem
vt.4.tantuʒ:approximent ei tres ignes equalis
virtutis potētes inducere calorē vt.8.tunc calor
vt.4.inductus in ligno erit a plurib⁹ causis tota
libus quaruʒ quelibet de per se sufficiētissima est
ad talem caloreʒ producendū: neqʒ est dicenduʒ
q illi tres ignes integrent vnam causam totalē:
cum agant sm vltimum sue potentie: ꝛ non sit in
potestate eoꝝ actio:nec modus agendi. ¶ Solu/
tio est:distinctio de cā totali inclusiua:ꝛ exclusiua
soluit:que distinctio est manifesta:si sit passio non
habens subiectū adequatū. ¶ Secūda ppositio
textus est:cause diuersarū rationum sunt sibi in/
uiceʒ cause:ex qua sequitur non esse incōueniens
idem esse prius ꝛ posterius respectu eiusdem:idē
esse magis notuʒ ꝛ minus notum apud naturam
in diuersis causis:verum est etiaʒ q quicquid est
causa cause est causa causati in eodeʒ genere cāe:
nō diuersis:ꝛ itelligitur quādo effectus a causa
secūda depēdet p illud quo causata est a prima.
¶ Tertia ppositio:eadem causa numero aliter ꝛ
aliter sumpta est causa effectuum ɔtrarioꝝ:vnde
gubernator per sui absentiā est causa per se effi/
ciens naufragij:lʒ nihil influat in effectū:q non
est causa positiua:sed priuatiua.5. methaphy.2.
¶ Postremo propositio Auerrois cōmēto.30.
materia est causa:forme:ꝛ forma materie:vera ē
de forma causata a subiecto:vn̄ sepe dixi: vtrāqʒ
materiā a formis causari:nō tn̄ oēs formas a mā
pendere atqʒ causari.

¶ Tex.ꝛ cōmen.31.

Et iste cause. Affirmat p⁹ Auer/rois triplicem mām:
sm compositionē:sm alterationē: sm cōpositio/
nem ꝛ alterationē:ꝛ sunt hec duo: compositio.s.
ꝛ alteratio fundamenta materie:q omnis mate
ria vel est sm alteratione vel sm compositioneʒ:
vel sm vtranqʒ. Asserit partes in potentia mate
riam esse totius: sunt autem partes in potentia:
partes continue: partes in actu: partes diuise.
¶ Amplius premisse ratione extremitatum sunt
causa materialis conclusionis:merito medij cau
sa efficiens:vnde in propositionibus ordinatis

in modo ⁊ figura est ꝯclusio in potētia:⁊ ita conclusio erit q̄si forma p̄missarū. ℣ Rursus Auer. per formā intelligit formā sanguinis ⁊ mixti:per vniuersuz cumulū lapidū ⁊ statuā:p cōpositiōez formā domus ⁊ nauis. ℣ Postremo docet finez in rebus nālibus semp habere rōez boni:qz agēntia nālia dirigunt ab intelligētijs nō errantibus: finis aūt agentiū cū rōe pōt indifferēter habere rōnem boni veri ⁊ palliati.i.apparētis:cōcludēdum est itaqz tm̄ quattuoz esse cās:equaliter concurrentes ad generationē:nō ꝑseruationē:in diuersis generibus:in eodē tm̄ genere cā primaria plus influit in effectum q̄z secūdaria:⁊ quāto est aliqua cā magis vniuersalis:tanto illa magis hz rationem causę.

¶ Tex.⁊ cōmen.32.

Iste igitur sunt. Tractat hec ꝑpositio: in quolibet genere causę inuenit cōparatio cōis ad ꝓpriū:⁊ tale cōe est ꝓprius ꝓprio p̄m formā:⁊ est cā specifica:aut p̄m genus:⁊ est cā generica:ad hoc aūt q̄ cā fit ꝓpriozsufficit q̄ fit cōiozvl̄ cōitate p̄dicationis:vel causalitatis:vt moderni scribūt: ad plura.n.se extendit sol q̄z hō:tm̄ ly hō de pluribus p̄dicat:sic̄r forma elementi cōiozest causalitate forma mixti:ecōuerso cōitate p̄dicationis: vnde cāe magis vlęs sunt ꝓpriozes ꝓprietate a q̄ nō ꝙuertit subsistēdi ꝙsequentia.

¶ Tex.⁊ cōmen.33.

Et etiam p̄m accidens.

Cōsiderādus est ordo istaz ꝓpositionū. Huic: statuarius facit statuā hec ē ꝓpinquissima. Polycletus facit statuā:post:musicus facit statuaz: deinde:risibile facit statuā:postremo:albuz facit statuam:vnde artifex statue est cā ꝑ se statue:qui seipso ꝓducit:nō vt ꝙiunctus alteri. Polyclet⁹ est cā per accidens:qz vt Polycletus nō facit statuam:sed vt hn̄s artem:homo:aial:sunt causę p accidens:qz hō vt hō nō hz formā artis. ℣ Rursus dicit Auer.accidit artifici qui est cā per se q̄ sit hō. ℣ Cōtra:lz accidat homini statuariū esse: nō tm̄ ecōtra: nō.n.accidit simo q̄ sit nasus:ergo neqz statuificio q̄ sit hō. ℣ Solutio est:ista ꝓpositio:artifex est hō:non est ꝑ se:tm̄ est necessaria:vñ hec ꝓpositio est ꝑ se. Edificator edificat:qz h̄ nomen edificatoz exprimit artez per quā edificatoz edificat:iste sunt p accidens:albū edificat:homo edificat: cū ꝑ subiecta nō explicet ars ꝑ quaz artifex edificat:⁊ voluit ockam hunc ſlogismū valere:hic edificatoz ꝑ se edificat:⁊ est albus: ergo albuz ꝑ se edificat:⁊ est vez si ly per se dicat inherens:non tm̄ si diceret inherentiā.

Digressio.

¶ Pro cōpleméto aduertendū est q̄ cā ꝑ se illa est que causat p̄m ꝓpriā nām:⁊ nō p̄m aliquid sibi accidens. ℣ Cōtra:ignis causat caliditatē in aqua:p caliditatē que est accidēs:tm̄ ꝑ se illā ꝓducit caliditatē. ℣ Solutio est:ignis ꝓducit caliditatē p aliquid qđ est accidens:nō p aliquid faciens cū eo vnuz p accidens.i.nō se hn̄s sicut determinatio ⁊ determinabile.cā p accidēs causat per aliqd qđ facit vnuz p accidens cū ea.i.nō se habens sicut determinatio ⁊ determinabile:vt musicus respectu edificatoris:qui music⁹ facit vnuz per accidens cū domificatore:domificator eiz ⁊ musicus nō se habent vt determinatio ⁊ determinabile. Vel dico q̄ ista ꝓpō est vera:ignis ꝑ accidens calefacit.i.ista ꝓpō nō est ꝑ se:ignis calefacit:sed bene ista est ꝑ se:calidū calefacit:cū per subiectū explicet id p qđ aliquid calefit.

¶ Tex.⁊ cōmen.34.⁊.37.

Et omnes cause. Snīa ē: cāe in actu simul sunt cū effectib⁹:cause ptāte nō semp simul cū rebus effectis habent. Unde ꝙsiderande sunt iste due ꝓpones: edificator edificat: edificator pōt edificare:p primā exprimit cā in actu:p er scōdaz: causa in potētia. Dicunt cause in actu simul esse ⁊ nō esse cū effectib⁹:qz qñ aliquid definit esse cā alicuius:aliquid cessat ee effectus illius:itaq̄ bñ sequit.hoc nō causat:g̃ hoc non causat:nihil est qđ calefaciat g̃ nihil est q̄ calefiat:vocant autez cause in potētia nō simul esse ⁊ nō esse cū effectibus:qz nō valet:calefactiuū nō ē:g̃ calefactibile non est:calefactiuū est:ergo calefactibile est:mīs gratia māe. Quare si cā in actu sit:opus est q̄ effectus sit vel fiat:stat aūt cām in potentia esse:⁊ effectū nō esse:neqz fieri.

¶ Tex.⁊ cōmen.35.36.38.

Et p̄m q̄ narrauimus.

Snīa est:consimiles diuisiones de effectibus hn̄ possunt: ℣ Amplius cā cōplexa ex cā ꝑ se ⁊ cā p accidens dicit cā p accidēs:veluti copulatiua diceret ꝙtingens vna parte existente ꝙtingēte: per genus accidētis Auerrois intelligit accidens remotum. ℣ Rursus p causam sūmā siue vltimā in qōne intelligit cām ꝓpinquaz:qua habita cessat

questio:⁊ in ꝓcessu cōpositiuo quo vtitur Aristoteles in nāli phȳa vera est snīa Auerrois Albertus p causaz sūmaz intelligit causaz remotissimaz ⁊ docte loquit in prosecutiuo resolutiuo. ℣ Item ex textu cōmenti.38.colligit q̄ effectus particularis reducit in cām particularē:⁊ effectus vniuersalis in causaz vniuersalē:que ꝓpositio vera est: absqz hoc q̄ dentur vniuersalia realia:actiones n.sunt suppositoꝝ:ꝓbemo methaphȳsice:ergo cause vniuersales nō causabūt effect⁹ vniuersales:vñ iste ꝓpositōes sunt vere:ignis ē cā ignis: forma est cā formalis cōpositi:intellect⁹ est fōia hominis:hec materia est causa huius compositi: similiter de fine ⁊ hoc fine dicatur.

¶ Tex.⁊ cō.39.40.41.42.43.44.45.46.47.

Jam igit̄ declarauim⁹.

Sentētia stat in hoc:vt adducant:cōsutenturqz opiniones veterū de casu ⁊ fortuna:tenet.n.nālis tractare de casu ⁊ fortuna:qz sunt de numero causaꝝ:inquirit.n.qđ sint:quo mō differūt:⁊ ad quas causas reducant:vñ causis p accidens per p̄missas p se pōt esse scientia:⁊ fortuna vt est dispositio causarum celestiuz significatiua bonivel mali ad astronomū spectat:vt est cā p accidēs in minori parte ad nālem. ℣ Amplius textu cōmenti.40.⁊.41.ponit opinio eoꝝ q̄ dixerūt nihil fieri a fortuna. ℣ Textu cōmenti.42.43.reprobat ⁊ cōcludit eandē numero cām posse esse duoruz effectuū:vnius per se:alterius p accidēs:aliquan.cā dr̄ determinata dupliciter:⁊ p intentionez ⁊ p ꝓductionē:effectus nāqz fortuit⁹ est a cā determinata p ꝓductionē ⁊ nō p intētionē. ℣ Rursus textu cōmenti.44.adducit ⁊ reprobat snīaz dicentiuz celuz esse casu:qz sic totus mundus eēt a cāu:omne.n.q̄ inuenit ab eo qđ est a casu:est a casu:si nō possit ab alio ꝓuenire:ꝙstat aūt q̄ mūdus inferior pendet a celo quātuz ad suuz esse:⁊ operari ⁊ pmanere. ℣ Ex cōmēto.45.colligitur corpora celestia esse ordinata:qz alijs concedunt ordinē:⁊ esse animata:qz sunt pfectiora animatis sublunarib⁹:oē eniz nobilius animatis est animatum. ℣ In cōmento.46.dicit cōsiderationē ō prima cā:an sit causalis vel fortuita esse methaphȳsicaliz ⁊ partiz nālem:ex ordine.n.entiuz:⁊ regularitate ⁊ vnifōrmitate motus celi conuincitur in celo nō esse casuz. ℣ Iterū textu cōmenti.47.noluit Aristoteles reprobare opinionē dicentiū fortunaz esse supra captū hominis:nihil.n.est intellectui humano incognitū:dixi.n.sepe:que ab homine nō intelliguntur a nullo intellectu capi posse: ⁊ hoc qz intellectus possibilis est purū potentia/le in genere intellectuū. ℣ Postremo dico ego q̄ nō inueniunt alique cause distincte a causis per se: que sint casus ⁊ fortuna:sed sunt alique cause aliquoꝝ effectuū fortuito ⁊ causalr:tractare g̃ quo mō casus ⁊ fortuna sint in rebus non est aliud q̄z explicare quo modo aliqua causant effectuz sed fortuito ⁊ causaliter.

¶ Tex.⁊ cōmen.48.

Dicamus igitur. Sentētia est. Rerum alie semp:eod emqz mō ꝓueniūt:alie plerūqz:nōnulle rarenr:in his q̄ necessario eueniūt fortuna nō hz locū:nec manuz sortis gnqz digitos fortuna habuisse quisquā dicet:restat vt fortuna inueniatur in his que raro eueniunt.

¶ Circa cōmentū.48. Est ꝓio aduertenduz q̄ res quedaz sunt necessarie ⁊ simplr ⁊ tēporanee: quedam possibiles:⁊ in maiori pte:⁊ equalr:⁊ in minori pte:per diuisionē aūt causatoꝝ notiozum apud nos cautis dat itelligere causaꝝ diuisionē. ℣ In his que sunt semp non est casus:tum qz illa fiunt cū intentione agentis:tum qz in eternis non differūt esse ⁊ posse:in casu aūt est potētia distincta ab esse:qz agens hz potētiaz ad oppositū aliq̄ non fieret casu:nō est ēt casus in ꝙtingētibus vt in pluribus:tum qz effectus vt in pauciozib⁹ accidit agenti qđ est in pluribus:sed accidens dicit p respectū ad per se:tum qz:si sic sola eterna essent a nā:sciebāt aūt Aristoteles ⁊ Auer.q̄ a cā indifferēter se habēte nō poterat ꝺterminatio effectuuz ꝓuenire:ideo casus reperiet in his q̄ sunt in minori pte. ℣ Secūdo notandū q̄ Auer.digreditur ibi. Sz ista que ñ sunt:⁊ ponit opinio Auicēne q̄ voluit casuz inuenri in ꝙtingenti equali ⁊ raro:fundaméto Aristotelis faciētis ſlogismuz diuisiuū:q̄ si hz esse pfectus:opus est q̄ nō remaneat aliqd vlterius diuidendū:diuisio.n.completa vadit ad specialissima:sz Aristoteles vult casum fieri in his que sunt ex semp ⁊ frequēter:g̃ in vtroqz ꝙtingenti. ℣ Fundamētuz aūt Themistij ⁊ Auerrois quo tenēt casuz fieri in ꝙtingenti raro tm̄ est:illa que sunt ⁊ nō sunt equalr:suple nō pñt fieri nisi cū attribuunt potētie actiue:motiue s,⁊ sunt vt ambulatio ⁊ quies:in possibilib⁹ aūt equaliter nulla fit actio:qz reperit semp potētia actiua determinata:iō cōcludit ibi nō esse casuz: credidit aūt Auicēna q̄ idem respectu diuersoꝝ posset esse casuale:⁊ necessariū:cōtingēs in maiori ⁊ in minori parte:sz.n.ambulatio nō fit casualis respectu appetitus p quē cōplet motus:est tm̄ casualis respectu potētie motiue:que q̄ituz est ex se nō magis determinat ad motuz q̄z ad quietez.

¶ Est tertio obseruandū q̄ cōmentator inducit ꝺ Auicēnaz istā consequentiaz: sed si hoc fuerit q̄ aliquid sit contingens respectu vnius: et necessariuz respectu alterius: aliqd esset in natura: non naturaliter necessariū: neqz naturaliʳ contingēs: que ꝓña a modernis sic deducit: qz illud qō inest alicui ſm suaz naturā: inest ei respectu cuiuslibet: et ita illud tale nec sic: nec sic esset: nāle est tale qō est tale cōparatū ad quodcūqz: si. n. ignis sit naturaliter calidus respectu cuiuscūqz erit naturaliter calidus: hec deductio nō valet: qz monstrū nō esset absolute p se: nec absolute p accidens: homo n. cuz duobus capitibus nascit raro respectu virtutis informatiue: oritur semp respectu virtutis cū tali materie dispositione. ¶ Dico itaqz q̄ raro in respectu ad tēpus simpliʳ est quando tēpus in quo non est: est maius eo in quo est: et ita eclypsis lune raro est: raro in respectu ad tēpus cause est qū sepe repitur cā: non effectus: et ita casus fit in his que sunt raro respectu agētis imediati quare ꝓsupposito vocari necessariū et causalē merito agentis imediati: euidens est ꝓña Auerrois: vis aūt argumēti Auerrois ꝓbantis in contingenti equali nō esse casuz stat in querēdo de determinā te cōtingens equale: aut est cōtingens equale: aut non: et hac lege Aristoteles p extra semp et frequenter intelligit actiones q̄ fiunt raro: et ex hac parte palam colligit q̄ corruptibile ex se ab alio ꝑpetuari non pōt. ¶ Contra. 2. capitulo ō. substā tia orbis vult Auerrois celū esse corruptibile ex se: eternū ab intelligētia. ¶ Distinctio de corruptibili positiue et priuatiue soluit: et facit q̄ Auerrois sepe dicit celuz esse permanēs p se: sepe asserit ipsuz non esse per se permanēs. ¶ Est quarto cōsiderandū: Auicēnaz posuisse differentiā inter contingēs vt in plurib⁹: et necessariū: et semper et sepe ex extrinseco impedimento: qui castigatur ab Auerroi ponēte possibilitatē ad deficiēdū intrinsecaz: ſm eniz Auicēnaz cōtingens vt in plurib⁹ erat necessariū: qz ſm sui naturā erat aptuz natuz semper esse. ¶ Preterea vult cōmentator materiaz esse in potētia ad oppositā saltez mediata simul: non oēs aūt potentie simul existentes in aliq̄ subiecto sunt simul actuabiles: tandez concludit Auerrois cōtingens equale nō reperiri in potentijs actiuis: qñ sunt. ſ. determinate: vel ab extrinseco: vt celū limitaf ab agente particulari: vel ab intrinseco: vt potentia motiua per appetitū: volūtas aūt humana forte determinaf seipsa: iccirco qz in potentia actiua determinata nō reperiť contingēs equale: ideo nec potētia passiua vt est passa ab agente poterit cōtingens equale inueniri: bis quattuor notādis breuissime explicata é mēs Auerrois cōmento. 48.

Digressio.

¶ Contentio non parua est inter Theologos et peripateticos: volunt Theologi a volūtate antiqua posse nouū effectū ꝓuenire sine sui mutatōe: et docent volūtatez diuinā causaz esse oīs in reb⁹ cōtingentie et libertatis: post cuius diuine voluntatis determinationē intellectus diuinus cognoscit cōplexiones contingētes: sed hec Theologis dimittant. ¶ Peripatetici faciunt mām primaz causaz q̄tingentie: intellectū humanuz causaz libertatis: sentiūt deuz agere ad extra de necessitate nature: (neqz tñ omnia que eueniūt: ō necessitate eueniunt:) qz lz deus moueat necessario: tñ effectus pōt ipediri. ¶ Itez qz causaliter cā effectum ꝓducit: et fortuito: qñ agens nāle: et a ꝓpositō operant pp aliquez finez: qué aliquis alius effectus consequiť nō intentus: iccirco cū effect⁹ raro eueniant ꝓter intētionē agentiū: casus et fortuna in his que rarenter sunt inueniri affirmantur. ¶ Contra effectus in minori parte pōt a potētia actiua ꝓuenire: ergo q̄tingens equale: cuius aduentus est minoris impediméti. ¶ Itez voluntas humana pōt equaliter velle. a. et nolle idez: ergo in potentia actiua inueniet cōtingens equaliter. ¶ Solutio est: agentis nālis operationi et liberi raro pmiscetur effectus nō intētus: ideo in cōtingenti raro ꝺ casus inueniri: volūtas aūt humana licet ex se indifferens sit ad oppositā: tñ indiget determinate ipsaz ad alteruz oppositoꝝ: et tale determinās non est ipsa volūtas: non pōt eniz voluntas mouere seipsaz: ne idem in actu sit et in potentia: vñ actus intellect⁹ et volūtatis sunt subordinati: qz sp quod intellectus noscit: voluntati ꝓsentat: volūtas aūt suapte natura fertur necessario in ꝓsentatū ab intellectu: (non sunt. n. vt cōiter dicitur ꝑmi motus i nostra potestate) postea vero volūtas ad seipsaz rediens pōt ex libertate ꝓpria intellectui imperare q̄ sistat vel non sistat in tali actu ꝼz q̄ in illo sibi placet vel nō placet oblectari. ¶ Secūda difficultas fit: qz et theologice et peripatetice negamus oīa que eueniunt necessario euenire: vtrū ista consequētia valeat: Be⁹ scit. a. fore: ergo. a. erit: arbitrant multi hāc cōsequentiā valere: et antecedēs eē necessariū: et ꝓña similiter: vt deducitur ex antecedente. ¶ Cōtra iste due ꝓpositiones: a. erit: a. erit vt ꝓscituz a deo: distāt a seinuicē: ergo nō respondēt ad ꝓposituz: ¶ Item antecedēs est cōtingens: naz illud qō deus nō scit: nisi qz vult: si vult ꝓtingēter: scit illud cōtingēter. ¶ Sunt et alij dicētes q̄ hec ꝓpositio est cōtingens: deus scit. a. fore: cū quo stat q̄ ipa sit ōterminate vera et infallibiliter: nec valet deus scit determinate et infallibiliʳ hoc fore ergo necessario scit. a. fore: lz. n. Deus sciat. a. fore: pōt tñ esse q̄ nō sciat: et dato q̄ ab eterno sciuerit añꝝm fore: pōt tñ esse q̄ nō sciuerit. ¶ Tertia difficultas est: si deus necessario ageret ad extra: nihil ꝓtingēter eueniret: qz quelibet cā scōa mouet: qz mota a ꝑria: si ergo necessario mouet a cā ꝑria: mouebit et necessario ꝓximā cām sequentez: et ita vsqz ad vltimū effectū. ¶ Solutio est: lz cozpoza celestia necessario agāt: qz tñ i ſpa actiuoꝝ et passiuoꝝ varia insurgūt ipedimēta: iō saluamus nō oīa necessario euenire: ꝑria cā nāliʳ ad effect⁹ secundaꝝ cāruz cōcurrente: hec de digressionib⁹.

¶ Tex. et cōmen. 49.

Et postea illa. Sentētia est. Effectuuz alij alicuius gratia fiunt: et sunt bi quoꝝ opifex est aut nā aut volūtas: alij nullius: casus et fortune in bis sunt que raro sunt: ataqz ēt in bis que gra alicuius fiūt. ¶ Et est aduertēdū q̄ omne agens agit pp finē: qui. n. tollit finē tollit omnē actionez: tñ actiones ociose que nō habent finem ꝑstitutuz dicunť fieri non pp finez: et actiones nature sunt a voluntate: quatenus opus nature est opus intelligentie nō errantis. 12. metbaphʸsice. 18.

¶ Tex. et cōmētū. 50.

Quod igitur. Sentētia est. Cause p se: finite sunt: et certe et prefinite: cause p accidens incerte ataqz, indefinite sunt. ¶ Et est attendēduz q̄ sunt quattuor cause p accidens: quedā remouēs ꝓhibens: alia applicans actuū passiuo: alia agens effectū non intentū: vltia que nihil operaf in effectū: et hoc é q̄ Auer. dicit: differētia est inter id qō agit casu: et inter cām que est p accidens. ¶ Amplius dicit Themisti⁹: eiusdē effectus cā p se: et cā p accidēs reperiť: duoruz aūt effectuuz est vna cā: quorum alter est intentus: alter non.

¶ Tex. et cōmen. 51.

Differentia autem. Sententia ē: ambulatio qua qs in fozū descendit: cā est p accidēs argenti a debitore recepti: nō. n. illius gratia iuerat: neqz debitorē ibi inuenire cogitauerat. Et scribit Themistius et cās p accidens: et fines et effectus per accidens quoqz appellari posse: nā quēadmoduz descensus in fozū est causa per accidēs exigende pecunie: ita et exactio effectus per accidens nuncupaf. ¶ Amplius cōsiderandū: si creditor petat fozum lauandi causa: et non cā inueniendi debitorez: debitor aūt in fozuz descendat: vt creditorē offendat: sibiqz pecunias restituat: opus est et dare speculari et recipere: si aūt vteraz petat fozuz cā lauandi tm̄: ille occursus casualis erit: qz nō intentus aliqua causa.

¶ Tex. et cōmen. 52.

Declaratum est igitur. Sententia est. Est fortuna cā per accidens effectuū qui raro ꝓueniūt: ataqz in bis ſuenitur: que gratia alicuius ex ꝓposito et cōsulto geruntur: quare quibus ꝓpositū et voluntas inest: in bis pōt aliquid fortuna euenire: in translatōe Auer. iste terminus casus tm̄ valet: quātuz ly fortuna in translatione quā latini exponunt. ¶ Amplius fortuna nō est aliud q̄ voluntas humana: cui euenit aliquid ꝓter intentionē: et ꝺ cā per accidens respectu effectus nō intenti: respectu effectus intēti cā per se: ille aūt particule per accidens: et volūtarie non repugnāt: vna respiciente effectuz non intentuz: altera effectuz intentū. Effectus etiam quos si ꝓuideremus: non curaremus: non dicūtur casuales et fortuiti.

Digressio.

¶ Quia dicitur in textu cōmenti. 52. volūtas nō est sine cognitione: nihil eniz volituz quin ꝓcognitum: queritur quo mō possit volūtas mouere intellectū ad cōsiderationē obiecti: et cā difficultatis est: quoniā vel voluntas mouet intellectuz ad speculationē obiecti cogniti: et hoc nō: ne voluntas superuacanea et frustratoria inueniatur: vel incogniti: et hoc cōmode fieri non pōt: qz volūtas intellectuz non excitat nisi mediante actu volēdi actus autez volendi necessario ꝓsupponit ītellectionē obiecti voliti. ¶ Sunt qui existimāt intellectuz moueri a voluntate ad cōsiderationē obiecti in particulari et distincte: qō antea in vniuersali tm̄ cōprehendebaf. ¶ Contra volūtas nō mouet ad cognoscēduz distincte: nisi mediante actu volēdi distincte: talis aūt actus ꝓsupponit actū intelligēdi distincte: ergo. ¶ Arbitrant alij intellectuz moueri posse a voluntate ad considerādū ea que in tali facultate tractātur: et sententie iste approbari possunt.

¶ Tex. et cōmen. 53. 54. 55.

Et cause ex quibus. Sentētia est. Si solum ea que per se sunt: cause reruz existimā

tur:nihil potest fieri a fortuna:sed si cause quoq; p accidens quedā recipiātur videri pōt aliquid plane fieri a fortuna:ꝛ cuz in his que necessario: aut vt plurimuz fiant ratio habeaꝫ:ꝛ non in his que raro vł fortuna esse extra rōnez:ꝛ quēadmodum cause p se:alie sunt propinque: alie remote:ita causarū per accidēs:alie remotiores:alie propiores inueniunt. ¶ Est cōsiderāda propositio Auer. cōmento. 54. cognitio nō continet casuz. i. nulla cā precognoscit effectū casualē: de effectibus casualiꝫ nulla scientia speculatiua tractat in particulari: reportatio. n. pecunie nō solum potest ꝓuenire a creditore petente foꝛ causa lauandi: verū ꝛ cā sepulture condende: ꝛ templi edificandi: ꝛ necādi aduersariū: atq; similiū infinitorū. ¶ Contra. 6. methaphysice in fine cōmēti 7. quod fit casu fit a principio habēte naturā terminatā ꝛ causaz terminatā. ergo est eadē cā actua p se: ꝛ cāu: sed actiua sunt finita g̃ ꝛ casualia. ¶ Solutio est. cause in se sunt finite: respectu limitantis infinite. ¶ Amplius ſplogismᵒ Auer. cōmēto. 54. sic formeꝫ: oīs cā ī infinita ē cā per accidens: cāus est cā infinita: g̃. ¶ Rursus ꝓtentō est inter Auerroim ꝛ Themistiū cōmento. 55. Themistius declarabat causarū efficientiū p accidēs alias ꝓpinquas: alꝫ remotas inueniri: Auerro. vult esse manifestū aliquā esse cām per accidens: ꝛ sunt cause p accidens de quibus nō est manifestum ipsas esse causas p accidens: ꝛ inferaꝫ q cā remota est magis per accidens: non tamen magis casualis.

¶ Tex. cōmen. 56.

Et dicitur q casus. Sentētia ē. Bona foꝛtuna nuncupaꝫ: cuz bonū quippiā accidit: mala: cuz maluz: infoꝛtunatᵒ sane ꝛ foꝛtunatᵒ est cui res magni momenti ꝓtingunt: ꝛ cōsistit bona foꝛtuna in consequendo bonū: ꝛ incōmoda euitādo. Et subiungit Auer. q homo non dz decipi in vita mundana: credendo q semper sibi bonū aduenire debeat neq; cui semel aut bonuz aut malum cōtingit: foꝛtunatus dicitur aut infoꝛtunatᵒ: ſz vt in pluribus bona aut mala que eueniūt: hominez reddūt foꝛtunatū aut infoꝛtunatū: ꝛ addit Themistius inconstās est felicitas que ad foꝛtunatos pertinet: nam ꝛ foꝛtuna ipsa inconstātissima est: cuz neq; ex eoꝝ rerū numero fit: que plurimū veniant: neq; ex earuz que necessario. Arbitroꝛ homines reperiri foꝛtunatos ꝛ infoꝛtunatos ꝑm celoꝛuz dispositionē: ꝛ qualitatē eoruz cōplexionalem: hinc insurgunt amicitie: inimicitie: bonoꝛes: diuitie: victoꝛie: ꝛ dicuntur sapientes minus foꝛtunati quia raro illis accidunt effectus ꝓter intentionē: insipientibus multa ꝓter intentionem euenire solent.

¶ Tex. cōmen. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64.

Casus igitur ꝛ ex se. Sententia generalis stat in hoc: vt varie inducātur differētie inter casum ꝛ foꝛtunā: siue inter casuz ꝛ ex se: vnde maioris ambitus est casus q̄ foꝛtuna: extē dendo nomē casus: at casus ꝓpꝛiſſime dictus in agentibus naturalibus: foꝛtuna in agentibus volūtate ꝛ cōsilio reperitur.

¶ Circa cōmentū 57ᵐ. Est aduertendū q magis cōmune ꝛ minus cōe differūt: primo. n. elenchoꝝ capitulo. 4. docet Ari. superius posse accidere suo inferioꝛi: ꝛ addo ego hominez ꝛ animal respectu alicuius tertij dissolubilia ee: imo foꝛtasis incōpossibilia: vt respectu huius secūde intentionis genus. ¶ Amplius vult Aristoteles foꝛtunam inueniri: in illis gbus bene cōtingere aliquid dicit illi autem dicitur bene contingere alicui quid: cuius est agere: eius aūt est agere quod hz sui actus dominiū: bruta enim potius aguntur q̄ agant. ¶ Itez in textu quē Auerrois exponit: t nō valet casus quātuz apud latinos foꝛtuna: ly ex se idem est q casus: ꝛ dicit cōmētatoꝛ q casus ꝛ ex se in rei veritate sunt due species: cōmentum est deprauatū: ly ex anima: vult dicere ex se: cū dicit: omne q est ex se non dicitur casu: illa negatio dz precedere: in fine cōmēti: debet esse lectio: ꝛ sunt vniuersaliter res operate: ſuple tu a voluntate. ¶ Rursus ex textu cōmenti. 58. colligitur deū esse operationez nostri intellectus: cū sit felicitas nostra: ꝛ felicitas sit praxis: ꝛ operatio: vñ cuz homo intelligit deum p essentiaz: essentia diuina est intellectio quā hz hō de deo: ꝛ tūc opatio ꝛ obiectuz opatōis sunt vnū ꝛ idez realiter.

¶ Circa cōmentū 59ᵐ: Auerrois assignat rōez cur infantes nō habent ꝓposituz: qꝛ non habent p cognitionē: ſupple tu intellectiuā: ab infantibᵒ enim auffertur operatio intellectus ꝓp indispositionē sensuū interioꝝ: nō exterioꝝ quos habent pfectissimos: nō sum cū illis q arbitrātur ad mentem Auerrois animā intellectiuā nō esse in homine nisi in etate discretionis: ꝛ dicebat Themistius neq; inanimale quicq̄: neq; brutum: facere potest foꝛtuito aliquid: quia consilio carent: per similitudinez tamen lapides foꝛtunatos ꝛ infoꝛtunatos cōcedere possumus.

¶ Circa cōmentū 60ᵐ. 61ᵐ. Aduertūt moderni q si ignis descēdat: ꝛ cōburat ligna: illa cōbustio non est casualis lignis: cum fiat vt plurimuz: sed descensus

descensus ille cum raro fiat casualis existit: nō est etiā celo casuale: vt dies estiui infrigidētur: ſz est casuale diebus estiuis infrigidari: sepe est casualitas ex parte cause ꝛ effectus: vt ignis foꝛ: cōburit ligna platonis: dato q ignis sit raroꝛ sortis: ꝛ ligna platonis. ¶ Amplᵒ volo q illud qō fit casu fit natū ꝓuenire ab alia causa per se: fractio enim capitis inimici potest esse per se ꝛ casu: similiter salus equi. a. lupis. ¶ Scribit Themistᵒ in hac parte q nō est casus si lapis cubus reperiaꝫ iacere ad sedem idonee: quia hoc habet ex natura sua: vtcunq; ceciderit: omnia latera regant ad sessum. ¶ Rursus docent moderni q ꝓia intellectio quā homo acquirit nō est casualis: non obstāte q fuerit ꝓter intentionez: quia talis intellectio vnam habet determinatā causaz: a qua effectiue producitur.

¶ Circa cōmenttz. 62. 63. 64. Aduertenduz casum ꝛ vanum seu ociosum cōuenire: qꝛ vtrūq; hz esse in agētibus ꝓpter finez: si enim agens nihil intenderet. nihil accideret ei vanum. casus ꝑsupponit intentiōem finis: qꝛ habet esse: cum cōtingat aliquid ꝓter finem intētum: ꝛ ex hac cōuenientia pbs probat casuz esse in agētibus ꝓpter finem: differunt autē: qꝛ vanuz est vt intētuz finem nō attingit: casus vt finem nō intētum attingit: ꝛ scribit sanctus Thomas in aliqua actione cōcurrere casum ꝛ vanuz: aliquā do casum ꝛ nō vanū: interdū vanū ꝛ nō casuz: sepe nec casuz nec vanū ꝑz exēplo petentis foꝛ cā deponēdi cibū ꝛ ñ inueniēdi debitoꝛē. ¶ Amplᵒ cū aliq̄d ꝓter nām fit: vt mōstruz id nō foꝛtuna sed casu dicimus ꝓueniſſe: vt cum generatur homo habens manum sexdigitam: ꝛ si quis diceret poꝛtēta nō fieri casu cum ꝓpriaz ꝛ certaz causam intrinsecaz habere videātur: oporteret fateri lapidez nō cecidisse casu: cuz habeat intra se illius descensus causaz. grauitatē ꝛ pondus: ideo dicēduz est q effectus casualis est ꝓncipium ꝛ cā intrinseca: foꝛtuiti vero est causa extrinseca: quid itaq; casus ꝛ quid foꝛtuna: queq; sit inter eas res differentia satis est explicatum.

¶ Tex. ꝛ cōmen. 65. 66. 67.

Jam igitur narrauimᵒ. Sententia est: Casus ꝛ foꝛtuna ad genus cause efficiētis redigūtur: refferūturq; cum sint casus ꝛ foꝛtuna: natura ꝛ voluntas: natura enim lapis descendēs ꝓtereūtem casu percussit: voluntate thesauruz foꝛtes comperit: ꝛ cuz intellectus ꝛ natura sint cause per se: respectu effectuuz intētoꝝ: casus ꝛ foꝛtuna sint cause per accidens: respectu effectuuz nō intētoꝝ: ꝛ semper sint ꝓioꝛa ea que per se sunt: bis que per accidēs babētur: erūt casus ꝛ foꝛtuna posteriores natura ꝛ volūtate. Et ita si casus ꝛ foꝛtuna essent cause coꝛporuz celestium: essent aliq̄ cause ꝓioꝛes causis celi: ꝛ eēnt cause aliozuz per se: nec celum cuz fuisset effectus casualis: potuisset esse causa per se coꝛporuz subcelestiuz. ¶ Est aduertēdum vt expositoꝛes scribunt q casus ꝛ foꝛtuna nō sunt cause finales: qꝛ nō mouent per moduz amati ꝛ desiderati: cū sint ad effectuz nō intētum: nō est tamē negādum qn finis cooperetur ad casualitatē: agens enim non ageret effectuz casualez nisi aliquez finem intenderet: effectus etiā foꝛtuito ꝓductus: vt thesaurus inuētus potest in finem oꝛdinari. ¶ Iterū casui ꝛ foꝛtune nō cōsentit causalitas materie: quia materia naturalem habet inclinationez ad omnē naturalē effectuz: ergo naturaliter intendit quēlibet effectuz: est autez foꝛtuna respectu effectus nō intēti indeterminata: respectu intenti determinata: materia aūt est indeterminata de se. ¶ Rursus nō sunt cause formales; quia nō sunt partes effectuuz essentiales: ꝛ licet dicaꝫ forme: nō tamen respectu effectuū casualiuz: ꝛ ne aliquis existimaret causas per accidēs ꝓstituere diuersa genera causaruz. a. causis per se: incipit textu cōmēti. 68. ꝓbare tātum eē quattuoꝛ causas. ¶ Preterea virtute istius ꝓpositionis: causa p se poꝛ est causa per accidēs potest deduci consequentia Auerrois. 2. capitulo de substātia oꝛbis: intelligentia est mobilis per accidēs: ergo per se: qꝛ mobile pec accidēs ꝓsupponit mobile per se ꝓius eo: sed intelligētia nihil est ꝓius: ergo oporteret ipsam esse mobilez per se: si foꝛet mobilis per accidens. ¶ Postremo vt que de foꝛtuna ꝛ casu dicta sunt resolute habeātur: dico q causa volūtaria agit foꝛtuito: quādo fini intēto annectitur (raro tamen) finis nō intētus: vt ſz quis in foꝛuz descendat causa lauādi ꝛ nō inueniēdi debitoꝛē dicitur inuenisse debitoꝛē foꝛtuito: ꝛ quia nō intēdebat inuenire debitoꝛē: ꝛ qꝛ ex tali ꝓfectione ad foꝛuz rarenter solet ſequi inuentio debitoris: vnde potest idez effectus ab vna causa foꝛtuito: ab alia nō foꝛtuito euenire: ꝛ potest quoq; idem effectus ab omni ſua causa foꝛtuito euenire: erit ergo foꝛtuna agēs a ꝓposito: nō decet enim ꝑm cōcedere: materiā esse causam cōpositi foꝛtuito: nec foꝛmaz: nec causa finalis foꝛtuito causare potest: ꝛ quēadmodum foꝛtuna est causa agens a ꝓposito: ita casus est cā agens nālis: hec de casu ꝛ foꝛtuna notata sufficiant.

¶ Tex. ꝛ cōmē. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74.

Et manifestum est Sententia generalis stat in hoc: vt determineť nō esse plures causas ꝙ quattuor: ꝛ ꝙ nālis pbs pōt per quattuor causas vere demonstrare: vñ ad interrogationē factaz ꝑ quare: rñdemus ꝑ causaz formalē: vt in mathematicis cōstat: aut ꝑ cām mouētez: aut per finez: aut ꝑ cām mālem: ꝛ cuz res nāles: vt ꝓsideranť a nāli: pēdeāt a quattuor causis: poterit iure pbs nālis demōstrare ꝑ quattuor causas.

¶ Circa cōmētū 68ᵐ. Aduertēdū. Res imobiles aut sunt ille que separātur a mā ῡm eē: ꝛ sunt intelligētie quarū idem est esse in ania: ꝛ extra: ꝛ vocātur vniuersales in essendo: aut sunt entia mathematicalia que sunt separata ῡm diffinitionē ꝛ nō ῡm esse: dedit aūt Aristoteles exēpluz in mathematicis: qz peculiare est mathematico demonstrare ꝑ formā: cū ꝑ nullaz aliam cām diffinire ꝛ ꝓcedere possit: alij aūt artifices ꝑ varias causas ꝛ diffinire ꝛ demonstrare possunt.

¶ Circa cōmētuz. 70ᵐ. In ꝓmis Auerrois introducit istam ꝙnām: nālis cōsiderat materiā. ſ. in particulari: ergo oēs causas: speculať nāq; nālis māz: ꝯ trāsmuatōez: ꝯ efficiēs transmutationē: ꝯ finē trāsmutatōis: ergo formā introductā ꝑ transmutationē. ℣ Amplius: tres cause: forma. ſ. finis ꝛ efficiēs in vna plerūq; cernūtur: ꝛ dicit Auerrois hoc esse verū cuz nālis voluerit reddere causas generationis: nō cās generabiliū: vñ finis vt est quarta cā: est finis rei generate: nō generationis: finis vt forme cōsentit: nō ponit in numerum ꝙ formā: ꝛ ideo docte loquēdo: nō est affirmādū tres causas coincidere: in assignādo trī cās generationis ꝓcedi potest: tres causas coincidere. qñ; q; in idez numero: sepe in idem spē: forma ꝛ finis generatōis cōsentiūt: efficiens vniuocum est idez specie cum genito: efficiens vniuocum ꝛ finis generatiōis cōueniunt: ideo dicebat Aristoteles: hec multotiens coincidere. At materia in qua: potest alijs causis consentire: minime mā ex qua.

¶ Circa cōmē. 71ᵐ. Est primitus aduertēdum: omnis forma que dum mouet nō mouetur: nec ꝑ se: nec per accidens est de iure quidditatiuo methaphysici: ꝛ sunt intelligētie celestes que simpliciter vocātur abstracte: cum nullam penitº valeāt terminare mutationē: forme mouētes ꝛ mote muneris sunt nālis pbꝫ: ꝛ cum peculiare sit formis terminare: forme ille vocātur mote: ꝙ aliquo modo termināt: ꝛ hec est causa ꝙ soleo dicere intellectum humanū moueri quatenº varias terminat mutationes extrinsece ꝛ remote: ipsumq; intrare cōsiderationez nālis pbꝫ. ℣ Amplius Auer. nō vult Aristotelē facere mentionē de tribº scietijs: sed de tribus modis scientiaꝝ: aliter mathematicus ꝓsideraret motū: ꝛ quattuor causas. Latini expositores existimāt astrologū tractare de mobili incorruptibili: quibº est dissentiendū: qz mobile incorruptibile est celū: qđ ꝓstat ad nālez pertinere: ꝛ si qñq; dicať celū ꝓsiderari. a. mathematico: id verū est merito magnitudinis celestis.

¶ Circa cōmentū. 72ᵐ.. Obseruāđū ꝙ ꝓcessu cōpositiuo vera est ſnia Auer. docentis incohandum esse a prima mā: ꝛ tendendū ad causas propinquas. Latini ꝓcessu vtunť resolutiuo.

¶ Circa cōmentū. 73ᵐ. Aduertēdū: quo modo naturalis bēat ꝓbare abstractū esse: ꝛ nō diuinº: declaraui primo phyſicoꝝ. 83. ℣ Amplius ꝑ primum motorē pōt intelligere genus intellectuum celestiuz: vt ét facit. 12. metha phyſice. 36. primuz mouet vt amatū ꝛ nō vt amans, i. oēs intelligētie mouent corpora celestia ꝛ nō mouenť: ꝛ hec expositio mihi satisfacit: qz vult Auerr. motores q sub primo motore inueniunť pertinere ad nālem: constat aūt intelligētias oēs spectare ad methaphyſicū. Vel alie intelligētie a prima mouenť. a. prima in genere cāe finalis: nō efficiētis. Vel intelligētie medie dicunť mobiles ꝑ accidēs: quatenus orbes illis informati. a. prima reuoluunť.

¶ Circa cōmentū. 74ᵐ. Aduertendnz ꝙ nālis hz ꝓsiderare nāz: ergo omne illud ꝓpter qđ agit natura: ergo formā ꝛ finez generationis. ℣ Amplius vult Auer. agens eternū ꝓducere effectuz necessario: agens nō ꝑpetuū inferre effectū vt in pluribus: agunt. n. corpora celestia ð necessitate nature. ℣ Rursus valet: ꝙclusio est ergo ꝑfuerūt ꝑmisse: qz nō est ꝙclusio nisi premissarū: ita valet: hoc generať: ꝯ habetur mā: hec est forma inducta: ergo materia ꝛ agens ꝓfuerūt. ℣ Iterum cum cōmentator dicit: nobilius in esse nō est nobilius simplr infero formā ῡm esse spūale pfectioré esse forma hz esse reale. ℣ Amplº facit forma vt cōposituz sit in sua nā nobilius: totaz. n. pfectōez quaz hz cōicat forma cōposito: in mathematicis nō reperiť vna forma nobilior alia: qz scietie mathematice nō ꝓcedunt ꝑ causam finalem, in illis enim nō est bonū. 3. methaphyſice. 3. ℣ Nostrermo est ꝓsiderandū ꝙ perfectio rei essentialis nō habet attendi penes appropinquationē ad summum. sed penes distātiā. a. nō gradu pfectiōis: ꝛ ratio est. semp distātia. a. nō gradu tanta est ꝙtū est id qđ distat: appropinquatio ad sūmuz nō: sed forte ꝑ minus: forte ꝑ maius: sepe per equale est accessus ad summū: quare cum intrinsece mensuretur distantia a nō gradu: sed extrinsece approximatio sūmo: cōcludendū est perfectionē rei attendi penes distantiū. a. nō gradu perfectionis.

Hec sunt que circa hanc secūdaz summā vobis tractāda ꝓposuerā: qua de causis ꝛ modis cārū ꝓo cōi

ꝓo cōi vtilitate quedā paucula disseruimus.

¶ Tex. ꝛ cōmen. 75. 76.

Portet nūc igitur. Presenti summa que ē. a. textu cōmenti. 75. vsqz ad finez libri: quia sepe vsurpatuz erat naturaz agere gratia alicuius: vt talis ꝓpositio ratione approbetur: declarabitur naturā agere ꝓpter finē: manifestabitur quoqz quēadmoduz rebus naturalibus est cōiuncta necessitas: in talibus enim ꝑpositiōibus nōnulla erat apud veteres dissensio: ideo oportuit Aristotelem ꝓpositiones tales diligentissime pertractare. ℣ Sentētia aūté textus cōmenti. 75. ꝛ. 76. stat in hoc: veteres putauerūt naturaz nihil agere ꝓpter finem: sed ex necessitate materie omnia euenire predicabāt: moti bis rōibus. ℣ Tum qz pluit nō vt triticuz huius crescat: ꝛ illius dissipeť. ℣ Tuz quia nā facit partes animaliū fine deliberatione: ꝛ partes animalium bene ordinatas dicebāt inueniri non vlla nature prouidentia: sed casu. ℣ Tuz qz antiqui dixerunt omnia fieri casu. ℣ Est aduertēdū primo: formatur hec ratio a cōmētatore: natura nō agit ꝓpter finem ergo mā nō est ꝓpter formā: ergo agens nō trāsmutat materiā aut si erit agens: erit casu ꝛ frustra: quia nō intendit finem. ℣ Preterea vult Auerrois deuz habere sollicitudinē circa hec inferiora ex hoc: qz nā agit ꝓp finem: ꝛ hec sollicitudo nō infert deū intelligere aliquid extra se: hz infert deuz ꝓducere hec mortalia ꝛ mouere ꝓp illa: secūdario trī. 2. celi. 17. 21. ℣ Item asserit Anaxagoraz posuisse principiū mundi: ꝓio phyſico: uz. 32. eū: eterno tēpore pmansurū Anaxagoras credidit: ꝓio celi. 102. Anaxagoras putauit mūduz generabilez esse atqz corruptibilē: sed sublata est ꝓdictio. a. nobis ꝓio phyſr. 32. ℣ Rursus antiqui plures habuerūt. 33. dentes. nūc in mulieribº 28. in viris. 32. reperiunť: quoꝝ quidaz sunt duales: alij oculares: alij maxillares: cōperiunť dentes qui vocātur sensus ꝛ intellectº: ꝛ sunt q ꝓducuntur quādo homo incipit intelligere: 33ª particula ꝓblematū: ꝓblemate tertio.

Digressio.

¶ Quia moderni arbitranť deū intelligere hec inferiora nō trī eodem mō quo nos intelligimus: ió vt mens Auer. circa hoc habeať nō est silentio inuoluēda hec difficultas: nunqd deus bñdictus aliquid extra se cōprehēdat: vī qđ sic. ℣ Tum qz nulla est difficultas ex pte dei: neqz ex pte rei: ꝯ ptinet. n. deus vrīa ꝛ particularia. Est ꝛ finis omnium: ꝛ longe ꝑstantioꝝ oī causato. ℣ Tum qz curat hec inferiora: eis miserеť: multj dat ꝓpbetiā: visitat amicos qbus se donat: ergo. ℣ Tum quia homo intelligit hec inferiora: ergo ꝛ deus: qui est perfectior homine.

¶ Ad oppositū est Auer. 12. methaᵉ. 51. scientia enim dei nec est vrīs nec particularis: nō intelligit deus multa ſubito: neqz successiue: in ipso intellectus ꝛ intellectū sunt idez oībus modis: ꝯ. ℣ Itē deus nō est virtus in corpore: neqz intellectui diuino deseruit virtus in corpore: ꝯ deus nō intelligit singularia neqz ꝑ se: neqz ꝑ accidens. ℣ Iterū hec forma lapidis nō est de se abstracta: cuicūqz intellectui ꝓparеť: ꝯ nō est de se ītellecta: ꝯ si abstrahi ꝛ intelligi possit: requiriť intellectº agens: cuius officiū est trāsferre formaz de vno ordine ad aliū 3. de aia. 18. sed deus nō egct ope intellectº agentis: neqz fantasmatū: ꝯ. ℣ Rursus oīs intellectio qua mālia intelliguntť est intellectio nō p essentiā: neqz intellectōe ꝑ essentiā entia mālia itelligi pñt: qz que intelliguntť intellectōe ꝑ essentiā: intelliguntť ꝛ ipsa: sed deus nō intelligit intellectōe nō ꝑ essentiaz: ꝯ. ℣ Iste rōnes faciūt: vt tenēduz sit ad mentem Auer. deuz nihil eť se intelligere, vñ certissimuz est apud cōmētatorē: oēm intellectionē qua mālia ꝓcipiunť collectā eē ab intellectu agēte ex fantasmatibº: ꝛ intellectionē eē rem intellectā: ꝛ his fundamētis soleo deducere bas ꝙnās: deus intelligit lapidē: ꝯ lapis ītelligit. intellectº humanus intelligit se ꝑ essentiā ꝓpriā: ꝯ lapis itelligit. ℣ Neqz pria rō ꝙcludit: qz ipossibilitas est ex pte dei ꝛ hoꝝ inferioꝝ: ꝙ. a. deo ītelligāť. ℣ Ad secūdam diximº in expositōe cōmēti. 75. ℣ Ad tertiā intelligere plura arguit impfectionē: vñ intelligētie inferiores intelligūt supiores. a. gbº nō intelliguntť: at intellectº humanº: qz est pura potētia cuiuscūqz intellectōis est capax: hec de digressione.

¶ Tex. ꝛ cōmē. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87.

Hoc igitur ꝛ simile. Sententia generalis stat in hoc: vt rationibus varijs stabiliatur naturam agere ꝓpter finez: obiectaqz antiquorum penitus tollantur.

¶ Circa cōmentum. 77. Est primitus considerāda hec ratio: opera nature aut eundem semper cursum seruant: aut vt plurimum: ergo nō fiunt casu. ℣ Amplius dicit Auerrois non oē qđ est. a. natura esse ꝓpter aliquid: qz motꝰ mōstra vltimº finis sunt. a. natura: ꝛ nō ꝓpter aliquid. ℣ Rursus: nō valet hec ratio antiquoꝝ: nō pluit gratia tritici: ergo nullius rei gratia pluit: qz stat

q̄ pluat pp equalitatē generatiōis in elementis: si.n.nō essz pluuia corrūperet mundus:qz aqua: ergo mixta:ergo oīa eleméta:que sunt pp mixta: q̄ motus celi:q̄ celū:q̄ intelligentie. ℣ Cōtra:ordo rerū exposcit vt sublato priori remoueat posterius:nō ecōtra:q̄ sublata pluuia ⁊ aqua:nō destrueret celū. ℣ Solutio est:pluuiaz nō esse vt qd posterius:nō infert celū nō eē:vt qd prius:tamē pp rez maximā:diuināqz pcbatenationē:nō esse aque pōt absolute inferre nō esse mundi. ℣ Postremo vult Auer.quedā fieri incboatiue a nā ⁊ completiue ab arte:⁊ sunt res artificiales:q̄ sunt iniciatiue ab arte ⁊ completiue a natura merenť dici naturales.

¶ Circa cōmentū.78ᵐ.⁊.79ᵐ. Declarať nām nō agere nisi pp aliqd:p filitudinē inter artem ⁊ nām:siue faciat ars que nā pōt opari:siue non faciat:⁊ boc est q̄ scribit Themistius:quecūqz añ finé fiunt:finis gratia videnť esse facta:⁊ in opibus nāe id aptissime vī:oīa.n.que triticū antecedunt:gratia tritici pcessisse iudicātur:neqz posset domū nā aptissime edificare:nisi ea que finé pcedunt:grā finis facta esse,pbarenť. Silr nō posz ars aīal,pducere:nisi gratia finis ea faceret que ante finé fieri opz:patefactū est itaqz nām agere pp finez:qz ars agit pp finem.

¶ Circa cōmentū.80.⁊.81. Est obseruādū primo:formice:aranee: hyrundines:apes:neqz arte neqz cōsilio agūt:faciūt tñ ea que faciūt alicuius gratia:⁊ sunt taliū aīaliū actōes artificiales per filitudiné que si agerent p cognitionē:trafferenť de aliquo in aliqd.i.agerent p discursuz ,pceden do ab vno in aliud:folia filr fructibus pfidÿ grā sunt:radices cā nutrimēti capescēdi a nā instituūtur:quare cū duplex sit nā:mā ⁊ forma que finis est generationis erit mā gratia forme. ℣ Est scdo notandū q̄ inductio demōstratiua accipit ⁊ pcludit vlem ,ppōnez:que pōt esse pmissa i demōstratione:inductōe topica colligiť ,ppositio q̄ pmissa sylogismi dialetici fieri pōt:inductōe sophystica inferunť pmisse sylogismi sophystici. Quare inductione demōstratiua nō est inducēda ,ppō vlis p oīa singularia:sed p vnū:aut p plura:⁊ quidam egent multis:alÿ paucis fm q̄ sunt boni exercitatiqz ingenÿ. ℣ Rursus ē dubitatio:p quā virtutem aīalia bruta faciāt sua opa. Dicunt multi ex instinctu nāe ⁊ nō p cognitioné pcedenté supradicta aīalia in suas exire opationes:istis aduersatur cōmētator cōmēto.80.dicēs: actio.n. istoz q̄ puenit ab imaginatione ⁊ cōprehēsione eius qō agit:scitur necessario q̄ agunt pp finé. ℣ Sūt alÿ qui ponunt prudentiā rōnalez tm̄ in homine inueniri. prudentia aūt aīalis est notitia futuroz ex memoria pteritoz:q̄ nō sequiť totaz speciem: nālis prudentia que totaz insequiť speciē est prouidentia futurorū ex instinctu nāe. Aiunt ergo hec animalia per imaginationē ⁊ cōprehēsionez eius qō agunt:nō tñ cognoscūt finé pp quē agūt. Qualitates aūt celestes vna cū imaginatōe ⁊ cognitione presentiū mouent ea magis vno tpe q̄z alio. Unde q̄ formica colligat grana hoc est ex natura:sed q̄ ea magis in vno loco q̄z in alio cōseruanda reponat:hoc est ex prudentia aīali:sed nunc de animalibꝰ nō est tractandū.

¶ Circa cōmentū.82ᵐ. Ostendit peccatum in actionibus naturalibꝰ nō auferre naturaz agere ,ppter finem:quēadmodū nec peccatū in artefactis tollit artem agere alicuius gratia: imo cum peccatū:error ⁊ inordinatio nō sumanť nisi ex cōparatione ad finem:sequitur naturā agere propter finem:si operationibus nature errores contingant. ℣ Et docet Themistius: naturam raro suo fine frustrari:⁊ cū frustrať: non longe abesse aut discedere a fine.nūq̄z.n. ita fraudať ordo:institutioqz nature:vt ex viro gignatur aut ,pdeat platanus:sed vir maxime:aut si nō vir:vtiqz mulier:aut si neqz mulier:saltem aīal:aut si neqz animal:saltem caro.

¶ Circa cōmentuz.83ᵐ. Declarať generatōes animaliū nō fieri casu:q̄ fiūt debite ⁊ ordinate: ⁊ aīalia genita coitu ⁊ ex putri mā fiunt semp vt frequenter ex cā terminata. ℣ Auer. prio formatbanc q̄nam:aīal necessario generať ex spmate:⁊ non ex nō spmate:q̄ nō casu:aut ita q̄ fit sperma agens:pp.ſ.virtutē formatiuā in spermate dissēminatā:aut mā:⁊ ē sanguis mēstruꝰ:aut vtrūqz. ℣ Itē:spma est prius nāliter aīal:q̄ est p se causa illius ergo nō casu. ℣ Iterū:aīal nō subito generatur:sed tpe terminato ⁊ p media terminata:q̄ nō casu:bō tñ mōstruosus necessario fit ex sperma nō tñ p se:mōstruositas.n.accidit effectui p se intento. ℣ Amplꝰ cū plante nō fiant casu:nec aīalia:cū nā fit magis sollicita circa aīalia q̄z circa vegetabilia:neqz cōmentator negat mōstra in plantis:lz nō sint ita manifesta in plātis veluti in aīalibus:lz negat mōstra i plantis qualia posuit Empedocles in aīalibus.

¶ Circa cōmentū.84.⁊.85. Est aduertēduz generationes aīaliū fieri a cāis termiatis:⁊ Auer. facit istā q̄nam.Quelibz species generať casu:q̄ quelibet spēs ex quolibz semine ⁊ ex qualibet elementoz mixtione pōt generari:qz si quelibz spēs nascitur casu:q̄ nulla erit forma que p se vel p accidens possit sibi peculiaré māz determinare:nō p se:qm̄ tūc nō fieret casu:nō p accidens:qz esset aliqd qō p se illā mām determinaret. Et oē qō fit casu:pōt indifferēter fieri a quacūqz cā:si fiat ab agente nulluz finez intendēte. ℣ Insuper Auer. cōmēto

cōmento.84.fatetur istam propositionez:natura agit propter finem:esse primū principiuz scientie naturalis.⁊ cōmento.85.dicit Aristotelem qñqz supponere:qō prouenit a natura:nō euenire casu sepe illam probare.pp nō potentes recipere per se nota. ℣ Postremo aduertēduz est:mōstra fieri ob materie inopiaz:sepe ex superabūdatia:interdum ex dispositione agentis principalis ⁊ instrumētalis:quādoqz ex malitia cōtinentis:monstrum ergo merito diffozmitatis nō e st intentuz a natura:sed bene ratione subiecti illi diffozmitati: Albertus magnus multa tractat de mōstris tertio capitulo tertij tractatus secūdi libri physicoz: vnde cōcedi solet,:naturaz nō intēdere mōstrum: mōstruz tamen naturam intendere:⁊ reddit idez quod prius.

¶ Circa cōmētum.86.Est aduertēduz naturaz agere propter finem:etiā si nō deliberet:patet de artibus quaruz finis est actio tm̄:⁊ dicit cōmētator q̄ esse principium ītrinsecuz vel extrinsecū nō facit dīaz inter arté ⁊ naturā:quātuz ad hoc qō est agere propter finem:ex his itaqz pōt esse persuasum nām agere propter finem.

¶ Tex,cōmēti.87.88.89.90.91.92.

Et considerandum est.

Sententia generalis stat in boc:necessitas est in rebus naturalibus principaliter propter finem:secūdario pp materiaz.

¶ Circa cōmētum 87ᵐ. In primis cōsiderāduz est q̄ antiqui existimabāt diuersitatez formarum prouenire ex diuersitate materie:⁊ veritas est q̄ diuersitas materie pendet ex formarū variatiōe 2ᵒ.de anima.60. ℣ Amplius necessitas simpliciter est ex materia:necessitas ex positiōe est ex fine veteres:quia terra deorsuz tēdebat:quia grauis: ignis sursum:q̄ leuis:arbitrati sunt lapides magnos ob grauitatez stare inferiore loco:ligna ob leuitatem sursum inueniri:cōtra quos Auerrois inducit istam consequentiam: si natura ageret tantum ex necessitate materie : ergo non agit ad salutem animalis:dedit enim natura testam propter salutem:⁊ scribit Themistius:antiquos nūquam vidisse edificarī domū:nō.n.lapides:neqz ligna sponte sua locos occupāt determinatos:sz ars edibus fabricandis est princeps:⁊.2.de anima.38.aīal nō haberet superius neqz inferius:si grauia deorsuz:⁊ leuia sursum necessario inuenirentur os.n.basilare: grossuz:graue:terrestre nō esset sursuz:⁊ oporteret cor eē supra caput:si opinio antiquoz vera esset.

¶ Circa cōmentū 88ᵐ. Est obseruanduz q̄ mā habet necessitatē nō per se sed per formā ⁊ spēm: nam materiā nulla sequiť forma necessario:necessarium est tñ materiā esse forme subiectaz: posito enīz cōstitutoqz fine:indicitur necessitas materie precedēti:⁊ ita propter finé necessitas oīs emergit:⁊ in fine cōmenti facit Auerrois istaz consequentiaz:si forme sequerētur mām de necessitate: tunc omnia essent necessaria:⁊ dicit Themistius: qui solam causaz posuere materiā:⁊ ex naturalibus materie motibus sequi necessarios ⁊ prefinitos effectꝰ:hi arbitrātur simpliciter omnia lege quadam imutabili:ineuitabiliter ⁊ necessario fieri:posita enīz causa necessaria ponetur effectus: forme nullaz preter materiā causaz baberent:ergo concessa mā omnes forme inuenirētur necessario. ℣ Amplius vult Auerrois mortem non esse propter aliquid:quia mors est propter finem per accidens:cuz cōiungatur generationi ⁊ dispositionibus faciētibus ad inductionez noue forme: mors ergo cuz ,pter materiā:quia mā stans sub forma aliqua:futura ē necessario sub aliqua alia quāobrem est instituta mā causa corruptibilitatī. ℣ Rursus dispositio entis simpliciter est vt non sit pp suam actionē:sed actio eius est pp ipsuz:vñ actio dei prio est pp se:scdo pp alia:actio itelligētiarū dependētiū in ordine ad corpa subcelestia ē pp se primo:secūdo pp aliud:que tñ actio subordinať actioni diuine.

¶ Circa cōmē.89ᵐ. Est aduertēdū:in disciplinis ⁊ in rebus nālibus ꝙmilis quodāmō inueniť neccssitas:in doctrinis si fuerint pria:erūt ⁊ postrema:in nālibꝰ si postrema fuerint : erūt ⁊ pria: ⁊ si forma fuerit:erit ⁊ mā:vñ pmisse ⁊ finis assimilātur:si.n.pmisse ponanť:necessario habenť cōclusiones:nō aūt ꝙclusionibꝰ positis eedez pmisse colligunť:ꝙclusio vero ⁊ q̄ sunt ante finé:ordinez seruāt ꝙmilē. ℣ Rursus dicit cōmētator:sz neqz principiū opatōis sz cogitatōis:⁊ preseruat se ne quis dicat q̄ nos videmus q̄ ad quedam principia sequuntur vltima ⁊ non sunt principia doctrine:⁊ boc est:q̄ positū in nā:⁊ rñdio ad boc est qm̄ boc nō est pncipiū opatōis sz principiū cogitatōis:sermo aūt est de principijs opatōis.Snia borum verborꝝ fm aliquos est:nō solū ad pncipia doctrine sequiť vltimū.i.ꝙclusio:sed ēt ad prīcipia nālia segtur vltimū qō est finis.ſ.ꝙpositū nāle:soluit Auer.dicendo q̄ illa pncipia nālia non sunt principia actōis:sz cogitatōis:forma.n.terminat gnātionē q̄z mā p̄cedit:ió quēadmodū vz: mā ⁊ foza simul sumpta:sunt:q̄ ꝙpositū ē:ita eq̄rio:ꝙpositū est:q̄ mā ⁊ forma simul sumpta sunt. ℣ Contra:forma est finis cōpositi:nō ecōtra:q̄. ℣ Itē cū totū sit sue ptes:est discursus ab eodez in idez:cū dī:mā ⁊ forma simul sumpta sunt:q̄ cō

positū est:ꝛ ecōtra. ℣ Itē si ex priorib⁹ sequūtur posteriora:sumus in disciplinis:ꝛ nō in his que fiūt ſm cursuz nālez:ꝯ cū nālis phya fit scia speculatiua:fas erit in tali facultate ꝓcedē ex priorib⁹ ad sequēcia. ℣ Quare vult Auer.remouere pugnantiā apparentē in dictis Arist.prius.n.dicebaſ esse filitudo in disciplinis ꝛ nālib⁹:post oꝛdo ꝓ̄ije in illis cōperiebaſ. ℣ Solutio est:in nālibus finis ē principiū nō cognitiōis:sed actōis ꝛ opatōis i disciplinj ꝓmisse sūt ꝓncipia cogitatōis nō actōis:ꝛ subiūgit Auer.ꝛ accidit vt ex principio cogitatōis sequaſ illud pp gd:qz principium in cogitatōe est finis in opatōe ꝛ finis in cogitatione est principiū in opatōe.i.finis est primuz in intentōe:ꝛ vltimū i executiōe:q̄ sunt ad finē sunt primū in opatōe ꝛ vltimū in intentōe:nō est ꝯ derōe p̄cipij cogitatōis ꝙ fit antecedēs.Est itaqz filitudo inter ꝓmissas ꝛ finē:quantū ad esse principiuz cognitōis:est dissimilitudo:qz finis sequiſ ea que sunt ad finē:ꝓmisse vero antecedunt conclusionē.Et claudens cōmētū.89. addit Auer. differētiā inter artē opatiuā ꝛ speculatiuā:illius principiū cognitōis ꝛ opatiōis:nō ꝙsentiūt:neqz filr finis cognitōis ꝛ opōnis:huius nō numerantur principia ꝛ fines. ℣ Postremo vī ꝓ̄dictio in dictis Arist.ꝛ Auer.qz supra.31.dictū est ꝓmissas esse vt mā ꝙclusionis:ꝙclusionē vero vt finis ꝛ forma:ꝯ in disciplinis ꝙclusio iure dz esse principiuz:ergo ꝙclusio in doctrinis ꝛ finis in his que fiunt ab arte vel nā assimilabunſ.Solutio ē:premisse sunt silr mātē:vel rōne extremitatū: vel qz in eis est potentialr scia ꝙclusionis:sunt rōne medij cā efficiens ꝙclusionis:ꝛ ita cōclusio vere est effectus ꝓmissarū:nō forma ꝛ finis.

¶ Circa cōmentū.90ᵐ.Est aduertendū ꝙ positis ꝓmissis necessario sequunſ ꝙclusiones:nō ecōtrario cōclusionib⁹ positis eedez habenſ ꝓpōes: vnde valet:sunt quinqz ꝛ quinqz ꝯ decē:sed non sequiſ:sunt decē:ꝯ quinqz ꝛ qnqz:iste tī modus arguēdi tz ꝙclusio nō est necessaria:ꝯ neqz ꝓmisse.Et 2° postᵉ capᵒ.12.docuit Arist.in factis ꝛ futuris a posteriori argumentādū esse.

¶ Circa cōmentū.90ᵐ.ꝛ.91ᵐ. Est ꝙsiderandū ꝙ tenetur nālis de mā ꝛ forma tractare:sz diligētius de forma:merito cuius oīa ꝓgignunſ:a qua oīa p̄dicata qdditatiua sumunſ: vnde diffinitio data p mām accipit necessitatē ab ea q̄ finem explicat:ꝛ ita necessitas rei principalius est a fine. Et in nālib⁹ vel diffinitio daſ p formaz declarātem mām ſm ꝙsequutōez ad ipsam:aut ponit mā actualr:nō ē ita in mathematicis ꝛ diuinis quoꝝ diffinitiones abstrahunt a materia sensibili.

Digressio.

¶ Quia mā causalitatem habuit supra formas māles:iō ipsa diffinitionib⁹ nālibus ꝓficiēdis necessaria fuit:ꝛ cū forma fuisset quo entia in actu inuenirenſ:a forma ꝛ nomē rei ꝛ diffinitio:ꝛ predicata oīa qdditatiua originē duxerūt.Est.n.humanitas homo ſm formā:ꝛ hō ſm formā est forma hominis:iō forma p̄dicaſ de illo cuius est forma:predicatione dicente:hoc est hoc:mā minime p̄dicaſ:neqz aliqō nomen sumptū a mā qdditatiue de cōposito enūciaſ:querenti.n.qd sit homo: satisfacimus p terminos genericos ꝛ p diffinitionem:ꝛ ita hec ꝓpositio:hō est materiatus:nō est censenda primi modi:mā ergo deffert qdditatē: ꝛ non est qdditas:ꝛ hec est cā ꝙ soleo dicere nomina rerum nālium apud Auerroim designare formas:quatenus habent esse in re:noīa vero logicalia easdem iporiare:ea rōne vt in intellectu. ℣ Est nāqz inter auctorū familias ꝙtentio nō despitienda:cum enim inueniaſ res ad extra:prime intentōes:ꝛ secunde:placuit scoto vt termini prime intētiōis nās significarēt cōicabiles:quas ex mā ꝛ forma in vlī ꝙstitutas fecit:termini secūde intentōis relatiōes rationis eas imporiabāt que beneficio intellect⁹ obiecta cōparātis derelinquebātur:ꝛ hoc est fundamentuz(vt reor)totius doctrine doctoris subtilis. ℣ Arbitrātur nominales terminos prie intentōis singularia significare realia:termini aūt secūde intentionis sunt instituti ad significādū apud ipsos terminos:vñ ly bō significat oēs hoies pñtes:preteritos ꝛ futuros:ly genus oēs terminos iporiat qbus rīdemus ad interrogationē factā p qd pluribus spē distātibus. ℣ Est autez inter scotū ꝛ noīales hec dīa:apud scotū in suppositione simplici accipiē terminus pro significato:apud noīales terminꝰ ꝙsonalr supponēs pro suo stat significato. ℣ At Auerrois cuius doctrinā imito:facit terminos prie intentionis institutos esse ad significādū formas:vt habēt esse in re:vbi termini secūde intentionis easdē designāt vt in intellectu recipiūtur: ꝛ hec est cā ꝙ soleo dicere:eādē formā re:ꝛ in mā ꝛ sensu ꝛ intellectu reperiri:ꝛ in intellectu eādez varia sortiri noīa ſm ꝙ foīa magis vel minꝰ abstracte ꝙsiderari pōt. Hec sunt q̄ circa scōm libz̄ phyſ⁹ cā vestra agitāda ꝓposueraz:quo de nā ꝛ causis:abunde Ari.egit.

¶ Tiberij Bacalerij Bononiensis lectura in Tertium de auditu naturali.

¶ Ter.cōmen.primi ꝛ secūdi.

Uia ār. Quia primo de anima .3. scribiſ cognitionē subiecti cōpleri per cognitionē substantie ꝛ principiorū illius:ꝛ p cognitionē eoꝝ que accidunt illi: cuz in ꝓmo ꝛ secūdo libro Ari.diffusissime tractauerit de ꝓncipijs tam intrinsecis q̄z extrinsecis naturali subiecti stabiliti totius nālis phye:ꝛ docuerit 2° phycorū.3. nām esse principiū motus ꝛ earū deinceps rerum olum que alicuius motus ꝓprietate idicanſ:designanturqz:hoc tertio libro quē ꝓmanib⁹ exponendū habemus:docet qd sit motus ꝛ in vniuersum ꝛ figillatim singula genera:ꝛ hoc a textu cōmenti primi vsqz ad.24.Cū vo ꝙtinuus sit nālis motus:omne aūt ꝙtinuū in infinitū sit diuisibile: de infinito tractaſ a.24.vsqz ad.75.cē.

In prohe.Auer.

¶ Auerrois in ꝓhemio huius tertij aduersus legū ꝙsuetudinē accerime agit:que ꝙsuetudo facit vt ꝓpōnib⁹ impossibilib⁹ penitus assentiam⁹: ꝛ hec eadē est sīa eiusdē.2.metha phy.14.15.p° phycoꝝ.60.71. ℣ Ampliusqua naz rōe leges phyam nō impediāt:sed bñ ecōtrario:aperte declarat Auer.ꝛ sīa tota stat in hoc: quēadmodū cibus bonus cōsuetus facit vt prava cibaria nō decoquanſ:qz tunc ogregaſ in eodē cibus tēperatus ꝛ ꝙsuetudo:ꝛ cibus malus ꝙsuetus nō aufert stomachū a digestione boni:ita vsus i phya: cuz in eodē ogregenſ ꝙsuetudo ꝛ cōprehensibilitas veritatis impedit leges falsas vt est lex mau/ metbi:aut eas in quibus nō est veritas neqz falsitas absolute:sed ex ꝑditiōe:legis:vt est lex christiana:sed ꝙsuetudo in legib⁹ nō pōt phyam ipedire:qz tūc ogregaſ ꝙsuetudo ꝛ cōprehensibilitas falsitatis.Sunt vt ego existimo apologi:epi: zenodich:hereticiꝛ aduersarij legū. ℣ Cōtra dicit hic Auer.ꝛ ista ꝙsuetudo ē impediēs multos intellectus:ergo sunt multi intellectus ꝯ ipsūmet 3.de anima.5.ꝛ.2.metha phyice.15.fatef aliquē intellectū retinere:ꝛ aliquē nō.Item ex textu cōmēti.16.17.12. metha phyice colliguſ iste due ꝓpositiones:nulla forma ꝓcedit cōpositū: nulla forma sequiſ cōpositū:quaꝝ prima est vera:ꝛ secūda falsa:ꝯ cū de forma vniformiter loquatur: aīa intellectiua incipiet eē de nouo ad inceptōez sortis:ꝛ post eius interitū remanebit:ꝛ ita apud Aristo.erunt aie intellective noue a parte ante ꝛ eterne a pte post. ℣ Iterū sicut ꝙsuetudo boni cibi impedit mali digestionē:ita ꝙsuetudo mali tollit boni decoctionē:pz experiētia eoꝝ qui assueti sunt comedere venenū:vt ipemet atteſtaſ in hoc ꝓhemio:ꝛ solet induci exēplū de puella veneno nutrita:pz ēt experientia ethiopū quib⁹ boni deneganſ cibi:cū statim nostras incipiunt incolere regiones. ℣ Item.2.metha.14.scripsit ꝙsuetudinē: in legibus impedire phyam hic asserit oppositū ergo sibiipsi ꝛ veritati profecto ꝓ̄dixit:facit sīa huius ꝓhemij vt Auerroi ꝛ deus benedictus ꝛ intelligentie ꝛ xp̄iani aduersari vere possint:qui lumine supnāli penitus neglecto:via tm̄ nāli processit.polliceoꝛ ego tueri ptes cōmentatoris i his tm̄ que ptinent ad expositionē Aristo.

¶ Pro introductōe oīum eoꝝ que de motu tractanda sunt.Aduertendū ꝙ oīs mutatio aut est p se:aut p accidēs:ꝛ hec in oī est p̄dicamēto:mutatio p se est triplex:forma fluens: fluxus formemutatio formalis:forma fluēs ꝓpria regrit subiectū ens in actu:ꝛ est q̄̄titas:qualitas ꝛ vbi:forma fluens imporia est forma eleméti que successiue ꝙtinua circa subiectū ens in potentia acgritur:forma fluens iporiꝰissima est forma mixti animati:ꝛ inaiati q̄ p minima inducif:nō successiue discōtinue ꝛ interpollate:ad modū dictū a nobis primo phycoꝝ dū de minimis tractabam⁹. Mutatio p fluxu forme est successio quedā:ꝛ ē q̄̄titas ꝙtinua successiua cuius ptes copulantur ad mutatū esse:qō ita se bz i tali motu:veluti pūctus in linea:ꝛ instans in tpe:ꝛ in oī motu ē vna successio numero in qua fundaſ tpus. Mutatio formalis est passio ꝛ ē respectus mobilis vt stat sub successione ad ipm mouēs:ꝛ ab hac mutatōe formali qō moueſ denoīatur formaliter moueri: hec distinctio sumope sequētib⁹ deseruit. ℣ Sīa itaqz textus cōmenti primi ꝛ secundi stat in hoc. Tractat phs nālis de nā:ergo de motu: ergo de ꝙtinuo ꝛ infinito ꝛ loco ꝛ tpe:que omnia i motu necessario queruntur.

¶ Circa cōmētū primū.Est primitus obseruādū:qz nā fuit principiū motus ꝛ quietis: fuit necesse declarare ſm quot modos dicif principiuz: ꝛ ꝙ dicif de mā ꝛ forma: anteqz.s. determinaret de motu ꝛ accidentib⁹ motū cōcomittātib⁹:sz primū principiū māle potuit declarari añ inqsitōez de motu:nō aūt primꝰ motoꝝ:ꝛ burꝰ dicti Albertus assignat cāz dicēs:qz mā nō est principiū nisi

in quo est motus ꝛ mutatio:primus aūt motor ē
ꝑncipiū effectiuū. Dicūt moderni notitiā si ē mo
tus añcedere deteriatōez de mā:cognitionē vero
quid rei ꝑcedere tractatum de primo motore:vel
dicendū:est cōsiderationē de motu locali antepo/
nendā esse:ei que de prīo motore notitie habēda
erat:poterat aūt mā declarari esse:nō auxilio mo
tus localis:sed trāsmutatio substātialis duxit in/
tellectū nostrū in distinctissimā materie prime spe
culationē:vt prīo libro declaratū est. ¶ Est scđo
notandū:dicit cōmentator iam loquuti sumus de
prīo principio qđ est quasi mā omniū reruz natu/
raliuz:dixit quasi:(vt reor)pp celuz qđ est ens nā/
le:cuius mā transmutationibꝰ subiecta substātia
libus nō est ps:vel quasi.i.qđ hz rationē. ¶ Rur
sus:qꝛ infinitū cōtingit cōtinuo:aut est dīa eius:
accidit multotiens in diffinitione cōtinui accipe/
re infinitū:sensus est:duplex est diffinitio cōtinui
vna in via cōpositiua:ꝛ est cuius ptes copulant̄
ad terminū cōem:alia in via resolutiua:ꝛ est esse
diuisibile in infinituz:infinitū cōtingit cōtinuo:qꝛ
ponit̄ in diffinitione resolutiua:est dīa eius non
cōparādo diffinitionē resolutiuā ad cōpositiuaz:
vñ particule posite in diffinitōe data a posterio/
ri accidūt diffinitoꝰ: quatenus diffinit̄ diffinitiōe
data a priori. ¶ Et si queras:an ista diffinitio sit
nālis:esse diuisibile in infinituz:sunt q talez diffi/
nitionē p mahtematicā putent:p quā volūt nālez
intelligi:pōt teneri ꝙ sit nālis:qꝛ diuisio:potētia:
sunt motui valde ꝓpinqua:ꝛ diuisibilitas vł est
quantū ad actualez separationē:ꝛ hec celo nō cō
ceditur:vł quantū ad dessignationē. ¶ Amplius
qđ predicat̄ ꝫm qd qñ cōuertitur est diffinitio.i.
vnusquisq; terminꝰ p quē cōueniēter respondemꝰ
ad interrogationē factā p quid ꝛ cōuertat̄ est dif
finitio:ꝛ dixit multotiēs:vel qꝛ hec diffinitio:con
tinuū est diuisibile in infinitū nō fuit cōcessa apud
dicentes continuuz componi ex partibus indiui/
sibilibus:vel ꝓpter duplicem cōtinui diffinitionē
in quarū diffinitionū altera inuenit̄ infinitū:in al
tera:nō:his dictis dīaz addo inter sciaz nālem:
ꝛ sciam de nā. Scientia naturalis est q̄ habetur
lumine nāli. Scia de nā est que de rebꝰ nālibꝰ tm̄
differt. hec tñ dīa sepenumero confundit̄.

Digressio.

¶ Quia in textu quē latini exponūt tractat̄ hec
ꝓpositio:necesse est ignorato motu:ignorari nāz
operepretiū est:vt iste ꝯditiōales:si ignorat̄ motꝰ
ignorat̄ nā:ꝛ si ignorat̄ natura:ignorat̄ motus:
intelligant̄:que quidez necessarie sunt necessitate
cōsequētie:stante distributiōe ꝛ appellatōe:ꝛ est
sermo tam de mā q̄z de forma:subicit̄.n.cōpositū
motui merito māe. Est ꝛ ōis forma motiua:qua
mobile nāliter tali motu moueṫ.ꝛ quēadmoduz
ista ꝓpositio mā ꝛ forma sunt nature:est denomi
natiua:ita ꝛ ista:motus est nālis. ¶ Contra nām
esse est p se notū:g̃ sine motu cognosci pōt. ¶ So
lutio est:lz nā cognoscat̄ per motū:qꝛ tñ motū esse
est per se manifestū imediate:ideo ꝯcedit̄ nāz eē:
esse p se notū gratia motus p se noti:vel nā abso/
lute cōsideraṫ:ꝛ vt principiū:quantū ad esse:est
per se nota:nō quātuz ad diffinitionē. ¶ Rursus
argumēto applicabili argumētor:nō est possibile
aliqd moueri:ergo ignorato motu nō est necesse
ignorari nām:assumptuz deducit̄:si posset sortes
moueri localiter:augeri:alterari:posset esse i alio
loco q̄z sit:ꝛ maior:ꝛ alterius qualitatis:g̃ iste ꝓ/
positiōes erūt possibiles:sortes est vbi nō est:sor
est maior q̄z est:est ꝛ alterius qualitatis quaz sit.
¶ Solutio est.prīa ꝯña nō valet:qꝛ pōt sor moue
ri localiter:augeri:alterari:cū assignato quocū/
q; instanti hore sit verū dicere:sor moueṫ:augeṫ:
alteraṫ:(nō tñ ꝙ instās sit mensura illoꝝ motuū:ꝰ
non pōt aūt sortes esse in alio loco q̄z sit:ꝛ maior:
ꝛ alterius quālitatis:qꝛ quocūq; instāti dato nō
est verū dicere:sortes est vbi non est:est maior q̄z
est:est alterius quālitatis q̄z sit:ꝛ hec est cā ꝙ lo/
gici faciūt istas ꝓpositiones veras.possibile est
sortez ptransire:possibile est sortē moueri:ꝛ istas
falsas:possibile est sor.ptransire.a.spatiū.ꝛ pos/
sibile est sortez pertransire tanto spatio:q̄ cā his
ꝯsequentijs nō est cōsentiēdū:a:obile mpōt infini
te velociter moueri:g̃ pōt:a:infinite velociter mo
ueri:a:difforme difformiter calidū pōt eē vnifor
miter vniforme calidū:g̃ pōt:a:difformiter diffor
me calidū esse vniforme vniformit̄ calidū q̄re ꝛc̄.
¶ Circa cōmentū 2m. Auerrois prīo dicit cōti/
nuū esse ꝓpinquū substātie motus:cuius dicti rō
est:qꝛ cōtinuū est de essentia motus saltē localis:
nō sic locus ꝛ tēpus. ¶ Asserit scđo locū tp̄us ꝛ
vacuū cōia esse oībus rebus nālibus:locus ꝛ tē/
pus ꝫm veritatē:vacuū ꝫm apparentiā:cōcedāt̄
esse cōia. ¶ Postremo facit Auer. hunc librū pri
muz in quo Aristoles loquat̄ de rebꝰ nālibus:ꝛ
est verū in vł:prīo celi prīo fateṫ librū de celo pri
muz esse in quo agat̄ de rebus sensibilibꝰ:ꝛ est ve
ruz in particulari. Hec ꝓpō:cōia sunt prīo tradē
da q̄z pticularia patescā est ꝓhemio pmi physiꝭ.

¶ Tex. cōmen. 3. 4. 5.

Et incipiemus. Intendēs Ari
stoteles aperi/
re qd sit motus:prius assumit ea que ad cogno/
scendaz motus naturā ꝑcedere ꝛ quasi ꝑcurrere
videnṫ:ꝛ snīa ꝯsistit in hoc:entiū q̄daz sunt actu:
quedaz potestate:quecūq; sunt actu:aut sunt sub
stantie:aut quātitates:aut reliquoꝝ generuz aliq̄
spēs:relatiuoꝝ quedā dicunt deffectū ꝛ excessuz:
alia sunt actiua ꝛ passiua:motiuū quoq; ꝛ mobi
le mutuā inter se habent relationē:quare motus
nō erit preter res ad quas est motus:ꝛ cū ꝑdica/
mentis nihil sit cōe vniuocū:ꝛ forme substātiales
ꝛ accidētales acquirant̄ p motū:erit nomē motꝰ
analoguz ꝛ multiplex multiplicitate significatio/
nuz. Cum itaq; motus in quattuor generibꝰ ha/
beat̄:duplex in vnoquoq; genere ꝯstituit̄ motus.
¶ Circa cōmentū. 3. Est in primis aduertendū
incepit de illis q̄ ita se habent ad id qđ vult diffi/
nire quasi ꝓpositiones.i.quasi documēta ꝛ prece
pta vlia:ꝛ incepit prīo diuidere ens ꝫ actū ꝛ po
tentiaz:ꝛ sunt duo genera:suple tu:analoga:cuz
sint actus ꝛ potētia differētie que cōtingūt oībꝰ
ꝑdicamētis:prīo de aīa. 6. ꝛ eẍ actuz ꝛ potētiam
nō potest esse motus:aut nō potest nō esse mediū
inter illa. Est nāq; motus mediū quoddam inter
actū ꝛ potētiaz. ¶ Themistiꝰ per ea que actu tm̄
sunt:intelligit celum quod nequit de forma ꝛ spē
sua mutari:sed in loco mouetur. ¶ Contra diui/
ditur ens per actnm ꝛ potentiam:ꝛ ens in actu
in decem descendit predicamēta:vt ipsemet testa
tur:qñ dicit:in totū quecūq; sunt actu:aut substā
tie sunt:aut quātitates:aut qualitates ꝛc̄.ergo.
¶ Est secūdo notanduz:posuit Ari. secūdā diui/
sionez:ꝛ est ꝙ entia.s.in actu diuidunt̄ in decem
predicamēta:ꝛ per hoc vult ēt declarare ꝙ mo/
tus inuenit̄ in quattuor eoꝝ tm̄:vñ hoc nomē mo
tus potest esse institutū ad significāduz oēm mu/
tationē per quam acquirat̄ vel deperdat̄ forma
substātialis vel accidētalis:ꝛ ita cōcedit̄ motus
quattuor generibꝰ. Est ꝛ nomen motus sepe im/
posituz ad significāduz mutatōes qbus acquirū
tur vel deperdūtur forme accidētales tm̄:ꝛ hac
declaratōe conciliātur multa loca Ari. ꝛ Auer.
¶ Uerum alia insurgit ꝯdictio:prīo de anima. 6.
actus ꝛ potētia sunt differētie que oībus conce/
duntur predicamētis:ergo potētia nō auffertur
a. predicamētis:parte pñti cū diuidatur ens per
actū ꝛ potētiaz:ꝛ ens actu in decez descendat ꝑ/
dicamēta:tollitur potētia.a.rōne predicamēti:er
go. ¶ Rerspondēt moderni cōcedētes idem ha/
bere posse rōnē diuidētis ꝛ diuisi respectu eiusdē:
quēadmodū quātitas cōtinua secat̄ p quātitatē
ꝯstātez ex particulis habētibus adseinuicez po/
sitionem ꝛ per quātitatem carentem positione in
partibus:ꝛ quātitas carens positione in parti/
bus partita est in quātitatez continuā ꝛ discretā
ergo quātitas carens positione in partibus diui
dit quātitatez cōtinuaz:ꝛ diuiditur per quātita/
tem cōtinuā:ita:ens diuiditur per actū ꝛ poten/
tiam:ꝛ ens actu existens descendit in decem pre/
dicamenta:ꝛ vnūquodq; genus per actuz parti/
tur ꝛ potentiā:ens ergo actu diuiditur per predi
camenta:ꝛ illa diuidit:ꝛ hoc euenit:quando diui
sum disiunctū ex diuidētibus ñ cōuertūtur. ¶ Cō
tra si diuisio Aristotelis concedenda sit:de nullo
verificabit̄ ꝙ sit ens in actu:quin de eodez predi/
cetur terminus alicuiꝰ ꝑdicamēti:(capiendo sub/
stantiā vt est genus analogū:similiter ꝛ quātita/
tem:ꝛ qualitatē:)qꝛ vt dixi:prīo physicoꝝ.18.pri
mi predicamēti genus vniuocū est hoc nomē cor
pus tangibile:in generibus accidētiuz locātur il/
la que in his subiectātur:que directe in linea pre/
dicamenti substātie inueniunt̄. ¶ Itē tollitur ens
in potētia.a.predicamēto:ꝛ hoc ipsi nō faciūt:g̃.
¶ Neq; idez diuidētis ꝛ diuisi seruat rōnez respe
ctu eiusdez:vñ quātitatis cōtinue:alia est quāti/
tas cōtinua habens positionē in partibus:alia ē
quātitas cōtinua carens positione ptiuz:ꝛ quan
titatis carētis positione partiuz:alia est continua
alia discreta. ¶ Sunt alij qui existimāt ꝑdicamē/
tum latius ꝛ pressius capi posse:ea que actu sunt
in coordinatōe īueniunt̄ rerū actu existētiū:entia
possibilia īcoordīatōe sūt eoꝝ q̄ possibilr̄ existūt.
¶ Contra Ari. excludit ens in potētia.a.predica
mento:ipsi non:ergo: ¶ Itez. 9. methaphysice. 7.
actus ꝛ potētia sunt eiusdē generis:ergo nō mul
tiplicat̄ predicamēta respectu rerū existentium:ꝛ
possibiliū. ¶ Alij entia possibilia nō existētia tol/
lunt.a.ꝑdicamētis. ¶ Contra Actus ꝛ potentia
sunt differētie que oībus ꝯcedunt̄ predicamētis
ergo. ¶ Itez. 9. methaphysice. 7. hoc nomen ens
non dicit̄ simpliciter apud vulgus de eo qđ est in
potētia:ꝛ si sit in anima tm̄:ergo intēdit apud do
ctos hoc nomen ens ꝑdicari de eo qđ est in potē/
tia. ¶ Quare soluo aliter:ens actu accipit̄ duplr̄
ꝛ ꝓ forma vel includēte formā:vel ꝓ eo qđ hz eē
actuale:ens ī potētia sumit̄ vł ꝓ pura potētia vł
ꝓ eo qđ hz eē potētiale:ꝛ ita tollunt̄ ꝯdictōes:po
tentia.n.materie illa est que.a.ꝑdicamēto substā
tie excludit̄:qđ aūt hz esse potentiale in ꝑdicamē
to collocat̄. ¶ Est tertio sciēdum:tres sunt modi
relatiuoꝝ. 5. methaphysice. 20. primus est p mo/
duz numeri ꝛ vnius:numeri:si rō fundandi ꝛ ter
minādi fuerint distincte:vnius:si eedem:idētitas:
similitudo:equalitas. sunt relatōes p modū vniꝰ:
differētia:dissimilitudo:inequalitas p moduz nu/
meri:secūdus modus est p moduz actionis ꝛ pas
sionis:tertius mensure ꝛ mensurati:ꝛ qꝛ agēs nō
est mensura passi:nec ꝯ:ideo nō fecit Aristote/
les mentionez de tertio mō relatiuoꝝ:sed qꝛ in oī
motu agens superat passuz:iccirco de hac dixit:
ꝛ subiungit Auerrois:ꝛ induxit hoc ad declarā
dum ꝙ motus est actio motoris:que snīa vera est
capiēdo actionē pro re acta:vel sensus est.i.motꝰ

est id qđ cõsequit̃ ad actionẽ motoris:paulopost
notãter dicit rem motã:quasi differẽtiã motus:
qꝛ res mota nõ est pars motus:ſꝫ eius ſubiectũ.
Iterũ dicit:⁊ intendit relatiuũ qđ inuenit̃ in pre/
dicamẽto agere ⁊ pati.i.paternitas ⁊ filiatio re/
quirunt actionẽ ⁊ paſſionẽ ſi fundari debeant in
patre:⁊ terminari ad filiũ:ſeu potentiã paſſiuã
filij. ¶ Poſtremo attendendũ eſt:⁊ dixit:⁊ vni/
uerſaliter ꝺm mouens ⁊ motũ:qꝛ mouens ⁊ mo/
tum ſunt perfectiora q̃ agens ⁊ patiens:cũ om
ne agens ſit mouens:⁊ nõ conuertit̃:exponũt mo
derni dicentes:mouẽs eſſe ꝑfectius agente:qꝛ ꝑ/
mũ mouens deus.ſ.ꝑfectius eſt p̄rio agẽte.ſ.ce
lo:tñ mouẽs vt comunius ẽ iꝑfectiꝰ. ¶ Cõtra nõ
ſatiſfaciunt cõmentatori aſſerenti mouẽs eſſe ꝑfe
ctius:quia cõius. ¶ Quare cõmentũ eſt deprau a
tum:⁊ ſic legi dꝫ:qꝛ mouens ⁊ motũ ſunt priora
q̃ agens ⁊ patiens:⁊ ita tolluntur difficultates:
hec de cõmento tertio.
¶ Circa cõmentũ 4m. In primis attendẽdũ eſt:
nõ inuenit̃ motus extra decem p̄dicamẽta.i.non
inuenit̃ motus in aliquo ꝙ ſit extra decem p̄dica
menta:⁊ dꝫ motus eſſe in varijs predicamẽtis ac
cipiendo mutationẽ pro forma fluente:⁊ ſubiun/
git iſtam ꝯñam:motus eſt in moto:⁊ motũ eſt in
pluribus vno p̄dicamẽto:ergo motus eſt in plu/
ribus vno p̄dicamẽto. ¶ Dicũt moderni cõmẽta
tores ꝑ motũ intelligere rem acquiſitã ꝑ motũ:
non ipſũ mobile. ¶ Contra nihil eſt in ſeipſo.4.
phyſicoꝝ.26. ¶ Alij intelligũt mobile formaliter
ſumptũ. ¶ Contra illud nõ eſt in p̄dicamento:cũ
ſit aggregatũ ꝑ accidens. ¶ Quare dicendũ eſt
motũ eſſe in moto.i.eſſe in eo p̄dicamẽto in quo
eſt forma ad quã eſt motus:⁊ talis forma poteſt
vocari mota:rudiuſcule tñ.5.phyſicoꝝ.5. ¶ Se/
cundo obſeruãdũ:format̃ ab Auerroi iſta ꝯña:
ſi motus eſſet in aliquo vno p̄dicamẽto:illud eſſꝫ
cõe vniuocũ oĩbus in quibus eſt motus:ſed nul/
lum eſt tale.3.methaphyſice.10.12.methaphyſi/
ce.22.23.ergo:nã enĩ vna nõ p̄t decurrere per
diuerſa p̄dicamẽta:oẽs.n.ſpecies motꝰ:aut eẽnt
in eodẽ predicamẽto:vel motus eſſet in diuerſis:
⁊ eſſet genus vnũ:que oĩa cõſtat eſſe abſurda:af/
firmat ⁊ Auer.hac ꝑte genus analogũ in diffi
nitione analoga inueniri poſſe:vt ẽt dicebat̃.2.đ
anima.30.3.de anima.5.⁊ hec eſt cã ꝙ ſoleo dice
re:nõ eſſe tantã obiecti vnitatẽ:quãta eſt ſcientie:
eadem.n.ſcientia eſt corruptibili ⁊ incorruptibili
2.phyſicoꝝ.71.quibus tñ nihil eſt cõe vniuocũ:
10.methaᵉ vltio. Predicamẽta nãqꝫ qꝛ nec in mã
cõueniũt: nec in forma:ipſis:nihil ẽ vniuocũ cõe:
rebꝰ ãt vniꝰ coordinatõis qꝛ ꝓpria potẽtia corñ
det:(actꝰ.n.⁊ potẽtia ſunt p̄ncipia oĩũ p̄dicamẽ
toꝝ proportionabilr̃.12.methaphyſice.26) illis
aliquod nomen vniuocũ concedi poteſt.

Digreſſio Auerrois.

¶ Eſt aduertẽdũ ꝙ digreſſio Auer.tẽdit ad h:
quo mõ motꝰ eſt in pluribꝰ p̄dicamẽtis:cũ ſit in
p̄dicamẽto paſſionis:vt pꝫ ab Ari.i capꝰ de age
re ⁊ pati calefieri.n.eſt in genere paſſionis:⁊ eſt
motus ꝺm hoc itaqꝫ aut nõ debemꝰ cõputare p̄di
camentũ paſſionis:diſtinctũ.ſ.ab alijs:aut nõ de/
bemꝰ dicere ipſũ inueniri in pluribꝰ vno p̄dica/
mẽto:imo ĩ vno tñ p̄dicamẽto. ¶ Solutio Auer.
eſt.motus ꝺꝫ ꝙ nõ differt a ꝑfectõe ad quã vadit
niſi ꝺm magis ⁊ minꝰ:neceſſe eſt vt ſit de genere
illius ꝑfectõis motꝰ.n.nihil aliđ ẽ q̃ ꝯnãtio ꝑtis
poſt aliã illiꝰ ꝑfectõis ad q̃ tẽdit motꝰ:donec ꝑ/
ficiat̃ ⁊ fit in actu:vñ neceſſe eſt vt motꝰ qui eſt in
ſb̃a inueniat̃ in gñe ſb̃e:⁊ q eſt in quãtitate in gñe
quãtitatis:⁊ ſimilr̃ q eſt in vbi:⁊ q̃litate.i.motus
ꝺm mãm eſt ip̃a forma fluens:que p̄rio diminuta
poſtea ꝯpleta ĩuenit̃:vbi:quãtitas:⁊ q̃litas ſunt
forme fluẽtes ꝓprijſſime:qꝛ acq̃runt̃ circa ſubie/
ctũ ens actu:forme elemẽtoꝝ ⁊ mixtoꝝ fluũt latiꝰ
cũ mãe prime imediate adueniãt:⁊ ꝯnãtões ſunt
ſucceſſiue:vel continue:vel interpollate:vel rõne
alteratõis p̄cedẽtis:⁊ ita motꝰ ꝓ forma fluẽte in
4or generibꝰ collocat̃. ¶ Proſequit̃ cõmentator
dicẽs:ꝺm aũt ꝙ eſt via ad ꝑfectionẽ q̃ eſt alia ab
ipſa ꝑfectõe:neceſſe eſt vt ſit genus ꝑ ſe:via.n.ad
rẽ eſt aliud ab ipſa re:⁊ ꝺm hoc fuit poſitũ p̄di/
camentũ ꝑ ſe.i.motꝰ ꝺm formã eſt id.a.quo aliqđ
denominat̃ formalr̃ moueri:motu.n.aliqđ dꝫ mo
ueri formalr̃:(eſt.n.p̄ceptũ vl̃e:cõcretũ quodcũ/
qꝫ eſſe cõcretũ abſtracto:) ⁊ cũ paſſio vt eſt p̄di/
camẽtũ ſit aliud.a.forma fluẽte:infero correlarie
caliditatẽ fluentẽ vt in aqua ſuſcipit̃ non eſſe paſ/
ſionẽ:vt paſſio eſt ſextum p̄dicamentũ:⁊ addit
Auer.iſte modus accipiẽdi motũ formalr̃ eſt fa/
moſior:ille aũt eſt verior. ¶ Et ſi quiſpiã dicat:ꝯ
motꝰ vt eſt paſſio eſt motus ꝺm formã:motus pro
forma fluente eſt motus ꝺm mãã:g̃ ille verior:iſte
nõ ita verus motus iudicabit̃. ¶ Solutio eſt.iſte
terminꝰ motꝰ ſignificat paſſionẽ tanq̃ ſignificatũ
p̄ncipale:ĩportat formã fluẽtẽ tanq̃ ſignificatũ
ꝑfectũ:⁊ ita iſte modus ẽ famoſior.i.p̄cipalior:
ille eſt verior.i.ꝑfectior:ĩ noĩbus.n.ſb̃arũ nãlium
ꝯſentiũt ſigm p̄ncipale ⁊ ꝑfectũ:minime in ꝯcretĩ
accidẽtalibꝰ:vt dixi.2.phyſi.11.his dictis cõmẽ
tatoris addo ꝙ lꝫ ipſe poſuerit nũc duos modos
accipiẽdi motũ:repit̃ tñ motus q̃ eſt quantitas ꝑ
ſe ſucceſſiua:cuius ꝑtes copulant̃ ad mutatũ eſſe:
⁊ moueor hoc fundamẽto:tp̃us fundat̃ ĩ motu:ñ
pro forma fluẽte:nõ pro paſſione:g̃ in motu cuiꝰ
ꝑtes copulant̃ ad terminũ cõe:⁊ apud me:talis
motus vocat̃ motus ꝓ fluxu forme:⁊ eſt ipſa ſuc
ceſſio

ceſſio:in qua ſubiectat̃ tẽpus:vñ magnitudo:mo
tus:⁊ tp̃us ſunt q̃titates ꝯtinue:q̃ ita ſe habẽt:
magnitudo ꝓpriã hꝫ diuiſibilitatẽ ⁊ cõtinuitatẽ:
motꝰ ⁊ tp̃s diuidunt̃ ad diuiſionẽ magnitudis:
ſꝫ ꝓp̃as hñt ꝯtinuitates:ꝑtes tp̃is ad inſtãs:ꝑtes
motus ad mutatũ eẽ copulant̃:h de cõmẽto.4.
¶ Circa comen.5m. Eſt primitus obſeruãdũ:h
nomẽ motus eſt ambiguũ:qꝛ motus inuenitur in
vno quoqꝫ quattuor generũ duobꝰ modis:cũ g̃
in motibꝰ vnius generis ſit ordo vilioris ⁊ nobi/
lioris:erit in motu analogia. ¶ Cõtra:ſi rõ hec cõ
cluderet in motu analogiã excludentẽ vniuoca/
tionẽ:nullũ genus inueniret̃ vniuocũ. qꝛ ſub ge/
nere quouis ſunt ſpecies quaꝝ vna eſt ꝑfectior:
altera eſſentialr̃:ſp̃ẽs.n.ſunt vt numeri:vñ analo
gia ꝑfecti ad iꝑfectũ nõ tollit rõẽ generis ⁊ vni/
uocatõis:ſꝫ ea q̃ eſt cãe ad cauſatũ vniuocationẽ
nullatenus ꝑmittit. ¶ Solutio eſt: in genere vni/
uoco non eſt ordo perfecti ⁊ imperfecti ꝺm nãm ge
neris: at in motibus vnius generis eſt ordo ꝺm
nãm motꝰ:vñ oĩbus generatõibꝰ hoc nomẽ gene
ratio eſt nomẽ vniuocũ:generatõibꝰ aũt ⁊ corru
ptionibꝰ nihil inuenit̃ vniuocũ:hoc.n.nomẽ trãſ/
mutatio ſb̃alis ĩportat generatões ⁊ corruptões
⁊ p̄rio ꝯnãtões:cũ agẽtia nãlia generare ꝓcurẽt
ꝑ ſe p̄rio:deſtruere nõ niſi ꝑ accidẽs. Silr̃ ly trãſ
mutatio in qualitate deſignat omnes mutatões
quibꝰ acq̃runt̃ ⁊ deperdunt̃ qualitates: ⁊ primo
eas quibꝰ acquirunt̃: Augmẽtatões quoqꝫ p̄rio
ſig̃t hoc nomẽ trãſmutatio in q̃titate : ſecũdario
⁊ ꝑ accñs diminutiones:vñ lꝫ q̃titas nõ ꝯrietur
q̃titati:tñ vt minor ex maiori hꝫ oppoſitũ modũ
eſſendi ⁊ iꝑfectiorẽ q̃ maior ex miori: ſaluatur
in q̃titate motus. Motus itẽ localis recti:motꝰ
a. medio eſt primũ analogatũ:qꝛ eſſe ſupius p̄t
vocari forma:qꝛ ꝯtinet.4.c.35.motus ad mediũ
eſt ſecũdariũ analogatũ:cũ eſſe inferius hẽat rõ/
nem mãe:qꝛ ꝯtinet̃:⁊ nulla fit hic mẽtio de motu
celi:nõ qꝛ nõ ſit nãlis:ſꝫ qꝛ oẽ mutatũ eſſe motus
celi ẽ ꝯtinuatiuũ:iõ nõ dꝫ iure appellari celũ ĩ po
tentia ad motũ:neqꝫ ad terminũ motus. Et nobi
litas motuũ attendit̃ (ſi ſunt eiuſdẽ generis) pe/
nes terminos ad quos tẽdũt:(ſi ſint alterius ge/
neris) penes ſubiectũ ⁊ finẽ:motꝰ.n.celi ceteris
eſt p̄ſtãtior nõ obſtãte ꝙ vbi ſit iꝑfectiꝰ formis
ad q̃s tendũt alie mutatões. ¶ Eſt ſcđo attenm
Auer.põderat an vltimũ exẽplũ ſit de motu lo/
cali:an de generatõe:ſi eſt exẽplũ de motu locali:
differt a primo:qꝛ in p̄rio oñdit̃ ordo ꝑfectõis ex
ꝑte termini:in 2o ex ꝑte mobilis: Si eſt exẽplũ de
generatõe:nũc dat exẽplũ:⁊ prius nõ dedit: ſed
cãm aſſignauit:cur vnũ ſit ꝑfectiꝰ altero:qꝛ vnũ
tendit ad formã:aliud ad priuationẽ: cõcludit̃ g̃
ꝑñti parte tot eſſe ſp̃ẽs motus:quot reꝝ motaꝝ:
duas.ſ.in vno quoqꝫ p̄dicamẽto:lꝫ motus ad op
poſita in qualitate vnũ tñ nomẽ hẽat:vt.5.phy/
coꝝ.18.declarabitur:

Digreſſio prima.

¶ Quia queſtio ſi eſt:añcedit q̃õẽ qđ rei. Du/
bitat̃ nunqđ hec ꝓpõ:motus ẽ:ſit vera: in ꝑmis
vꝫ ꝙ nõ. ¶ Tũ qꝛ:motus eſt:g̃ aliquãtus motus
eſt:g̃ tñ tp̃s eſt:g̃ q̃libet tp̃s eſt:g̃ totũ tp̃s eter
nũ eſt:g̃ diluuiũ:ceſar:⁊ antexp̃s ſunt:ꝯñs eſt fal
ſũ:g̃ oĩa añcedẽtia. ¶ Tũ qꝛ:motus nõ eſt in in/
ſtanti:cũ nõ ſit finitus ⁊ ſucceſſiuus in inſtanti:g̃
motus nõ eſt. ¶ Tũ qꝛ:equalis magnitudo ꝑtrã/
ſibit̃.a. potẽtia:vt.8.⁊ vt nouẽ:paritate ꝺuata:ſi
aliqđ moueri poſſꝫ ꝑtrãſeat potẽtia vt.2. ſpaciũ
pedale hac hora:g̃ potẽtia vt 4or trãſibit bipeda
le:g̃ potẽtia vt.8.tripedale:⁊ ſi potẽtia vt.2. trã
ſeat pedale:potẽtia vt.3.trãſibit pedale cũ dimi
dio:g̃ potẽtia vt nouẽ eodẽ tp̃e tripedalẽ ꝑcur/
ret magnitudinẽ:tenẽt iſte ꝯñe:hoc fundamẽto:
velocitas motuũ inſequit̃ ꝓportionẽ ꝓportionũ
potentiaꝝ motiuaꝝ ſupra ſuas reſiſtẽtias. ¶ Tũ
qꝛ ſi poſſet aliqđ moueri localr̃:g̃ ſtaret duo mo/
bilia equali tp̃e ſpatia trãſire equalia:⁊ vnũ illo/
rum ꝯtinue velotius altero mouebit̃.nã ſint due
virgule ſolẽ reſpiciẽtes oriẽtalẽ poſt q̃s vmbre
inueniãtur eq̃les:⁊ tp̃e quo ſol accedit ad zenith
ꝯdenſet̃ vna ad ſubduplũ:alia nullatenꝰ varia/
ta:⁊ ſint.a.⁊.b.duo mobilia ĩ cuſpidibꝰ vmbraꝝ:
que quidẽ ſuis motibꝰ illas vmbras ꝯcomittent̃:
tunc illa mobilia eq̃liter .a.virgulis diſtãtia eq̃li
tp̃e eas tangẽt:qñ.ſ.ſol erit virgulis ſuppoſitꝰ di
recte:g̃ ſpatia eq̃lia erũt ꝑtrãſita:tñ imẽte poſt h
vnũ illoꝝ minꝰ diſtabit a ſua virgula q̃ reliquũ:
g̃ vnũ illoꝝ ꝯtinue velocius mouebit̃ alio:h pau/
ca argumẽta induxi ad excitãdũ ĩgenia vr̃a.
¶ Ad oppoſitũ arguit̃:celũ mouet̃:g̃ motus ẽ:
⁊ huic ꝑti ꝯſentiunt oẽs ꝓbatiſſimi auctores:vñ
palã eſt ꝙ ipſius motus dat̃ vltimũ ꝙ nõ:⁊ ꝑmũ
ꝙ nõ:⁊ ꝙ ſi ſit aliq̃s motus ꝯtinuꝰ:opus eſt vt ſit
talis rõne mutati eſſe partes motus ꝯtinuantis.
¶ Neqꝫ prima rõ ꝯcludit:lꝫ.n.oẽ tp̃s ſit ad eſſe
inſtantis copulãtis ꝑtes tp̃is:nõ tñ q̃libꝫ ꝑs tp̃is
eſt. ¶ Ad ſcđam dꝫ cõiter: motus finitꝰ ⁊ ſucceſ/
ſiuus eſt in inſtãti:motꝰ nõ eſt finitꝰ ⁊ ſucceſſiuus
in inſtãti. ¶ Cõtra:ſi motus finitus eſſꝫ in inſtãti:
inſtans eſſet menſura illius motus. Quare ẽ di/
cẽdũ hãc ꝓpõnẽ:motꝰ eſt:ꝓ inſtãti:nõ in inſtãti
verificari. ¶ Ad tertiã:volunt aliq̃ ꝙ ſi potentia
vt.2.trãſeat ſpaciũ pedale:⁊ potentia vt q̃ttuor
bipedale:potẽtiã vt.8.trãſire tripedale:⁊ falſũ
eſt:qꝛ quadrupedale neceſſario trãſibit:cũ talis
ſit ꝓportio magnitudĩs q̃drupedalis ad peda/
lẽ:qualis ẽ.8.ad.2.⁊ ita ſeruet̃ talis ordo inter

magnitudines ptrāsitas:q̄lis est inter potētias: ⁊ ꝓportões potētiaꝝ. ℣ Ad quartā:mobile ise/quens vmbrā virgule ꝙdēsate ꝙtinue plus spatij ptransit:⁊ tñ ꝙtinue tardi⁹ mouebit vsq; in finez tpis:⁊ solet ꝙcedi:nullū illoꝝ ꝙtinue velotius al/tero moueri:⁊ ꝙtinue alterū altero velocius mo/ueri:quare ⁊c̄.

Digressio secūda.

¶ Quia patefactū est motū ꝑ forma fluente in quattuoꝝ tm̄ ꝑdicamētis inueniri:ꝓfundius tñ de nā mot⁹ est disserēdū ⁊ a subita mutatõe exoꝝ diamur:de qua noiales affirmāt istam ꝓpõnez. Mutatio momētanea nõ est aliq̄ res ſm se totā distincta ab oī re pmanēte:qñ.n.mā mutatur ad formā q̄z ꝓius nõ habuit:generatio ſbalis ẽ illa forma acqsita. Et cuz aer illuminaf nihil in aere ponif nisi luxin fauorē cuius opinionis sunt iste rões:illuminatio qua aer ſubito illuminari de/nominaf:si ab aere:⁊ lumine distinguaf:aut erit ſubstātia:aut q̄ztitas ⁊ sic de aliis:sed nullū boꝝ est:g̃. ℣ Iteꝝ ſubita illa mutatio:cū duret tm̄ ꝑ in/stans:in instāti:simul generaref atq; corrūperef: ꝙstat aūt hoc esse falsum:cū inter generationē ⁊ corruptionē alicui⁹ semp mediet tps necessario. ℣ Preterea in tpe finito essent infinite res gene/rate ⁊ corrupte:quaꝝ nulla est ps alteri⁹:cū alia faciēs vnū:qō ꝙstat eē ipossibile. ℣ Rursus si sic esset ordo inter generationē ⁊ formā acquisitā:ñ est dicenduz q̄ generatio sit ꝓioꝝ tpe forma:non ꝓioꝝ nā:qz nõ repugnaret gnātōi esse sine forma nec forma est ꝓioꝝ gnātõe:tpe ⁊ nā: neq; sunt si/mul simultate nāe:qz nõ sunt eiusdē ꝑdicamenti. ℣ Iteꝝ bꝫet generatio rōe sui terminos a quo ⁊ ad quē:g̃ in instāti esset priuatio forme:⁊ for/ma simul: ℣ Postremo si sic:mutatōis esset mu/tatio in infinitū:sicut.n.ſubiectū bñdo actu aliq̄z rem pmanētē quā añ nõ habuit ē mutatū:ita ba/bendo actu rē illā q̄ dz mutatio quā ꝓius nõ ba/buit:est ſm illā ⁊ ad illā mutatū:q̄ bz formaſr in se mutationē qua formaſr est mutatū ad ꝓimaz mutationē:⁊ sic deinceps in infinitū:vel oz dicere q̄ est mutatū ad aliquā entitatē absq; mutatiõe distincta ab illa entitate:qua fit mutatū ad ipaz: cū itaq; frustra fiat ꝑ plura q̄ põt fieri per pau/cioza:nõ opus ẽ ponere qñ mā mutaf ad formaz aliquā rē ꝑter agēs:mām ⁊ formā. ¶ Cõtra:ge/neratio instātanea est idiuisibilis ⁊ inextēsa:for/ma acquisita diuisibilis ⁊ extēsa:g̃. ℣ Soluūt di/centes:mutatio est indiuisibilis.i.qñ aliqd muta/tur acqrēdo vel deperdēdo aliqd:indiuisibiliter acqrit vel depdit illud. ℣ Secundo ꝑ mutatiõez forma acquirif:ꝑ formā forma nõ acqrif: ergo. ℣ Solutio est ꝑ mutationē acquirif forma.i. qñ aliqd mutaf:acqrit formā. ℣ Tertio mutatio est in instāti ⁊ mēsuraf instāti:res pmanens mensu/raf tpe:g̃. ℣ Solutio est:mutatio est in instanti.i. qñ aliqd mutaf:in instāti mutaf:⁊ nõ successiue: illuminatio aeris est in instāti.i. aer nõ illuminaf successiue. ℣ Quarto mutatio cessat qñ res defi/nit mutari:forma non cessat:g̃. ℣ Solutio ẽ:mu/tatio cessat:nõ manet:euanescit.i.mutabile cessat mutari:ñ mutaf:definit mutari:⁊ ad hos sensus reducūt noiales ꝓpões Ari. ⁊ Auer. ⁊ lz als defenderim istā opi. Teneo tñ ad mentez Auer. ꝙ generatio formaliter fit passio.a.qua genera/bile denoiatur formaſr generari: generatio ꝓ forma fluente est ipsa forma ſbalis:q̄ quidē fluit vel merito sui:vel merito dispositionū facientiuz ꝑ forma:cū ergo generatio vt est via fit aliud ab ipsa forma acqsita ꝑ generationē: ergo noiales nõ plene satisfaciūt Auerroi ꝙcedēti generatio/nem vt est passio aliud eē ab ipsa forma acqsita. ¶ Neq; rões eoꝝ demõſtrāt. Ad primā: illu/minatio ẽ passio:⁊ vt sic reipsa a termino differt. ℣ Ad scōam:nõ incōuenit idez in ſstāti generari ⁊ corrūpi ꝑ positionē de pñti:patet de instāti qō simul icipit ⁊ definit esse ꝑ primū ꝙ sic:⁊ vltimū ꝙ sic. ℣ Ad tertiā:nõ incōuenit in tpe finito infi/nita esse in potētia.ſ.⁊ nõ actu. ℣ Ad quartā ge/neratio est ꝓioꝝ via originis forma:forma aūt ẽ ꝓioꝝ generatiõe:⁊ nā ⁊ pfectõe. ℣ Ad qntā:ter/mini generatōis sunt imediati:qz inter ſstans in/ductōis forme:⁊ tps mensurans ꝙuatiõez forme nihil mediat. ℣ Ultima rō soluif:qz ad mutatõez nõ est mutatio:sed est ipsa id quo aliqd formaſr mutatur:quare ⁊c̄.

Digressio tertia.

¶ Supra actū est de mutatõe subita.i. genera/tione ⁊ illumiatõe:nūc de augmētatõe ⁊ altera/tione est tractādū. primo ſm noiales,scōo ſm cō mentatorē. Prima ꝓpō nominaliū est:mot⁹ nō est alia res a reb⁹ pmanētib⁹:qz si sic,motus cō/poneref ex non entib⁹:vnde aliqd dealbaf:cale/fit:si ꝙtinue acqrat ptes calozis ⁊ albedinis sine quiete media:neq; ibi est aliqd ꝑter res pmanen tes:huic ſnie fauet Ari.textu cōmēti.6. motus ẽ actus entis in potētia ſm ꝙ in potētia:hoc ẽ:qñ aliqd mouef:actu bz aliqd ⁊ est i potētia ad aliō fauet ⁊ Auer. motus ẽ acqsitio ptis post partez perfectiōis ad quā vadit:cū est:qñ aliqd mouef: acqrit ptē vnā post aliā:quousq; veniat ad aliā: post quā aliā acqrit:⁊ qñ pipatetici dicunt:mo/tus est quidā fluxus:intelligūt ꝙ qñ aliqd moue tur:ꝙtinue fluit.i. ꝙtinue aliqd acqrit vel depdit. motus ẽ successiu⁹.i. qñ aliqd mouef: nõ acqrit vel depdit illud qō acqrit vel deperdit simul sed successiue

successiue:motus est velox vel tardus.i.qñ aliqd mouef:tarde vel velociter mouef:mot⁹ bz ꝓius ⁊ posteri⁹.i.qñ aliqd mouef:ꝓius acqrit vnam ptez ⁊ posterius aliā. ¶ Scōa ꝓpositio:augmē tatio nō distinguif.a.qūtitate que acquirif:si.n. augmētatio esset res distincta.a.qūtitate ꝑ quā auget viuens:nō creſceret viuens si absq; re illa tertia:qūtitas illi ſubiecto acqreref:qō tñ ꝙstat esse falsuz.illo.n.posito nō est dubiū ꝙ illud fieret maius ⁊ augeref:vñ qñ aliqd rarefit:non acqrif rarefactio:nisi locus tm̄:qz ptes dilatanf:⁊ exten dunf:⁊ fiunt magis distātes ⁊ occupātes maio/rem locū q̄z ꝓius:⁊ ꝑ ꝙn maiorē locū acqrunt: nō tñ rarefactio est mot⁹ localis:qz qñ aliqd mo/uetur localr:vt sic:nō oz ꝙ illud sit maioris vl mi noris qūtitatis:lz nāq; rarefactū occupet maio rem locū q̄z ꝓius ⁊ habeat maiorē qūtitatē:nō tñ bz aliam qūtitatez q̄z ꝓius:veluti iste bō est maior q̄z ꝓius fuit:tñ nō est alius:augmētatio āt que fit ꝑ additionē māe ſm ipsos nō differt gña/tione:ꝑ q̄z fit noua ps viuentis. ¶ Tertia ꝓpō: alteratio nō distinguif a qlitate q̄ acqrit vel dep/ditur:qz si sic:ad vnū terminū numero essent duo motus distincti spē:vt due alteratões ad eādē qli tatē:ad qualitates aūt de tertia spē est soluz vera alteratio:hec noiales sentiūt.

¶ Auerrois ⁊ Albert⁹ magn⁹ arbitranf motuz formaſr eē passionē:motū ꝓ fluxu eē qūtitatē ꝙtinuā successiuā cuius ptes copulanf ad mutatū eē indiuisibile in motu:ad hoc.n.ꝙ aliqō totū suc cessiuū sit:sufficit aliqd eius indiuisibile eē:cōsiſr de augmētatõe ⁊ alteratõe distinguaf:cōstat aūt augmētationē ⁊ alteratiõez in his significatōib⁹ ⁊.a.mobili ⁊.a.forma acqsita re ipsa distare:vñ cū noiales capiāt motū soluz ꝓ forma fluēte nō satiff acūt(vt visuz ẽ)cōmētatori. ℣ Neq; rō eoꝝ ad primā ꝙclusionē ꝙcludit:cū nō sit incōueniens aliqd cōponi ex nō entibus. ℣ Ad rōnem ꝑ scōa ꝙclusiõe dico ꝙ ipossibile est alicui subiecto quāti tatez maioꝝ acqri sine augmētatiõe formaſr vel fundamāſr:subiectū.n.denoiaf formaſr augmē tari augmētatõe. ℣ Ad rōnez tertie ꝓpōnis:non incōuenit duas alteratões alteri⁹ rōnis tendē ad eandē terminū numero:vñ ꝙcludēduz est in motu quasdaz ptes ſm pri⁹ ⁊ posterius:quasdā ſm ex/tensionez:nōnullas ſm intensionē:hec de augmē tatione ⁊ alteratione.

Digressio quarta.

¶ De motu locali videdū est qd ꝑ ipsuz acqraf ꝑtermitto diuisiones mot⁹ localis:cū aliqs sit nā/lis ⁊ simplex ⁊ ꝓpositi⁹:aliqs violētus vt ipulsio: tractio:vectio:vertigo:expulsio. ℣ Possunt oīa corpa ⁊ celestia ⁊ ſubcelestia moueri motu locali nisi impediant ꝓp defectuz mouētis:mā quoq;:⁊ forma cōstituta ineē ꝑ mām mouef localr:motis n.nobis mouenf oīa que sunt in nobis:qō verum est de motu locali:nō de alteratõe:lz.n.aliqō ſub/iectū sit receptiuū q̄litatis:nō tñ oz oīa que sunt in ipso esse receptiua illius qualitatis. ℣ Existimant multi oīa mota localr ꝓeter vltimā speraz alias ꝙtinētez nō acqrere aliquā rem sibi inherētez:sed tm̄ locuz ambientē:mota motu recto mutāt locuz ſm mām:mota circulariter mutāt locū ſm formā: si.n.in mobili acqreref aliqua entitas:aut illa eēt absoluta:⁊ hoc nō:aut respectiua:⁊ ita ad respe/ctū esset mot⁹:ꝯ.5.phyſi⁹.10.⁊ qz mobile ꝑ motuz localē nō acqrit nisi locū:cuz acqrat vbi:locus ⁊ vbi sunt idē:vñ apud ipos locus:ſupficies:⁊ vbi sunt vnū ⁊ idez re rōne ſoluz distincta:⁊ hac via: ꝑdicamētū vbi est absolutū:aliter nō cōcluderet rō Auer.ꝯ Auicēnā.6.phyſi⁹.8ꝯ.dicentē ad sitū eē motū:ad relationē nō est mot⁹:situs est relatio: g̃: in fauorē huius opinionis est Auer.5.metha⁹. 28.ſm ꝙ locus bz locatū est ꝑdicamētū vbi:item moueri ad vbi ⁊ moueri ad locū essent distincti mo tus. ℣ Volo āt ego ad intētionē Auer. ꝑdicamē/tuz vbi eē respectiuū:locū ⁊ vbi re differre:at loc⁹ ⁊ ſupficies penes mēſurare intrinsece vel extrin/sece in ꝑdicamentis distingunf:vbi vel est locatio passiua:vel respect⁹ ibi fundat⁹:per vbi aliqd dz absolute esse in loco:ꝑ sitū vero denominaf aliqd esse in loco sic vel sic:⁊ hac lege ſaluo motū localē esse ad vbi ⁊ nō ad sitū:ꝙ vbi necessario ⁊ inſepa rabilr cōcomitaf:⁊ ita rō Auer. cōcludit ꝯ Avi/cēnaz nō ꝯ ipsuz:ad relationē.n.cōsequētez aliud nō est motus ꝑ se:situs insequif vbi:ſiō ⁊c̄. ℣ Con tra hāc determinationē arguif:si locatio passiua est in ꝑdicaméto vbi:ī quo gñe erit locatio actiua si erūt eiusdē ꝑdicaméti:qz sunt respect⁹ mutui:g̃ actio ⁊ passio cū sint respect⁹ mutui in eodē ꝑdi/caméto locabunf:⁊ ita nō erūt decez ꝑdicaméta: si sunt alterius ⁊ alteri⁹ generis:plura erūt gene ra q̄z decez:esset cōsiderādū cur actio ⁊ passio re/spect⁹ mutui duo ꝙstituāt ꝑdicaméta:qñ actiuū ⁊ passiuū:vnū tm̄:vbi fiſr actiuū ⁊ passiuū:⁊ ita de alijs:verū hoc alijs explicādū relinquo:ſz dico in pñtiaruz respect⁹ mutuos ꝑ modū actus primi in eodē genere collocari:respect⁹ vero mutuos per modū actus secūdi varia cōstituere ꝑdicaméta:ō motib⁹ itaq; fortassis plura dixim⁹ q̄z erat neče.

¶ Ex.cōmēti.6.7.8.9.10.11.

Et vnūquodq; istoruz

generū. Snia gnālis ſtat:vt exēplis ⁊ rōnib⁹ de/claref motū esse actū entis in potētia ſm ꝙ in po/

tentia:est enīz motus actus alicuius:vt illud tale est in potentia ad acquirendum aliquam formaz: ⁊ terminū ipsius motus:

¶ Circa cōmētuz 6ᵐ. Est prīo aduertēdū:vnū/quodqz 4ᵒʳ generū motus.i.genera in gbus inuenitur motus diuidunt in potētiā ⁊ actū:qm̄ vnū/quodqz eoz qnqz est in potētia:qnqz est in actu: ⁊ dicit Themistiꝰ vnūqōqz genuꝰ particeps esse: tum actus:tuz ptātis:⁊ supra textu cōmenti tertij remouebat potētia pura.a.pdicamētis:hic capitur potētia prō eo qō hz eē potētiale:vñ si de aliq̄ existēte in actu:veruz sit dicere q sit in tali pdicamento:⁊ ō eodez potente existere potētia logicali verificabit idez pdicamētuz. ¶ Est secūdo notā duz:Auer.formal istam qñam:motus est pfectio rei mote:nō ꝺm q est in actu:g̃ ꝺm q est in potentia:q̄ tz hoc fundaméto:diuisio entis p actū ⁊ potentiā est p imediata:⁊ euacuat totū:⁊ subiungit Auer.istā pticulā:ꝺm q in potētia eē additaz:qz oē motū hz duas pfectōes:vnā p quā est in actu: anteq̄z moueaf:alterā p quam est in potētia:ex q̄ dicto colligif:vel q gnātio nō est actus rei mote: qz mā prīa gnātioni subiecta nō hz duas pfectiones:⁊ ita exemplū Ari.erit inductū de gnātione nō vt ita sit:sed vt assentiāt q addiscūt:vel est dicendū mām dici posse in actu rōne dispositionū: in potētia:ad formā capescēdaz:in tali itaq̄ motus explanatōe ponif actus.i.forma fluens:ponitur potētia receptiua:⁊ potētia forme tēdētis ad vlteriorē pfectionē:aliter.n.nō esset motꝰ. ℣ Et si queratis:cur dz:motus actus entis in potentia:⁊ nō corporis. ℣ Respondeo vl iō boc dictū eē:qz diffiniebaf motus cōis ad pfectiōes q nō corporis sz ai e actus existūt:veluti pz ꝺ doctrinatiōe: vel qz nūduz erat declaratū oē mobile esse corpꝰ: qz.6.phȳsicoꝝ.32.id ostendetur.

Digressio Auerrois.

¶ Auerrois prīo dicit:⁊ manifestū é q ista diffinitio motus est cōis motui nouo ⁊ eterno. ℣ Cōtra eternū semp est actu:in eternis.n.nō differūt esse ⁊ posse:infra.32. ℣ Iterū celuz esset in potentia ad quietē:qz ad terminū motus qui est quies. ℣ Solutio est.eterna vt sic semp actu sunt:⁊ i eis nō differunt eē ⁊ posse:sed vt refferunt ad aliqō corruptibile:sic differūt esse ⁊ posse: celuz mouef vt cōparaf ad terrā respectu cuius locaf.4.phȳsicorū.43.verū vt eternū:est in eodē loco ꝺm māz respectu terre:mutat locū ꝺm formā. 4.phȳsicoꝝ 45.8.phȳsiᶜ.76. ℣ Ad aliud dico q motus eternus terminū hz in potētia ⁊ nō in actu:⁊ ad illuz mobile est in potētia:ppie tñ loquēdo:neq̄z celū est in potētia ad motuz:neq̄z ad terminū motus. ℣ Scōo dicit cōmētator:⁊ sīr ēt apparet ex hac diffinitōe ꝙtinuatio motus.i.apparet in quo motu sit ꝙtinuitas ⁊ in quo nō:aliter totū esset infinituz:qz generatio est ꝑ minima:sīr ⁊ augmētatio que nō est sine gnātione:vñ cū hec diffinitio motꝰ generationi ꝙueniat q̄ nō est motus ꝙtinuꝰ:nō vel iste locus est interpretādus:vt dictuz est:vel talis ꝓpositio cōmētatoris est indiffinita:vel augmentationi ⁊ gnātioni:vt motus sunt nō repugnat cōtinuitas:multa.n.sunt possibilia in vlī:⁊ nō in pticulari:vel vna quecq̄z mutatio est cōtinua vel rōne sui:vel merito dispōnuz faciētiuz ꝑ inductōe alicuius forme ⁊ subiungit Auer.motus.n.i.forma fluēs qñ gescit.s.mobile:erit talis fōza q̄ fluebat pfectio eius qō est in actu:ārē cū capiaf motꝰ dic ꝑ forma fluente:opus est fateri formas sbales esse fluentes merito saltez dispōnuz prō illis faciētū. ℣ Tertio vult Auer.augmētationē eē ꝑ minima: ⁊ discōtinuā ⁊ interpollatā:⁊ q dicūt moderni q quelibet augmētatio pticularis est vna ⁊ ꝙtinua: tñ augmētatio a ꝓncipio vsq̄z in finē est interpollata:nō satisfacit Auer. declarāti ꝙtinuitatez nō reperiri in oībus motibꝰ:⁊ ponēti differētiā inter augumētuz ⁊ motū localē:qz motus vnꝰ augmēti cōponī ex pluribꝰ motibus ⁊ getibꝰ:in motu aūt vno locali nō interponif ges media:nō in eo cōtinuatio est manifesta:⁊ credimꝰ boc i augmēto.i. credimꝰ augmētationē nō esse ꝙtinuā:si.n.augmētatio esset motus ꝙtinuꝰ:cuilibet pti sensibili tēporis.i.cuilibet instāti correspondēt pars sensibilis quātitatis acgsite ꝑ augmētatōez.i.minima quātitas(appellaf āt instās ps sensibilis qz nihil habemus de tpe nisi instās:nō qz instās sit pars:sed qz nihil aliud apparet de eo:)ꝙña aūt Auer.declaratur:augmētatio fit cū gnātione g̃ si augmētatio est cōtinua:⁊ generatio:sz gnātio est ꝑ minima:g̃ augmētatio erit ꝑ minima:g̃ si esset ꝙtinua:in q̄libet instāti tpis augmētatōis fieret vnū minimū: g̃ cuilibet pti sensibili tpis correspondēt ps sensibilis magnitudinis:g̃ totum inueniet infinitū.8. phȳsiᶜ.23.quare ꝙcludēdū est augmētatōez fieri ꝑ minima ⁊ interpollate.vñ hec duo pugnāt adinuicē:augmētatio est ꝑ minima: augmētatio est motus ꝙtinuus:⁊ rō est:ille motus cuius mobile acgsito aliq̄ termino nō est in potētia ꝺm eā ptem ꝺm quā fuit acgsitō termini facta:ille nō é ꝙtinuᵃ ⁊ ita est in augmēto:nā mā ꝙuersa in sbam nutriti hz minima:eadē minima nō sunt in potētia ad vlteriorē pfectionē. ℣ Amplius cum asserit Auer. plures alteratōes inuenīri interpollatas:vel capit alterationē prō gnātione:vel alteratio q̄ acgritur qualitas in instanti nō potest esse continua: qñcunq̄z.n.motus est cōtinuus:nō cuilibet parti sensibili temporis respondet pars certa acquisita vel spatij:vel q̄litatis:at mutationibꝰ p minima ⁊ interpollatis ⁊ interpollatis:in alio ⁊ alio instāti correspondēt determinate ptes formaꝝ acgsitarū:inter que instantia labunt tpa in gbus disponunt māe minimoruz:hāc digressionē introduxit cōmentator vt ostenderet diffinitionē motus ꝙuenire motui nouo ⁊ eterno:⁊ motui cōtinuo ⁊ interpollato.

Digressio.

¶ Contra ea que hic approbant varie inducūtur difficultates ⁊ primo:oīs motus mēsuraf tpe ergo augmētatio nō est ꝑ minima. ℣ Solutio est. vel oīs motus localis mensuraf tpe:(nō.n.differunt motus ⁊ gnātio ex pte mēsure:sed subiecti) vel oīs motus est in tpe rōne sui:vel rōne alterationis pcedētis qua disponitur subiectū. ℣ Rursus si augmētatio est ꝑ minima:motus ꝙponeret ex mutatis esse:⁊ tēpus ex instātibus. ℣ Solutio est.si augmētatio esset ꝑ minima:⁊ ꝙtinua:id colligeret. ℣ Iterū si sic:maxime esset qz aggeneratio ni copulaf:g̃ elementū esset infinitū:qz generatio eius est ꝙtinua:⁊ ꝑ minima. ℣ Solutio est.quidaz arbitranf q detur primū eēignis:⁊ residuuz deinde acgri per partē post ptez:vñ si ignis approximeť aque primū nō eē desitōis appropinquationis:erit primū esse inductōis forme ignis in potētia:datur nāq̄z minimꝰ gradus qualitatis ꝑ alterationē inducēdus:⁊ est dicere q datur primuz alteratū:cū.n.duplex sit caliditas:in potētia ⁊ in actu:nō datur primū esse caliditaf in potētia:sed bene caliditatis in actu:que est potēs denominare subiectū calidū:⁊ vt distincte claregz boc intelligaf:approximeť calidū sūmuz frigido sumo potens ꝓriuz corrumpere:imediate post hoc abiciet infinite modicā frigiditatē ⁊ inducet infinite modicaz caliditatē:⁊ isto mō saluaf vīr contrariū nō remoueri absq̄z ꝓrij inductione:⁊ alterationē pcedere generationē ꝺm qd caliditatis. ℣ Et figo dicat:ꝙtra ītroducaf in.a.materia vnus gradus forme:⁊ vnus gradus caliditatis:quis istorum prius natura inducef:vī ex vna parte q forma: quia semp subiectū prius natura inducif passione:caliditas aūt est passio forme elementi:ex altera parte vī q caliditas:qz dispositio ē ad formā. ℣ Solutio est.prius inducif gradus forme q̄z caliditaf:⁊ respectu forme elementi sufficit dispositio priuatiua:pp eius īperfectionez:vel sufficit dispositio in potētia ad formā ⁊ qualitatē in actu: at respectu formarū mixtoū requirunt forme elementoꝝ truncate:⁊ bi cōsequēter loquēdo affirmant has cōsequētias valere:in boc subiecto est caliditas vt.5.g̃ ignis vt.5. Est caliditas vt 4ᵒʳ: g̃ ignis vt 4ᵒʳ:⁊ ita deincepe:cū qualitates prīe sint passiones elementoꝝ:vniuersaliter forme elementoꝝ intendenť ⁊ remittenť quēadmodū qualitates prīe. ℣ Sunt alij qui existimāt q nō eque citto incipiat forma elementi sicut qualitas:vnde cōuertaf aqua in ignez:caliditas vt.5.est minima cū qua nō stat forma aque:⁊ minima cuz qua inuenitur forma ignis:at si ignis muteť in aquā:caliditas vt.5.est maxia cū qua nō stat ignis:⁊ maxima cū qua stat aqua si aqua in ignez transmutetur:q si ignis in aquā quertaf:frigiditas vt:3.est minima cuz qua reperiť aqua:⁊ est minima cuz q̄ non stat ignis:⁊ iste modus generationis elementoruz est necessarius:si saluare cōtendamus vnū elemētū imediate i aliud trāsmutari posse.absq̄z s.mixti generatione:neq̄z iste modus fuit Auicēne existimātis forma substantiales nullatenus remitti:facta qualitatis quacūq̄z variatione:cōcedenduz entz est ad mentez Auerrois formas substantiales intensas reddi atq̄z remissas ꝺm q ꝑme qualitates exigunt:sed qcquid sit cōstat generationē elementoꝝ nō esse ꝑ minia:pugnāt eteniz bec duo adinuicē:gnātio est ꝑ ptē:post ptē ⁊ est ꝑ minia. ℣ Preterea principaliter arguī:si augmētatio esset per minia:quicquid augeret:augeret ad duplu:qz calor diuidit carnē nutriēdaz:⁊ nutrimentū ꝑ minia:⁊ cū nihil sit minus minio:tanta erit pars nutrimēti additi:quāta ē caro cui fit additio:⁊ si tm̄ tanto addif:efficiť duplum:g̃ infertur oē quod augef:augeri in duplu. ℣ Solutio est.voluit Albertus magnꝰ secunda pte sūme materiā cibi aduenientē sibi vendicare eandē formaz sbalez numero q̄ est in nutrito ⁊ eandē quātitatez ⁊ qualitatez ⁊ vbi. ℣ Contra quantitas est eterna materie:⁊ in augmento additur noua materia:ergo noua quantitas. ℣ Dico ergo aggenerationez ⁊ augmentationez fieri per minima nutriti:non nutrimenti:quoduis enīz minimuz nutrieget nutrimento:veruz non cuilibet minio additur minimuz nutrimenti:⁊ sum cuz Alberto in boc:q in nutritione non producatur noua pars forme subſtantialis:⁊ bec est causa q soleo dicere:materiaz variari posse:nulla variatione penitus facta in forma:siue illa educta sit:siue nō educta. ℣ Postremo si augmentatio esset per minia: motus localis esset in instanti. ℣ Solutio est.vel per accidens ⁊ per viaz sequelle motus localis ē in instanti:vel nō occupatur maior locus per motuz localez:sed per subitaz mutationez:vel auctū est.maius q̄z imediate ante boc esset in nulla tñ ꝓportione maius:ideo occupaf maior locus q̄z imediate ante boc occupabaf:in nulla tñ proportione maior:quare ⁊c.

¶ Circa cōmē.7ᵐ. Est attendēduz q motus est actus cessans:nō cōsumatꝰ:atq̄z pfectꝰ:nō tñ ita vt sit per oīa īperfectus:sed vt sit nūduz pfectus persolui tñ qui possit ⁊ perfici:per adolescentiaz

ꝛ senectutē in translatione greca intelligit Ari. augmentationē ꝛ diminutionē:vel alterationes: quibus in adolescētia alteramur ab humido ad calidum:ꝛ in senectute a calido ad frigidum.

¶ Circa cōmētū 8m. Est in primis obseruādū: nōnulle sunt res que tū actu:tū potestate partici pant:sed nō ꝑm idez ꝛ eodez modo:eodēqz respe ctu: aqua,n.actu est calida:ꝛ ptāte frigida:at eo dem momento actu ꝛ potētia calida esse nō pōt: in respectu tū duoꝝ idem in potētia dici pōt ꝛ in actu:est in actu ꝑ formā:est ī potētia ꝑ māz:ꝛ sīlr in respectu eiusdē:duob⁹ tū modis:ignis calefa cit:qz est actu calidus:infrigidaī:qz est potentia frigidus. Cibus quoqz agit in stomachū ꝑm qꝫ ē panis in actu:patitur ꝑm qꝫ est cibus in potētia. Et ex dictis Auer.ꝛ Themi. palam colligīt re actio:quā dari pōt trib⁹ modis itelligi. Uno mō ꝑm eandez qualitatē:ꝛ ita nullus ipsam fatetur. Alio modo ꝟz qualitates diuersaꝝ ꝟrietatū:qua lege oēs affirmāt reactionē. Tertio mō ꝑm qua litates vnius ꝟrietatis tm̄:ꝛ reactionē hoc tertio modo Calculatoꝛ nō fatet:quam tū nos oīo ap probamus:ſnīa Themistij ꝛ Auer. ¶ Est scō notādū:qcquid mouet nāliter:cū mouet:mouet: illud in ꝓsentiarū dz mouere nāliter:qō in nā sua ꝓsefert ꝛ potestatē ꝛ actū. Unde oīs forma sub stantialis est motiua:ea que est educta:ē motiua: ꝛ mobilis:intelligētie sunt motiue ꝛ īmobiles:ꝛ quatenus intelligētie sunt nature a nāli pho non gdditatiue speculate:appꝛopꝛiate loquēdo dicū tur mouere nō nāliter:hec autez iō dicta sunt ab Aristo.vt ostenderet motū esse actum mobilis ꝛ non mouentis.

Digressio.

¶ Contra modū reactōis appꝛobatū grauissi me insurgūt difficultates:quaꝝ aliquas (vt īge nia vestra excitent) nō possuz silētio ꝓterire.ꝛ pº ꝙcessa reactōe:inuenīt motº a ꝓportiōe minoris inequalitatis:agēte igne sūme calido in aquā re missam:in ignē reagētē a ꝓportiōe minoris ineq̄ litatis. ꝟ Solutio ꝓma est:agit totū passuz in pti culā agētis supra quā:maioris ineq̄litatis ꝓpor tionē leruat.vñ dicebat Jac.forliuiēn.in tracu de intentiōe ꝛ remissione:passuz bīe ptātez agēdi in totū agēs principale:si ptē agētis:quatenº agēti inexistat:facile superaret. ꝟ Cōtra:pars agētis agit fauore ptiū:ḡ eaꝝ ope resistit:sed palam est agēs maioris eē potētie in agēdo:ḡ maioris po tētie inuenīt in resistēdo:ḡ ꝙcessa reactōe:erit mo tus a ꝓportiōe minoris ineq̄litatis. ꝟ Solutio 2ª est:ordo actiuitatis q̄litatū primaꝝ aduersaī or dini resistētie:ē caliditas fortissime actiuitatis ꝛ debilissime resistētie:frigiditas deīde. Hūiditas mox subsequīt. Siccitas postremo debilissime in uenitur actiuitatis ꝛ fortissime resistētie:ꝛ ita cō parando actiuitatē agentis supra resistētiā passi ꝛ actiuitatē passi supra resistentiā agentis: semp habetur actio a ꝓportiōe maioris inequalitat. ꝟ Et latitudines vnius qualitatis:qꝫ varie sunt: eque ꝓportiōabiliter:nō vniformiter:ad nō gra dum deperdi possunt.ꝛ dato qꝫ caliditas sit vir tutis actiue vt.8.ꝛ resistentie:vt.4.ꝙcedenda est hec ꝓpositio:resistentia vt.4.est caliditas:vt.8. ꝟ Amplius:humiditas ꝛ siccitas lz magis resi stant.ꝛ vt sic minus ceteris patianꝫ:vocantur tū qualitates passiue:nō ad elemēta:lz ad mixta cō parate:fuit enīz humidū inuentū cuz quo recipit res passionē caloris ꝛ frigoris ꝛ mixtionis:ꝛ sic citas cum qua recipīt inco:poratio ꝛ statio in se: dicebat Auer.4.metheoꝛoꝝ prio. Siccū quoqz ꝛ humidū ꝑ pati diffiniunt:hec secunda solutio mihi satisfacit:lz Calculatoꝛ ꝛ Joānes marli nus viri subtilissimi crediderint qualitates tāte foze actiuitatis:quante resistentie. ꝟ Scōa diffi cultas est:data reactione:per eandē partē inten ditur caliditas ꝛ frigiditas:sit.A.caludū sūmuz per totū magnitudinis quadrupedalis:cui⁹.B. sit pars nō repassa:ꝛ.C.pars repassa:sit.B.fri giduz sūmuz ꝑ totū pedale. Tūc arguīt:agit.B. in.C.agit.B.ꝑ.C.in.B.ergo.C.calefit ꝛ infri gidaī:moueturqz simul motib⁹ ꝟrijs. ꝟ Solutio prima est:nō aget.B.in.C.neqz appetitū habet agendi:appetitus.n.insequīt ꝟrietatē:quare: cū B.aduersef.C.infrigidabīt.C.ꝛ non calefiet: cessabit autē reactio:qñ erit facta assimilatio ꝑm extrema ꝓpinqua ꝛ īmediata:ꝛ primum nō esse defitionis reactōis.B.in.C.erit vltimū non esse inceptionis actiōis.B.in.C. ꝟ Cōtra:stāte hac rñsione:idē agens īmediate post hoc velotius qꝫ ante:in nulla tū ꝓportiōe velotius ageret:ꝛ īme diate post idē instans tardius certa ꝓportiōe qꝫ prius ageret:seruata potētia.B.partis non re passe:īmediate.n.post assignatū instans.B.resi stet ipsi.B.ꝛ in nulla ꝓportiōe minº resistet.C. aūt sub certo gradu resistet ipi.B.eo qꝫ tūc aget B.in.C.ergo.B.incipiet agere in.B.ī magna ꝓportiōe tardius qꝫ prius:eo qꝫ tūc incipiet agē in.C.vt asserebat rñsio. ꝟ Scōa solutio est:īme diate post boc.C.calefiet ꝛ infrigidabīt:non tū simul calefiet ꝛ infrigidabif:ꝛ dato qꝫ īmediate post boc prius infrigidef qꝫ calefiat:nō tū prius infrigidabitur qꝫ calefiet. ꝟ Contra: calefactio ꝛ infrigidatio sunt motus cōtinui:ergo si īmedia te post boc.C.calefiat ꝛ infrigidef.C.simul ca lefiet ꝛ infrigidabīt. ꝟ Solutio tertia est.B.in C.introducit aliquā frigiditatē:nullaz tū frigidi tatem introducit. ꝟ Contra:infrigidatio ē motº: ergo

ergo ipsius est aliqua frigiditas terminās. ꝟ Est similis difficultas de medio inter agēs ꝛ patiēs: qō ab agente suscipit caliditatē:a passo frigidi tatem. ꝟ Quare existimo reactionē saluari nō cō mode posse:posito qꝫ pars nō repassa maioris sit virtutis principalis agēte:at parti nō repasse:cō cessa debilis:exiguaqz potētia:reactio satis cōmo de saluabitur:quare ꝛc̄.

¶ Circa cōmētū 9m. Est primo attendenduz: res que solaz bz ptātem moueri nō pōt:sz est mo tus actus illius ī eo qō est particeps ptātis: ideo per se nō mouef materia. ꝟ Est secūdo sciendū: si motus esset actus cuꝑi:vt cuꝑū est: q̄ diu cu ꝑum esset:semp ad idoluz mouerēt:ꝛ esset motº gdditas cuꝑi:nascīf.n.motus in ere in eo qꝫ pōt in alterū verti:affirmariqz:pōt aūt in statuā ver ti:ꝛ nihil vetat quin.es.qua.es.quiescat:qua po testate est statua:moueaf:qz nō est oīo idem esse actu cuꝑū ꝛ idolū potestate. Et nō īmerito du bitant recentiores hic:si valet hec ꝙsequētia mo tus est actus eris vt es:ergo est de quidditate il lius:ergo valebit:motus est actus entis in poten tia ꝑm qꝫ in potētia:ergo est de quidditate illius. constat aūt hoc esse falsum:qz ens in potentia est subiectū motus:ꝛ nulla forma est de quidditate sui subiecti. ꝟ Soluūt:dicētes ꝙ ens in potentia intelligi aggregatū ex subiecto ꝛ motu:ꝛ ita mo tus lz non sit de essentia subiecti:est tū de essentia ꝙgregati ex subiecto ꝛ motu:ad hunc sensum:qz motus includīf in ꝙceptu talis ꝙgregati: quēad modū albedo nō est de intellectu lapidis:lz inclu ditur in cōceptu lapidis albi:quare nō ꝙsistente motu:nō pōt de aliquo affirmari qꝫ sit in potētia ad suscipiendū aliquā formā.

¶ Circa cōmē.10m. Introducanf iste ꝓpōnes. Eadē ē mā ꝟrariaꝝ ꝑm substātiā:alia tū ꝑm cē: primo ō generatōe.22.10. methaphyfice.14.12. methaphyfice.11. ꝟ Subiectū est simul in poten tia ad contratia mediata: successiue ad contra ria īmedaita. ꝟ Iterum:non omnes potentie si mul in aliquo subiecto inuente: ad actum simul trahi possunt: vt ꝙstat de potētijs ad contraria mediata:vñ ex simultate potētiaꝝ nō lz ꝙcludere cōpossibilitatē actuū simul:potentie nāqz ad con traria mediata stant simul:actib⁹ eaꝝ longissime discrepantib⁹ ꝛ aduersantib⁹. ꝟ Rursus colo ꝛ visibile non sunt idē:qz color est affectio q̄ luce pñte ꝑspicuū mouet:visibile aūt accidens ē colo ri:quattenus videri oculis pōt:pariter neqz son⁹ idē cū re audibili est:neqz color cū tactibili:si ita qz motus esset actus entis ꝑm qꝫ est in actu:motº esset essentia ꝛ gdditas rei nālis:qz.n.intellectus est pfectio hois ꝑm qꝫ est actu homo:nō intellectº est tota quidditas ꝛ essentia hominis.

¶ Tex. cōmen.12.13.14.15.16.17.

Et declarabīt etiā hoc.

Snīa gnālis est:vt oñdaī diffinitionē motus bñ esse assignatā:hac rōne vz qz nō ꝙtingit motum aliter diffinire.

¶ Circa cōmentū 12m. Est primitº ꝙsideranda hec rō. Motus ē alteritas:inequalitas:nō ens: ergo oē aliud:inequale:nō ens mouef:sed cerni mus plura habere īter se alteritatē ꝛ nō moueri. Benarius ternario est inequalis:nō tū mouenf: in rebus itaqz multis inest alteritas ꝛ inequali tas in quibus nō est motus:ergo diffinitio motⁱ nō est alteritas: nō inequalitas:nō nō ens: vnde quēadmodū hominē esse aīal:ꝛ nō oē animal eē hoīem:facit istū terminū animal nō posse esse dif finitōez istius termini hō:ita nō oē aliud:inequa le:ꝛ nō ens moueri:facit alteritatē:inequalitatē: ꝛ nō ens ipsius motus integras non esse diffini tiones. ¶ Sunt secundo obseruādi varij modi venandi diffinitionē aliquā. Diuisio ꝛ ꝓpositio. Inductio:via accepta a cōtrario:demōstratio:ꝛ demōstratio qꝛ:verum hec.2.posterioꝝ tractari debent:ꝛ nos de his modis multa diximus: duz de vijs doctrine supra tractaremus.

¶ Circa cōmētuz.13m. Est primo aduertendū: quia motus equaliter respicit hec tria:ꝛ eoꝝ op posita:ergo nō magis per hec qꝫ per illa diffini ri debet:ergo hec potius accidentia motui qꝫ il lius naturā sunt explicātia. ¶ Est secūdo scien dum:qz motus erat res nō permanens: videbaī nō habere diffinitionē:vnde si motº haberet dif finitionez:cessaret ꝛ destrueret per suam diffini tionem:sunt enim res innate ꝑmanere apō suas diffinitiōes:ꝛ qz est nō habens diffinitionē ꝛ pri uatio est nō habēs diffinitionē:iudicauerūt mo tum esse priuationē:ꝛ erat filogismus eoꝝ vitio sus forma ꝛ materia:motº eniz habz diffinitōez: ꝛ priuationes ēt quodāmodo habēt diffinitōes: in priuationib⁹ nāqz ꝛ negatiōib⁹ reperīf aliquo modo ratio superioritatis ꝛ inferioritatis: verus est qꝫ talis negationū coordinatio reducīf ī coor dinationē affirmationū:fecerūt aūt antiqui mo tum priuationē:qz vt cōmētator docet cōmento 14.latuit veteres actus medius ꝑmixtus.s.potē tie:qui quidem actus est perfectio potentie ꝑm qꝫ est in potentia. ¶ Est tertio notādū: Pythā goras duplicē ordinez fatebaī:formarū.s. ꝛ pri uationū:primi ordinis he erāt partes:impar: fi nitum:dextrum:masculuz:quietuz:rectū:quadra tum:intellectus:vnuz:lumen:at secundi ordinis hec erat descriptio:par:infinituz:sinistruz: femi nin ū:motū:curuuz:altera parte longius:opinio:

multa:tenebre:ꝛ Auer.in prio ordine ponit par: sed puto cōmentuz esse deprauatū loco paris debet inuenirī impar: hac ratione: quia numerus par:vel diuidatur in partes equales vel inequales non nisi vnaz specie numeri ostendit: sed numeri imparis: altera portio par: altera ipar necessario inuenitur.

¶ Circa cōmentuz 15m. Est obseruanduz: difficultas cognoscēdi qñqz est pp rez latentez:ꝛ hoc est propter iperfectionē sue nature:accidit igitur motui iperfectio propter cōicationez eius cū potentia:sepe difficultas cognoscendi oritur ex pte intellectus:vñ mā pria cū sit pura potētia nō pōt actuare intellectū nisi per accidens:quatenꝰ subicitur formis itellectū pficientibꝰ:ꝛ ita vnūquodqz ad mixtū potētie:merito rei:difficilis redditur cognitōis:at intelligētie celestes:qz.a.sensibꝰ nō capiunt:intellectui humano deseruientibꝰ:ꝛ qz si debēt pficere intellectū:opus est vt intellectꝰ nāli diuinaqz phya īstructus sit:iccirco sunt intelligētie celestes scitu pardue:nō ex pte earuz:cum sint actus pfectissimi: sed ex parte intellectus nr̄i cuz viribus sensitiuis maximā habentis colligantiā. ℣ Neqz valet rō scotistarū qua arbitrant ꝓcludē difficultatē cognoscēdi totaz puenire ex pte intellectus:qz si visus captuꝰ visibile qō in minus in infinitū decrescat: augeatur in infinituz:hoc est: qz virtus visiua est virtus organica ꝛ mālis intellectus autē cū sit abstractus non crescit:quantūcunqz intelligibile minuatur.

¶ Circa cōmentū 16m. Est aduertēduz duo reꝙruntur si mouēs in mouendo moueri p se debeat: ꝛ qꝰ sit mouens qñqz:ꝛ qñqz nō:ꝛ qꝰ cessatio eius fit quies: q̄ nō nisi corporibꝰ cōcedit:potentia g̃ ꝛ habitus ꝛ forme.a.suis motis non mouebunt: qz post cessationē.a.motu:nō quiescūt:cū nō sint corpora:corpora ét celestia.a.subcelestibus non mouent:qz nō cōicant in mā:est.n.mā celi alteriꝰ rōnis.a.mā horuz inferiorū. ℣ Rursus:esse actū mobilis inquātuz mobile:diffinitio est mālis:motus.n.prior est mobili:vt mouet:veluti quātitas prior est ſba quāta:iō pria erit mediū ꝛ principiū demōstratōis:hec conclusio:ꝛ si fit notior quo ad nos:nō.n.regrit demōstratio qꝰ sit ex nobis notioribꝰ:vt sepe supra ē patefactū:ꝛ dī pria diffinitio magis dīare subiectū motꝰ:qz subiectū p motū tēdit ad vlteriorē pfectionē:iō in pria diffinitione explicabat potentia receptiua:ꝛ potentia forme tendētis ad vlteriorez pfectionē. ℣ Amplꝰ ex hō cōmento colligit reactio:corpus cuz nō agat nisi p ꝓtactuz:iō necessario mouetur ab eo qō mouet. ℣ Postremo:ꝓsiderāda est pulcherrima calūnia q̄ Themistiꝰ excludit:non vī rem omnez moueri que de ptāte ad actuz egredit:arboꝛ nāqz efficit dextra absqz motu. Itē ptāte sinistrū non efficit actu sinistrū sine motu:ergo neqz ptāte dextrum: actu dextrū. ℣ Solutio est:in genere relationis: actus tantū cōspicit pfectus:in generibꝰ ad que pertinet motus actus perfectus:ꝛ fluens reperitur:arboꝛ itaqz repēte atqz mométo efficitur dextra:platone in dextram non ſm relationem:sed ſm locum moto.

¶ Circa cōmentū.17.Est in dictis Auerr. non parua ꝺdictio:hic ꝛ primo de generatōe.30.dicebat:faciēs ptes magnitudinis est magnitudo:g̃ quātitas est principiū mouēdi ad q̄ titatē:g̃ est de numero principioꝝ actiuoꝝ:sed.4. phyſicoꝝ 84.quātitas nō est principiū effectiuū. ℣ Solutio est:vel loquit de forma quāta ꝛ nō ꝺ q̄titate: vel ad augmentationē hūdaz regrit quātitas q̄ acquirit p māe acq̄sitionē. ℣ Rursus si ex potentia hoīe hō facit actu hominē:g̃ alia cogitatiua a ꝛ intellectiua termiabūt generationē humanā: illa tñ intrinsece:hec extrinsece ꝛ remote:vnde intellectus humanus vt intellectus est pcedit mām ꝛ quātitatē:quatenus tñ cogitatiua disponit mām p intellectu causata.a.materia:itellectus sequit mām ꝛ quātitatē interminatā.

¶ Tex.cōmen.18.19.20.21.22.23.

Apparet igitur ex hoc.

Snia generalis stat:vt ostendat in re que mouetur motū subiectari:ꝛ nō in mouēte:eūdēqz actū mouentis ꝛ mobilis:ꝛ actionē in passo: minime in agente reperiri.

¶ Circa cōmētū.18.In primis formal hec consequētia:motoꝛ agit p suā formā:ꝛ vt est in actu: res mota mouet ſm qꝰ est in potētia:g̃ motus nō est in motoꝛe:ꝛ ꝓfirmat qz tūc oē mouēs moueretur:cōstat aūt mouēs vt mouēs nō moueri:ꝛ impossibile est vt hoc sit aliter q̄ qō motus sit i moto.necesse enim est vt eadē pfectio sit vtriusqz motoris.ſ.ꝛ moti.nō tñ eodez modo. ℣ Amplius dicit Auerr.actio motoris que est mouere est eius nō in eo:vult.n.eandē actionē agentis ꝛ patientis:ꝛ eundē actū motiui ꝛ mobilis: caliditas.n. vt fluit de esse impfecto ad esse pfectū est motus: vt est ab igne:ē actio:vt suscipit ī aqua:ē passio: actio itaqz ē motoris:qz a motoꝛe ꝓducit:ꝛ nō ē ipsius vt sit in eo vt in subiecto: ℣ Rursus ē actꝰ mouentis ꝛ mobilis subiecto vnusꝰ ꝓsideratione nō vnus. Qualis.n.est habitudo vnius ad duoꝛ ꝛ duoꝝ ad vnū:ꝛ ascēdētis ꝛ descēdētis:talis ē motiui ad mobile.idez spatiū est illoꝝ excludēdo terios:g̃ idē motꝰ motiui ꝛ mobilis:p eandē.n.lineā numero mouet ignis ad cōcauū lune:ꝛ terra ad mediū

ad mediū mūdi:hoc idē babet.2. de anima.138. 139.actio ꝛ passio sunt vnus actus ꝛ vna forma numero diuersificata rōne tm̄:ergo ꝛ vna forma numero est actus colorate rei ꝛ potentie visiue. Postremo in calce cometi palā scribit Auer.qꝰ actio sit forma acta ꝛ ꝓducta:ꝛ hoc mō non est aliud ignē calefacere q̄z quod ab igne aliquis caloꝛ sit factus:ignū calefit:qz hz caloꝛē effectiue ab igne:vnde ad eam rē que est actio:est motus: nō tñ est motus ad actionē:caloꝛ ét prius tēpoze est calefactio q̄z caloꝛ ꝛc̄.

¶ Circa cōmentū.19.Cum motus sit vnus ſm subiectū ꝛ duo ſm rōnez:queritur an actio ꝛ passio sint vnus ꝛ idem actus:ꝛ in quo sint vt i subiecto:si sunt diuersi actus ꝛ in agente fit actio:pari rōne motus erit in mouente:ꝛ tunc alterꝝ duoꝝ est admittendū:aut oē mouens moueri:aut hīs motum nō moueri:si sint ambo actus in patiente factio atqz passio:ꝛ i addiscēte erūt doctio ꝛ addiscentia:ergo actus vniuscuiusqz nō erit in vno quoqz:ꝛ aliqꝺ mobile simul differentibꝰ motibꝰ mouebitur:nō poterūt ergo actio ꝛ passio diuersi actus:motusqz existimari. Si sunt vnus actus duarū rerū discrimine speciei distantiū erit idem actus. Doctio atqz addiscentia. Actio ꝛ passio erunt idem. Docere ꝛ discere:demuz agere atqz pati idē babebunt:qꝺ si ita est:docentē in docendo discere oportebit:ꝛ facientē in faciēdo pati. Item si vnus dūtaxat est actus:vbi nam collocabitur;in primis videtur esse constituendus in remota:ex altera parte non videt iustum actū agētis non poni in agente ꝛc̄.

¶ Circa cōmentū.20. Aduertendū qꝰ Aristo. ꝛ Auer.presenti parte loquunt de actione que ē opus ꝛ finis agentis: ꝛ est ipsa forma ꝓducta: que vt fluēs est motus:vocatur actio ipsa forma vt est ab agente:vt recipitur in passo:passio:ꝛ qz actio est ab agente realiter differt ab illo:ꝛ cum passio sit in patiente ab ipso re distinguit. ℣ Et si quis dicat:actio est res distincta ab agente:ergo actio fit ab agente:ergo actionis est actio: ꝛ generationis generatio. ℣ Solutio est:vt rei que fit nō est actio:sed ipsa est actio:sz enim ad eam rem que est actio sit actio:nō tñ est actio ad actionem: vel actio nō ꝓducit veluti terminus:sed est illud quo terminus ꝓducit:nec actionis est actio terminatiue:hoc declarat:nō posset euitari,pcessus in infinitū si actōis esset actio termiatiue. ℣ Amplius nulle vrgent angustie:si actio ꝛ passio sint vnus actus subiecto:diuersi rōe:nō.n.actus agēti eripitur:q̄uis i re mota tm̄ haberi dicat:vnde eruditio ea que in addiscēte suscipit:nō ita transfertur in addiscentē:vt docēti eripiat:atqz ita doctoꝛ sine vlla actione remaneat. ℣ Neqz actio agēte egredit ad bunc sensuz:qꝰ prius actio fuerit in agente:deinde in passo suscipiat:caloꝛ nāqz in aqua ab igne ꝓducꝰ ita ē in aqua:vt nusqz prius alibi fuerit:aqua.n.de nō calida efficit calida:quia aqua poterat calefieri:ꝛ nunc calefit. ℣ Rursus ex pñti textu ꝛ cōmēto inferē veritas harum,ppositionū:oīs actio est passio:ꝛ oīs passio est actio:cū vtriusqz idez sit actus:nō tñ eodē modo.actio vt agētis.passio vt patiētis. ℣ Preterea vī esse ꝓtradictio in dictis Auer.cōmento 19.dicit Auer.hec verba agere ꝛ agi dicunt de eodem:ꝛ idez habet.2.de anima.139.140.at cōmēto.18.asserit:mouere ꝛ moueri esse valde oppositā. ℣ Solutio est:sepe refert cōmētatoꝛ intētionē suam ad illa respectu quoꝝ dicit moucre ꝛ moueri. ℣ Item vnū genus generalissimū ꝑdicaretur de altero. ℣ Solutio est:actio p re acta nō est ꝑdicamētū actionis:dicāt alij quicqd velint/ ℣ Insup cōmētuz.20.est deprauatū:cum dicit in fine actio est de genere relationis:lectio debz eē: actio est veluti relatio de genere relationis: que quodāmodo est vna:ꝛ alio modo duo.

¶ Circa cōmētuz.21.Volunt Aristo.ꝛ Auer. qz actio ꝛ passio differūt ꝓsideratiōe:hanc ꝓnaz non valere:actio cōpetit agenti:ꝛ est passio:ergo passio cōpetit agenti ꝛ agens patitur.accidit.n. actioni qꝰ sit passio vt cōpetit agēti:veluti extraneatur animali qꝰ sit genꝰ:qñ vnic homini p hoc verbū est:cōmittit.n.tūc fallacia accidentis.

¶ Circa cūmentū.22.Colligitur veritas harū ꝓpositionū:omnis actio ē motus: omnis passio est motus:qz oīs res que fit ab aliquo in aliquo ē actio:passio ꝛ motus:ꝛ cū auctoꝛ.6. principioꝝ dicebat:oīs actio est in motu:ꝛ oīs motus est in actione:non capit esse in per infoꝛmationē: sed p ꝑdicationem cum iste sint vere.oīs actio est motus.omnis motus est actio.

¶ Circa cōmentū.23.Resumunt ea que ꝓsenti cūma explanata sunt:ꝛ additur qꝰ motꝰ ē actus motiuus rei actiue ꝛ passiue potētia:motus enim non est pfectio motoris itaqꝰ fit in motoꝛe:sed est ab eo:tanqz ab eo a quo egreditur:motius aūt ē motū egredi a motoꝛe q̄z ipsuz esse in mobili. Et quēadmoduz varijs diffinitionibꝰ patefacta est nā motus in vlī:ita non erit difficile ad singulas motuuz species ꝓprias adiungere diffinitiones. De motu itaqz satis hec sunt.

Digressio.

¶ In quo actio ꝛ passio ꝓstitui iure debeant:tāqz in subiecto:nō parua est inter expositoꝛes cōtentio. ℣ Sunt qui arbitrant actionē ꝛ passionē subiectiue esse in motu:at actionē ad agens:passionē ad passum terminari. ℣ Alij volunt actōez

pro forma acta esse ꝑdicamentū actionis:nullam penitus in agente actionē ponētes. ¶ Teneo ego ad intentionē Auer. Alberti magni ⁊ doctoris subtilis actionē ꝑdicamentalē fundari in agente ⁊ terminari ad passum. Pro cuius quesiti expeditione. prīo notabo quedā. secūdo soluent rōes ptis aduerse. ¶ Est itaq; p° obseruañ. q; actio imanens est illa per quā obiectū nō transmutat. Trāsiens p quā realiter obiectū mutat:hinc panditur error putātiū actionē iō vocari imanentē: q; est effectiue ab eo in quo est:intellectōes enim quibus intelligim° entia mālia sunt in intellectu: causate tñ ab intellectu agēte. ¶ Actio transiēs sumitur ꝑ actione qua agens formaliter agit:⁊ hec transit in passionē ⁊ in terminū accipientem esse reale p ipsaz:⁊ cū in agēte sit potētia actiua: erit ⁊ actio qua agēs formaliter agit. ¶ Nōnulli tñ existimāt tam actionē imanentē q̄z transeūtez esse in genere actionis:⁊ appellat actio imanēs: q; ei nō correspōdet nisi passio:vt ē cognitio actiua qua cognosco lapidē formaliter:actio trāsiēs est illa cui ⁊ passio ⁊ termin° nouus ꝑductus respondet:veluti calefactōi actiue ignis rīdet ⁊ calefactio passiua: ⁊ caliditas de nouo producta.

¶ Secūdo aduertendū:respectus intrinsecus aduenientes (qui oriunt necessario positis fundamento ⁊ termino:vel qui sic dicunt:q; oriunt mediāte aliq̄ intrinseco repto in fundamēto ⁊ terio) sunt in genere relationis. Respectus extrinsecus aduenientes sunt.6.vltima ꝑdicamēta. Cuz itaq; agens habeat habitudinē ⁊ ad id qō ꝑducit:veluti est cōpositū:⁊ ad formā quā educit. Scribit enim Auer.12.methaphysice.18.agens nō ꝑducere formā:sed eaz extrabē de potentia ad actū: ⁊ ad passum qō trāsmutat:ꝑductio actiua ⁊ passiua. Eductio actiua ⁊ passiua sunt de genere relationis. Trāsmutatio actiua ⁊ passiua de genere actionis ⁊ passionis:hinc ꝓstat q; respect° fundatus in motu ⁊ terminatus ad agens nō ē actio sed relatio:cū sit respectus educti ad educens:⁊ quēadmodū diximus de actiōe ⁊ passione:ita de vbi:situ:qñ.⁊ habitu cōsimiliter est dicēduz. Cōcludo ergo q; actio que est ꝑdicamētuz nō est nisi respectus extrinsecus aduenies a quo agens vocatur formal'r agens:⁊ est in ꝑpio agente subiective. Et passio est respectus quo patiēs formaliter patitur ⁊ est subiective in patiēte:in fauorez huius ſnie arguit. Esse agēs est effectus formalis actionis:ergo actio est pfectio agentis:ergo. ¶ Item si actio esset in passo:cum oīs forma denominet suuz subiectū:patiēs esset agēs. ¶ Itez cuius est potētia:illius ē actus:in de somno ⁊ vigilia ergo actio est in agente. ¶ Itē.8.methaphysice in calce cōmenti.5.abscissio est in cultello: ⁊ actio manus in manu:ergo.

¶ Contra hanc determinationē: actio ⁊ passio sunt in motu:ergo. ¶ Solutio ē. actio ⁊ passio ꝑre acta sunt i motu.i.sunt motus. ¶ Rursus si sic: omne agens mutaret:q; reciperet aliquā formaz de nouo:⁊ pateretur. ¶ Solutio est:id qō recipit aliquaz formā tanq̄z qō:patitur ⁊ mutat:non tñ tanq̄z quo:vñ actio soluz ponitur in agente vt ꝑncipiuz denominādi agens:⁊ hec est cā q; receptio actionis in agente nō est passio:actio itaq; ⁊ passio sunt vnus motus:capiē do motum prō forma fluente:⁊ cū motus ꝑ forma fluente in varijs inueniat ꝑdicamēt]:erūt actio ⁊ passio vt sunt vn° motus in quāplurimis generib°:ergo actio ⁊ passio vt sunt predicaméta nō erunt motus prō forma fluente:cur autē actio ⁊ passio respectus mutui duo cōstituāt predicamenta:alij vnuz tñ:dictuz est supra:⁊ que hac prīa sūma expedita sunt no mediocri indigent cōsideratione:que frequēti tractatu ⁊ exertitio cōprebēdi poterunt.

¶ Ter. cōmen.24.25.26.27.28.29.30.

Tq; scia naturalis. Sententia generalis est: vt ostendatur ad naturalē pertinere de infinito determinare: inducāturq; antiquoꝝ opiniones de ipso infinito.

¶ Circa cōmentuz 24m. Dico primo:quātitas cōsiderata a nāli vt est finis corporis nālis:⁊ motus ⁊ tēpus sunt finita aut infinita per se nō accidentaliter:⁊ rō est magnitudo:motus ⁊ tempus prioritas habent cōtinuitates:ptes.n.magnitudinis vel ad supficiez:vel lineā vel punctū copulātur:ptes motus ad mutatū esse:ptis aūt ad instans:de quocūq; est verū dicere:hoc peculiarē bz cōtinuitatez:de illo affirmat q; est finituz aut infinituz per se:⁊ licet motus ⁊ tēpus sint quātitates per se continue diuidūtur tñ ad diuisionem dūtaxat magnitudinis. ¶ Dico secūdo:punctus nō est innatus dici finitus aut infinitus:oppositaeniz quoꝝ potētia est potentia contrariorū nō diuidunt ꝑm verus ⁊ falsuz:nisi de eo quod est innatuz recipere illa:vnde cōtraria imediata ⁊ priuatiue opposita circa determinatū subiectū legē seruāt cōtradictionis:⁊ sunt potētie ad cōtraria imediata in cōpossibiles:nō ad ꝯria mediata:q; ergo finitas ⁊ infinitas tm̄ corporib° cōcedūtur. 8.physicoꝝ.79. iccirco punctus nec finitus nec infinitus dici pōt:⁊ cū deus nō sit virtus in corpore:nec finitus est:nec īfinitus. Et peripatetici si q̄z asserāt punctū vocari infinitū:vera ē eoꝝ

sentētia:adhunc sensuz q; punctus nō habet finē ⁊ est non quantus. ¶ Dico tertio aliquid vocari pōt infinituz dupliciter:prīo modo priuatiue vel negatiue p priuationē vel negationez finis ⁊ termint:q; actu nō bz terminuz:tñ vere ⁊ realiter ⁊ positiue ē finituz:⁊ isto modo linea pedalis sublatis punctis terminātibus p imaginationē:infinita est priuatiue ⁊ finita positiue:linea similiter circularis cū careat punctis in actu:infinita dicit priuatiue ⁊ finita re ipsa:secūdo modo dicit infinituz positiue qō per separationē cuiuscūq; partis finite ꝑm eandez quantitatē procedēdo in infinituz nunq̄z consumi pōt:⁊ quēadmoduz linea nō dicit infinita positiue:ex hoc q; careat punctj ipsaz terminantibus: ita non dicit linea positiue finita:ex hoc quia habeat puncta actu ipsaz terminantia:quare non est vitiuz fateri lineaz positiue infinitaz:⁊ finitam denominatiue:veluti solemus concedere eandez lineaz positiue finitam:⁊ priuatiue infinitam.

¶ Circa cōmentuz 25m. Aduertēduz prīo:testimonio antiquoꝝ cogit pbs nālis tractare de infinito:veteres nāq; de ipso infinito multa docē cōsueuerant:notitia aūt ō infinito actu habēda est per propositiones negatiuas:⁊ per ꝙditionales affirmatiuas:minime per categoricas:⁊ hec de infinito cōsideratio non est ita firma:veluti ea q̄ habet primo celi a 33° vsq; ad 76m:tum quia ibi probat celū ⁊ elementa finite esse magnitudinis in actu:hic de elemētis tm̄ habet sermo:⁊ de mobilibus motu recto:tum q; ibi tractat dūtaxat de corporibus:hic de multis que nō ptinent ad naturaz corporis:⁊ dicebat Auerrois prīo celi.54. questionē de infinito esse tractatā primo celi per demōstrationē particularē:tertio aūt physicoꝝ per demonstrationē vniuersalez. ¶ Cōtra demonstratio vniuersalis magis proprie facit scire quaz particularis:prīo posterioruz.24.ergo cū primo celi sit difficultas de infinito tractata magis proprie per ipsuz cōmentatorē:erit ⁊ tractata magis vniuersaliter. ¶ Solutio est.cōparando notitiaz tertij ad notitiaz primi de celo:hec est magis propria:cuz sit magis vniuersalis:notitia tñ de infinito que habeat prīo celi copulata cuz ea que hoc tertio libro habet potest vocari firmissima:vel cōsiderando q; particulare est ens firmi° vniuersali: notitia habita prīo celi pfectior ⁊ firmior est ea q̄ hic traditur. ¶ Est secundo notanduz: Pythagoras ⁊ Plato infinitū fecerunt quādaz per se substantiam: atq; natur am ⁊ rerum principiuz: apud quos infinituz erat differentia substātialis quāti:cuz esset principiuz omniū accidentiū:substantia autē est differētia accidentiuz:quia in eoꝝ diffinitione habet substātia locū quez solet habere differentia. ¶ Est tertio sciēdum:infinitū apō Pythagoricos numeris ꝙgruebat:quos substātias ⁊ reruz sensibiliuz principia dicebāt.a quib° numeris sensibilia oīa deriuabant:oriebanturq; affirmabant etiam infinitū extra celuz reperiri:⁊ nō demonstrabāt quale illud eēt:neq; cui rei vsui esse posset: Plato nihil esse extra celuz existimauit:nō sunt enim:idee in celo:neq; extra celū:cum nō sint in loco:cū substātie sint abstracte:quātitas autē causa fit alicui essendi in loco:⁊ infinitū apō Platonez tenebat ex parte materie:magnuz.n. crescit in infinitū:paruū in infinituz decrescit:putauit quoq; Plato numeros principia esse ⁊ sensibilium ⁊ idearum.

¶ Circa cōmentuz 26m. Est primo aduertendū: numerus par apud pythagoricos causa erat vt in partes equales in infinitū totuz diuideret:numerus impar auctor est finitatis:cuz diuisionem totius in partes equales numerus impar penit° interimat:⁊ quidaz per parez materiā:p imparē formaz intelligebant:q; materia causa est infinitatis:forma finitatis. ¶ Est secūdo sciendū:accipiantur numeri impares vnitatē cōsequētes:vnū ⁊ tria conficiunt.4.4°r⁊.5.ꝓstituūt nouē.9.⁊.7. efficiunt.16.16.⁊.9.constituūt.25.⁊ sunt omnes hi numeri eandez seruātes formaz:cum sint quadrati omnes:numeri aūt pares si addant vnitati nouaz cōtinue speciē excitabunt:differentieq; in infinituz abibunt:triangulus:pentagon°:heptagonus:⁊ vocabāt numeros impares gnomones q; obseruabāt nām numeri quadrati:quādo addebant numeris quadratis:veluti gnomo solet cōseruare naturā quadrati quādo additur quadrato:⁊ hoc est q; dicebat Ari.in postpredicamētis:si quadrato addatur gnomo:crescit qdē quadratus: nō tñ cōmutat:ideoq; sublato gnomone: quadratus diminuit:sed nō cōmutatur.

¶ Circa cōmentuz 27m. Numerus par a Pythagoricis iudicatus est infinitus:at Plato duo cōstituebat infinita:magnuz atq; paruū:magnū causa erat additionis in infinituz:paruum causa diminutiōis. ¶ Amplius ex physicis nōnulli opinati sunt infinituz accidere elementis reruz naturalium:nō concedebāt infinitū esse:qui elementa finita in numero ⁊ in magnitudine faciebāt: Anaxagoras infinitatē posuit in partibus similariū°: democritus in figuris:ita tñ vt initiū caperet democritus ab eo quod ē numero infinitum:deinde terminari rem putaret in id quod sit magnitudine infinitum.

¶ Circa cōmentū 28m:⁊ 29m. Anaxagoras existimauit quodlibet esse in quouis:⁊ formas prexistere in mā ꝑm esse perfectum:⁊ intellectuz posuit habentē potestatē segregandi:hinc est q; dixi p

mo phyſicoꝝ.32.nūduz apud Anaxagoraz ſore generabilez ⁊ corruptibilez merito intelligētie intendētis cōplere ſegregationē:rōne:aūt materie infinite ſegregāde.a.cahos: permanet mundus perpetuo:ſed democritus fecit corp⁹ cōmune cōpoſituz ex partibus indiuiſibilibus diſtantib⁹ in poſitione:figura:⁊ ordine:⁊ affirmauit generationē eſſe per cōgregationez:⁊ corruptionez p ſegregationē. Et arbitrātur multi ꝙ generatio hominis fit trā congregatio:ſed errant ⁊ ꝑm cōmentatorez ⁊ ꝑm fidez:fit eniz vere vnum p eſſentiaz ex corpore ⁊ anima intellectiua:⁊ peripatetice ⁊ theologice:etiaz ponendo animaz cogitatiuaz in homine diſtinctaz ab intellectiua.

¶ Circa cōmentuz 30ᵐ. Dico primo:qui infinituz in reruz natura opinabant:principiū id facē voluerunt:generatio.n.qz vī eſſe infinita:oz naturalem reddere cām illiuz ⁊ cām infinitā in generabilibus:in ꝓio.n.aſpectu vī ꝙ hoc nō ſit:niſi infinituz ponaī principiū in principijs generatōis i.principiū māle iudicabaī infinituz:hac rōne:qz aliter mundus deficiſſet:oē.n.finitū cōſumitur p reſecationez partiuz finitarū:⁊ omne genitū corrūpitur in nihil:ergo iſtud principiū materiale ſi fuiſſet finituz:fuiſſet cōſumptū:ergo mundus defeciſſet. ¶ Dico ſecūdo:infinituz aut eſt cā:aut cauſatū:nō cauſatū:qz ſic duo infinita eſſent:⁊ ꝟ non eſt cōceſſuz:alietas.n.exigit finitatē:qz exigit diſcretionē:⁊ diſcreta ꝑm ꝙ ſunt diſcreta ſunt finita:ergo ſi infinitū eſt:ipſuz a nullo ꝓncipio deriuari ⁊ generari poterit. ℣ Amplius infinitum nō habet principiū extrinſecū:qz ſic:infinitū eſſet finituz:nec intrinſecū:qz ſic:mā ⁊ forma inuenirē tur infinita. ¶ Dico tertio:vltimū generationis eſt principiuz corruptionis.i.eſſe qō eſt terminus ad quez generationis:eſt terminus.a.quo corruptionis:generatio.n.eſt a nō eſſe in eſſe.corruptio ab eſſe tendit in nō eſſe:ideo terminatiuū generationis:eſt terminatiuū corruptionis:quare tēpus menſurās eſſe generabilis eſt terminatū ⁊ vtraqz pte finitū:⁊ Anaxagoras principiuz materiale ⁊ effectiuū cōcedebat:alij principiuz trā materiale infinitū ⁊ eternū faciebāt:cōſtat ergo his de infinito,a.nāli tractandū eſſe:

Digreſſio.

¶ Pro cōpleméto huius partis iduco aliquas propoſitōes:pria eſt:infinito pro intētione infinitatis nō concediī ratio principiandi:eſt.n.infinitas priuatio ⁊ negatio finis:⁊ cū cōponimus iſtā propoſitionē:infinitū ſub rōne infinitatis ē ignotum:⁊ cōprehēdamus terminos talis ꝓpoſitōis: eſt affirmandū infinitū pro intētione eſſe intelligibile. ¶ Secūda propoſitio eſt:infinitū.i.quātitas carens terminis denominata infinita rōnē principij nullaten⁹ habere poteſt:quātitas.n.cū ſit accidens principiuz eſſe nequit. ¶ Tertia ꝓpoſitio eſt:infinitū ſi eſſz.i.ſubſtātia magnitudini infinite ſubiecta ſi inueniref:ipſa principiuz ⁊ nō principiatū eſſe diceref:non cauſaref.n.a forma:nō.a.mā:qz mā ſemp informaī aliqua forma: eſt aūt officiū forme terminare:⁊ talis ſubſtātia eſſz infiniti vigoris:ꝫ nō penderet ab aliquo in genere cauſe finalis:⁊ efficiētis:verū qz iſta ꝓpō:infinituz actu eſt:claudit ꝯdictionē:exiſtimo ad ipſaz duo ꝯdictoria ſequi:⁊ infinitum eſſe principiuz ⁊ non eſſe principiuz ⁊c.

¶ Ter. cōmē.31,32,33,34,35,36,37,38,39.

Et contingit conſiderā,

tibus. Ari.pñti parte rōnes inducit ad oſtendēdum ꝙ infinitū ſit:⁊ demonſtrat quot modis ſumatur infinitū:⁊ remouet poſtremo eoꝝ ſniam q de infinito non naturaliter loquebantur.

¶ Circa cōmentuz.31ᵐ. Dico ꝓio:quinqz ſunt rōes e quibus ſumi aliqd pōt de nā infiniti:pria ex tpe ducīt:eo ꝙ imenſuz:incōprehēſibile:⁊ innumerabile videaī eē:tps.n.ē eternū:cū de rōe inſtā tis ſit eſſe ꝙtinuatiuū ptiuz tpis:⁊ hec eſt cā ꝙ.4. phyſi⁸.125.aſſimilabaī inſtās puncto circuli:non puncto linee recte:⁊ cū oē generatū ⁊ corruptuz excedaī a tpe maioꝝ qz ſit ſua menſura adequata:nō potuit tpus generari ⁊ corrūpi:⁊ hec pria rō eſt p ſe nota:ſed accidit ei ꝙ ſit probabilis:pp Platonē nō cōcedentē tēpus eſſe eternū. ¶ Dico ſcdo:rō ſcda eſt ex diuiſione cōtinui:naz mathematici vtunt loco ꝓncipij: hac ꝓpōne magnitudo diuidiī in ſemp diuiſibilia:⁊ dato ꝙ nālis ꝓbaret talez ꝓpōné:qz trā mathematicus ponit eā ac ſi nō eſſet probata:nō mathematicus nō ſubalternaī nāli:vñ exiſtimo ꝙ iſtud ꝓncipiū ſit per ſe notū.ſ.magnitudo eſt diuiſibilis in infinitū:⁊.6. phyſi⁸ Ari.probat ꝙ ſup infinita modica magnitudine pōt eſſe motus:⁊ ꝙ mot⁹ pōt velocitari in infinitū:⁊ ꝙ quacūqz magnitudine data dabilis eſt minor:īmo p tale principiū cōuincit mag^ncm nō cōponi ex indiuiſibilib⁹:⁊ hoc eſt ꝙ Albert⁹ ſcribit:ly notū ſit ⁊ manifeſtū mag^ncm in infinita diuidi:nō trā notū eſt oībus ipſaz cōponi ex magnitudinibus:rō aūt que me mouet ad tenēduz geometram nō vti tali ꝓpōne probata a nāli vt ꝓbata: eſt:qz cū a tali ꝓpōne pēdeāt fere oēs cōcluſiōes geometrie: opus eſſet vt nālis phya certitudine geometriā antecederet. ¶ Dico tertio:rō tertia eſt ex ꝓpetuitate gnātōis: que ꝓpetuo durare nō poſſz:niſi poſita mā corpore infinito actu:veritas tamen

trā peripatetica eſt: ꝙ generatio eſt eterna:qz generatio vnius eſt corruptio alterius:pro de gnātione.17.nō qz principiū māle ſit infinitum:ratio quarta eſt ex ipſo corpore nexu ac ſerie:que nullis ita marginib⁹ circūſcripta videnī:quin aliud ſubinde corpus in termino ſemp occurrat:ſz hec rō eſt famoſa ⁊ falſa.

¶ Circa cōmentū.32. Ratio qnta ex virtute intelligēdi imaginādiqz capiī:pōt.n.numer⁹ intelligi infinitus.⁊ corpoꝝ ſectio:⁊ extra celū vacuū infinitū:⁊ ſi vacuū imenſuz ⁊ infinitū cōſtituatur corpus quoqz infinitū eē oz:⁊ mūdos infinitos: poſſibile.n.de nā reruz eternarū eſt neceſſariū nō cōtingēs: neqz refert in ſempiternis poſſe dicas an eſſe:vñ eterna vt ſic:ſemper actu ſunt:⁊ in eis nō differūt eē ⁊ poſſe:ſed vt refferūtur ad aliqō corruptibile:ſic differūt eſſe ⁊ poſſe:intelligentie enīz:ſi nō eſſent ſz poſſent eſſe:poſſet creatio dari: quā trā oī ſtudio phy negare cōtendūt:forma nāqz noua ſimplr:nō cauſata a mā:creatur.

¶ Circa cōmētuz.33.Tollūtur mathematice diſcipline:auctio numeroꝝ ⁊ tpis:ſublato infinito: quereduz eſt ergo an ifinituz ſit:⁊ ſi ſit:vtrū ſubſtātia: vel accidēs:⁊ vtrum vnuz trā infinituz ſit: vel plura.

¶ Circa cōmētuz.34.Infinitū primo mō eſt infinituz negatiue:vt eſt pūctus ⁊ color:nō ſunt.n. hec in genere quātitatis p ſe:veluti dicimus deuz eſſe nō corp⁹:capiēdo ly nō negatiue: ⁊ h auctas Auer.pūct⁹ nō hz lōgitudiné finitā neqz ifinitā: facit vt hec propō cōcedi nō poſſit:pūctus eſt linea:dī infinitū alio mō qō caret extremis:⁊ tale infinitū poteſt eſſe re ipſa finitū:⁊ ifinitū denoīatiue:⁊ poteſt eſſe ifinitū poſitiue:dz tertio iter longiuſculū eſſe ifinitū:quarto pelagi altitudo:qnto id quod ifinitam adiectioné patitur:aut ifinituz diuiſioné;vocatur ⁊ ifinitū. ℣ Amplius ſolet capi ifinitū ⁊ pro eo quo maius excogitari nō pōt: ⁊ pro eo qō excedit oē finituz ꝑm oēm proportionem deteriatā:⁊ pro eo cuius nihil eſt extra:⁊ eſt infinitum cuius quātitaté accipiētibus ſemp remanet aliquid accipere.

¶ Circa cōmētuz.35. Non potuit inueniri ifinitum a ſenſibilib⁹ rebus abiūctuz:qz tale ifinituz fuiſſet impartibile ⁊ indiuiſibile:maxie qz ifinitū apud ipſos ſumebaī pro eo qō pcurri nō poterat neqz terminū habebat quo poſſet peruenīri.

¶ Circa cōmētuz.36. Neqz ifinitū potuit alteri nature adherere:qz ſic nō potuiſſet habere rōnē pncipij:ſed ſubiectū ifinitati magis fuiſſet pncipiuz cōſtituēdum:plane cū numerus ⁊ magnitudo,a.ſba ſeuūgi nō poſſint:neqz ifinitū.a.ſba ſeparari poterit:oē.n.qō dz in ſubiecto:ſubiectuz eius eſt magis exiſtēs per ſe qz illud.

¶ Circa cōmētuz.37. Non pōt ifinitū eſſe ſba: neqz act⁹ p ſe:neqz pncipiuz ſimplexqz nā:ne plura infinita eēnt: ergo nō eſt ifinitū diuiſibile neqz eſt indiuiſibile:vt cōſtat:ꝫ vñ cum Pythagorici infinitū fecerint ſubſtātiā ⁊ primā cauſaz oīuz: idez erat infinitū:⁊ eſſe infiniti.

Digreſſio.

¶ Nunqd ſi linea ifinita foret:quelibet eius ps infinita exiſteret:rādeo ꝙ nō:vbi.n.linea infinita reperireī:in ea eſſz in ifinituz parua linea:qz non ſic parua:quin minor:veluti in caliditate ſūma caliditas infinite remiſſa ſueniī:exiſtimo ēt in linea infinita ifinitas eſſe ptes quarū quelibet eſt ifinita:vt ſi.a.linea protracta.a.cētro verſus occidēs infinita:ſubtrahaī vnū pedale ⁊ iterū aliud:⁊ vlterius relicta cōi ſnia puto in linea infinita nō eē plures partes finitas qz infinitas:in linea.n.ifinita ſi eſſet:infinite eſſent partes finite:⁊ infinite ptes infinite:qz aliquot ptes infinite:⁊ nō tot gn plures:verū linea ⁊ finita ⁊ infinita in gñe quātitatis collocātur:Pythagorici aūt infinitū voluerunt eſſe ſubſtātiaz.

¶ Circa cōmētuz.38.Qualitates pria ſunt eēntialia elemētis:inquātū elemēta ſunt actiua ⁊ paſſiua: quare ſi infinitas fuiſſet accidens eſſentiale quāto:non militarent multe rationes Ariſto.aduerſus Pythagoricos.

¶ Circa cōmētuz.39. Cōſideratio de infinito ē methaphyſicalis q̄tenus eſt circa intellecta actu: ⁊ circa quātitatē ꝫ ꝙ eſt nō in mā:vtrū illa ſit ponenda: mathematic⁹ accipit.a.metha^co quātitatez abſtractā ꝑm rōnez trā:nālis ſpeculaī de meſuris vt ſunt in materia.

¶ Ter.⁊ cōmen.40.vſqz ad.56.

Qui aūt conſiderat.

A.text/tu com/méti.40.vſqz ad.56.⁊ cōib⁹ ⁊ phyſicis argumētis declarat nō eſſe infinitū. ℣ Tuz qz oē corpus ſupficie claudiī vel ſupficieb⁹:ergo nullus eſt corpus infinitū intelligibile quo mathematici vtunī neqz ſenſibile:quo nāles:⁊ Auer.cōméto.40.dicit corpus infinitū nō eſſe ſpericū:nec nō ſpericū: ſicut nō eſt verū dicere pūctuz eſſe ſpericū aut nō ſpericū.i.corpus infinitū nec eſt figuratū ſpericū: nec figuratū nō ſpericū:neqz pūctus eſt figura⁹ figura ſperica:nec figura nō ſperica. ℣ Tum qz: ois numer⁹ eſt numerabilis:⁊ oē numerabile poteſt pcurri:nullus igitur numer⁹ infinit⁹:⁊ eſt per ſe notū oēm numerū reruz in actu exiſtētium eſſe finituz. ℣ Tum qz:nō eſt corpus infinitū mixtū:neqz ſimplex:ac mixtū quidez nō pōt eſſe infinitum

ex īfinito vno elemēto ceteris finitis: qm̄ vis īfi/
nita elemēti infiniti elemēta extingueret finita: er/
go illud mixtū eē₃ simplex atq₃ sincerū: ⁊ l₃ in cor
pore maiori finito minor sepe sit potētia q̄ in mi/
nori: potētia tñ corporis infiniti in īfinitū quācū/
q₃ potētiā finitā facile superat: ⁊ adiūgit Auer.
ꝯriorum equales esse vires: si seruari ꝯposita vo
lumus: vñ elemēta sunt in mixto equalia arithme
tice. i. ſm q₃ exposcit forma mixti: nō geometrice:
qr in quouis mixto aliqđ elemētū dominat̃ ⁊ pº
celi.44. ꝯria sunt equalis virtutis: ñ vt moderni
dicūt qr vnū nō excedit aliud in infinita ꝓportōe
s₃ qr caliditas copulat̃ raritati ⁊ frigiditas den/
sitati: ⁊ ea proportōe dēsitas māe iuuat ad actio
nem qua caliditas maioris est actiuitatis frigidi
tate: iō ꝯria remanent equalis virtutis pūctuali/
ter: ex pluribº quoq₃ infinitis mixtū esse nequit: qr
vnū infinitū oēm locum occupat q̄ alijs nō relin
quitur locus: Et subiūgit Auer. cōmēto.43. cor
pus infinitū debere eē infinitū in oībus dimēsio
nibus: ⁊ est vera snīa cōmētatoris: supponēdo pº
q₃ corpus īfinitū sit infiniti vigoris: ꝑmittēdo se/
cūdo q₃ corpus īfiniti vigoris extinguat oīa alia
corpora: que illi nō valēt resistere: q̄ tale corpus
erit īfinitū simpl'r: ⁊ ne detur vacuū: tūc occupa/
bit oīa: ⁊ ita erit īfinitū ex vnaquaq₃ pte: quare
moderni ꝯtradicētes Auerroi sumūt īfinitū nō
infiniti vigoris: ⁊ nō habēt verā mētē Auerrois.
¶ Tum qr nullū elementū pōt esse infiniti vigo/
ris: qr pp mutuas elemētoꝝ dissidētias: elemētū
infinitū cetera destrueret: imo ne mūdus pereat
necesse fuit elemēta inter se equalē habere ꝓpor
tionē. ¶ Tū qr oē corpus sensibile tactu h₃ locū
extra locū suum nālem: at infinitū nō h₃ locū ex
locū suū nālem: q̄. Et textu cōmēti.48. habetur
hec ꝓpositio: idem est locus totius ⁊ ptis: ⁊ pri/
mo celi.19. ¶ Et si quis dicat. Cōtra: idē ē locus
totius ⁊ partis: ergo si locus deorsū debet̃ lapi/
di merito terre: tria alia elemēta nāliter deorsum
locabunt̃. ¶ Solutio cōis est: ex qualitatibº mo
tiuis elementoꝝ resultat vna qualitas que est in/
strumentū ꝓ motu mixti ꝑficiēdo: quēadmodū
cōplexio est qualitas ꝯsurgens ex qualitatū alte
ratiuaꝝ cōmixtione: ⁊ ſm h̄ nō satisfacit Auer
roi ponenti elementa formaliter in mixto rema/
nere. ¶ Solutio alia est: pōt dici locū terre sim/
plicis non ꝯuenire lapidi: ⁊ dato q₃ ꝯueniat: ad/
uertendū est mixto inanimato locū ꝯuenire rōne
elementi dominātis existētis in eo actu: non rōne
alioꝝ existentiū ibi in potentia: alicui. n. inq̄ntum
h₃ esse in potētia nō competit locari: nec nāliter
nec violenter. Cōmento aūt.48. limitat̃ hec pro/
positio: vbicunq₃ fertur aliquid ſm naturam: ibi
manet secundum naturam ad corpora rectarum
dimensionum. ¶ Tum quia: non pōt mixtum esse
cōpositū ex corporibº infinitis in specie: finitis ī
magnitudine: ne dentur infinita loca nālia: ⁊ infi
niti motus simplices. ¶ Tum qr: locus deorsum
est terminatº: ergo ⁊ sursū: q̄ ⁊ intermedia ergo
nō est corpus infinitū rectū: equātur. n. locus ⁊ lo
catū.4. phycicoꝝ.30. ¶ Et vlterius attentōe di/
gnissimū est q₃ sicut ignis ⁊ terra cōtrariātur ꝯ/
trarietate extremi ad extremū: qr ignis in tribus
ascendit elamentis: terra in tribus descendit: ita
aer ⁊ aqua contrariātur ꝯrietate extremi ad ex/
tremū: qr aer descēdit in vno: ⁊ ascēdit in duobus
aqua ascendit in vno: ⁊ dscendit in duobus: ⁊ li/
cet elemēta media sint grauia ⁊ leuia: sunt tñ cor/
pora simplicia: veluti ⁊ extrema: fuit aūt necessa/
rium multiplicari elemētū mediū ſm subiectū:
qr in medio elemēto nō erāt elemēta extrema for/
maliter.4. celi.34.38. ¶ Tum qr: si infinitū esset:
aut esset in loco: ⁊ hoc nō: cū totū occupet: aut in
seipso: ⁊ ita partes essent in seipsis: qr totū ⁊ ps
eodē mō sunt in loco: ¶ Tum qr infinitum nō h₃
mediū: neq₃ vltimū q̄ neq₃ grauitatē: aut leuita/
tem. ¶ Tum qr: infinito repugnāt sex differentie
positionis: đ quibº abūde loquar.4. phycicoꝝ.5.
¶ Tum qr: oē sensibile est quantū: ⁊ omne quan/
tum est terminatum.

Digressio prima.

¶ Aristoteles ⁊ Auerrois textu ⁊ cōmento.41.
declarauerūt numerū rerū actu existentiū neces/
sario finitū esse: ⁊ putātes mūdū esse eternū: ⁊
infinitos homines ꝑcessisse: ne multitudinē intel
lectū infinitā ꝯcederēt vnū in omnibus homini/
bus intellectum esse affirmauerūt.3. de aīa.5. cui
snīe cōsentio nāli luīe hoc fundamēto: cōcessis in/
finitis indiuiduis sub vna spē: illa vel cōplent to/
tum ambitū speciei vel nō: si nō: illa nō erunt infi/
nita: qr alia addi poterūt: si sic: demātur duo sin/
gularia ab illa multitudine infinita residuū non
erit finitū: neq₃ infinitū: qr tūc illa duo indiuidua
nō fuissent cōprehēsa sub illa spē. ¶ Et l₃ crescāt
numeri in infinitū: ⁊ figure: ⁊ cōtinuū sit diuisibi/
le in infinitū: ⁊ in actibus intellectus cōcedat̃. a.
multis ꝓcessus in infinitū: hoc tñ nō facit vt mu/
litudo rerū actu existentiū sit infinita: sed sunt fi/
nite species in infinitū: ⁊ in speciebus est ꝓcessus
in infinitū quaꝝ vna pendet ab alia quātum ad
māle illius. ¶ Contra pōt cōtinuū esse diuisū ſm
oēm partē ſm quā est possibile diuidi: q̄ pōt nume
rus actu infinitus esse: sed varijs casibus ostēdit̃
id cōmode fieri posse: ⁊ prīo: radius solaris tran/
siens ꝑ mediū vniformiter difforme diuiditur ſm
oēs ptes possibiles diuidi. ¶ Scđo filum equa/
lis resistētie per totū in oppositas ptes. a. duobº
trahentibº

trahētibº agitatū in ptes oēs secabit̃ possibiles.
¶ Tertio vas plenū aqua rarissima expositum
loco frigidissimo clauso orificio: ne detur vacuū:
qr illa aqua cōgelabit̃ frangetur vas in oēs par
tes possibiles frangi. ¶ Quarto: sit ignis puus
spericus cuius centrum sit centrū mundi sublato
omni impedimēto: aut mouebitur sursū ꝑ vnam
semidyametrū: aut per plures: ⁊ cū non sit ma/
ior ratio q₃ ascendat per vnā quā per aliam ascē
det per omnes ergo in infinitas partes diuidetur
ille ignis. ¶ Quinto: assigno punctum medium
inter oriens ⁊ occidens: ⁊ diuido horā in partes
proportionales proportione dupla: in qualibet
autē parte diuidat deus partē pertransitā: con
stat q₃ in fine hore erit diuisio cōpleta. Et si in q̄li
bet parte creetur vna anima: in fine hore erit infi
nita animarū multitudo: ergo. ¶ Solutio est. Ad
primū dicerē: nullum radiū secari in infinitum:
cum quo tamen stat q₃ in infinitū diuidatur ra/
dius transiens per mediū vniformiter difforme.
¶ Ad secūdū: in infinitū diuidetur filum ⁊ in in/
finitum erit diuisū: nunq̄ tamen erit ita q₃ filum
sit diuisū in infinitū. vel partes ⁊ radij ⁊ fili in cō
tinens cōuerterentur. ¶ Ad tertium: aqua cōge/
lata occupabit minorē locū: partes aque subtilio
res maiorē. ¶ Ad quartū: stante influentia celi
equali: ignis quiescet in medio mundi. ¶ Contra
daretur corpus naturale extra locū suum: quod
omni impedimento sublato nō tenderet ad locū
suum: quare dici potest vel q₃ in infinitū diuide/
tur: vel q₃ partes illius mutabuntur in cōtinens.
¶ Ad quintū: vel infinite erunt ille partes: non
tamen erunt ille partes infinite: vel casus non est
naturaliter possibilis: ⁊ licet in qualib₃ parte pos
sit deus creare animā: non tamen potest in qua/
libet parte: quare ⁊c̄.

Digressio secūda.

¶ Quia Auerrois cōmento.49º. asseruit infi/
nitum nō vocari equale: nec maius: nec minus: ⁊
primo celi.38. oppositū affirmauit: iccirco dubi/
tatur vtrum rationes totius ⁊ partis: maioritatꝭ
⁊ minoritatis: equalitatis ⁊ inequalitatis infini/
tis demandētur: videtur q₃ nō. ¶ Tum quia totū
includit tot partes determinate quātitatis: quot
nō includit pars: ergo vnū infinitū nō habebit
rationē totius respectu alterius: quia infinities
tantū includit q̄libet q̄ntū īfinitū. ¶ Tum quia
vnum infinitū nō cōtinet plura q̄ aliud: ergo nec
maius. ¶ Tum quia vnum infinitum nec excedit
nec exceditur ab alio infinito. ¶ Tum quia pars
esset maior suo toto: posito q₃ a sit linea incipiens
a centro infinita versus oriens. b. incipiens a cen
tro infinita versus occidens: sit. c. linea. a. sublato
pedali: sit. d. linea. b. cum pedali illo. a. est maius
c. ergo. ⁊. b. est maius. c. sed. c. ⁊. d. sunt equalia:
ergo ⁊. b. est maius. d. ⁊ est. b. pars. d. ergo pars
est maior suo toto.
¶ Ad oppositū est Auerrois ⁊ Albertus pri
mo celi.38º. ¶ Item linea infinita includit peda/
le ⁊ aliquid vltra: ergo est totum respectu illius.
¶ Tum qr: linea infinita simpliciter includit quic/
quid includit linea ſm quid infinita ergo est ma/
ior illa. ¶ Tum quia: infinitū h₃ rōnem continui
ergo ⁊ diuisibilis in partes.
¶ Pro expeditiōe quesiti. Dico primo: protra
cta linea. a. infinita a cētro versus oriens: ⁊ linea
b. infinita versus occidens: veniāt ad cōstitutōē
vnius recte linee ex vtraq₃ parte infinite: constat
huius. a: ⁊. b. partes esse aliquottas: cū quelibet
istarum his sumpta illam mensuret. ¶ Dico secū
do: si per aliquottam partē eam intelligamº que
finities vel infinities sumpta reddit totum: linee
infinite erunt partes aliquotte: quarū aliqua in/
finita: aliqua erit finita: quare nō cōsentio moder
nis existimantibus infinitum nec aliquottā: nec
nō aliquottā habere partem: ⁊ ex his non timeo
inferre ꝯsequenter loquēdo. a. ⁊. b. fundare pro/
portionē subduplam ad lineā ex eis resultantē:
cuius linee simpliciter infinite sunt medietates:
nō tertie: nō quarte: nō octaue. ¶ Est aduertēdū
tertio: ad infinitum: cū implicet contradictionē
ipsum esse: sequuntur varia cōtradictoria: ⁊ cum
infinitū possit considerari vt infinitū: ⁊ vt conti/
nuū: multe cōditiones cōceduntur infinito vt cō
tinuū: eitā si nō conuenirent infinito vt infinitum.
¶ Distictio tandē de toto quod sepe sumitur pro
illo quod includit aliquid ⁊ aliquid aliud: ⁊ sepe
pro eo quod includit tot quot non includit aliud
tollit oēs ambiguitates: quare ⁊c̄.

Digressio tertia.

¶ Quia Auerrois opinat̃ corporis infiniti vir/
tutem necessario esse infiniti vigoris. Dubitatur
vtrum possit corpus infinitū habere grauitatem
tantū finitā: videtur q₃ sic: capta grauitate vt.8.
quā per partes proportionales dupla proportio
ne in partibus proportiōalibº hore deus creet in
infinitis pedalibus corporis infiniti. ¶ Ad diffi/
cultatē istam responsiones modernorū nulle sunt
videlicet q₃ conclusio aristotelis intelligat̃ de cor/
pore vniformiter graui: quia dicit Aristo. id ve/
rum esse: siue corpora sint cōsimiliū: siue dissimiliū
partium: nō potest etiā concedi illam grauitatem
infinitā esse extensiue: finitā intensiue: quia Ari.
vult grauitatē corporis infiniti mouere in instāti:
que quidem necessario est infinita intensiue: qua/
re dicerē ego casū illum esse impossibilē ſm rē:

datur.n.realiter loquēdo minima qualitas:ꝛ grauitas corporis infiniti quācunqꝫ grauitatez finitam in infinituꝫ superat.℣ Et siquis probauerit dari grauitatē infiniti vigoris:quia in hoc graui nō est minor grauitas qꝫ si distaret a centro distātia infinita:sed tūc in descendēdo velocitaret motum suuꝫ in infinitū:primo celi.88°:ergo.℣ Amplius videtur qꝫ ñ repugnet virtuti materiali extense mouere eterno tempore:posito per possibile spacio infinito inter cōcauū ꝛ centruꝫ:ꝛ lapide in concauo relicto sue nature:constat.n.qꝫ spaciū infinitum non potest pertransiri tempore finito a virtute finiti vigoris.℣ Solutio est.vel illud graue penitus corrūperetur:ꝛ non posset conseruari per totuꝫ illum descensuꝫ:vel dato qꝫ cōseruaret: grauitas illa efficeretur infiniti vigoris:si enim virtus esset extensa ꝛ moueret eterno tempore:esset infiniti vigoris vt declarat tertio capitulo ō substantia orbis:quare ꝛc̄.

¶ Ter.ꝛ cōmēt.56ᵐ.vsqꝫ ad.67ᵐ.

Manifestum est igitur.

¶ A textu cōmenti.56.vsqꝫ ad.67.ostenditur an sit infinituꝫ:ꝛ qd sit infinitū:est.n.infinitū i potētia:cū tempus sit infinituꝫ:ꝛ magnitudo sit diuisibilis in infinituꝫ:ꝛ quocunqꝫ numero dato liceat assignare maiorē:ꝛ talis potestas concessa infinito si ad actum reduceretur:essentia infiniti tolleretur:sicut enim ea que tunc solum sunt:cuꝫ fiunt: gerunturqꝫ:si desinant geri:esse etiam desinūt:vt ludi:vt dies:vt tempus:ita ea que tunc solū sunt: cum in potestate sunt:si potestatē amittant:amittunt essentiaꝫ:ꝛ hec est causa qꝫ soleo dicere:actꝰ si tollat aptitudinē:cui conuenit aptitudo:ei repugnat actus:cum itaqꝫ esse diuisum in infinitum interimat diuisibilitatē:non potest continuū actu esse diuisuꝫ in infinitas partes.℣ Et introducuntur iste cōsequētie:si aliquid possit augeri in infinitum:reperietur aliquid auctuꝫ in infinituꝫ:nō tamen si continuū est diuisibile in infinitū:erit actu diuisum in infinitū:que tenent hoc fundamento: processus nō finitur qui sequitur materiaꝫ:ꝛ ita continuū nunquā est actu diuisum in infinitū:sed processus sequens formaꝫ reperitur completus: ꝛ cuꝫ augmentū sequatur formaꝫ:non potest aliquid augeri in infinituꝫ:ꝛ potest quantū natura le merito materie simpliciter secari in infinitum.℣ Amplius mathematicus est artifex sciētificus ꝛ imaginatur lineaꝫ infinitā:non quia imaginet distincte lineā infinitaꝫ apprehēdēdo partē post partem:sed quia imaginatur lineaꝫ infinities replicari:ꝛ non totiens replicari quin vlterius replicetur:nō qꝫ cōcipiat illam habendo conceptuꝫ a qlibet parte:ꝛ ꝫ nō est infinituꝫ distincte apprehendere:sed est apprehendere infinitū cum quadam negatione:vnde mathematico nō inconuenit fateri corpus in infinitū:ad hunc sensuꝫ:quia quocunqꝫ corpore finito imaginato imaginabile est maius:ꝛ dico hoc:qꝛ teneo qꝫ nullus imaginet corpus infinitū:qꝛ eo qꝫ est corpus:ipsuꝫ superficie: aut superficieb⁹ claudit ꝛ finit.℣ Recte itaqꝫ definit infinitū:qꝫ est id cuius ꝑm acceptā quātitatē aliqd semp ex̄ licebit apprehēdere:id.n.qō é desectū ꝛ id a quo ōsecat:vtrūqꝫ semp est linea: aut superficies:aut corpus.totū quoqꝫ ꝛ pfectū cuꝫ de eodē predicenf:nō potuit infinitū habere rōnem totius ꝛ pfecti ꝛ cōtinētis:qꝛ.n.infinitas est rōne mātē:ꝛ mā hꝫ rōnez ptis ꝛ ptēti:gr ꝛ infinitū potꝰ hꝫ rōnez ptis ꝛ cōtenti qꝫ totius ꝛ ptinentis.

¶ Ter.ꝛ cōmētū.67ᵐ.vsqꝫ ad.75ᵐ.

Et recte etiā contingit.

¶ A textu cōmē.67.vsqꝫ ad.75.assignat Arirōnem eoꝝ que de infinito tractauit:ꝛ soluit rōnes qbus antiq putauerūt infinitū:cū gr mā radix sit infinitatis:ꝛ forma finitatis:euenit vt qlibet magnitudine minorē capere videaf licere:maiorē nō licere:mā nāqꝫ intra magᵐᵘᵐ diuisaꝫ inclusa:si minorem velis efficere prestat:vt in infinitū fiat exctio:si maiorē:facit forma vt in infinituꝫ non prodeat crementū:in numeris vero minimꝰ nō maximus datur:ꝛ cā quare in numeris deuenīt ad minimū.est:qꝛ vnitas que est principiū numeri est indiuisibilis:abstrahit enim vnitas a situ:vñ vnitas formaliter est simplicior puncto:ly realiter essꝫ cōtinuitas:ꝛ pp ordinez magnitudinis:motus:ꝛ tēporis:infinitas illius ordinate cōceditur:neqꝫ negantes actu infinitū esse:eripiunt mathematicis facultatē tractādi de infinito:qꝛ infinite magnaꝫ lineam cōcedens mathematicus nō ꝙtradicit veritati.℣ Causa aūt materialis eternitatis mundi nō est qꝛ mā sit corpus infinitū:sed est:qꝛ generatio vnius est corruptio alterius:nō oportet etiam omne corpus terminari p aliquod extrinsecū:cuꝫ finiatur:claudaturqꝫ ppꝛijs terminis:fatuū itaqꝫ est credere imaginationi.℣ Quare ne motus localis ꝛ alteratio sint in instanti:non pōt dari ꝑm rem virtus motiua īfinita ꝛ qlitas infinita:ignis enim infinitus alia elemēta secum nō compateref virtuti itaqꝫ infinite potētie ꝛ vigoris nulla actio demandari potest.℣ Et siquis dicit:capio ignez 10.graduū:cui per possibile approximēt infinita combustibilia equaliter in orbis ad comburi disposita:ignes geniti si vniātur faciēt ignē infinitum.℣ Solutio est.casus ē ipossibilis:ꝛ si sit casus possibilis:solutionem queras.

Digressio.

¶ Ut tertius liber suum tandez habeat cōplementū varias induco propositōes quas hinc inde ab auctoribꝰ accepi ꝛ potissimuꝫ a Gregorio ariminensi.2°.sniarū.di.2ª.questiōe.2ª.quas eis que de infinito dicta sunt sumopere arbitror cōducere.¶ Prima propositio sit talis nulla magnitudo componitur ex indiuisibilibus:ex qua corollarie infertur qualibet magnitudinē componi ex magnitudinibus.hec ꝓpositio.6.physicorū diffusse demonstrabit.¶ Secunda propositio est: cuiuslibꝫ magnitudinis partes sunt actu plures. Tum qꝛ magnitudo quis hꝫ partem ꝛ ptē ex quibus integratur. Tum qꝛ cuiuslibet magnitudinis aliqua parte pars aliqua est minor. Tum qꝛ idez est iuditium de oībus partibus magnitudinis cōtinue:nunc autez ꝙstat oculata fide huius magnitudinis vnā partem esse albam:rarāz:calidā:rectam:alterā nigrā:densam:frigidā:curuā:ꝛ licet magᵗᵉ sint actualr ptes:atqꝫ actualr ptes:ipe tñ nō sunt plures partes actuales sed potentiales: ptes nāqꝫ sunt potētia in toto:ꝛ nō sunt plures i actu: ꝛ hec est causa qꝫ soleo dicere:inter partes essentiales ꝛ quātitatiuas vnius substātie particularis ē actualis distinctio:nō tamen distinctio actualitatis.¶ Tertia propositio sit talis:cuiuslibet magnitudinis sunt infinite partes quarum quelibet est magnitudo:sumendo ly infinite sincategorematice:ꝛ etiā sumēdo catbegorematice.i.cuiuslibꝫ magnitudinis quotcūqꝫ partibus finitis acceptis adhuc sunt plures partes:ꝛ cuiuslibet magnitudinis partes sunt plures quotcūqꝫ finitis.℣ Tum quia cuiuslibet magnitudinis quelibet pars habet partem:ergo cuiuslibet magnitudinis ptes sunt plures quotcūqꝫ finitis:ergo infinite:nō datur enim maximus numerꝰ partium magnitudinis.℣ Tum qꝛ cuiusuis magnitudinis multitudo omniuꝫ partium collectiue sumptarum aliquā multitudinez finitaꝫ excedit vltra omnē proportionez finitam:ex hac propositione infero corollarie qꝫ cuiuslibet magnitudinis partes:sunt plures actu duabus medietatibus:quēadmoduꝫ.n.tempus diuiditur in partes proportionales in infinituꝫ:quia capta quacunqꝫ particula temporis illa i medietates secatur:ita ꝛ magnitudo diuiditur in infinituꝫ in partes eiusdem proportionis nō eiusdē quātitatis non cōicantes quare infinite partes proportionales sunt in hoc continuo:ꝛ datur prima pars proportionalis nō vltima:nō tamē assignatur simpliciter pria pars.℣ Contra sint.b.ꝛ.a.due magnitudines se cōtangentes:ꝛ sit diuisum.b.in ptes ꝓportionales ꝓportiōe dupla minoribꝰ terminatis versus.a.tunc sic:aliqua ps.b.imediate ꝙiungif.a.gr datur vltima:qꝛ ex quo.b.imediate ꝙiungif.a.ꝓ aliquā partem ꝛ nō nisi per vltimā:gr.℣ Solutio est.nulla ē pars proportiōalis imediata ipsi.a.imo data qcunqꝫ parte.b.propinqua.a.adhuc daf alia propinquoꝛ i infinitū.℣ Rursus ponant duo mobilia d.ꝛ.c.moueri sup.b.versus.a.ꝛ moueaf.d.in duplo velotius qꝫ.c.ita tñ qꝫ cum venerit ad finē alicuius partis ꝓportionalis quiescat.d. donec.c. veniat illuc:ꝛ veniat.c.ad.a.in hora pñti instanti terminata:tūc deduco.c.ꝛ.d.simul ꝙuenire ad.a. ꝛ nō simul peruenire ad.a.simul peruenīt ad.a. qꝛ in hoc instanti.c.est ad.a.si igitur.d.prius fuit ad.a.ergo p aliqō tempꝰ fuit prius ad.a.in quo tpe non mouebatur.d.sed.c.toto illo tempore mouebatur ergo.c.illo tpe transiuit vnā partez proportionalez tm̄:ergo vltimā:nō simul peruenīunt ad.a.qꝛ qlibet parte proportionalem prius ptransit.d.qꝫ.c.ergo oēs partes prius.d.pertrāsit qꝫ.c.ergo.d.prꝰ venit ad.a.℣ Solutio est.c.ꝛ.d. simul in hoc instanti pueniūt ad.a.ꝛ neutruꝫ prꝰ altero:neqꝫ valet ista cōsequātia:qlibet partez proportionalē prius ptransit.d.qꝫ.c.ergo.d.prꝰ puenit ad.a.qꝫ.c.Quare existimo qꝫ si deꝰ i qlibꝫ parte proportionali hore future augeat triangulum ꝛ circulū cōseruādo eorum figurā qꝫ infinite magnus erit triangulus ante finē horeꝫ in nullo instanti ante finez horeꝫ erit triangulus infinitus: sed in quolibet instāti intrinseco fuit aut erit finitus:ꝛ statiꝫ in fine horeꝫ nō erit triāgulus:neqꝫ circulus:qꝛ circulū esse infinituꝫ implicat ꝺdictionē.℣ Amplius probo dari caliditatē infinitā argumento sophystarū reputato mirabili:sit in.a.subiecto frigiditas vt 4.ᵒʳ remittenda ꝙ horaꝫ ad nō gradum:cōstat qꝫ illa remittetur ad subduplum: subquadruplū:ꝛ sic in infinitū ergo caliditas intendetur ad dupluꝫ:quadruplū ꝛ sic in infinituꝫ. ℣ Solutio est.in infinitū intendef:nō tñ intenditur in infinitū:aliter respondeo in infinitū intēditur arithmetice:nō tñ geometrice:verū de his forte tassis plura diximus qꝫ erat necesse:explicatis itaqꝫ eis que de motu ꝛ infinito in vniuersali tractāda erant paulopost de loco cōmentorandum est: quare ꝛc̄.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiensis lectura in Quartum de auditu naturali.

¶ Tex.cōmen.primi ⁊ secūdi.

Topoꝛ tet nālez. Cuz in scdo libꝛo statuiſ ſet Ariſt. nāz eē principiū motus ⁊ quietis: ⁊ i ter tio docuiſſet qd eſſet motus: ⁊ in vniuerſuz ⁊ ſigil latim ſingula ge nera. Cum vero ꝙtinuꝰ ſit nālis motus: oē aūt ꝙtinuū ſit in ifinitū diuiſibile: eodē tertio de infinito ꝓſequutus eſt. Coꝛpoꝛa aūt nālia cū locis idigeāt: ⁊ eius i quo ſunt: ⁊ eius in quo moueanť: de loco diſſerit in .b. quarto: quem in pñtiaꝝ explanandū bēmus: ⁊ .b. a textu cōmēti primi vſqz ad.50. Et cum nōnulli vacuū locū putarēt eſſe: diſputat de vacuo a tex. cōmēti.50. vſqz ad textū cōmēti.87. Et q; omnē motū metiť tps vel inſtās: diligenter ⁊ oī ſtudio tractabit de tpe ab.87. vſqz ad.134.

¶ Tractaturus igiť de loco primus nōnulla idu cam ꝓcepta q̄ prie ſūme initiū erūt accōmodatiſ ſimū. In primis ē ꝓſiderāda ꝙtētio inter peripa teticos ⁊ ſacratiſſimos theologos. Hi coꝛpoꝛa eē in loco aſſerūt: quatenꝰ loco circūſcribunť: an gelos: q; ſunt ita hic: q; nō alibi deū bñdictū prie ſentialiter ſolū: abſqz circūſcriptōe ⁊ diffinitiōe: Illi: ꝛōez eſſendi i loco: ſolā arbitranť q̄ẗitatē ex trinſecā ⁊ alienā a ꝛōe ſbe: ⁊ ita diſtictio de eſſe i loco circūſcriptiue: diffinitiue: ⁊ pñtialr nō ſatiſ facit pipateticis: apud quos intelligētie nō ſunt in loco: q; q; nō eſt ſurſuz: nec deoꝛſuz: nec añ: nec retro: nec ſiniſtroꝛſum: nec dextroꝛſum: in loco nō eſt. Intelligētia aūt p nām ſuā nō eſt i loco: neqz i aliq̄ loci dīa: vt Alber. dicebat: ⁊ hec ē cā q; ſo leo dicere: locari p opōnez tm̄: nō eſſe locari. q̄re intelligētie locari ope: minime ꝙ locari affirma būtur. ¶ Rurſus locꝰ: aut ē cōpoſitꝰ: ⁊ ita ē ſup ficies ꝓcaua coꝛpoꝛis amplectētis locatū: aut eſt ſimplex: ⁊ ē diſtātia: aut appꝛopinquatio: ad cen trū ⁊ polos mūdi: aut ē formalis: q celo ꝓcedit ñ variāti locū circūſcriptiuū. nec ſimplicē: ſz forma lem tm̄: cōplete. n. ſupficies ſpice ad ptes terre ꝺz oēs ſuas ptes talē aſpectū bñtes: coꝛpoꝛis cele ſtis loca formalia nuncupanť: mutat nāqz celum locū ꝺm formā: ñ ꝺm māz. 6. phyſi. 85. 8. phy. 76.

¶ Snia textꝰ cōmē. pmi ⁊ ſcdi ē. Offm ē nālis phy de loco diſſerere. ¶ Tū q; veteres oīa entia eē alicubi putabāt: q; nō entia nullibi erāt. ¶ Tū q; nālis de motu locali ſpeculať: g̃ de loco: neqz Ari. onꝰ tractādi ꝺ loco ſubterfugiēdū erat: q̄z uis id difficillimū foꝛet: ⁊ ex ipſa p ſe loci nā: ⁊ q; antiq nihil ꝺ loco: dixerūt attētōe ⁊ ſcitu dignū:

¶ Circa cōmē. primū. Eſt pⁿ aduerᵗᵐ: locꝰ ⁊ tps cōcomittanť coꝛpꝰ nāle: mediate tm̄ ⁊ remote: q; tps imediate inſequiť motū: ⁊ locꝰ ē qd extrinſe cū ⁊ alienū a ꝛōe locati. ¶ Amplius iſte ꝓpōnes binarie: locꝰ eſt: tps ē: ſunt p ſe note: ꝓbabiliꝛ tm̄ inueſtigāde: occurrūt. n. qōnes q̄ faciūt dubitare in ſuo eē: vtrū. ſ. ſit ſba vel accidēs: abſolutū vel reſpectiuū. ¶ Rurſus antiq nālez phyaz fecerūt methaphyſicā: ponētes tm̄ entia ſenſibilia: ⁊ ar bitrātes hāc ꝙnām valere: de quocūqz ē verū di cere q; ē nō ens: de eo ē vez dicere q; nō ē in loco: g̃ de q̄cūqz affirmať nomē entis: affirmať ⁊ eſſe in loco: ꝙſtat aūt modū talē arguēdi non valere: cū ſit ꝙña in ipſo i ꝓdictoꝛie oppoſitis: q̄ nō ꝛz niſi in cōuertibilib⁹. 2. topicoꝝ capite. 22. ¶ Poſtre mo: motus localis ē cōiſſimus: q; oē ens ē localr mobile: eſt ꝓioꝛ ꝺm tps ⁊ ꝺm cām alioꝝ motuuz: qm̄ celū ſuis motibus cā ē gnātōis ⁊ coꝛruptōis 2. celi. 21. 2. de gnātōe. 55. aufferť. n. influxus itel ligentiaꝝ ſublato motu celi: celo nāqz geſcēte cū cta neceſſario perirēt. 4. capko de ſba oꝛbis.

¶ Circa cōmen. 2ᵐ. Eſt primitus obſeruāduz: iſte terminꝰ locus ē multiplex mltiplicitate ſigni ficationū: cū ſignificet ⁊ locū ꝙpoſitū: ⁊ ſimplicē: ⁊ formalē: ⁊ appꝛopinquat locꝰ ei qd nō ꝛz cōez nāz. i. eguoco. i. nomē loci. ē analogū: cuiꝰ pōt eē diffinitio ītrās ſciam ſpeculatiuā. 3. phyſicoꝝ. 4. ¶ Rurſus enumerat Auer. modos qb⁹ iueſtiga tur diffinitio loci: quos patefeci: duz ſexta parte ꝓhemij Auer. declarare.

¶ Tex.cōmēti.3.4.5.6.7.

Et exiſtimať. Locū eē pñti parte plurimis deckať rō nibus. Tuz q; cedūt: ſuccedūtqz mutuo coꝛpa: ⁊ eo loco vbi aqua inerat: diſſuēte aq̄ aer ſubigre ditur. Tū q; coꝛpoꝛa nālia in ſuū locū nālez nālr tendūt. Tū q; antiqui vacuū locū eſſe exiſtima bant. Tum q; fuere multi qui res omnes. alicubi eſſe arbitrabantur.

¶ Circa cōmē. 3ᵐ. Eſt in ꝓmis obſerᵐ: ꝺmones logici ꝓozdinanť ꝺmonꝝ ꝺfatiuis: pⁿ celi. 85. 3. de aīa. 7. aliq̄n Ari. ꝓinducit ſermōes ꝓbabiles aū demōſtratiuos ad exrcitādū ⁊ dubitañ. aliq̄n poſt: vt faciat cōuenire ꝺmones ꝓbabiles ꝺfatiuis: ⁊ talis rō certificata p ſenſuz: appellať ſuffi ciētia: pꝛio celi. 22. ¶ Cōtra nō pōt quiſpiā eidez aſſenture

aſſentire ꝓpoſitioni cū formidine ad oppoſitū: ⁊ ſine formidine: ergo eidē ꝙcluſioni quis nō ꝙſen tiet medio demōſtratiuo: ⁊ aucte ſeu mediꝭ ꝺyaꝛ leticis. ¶ Solutio eſt. Auctoꝛitas ſeu opinio pꝛo aſſenſu: ⁊ ſcia: habitus ſunt pugnātes: ſi eandem reſpiciāt ꝙcluſionē: at aucte ⁊ opinio ꝓ habitu quo quis nouit deducere ꝙcluſionē opinabilē ex pmiſſis ꝓbabilibꝰ: ⁊ ſcia: habitus ſunt cōpoſſibi les. Eſt ſcdo aduertēdū: ex .b. q; coꝛpoꝛa ſuc cedant ſibi inuicez: duo colliguñ: ⁊ locum eſſe: ⁊ ipſuz a locatis re differre. ¶ Cōtra: aeris ⁊ aque nō eſt vna q̄ẗitas: nec vna figura: ergo mutatis locatis variañ loca. ¶ Solutio eſt: moderni exi ſtimant ꝓpoſitionē Auer. veram eſſe: de vaſe lo cante: vel de loco ꝺm partē. Albertꝰ magnꝰ eun dem locū numero ꝺm eſſentiā pmanere aſſerit: mi nime ꝺm eſſe: eſt aūt eſſentia loci ſupficies quedā ꝙtinētis coꝛpoꝛis: eſſe vero ē qd̄ ꝺz p cōparatōez ad locatū. Ego aūt arbitroꝛ nō eſſe poſſibile duo coꝛpoꝛa ſuccedē fibiinuicē i eodē loco totali niſi p gnātionē: vt ſi nunc moꝛiať aliqs hō: erit cada uer in eodē loco in quo erat viuens ipſum.

¶ Circa cōmētū 4ᵐ. Dico primo: ꝺz locus po tentiā nālem ꝙuenientē ei qd̄ mouek ad ipſuz: ⁊ ſi nō: tūc coꝛpoꝛa nō mouenť ad ipm. i. inter loca ⁊ locata ſemꝑ inuenik ſimilitudo: vel formalis: vel virtualis: ⁊ ꝓſeruanť elementa in tanta diſtantia vel ꝓpinquitate ab oꝛbe. deſcēdunt nāqz grauia ad centrū: quatenus eſt mediū mūdi: ⁊ nō q; ibi ſit terra: ⁊ hec eſt cā q; Auer. dicebat. 4. celi. 23. elementa mouenť ad ſimile qd̄ eſt locus. nō ad ſi mile qd̄ eſt totū: ꝺz aūt locus pfectio moti ad ipz extrinſeca: nō intrinſeca: q; eſt cā finalis ⁊ aliq̄ mō foꝛa. 4. c. 25. ¶ Dico ſcdo: ſex ꝺzie poſitōis ſunt ptes ſpecifice loci: nō q̄ẗitatiue: ſurſuz ⁊ deoꝛſuz diſtinguunť penes motus elemētoꝝ: aīalia vero ad oēm ꝺziam poſitōis ſunt mobilia ex ſe. Mo derni diſtinguunt de loco: vt dicit reſpectū ad to tum tm̄: ad ptez tm̄: ad parte ⁊ totū: ⁊ ita ſaluant octo ſpecies poſitionis.

Digreſſio.

¶ Beſiderat vnūquodqz coꝛpꝰ graue nāliter le uioꝛi ſubeſſe: ⁊ leue grauioꝛi ſupferri. Elemētata coꝛpoꝛa ⁊ animata ⁊ inaīata bñt quidē ꝓpꝛia lo ca ipſa ꝓſeruātia: in quib⁹ ⁊ ſi ꝓſeruenť: ad illa tm̄ nāliter moueri nō poſſunt: cū oīa ꝺm elementū in eis dominās nāliter moueanť. Elemēta vero ba bent ꝓpꝛia loca in quib⁹ ꝓſeruanť: ⁊ ad ipſa mo uenť: cū fuerint extra illa: ſi nō detineanť. ¶ Con tra: terra ſimplex extra locum nālem exiſtens ſue nature relicta: tendit ad centruz mūdi: ergo ſpa tium finitū nō pōt ptranſiri niſi tpe eterno: dedu citur q̄ña: ſit ſpa terre pfoꝛata p centrū ex vtraqz pte: ⁊ incipiat terra colūnaris ſimplex p foꝛamē deſcēdere: tūc ſic: anteqz centrū illius terre poſſit eſſe centrū mūdi: mouebitur terra ꝺm latitudinē vnā ꝓpoꝛtionū cōpoſitā ex ꝓpoꝛtionib⁹ infini tis: in infinitū nāqz tardabiť ille motus: q; cū ali quid iſtius terre ptrāſiuerit ad vltra centrū: mo uebiť terra tardius q̄z pꝛius mouebať: ⁊ cū ma ioꝛ pars ptrāſiuerit: in duplo tardius: ⁊ ſic in in finituz: vnde in infinitū minoꝛabiť ꝓpoꝛtio ptiū ſupꝛa centrū faciētiū ad deſcēſuz: ſupꝛa ptes in fra centrū reſiſtētes: illi motui q̄ẽadmodū ſi mo ueref. a. mobile ⁊ adequate p bozā trāſiret pmā partē ꝓpoꝛtionalē certa velocitate: deīde migra ret ſecūdā ptē ꝓpoꝛtionalē velocitate ſubdupla ad pꝛimā: tūc tm̄ tpis regriť ad ptranſeundū ſe cundā partē ꝓpoꝛtionalē q̄ẗuz exigebať ad p trāſeundū pꝛimā: g̃ mobile tpe eterno ſupꝛa aſſi gnatā mouebiť magnitudinē: ⁊ nūqz ad finē pue niet. ¶ Solutio eſt: ptes vltra centrū nō reſiſtunt partib⁹ ſupꝛa centrū: vel dico q; in infinitū tarda bitur ille motus: nō tū tardabiť in ifinitū. Soleo tm̄ dicere: q; in ſfinitū tardabiť Arithmetice nul laten⁹ geometrice: itaq; in infinitū minoꝛabiť ꝓ poꝛtio partiū ſupꝛa centrū ad ptes infra centrū: nunqz tm̄ erit vez dicere añ pꝛimū nō eſſe motus in infinitū eſt minoꝛata ꝓpoꝛtio: veluti añ pꝛimū nō eſſe alteratōis reſiſtentia paſſi in ſfinitū dimi nuitur: ⁊ velocitas alteratōis in infinitū creſcit: nunqz tm̄ reſiſtētia inter paſſuz ⁊ agēs eſt in ſfini tum diminuta: hāc digreſſionē induxi tm̄ ad exci tanduz ingenia veſtra: recurratis ad calculatoꝛē in tractatu de loco elementi.

¶ Circa cōmē. 5ᵐ. Eſt primo aduertēdū: ſurſuz ⁊ deoꝛſū ⁊ abſolute ſumūť ⁊ reſpectiue ad aīalia ſubeelestia ⁊ celū: ⁊ tales ꝺzie in reſpectu ad nos nō ſunt ſecluſa aīa. i. colūna nunqz eſt dextra vel ſiniſtra niſi fauoꝛe intellectꝰ cōparātis colūnā ad dextrū vel ſiniſtrū aīalis. ¶ Eſt ſcdo notandū: locus ſupnus ⁊ infernus nō ſolū maxio diſtāt in teruallo (cū ſint extrema vniꝰ linee recte longiſſi me q̄ poſſit deſcribi p motū grauiū ⁊ leuiū nāliū: ꝙetas. n. motuū attendiť penes ꝙetatē termi noꝝ ad q̄s p lineā bꝛeuiſſimā. 8. phyſi. 73.) verū ét viribꝰ ⁊ ptāte ſeiūgunť: ſunt aūt virtutes ꝙſer uatiue elemētoꝝ q̄litates pme cauſate a coꝛpo rib⁹ celeſtib⁹. caloꝛ mediāte motu ⁊ lumine: frigi giditas: ſiccitas: ⁊ būiditas ex motu celi i tanta ⁊ tāta diſtātia ꝓducunť: ꝙſeruāturqz. ¶ Eſt 3° ſciēdū: res mathematice oñdūt manifeſte nō eſſe eundē locū q; eſt ex nāa inſtōne: ⁊ qui nā pſcribiť: q̄eadmodū. n. res mathematicas cogitatōe ab ſoluimꝰ a motu ⁊ q̄litatibꝰ ſenſibilib⁹: ita ⁊ locū q̄ illis nā nō dedit: ſolū imaginādo tribuimus: coꝛpa. n. mathe“ nō ſunt grauia ⁊ leuia ⁊ neutra

primo methaphyſice.21.iō illis vt mathematica nō cōcedit locus nālis:cuius officiū eſt ꝙtinere ⁊ cōſeruare. ℣ Cōtra prīo de gñatōe.44.ipoſſibile ē imaginari magnitudines mathematicas abſtractas.a.loco:g̃ corpora mathematica vt mathematica:ſunt in loco. ℣ Solutio eſt.diſtinctio ō loco nāli:⁊ mathematico cui⁹ offm̄ ē ꝙtinere tm̄: ꝫdictōem tollit. ¶ Eſt quarto obſeruādum:ſex differētie pōnuz nā in aīatis tm̄ iueniūtur:vñ.2. celi.13.probat celū bēre dīas poſitōis diſtictas in nā:ex eo q; eſt aīatuz:⁊ dicebat Auer.8.phyſi coruz.64.debes ſcire ꝙ iſte ptes ſunt diſtincte in nature in homīe:⁊ ſimiliter in mūdo:ſed in homine ſunt manifeſte per ſe:in mūdo vero per demōſtratōem:celuz nāqz q; eſt aīatum bz dextrū ⁊ ſiniſtrum:⁊ ꝙ habet dextrū ⁊ ſiniſtrum neceſſe eſt vt habeat alias partes.⁊ ſumūtur in celo oēs tales differētie a motu locali:que enīz diſperſa ſunt in inferioribus accumulātur in ſupioribꝰ:⁊ cū motꝰ localis ſit ſimplicior ⁊ plus corpori ſimplici accomodatus:ideo.a.motu locali tales in celo accipiūtur differētie:quarū verus ordo ſi ſaluari debeat:habebit Atlas imaginatꝰ caput ī polo antartico:pedes in artico:dextrū in orīēte:ſiniſtruz in occidēte.faciem verſus partē celi nobis meridionalē:parte poſteriorē verſus partē oppoſitā parti meridionali:⁊ exiſtimauerūt Ariſtoteles ⁊ Auer.longitudiné in celo eſſe a polo in poluz:latitudiné ab oriente in occidētē:.ꝓfunditatē a pūcto meridiei ad angulū noctis. ¶ 2do aūt haruz poſitōis ptiū in viuētibꝰ ſubceleſtibꝰ talis ē:plātis datur ſupius ⁊ inferiꝰ:nō añ ⁊ retro:cū nō habeant ſenſuz:nec dextrū ⁊ ſiniſtrū:cum nō bēant motū localē.Brutis impfectis cōcedit ſupius ⁊ inferius:⁊ ante ⁊ retro:nō dextrū ⁊ ſiniſtrū:cuz in eis nō ſit motus localis:niſi motus ꝙſtrictiōis ⁊ dilatatōis. Aialibꝰ pfectis nā oēs ꝓcedit poſitionis differētias:ſurſum terminat lōgitudiné:⁊ eſt principiū motus augmēti:nō q; cremētū non fiat vndequaqz:ſz q; magis appet ſm̄ longū.maior enim dimēſio corporis animati eſt lōgitudo. Dextruz terminat latitudiné:⁊ eſt pncipiū motus localis:ſemp.n.in latere dextro formanꝫ ovgana motiua:⁊ aīalia pfecta ꝓponūt pedem dextrū dū ambulāt:⁊ dextrū humerū ad onera portanda:⁊ trahit pes ſiniſter ad corpus ſuſtinēdū ne decidat:qñ pes dexter eleuat in pfectione motus:quare in dextro eſt maior caliditas a corde ſm̄ baſim.⁊ hec eſt cā ꝙ Ariſt.32. pticula ,pblematū ,pblemate.12.dicebat virtutē motiuā ī pte dextra potētiorē:ſenſitiuā vtriuſqz ptis equalis vigoris. Ante terminat ,pfunditatē:⁊ eſt ps anterior pars eſſentialis reſpectu poſteriorꝭ:q; in ea fiunt motus ⁊ ſenſatōes. ¶ Eſt quinto ꝓſiderandū:in rebꝰ inaīatis nō hñtibus diuerſitatē in partibꝰ nō iueniunt ſex poſitōis dīe ſeclusa aīa: vnde ſurſuz ⁊ deorſuz ſunt equiuoca ad vere ⁊ i reſpectu telia.⁊ vere ad ptes celi que ſunt polus articus ⁊ antarticus:⁊ ad ſpecies loci q̃ ſunt concauū ⁊ centrū. Dextrū i reſpectu ē reſpectu vniꝰ tm̄ partis ad aliā partē:ſz dextrū ex ſilitudiné ē qñ oēs ptes i nter ſe ſilr ſe habent:vt vere:vnde ſi reuoluaf ſtatua:tales differētie ꝙtrario modo nominanf:quo nominabanf ante reuolutionē:⁊ cauſa eſt.q; ille differentie reperiunt ibi per comparationē ad nos tm̄.ſi vero loqueremur p ſilitudinem:⁊ diceremus os ſimilitudine oris:⁊ oculū ſimilitudine oculi:tunc tales dīe in ſtatua nō variarenf:dicitur ergo dextrū qð eſt poſitū a pte dextra:⁊ per ſimilitudiné ad ptes noſtras: ⁊ per cōtrariā poſitionē. ¶ Eſt poſtremo notāduz:⁊ eſt intelligendū boc ꝙ dicit in eis que ſunt ꝓeter ſuperius ⁊ inferius:qm̄ ſunt diſtincta nāliter: quod intendebat ꝓ hoc ſm̄ ꝙ ſunt ptes:non ſm̄ ꝙ ſunt vbi:quoniā nō eſt ita de ſuperiori ⁊ inferiori: inuenitur.n.in eis aliquid diſtinctū ſm̄ ꝙ eſt vbi:⁊ ſm̄ ꝙ eſt pars.i.ſurſum ⁊ deorſum in mūdo ſunt loca diſtincta:⁊ vbi totalia:⁊ ſpecies loci: ante: retro:dextrū ⁊ ſiniſtrū ſunt tm̄ ptes:omnes etiaz dīe poſitionis cuilibet corpori ſubceleſti attribuunf in cōparatiōe ad celuz:pars verſus oriēs dicitur dextra:verſus occidēs ſiniſtra:pars ſubiecta polo antartico eſt ſupior:ſubiecta polo artico eſt inferior:pars nobis meridionalis ē pars anterior. Regio oppoſita parti meridionali vocatur ps poſterior:⁊ hoc ē ꝙ cōmētator dicit: iſte ptes ſex nō ſunt diſtincte in mūdo:ſed in celo ſm̄ ꝙ eſt animatū:anima.ſ.intellectiua.

Digreſſio.

¶ Poſitiones ſm̄ nām differre dicunt:ꝓp varias ab ipſis inchoatas opationes:ſunt enīz partes vnius celi accidentali ſeiuncte tm̄ diſcrimine: cum vni orbi vna ſimpliciſſima ſatiſfaciat intelligentia:⁊ ita in corporib⁹ ſubceleſtib⁹ inuenīetur dīe poſitōis in reſpectu ad celū:nunqz.n. ō aliq̃ eſt vex dicere ꝙ ſit ibi vel hic:huc vel illuc: quin de eodē affirmef eſſe ſurſuz vel deorſuz: ante vel retro:dextroſum vel ſiniſtroſuz:vñ volo ꝙ vbi vt ē ſincathegoreuma ſit q̃ſitiuuz ꝑdicamēti vbi vt ē cathegoreuma:ſit ꝑdicamētū:⁊ ē reſpectꝰ totius locati ad totū locū. Sitꝰ ꝙ fundaf ī vbi:fcā enīz iterrogatōe:vbi ē ſortes:ꝓfeſtiz q̃rif quomō eſt ſituatꝰ ⁊ poſitꝰ:vtrū ſedēdo:vel ſtādo vel accūbendo. Dex parduū eſt intelligē qd ſit re ipſa ipm̄ ibi:⁊ ipz hic. Be re.n. diſtante affirmaf ibi:⁊ nō hic. Be re ,ppinqua eſt verum dicere:hic ⁊ nō ibi:illud.n.quod eſt hic reſpectu vnius eſt ibi reſpectu

reſpectu alterius:⁊ qð eſt hic mō paulopoſt erit ibi:⁊ cā eſt:quoniam hic vel ibi nō ſignificāt ipm̄ vbi preciſe:ſed ⁊ vbi deſignāt ⁊ cōnotāt ꝓpinquitatem vel diſtātiaz ad demōſtrātem:quare palam eſt cū vnuz ⁊ idem ſm̄ vnuz vbi mihi ſit ꝓpinquū ⁊ tibi diſtans:demōſtrādo poſſum dicere hic:⁊ tu demōſtrādo potes dicere ibi:hec itaqz ō differētijs loci adducta ſufficiant.

¶ Circa cōmē.6.Eſt aduertedū:generātes mūdum fatētur vacuum:quia mūdus generaf in loco:querif an ille locus generetur:an nō:ſi nō:fuit ante mūdi gñatiōem:⁊ nihil locabaf ergo vacuū ſi generatur:ibitur in iſinituz. ℣ Amplius exiſtimant moderni ꝙ ſi totus mūdus eſſet cōtinuus: deus ipſuz mouere nō poſſet:nec recte nec circulariter:pp.ſ.defectū differētiarū poſitōis:corpora.n.mota motu recto debēt mutare locū ꝑz mām ⁊ formā: celū ꝑz formā tm̄. ℣ Rurſus apud theologos:eſt vacuū ſpaciū in quo nō eſt corpus nāle:nec mathe[cus]:pōt tū eſſe:apud Ari.eſt vacuum ſpaciū in quo nō eſt corpus nāle:ſed mathe[cus] tm̄: ⁊ hec eſt cā ꝙ Auer.primo capitulo de ſubſtātia orbis ⁊.3.celi.29.dicebat impoſſibile eē corpus ſimpliciter generari:⁊ ex nō corpore nō poſſe naſci corpus:generās.n.ex nō corpore facit vacuū: q; fit corpus vbi nō prefuit. ℣ Item reprehēdit in hoc pte Albertꝰ Auer.adducēs Ari.in libro de nā deoruz cōcedētez mūdum eſſe creatū:cui vī cōſentire Ari.10.particula ,pblematū ,pblemate 13.miroz ꝙ Alb.crediderit Ari. ſenſiſſe creationem:cū ipſe Ari.nō poſuerit aliaz mutationē ad ſbam niſi generationē:in auctoritate ,pblematuz adducit platonē generātez mūduz:liber de naturā deoruz nō peruenit ad manus meas:⁊ nō eſt Ari.⁊ dato ꝙ eſſet Ariſtotelis dico mūduz eſſe creatuz.i.dependentez.a.deo in genere cauſe finalis quātuz ad ea que eterno durāt euo:in genere cauſe efficientis caduca ⁊ mortalia.a.deo pendent:⁊ hec eſt cauſa ꝙ.12.metha[e].38.dicebaf celum ⁊ nām.a.deo pendere.

¶ Circa cōmētuz.7. Arbitrabātur veteres naturaz loci admiratōe ⁊ ſpectatu digniſſimaz: naz tempore ⁊ natura locus locata præceſſerat: loco nāqz ſublato pereunt locata:at locatis ademptꝫ nō perimitur ipſe locus:vt ſi ignis corrūpatur:ñ eſt abolitus ,ppterea ⁊ locus:ſed loco ignis perē pto:tollitur neceſſario ignis:ordo enim reruz expoſcit ꝙ remoto priori remoueaf poſterius:⁊ nō ecōuerſo:⁊ licet.2.phyſicoruz.77.declarauerim pluuiaz nō eſſe:⁊ celū nō eſſe inferre deum nō eē: illud erat propter res denominatas a prioritate ⁊ poſteriozitate:nō pp rōnez prioritatis ⁊ poſteriozitatis:vñ celū nō eē vt eſt qd poſteriꝰ nō īfert deū nō eſſe vt deus eſt qd prius:⁊ hac lege ratio prioritatis ⁊ poſteriozitatis ſaluaf in his quoruz vnum nequit eſſe ſine altero.

¶ Tex. cōmen.8.9.10.11.12.13.

Sed ipm̄ eſſe ſunt loca.

Inducunt rōnes pſenti parte quibꝰ antiqui phy locū e medio penitus abſtulerūt. ℣ Tum q;:locꝰ aut eſt corpus:aut nō:ſi corpus:ergo corpus recipiet in corpore:⁊ duo corpora eundē locū occupabunt:nec pōt locus nō eſſe corpus:cū habeat tres dimēſiones. ℣ Tum q;:ſi locus eſſet:locus a locato differret:ſed locus puncti nō differt a pūcto:loco.n.pūcti conſentit diffinitio puncti:ergo nec locus linee:ſupficiei ⁊ corporis diſtabit a linea:ſupficie:⁊ corpore. ℣ Tū q;:ſi locus eſſet:cū habeat officiū ꝓſeruādi locatū:eſſet locus cauſa ⁊ principiū rei:nō eſt aūt mā:nō forma:nō efficiens:nō finis:ergo. ℣ Tū q;:ſi locus eſſet:loci erit locus:⁊ ita in infinitū:q; res oēs eſſe in loco antiqui exiſtimabāt. ℣ Tū q;:res q̃ augenf ſi eſſent in loco:g̃ q̃ſtū adiungef corporis:tm̄ adiūgetur ⁊ loci:ergo neceſſe erit maiorē effici locuz: ⁊ vna cū corpore intumeſcē ⁊ gliſcē:ſz quo nā mō?aut vñ ampliabif locus?difficilis explicatu res ē.

¶ Circa cōmentū.8ᵐ. Eſt attēdēdū: qñ res incognita eſt ſm̄ genus ⁊ dīam:primo querenduz eſt genus:demū differētia. ℣ Amplius:ꝑña iſta: locus ē corpus g̃ duo corpora ſunt in eodē loco. ,pcedit hoc fundamēto:q; locꝰ totaliter attingif a locato:⁊ ſimul ē cū locato.ꝓſtat aūt duo corpora de genere q̃ſtitatis in eodē loco locari nō poſſe.ſi.n.duo eſſent ſimul:g̃ plura:g̃ infinita: infra 53.q; ꝓprietas q̃ſtitatis eſt facē diſtare:vt infra 76.narrabit Ariſto.de cubo in aqua poſito.

¶ Circa cōmentū 9ᵐ. Eſt primitus ꝓſideradū ſylogiſmꝰ ꝓditiōalis aliuz ē ꝓiūctꝰ:aliꝰ diuiſus: iſte eſt ꝓiunctꝰ ſeu ꝓtinuatiuꝰ:ſi ſol ē ortus: dies ē inuentus:cuius ſylogiſmi ſi antecedēs ponaf:cōcludif ꝑña: ⁊ ſi oppoſitū conſequētis ponaf:colligif oppoſitū añtis. Et iſte eſt ſylogiſmꝰ ꝓditionalis diuiſus:aut ē dies:aut ē nox:cuius ſylogiſmi ſi ponatur antecedens:colligef oppoſitū conſequētis.⁊ ſi ponaf oppoſitū antecedētis:deducef cōſequens.⁊ ſi ponaf conſequēs:excludef oppoſitum antecedētis.⁊ ſi ponaf oppoſitū ꝑñtis cōcludef antecedēs.⁊ voco antecedēs id qð prius ,pnunciatur:hec Aner.primo prioꝝ capite.3. abunde declarat. ¶ Eſt ſcdo ſciendū.5.phyſicoꝝ.22.in mathematicis nō differūt ꝓtigua ⁊ ꝓtinua:⁊ q; veteres ō tactu ⁊ loco mathematice loquebanf: iō idē erat pūctꝰ ⁊ locꝰ pūcti:ſupficies ⁊ locꝰ ſuperficiei: ꝑña ēt iſta:pūctus eſt idez cū ſuo loco:

ergo corpus est idem cū suo loco absolute nō valet:sed tm̄ ꝯ antiquos dicentes locū esse spaciuꝫ inter latera ꝯtinētis:apud quos vel nihil erat locus:vel si aliquid erat:non differebat a locato.
¶ Est tertio notādū:cōtradictio vꝫ primo aspectu in dictis cōmētatoris:pn̄ti cōmento asserit lineas ⁊ sup̄ficies ⁊ pūcta esse in loco ⁊ moueri p̄ accidens:primo de gn̄atione.29.mā nō est punctus:neq̄ linea:neq̄ sup̄ficies:qm̄ h̄ n̄ sunt in loco neq̄ ſm se:neq̄ ſm accidēs.⁋ Solutio est:termini corpoꝝ nō sunt in loco ⁊ nō mouent̄ p̄ accidens:itaq̄ q̄ñq̄ possint esse in loco ⁊ moueri per se:sed sunt in loco ⁊ mouent̄ p̄ accidēs:q: nunq̄ per se. Vel dico q̄ puncta:linee:sup̄ficies vt mathematica ꝯsiderant̄ rōne:⁊ nō sunt in loco p̄ se:neq̄ p̄ accidens:vt sunt termini corpoꝝ nāliū sunt in loco ⁊ mouent̄ per accidens.
¶ Circa cōmentū 10m. Sunt elemēta sensibiliū corpoꝝ corpora.⁋ Cōtra:mā ⁊ forma sunt principia quattuor elemētoꝝ:tamē nō sunt corpora.⁋ Solutio est:principia integralia sunt corpora:nō essentialia:vnde.3.celi.61.dicit Aristo. principia sensibiliū sunt sensibilia:eternoꝝ eterna:corruptibiliū corruptibilia: vbi Auer. asserit ꝓpōnem Arist.intelligēdā esse de principijs ꝓpinq̄s nō remotis:⁊ primo methaphysice.31.35. nulluꝫ eternū pōt esse pars rei generabilis ⁊ corruptibilis:que ꝓpositio vera est de mā ⁊ forma peculiaribus vni signato indiuiduo:mā ſm suā essentiā oībus corporib⁹ subcelestib⁹ satisfacit: intellect⁹ humanus est forma vl'is in essendo oīb⁹ hoībus cōcessus.⁋ Amplius cōmentator hēbat tex.deprauatū:ex bonitate tn̄ igenij supplet ipꝫ:veluti fecit.2.de aīa.6.5.methaphy.3.⁊ alibi sepe.
¶ Circa cōmentū 11m. Est aduertenduꝫ:forma substātialis vt terminat generationē hꝫ rōneꝫ finis:vt est tota quidditas ⁊ essentia rei facte vocatur forma:⁊ ita finis generatōis ⁊ forma ꝯsentiunt.⁋ Amplius locus elementoꝝ est cōplemētum ⁊ finis extrinsecus eoꝝ:ad quē mouent̄ ⁊ in quo ꝯseruant̄:aīalia vero que sunt composita.i.etherogenea nō mouent̄ ad locū:veluti ad fineꝫ:cū moueant̄ versus oēm dr̄iam positōis:locus ḡ apparentie in rōne textus cōmēti.11.est:qm̄ loc⁹ nō est de genere causaꝝ:sed de genere ꝯsequētiū causas:⁊ q: nō est cā mālis:nec formalis:nec efficiens:nec finis intrinsecus: potuisset quispiam existimare locū nō esse aliqd.⁋ Cōtra:non valet ista ꝯn̄tia:locus nō est mā nō est forma:nō agēs:nō finis ītrinsecus ergo nō est cā:q: cā finalis vt est quarta cā nō coincidit cū forma:ſꝫ causat tm̄ extrinsece.⁋ Solutio est:dico q̄ ista rō nō ꝓbat locū nō habere rōneꝫ finis:vt finis est quarta cā ⁊ ita ista rō nō est valida de se:sed valida est aduersus antiquos ꝯcedētes fineꝫ vt est cā quarta habere potestatē causandi intrinsece.
¶ Circa comentū 12m ⁊ 13m. Est aduertenduꝫ primo:locus est in corpore locāte:veluti accidēs in subiecto:⁊ posset ꝯcedi locū esse in loco p̄ accidens rōne subiecti in quo est locus:quare hec illatio palliata existit:locus est alicubi ⁊ in aliquo ergo in loco:est eniꝫ locus in aliquo tanq̄ in subiecto:nō tanq̄ in loco.¶ Est scd̄o sciendū: locatuꝫ si auget̄:nō oꝫ locū augeri:ſꝫ opus est latera loci extendi:soluꝫ.n.viuētia subcelestia nutriunt̄:augenturq̄:cetera maiorari nō augeri dicunt̄:⁊ addunt recētiores nō esse necessariū locū maiorari vel minorari aucto vel diminuto locato:vt palaꝫ est:posito corpore orbiculari sup̄ficie cōcaua ⁊ ꝯuexa termiato:qd̄ spericū paulopost ꝯstituat̄ nulla in sup̄ficie exteriori facta mutatōe:tūc loc⁹ nō variabit̄:⁊ corpus illud aperte augmētabit̄:spectata illius ꝓfunditate:nō variat̄ item locus ꝯcauo illius ꝯdēsato ⁊ minorato:⁊ sn̄ia istorum vera est de rarefactione ⁊ condēsatione:non de augmēto:quelibet enim pars aucti est aucta:primo de generatione.33.

¶ Tex.cōmen.14.15.16.17.18.19.20.21.

Et quia quedā dicunt̄.

Inquirit Arist.pn̄ti p̄te quid sit locus:⁊ textu cōmenti.14.duplicē locū cōperit:alterū primū:alterum per aliud:locus qui nihil p̄ter te amplectit̄ est primus locus: nō primus est qui oībus corporibus est cōis:cū ergo locus ꝓprius ꝯtineat:amplecteturq̄ corpora:sit ⁊ finis ⁊ terminus:⁊ forma sit que terminet:definiatq̄ corpora:nonnulli veteres locū esse formā affirmauerūt.⁋ Ampli⁹ q: mā recipit successionē formaꝝ: ⁊ locus recipit diuersa corpora existimauit Plato locū eē māꝫ:quare si fuisset locus mā aut forma:cuꝫ p̄ncipioꝝ speculatio altissima sit:fuisset locus tractatu perdifficilis.⁋ Nō est tn̄ locus mā:nec forma:forma nāq̄ ⁊ mā ab ipsa re separari nō possunt:locus pōt:nō eniꝫ locus aliquid corporis est:non pars:nō affectio:nō habitus:non p̄tās.⁋ Res quoq̄ in locos ꝓprios ferunt̄:minime in mām ⁊ formā.⁋ Et cū materia ⁊ forma moueant̄ ⁊ sint in loco per accidens:locus vero nec sit in loco:nec locus simul cū corpore defferat̄:nō erit locus mā ⁊ forma.⁋ Preterea cū vicibus corpora p̄mutentur aer in aquā:aqua in aerē abeat:si locus esset forma:corrūperetur locus:q: ⁊ forme corrumpunt̄:atque nam sit loci corruptio: difficile est afferre vel fingendo.
¶ Circa cōmentū.14m. Est aduertendū:in isto sylogismo

sylogismo:oīs forma est finis:oīs locus est finis:ergo locus est forma:est ⁊ fallatia equiuocatōis:q: forma est finis intrinsec⁹:locus extrinsecus:⁊ fallatia cōsequētis:q: est sylogism⁹ ex puris affirmatiuis in scd̄a figura.⁋ Amplius vnū elementum nō est locus ꝓprius alterius:ignis.n.cōtinet tria elemēta:aer duo:aqua terrā sed nō totā:veꝝ locus peculiaris ignis erit cōgregatū ex sup̄ficie cōcaua lune ⁊ cōuexa aeris : ⁊ locus aeris erunt sup̄ficies cōcaua ignis ⁊ cōuexa aque:q̄ due sup̄ficies sunt vnus locus ⁊ vna quātitas:infero p° corrolarie nō oē corpus habere locuꝫ propriū:pꝫ de firmamēto:⁊ de mūdo pro aggregato ex oīb⁹ corporib⁹ tam sup̄nis q̄ infernis:infero secundo totius ⁊ partis nō esse eundeꝫ locnm propriū sed bene cōmunem.
¶ Circa cōmētuꝫ.15. Est cōsiderāduꝫ:dicentes locū esse dimēsionē tenēt locū esse mām p̄p vtriuſq̄ indeterminationē:forma.n.terminat ⁊ mām ⁊ dimensionē:illa tn̄ rō nihil ꝓbat:cū ibi sit fallatia equocatōis ⁊ ꝯn̄tis:⁊ hac rōne peccāte crediderunt antiq mām eē dimēsionē:cū tn̄ sit subiectum dimēsionū in potētia:dimēsiones aūt in potentia effitiūtur in actu forma:sup̄ficie:figura:dimēsiones sunt insep̄abiles a mā:prio cap° de s̄ba orbis vn̄ in his corporib⁹ subcelestib⁹ talis ordo rep̄it̄:mā p̄ria.dimēsio iterminata:forma s̄balis:dimēsio terminata:infero prio corolarie formā eē cām q̄ntitatis terminate:infero scd̄o corpus de p̄dicamēto quātitatis nāliter loquēdo prius eē sup̄ficiebus ipsuꝫ termināntib⁹:⁊ hoc est q̄ dicit Auer. cū abstuleris a mā vltimū.i.sup̄ficieꝫ ⁊ figurā nihil remanebit in ea nisi dimēsio nō terminata.s.q̄ est corpus in potētia ad sup̄ficiē ⁊ figurā:⁊ p̄ aduentū termini efficit̄ corpus in actu.⁋ Amplius locus anteq̄ in eo existat locatū ſm Ari.⁊ in veritate est dimēsio in potētia.i.sup̄ficies que nunc nihil āplectit̄:⁊ paulopost locatū āplectet̄ vocat̄ prio sup̄ficies in potētia:deinde efficit̄ sup̄ficies in actu:qn̄.n.res locata nō est in loco:tūc loc⁹ non est terminat⁹ nisi potētia:ſꝫ in ipso est distātia loci saluata solū:⁊ cū recipit locatū actu:tūc terminatur ⁊ finit̄:veluti receptaculū terminat̄ ⁊ finit̄ ad receptū:credidit.n.Plato locū ⁊ māꝫ eē ꝯceptacula ⁊ eē vnū ⁊ idē:ſꝫ i alijs libris dixerit receptiuuꝫ aliđ eē q̄ māꝫ:q: hꝫ plures acceptōes vtebat̄ hoc noīe receptio:⁊ hoc fecit p̄cipue in libro sine titulo:solebat eniꝫ Plato nominibus discipulorum libros suos inscribere:at illum nulli dedicauit: hec Albertus.
¶ Circa cōmentū.16. Est obseruādū:mā ⁊ forā sunt cause vltīe rerū nāliuꝫ intrīsece:simplicissime vltīe dico in via resolutōis:stat.n.vltimata resolutio ad mām:forā euanescit:priē in via ꝯpositionis quaruꝫ speculatio p̄ se difficilima existit:scire aūt mām sine forma:vel eꝫ ē īpossibile:in diffinitione.n.forme mālis ingredit̄ mā:prio de aīa.16.3.de aīa.9.forā semp̄ intelligit̄ cū mā:prio physi° 65.forma ⁊ mā sunt insep̄abilia inesse:p° physi°.70.subiectū substētat formaꝫ ⁊ forma subiectuꝫ:2.physi°.30.mā est cā forme:⁊ forma māe:vn̄ mā subcelestiū q: est vna priuatiue:cuꝫ in sua essentia nullā includat formā:(est.n.pura potētia)nō pōt intelligi nisi p̄ formā:mā tn̄ vt est prior nā formis q̄bus copulat̄ sine forma cōprehēdi pōt.ſꝫ d̄ his prio physicoꝝ.63.69.abūde diximus.
¶ Circa cōmē.17m. Est primit⁹ attēdenduꝫ:mā ⁊ forma nō numerātur in actu:ſꝫ rōne:q: in cōposito nō habēt ꝓpriā existētiaꝫ:sed vnica cōpositi existētia existūt:lꝫ ḡ essentia materie q̄ est eē purū potētiale nō sit essentia forme:eadē tn̄ penit⁹ existunt existētia: ⁊ hec est cā q̄ Auer.7.metha°.31.dicebat:īpossibile est mām ⁊ formā eē duo ī actu:⁊.8.methaphysice.16.q̄ ponit q̄ aīa ⁊ corp⁹ sunt duo diuersa:cōtingit ei dicere q̄d sit cā ligamenti aīe cū corpore:q̄ aūt dicit q̄ aīa est p̄fectio corporis ⁊ q̄ corpus nō existit sine aīa nō sunt apud ipsuꝫ duo diuersa:nec accidit ei qd̄ hec.¶ Est scd̄o sciēduꝫ:forma nō mutat̄ de mā in mām ſm q̄ corpora mutant̄ de loco in locū:putāt moderni h̄ eē verū de formis inanimatoꝝ q̄ ꝓprie nō augētur:eadē.n.aīa pōt successiue informare plures mās dico aūt ego istud dictū Auer.eē vl'r verū nō obstante q̄ in augmētatōe variet̄ mā ⁊ saluet̄ forā:q: intētio cōmētatoris hic ⁊ prio de aīa.53.2.de aīa.24.26.est q̄ vnaqueq̄ forma limitet sibi corpus ꝓpriuꝫ ⁊ mām propriā a q̄ est insep̄abilis p̄ se:pōt itaq̄ aīa trāsire d̄ vno corpore in aliud sibi cōiunctū:nō sep̄atuꝫ:pꝫ in nutritōe ⁊ augmētatōe ⁊ addo q̄ aīa nō cāta a subiecto quātuꝫ est ex p̄te sua pōt informare simul plura corpora sep̄ata:hꝫ n.Auer.est vnus intellect⁹ numero in oībus hominib⁹:aīa aūt educta nō hꝫ p̄tāteꝫ īformādi plura corpora sep̄ata:⁊ hec diuersitas ꝓuenit:q: intellect⁹ est vn⁹ numero ⁊ singularis ⁊ vl'is:aīe vero causate vl'itatē acquirūt ab intellectu agente.
¶ Est tertio ꝯsiderāduꝫ:dicit Auer.māꝫ n̄ separi a formis sine corruptōe eius:vt ēt dicebat.2.d̄ anima.8.⁋ Cōtra materia est eterna:dico q̄ materia est eterna ſm essentiam:non ſm illa esse q̄ hꝫ a formis.⁋ Postremo sciēdum est:rōnalitas ē in homine:sicut forma in subiecto:⁊ pōt inferri ītellectū a quo sumit̄ hoc p̄dicatū rōnale dare eē:differt.n.hō a brutis p rōnale.3.de aīa p° ⁊.3.d̄ aīa.5.intellect⁹ possibilis est pria p̄fectio hoīs:vn̄ oīs forma dat eē:si est s̄balis:dat esse substātiale:si accidētalis:accidētale.
¶ Circa cōmentuꝫ.18m.⁊.19m. Est obseruādū:

quia mā verius dicitur ptineri q̄z cōtinere:cuz finiatur ⁊ terminet formis:locus aūt cōtineat:non erit locus mā. ℣ Amplius locus ē ſeparabilis a locato:q; locatuz manet ſublato loco:non aūt remota forma pmanet formatū:⁊ narraui ſupra cō mento.3.duo locata diuerſa poſſe ſibi inuicē ſuccedere in eodez loco totali p gnātionē:vt ſi viuēs moriat:ſtat illud cadauer eſſe precise in eodē loco. ℣ Itez Plato ſi vere diffiniuit locū:idee erāt in loco:ſi trāſumptiue:illa diffinitio fuit rethorica nō demōſtratiua:quā in ſcientia nāli vitare tenemur. ℣ Rurſus cōuincit locuz nō eſſe mām ⁊ formaz:q; res nāles nō ferunt in mām ⁊ formaz:q; ſecū ⁊ intra ſe continēt vtrāq; naturā:in mā ⁊ forma qd nam eſt ſupra:quid infra.

¶ Circa cōmentuz.20ᵐ. In primis formal bec rō:ſi locus mā ſit aut forma:cū mā ⁊ forma motu corporū moueant:ubiq; adſint:vbi corpa adſunt: ſequtur ⁊ locū poſſe moueri:⁊ locū eſſe in loco:⁊ ſi locus corporis ſimul cū corpore deferat:locꝰ corporis cē in loco videbit:⁊ quēadmodū eſſet ꝓceſſus in infinitū in ꝓcipijs:ſi ꝓcipij eſſet ꝓncipiuz:vel ꝓcipiū indigeret ꝓncipio:ita ⁊ in locis ſi eſſet loci locus:vel locus indigeret loco. ℣ Amplius mā ⁊ forma ptes ſunt ſm qualitatē non ſm q̄ſtitatē:q; forma ſbalis eſt qualitas eſſentialis: mā aūt eſt vehiculū formē:⁊ p ly infinitū ⁊ interminatū in textu intelligit mā que interminata eſt: ⁊ infinitarū formarū capax:cū mūdus ſit eternꝰ ſm ptateticos:mā ergo ⁊ forma nō ſunt ſemper in eodem loco:ſed inueniunt ſemper vbi eſt res.i. cōpoſituz ex materia ⁊ forma.

Digreſſio Auerrois.

¶ Introducit cōmentator iſtaz difficultatē:qō moueat per ſe eſt corpus.6.phyſi^f.32.p accidens moueat:qō moueat motu illius:ſicut mā ⁊ forma:⁊ q; nō eſt incōueniēs id qō moueat p accidēs eſſe in loco p accidēs:ex rōne Ariſto.ſegtur q; loci eſſet locus p accidēs:⁊ hoc nō eſt impoſſibile. ℣ Solutio Auer.ꝓſiſtit in hoc:ſi locus eſt mā vel forma: tunc loci p ſe ſemp erit locus p accidens:qō nō eſt veruz:locus.n.nō moueat motu locali ſemper:ſed aliqñ ⁊ raro:⁊ dicit Albertus hoc eē:qñ locus ē ſicut vas cuius motu moueat id qō eſt in vaſe:ſed ꝓſtat vas nō eē locū ſed loco ſimillimū:ſupra.17. moderni exiſtimāt locū moueri raro ad motū corporis locātis:q; corrūpitur:⁊ accidit corpori cōtinenti vt cōtinens eſt:eſſe in loco ⁊ moueri:q; nō eſt in loco ea rōne qua cōtinet. ℣ Solutio autem Alexādri ſtat in hoc:ſi detur forma vel mā eē locus:oz q; cōueniat eis rō loci:que eſt:eſſe equales locato:ergo mā ⁊ forma ſunt equalia corpori qō moueat ergo debeat eis locus equalis corpori qō moueat:ergo loci erit locus per ſe:⁊ in hoc bene dicebat Alexāder:Auerrois tñ vult q; locus ſm q; eſt quātitas nō moueat:q; quantitas abſtrahit a motu:⁊ eſt locꝰ ſm q; eſt locus imobilis:ergo ſententia Alexandri ſtare non poterit:locus autem ideo eſt imobilis:q; elementa ſemp feruntur naturaliter in determinata loca.

¶ Circa cōmentuz.21ᵐ. Eſt aduertēduz:ſi locus eſſet forma:corrupta re:corrūperet locus rei:cōſequēs eſt impoſſibile:ergo:⁊ ita translatio ꝓprija rei eſſet corruptio ꝓpria rei:⁊ addit Auerrois eodez fundamēto poſſe probari locū nō eſſe materiā:q; ſi locus corrūpatur ⁊ mā corrūpetur: quā tñ conſtat eſſe ingenerabilē ⁊ incorruptibilē: primo phyſicoꝝ.82. Arbitror aūt duo locata nō poſſe in eodez loco totali ſibi inuicez ſuccedē niſi p generationez:vt patuit ſupra.

¶ Tex.⁊ cōmētū.22ᵐ.vſq; ad.30ᵐ.

Jam igit numerauim.

Preſenti parte pmittit prio modos quibus aliquid dicitur eſſe in aliquo:diſſerit ſecūdo nunqd aliquid poſſit eſſe in ſeipſo:tandez ſoluit quedaz prius dubitata

¶ Sentētia textus cōmēti.23.ſtat in hoc. Dicit pars oīs eſſe in toto:ſiue integralis ſit:ſiue eſſentialis:totuz quoq; eſt in partibus:⁊ ſpēs in genere:⁊ genus in ſpē:neq; mirū videt inquit Themiſtius ſi in homine eſſe aīal dī:quaſi id quod plus eſt in eo qō minus eſſe nō debeat:naz ſi inſpexeris inuenies aīal tanq̄z partez in homine:proindeq; in hois diffinitione includi cōprehēdiq; animal. ℣ Itez forma eſt in mā. In prio gubernante ſunt aliqua collocata. In felicitate ⁊ beatitudine oīa eſſe dicunt. ℣ Modus quo aliquid eſt in loco eſt ꝓprius atq; precipuus:⁊ numerauit aliqd eē in loco ⁊ in vaſe vt notius acciperet in expoſitione latentionis:℣ Auerrois cōmento.23. enumerat moduz ſm quē materia eſt in cōpoſito:⁊ Ari.nō numerauit:q; talis modus eſt valde ꝓpinquus mō quo ps eſt in toto. ℣ Cōtra imo mā eſt in ꝓpoſito:ſicut ps in toto. ℣ Solutio eſt.mā nō eſt pars integralis cōpoſiti:neq; eſſentialis:q; ſola forma eſt pars eſſentialis rei:eſt igit mā:q; deffert formaz:quaſi ps eſſentialis:⁊ hec eſt cā q; cōmentator dicit:ſed dimiſit materiā:q; eſt ꝓpinqua parti in toto:⁊ ſpeciei in genere.

¶ Sentētia textus ⁊ cōmenti.24.ſtat in B. Tenetur artifex demōſtratiuꝰ diſtinguere noīa equiuoca:methaphyſicꝰ id exequit in.5.methaphyſice:in naturali phya vnicuiq; tractatui applicant diſtinctiones nominū:quēadmoduz 7.3.methaphyſice

phyſice introducunt oēs fere qōnes methaphyſicales:in naturali phya vnicuiq; libro ſue ꝓprie aptant qōnes:hec aūt pars ideo introducta eſt: vt oſtendat nihil eſſe in ſeipſo:veluti in loco:verū q; veriſſimū eſt oīa aut nullibi eſſe:aut in altero: ⁊ ſi in altero:aut p ſe prio:(vt eſt id qō eſt in aliq̄ ſm ſe totū:⁊ ſm qualibet partē ſui:veluti albedo eſt in ſuperficie:⁊ ſcia in intellectu:)aut per aliud.i. rōne partiuz:⁊ merito alicuius extrinſeci ⁊ alieni a ſba rei:conſtat igitur boiez non prio ſed per aliud in ſeipſo eſſe poſſe:iccirco q; totius hominis altera pars in altera quaſi parte ſit condita atq; recepta:rōnalitas.n.i.aīa hominis in corpore hominis eſt collocata:poſſumus ⁊ vti alio exēplo: cōgregatuz.n.ex amphora ⁊ vino eſt in ſeipſo:eo q; in vaſe vinū includit:non q; ſeorſuz aut vas in vaſe ſit:aut vinū in vino:in ſeipſo itaq; aliquid dicitur eſſe per aliud ⁊ ſm partē:non ſimpliciter ⁊ abſolute:⁊ in fine cōmēti dicit Auerrois vſitatū eſſe apud arabes totū diſponi p diſpoſitōez partis:nō tñ vſitatū eſt totuz eſſe in toto:apud autez grecos amphora vini eſt in āphora vini:q; vinū eſt in āphora:⁊ cōceſſo hoc mō loquendi dico q; iſta propoſitio eſt vera:intelligētia media depēdet a ſeipſa in genere cauſe finalis.i.pēdet a deo vnito illi finaliter.

¶ Sentētia textus cōmenti.25.talis eſt:nihil poteſt eſſe in ſeipſo prio ⁊ principaliter:nō eſt.n.albedo in boie prio cuz ſit in boie:q; eſt in corpore ⁊ in corpore ꝓpterea q; in ſuperficie eſt:at in ſuperficie nō per aliud amplius:ſz per ſe ⁊ imediatiſſime eſt:⁊ lz in ſuperficie ſit primuz albedo:non eo tñ iudicanda eſt eadez res albedo ⁊ ſuperficies:ita vt ſequi poſſit in ſeipſa rez eſſe:ſciētia quoq; non eſt prio in boie cū ſit in boie:q; eſt in aīa:ergo cū totuz ſit in ſeipſo p aliud:nō erit totū in ſeipſo prio.

¶ Eſt diligenter aduertendū:gratia exēpli dcm eſſe albedinē eē prio in ſuperficie:q; in rei veritate colores cū oriātur ex qualitatibus primis fundatis in materia prīa:aut i cōpoſito ex mā ⁊ formis elementorū trūcatis:ſubiectanf ⁊ ipſi in corpore de predicaméto ſubſtantie:aut in mā prīa:tanq̄z in ſubiecto prio:rudiuſcule ēt fundantur in corpore de predicaméto quantitatis:cū oīa que in materia prīa de nouo recipiunf:recipianf mediātibꝰ dimēſionibus interminatis:quātuz aūt ad apparentiaz ⁊ ſm famoſitatez pōt dicere hic Ari.⁊ in pdicaméto quātitatis in ſuperficie prio coloré fundari:⁊ prio de generatione.49.lineaz ſubiectum albedinis ⁊ nigredinis.

¶ Sentētia textus cōmenti.26.talis eſt. Non poteſt in ſeipſa res eſſe aliquo eorū modoꝝ quos retulit ſupra.23.ne eidez cōueniat rō recipiētis ⁊ recepti:⁊ ne cōtinens ſit ꝓtinens ⁊ contētuz:nō poteſt pars eſſe prio in parte:quicqd.n.recipere tur in parte eſſet ipſa pars:quāobrez ſi vas eſſz in ſeipſo prio:quicqd reciperet in vaſe vaſi identificaretur:⁊ dicit egidius romanꝰ:recepta recipiū tur in recipiēte per moduz ⁊ naturā recipiētis:ergo ſi erūt duo recepta:⁊ vnuz recipiēs:erunt illa recepta in recipiēte vno mō:ergo cū vas ſit in vaſe per moduz idētitatis:erit vinuz in vaſe per moduz idētitatis. Itez ſcribit paulopoſt ſi totū eſſet in ſeipſo prio quicquid eſſet in toto eſſet totum:⁊ q; quelibet pars eſt in toto:quelibet pars eſſet totuz:ita ſi pars eſſet in parte per ſe prio:quicquid eſſet in parte eſſet ipſa pars.

¶ Sentētia textus cōmenti.27.ſtat in hoc. Si doliuz recipit ſe prio ⁊ per ſe:vinū eſt doliuz:ſi recipit ſe prio ⁊ p accidens:duo corpora ſunt ſimul in eodem:quare ipoſſibile eſt vt aliqd recipiat ſe primo ⁊ per ſe eſſentialiter:aut accidētaliter:vnd eſi amphora eſt in ſeipſa mediante vino:vinum eſſet propinquius amphore quam ipſamet amphora:⁊ hoc nō poteſt eſſe ſine penetratione dimenſionū:⁊ dicit.s. Thomas dominé eſſe in mari prio ſm accidēs:hinc eſt q; nō exeūdo textū cōmēti primi.5.phyſicoꝝ teneo dominē in naui moueri prio:q; non per accidēs:neq; per partē:illō eniz dī moueri p accidēs:qđ ſepatuz ab illo rōne cuius mouetur per accidens:non poteſt moueri: vt eſt albedo ⁊ muſica.

¶ Textu cōmenti.28.⁊.29.oſtenditur nō oē qō eſt aliquo eē in loco:⁊ ita cauillus zenonis facile diſſuit q; cōcluſiſſet ſi locus eſſz dimēſio ſeparata: locus aūt eſt in aliquo ſicut terminꝰ ⁊ ſuperficies in corpe p ſuperficiez terminato:⁊ dicit Themiſtiꝰ:eē vero in aliquo dī locus.i.in corpore eo cuius ipſe pars atq; exitus fuerit:nō tanq̄z in loco:ſz tanq̄z in toto:cui nō eſt cōſentiendū:cū locus ſit vltia ſuperficies locātis q̄z ꝓſtat nō eē in locāte:veluti in toto. ℣ Amplius ſyllogiſmꝰ cōmenti.29.in ſecūda figura ſic formet:nullus locus eſt ps locati:oīs forma ⁊ oīs mā eſt pars locati:ergo nullus locus eſt materia vl forma:⁊ prīa propoſitio eſt minor: ſcda maior:iuxta regulas Auerrois prio priorū: illa nāq; propoſitio eſt maior in qua ponitur predicatuz concluſionis:illa eſt minor in qua inuenitur ſubiectuz cōcluſionis:ſiue primo ſiue ſecundo loco proferatur.

¶ Tex.⁊ cōmen.30.31.32.33.34.

Tantum igitur accidit.

Preſenti parte varie loci cōditiones manifeſtātur:que in loco eſſe iudicantur cōmuni hominuz intelligētia ⁊ opinione:dicit aūt cōmentator nām

loci inuestigādaz esse ex rebus essentialibus idest accidētibus essentialibus:que sic dicunt:qz essentiam cōcomittant p° de aīa.11.

¶ Sentētia textus cōmēti.30.stat in enumerando qnque ꝓpꝛietates q̄ in loco repiunt. ¶ Prima cōditio loci est continere cōplectiqz eas res q̄ruz est locus: ꝛ nihil esse rei quā cōtinet:ꝛ pp hāc cōditionez dicit cōmētatoꝛ locū differre a mā:forma ꝛ vacuo:vacuū enim nō continet:mā ꝛ forma sunt aliqd locati:locus nō est ps locati:imo nec locantis. ¶ Secūda ꝙditio est locū esse equalē locato:ꝛ iste due ꝙditiones nō pugnant seinuicē:qz corpus locatū ꝛ locans sunt contigua quoꝝ superficies se cōtangunt:iō illa equalitas attendit penes longitudinē ꝛ latitudinē tm̄:ꝛ dicit Egidius si locatuz recederet cū supficie continente nō esset maius q̄z ꝓius:ꝛ qz locatū nō se extendit extra locum suuz:ideo dicitur locus continere ipsuz: Albertus magnus arbitratur locuz ꝑm essentiaz habere duas dimensiones tantuz:ꝑm autez effectuz profunditatē:quia continētia loci pertingit vsqz ad centrum locati. ℣ Et siquis dicat:contra Aristoteles.6.poꝑsicoꝝ per longum processuz concludit superficiez nō esse imediataz superficiei:ꝛ cōfirmatur:quia ducatur linea recta a centro mūdi secans superficiem locati cōuexam ꝛ locantis concauaz palā est ꝙ secabit in duobus eius punctis:si itaqz superficies ille sunt imediate:ꝛ duo puncta in eadez linea imediabuntur:quod est cōtra Aristotelez loco allegato. ℣ Solutio stat in ꝫ duo indiuisibilia in eodez subiecto imediari impossibile est:in diuersis tm̄ subiectis id nō inconuenit:ꝛ ita linea protracta a centro transiens per superficiez conuexaz locati ꝛ concauaz locantis nō est vna.sed plures. ¶ Tertia conditio est.locuz esse separabilez a locato:ꝛ in hoc differt loc° a materia ꝛ forma:que a locato non seiunguntur:ꝛ approbat cōmentatoꝛ textū quē exposuit Alexander:(ꝛ etiaz non est extra aliquod singulariū ꝛ est separatuz ab eis)idest locus licet separetur a locato:nunqz tamen est locus quin in ipso sit aliquod particulare locatuz:ꝛ hoc nō est p se notuz de loco:illi.n.q dicunt locū eē vacuū:sepant locū a locato:ꝛ remanet loc° i actu sine locato. ℣ Amplius scribit Egidius ꝙ mā ꝑm essentiaz separat ab hoc cōpositō:est.n.mā ꝑm essentiā vna numero priuatiue respectu oīum corpoꝝ subcelestiū:at mā ꝑm eē qđ hz ab ista forma ab hoc composito nō separatur:locus vero est separabilis a locato: si duo locata possint sibi inuicē succedere in eodē loco:ꝛ si nō:saltez locatū a loco dissoluitur priori. ¶ Quarta cōditio est.locū habere differentias positionis:surſuz.ſ.ꝛ deoꝛsum:quia iste due sunt ꝑm motuz nāliter distincte:sed alie 4.or nō inuentū tur nisi in coꝛpoꝛib° aīatis:ꝛ p hāc ꝙditionē dicit cōmētatoꝛ locū differre a vacuo in quo nō est superius:neqz inferi° nāl'r. ¶ Quinta ꝙditio:vnūqōqz corpus nāle ferē nāliter in locū suū:ibiqz nāliter qescit:ꝛ locus elementi est cā finalis ei:dicit Auer.hic:ꝛ.4.celi.22.ꝛc̄

Digressio.

¶ Equalitas loci ꝛ locati(vt reoꝛ)attendenda est penes equalitatē dyametroꝝ protabibilium a centris locātis ꝛ locati ad cōcauū locātis ꝛ conuexū locati:ꝛ rō est.corpus locās ꝛ corpus locatum sunt ꝙcentrica:cū sint figurata ꝙsimilib° supficieb°ꝛ ad eosdez terios terminent ꝓticule locati ꝛ locātis:vt Ari.asserebat i ꝓdicamēto q̄ntitatꝫ ꝛ cū ꝙcauū locātꝫ fit imediatū locato:erūt oēs linee ducte a centris locati ꝛ locātis ad cōcauū locātis ꝛ cōuexū locati equales darent nāqz vacuū si concauū locantis a locato distaret:quare erunt loc° ꝛ locatū equalia ꝑm continentiā ꝛ ꝑm superficies ꝑm quas se cōtangunt. ℣ Infero corɔelarie ꝓio locatum maioꝛari posse loco diminuto : posito ꝙ tota aqua in aerez cōuertatur ꝛ cōcauū ignis aliqualiter minus reddat:erit aer longe maioꝛ quā ꝓius cōcauū ignis ꝛ cōuexū terre erūt locus aeris minoꝛ q̄z ꝓius erat locus eius:ꝙcauū.ſ.ignis ꝛ conuexū aque. ℣ Infero scōo vnius locati nō esse nisi vnū locum ꝓpꝛiū:si locus sit supficies ꝛ nō coꝛpus locans:ꝛ sigs opinione noīaliū afficeret putantiū locū esse coꝛpus:opus est vt fateaꝫ vn° locati infinita loca ꝓpꝛia quoꝝ tū vnus sit pars alterius:patet diuiso locante in partes ꝓpoꝛtionales minoꝛibus terminatis versus locatum:hec de digressione.

¶ Sentētia textus ꝛ cōmenti.31.talis est. Per diffinitionē debent dissolui questiones circa diffinitum:debet esse diffinitio cā omniū accidentiū sensibilium in eoꝛ:aliter non esset diffinitio completa:valet.n.hoc nō explicat cām diffiniti ergo non est diffinitio:sed nō valet:hoc explicat causaz ergo est diffinitio:diffinitio enim debet conuenire cuilibet contento sub diffinito. ℣ Amplius arbitrantur moderni per diffinitionē dataz in genere cause formalis oēs passiones demōstrari nō posse. ℣ Cōtra.relicta auctoritate Auerrois p° phyſicoꝝ.71.arguo sic.omnes passiones fluentes ex aliquo subiecto fluunt a ꝓncipijs speciei:ꝛ hoc merito forme:ergo siue fluant a cā finali:siue efficiente:siue materiali:etiā fluūt a causa formali ergo per diffinitionez datam per causam formalez possum° demonstrare omnes passiones ergo sermo demonstratiuus procedens per causam formalem poterit soluere omnes questiōes. ℣ Rursus ꝙsiderandū est diffinitionem habere duplex officiuz

officiuz:explicādi.ſ.essentiā ꝛ explicādi cām diffiniti:quo duplici officio mediāte multa dicta Ari. topici ꝛ eiusdē posterioꝝ istici ꝙciliātur:vt dixi primo phyſicoꝝ cōmento primo.

¶ Textu ꝛ cōmēto.32.Beclarat nullaz de loco baberi posse mentionē:nisi motꝰ localis aliqs bareꝫ:ꝛ addit Auer.dixit motū ꝛ nō quietē:licet vtrūqz significet locuz eē:qz motus est notioꝝ quete:quies.n.est ꝓuatio ꝛ motus habitus:constat aūt ꝙ ꝓuatio dignoscit ꝑ habitū. ℣ Itez pp hoc potissimū arbitramur celuz esse in loco:qz in motu sit ꝛ excitu maximo:ꝛ dixit hoc vt Auer.iquit: qz celum habere locū latet:existimaꝫ.n.a zenone ꝙ illud qđ mouetur in loco ɔz mutare locū ꝑm totum:ꝛ celū nō mutat locuz ꝑm totuz:ꝛ iō opinat° est Auicēna ꝙ nō hz motū in loco:sed erat mot° celi situalis apud Auicēnam:hoc fundamento: omne quod mouet localiter ɔz mutare locuz ꝑm totum:celū non mutat locū ꝑm totuz:ergo celum nō mouetur localiter:ꝛ mouetur ergo motu in situm mouebitur:at veritas peripatetica est:celuz mutat locū ꝑm se totū ꝑm formā:mutat locum ꝑm partes tam ꝑm mām,q̄z ꝑm formaz.6.phyſi°.85. 8.phyſicoꝝ.76. ℣ Preterea:dlatio auctio:diminutio ducunt intellectū in cognitionē istius ꝓpositionis:locus est:ꝛ pp hoc non ɔz qs existimare augmentū ꝛ diminutionē esse motū localē:qz in talibus motib°alius ꝛ alius modus acgrēdi locū inuenit.ꝓio de gnātiōe.25.vñ ꝙ augmētationez ꝛ diminutionē acquirit ꝑ se termin° quantitatis: secūdariouero ꝛ per accidēs aliud ꝛ aliud vbi:ꝛ cecidit albū in exēplari:vt ꝑz ēt.2.de aīa.6.ꝛ locuz albū suplebat Auerrois ex bonitate ingenij. ℣ Rursus nō ex oībus que mouētur ducit intellectus in cognitionē loci;sed ex his mō que per se ac ꝓprie mouent:nam que per accidēs mouēt: quēadmodū ꝓprie nō mouentur:ita neqz loco egent:neqz in notitiā loci ꝑducere pñt:sed mouētur per accidēs quedā:que si a toto separaueris: poterūt per se moueri:forme vero que existunt in subiecto.i.que educunt de potētia subiecti nulla tenus moueri per se possunt:forme abstracte cuz non sint cōstitute ineſſe per subiectuz sunt penit° imobiles:primo de anima.65. ℣ Cōtra.dicit hic Aristoteles scientia est transmutabilis ꝑm locū: cum subiectuz in quo est moueatur ergo intellectus noster mouetur motu locali per accidens. ¶ Solutio est.Auerrois extendit nomen scientie ad cognitionē sensitiuā:vel dico ꝙ intellectus mouetur per accidens impꝛopꝛie tamen:veluti ꝛ intelligētie medie:vt dixi primo phyſicoꝝ.11.vel per esse in intellectu nō efficitur res mobilis aut imobilis:celuz eniz mouetur:deus tamen qui est in ipso nō mouetur:intelligētia quoqz dependēs mouetur per accidens rudiuscule.tamē deus qui est cognitio earum non mouetur:ꝛ hec est causa ꝙ Auerrois.8.phyſicoꝝum.27.non dixit omnia que sunt in moto moueri:sed dixit:illa que mouētur:quia sunt in moto mouentur per accidens: quare ꝛc̄.

¶ Textu ꝛ cōmēto.33°.ꝛ.34°.pertractatur locum ꝓimuz esse diuisum:contangentē:ꝛ equalez locato:ꝛ ita inferꝫ locū ꝓpꝛiū esse vltimā superficiem coꝛporis amplectētis locatū:vnde volunt peripatetici omne generabile habere locū sue generationis:ꝛ aliuz sue coꝛruptionis:qz in superficie cōcaua supioris coꝛporis diffunditur virtus celestis:ꝛ hac lege locus est ꝓncipiū generationis:veluti ꝛ pater:quare cōtinens tangit contentam superficiez:nō ꝓpter superficiez sed ꝓpter totū coꝛpus. ℣ Contra.particule loci ꝛ locati ad terminū cōmunez copulantur:ergo locus non est superficies. ℣ Solutio est,eadez est distantia loci ꝛ locati:cuius distantie locus est terminus extrinsecus:figura ꝛ supficies locati intrinsecus ꝛ eēntialis:ꝛ sic ad quēcunqz terminū copulenꝫ particule illius distantie vt terminuz essentialez:ad eūdem copulantur particule loci:veluti ad terminū nō essentialē:idem quoqz in diuersis locis ꝑm diuersas partes locari potest:vt patet ɔ arboꝛe existente in terra ꝛ aere. ℣ Alterius aduertendū coꝛpus locans esse.vbi:quia est fundamentū vbi actiui:videtur quoqz velle Aristote.partes animalis cōtinuari:ꝛ est verū si in animali nō sint multe foꝛme partiales:plane partes que in toto sunt:non in toto sed cum toto mouentur:ea vero que separata sunt in loco non cuz loco moueri intelliguntꝫ: sed occurret aliquis inquit Themistius : non ne res que in vasis locantur vna cum loco ipso moueri videntur:quotiens vasa ipsa vtcunqz mouētur:verum vasa nō sunt loci quos querimus ꝓpꝛij quippe inclusis coꝛpoꝛib° ampliora capatioraqz:sed extrema:hoc est cōcaua illa fictilium:internaqz facies id maxime ac ꝓpꝛie locus est:vt pote que habeat receptis rebus amplitudinem parem. ℣ Postremo Auerrois fatetur duplex continens:intrinsecuz: scilicet ꝛ extrinsecuz:ꝛ duplex continens extrinsecuz contangens:ꝛ nō cōtangens:est forma continens intrinsecum:est cōcauuz lune finis extrinsecus ignis imediat°:aeri mediatus:cōditiones itaqz loci sunt continentia: imediatio ꝛ diuisio.

¶ Tex.ꝛ cōmen.35m.vsqz ad.43m.

Apparet igitur ex hoc.

Presenti parte iuestigat ꝛ assignat Aristoteles

integerrimaʒ loci diffinitionē per genus ⁊ diffe/
rentiaʒ:ratio auteʒ textus cōmenti.35.talis eſt:lo
cus videtur eſſe forma:quia cōtinet ⁊ terminat:
velutī ⁊ forma:nō eſt tamen:quia forma rei con/
tente terminus eſt:locus autē cōtinentis:⁊ Auer
rois cōmento.35.per ſuperficiem corporis locati
intelligit formaʒ:⁊ ratio eſt: quia talis terminus
habetur a forma ſubſtantiali:omnis enim termi
nus eſt a forma:vnūquodqʒ eniʒ corpus termina
tur termino proprio ⁊ intrinſeco:⁊ ſi queras an
in corpore ſint tres continuitates:dico ꝙ corpus
non habet continuitatem ſm longum niſi per li/
neam:⁊ in latus per ſuperficiem: ⁊ in profundū
per corpus.

¶ Textu ⁊ cōmento.36.⁊.37:docent Ariſto.⁊
Auerrois ſpaciuʒ illud quod inter cauum vaſis
interiacet locū eſſe nō poſſe:antiqui eniʒ vidētes
intra eandeʒ ſuperficieʒ vaſis modo aquaʒ:mo
do aereʒ includi:cōtineriqʒ: arbitrabantur illud
ſpacium interceptuʒ inter latera vaſis eſſe locuʒ.
¶ Cōtra:ſi dimēſiones ſepate eſſent loc⁹:collige/
ret ꝙ loca eſſent iſinita:⁊ rñdēt locus cuilibʒ pti
ſicut ⁊ toti:qꝛ diuideretur locatuʒ in tot partes in
quot eſt diuiſibile:⁊ addit Auerrois ꝙ quilibet
locus poſſet eſſe locus cuiuſlibet corporis:qꝛ eēt
locus eiuſdeʒ rationis in oībus ſimilr ⁊ loca eēnt
actu infinita:qꝛ corpori mathematico debet loc⁹:
primo de generatiōe.44°.mouētur ⁊ locus eſſen
tialiter:⁊ indigeret loco:vñ ſi ſpaciuʒ ſeparatum
eſſet locus:tunc aliquid diceret in loco : quia eſſʒ
preſens ſpacio:ſed ita cōuenit cuilibet parti toti⁹
eſſe preſſens tali ſpacio:veluti toti: equaliter er/
go totū eſt in loco ⁊ pars quelibet ſed ſunt infini/
te partes:ergo loca iſinita.¶ Rurſus ſi locus ſit
dimenſio ſeparata ergo locus eſt corpus:⁊ omne
corpus eſt mobile ergo illa dimenſio ſeparata po
terit moueri de loco ad locū:ergo loci erit locus:
tale itaqʒ ſpaciū aut eſt aliud a locato:aut non:ſi
non:ergo locus eſt locatuʒ:ergo idem eſt in ſeip/
ſo ſicut in loco:ſi aliud:⁊ nō eſt ens indiuiſibile er
go eſt diuiſibile ⁊ extenſuʒ:⁊ nō magis ſm vnam
partē ꝗ̄ ſm aliaʒ:ergo eſt longū:latū ⁊ pfundū:
ḡ corpus:ḡ duo corpora erūt ſimul:verū morari
in hoc puto eſſe ſuperfluum.

¶ Textu ⁊ cōmento.38.39.cōcluditur locus eē
ſuperficies vltima corporis cōtinentis locatum:
ſylogiſmo hyppotetico diuiſiuo ī quo nō erāt po/
ſita ꝯdictoria nāliter:qꝛ non erat diuiſio bimem
bris:ſed quadrimēbris:⁊ ita locus ⁊ ſuperficies
nō differunt niſi ſicut ſuperius ⁊ inferius:cū oīs
locus ſit ſuperficies ⁊ nō ecōtra:⁊ ſi corpora na/
turalia habeant maiorem cōuenientiaʒ cum vna
ſuperficie quam cuʒ alia:hoc non eſt ratione ſu/
perficiei ſed merito virtutis preſeruatiue reper/
te in ſuperficie illa:ratione quarum virtutuʒ loca
ſpecie diſtinguūtur:⁊ eſt locus ſuperficies vt di/
cit reſpectuʒ ad locatum:vnde aduertenduʒ eſt
⁊ multuʒ vtiliter:vbi ⁊ locuʒ ſimul eſſe vnuʒ tota
lem terminuʒ motus localis:motus enim ad locū
pertinet ad predicamentuʒ vbi:quia locus eſt ter
minus vbi paſſiui:⁊ hec eſt cauſa ꝙ de vbi ⁊ lo/
co ſimul queritur:non quia ſint vna ⁊ eadeʒ res:
ſed quia ſe inſeparabiliter cōcomitātur:⁊ locus
eſt de rōne vbi cū ſit eius terminus:habitudo āt
reſpectus ad terminū eſſentialior eſt reſpectu ꝗ̄
habitudo reſpectus ad fundamentuʒ.

¶ Sententia textus cōmenti.40.talis eſt. Ui/
detur locus cognitu ⁊ compertu difficilis ob ma
ximaʒ quā habet cum materia:forma:vacuo affi
nitateʒ:⁊ addit cōmentator: non errauiſſent ve/
teres ſi fuiſſent imaginati ſuperficies vaſis cor/
rumpi:⁊ motuʒ columne cōſiderauiſſent in aqua
de loco ad locum:⁊ dicit Themiſtius:alioquin ⁊
ipſa ſucceſſio corporuʒ propter celeritatem ocu/
los hominuʒ preſtringebat: aer quoqʒ adiuua/
bat ⁊ prouehebat errōreʒ tanquaʒ inuiſus incor
poreuſqʒ ita illis non ſoluʒ termini ⁊ extrema va
ſoruʒ ſed ⁊ ſpaciuʒ interiacens locus eſſe neceſ/
ſario videbatur : nam interualluʒ illud quod in
cauea eſt ſine corpore eſſe ⁊ plane vacuuʒ puta/
bant:quod vt dixi tenuitas aeris ⁊ gracilitas fa
cit:propterꝗ̄ elementū illud minoreʒ ſenſuʒ quā
cetera inuebit:que pp inſigneʒ euidentiā ſui faci
le dignoſcunt:nec viſuʒ effugiunt.

¶ Sententia textus cōmenti.41.⁊42..talis eſt.
Locus eſt imobilis:nō eſt eniʒ locus vniuerſum
vas ſed introrſus extremuʒ cauee:huiuſmodi lo/
cus non ſimpliciter ſed per accidens delatilis eſt:
⁊ quēadmodum vas locus eſt mobilis:ita locus
vas eſt imobile cū.n.in re mota mouet quippiaʒ
vt nauis in fluuio:id qđ continet nauiʒ ſimilius ē
vaſi ꝗ̄ loco:nam locus cupit eſſe imobilis:⁊ meri
to:cuʒ terminus ſit ⁊ vna cuʒ re adſit cuius ē ter/
minus:ſunt nāqʒ extrema ſemp cū ea re cuius ex/
trema ſunt:⁊ addit cōmentator:ſi aliqđ mouetur
ad reʒ motaʒ:tunc motus eius eſſet ocioſus:ſi lo
cus moueretur eadē ſpecie motus:⁊ eadē veloci
tate:⁊ ratio eſt:quia res naturalis nunꝗ̄ attinge
ret locū:nunꝗ̄ ꝗ̄ quieſceret in eo.¶ Iteʒ ex quo
locus ſm ꝙ huiuſmodi eſt imobilis:erit totus flu
uius rōne imobilitatis magis locus ꝗ̄ ps fluuij:
vñ fluuius reſpectu locati eſt imobilis:nō ptes:
⁊ ita totū non mouetur reſpectu locati.¶ Quare
ex his oībus concluditur diffinitio cōpletiſſima:
vt locus ſit rei continentis extremū imobile pmū
proinde terra mediuʒ mundi completa infimus
locus vulgo exiſtimat:extrema vero ⁊ ꝯcaua lu/
ne ſupficies ſupremus:atqʒ id ppterea ꝙ vterqʒ
videt

videt imobilis:ſane vnus re vera imobilis ē.al/
tex ſenſus iudicat:in hec loca mouent ferūturqʒ
grauia ⁊ leuia.¶ Et addit cōmentator:deſcēdūt
grauia ad centrū:qꝛ ille eſt locus deorſum:nō qꝛ
ibi ſit terra:aut qꝛ ibi ſit finis aque:⁊ ſi nō:tuc ter
ra moueret ad aquā vbi eſſet finis eius:ſicut fer
rum mouetur ad magneteʒ vbicūqʒ fuerit:tanꝗ̄
ad finē illius in quo cōſeruatur ⁊ perficit nō mo
uetur aūt ferruʒ ad magnetē vt locatuʒ ad locū.
tum qꝛ in nimia diſtantia nō mouetur ad magne
tem.tum qꝛ ferrū magne quātitatis nō mouetur
ad eum.tum qꝛ ad magnetē oleo iniunctū nō ten
dit ferrum:vnde pars non mouetur ad totum vt
totuʒ ſed ſm ꝙ eſt in ſuo loco naturali: hec itaqʒ
eſt cauſa ꝙ elementa nō mouent ſm attractionē:
qꝛ nō mouerent ad locuʒ naturaleʒ a quacūqʒ di
ſtantia:neqʒ ſm expulſionē ⁊ impulſionē:qꝛ mo/
tus eorum nō eſſent naturales:eſt auteʒ impulſio
quādo mouens in toto motu nō ſeparatur a mo/
bili:expulſio qñ mouens ſeparatur a moto ante
finem motus:ſi ergo cōcauuʒ vnius elementi de/
beat locare aliud elementū:oportet ipſum eſſe in
certa determinataqʒ diſtantia a centro mundi ⁊
determinata ppinqtate ipſi celo:⁊ hec eſt cauſa
ꝙ ſitus talis ⁊ talis cauſa eſt cōſeruatiua eleme/
torꝝ.¶ Cōtra.4.celi.23.aer mouetur ad cōcauū
ignis ppter ſimilitudinē:ergo ſi ignis ponatur
in centro:aer ad ipm mouebit.¶ Solutio eſt:na/
turalius mouetur elementuʒ:ppter ſitum ꝗ̄ pp
ſimilitudinē in qualitate:ſemp tamen euenit ī re
ꝙ ſit⁹ ⁊ ſimilitudo ꝯueniāt.¶ Poſtremo ſubiun
git Auerrois:locum ⁊ locatuʒ eſſe relatiua:⁊ ſi/
multatem nature dandam eſſe loco qui eſt finis
corporis locantis.

Digreſſio prima.

¶ Nominales nō ꝯcedentes ſuperficiē diſtin/
ctam a corpore putauerūt locū eē corpus locās:
ideo ſenſus huius ppoſitionis:locus eſt vltimuʒ
corporis ꝯtinentis:eſt:locus eſt corpus cui⁹que/
libet pars vltima cōtiguatur locato:⁊ vocat vlti
ma pars quelibet pars que tangit aliud corpus
⁊ qꝛ locus equatur locato ſm longitudineʒ ⁊ eſt
imediatus ei ſm latitudinē ⁊ nō pfunditateʒ:iō
debet locus vocari ſuperficies ⁊ nō corp⁹.¶ Cō
tra vltimū ꝯtinentis eſt locus pprius: ſupra.33.
ḡ corpus locans cum nō ſit locus pprius nō erit
vltimū ꝯtinentis.¶ Iteꝝ omne corpus eſt per ſe
mobile:locus eſt imobilis per ſe:ḡ.¶ Rurſus lo
cus ⁊ locatū ſunt equalia:ſupra.30.corpus cōti/
nens nō eſt equale locato:ergo:quare tenēdū eſt
ꝙ locus pprius eſt vltima ſupficies corporis cō
tinētis ⁊ amplectētis locatū:ad quā merito talis
a celo diſtātie ⁊ ppinqtatis mouent corpora nā/
lia.¶ Itē locus ⁊ ſupficies faciūt ſpēs ꝗ̄titatis
diſtinctas:quatenus ſuperficies menſurat intrin
ſece:locus extrinſece:cum ſit in corpore locante.
¶ Item eſt locus formaliter habitudo quedam
a qua corpus locans denominat formaliter lo/
care:locatū formaliter tale eſt ab habitudine lo/
cati ad locans:illa vbi actiuuʒ:hec vbi paſſiuum
nominari conſueuit:⁊ ita locus fundamentaliter
eſt in genere quantitatis:formaliter in predica/
mento vbi.

Digreſſio ſecūda.

¶ Perſcrutāda eſt imobilitas loci. Exiſtimāt
aliqui ꝙ locus ſimplex vt eſt ordo ad vniuerſum
⁊ ad quattuor puncta vniuerſi ſit penitus imobi
lis:it aꝙ quocūqʒ loco aſſignato ī hemiſperio no
ſtro:ille ſic ſe habet ad illa quattuor pūcta ꝙ nul
lus alius locus pprius ſic ſe hʒ ad illa:cōcauum
quoqʒ lune ſemp eſt in eadē diſtantia ad centrū:
nec eſt in vno tpe plus ſurſuʒ ꝗ̄ in alio:locus vt
eſt ſupficies mobilis eſt p accidēs:⁊ ita ſtante vē
to eccleſia mutat locū materialiter ⁊ nō formalr.
¶ Sunt alij qui credunt ꝙ qñ corpus circūdās
locatum mouetur localiter ꝙ continue ſit alius ⁊
alius locus numero per equiualentiā:⁊ tñ locus
eſt imobilis:qꝛ locus corrūpit p hoc ꝙ ſubiectuʒ
eius mouet localiter.¶ Inueniunt qui aſſerūt lo/
cum eſſe imobileʒ per equiualentiā:hoc eſt ꝙ tm̄
valet locus ad ſaluandū oīa que pdicant de lo/
co:ac ſi realiter locus eſſʒ imobilis: ⁊ ita poſſunt
in eodeʒ loco ſibi ſuccedere diuerſa corpora loco
mutato ſicut poſſent ſi loc⁹ eſſet imobilis:poſſent
ēt ſaluari oēs loci ꝯditōes ſi locus eſſet ſimplr im
mobilis:ſi ergo aer circūdās me moueat: plura
loca diſtincta erūt vnus locus numero p equiua/
lentiā.¶ Quidā volunt locū eſſe imobilē mathe
matice:nāliter aūt mobilē.¶ Dico aūt ego ꝙ ele
menta oīa hñt loca determinata ⁊ ſupius ⁊ infe
rius vltra que nō mouent nāliter:vñ annihilato
per poſſibile celo ignis non tranſiret locū in quo
nunc eſt:⁊ poſita terra pforata ſm dyametrū trā
ſeuntē per centrū terre:lapis deſcendens nō de/
ſcenderet niſi vſqʒ ad centrū nāliter.¶ Ueruʒ nō
pua ē in dictis cōmētatoris pugnātia.4.celi.39.
vult aquā deſcēdere ad locū terre ſublata terra:
ex iclinatōe grauitatis ⁊ nō ex neceſſitate vacui.
¶ Cōtra ipſius aque ē locus deteriatus a nā ⁊ ē
vltima ſupficies terre ḡ non mouet aqua merito
ſue grauitatis ānihilata terra p poſſibile ad oc/
cupandū locū terre.¶ Itē eſſet aqua ſimplr gra
uis:ſi ex inclinatōe pprie ḡuitatis tēderet ad cē/
trū.¶ Solutio ē:aqua qꝛ facilius recipit impetū
deorſuʒ ꝗ̄ ſurſuʒ iō facili⁹ deſcēdit ad locū terre
remota terra ꝗ̄ ad locū aeris ſublato aere ⁊c.

¶ Tex.cōmen.43.44.45.46.

Dicamus nunc igitur.

Patefacit Ari.qualiter aliqd fit in loco ſm totū:ſm partē:p ſe:p accidēs: in actu ⁊ in potētia.

¶ Sententia aūt textus cōméti.43.ſtat in hoc: illud corpus extra qō altex corpus eſt ambiens eſt in loco per ſe ⁊ eſſentialiter.illud aūt extra qō nō eſt corpus non eſt ſm totū in loco eſſentialr:⁊ addo q licet quicquid ſit in loco per ſe habeat ex ſe corpus ambiens ipſum: non tñ omne corpus habēs extra ſe aliqō corpus eſt in loco per ſe:vt ſunt ſpere inferiores:⁊ dato q aqua eſſet totum vniuerſum ipſa non eſſet in loco ſm totuz ⁊ eſſet imobilis ſm totū:ſed eſſet in loco ſm ptes:⁊ moueretur ſm partes ⁊ circulariter:⁊ ſurſum ⁊ deorſum. ℣ Cōtra exēpluz arguit:partes aque non ſe habent ad quā ſicut locatū ad locū. ℣ Item ſi aqua eſt in loco per partes: ita ⁊ octaua ſpera. ℣ Dico q ſi aqua eſſet totū vniuerſuz: pars vna poſſet moueri ⁊ alia quieſcere:⁊ nō eſt ſic de partibus octaue ſpere.

Digreſſio Auer.

¶ Circa primā partē digreſſionis aduertendū q celuz capit ⁊ p cumulo ex orbibus:⁊ p firmamento:⁊ p toto vniuerſo:primo celi.55.76.96. celum ſtellatū eſt primuz mobile in ſe:ſed quo ad nos eſt vltimū:cui primo mobili demādat motus diurnus:imo certū eē dz tantū illū primo mobili quenire:⁊ hec eſt cā q dicebat cōmētator.12.metaphyſice.44.oēs intendunt motū diurnū qui eſt primi motoris actio.alij enim motᵒ ꝓprij ſunt ꝓpter iſtuz motū.cuilibet eniz planete quenit tm̄ vnus motus qui eſt ab oriēte in occidēte p meridiem:vnde prima intelligētia eſt ars vniuerſalis in mente intelligentiaꝝ ⁊ eaꝝ finis:cuiuſlibet enim motus celi deus eſt cā effectiua: ſed firmamenti imediata:remota planetaꝝ: ⁊ omniū ē cā finalis vltima:motuū aūt planetaꝝ ꝓprie intelligentie ſunt effectiua ꝓpinqua ⁊ fines nō vltimati:⁊.2.celi.42.71.primus orbis mouet alios orbes:q2 prima intelligētia eſt in medijs intelligentijs:ſicut intellectū in intelligente:⁊ ob hoc dicit mūdus ligatus potētia ſpirituali diuiſa in ſui toto:q2 intellectus in partibus orbis diuiſus eſt:⁊ alteri ⁊ alteri orbi alia ⁊ alia intelligentia diſtributa eſt ſm eſſe reale:quibᵒ deinde oībus prima eſt vnita ꝟz eſſe ſpūale tm̄:cū itaqꝫ celū ſit inſtitutum a natura ꝓpter ſtellaz:ergo vbi nō eſt ſtella ibi nō erit celū:ſz ſupra celū ſtellatuz nō eſt ſtella: ḡ celū ſtellatū erit primū mobile. ℣ Dubitatio ḡ Auer.eſt:octaua ſpera que nō eſt contenta quia nō accidit ei motus ꝓprius.i.motus raptus:vel motus alterius ſpere:q2 ſic cōtineret:vel q2 moueturper ſe ſuo,ꝓprio motu:vel nō accidit firma mēto motus ꝓprius.i.defectus manifeſtus ⁊ apparens:veluti planetis cito a reuolutionibᵒ deficientibᵒ:firmamētuz inquā aut nō eſt in loco:aut locus eſt inane ⁊ dimenſio.

¶ In ſcōa parte digreſſionis adducitur opinio Joānis grāmatici exiſtimantis vltimā ſperaz eē per ſe in loco:qm̄ in vacuo:qō credidit eſſe locuz: ⁊ nō fecit vltimū ꝙtinentis locū. ℣ Cōtra: ſi vltima ſpera eſſet in vacuo: extra illam dareē vacuū nō imbibitū corporibus. Itez Ariſtoteles docet celum ⁊ animā eſſe in loco per accidens:⁊ in hoc dubitauerūt oēs expoſitores quibᵒ diſplicuit dicere celum eſſe in loco per accidens.

¶ Circa tertiā partē digreſſionis aduertenduz Themiſtiū voluiſſe celū eſſe in loco per ptes. Tū q2 Ari.dixit q celū erat in loco ſm partes nō ſm totū. Tū q2 celum mutat locū ſm partes non ſm totū:ergo erit in loco per partes:tum q2 in motu celi ptes eius ſe hñt aliter nūc q̄ꝫ ꝓius ⁊ nō totū celū. Tuz q2 ptes celi ſibiinuicē ſuccedūt in eodē loco. Tū q2 totus orbis cū ꝟz ſe totū ſit imobilis: ⁊ quilibet orbis bēat motum ꝓprū quo nō moueturtotus orbis:totus orbis eſt in loco p partes ſuas:vnde quilibet orbis eſt in loco p partes que ſunt in cōcauo:ſed orbes planetaꝝ ſunt in loco:q2 ꝙtinenᵗ:ſm eniz Themiſtiū partes octaue ſpere ſunt in loco per totum:ſicut ⁊ habent motum in toto ⁊ ratione totius:⁊ habet celuz intrinſecas partes exiſtentes in loco:non q celuz ſit in loco per illas:ſed eſt in loco per illa que ambit:⁊ per ſperā ſaturni circa quā reuoluiᵗ:⁊ partes cōcaue ſunt in loco totius imediate:quia ſunt contacte a loco ſuo qui eſt locus totius:conuexe ſunt in loco totius mediate:quatenus ꝙtinuantur cū concauis:quare erit ſuprema ſpera in loco rōne partiuz:⁊ addit cōmentator motum diurnū eſſe totius orbis eſſentialiter ⁊ nō ſtellati tantum ſm ſcientiaz naturalē:⁊ hoc dicit q aſtronomi dant cuilibz planete duos motus re diſtinctos. Auerois autem ſentit planetas moueri tantum vno ſimpliciſſimo motu:ab oriente.ſ.in occidēte:mouet eniz prima intelligētia oēs orbes ⁊ effectiue ⁊ finaliter.pōt enim deus in eſſe intētionali prīncipiare motū qualē principiat in eſſe reali:forme enim abſtracte q2 bñt idem eſſe in anima:⁊ extra animā ſunt principiū ,ductiuū earū opationuz in ſuo eſſe intētionali:quaꝫ ſunt principiū in eſſe reali:dicunt itaqꝫ orbes planetaꝝ moueri effectiue ab intelligētijs ꝓprijs ⁊ a pria:⁊ cū motᵒ eoꝝ ſint ſimplices:ſunt ab vno principio tm̄:⁊ nō pugnant hec adinuicem:planete mouentur ab vno principio

principio tantū:⁊ mouenᵗ a pluribus motoribus effectiue:vñ exiſtimo aliqua dici moueri ab vno principio tm̄:qñ principio intrinſeco actiuo motus:nihil intrinſecū reſiſtit trahens ad oppoſitū: q2 igit orbes celeſtes nō inclināt in oppoſitū motum datū ſibi ab intelligētijs ꝓprijs dicunᵗ moueri ab vno ꝓncipio tm̄:hec de opinione Themiſtij cui aſſentit ſanctus Thomas.

¶ In primis format Auerrois contra Themiſtiuz hāc conſequētiā:celuz moueē ſm partes:ergo ſm totū:q2 totuz nihil aliud eſt q̄ꝫ partes:motus eniz nō attribuit toti niſi ſm q totū eſt in ſuarum partiū integra collectione. ℣ Reflecto rōez ꝓtra cōmentatorē.2.celi.51.ſpera moueē ſm ptes: nō ſm totū. ℣ Item.2.celi.108.terra eſt generabilis quo ad partes:nō ſm totū. ℣ Itez fluuiē moueē ſm ptes:nō ſm totū:ſupra.41. ℣ Inſup rō Themiſtij eſt ratio Ariſto.43.vniuerſuz eſt tm̄ in loco p partes:q2 partes eius ſunt in loco:q2 mouētur localiter:ergo octaua ſpera erit in loco p partes:quia partes eius ſunt in loco:q2 mouētur localiter. ℣ Dico q ſnīa Auerrois eſt:totum nihil aliud eſt q̄ꝫ ſue partes quantū ad denominatōez alicuius abſolute dicti:ideo ſi ptes diuiſiue moueantur:mouetur ⁊ totuz:totuz eniz ⁊ partes ſunt eiuſdem nature quantū ad abſoluta: nō quantū ad reſpectiua:valet ergo quelibet pars quātitatiua celi mutat locuz ergo ⁊ totuz celum nō tamē valet:quelibet pars celi mutat locuz ſm mām:ḡ totum celuz mutat locuz ſm materiā: hec eſt doctrina cōmentatoris.6.phyſicoꝝ.85.8.phyſicoꝝ 76.quieſcit celuz ſm ſubiectū:⁊ ad hoc q oppoſita priuatiue ſint apta fieri circa idez: ſufficit celum moueri ſm partes ſm ſubiectū:quare lz motus partium faciat totū moueri:non tñ opz vt eo modo penitus moueanē partes ⁊ totum. ℣ Preterea aſſero totā terram generabilez eſſe atqꝫ corruptibilez:non tñ ſm ſe totam ſimul. ℣ Ulterius nō valet:partes fluuij mouenᵗ reſpectu nauis:ḡ ⁊ totus fluuius:quēadmodū nō valet. Quelibet pars eſt minor toto ergo ⁊ totuz eſt minus toto. ℣ Poſtremo vniuerſum pōt eſſe in loco per partes:nō tamen octaua ſpera:totuz eniz vniuerſuz ⁊ tota ſpera celeſtis ſunt in loco per partes:non tamen octaua ſpera:vniuerſuz etiam moueē per partes:q2 partes eius cōparate adinuicez ⁊ ad totum vniuerſum nō ſeruant eundē ordinē: ideo vniuerſuz non eſt in loco ſm totum:nec mouetur ſm totum:veluti octaua ſpera:cuz itaqꝫ tres ſint modi eſſendi in loco: videlicet per ſe:per partes ⁊ per accides ſm Ariſtotelem:ſententia Themiſtij ſtare non poterit.

¶ Circa q̄rtā ptez digreſſionis:attēdēdū i primis rectitudinē dimēſionū attēdi:ñ penes copis figurā:ſed q2 ſunt corpora determinātia ſibi motum nō ſpericū:voluit ḡ Auempace ſupremū orbem eſſe in loco p ſe p ſuperficiē quexā ſaturni circa quā mouēᵗ:ſi.n.aliqd alicui cōpetit vt aptū natū eſt ei cōpetere:illi cōcediᵗ per ſe:⁊ cū octaua ſpera ſit in loco:vt ipſa apta nata eſt eē in loco:ideo ipſa erit in loco per ſe: quare ſuprema ſpera erat in loco per ſe ſm totam:⁊ planete erant in loco: non quia continerētur:q2 accidit ſpere vt ſpa eſt ꝙtineri:ſed quatenus quilibz planeta reuoluitur circa conuexū ſpere que imediate eſt intra eam. Reprobatur hec opinio. ℣ Tum q2 Ariſtoteles facit octauā ſperam eſſe in loco p accidens. ℣ Tū q2 locus nō eſſet equalis locato: q2 cōuexū ſpere cira qō reuoluiᵗ ſpera nō ē equale niſi ſuperficiei cōcaue ſpere que reuoluiᵗ circa illud cōuexuz:ergo cū locus ſit equalis locato:adhunc ſenſuz:q2 oēs ſupficies eius ſunt equales oībus ſupficiebᵒ locati:infertur cōuexū ſpere inferioris non poſſe locare ſperā ſupioreꝫ:locatū.n.eſt in loco ſm maximā quaz hz ſuperficiem:⁊ addit Auer,eq̄litas inter locū ⁊ locatū eſt in cōtinentia:ſic q ꝓcciſe quātuz ꝙtinet locus:tm̄ eſt locatū:⁊ quantū eſt locatū:tm̄ eſt locus ꝙtinēs: nō regriᵗ aūt equalitas in quātitate inter locum:⁊ locatum. ℣ Tum quia locus non contineret locatū:imo ꝙtineretur locus a locato.

¶ Ut mens cōmentatoris tandē habeaᵗ ſciendum ſupremū orbez eſſe quieſcentez ſm totum pp eandē diſtantiā ⁊ propinquitatē quā hz ad centruz ſempiterno tpe:ex mō aūt geſcēdi rei in loco accipiᵗ modus eſſendi rei in loco:locus nāqꝫ magis cōcediᵗ corporibus nālibus pp quietez nālez quā pp motū octaua ḡ ſpera erit in loco p cētrū: cum rōne eius ſit fixa:imobilis:⁊ quieſcēs:⁊ ita per accidens erit in loco:quia ratione terre:que per ſe eſt in loco:⁊ tale poteſt moueri ſm totū ſm formaz:non ſm ſubiectuz:eſt eniz ſubiectum ſemper id quod eſt ſpera: ⁊ hoc non exit a loco:forma autez eius erit diſpoſitio quaz habet circa cōuexum centri:⁊ hec forma continue variatur de vno cōuexo rotunditatis ad aliud:vnde que indigent motu ꝓpter perfectionez acquirendā ſunt in loco per ſe: que indigent motu ꝓpter perfectionez cōſeruādam:⁊ ſi moueanᵗ per ſe:ſunt tamen in loco per accidens:⁊ dicit Albertus:motum circūferētie:vt eſt primi mobilis eſſe a primo motore qui preſidet circūferentie:⁊ vt ſic eſſe cauſam omniuz:vt eſt circulatio non egredientis de loco ſuo:ſic eſt a centro a quo habet q̄ non exit ō loco ſue rotatōis. ℣ Contra ſupremā ſperā eſt in loco per accidens:ergo poteſt non eſſe in loco ergo pōt nō moueri localiter: cōſequētie patent p° poſterioꝝ cap°.8.8.phyſicoꝝ.36. ℣ Solutio eſt.

aliquod p accidens pōt esse necessariū:prio phy
sicoꝝ.66.priuatio est principiū per accidēs:ne
cessariū tñ.4.physicoꝝ.20.mā ⁊ forma mouent
per accidens: necessario tñ. ℣ Rursus suprema
spera est causa omnibus essendi in loco:⁊ primū
in vnoquoq genere est marie tale.2.metaphy
sice.4.ergo ipsa nō erit in loco per accidens:ali
ter illud quod est per accidēs esset causa eius qō
est per se:contra ꝫm physicoꝝ.66. ℣ Solutio ē.
dico suprema spera verius esse locum q̄ locatū:
quia proprius eius est continere ⁊ locare: quare
ipsa per se est in loco per accidens:quoniaꝫ mo
uetur circa centrū. ℣ Iterū suprema spera nō est
in superficie aque ergo non est in loco per terraꝫ.
℣ Dico suprema spera nō esse in loco per alteruꝫ
tanq̄ per subiectū:sed per id qō bꝫ quietare ce
lum:a terra.n.vel centro mundi bꝫ celuꝫ īmobili
tateꝫ.8.physicoꝝ.76.licet ergo terra sit quoddā
extrinsecū celo:qz tñ celuꝫ in suo motu ⁊ quiete di
cit habitudineꝫ ad ipsaꝫ:pōt dici celuꝫ locari per
centruꝫ. ℣ Postremo terra localiter mouetur:qz
continue variatur centruꝫ grauitatis terre:⁊ ps
grauioꝝ pellit leuioreꝫ sursum ergo celū non mo
uetur circa centrū quiescens. ℣ Distinctio de cen
tro mathematico ⁊ naturali soluit:cōcludo ergo
octauaꝫ speraꝫ esse in loco verius quo ad locare
q̄ quo ad locari:differunt eniꝫ circulariter mo
ta a recte motis:naꝫ corpora que mouentur mo
tu recto transferūtur de loco in locuꝫ:eis conce
ditur locus extrinsecus continēs ⁊ recipiens illa
corpora:in quē locuꝫ feruntur sue nature relicta:
celuꝫ autez non mouetur de loco ad locuꝫ:ſꝫ sem
per permanet in loco in quo mouet:indiget eniꝫ
aliquo fixo ⁊ quiescēte:cui quasi innitatur ⁊ cir
ca quod reuoluatur.

¶ Ultima parte digressionis adducitur opinio
Alexandri ⁊ Auicēne qui putauerunt suprema
speram nullo modo esse in loco. ℣ Tum qz:nullo
mō cōtinebatur. ℣ Tuꝫ quia:non mouetur per se
ꝫm totuꝫ:quia nō mutat locuꝫ ꝫm totuꝫ:neq̄ mo
uetur per se ꝫm ptes qz partes nō sunt actu diui
se:qō necessario preexigitur ad hoc q̄ aliquid fit
per se motū:impossibile est aūt totuꝫ quiescere pti
bus eius p se motis:neq̄ primū celuꝫ mouet p ac
cidēs:qz aut ꝫm totū p accidens:⁊ hoc nō:qz nec
per se nec p accides mutat locuꝫ ꝫm totū:neq̄ mo
uetur per accidēs ꝫm partes:quoniā tūc moueꝝ
tur partes p accidēs ad motuꝫ totius per se:par
tes etiā celi nō sunt sepate actu:neq̄ potētia a ce
lo:qō necessario requirit ad parte motam p acci
dens:dicebat q̄ Alexander:q̄ motus circularis
nō erat in loco:nō erat motꝰ localis:⁊ nō erat im
possibile corpꝰ eē ⁊ nō ee in loco:qm̄ locꝰ nō itra
bat diffinitionē corporis:nec eq̄. ℣ Contra.omne
motum localiter ē in loco:licet eniꝫ locus non sit
de ratione corporis:tamē locus est ō necessitate
corporis moti localiter:veluti mobile: mouens:
terminus motus:⁊ tēpus preexigunt ad omneꝫ
motuꝫ localeꝫ:constat autez vltimaꝫ speram mo
ueri localiter:ergo ipsa erit in loco per se vel per
accidens:non per se:qz non habet corpus extra
continens ipsam:ergo per accidēs:de ratione.n.
spere est moueri circa centrū:nō a centro nec ad
cētrū:nec motꝰ celi ē situalis:vt dicā īfra.45.

¶ Cōmēto.44.vult Auerrois aliqua eē actu
puro:vt totuꝫ contentū ab aliquo q̄tēte:aliqua
potentia pura:vt ptes cōtinue in toto confimilis
rationis: aliq̄ ptim potentia:ptiꝫ actu:vt partes
discōtinue se tangētes:dato videlꝫ q̄ inter illas
partes nihil mediaret:⁊ per banc distinctionē cō
cluditur totum vniuersuꝫ nō esse in loco actu vel
potentia:nulla etiaꝫ spera celestis est cuius par
tes possint esse in loco in actu ⁊ in potētia:qz nō
sunt diuise:nec diuidi possunt.

¶ Circa cōmen.45. Dico primo:que mouētur
motu recto:⁊ augmēti ⁊ etiaꝫ alterationis: sunt
per se in loco:cuꝫ sint nāliter terminata:nō termi
nantia:est.n.terra terminata nō terminās: acci
dit nāq̄ elementis terminare nō terminari. vnde
elementa vt elemēta sunt q̄tinentia:corpes planeta
rum p accidens sunt in loco p se:officiū eniꝫ spe
rici est continere:cui terminari ⁊ cōtineri accidit.

¶ Dico secūdo:cumulus ex corpibus non est in
loco per se:qui cumulus motu diurno ꝫm totum
moueri dicitur:⁊ licet ppue loquēdo soluꝫ firma
mētū moueaf motu diurno:qz tamē planete mo
uentur tantū ab oriente in occidētē per meridiē:
ideo totū ex corpibus aggregatū dici pōt moueri
motu diurno:⁊ siue stellata spa esset primū mobi
le siuenō:babebat Auer.intentū suū:vꝫ q̄ prio
mobili motus diurnus ꝓprissime dari dꝫ:siſr si
ue planete moueanf plurib⁹ motibus re distin
ctis:siue nō:erūt in loco p accidens ⁊ p centrū:⁊
qz eis accidit q̄tineri:⁊ qz Aristo. dixit:celū non
esse in vbi:neq̄ in loco dicit cōmētator noīa syno
nima vitari ad maiorē declarationē ⁊ nostrum
modū intelligēdi:nō q̄ sint necessaria:vt dixi pⁿ
phyſi.pⁿ. Accña g̃ sunt vere i loco p accñs. Alia
veriⁿ dī locari p aliud q̄ p accñs. Totū vniuer
suꝫ nec p se nec p accñs ē in loco:ſꝫ p partes.

Digressio Auer.

¶ Opinabatur Auicēna q̄ motus celi esset si
tualis:hoc fundamēto:omne illō quod mutat lo
cum ꝫm formā:mouetur motu situali:celum mu
tat locū ꝫm formā nō bꝫ materiā ergo motus celi
ē situalis:acquirūt nāq̄ ptes celi diuersos situs
minime diuersa loca. ℣ Cōtra:motus tantum est
in tribus

in tribus p̄dicamētis:q̄ltitate.ſ. q̄litate ⁊ vbi:q̄
ad situ nō erit motus:est eniꝫ vbi per se terminus
motus:suus vero p accidens:per vbi locatuꝫ est
simpliciter ⁊ absolute in loco: per situ est in loco
sic vel sic. ℣ Itē situs est essentialr posterioꝝ vbi:
ergo nō pōt esse motus ad situꝫ ⁊ nō ad vbi:ergo
motus situalis nō potest esse absq̄ motu locali.
℣ Itez palā est q̄ motus celi est localis ꝫm ptes:
quoniā partes celi mutant locū ⁊ ꝫm formā ⁊ bꝫ
mām.6.physicoꝝ.85.8.physicoꝝ.76.celuꝫ mu
tat locū ꝫm formā:non ꝫm mām. ℣ Rursus quia
Auer.dicit:intelligo per formā hoc qō transfert
circa cōuexū centri ex conuexo pfecte rotunditatis
ad conuexum perfecte rotunditatis:cum conuexū
diuidatur in multa cōuexa:quoꝝ vtrūq̄ est per
fecte conexitatis ⁊ rotūditatis:induco quasdā p
positiones. ℣ Prima est:locus celi ille est qui ab
ipso variaf mediāte motu circulari. ℣ Scōa est:
spe celestes transferunf de superficie in superficiē cō
plete sphericaꝫ. ℣ Tertia est:spera celestis variaf
de certa superficie ꝓpleta ad ideterminatā: descri
benf.n.tot circuli bꝫ formā:quot puncta fuerimⁿ
imaginati in conexo vl concauo celi. ℣ Quarta est:
cōplete superficies sperice ad partes terre ꝫm oēs
suas ptes talez aspectū habētes loca celi ꝫm for
mam esse dicunf:⁊ qualē aspectū ponimus inter
sphericā superficiē ⁊ terrā:talem fatemur inter celū
⁊ terraꝫ. ℣ Quinta est:spera celestis circulariter
mota locū ꝫm totū p se ꝓtinue variat:eo qz aspe
ctum ad terrā ꝫm totū mutare dicif:⁊ partes in
tegrales celi variāt locū ꝫm formā p accidēs:mu
tant locū ꝫm māz p se. ℣ Sexta est:motus celi ter
minatur p se ad vbi fluens a loco celi p motū acq
sito:⁊ ita erit locus celi formalis fluēs:⁊ vbi acq
situm per loci mutationē:quare ⁊c.

¶ Sentētia tex.cōmenti.46.stat in hoc:cum eē
celum nihil penitus sit:erit celum id in quo reliq̄
tanq̄ in loco coercita:comprehēsaq̄ sunt:locus
vero nō est totū celū:sed est locus concauū orbis
lune:⁊ eo modo terra est in aqua: aqua in aere:
aer in igne:ignis in celo:celum aūt in nullo: pate
factū est itaq̄ aliqua esse in loco p se:aliqua per
accidēs:aliqua p partes:aliqua actu: aliqua po
tentia. ¶ Est primo sciendū bas ꝓsequētias nō
valere:cumulus ex orbibus est in loco p partes
ergo in vltimo cōtinentis per partes. ℣ Ultima
spera est in loco per accidens ergo in vltimo con
tinentis per accidens:neq̄ a diffinito ad partez
diffinitionis certis limitatā ꝓditōibus tꝫ illatio.

¶ Scōo notandū:terra mixta a cōcauo partiꝫ
aque ⁊ partim aeris ⁊ a conexo aeris per poro
sitates terre ingressi circunscriptiue locaf. Terra
aūt simplex circūscribif ab aeris cōcauo in poro
sitatibus terre ingressi inter terrā simplicē ⁊ mi
xtam ꝓtenti.⁊ dicit Albertus magnus:q̄ virtus
conseruatiua terre pfecta est in centro:inchoans
in cōcauo aque:ideo motus terre est simpliciter
deorsum. Alij scribunt q̄ cōtrum grauitatis
terre est centrū mūdi:terra tūc est naturalissime:
locata ñ a medio mūdi ſꝫ a superficie cōcaua aque
⁊ aeris:que quidez superficies sunt locus simpli
citer deorsum:qz locant id qō est simplr deorsuꝫ:
ab illis.n.terra circūdatur. ¶ Tertio obseruan
dum est:aqua locaf conuexo aeris:⁊ cōuexo terre:
aer conuexo ignis ⁊ conuexo aque:ignis concauo
lune ⁊ cōuexo aeris:⁊ dicit Albertus:virtus cō
seruatiua ignis est in cōcauo lune cōpletissima:⁊
debilioꝝ est cōtinue in spatio qō distat ab vltimo
orbis:iō motus ignis est simpliciter sursum:virtⁿ
aque incohās est in cōcauo aeris:deficiens in cō
uexo terre:pfecta in media distātia aque:virtus
aeris inchoans est in concauo ignis:deficiens in
conuexo aque:completa in media aeris distan
tia.⁊ hec est causa q̄ aer ascendit in duobus de
scendit in vno elemento:aqua ascendit in vno ⁊
descendit in duobus:⁊ non potest vnum elemen
tum tendere ad locum alterius nisi causa euitan
di vacuum.

¶ Tex. cōmen.47.48.49.

Declaratum est ex hoc.

Soluuntur rōnes antiquoꝝ:non est eniꝫ necesse
auctis corporibⁿ augeri locuꝫ ⁊ indolescere:nul
lus nāq̄ terminus rei p se diminui augeriue pōt
sed corpore locāte rarefacto vel ꝓdensato superfi
cies ipse p accidens mutanf. Puncti quoq̄ nul
lus est locus:cuꝫ neq̄ a subiecto separabilis sit:
neq̄ ab vllo ꝓtineaf:sed neq̄ duo corpora eodē
in loco erūt:cum sit locus vltima superficies con
tinentis:quare locus erit alicubi non vt in loco:
sed vt terminus in ea re cuius est terminus:non
enim omnia sunt in loco:sed solū corpora que de
latu mouenf:⁊ dicit cōmentator corpus mathe
maticuꝫ non esse in loco nisi per imaginationē:tñ
primo de generatione.44. fatetur corpus ma
thematicū nō posse abstrahi a loco:sed bene ab
alijs accidentibus. distinctio de loco naturali ⁊
mathematico soluit. ℣ Rursus assignās Aristo
teles causas motuuꝫ ⁊ quietū naturaliū inducit
quasdā ꝓpositiones. Prima est:ferunf elemēta
naturaliter in ꝓprios locos a quibus cōtinentur
⁊ in quibⁿ cōseruanf. Secunda est: in suis locis
proprijs morantur ⁊ quiescūt naturaliter elemē
ta:respectu quoꝝ locoꝝ habent locata habitudi
nez ptis ad totū:⁊ ꝓtenti ad cōtinens ⁊ materie
ad formaꝫ:vnde aqua a natura instituta est vt sit

materia aeris:ꝛ aer ignis:ꝛ imperfectius perfectionis:aer quoqꝫ est in potētia aqua ꝓpter formaꝫ materie:cōtinens igitur est quasi pfectio contenti.4.celi.37.ꝛ notanter dicit Auerrois quasi qꝛ ꝓprie corpus nō est perfectio corporis:ſꝫ forma vera est ꝛ intrinseca compositi perfectio.2.ō aīa.26.ꝯcludit tandem cōmentator has ꝓpositiones:materia aque est aqua:forma aque est aq̄ mā est tanq̄ pars:forma veluti totum: differētia nāq̄ est inter formā ꝛ materiā:forma est tota qditas rei:qua compositū est ens actu:mā est ens pura potētia:ꝛ non est lapis:qñ mā est in potētia ad formā lapidis:p̄dicata.n.qdditatiua sumunt a forma:non a materia.

Digressio.

¶ Pro expeditione eorū que ō loco dicta sunt est primo aduertēduꝫ:celum agere in ista inferiora duplici tm̄ instrumēto: motu ꝛ lumine.2.celi.42.celuꝫ.n.producit calorez similez vnicuiq̄ elementoruꝫ qui est calor celestis diuisus ab elemētari.12.methaphysice.18.celum nāq̄ licet non infrigidet:ꝯseruat tm̄ elemēta frigida nō ꝓ influentiam distinctā a motu ꝛ lumine:sed ꝓ hec duo tm̄ ꝯseruat:motus.n.celi factus in tāta ꝛ tanta distātia cā est elemētorū ꝯseruatiua:descēdunt grauia ad centrū:tanq̄ ad locum deorsuꝫ:nō quia ibi sit terra:ascēdit ignis:ad ꝯcauū lune:ēt si ibi nō eēt ignis:ꝛ hec ēst cā q̄ cōmētator dicit.4.celi.23.elementa mouent ad simile qō est totuꝫ. ℣ Et siquis dicat ꝑ:maior est similitudo ignis ad ignem quā ad celuꝫ:ergo mouet ignis sursuꝫ ꝓpter elemētum ignis sursuꝫ existens cū quo ꝯuenit. ℣ Solutio est similitudo loci nō intelligit absolute:sed qꝛ in tanta vel tanta distātia vel ꝓpinquitate ab orbe tm̄ est possibilis elemētorū ꝯseruatio. ℣ Est secundo aduertēduꝫ:sit.a.vna portio terre discontinua posita in supficie aque infra quā sit terra totaliter pforata vsq̄ ad aliud hemisperiū:qñ prima medietas.a.incipiet tangere centrū mūdi:ꝓsa icipiet moueri sursuꝫ versus aliud hemisperiū recedēdo a centro mundi:tm̄ centruꝫ mūdi est locus nālis illius prime medietatis:cuꝫ idem sit locus naturalis totius ꝛ partiꝫ. ℣ Solutio ē. fateor aliquā partē.a.nāliter moueri sursum recedēdo a cētro non per se sed per accidens ad motuꝫ totius:pars.n.continua toti nō appetit vt medium eius sit mediū mundi:sed vt mediuꝫ totius sit mediuꝫ mundi:ideo ꝓ accidens mouet pars.a.sursum:qñ totuꝫ.a.mouetur deorsuꝫ.Et si dicas cōtra:ex quo.a.nō mouet nisi motu deorsuꝫ ergo totius motus deorsuꝫ:motus sursuꝫ est pars. ℣ Respondeo negādo ꝯntiam:vñ si alicuius corporis vna quarta esset nigra ꝛ totuꝫ residuū albuꝫ:diceretur totum esse albū:ꝛ illius albedinis nullam partez diceremus esse nigraꝫ:licet illius corporis aliqua pars esset nigra:ita in proposito.a.nō mouetur nisi deorsuꝫ:neq̄ ille motus aliquā hꝫ partem que sit motus sursuꝫ:ſꝫ aliqua ps.a.motu sursuꝫ moueat:hec moderni. ℣ Hex solet eē difficultas nunquid aqua sit omni terra altior:ꝛ vī ꝙ sic qꝛ sublato impedimēto ascēdit aqua sup omnem terraꝫ scaturiendo:magis ēt elongat aqua a centro mundi q̄ terra:ex altera parte videt ꝙ non: qꝛ magna portio terre est arida ꝛ oīs terra arida ē oī aqua mūdi altior:aliter aqua flueret ad ipsaꝫ terraꝫ:sed hec cosmographys ꝙsideranda relinquātur. ℣ Postremo est ꝙsiderāda contētio inter scotum ꝛ alios theologos: scotus banc affirmat ꝓpositionē:non implicat ꝯditionez idem corpus numero simul existere in pluribus locis localiter: quoniaꝫ cū vnitate prioris stat pluralitas posteriorꝭ:ꝛ cū vnitate fundaméti pluralitas respectuuꝫ:idem aūt corpus esse in plurib⁹ locis localiter:nihil aliud est nisi ꝙ corpus actu fundet plures circūscriptōes passiuas seu plures presentias diffinitiuas ad plura loca:ꝛ hoc nullam claudit ꝯditionē:ꝛ ita apud scotū hec propositio est falsa:quod est alibi nō est hic. ℣ Contra:si idem corpus posset eē in diuersis locis:vbi erit mobile:locus erit mobilis:vbi erit vbi ꝛ locus:rō ē.omnis forma actu finita:subiecto inherēs tāq̄ fōza:moto subiecto mouet ꝛ fōza motis.n.nobis mouent oīa q̄ sunt in nobis saltē ꝑ accidēs:ſꝫ vbi passiuuꝫ actu inberet locato tanq̄ forma ꝛ relatio fundamento:ergo si locatum transferatur ad aliud vbi non perdendo primuꝫ vbi infertur primuꝫ vbi necessario transferri ficut suum subiectum. ℣ Item idē fundabit distātiaꝫ ꝛ ꝓpinquitatē ad eūdē terminū.Idez ꝙ se mouebit mot⁹ oppositꝰ. Idem quoqꝫ simul mouebit ꝛ quiescet. ℣ Idez ēt possꝫ simul calefieri ꝛ ñ calefieri:mori ꝛ ñ mori: gaudē ꝛ tristari. ℣ Rursus ñ min⁹ ꝙtinuo debet loc⁹ q̄ mot⁹ qꝛ semp mot⁹ locuꝫ ꝓsupponit:ſꝫ ꝙtinuū est cui⁹ mot⁹ ē vnus ꝑm se: ꝛ nō ē possibile aliter.5.methaphysice.8.ergo multo magis ñ poterit eē vnum ꝙtinuū:cū loca habeat plura. ℣ Iterū diuersitas in accidētib⁹ ꝛ maxime i loco ꝛ q̄ꝫtitate que sunt ꝓpinquissima subſtātie facit diuersitatē in subſtātia. ℣ Unde hec ꝓpositio qō est alibi nō est hic:ē ꝟa de eo qō in se ens est ꝙpletū:nō pars nō illimitatū:cui ex nā ꝓpria locus debet sine vllo respectu ꝛ depēdētia nisi ad ꝓncipiū formale quo locat:cuꝫ ab eo absolui nō possit:vt essꝫ q̄ꝫtitas:ex quib⁹ ꝙditionib⁹ pꝫ ꝙ secludim⁹ mām ꝛ formā:forma.n.nō est nisi vbi est mā:ꝛ mā nō est nisi vbi est forma:qꝛ est vbi est suū materiatū:vle ēt excludit:qō est vbiqꝫ ꝛ semp:aīa intellectiua nō influit

nō influit tantū in determinatā partē:quēadmodum ergo cōparat res ad speciē ꝓ suam nām:sic suo modo cōparat res ad locū per suaꝫ q̄ꝫtitatē: ergo sicut vna res ꝓ vnā nām est tm̄ i vna specie: ita vna res ꝓ ꝓpriās dimensiones ē soluꝫ in vno loco:est.n.similis habitudo forme ad spēm ꝛ q̄ꝫtitatis ad locū:ꝛ est quātitas nō essendi alicui in loco. ℣ Et ad rationez Scoti dico ꝙ sicut ista est priorꝭ quātitate:tm̄ substātia quanta est posteriorꝭ q̄ꝫtitate:ita ſꝫ absolute locꝰ fit posteriorꝭ locato: ñ tm̄ vt cōcomittat quantitatē vnā locati que prior est ipso locato inquātū est rō locandi. Et quēadmodū idem corpus nō pōt esse simul in varijs locis:ita nec multa locata in eodem loco simul esse possunt:numeratis.n.vbi passiuis:necessario multiplicant vbi actiua. Hec itaq̄ sunt que vobis ō loco duxerā declaranda:ꝙsequēs ab his est:vt ō inani:siue de vacuo a nobis pertractetur.

¶ Tex.com.50.vsq̄ ad.57.

¶ Sciendus ꝙ.

Presenti sūma que est a textu cōmenti.50.vsq̄ ad.87.declaratur abunde nullū vacuū eē: a textu aūt cōmēti.50.vsq̄ ad 57.ostendit Arist. ꝙ ad pbm nāles spectat determinare de vacuo:ꝛ patefacit quo ordine de vacuo determinādū sit. Auerrois cōmento.50.vult hec de vacuo ordinate esse inq̄renda:quid nois:si est:ꝛ quid sit. hec.n.quinq̄ p ordinē se hñt:quid nominis:questio si est:questio quid rei:questio qꝛ est:ꝛ questio pp quid. ℣ Itez dicit cōmentator:apud veteres locum ꝛ plenū ꝛ vacuū esse idem scōm subiectū ꝛ diuersa ꝑm diffinitionē:vnde stat aliqua esse vnū numero accidēte:ꝛ diuersa ꝑm rōnez. Auer.51.asserit principiū perscrutatōis nālis esse ꝓponere sermones dyaleticos sermonib⁹ demōstratiuis ad exercitandū .s.ꝛ dubitādū:primo celi.85.3.ō anima.7. ℣ Itē nō est differentia inter vacuuꝫ ꝛ corpus mathematicū:cū vtrūq̄ sit tres dimensiones abstracte a mā:apud.n.peripateticos vacuū est spatiuꝫ in quo nō est corpus nāle:sed mathematicū tantū: si aūt deus ānihilaret aerem hic existentē penit⁹: apud theologos esset vacuū.i.spatiuꝫ in quo nō esset corpus naturale;nec mathematicū:possꝫ tm̄ esse:ꝛ vt existimo aliqñ sumitur vacuuꝫ ꝓ re vacua in qua est aptū natuꝫ esse locatuꝫ tanq̄ in loco eius:sepe capitur ꝓ distantia apud imaginationez ad intra latera ꝙtētis. ℣ Rursus.53. formatur hec consequētia:corpus simul recipit duo corpora:ergo infinita:qꝛ ꝓprietas quātitatis est facere distare:ergo paruo in corpore recipiet maximū:nam paruitates multe magnū quiddaꝫ integrāt atq̄ ꝙflant:ergo nō soluꝫ equalia:sed ēt inequalia ꝛ ampliora recipiet:plura enī equalia recepta quoddā inequale constituūt:qō subinde ꝛ in plura equalia ꝛ in plura inequalia distrahi pōt ac diuidi:quare oꝫ vt sit vacuū:si motuꝫ esse volum⁹. ¶ Cōtra:iste modus arguendi non vī valere:corpus simul recipit duo corpora:ergo infinita cuꝫ non valeat:due forme substantiales se cōpatiunt:ergo infinite. Duo accidētia vel eiusdem vel alterius rōnis sunt in eodem subiecto:q̄ infinita. ¶ Solutio ē:duo corpora esse simul in eodem loco inferunt infinita esse simul:non tm̄ ex duabus formis substātialib⁹ ꝛ duabus qualitatibus esse in eodez subiecto colligit infinitas formas ꝛ qualitates esse simul:rō diuersitatis est:qꝛ si duo corpora nō possint esse simul:est:qꝛ dimensio pellit dimensionē:iō si duo corpora simul ponantur:illud remouet:iō sequitur infinita corpora posse esse simul si duo possunt esse simul:sed in formis substātialib⁹ ꝛ qualitatibus rō quare infinite forme nō possint esse simul nō est:quia vna pellat aliaꝫ:iō nō sequitur:si due forme sint simul q̄ infinite possint eē simul. ℣ Preterea.56.postquaꝫ ex motu trāslatiōis:ex raritate ꝛ densitate: ex nutrimēto ꝛ augmēto:ꝛ testimonio cineris:q̄ tantūdez aque excipit:quantū vas ipsuꝫ vacuuꝫ excepisset:deductū est esse vacū:Cōmentator si verū sit testimoniū cineris:illius experiētie duas tradit causas. Prima est:aqua corrūpit a cinere aut ꝑm totum aut ꝑm partē. Scōa est:qñ aqua permiscet cineri:cōsumit per siccitatē cineris humidū aqueū:ꝛ per humidū aque ꝙsumit taꝫ siccitas q̄ꝫ raritas partium cineris:ꝛ cōprimunt in minorē locū:iccirco nō opꝫ cum talia cōpositā miscentur adinuicē ꝙ fiat aliquid occupans maiorem locū q̄ꝫ prius:imo sepenumero minor locus occupatur.

Digressio.

¶ Queritur nunqd hec ꝓpositio sit possibilis: vacuū est:vt antiqui existimabāt. Que faciūt difficultatē in ꝓposito sunt ista:primo:eleuetur vna medietas terre ab alia:tunc vel aer eque citto ꝓueniet ad partē centralē terre ꝛ punctū medium semidyametri:vel dabitur vacuū:ꝛ hoc idem infertur si vnū corpus durū ab alio corpore duro equidistanter eleuet:tunc enim vel aer circūdās mouebitur in instanti:vel dabitur naturaliter vacuum. Similiter eleuando sortes plantam pedis planā a terra:vel aer ambiens vestigium pedis ꝙcitto fluet versus centrū vestigij veluti ꝙsus punctum mediū semidyametri:ꝛ ita erit aliquod

ſpatiū ſcōm ſe totū ⁊ quodlibz ſui ptranſitū:aut dabitur nāliter vacuū. ¶ Scōo ꝓncipaliter:vl eſt dabile vacuuz:vel rarius rariſſimo:ſed nō eſt cōcedendū rarius rariſſimo:g:deducīt ratio ponendo q ignis ſit rariſſimus nāliter in ſphera ꝓpria:in cuius medio ſit lapis deſcēdens:vel ergo tunc ignis rarefiet ad implēdū locū lapidis vel nō:ſi ſic:ergo rarius rariſſimo:ſi nō:g ibi erit naturaliter vacuū. ℣ Expientie relinquaīt de vaſe pleno cinerib⁹:de vaſe pleno aqua loco frigidiſſimo expoſito:de ouo cocto in quo quedā vacuitas reperīt:in qua vacuitate nullū corpus inueniri poterat. ℣ Conſtat.n.tria eſſe cōtra que certat natura:nec ea aliquo modo ꝓmittere pōt:vacuuz.ſ.penetrationē dimenſionū:⁊ iſinitū actu: multe aūt inueniunt validiſſime experientie quibus approbamus nām abhorrere vacuū:aſcendit graue:deſcendit leue ad ꝓhibendū vacuum: nō poſſunt eleuari latera follis obſtructis ei⁹ foraminibus. ℣ Neqz prima ratio cōcludit: aliqui nō admittūt duo corpora dura ſm ſupficies planas imediate ſe tangere in aere vel aqua. Burū aūt non ſimul ſeparāt a molli ſm oēs partes ſm quas ipſum tangit:quoniā mole inſequīt durū:⁊ fit eoz adinuicē ſeparatio per partē poſt partē. Multi arbitrant duo corpora duo plana abinuicem equidiſtāter eleuari poſſe:⁊ qz nō dat ꝓma diſtantia qua aliqua corpora nunc diſtent:q primo ſe tangebant:qz quecūqz nunc diſtant per pedale ꝓius diſtabant per medietatē pedalis ⁊ ſic deinceps:non datur primus aer qui primo ſit petiturus centrū:⁊ hoc pacto euitatur vacuum ⁊ motus in inſtanti:⁊ hoc eſt q dixerūt alij: imediate poſt hoc aer exterior punctū mediū tāget: nullus tñ aer imediate poſt hoc ſm quodlibz ſui punctū mediū attinget:⁊ q iſinita velocitate mouebitur ille aer ad pūctū mediū:nec dabitur primuz inſtans in quo tanget:ſed vltimū in quo nō: eo q in quolibet tpe incipiēte ab inſtāti preſenti tanget.nec ex his ſequīt q detur motus inſtantaneus:imo ille aer ⁊ quelibz eius pars que mouebitur:ſucceſſiue mouebit:⁊ inqztum pars aeris erit in illis coꝓib⁹ ꝓpinquior tāto velociꝰ mouebitur:iō in infinitū intendet motus illius aeris ſm illud extremū. Alij voluerūt tabulas planas ſe tangētes nō poſſe nāliter eleuari ſimul ſm oēz partē. ℣ Ad ſecūdā dico q in igne nō pōt lapis aſcendere nec deſcēdere.mediū.n.oꝓtunū ꝓmotibus pficiendis eſt aer ⁊ aqua nō ignis ⁊ terra.3.celi.28.8.phyſicoꝝ.82.ſed cōceſſo caſu ē dicendū q lz ignis ex ſe nō poſſit magis rarefieri: tamen ꝓpter bonum vniuerſi ne.ſ.ſit vacuū ampliabit ignis ⁊ ꝓternāliter diſponetur. ℣ Experientie quoqz nihil ꝓbant.prima eſt ſoluta.56.

ſecunda cōcludit partes aque ſubtiliores locum illum occupaturas. Silr ⁊ ptes oui decocti ſubtiliores vacuitatē illam implebant:quare ⁊c.

¶ Tex.cōmen.57.vſqz ad.64.

Iſta igitur ⁊ ſimilia.

Beꝰmonſtrat Ariſtoteles preſenti parte cōmunes hoiuz de vacuo opiniones:⁊.57.interimunt varie vacui deſcriptōes vacuū.ſ.eſt locus in quo nullum eſt corpus:atqz id eſt,in quo nihil eſt.in quo etiā nihil ſit neqz graue:neqz leue:ex qbus deſcriptōnibus ſequitur punctū eſſe vacuū.cū in puncto nihil ſit nec graue nec leue:ergo punctus erit locus:addunt recentiores punctū poſſe eſſe locum menſurantē nō ambientē:centrū.n. mundi indiuiſibile eſt locus quo cognoſcunt elementa ⁊ celum nāliter locari. ℣ Jtez ex hoc q duo corpora ſe tangant in puncto nō inferꝝ punctū ee in puncto.quēadmodū ex hoc q duo corpora ſe tangūt ſm vltimas ſupficies non colligīt vnuz illoꝝ eſſe in altero:neqz vnā ſupficiē ee in alia. ℣ Rurſus 58.ſi vacuū eſſet ſpatiuz nō plenū corpore tangibili:ergo ſi iſta dimenſio qualitates ſuſcipiat ſine grauitate ⁊ leuitate:vel erit vacuū:vel nō:ſi vacuum: tunc vacuū erit vnū entiū ſenſibiliū nō intelligibiliū:ſi nō vacuū:ergo erit aliquid nō vacuum qđ alioquin nō erit plenū corpore tāgibili: ergo vacuū erit ſpatiū in quo nō eſt qualitas tangibilis:neqz color:neqz ſonꝰ:hec deſcriptio iterū nō ſatisfacit.ꝓpter celum in quo nō eſt qualitas tangibilis:neqz color:neqz ſonus:ſed integra vacui deſcriptio pōt eſſe iſta:vacuū eſt ſpatiū i quo non eſt corpus tangibile:eſt tamen aptū natū ee: vel vacuū eſt ſpatiuz in quo non eſt naturatū:eſt tamen ibi aptū natum eſſe. ℣ Amplius.59.ſi vacuum eſſet ſpatiū in quo nō ſit actu quicqz.i.in q̄ nulluz omnino ſit corpus:neqz natura corporea: neqz tactilis:neqz aliud genus ſenſibilis:vacuuz eſſet materia:⁊ hoc veteres fatebanꝝ:conſtat tñ materiā non eſſe vacuū:qz materia eſt inſeparabilis a rebus:ex quo eſt pura potentia: vacuum aūt eſt ſeparatū a rebus demōſtratis:vnde materia in ſua eſſentia nō eſt aligd demōſtratū: qm̄ ſi ita eſſet:non reciperet res demōſtratas.omnis enim tranſmutatio eſſet accidentalis: cum nulla tunc forma acquiri poſſet ſubſtātialis. ℣ Preterea.60.ſi vacuū eſſet dimēſio exiſtens per ſe:predicamentū quantitatis eſſet ſeparatū:ergo quantitas eſſet ſeparata ſubſtantia:ergo quātitas eēt intellectua:qz omnis ſubſtātia ſeparata eſt intellectus. ℣ Poſtremo.62.63.qz vnū corpus cedit alteri coꝓri:ſaluatur motus localis ſine vacuo aut

aut ſpatio aliquo ſepato:⁊ corpora humida aer .ſ.⁊ aqua ſunt oportuna ꝓ motibus grauiū ⁊ leuiū perficiendis:que cū grauib⁹ grauitare ⁊ cuz leuibus leuitare ſolent.4.celi.29. ℣ Jtē nō oz vacuum eſſe:ſi denſent:cōꝓimant:augeāturqz corpora:ſiue ꝙdenſatio fiat ꝓ exitū corpuſculoꝝ euaneſcentiū:ſiue fiat abſqz alicuius corporis exitu: vt qñ aqua ꝙdenſat poſt calefactōez:⁊ ſiue augmentū reperiat in viuentibus tm̄:ſiue nomē augmenti extēdat ad rarefactionē. ¶ Cōtra: aer ⁊ aqua cedunt nāliter in loco reb⁹ que mouētur in eis:ergo aer ⁊ aqua nō reſiſtent grauibus ⁊ leuibus ſimplicibus. ℣ Solutio eſt:negando ꝙſequētiam.orbis enim celeſtis naturaliter inclinatus in motum circularez datū ſibi ab intelligētia:illi reſiſtit:pōt ergo aer nāliter cedere:⁊ motui reſiſtere ⁊ non impedire.

¶ Tex.cōmen.64.vſqz ad.71.

Manifeſtuz eſt igitur.

Intendens Ariſtoteles difficultatib⁹ omnibus abūde ſatiſfacere abſqz ꝓſidio vacui:oſtēdit hac in parte abſurdū eſſe motus cām vacuuz putare: qz ipe corpoꝝ ſimpliciū nāe motuū ſuoꝝ cāe ſunt aptiſſime:ſi.n.natura ſit cā translationis corpoꝝ naturaliū:vacuū non eſt cā translationis:⁊ hec rō inquit cōmētator cōmento.64.oſtendit vacuum nō eſſe cām finalem ⁊ effectiuā motus:nō aūt interimit ſuam ponentiū vacuū cām mālez motus localis:⁊ colligīt ex hoc cōmento elemēta mouēri ex ſe ad loca ſua nālia:ſz ad loca oppoſita ſuis locis nālibus ex alio. ℣ Rurſus.65. formatur ꝟ ratio vacuū eum ſit vndiqz indifferens nō poterit eſſe cauſa:vt res ſurſuz aut deorſuz ferantur: ergo ſi eſſet corpus vlluz in vacuo:aut in omnes ptes diriperef:diſtraberetur qz:aut vbiqz acquieſceret:eadem rō facit vt locus nō poſſit eſſe ſpatium ſeparatū:addit Ariſt.eum qui locū eſſe ſpatium pdicat:fateri oportere partes eſſe in loco ꝓ ſe:nam ſi locus recipīt in vacuo aut in loco ſeparato dimēſiue:ergo ſicut totus locus penetrat totū corpus:ita medietas loci medietatē coꝓris: ⁊ tertia pars loci tertiā partē coꝓris:⁊ ſic i infinitū:igīt nō eſt rō ꝓp quā totū corpus eſt per ſe in loco:quin eadē rōne quelibz pars coꝓris ſit etiā per ſe in loco. ℣ Amplius.66.qui vt motus eſſet vacuū addiderūt:euenit ecōtrario nihil moueri ſi vacuū fuerit:nam quēadmodū nōnulli dicunt terrā quieſcere ꝓp vniformē attractuz celi: ita de vacuo ſentiendū eſſet.non,n.poſſet qppiā eſſe in vacuo:quo res potius qz alio differri deberet.nam vacuū qnatenꝰ vacuū eſt omnē differentiā abdicat. ℣ Eſt aduertēdū exemplū adductum de terra nō eſſe verū:ſi mediū.n.eſſet cā gētis terre in medio:ꝓp.ſ.equalitatē declinatiōis a celo:terra extra mediū ad mediū nō mouerek:qz cum cā motus ſit exitus a medio:nō mouebīt ad mediū:ſed a medio ꝙſtat autez q terra mouēt ad medium nō inquantū id eſt mediū terre ſed quatenus eſt mediū mūdi ⁊ grauitatis:ergo cā quietis terre in medio nō eſt equalitas declinationis: vnde ſi terra quieſcat in medio ꝓp.ſ.equalitatez declinatōis:tūc nō eſſet quies terre fortioꝝ virtute celi:at ſi terra geſcat in medio:qz ſit ſūme grauis:tūc quies terre fortioꝝ eſt virtute celi.5.capto de ſba orbis:⁊.2. celi.92.94. ℣ Preterea.67. cum oīs motus ſimplex nālis ſit aut violentus:⁊ violentus poſterioꝝ ſit nāli:ſi motus nālis in vacuo ſeruari nō poterit:neqz violentꝰ:addit Auerrois:cā in diuerſitate motuū eſt diuerſitas nāruz locoꝝ ⁊ naturarū reꝝ motaꝝ:⁊ primo celi.7.dicebat:cauſa motuū ſimpliciū eſt eſſe coꝓoꝝ ſimplicium:eſſe aūt intelligīt forma eoꝝ. ¶ Eſt primo aduertendū:omnis motus ſimplex aut eſt violētus aut nālis:primo celi.10.18.77. motus.n.circularis ignis nec eſt nālis nec violentus:qz nō eſt ſimplex:virtute talis ꝓpōnis:tenent iſte ſequentie. Si celū moueret motu recto:cōtrariaret elementis:⁊ ſi elemētū moueret circulariter ſimplr: aduerſaret celo. ¶ Scōo notandū:motuz ꝓtra nām ꝓcedit motus nālis:qz vnicuiqz moto violēter ab alio:concedīt motus nālis: qui ineſt illi ex ſe:habitus quoqz ſemp eſt prioꝝ ꝓpriatōe vel ꝓpriatione ꝓpriata:vel ꝓpriante. ℣ Jtē.68.conceſſo vacuo motus violētus nō pōt ee:nec ab aere ſuccedente:nec ab aere deferente rē expulſam motoab expellēte poſtqz expellēs ſeparāt ab eo. ℣ Eſt obſeruandū quo nā pacto fiat motus ꝓiectiōis: varie ſunt opiniones. Exiſtimauit Plato ſolam ſucceſſionē partiū aeris eſſe cāz motus ꝓiectoꝝ: itaqꝫ vna pars aeris alterā expellendo eidē ſuccedebat in eodez loco:⁊ hoc modo mediū ſuccedens impellebat mobile:vnde quēadmodū pellitur lignū ab aqua in ꝓiectōe lapidis in aquaz: lapis enim ꝓiectus in aquā vnā ꝓducit circulationē pellentē lignū:moꝝ cauſaſ alia circulatio in loco in quo primo erat lignū iterū pellens lignuz ⁊ ſic donec quieſcat lignū:ita mouēt lapis ſurſū. ¶ Cōtra:poſitis quattuoꝝ lapidib⁹ ſeinuicē tāgentib⁹ pellens primū ad locū ſecūdi:pellit ſecundum ad locū tertij:⁊ tertiū ad locū quarti:ibi eſt ſucceſſio pulſionis:tñ ibi nō eſt ꝓiectio. ¶ Scōa eſt opinio:vt fiat ꝓiectio ꝓ fugaz vacui:qz ne deꝰ vacuū aer poſterioꝝ inſequīt aerē anterioꝝ diuiſum. ℣ Cōtra:ꝓtinuareꝫ motus vſqz ad cōcauuz lune. Jtē ipleto vacuo nō ꝓiceret lapis vltra.

¶ Tertia est opinio:vt fiat talis motus p ipetũ datũ ipulso. ⁋ Cõtra:talis mot⁹ esset nãlis ⁊ ↄtinuus ⁊ posset fieri in vacuo:qꝛ ibi esset resistẽtia intrinseca ⁊ motoꝛ intrinsec⁹. ¶ Quarta ẽ opio Auer. imaginãtis ꝙ sicut in vndatõe maris vna procella defert p tp̃s nauim ĩ quo tpe causat̃ alia procella ad quã expellit̃ nauis:ita ĩ aere pꝛia ps ↄdẽsata stãte ↄdensatõe secũ poꝛtat lapidẽ:cũ ãt ĩcipit rarefieri:alia ps aeris ↄdẽsat̃ ad quã ꝓicit̃ lapis vna cũ ꝟtute motiua. ⁋ Et si dicas:cõtra: stat aliqd moueri ↄ ventũ. ⁋ Itẽ rota veloci⁹ mouetur remoto p° mouẽte qꝺ nõ põt eẽ nisi pp ipetũ acqsitũ in rota:aer.n.nõ mouet illã rotã circulariter. ⁋ Solõ primi ẽ:nõ tollit̃ ab aere ꝟt⁹ mottiua flante vẽto:ẽt si remittat̃ aut depdat̃ ab aliq̃ pte aeris. ⁋ Ad scõm:man⁹ in descẽsu rote motũ adiuuat:in ascẽsu ipedit:apud ꝗ Auer. mediuȝ ipulsuȝ mouet̃ a sua forma ⁊ poꝛtat ꝓiectũ: ⁊ sic ꝓiecti mot⁹ ẽ aliquo mõ nãli siĺis ⁊ aliq̃ mõ violẽtus:vt aer a se nãliter motus poꝛtat lapidẽ: facit motũ lapidis aliquo mõ nãli siĺez:vt aũt mot⁹est ↄ inclinatõez ꝓiecti sic ẽ violẽt⁹.3.celi.28. ⁋ Iterũ.69.cã in motu nãli est cã in gẽte nãli:⁊ hec est siĺitudo ↄtinẽtis ad ↄtinẽs:oẽ.n.qꝺ trãsmutat̃ in aliqd:trãsmutat̃ in siĺe:ꝫ elemẽta in suis motib⁹ nãlib⁹ trãsmutant̃ in sua loca:ꝗ loca sunt elemẽtis siĺia:destruit̃ itaqꝫ motus ⁊ quies nãlis ⁊ violenta si astruit̃ vacuum.

Digressio.

¶ Soleo sepenumero varios ꝓponẽ casus ad excitãdũ magis ingenia q̃ȝ ad declarãduȝ quib⁹ coꝛpoꝛa intrinseca carẽtia resistẽtia in vacuo moueri posse iudicarent̃. ⁋ Prim⁹ ẽ:sint supꝛema ⁊ infima aeris regiones penit⁹ delete media ↄseruata:⁊ sit tertia ps vnius colũne marmoree ĩ vacuo supioꝛi:tertia in media:residuũ in vacuo inferioꝛi:tũc hec colũna in instãti non mouebit̃:ne ps eius in pleno in instãti moueat̃:ꝗ colũna successiue mota:ptes eius ĩ vacuo successiue mouebunt̃. ⁋ Secũdus casus talis ẽ:sit tota actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ sphera ãnihilata:sit.a.mobile in ↄcauo lune tẽdens ad cẽtrũ:designo instãs.b.in quo ẽ in cõcauo:⁊ instãs.c.in quo erit in centro imaginario: aut inter.b.⁊.c.mediat tp̃s:vl nõ:si nõ:vnũ ĩstãs erit alteri imediatũ si sic:ꝗ.a.mobile ĩ vacuo successiue mouebit̃. ⁋ Terti⁹est:si graue in vacuo in instanti moueat̃:ꝗ equecitto ptrãsiret spatiũ infinitũ sicut finitũ:ergo simul essꝫ in termio a q̃ ⁊ in termio ad quẽ:ꝗ eẽt simul in terio ad quẽ ⁊ ĩ medio:ꝗ lineã centũ peduȝ graue pedale simul mẽsuraret. ¶ Solõ p̃mi ẽ:colũna successiue mouẽtur ⁊ tertie q̃ sunt in vacuo tẽpoꝛanee p accñs tñ mouebunt̃ ad motũ ptis exñtĳ ĩ pleno. ¶ Solõ secũdi ẽ:instãs in quo mobile erit sursuȝ erit vltimũ in quo nõ tãgit centrũ:itaqꝫ erit veꝝ dicẽ nũc mobile est in ↄcauo ⁊ ĩmediate post h̃ nõ erit:nũc mobile nõ ẽ in cẽtro ⁊ ĩmediate post hoc erit:idẽ enim instãs qꝺ ẽ vltimũ ꝙ sic desitõis essendi ĩ cõcauo:ẽ vltimũ ꝙ nõ inceptionis cũctatus centri. ⁋ Ad tertiũ dico pꝛio:posito vacuo spatio imaginario ĩfinito graue simplex illꝺ eq̃citto ptrãsiret: sicut spatiũ finitũ. Dico scꝺo:mobile ñ erit simul in terio a q̃ ⁊ terio ad quẽ:dicebat.n.Alber. magnus.lapis erit in vno momẽto supius in loco a quo descẽdit:⁊ ĩferi⁹ in loco in quẽ tẽdit:nõ tñ ꝫ idẽ:ꝫ erit supius in instanti ꝟm ꝙ ẽ finis pteriti ⁊ inferi⁹ ꝟm qꝺ est p̃ncipiũ futuri.i.nũc est ĩ loco superioꝛi ⁊ paulopost nõ erit:⁊ nõ ẽ in loco ĩferioꝛi ⁊ ĩmediate post h̃ erit:⁊ hec est cã ꝙ soleo dicere nõ dari pꝛimũ instãs ↄctatus nisi qñ cõctatus sit p motũ successiuũ. Dico tertio:nõ põt mobile dato vacuo simul eẽ in medio ⁊ terio ad queȝ:qꝛ ibi nullũ est mediũ:⁊ põt mobile in vacuo nõ p pꝛi⁹ coexistere vni pti q̃ȝ alteri:nec pꝛius ptrãsire vnã partẽ q̃ȝ aliã:ꝫ simul oẽs pambulat:quare ⁊c̃.

¶ Tex.cõmen.71.72.73.74.75.

Et apparet etiam hoc.

Manifestat Aristo.p̃senti pte vacuũ non esse ex pte velocitatis ⁊ tarditatis.⁊ rõ.71. stat in hoc. Qualis est ꝓpoꝛtio medĳ ad mediũ talis ẽ ꝓpoꝛtio motus ad motũ:ꝫ vacui ad plenũ nulla ẽ pꝛopoꝛtio ergo nec motus factus in vacuo hẽbit aliquã ꝓpoꝛtionẽ ad motũ in pleno factũ:at motus fact⁹ in pleno ẽ tpe mẽsurat⁹ ꝗ mot⁹ in vacuo celebrat⁹erit in nõ tpe. ¶ Auer.p̃mo notat diuersitateȝ motus vni⁹ mobilis ꝓuenire ex pte medĳ variati ĩ raritate ⁊ dẽsitate:ẽt si mobilia fuerint dꝛia:cõsiĺia tñ in eis q̃ euitare ⁊ ipedire possunt motũ:si aũt sint duo mobilia difformiter mota in eodẽ medio vniformi diuersitas ꝓuenit ex parte mobiliũ variatoꝝ in figura:magnitudine:q̃re q̃ dicunt̃ de cã velocitatis ⁊ tarditatis intelligunt̃ semp seruata ĩ ceteris paritate. ¶ Scꝺo aduertenduȝ mediũ a graui ⁊ leui tũc violentari dr̃:qñ veloci⁹ mouet̃ q̃ȝ si ad locũ suũ nãliter moueret̃: ⁊ cũ aer ⁊ aqua elementa media sursuȝ ⁊ deoꝛsuȝ nãliter moueant̃:si tãta velocitate mouent̃ a graui ⁊ leui q̃ta ad locũ nãlez mouerent̃:violẽtari minime diceret̃:resistẽtia itaqꝫ ex diuersitate medĳ in elemẽtis grauib⁹ ⁊ leuib⁹ maxie ↄsiderãda ẽ. ¶ Tertio foꝛmat Cõm.rõez talẽ. Qualis ẽ pꝛopoꝛtio medĳ ad mediuȝ in raritate ⁊ dẽsitate:talis est mot⁹ ad motuȝ in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ tpis ad tp̃s in lõgitudine ⁊ bꝛeuitate:ꝫ vacui ad plenũ

plenũ nulla ẽ ꝓpoꝛtio ĩ raritate ⁊ dẽsitate:ꝗ nec mot⁹ ad motũ:nec tpis ad tp̃s:interponit Auer. hãc ꝓpõneȝ:diuersa ꝟm magis ⁊ min⁹cõicant in eadẽ nã necessario. ⁋ Contra:ꝗ coꝛpus celeste ⁊ sublunare cũ nõ cõicẽt in eadẽ nã nõ erũt diuersa ꝟm magis ⁊ min⁹ cui⁹ oppositũ affirmat Auer. pꝛimo capite de s̃ba oꝛbis. ⁋ Dico foꝛmas differẽtes ꝫ magis ⁊ min⁹⁊ in eadẽ ⁊ diuersis posse inueniri nãis. ⁋ Addit ⁊ Auer.ea nõ cõparari q̃ nõ cõicãt in eadẽ mã. ⁋ Cõtra:sol ẽ maioꝛ terra. ⁋ Dico ꝙ inter hec fit cõparatio in q̃ntitate mathematice ↄsiderata nõ nãliter. ⁋ Rursus ratio Aris.a quibusdã acutissimis theologis solet his tolli rõnib⁹. Qualis est ꝓpoꝛtio motoꝛis ad motoꝛẽ in vigoꝛe:talis ẽ ꝓpoꝛtio motus ad motũ in velocitate:ꝫ motoꝛis finiti ad motoꝛẽ infinitũ in vigoꝛe nulla ẽ ꝓpoꝛtio:ꝗ nec mot⁹ vni⁹ ad motũ alteri⁹:cõstat aũt h̃ eẽ falsuȝ:posito p° motoꝛe infiniti vigoꝛis. ⁋ Itẽ q̃lis ẽ ꝓpoꝛtio spatĳ ad spatiũ talis ẽ mot⁹ ad motũ:ꝫ spatĳ ĩdiuisibilis veluti pũcti in plano sup̃ quẽ mouet̃ sphera ad spatiũ diuisibile nulla ẽ ꝓpoꝛtio:sicut nec pũcti ad lineã:ergo nec mot⁹ ad motũ:qꝺ nõ ẽ veꝝ. ⁋ Iteꝝ q̃lis ẽ ꝓpoꝛtio mobilis ad mobile:talis est ꝓpoꝛtio motus ad motũ:ꝫ mobilis diuisibilis ad mobile ĩdiuisibile nulla ẽ ꝓpoꝛtio:ergo nec mot⁹ ad motũ:neqꝫ rõ Arist.(vt asserunt) cõcludit:q̃ seruat oꝛdinẽ pꝛime figure minoꝛe exñte negatiua: sicut.n.ñ valet:mediũ:vacuũ:⁊ plenũ:nõ hñt aliquã ꝓpoꝛtionẽ ꝗ ⁊ linea posita ĩ vacuo ⁊ posita in pleno nullã hñt ꝓpoꝛtionẽ:⁊ ita nec rõ Arist. alicui⁹ ẽ momẽti. ¶ Dico tñ ꝙ rõ Ari. potẽtissima est ad ↄcludẽduȝ.q̃ tȝ a destructõe añtis ad interitũ ↄñtis:⁊ qꝛ maioꝛ ẽ in termis parib⁹:valet:queadmodũ ⁊ in his in qb⁹ ↄñs est possibile esse cũ añte:pꝛio de aĩa.13. Defect⁹ aũt rationũ hui⁹ acutissimi theologi est manifestissim⁹: vnde si deus esset infiniti vigoꝛis:moueret vtiqꝫ in instanti:⁊ mobile esset infinite magnitudinis actu. Qualis.n.ẽ ꝓpoꝛtio virtutis ad virtuteȝ:talis ẽ mobilis ad mobile:sed virt⁹ finita mouet mobile finitũ:ꝗ infinita infinitũ. ⁋ Ampli⁹ q̃lis ẽ ꝓpoꝛtio:ꝟtutis ad ꝟtutẽ talis ẽ tẽpoꝝ mẽsurãtiũ motũ:ꝫ ꝟtutis finite ad ĩfinitã nulla ẽ ꝓpoꝛtio ergo nec mẽsure ad mẽsurã. ⁋ Rursus si tãta ꝟtus in tãto tpe:⁊ maioꝛ in minoꝛi ꝗ infinita ĩ nullo:ergo motus erit in ĩstãti. ⁋ Itẽ apud Auer.cõstat sup spatiũ ĩdiuisibile nihil moueri posse:nullũ itẽ indiuisibile eẽ p se mobile:hec ꝺ pꝛia pte cõmẽti. ¶ Deducebat Auempace Ari.ad tria incõueniẽtia:in pꝛimis nullũ mediũ plenũ eẽt mediũ naturale:qꝛ qꝺlibꝫ tale est ĩpeditiuũ mot⁹:ꝗ vacuũ erit mediũ nãle ꝓmouẽs motũ. ⁋ Itẽ motus celi essꝫ ĩ instãti:qꝛ nõ est p mediũ aliqꝺ:neqꝫ resistẽs: neqꝫ nõ resistẽs. ⁋ Itẽ pꝛia cã velocitatĳ ⁊ tarditatis mot⁹ ẽ victoꝛia potẽtie motoꝛis sup mobile ergo dato vacuo remanẽte hac cã põt motus esse tẽpoꝛane⁹. Quare dixit Auẽpace ꝙ mot⁹ ẽ nãlis ex victoꝛia mouẽtis sup reȝ mobilẽ:hꝫ aũt retardatiõeȝ ex dispõe medĳ:⁊ dato ꝙ ĩ celo nõ eẽt resistẽtia medĳ:ibi tñ erat maxia tarditas ⁊ maxima velocitas pp.s.distãtiã motoꝛis in nobilitate a moto:⁊ hec ẽ cã ꝙ soleo ↄcludẽ intelligẽtias oẽs mouẽ ab oꝛiẽte in occidẽteȝ:⁊ planetas vno tm̃ motu moueri reipsa:intelligẽtia nãqꝫ supioꝛ ẽ maioꝛis ĩtellectus ꝗ maioꝛis desiderĳ:ꝗ maioꝛis ꝟtutis motiue:ꝗ mot⁹ ꝓpꝛi⁹ ab ĩtelligẽtia supioꝛi ꝓduct⁹ ẽ velocioꝛ motu ꝓducto ab ĩtelligẽtia inferioꝛi:ergo ruit positio eoꝝ q̃ existimãt saturnuȝ motu ꝓpꝛio tardissime ⁊ lunã velocissime moueri:motu diurno lunã tardissime:saturnũ velocissime.. ⁋ Contra:dicit hic Auer.ꝫ nos videm⁹ in eo maximã tarditatẽ:vt in motu stellaꝝ fixarũ:⁊ maximã velocitateȝ:vt in motu diurno:ꝗ firmamentũ ĩ quo sunt stelle fixe mouebit̃ motu ꝓpꝛio ab occidẽte in oꝛiẽtẽ:ꝟm quẽ motũ cõplet̃ vna reuolutio in.36.millib⁹ ãnis:ꝗ firmamentũ nõ erit pꝛimũ mobile ꝗ nec oẽs ĩtelligentie mouebũt ab oꝛiẽte in occidẽtẽ. ⁋ Solõ est:vel illa sunt verba. Auẽpace nõ Auer.⁊ dato ꝙ Auer.ↄsensisset illis ꝟbis:dico ꝙ est maxia tarditas.i. defect⁹ firmamẽti nõ appet nisi lõgo euo:⁊ ẽ maxia velocitas:ĩmo soleo dicẽ hec seiuicẽ cõcomitari: maxia tarditas ⁊ maxia velocitas:minia tarditas ⁊ minima velocitas:mediocris tarditas ⁊ mediocris velocitas:ꝫ de his.2.celi pertractat̃.58. putauit itaqꝫ Auẽpace motũ factũ in vacuo ꝓpoꝛtiõalẽ esse ei q ẽ in pleno ⁊ dr̃onẽ Ari. fuisse inartificiosaȝ. ⁋ Cõtra Auẽpace arguit̃ mouẽtia eq̃lia medĳs equal̃r resistẽtib⁹ equal̃r mouent ꝗ variata resistẽtia variat̃ mot⁹ in velocitate ⁊ tarditate:si eniȝ eq̃litas medioꝝ ẽ cã eq̃litatis motuũ:⁊ diuersitas diuersitatis:ꝗ q̃lis ẽ ꝓpoꝛtio medioꝝ ĩ raritate ⁊ dẽsitate talis ẽ ꝓpoꝛtio motuũ ĩ velocitate ⁊ tarditate:has ꝓpões asserit Cõm.eẽ p se manifestas. ¶ Pꝛo qb⁹ aduerm pꝛio ꝙ ad eq̃litatẽ motuũ ↄcurrit eq̃litas medĳ:rei mote ⁊ mouẽtiũ in ꝟtute mouẽdi:ad diuersitatẽ motuũ ↄducit diuersitas istoꝝ. ¶ Scꝺo scieñ ĩ motu locali mediuȝ pꝛiuatiuũ aut sola terminoꝝ distãtia nõ ẽ cã q̃re neciuȝ sit motũ localẽ fieri in tpe:⁊ rõ ẽ in mutatõib⁹ tẽdentib⁹ ad foꝛmã sola terminoꝝ distãtia nõ põt eẽ cã q̃ oporteat mutatões illas eẽ tẽpoꝛaneas:quia si passa sũme disposita sint infra sphẽrã actiuitatis agẽtis:momẽtanee ab agente trãsmutant̃:ꝗ multo min⁹ in motu locali p quem minus trãsmutat̃ mobile q̃tũ ad sui s̃baȝ q̃ȝ per aliquã aliã mutationẽ realẽ:ꝗ resistẽtia regrit̃ p

fe ad motũ:distantia aũt solũ p accñs: necio tñ. ¶ Rursus ponere ꝓportioné spissitudis ad spis/situdiné esse sicut ꝓportioné tarditatis ad tarditaté est fateri eaꝫ esse sicut est ꝓportio motus ad motũ.nullus.n.pót imaginari tarditateꝫ motus sine motu:voluit ergo Com̃.ꝙ in motu vbi sit resistentia ex parte medij tm̃ ad ré motá ꝙ ꝓportio motus ad motũ esset veluti ꝓportio medij ad mediũ:⁊ vbi eét resistétia ex pte rei mote ad motoré ꝓportio mot⁹ ad motũ eét veluti ꝓportio motoris ad ré motá.¶ Ulterius in ꝓcessu cómeti pa/tefacit Auer.ꝙ orbis resistit ĩtelligétie:qꝛ é talis in potétia qualis é intelligétia in actu virtuali :ñ resistit:qꝛ inclinet in motũ oppositũ illi queꝫ dat sibi intelligétia:nascit̃ aũt successio in motu circulari:qꝛ vna pars hꝫ locũ alteri⁹ subintrare:⁊ hec resistétia nó infert fatigationé:cá.n.fatigatóis é: qꝛ motor mouet̃:qñ mouet.8.phy.83.vñ cũ mã celi sit mã in actu:qꝛ nó é actuabilis forma quá ñ hꝫ:facit illa actualitas vt orbis celestis possit re/sistere:cũ fuerit potétia in loco:in q̃ ĩtelligétia eũ cupit esse in actu:pót náqꝫ orbis celestis pp suaꝫ quá hꝫ actualitaté esse subiectũ ĩmediatũ accidétiũ terminatoꝝ:⁊ cũ varia vbi sint accñá teriata: poterit illis orbis substerni ⁊ qꝛ non simul potest subici vbi ꝯ̃rijs:iccirco pp h̃ resistit suo motori:at eleméti simplicis mã nó pót hoc mó resistere mototori:qm̃ suus motor é forma ⁊ suũ motuꝫ mã q̃ separata ꝭꝫ ĩtellectũ nó pót esse subiectũ aliquoꝝ vbi ꝯ̃rioꝝ:q̃re ĩ eleméto nó saluat̃ resistétia róne vbi q̃ꝫuis saluet̃ in celo róe vbi ꝯ̃rioꝝ:existimo g̃ ꝙ intelligétie ad celũ sit ꝓportio indiuisibilis: ⁊ ex pte ĩtelligétie q̃ penit⁹ liberata est a celo:⁊ me/rito corpis moti:cui si aliqd addat̃:vel si ab ipso aliqd auferat̃:nó mouebit̃ celũ:⁊ vt paucis rem ꝯplectar.Quia in celo iste é ordo:ĩtelligentia:mã celi:dimensio:⁊ in subcelestib⁹:primo est mã:mox dimésio intermiata:deinde forma specifica: po/stremo dimésio termiata:táta inter corpora cele/stia ⁊ subcelestia oritur diuersitas ⁊ ex pte mãe ⁊ ex pte resistétie.¶ Tádé arbitrat̃ Com̃. resistétiá cám esse p se successionis motus:siue resistétia intrinseca sit:q̃ inuenit̃ ĩ illis q̃ diuidunt̃ in pté per se mouéteꝫ ⁊ pté p se motá:siue sit resistétia extrĩ/seca:q̃ motui eoꝝ q̃ nó diuidunt̃ in pté p se moué/teꝫ ⁊ pté p se motá necessario ꝯcedit̃: sublata.n.a motu locali resistétia:mot⁹ localis é momẽtane⁹: qꝛ stante infinito excessu mot⁹ est in ĩfinitũ velox ⁊ intésus:eadé q̃ꝫ res mota a motorib⁹ ineq̃lib⁹ eq̃ velocit̃ moueret̃:ab eodé ét motore idé cuius/cũqꝫ eét magnitudĩs eq̃li mouet̃ velocitate.¶ Et quéadmodũ resistétia cá est p se successionis mo/tus:ita ꝓportio potétie motoris supra resistétiaꝫ moti cá est p se velocitatis vel tarditatis motus: nó potuit.n.mediũ cá esse p se velocitatis vel tarditatis:nec grauitas ⁊ leuitas:neqꝫ excessus quo vna potétia supat aliá:⁊ ró est:státe medioꝝ pa/ritate inueniunt̃ motus inequales:⁊ ꝯcessis gra/uitatibus ⁊ leuitatib⁹ eq̃lib⁹ pp medioꝝ varietateꝫ repiunt̃ mot⁹ inequeueloces:ex maiori quoqꝫ excessu nó seruata in ceteris pitate minor veloci/tas sepe ꝓuenit:hoc itaqꝫ cómeto iam patefactũ sit:in oi motu locali resistétiá ĩueniri:⁊ cũ ĩ elemétis nó sit resistétia ĩtrinseca dilucide mõstratũ est eleméta absqꝫ p̃sidio medij mot⁹ nó hꝛe náles.

¶ Ratio textus cómeti.72.⁊.73:cósistit in h̃:si in vacuo esset mot⁹ ideꝫ eq̃li tpe p plenũ ⁊ vacuũ moueret̃:ꝯsiderato.n.tpe modicissimo in q̃ ꝯficit̃ motus p vacuũ:⁊ tpe ápliori in q̃ p aeré pódus aliqd̃ defert̃:⁊ imagiato corpore subtiliori aere in tanta ꝓportóe aeré excedere:in q̃ꝫta ꝓportóe tps motus vacui breui⁹ est q̃ꝫ tps mot⁹ in aere cófecti:ꝯstat eq̃li tpe idé pódus p mediũ illud sub/tile ⁊ vacuũ moueri.¶ Rursus cũ cuilibꝫ motui opus sit tpe:hébit motus in vacuo tps determi/natũ q̃ cóplet̃:tpis aũt ois ad tps vtiqꝫ si vtrũqꝫ sit finitũ hꝛ ꝓportio aliqua:ergo vacui ad plenũ talis erit ꝓportio:q̃lis eius tpis in q̃ magnitudo aliq̃ decurrit̃:ad tps in q̃ p plenũ id fit:quare cũ nulla sit vacui ad plenũ ꝓportio in subtilitate:g̃ nulla erit ꝓportio motus facti in vacuo ad motũ factũ in pleno ĩ velocitate:ſꝫ ois mot⁹ possibilis ad oém motũ possibilé pót esse aliq̃ ꝓportio ĩ velocitate ergo nullus mot⁹ est possibilis in vacuo. ¶ At Auer.72.ĩtroducit difficultaté que ĩ hoc ꝯsistit:ró Aristo.vi esse fundata sup ꝓpóneꝫ im/possibileꝫ ⁊ nó náleꝫ:dat̃.n.maxia subtilitas me/dij in ná:g̃ lꝫ fateamur motũ in vacuo ꝯfici ĩ tpe minori q̃ꝫ in igne:qꝛ tñ nó inuenit̃ corp⁹ subtilius igne:ió nũqꝫ colliget̃ idé pódus eq̃li tpe p vacuũ ⁊ plenũ moueri:⁊ si qs affirmet aliqd̃ corp⁹ táto subtilius igne:q̃ꝫto excedit in puritate tps motus p vacuũ illd̃ tps in q̃ est mot⁹ p ignem:erit positio falsa ⁊ ipossibilis:⁊ ipossibili posito nó est miruꝫ si illud qd̃ sequit̃ est falsuꝫ ⁊ ipossibile:g̃ ró Ari. inducta nihil ꝓbare vꝫ:neqꝫ dici pót ꝙ ignis ꝭm subtilitaté sit diuisibilis in infinitũ:qꝛ diuidi in ĩfinitũ nó ꝯcedit̃ corpori náli:vñ lꝫ linea sit diuisibilis in infinitũ mathematice:nó tñ náliter diuꝫ.n. nã ꝯstantiũ est terminata ró magnitudinis ⁊ puitatis.2.de aia.41.¶ Solo est:nó dat̃ in nã corp⁹ subtilius igne:mente aũt accipi pót subtili⁹:⁊ ió hec positio lꝫ in corpore náliter ꝯsiderato sit ipossibilis:tñ ꝭm ꝙ corporis dĩe in subtilitate accipiunt̃ mente est possibilis:ꝯstat aũt ꝭm intellectũ ⁊ imaginatióeꝫ ipossibile esse eq̃li tpe motũ nó esse p vacuũ ⁊ plenũ: ⁊ h̃ mó demõstratio Arist. ĩducta ꝯcludit ꝓpositũ.¶ Postréo aduertéduꝫ:ne/quit

q̃t corp⁹ simplex pari velocitate in vacuo moueri ⁊ pleno:in pleno náqꝫ resistentiá hꝫ:nó in vacuo: Mixtũ vo varijs positis casib⁹ equeuelocit̃ de/currere pót p vacuũ ⁊ plenũ: ⁊ sepenumero velocius p plenũ q̃ꝫ p vacuũ:variata vꝫ resistétia in/trinseca ⁊ minorata potétia motiua:addunt mo/derni motus in vacuo ꝯfectos nó eé ꝯparabiles motib⁹ p plenũ factis:sunt ⁊ q asserunt in vacuo motũ náleꝫ fieri ⁊ violentũ:⁊ náleꝫ in vacuo non esse velocioré in fine q̃ꝫ in pricipio.Opinant̃ alij graue simplex successiue in vacuo moueri pp resistentiá nascété ex pte ptiũ quaꝝ quelibꝫ nitit̃ mo/ueri v̄sus centrũ mũdi per lineá breuissimá: hinc orit̃ ꝯ̃nitétia ptiũ mutua:verũtñ tenédũ est:vnũ/quodqꝫ mobile in vacuo momẽtanee moueri qd̃ nó diuidit̃ in pté p se mouété ⁊ pté p se motá:ne/qꝫ resistũt ptes ad seinuicé grauis simplicis: que cupiũt vt centrũ toti⁹ grauis sit centrũ mũdi.

¶ Sentétia text⁹ com̃.74.75.ꝯsistit in hoc:va/cuo ꝯcesso nó oꝫ qd̃ est g̃uius veloci⁹ descédere: cũ vacuũ oib⁹ eq̃liter cedat:imo cuꝫ vacuũ nihil sit vanũ est putare vacuũ cedẽ:at ĩ pleno necesse est moueri veloci⁹ q̃cq̃d est g̃uius:qꝛ scindit vi ⁊ maiori conatu mediũ:pꝫ igit̃ vacuũ tolli argumẽto motus:⁊ nó affirmari:addit Cómé. grauia ⁊ leuia a medio nó ĩpediri in q̃ mouent̃ :neqꝫ mot⁹ eoꝝ in medio arbitrat̃ esse violétos sed náles: qd̃ .n.est de róe alicui⁹ nó tollit nãm eius:nec facit il/lud esse inále:resistétia aũt extrinseca est de róne motuũ grauiũ ⁊ leuiũ:ió mediũ nó tollit nálitaté motuũ elemétoꝝ:⁊ dicebat Egidi⁹ romanus ad hoc ꝓpositũ:qꝛ grauia ⁊ leuia in toto motu ĩ lo/co sunt nó náli:ĩ terĩo aũt mot⁹ in loco existũt náli nó incóuenit ea in toto motu aliqd hꝛe de inálitate admixtũ:ĩpedimétũ g̃ medij lꝫ simplr nó tollat nálitaté mot⁹:tñ aliq̃ mó dicit innálitaté:quá concomitari motũ náleꝫ nó est incóueniens:qꝛ q̃ꝫdiu aliqd mouet̃ náliter:tádiu est in loco innáli:ſꝫ qc/qd sit snia Auer.fundatissima existit:cũ.n.ð róe g̃uiũ ⁊ leuiũ sit vt moueát seipa p accñs mouédo mediũ:nó poterit mediũ reddẽ motũ eoꝝ ñ nálé.

Digressio.

¶ Est plane diligéter aduerm ꝙ resistétia ĩtrinseca repit̃ soluꝫ in his q̃ diuidunt̃ ĩ pté p se motá ⁊ pteꝫ p se mouété: ea aũt sunt q̃ ex forá ⁊ corpe có/ponunt̃:⁊ cũ eleméta ⁊ mixta inaiata nó ꝯstituũ/tur ex forma ⁊ corpe:neqꝫ in pté p se motá diuidá tur ⁊ pté p se mouenté est tenédũ ĩ istis inaiatis nó ꝓprie reperiri resistétiá intrinsecá:mixto náqꝫ inaiato debet̃ locus ⁊ mot⁹ róe eleméti dominantis in eo ⁊ exñtis in eo actu:nó róe alioꝝ exñtium ibi in potétia:alicui.n.inq̃ꝫtũ hꝫ esse ĩ potétia nó ꝯpetit locari:nec náliter:nec violéter:in aialibus subcelestib⁹ est resistétia ĩtrinseca:qꝛ g̃uitas cor/poris aie subiecti inclinat ad motũ deorsuꝫ ⁊ illo motu mouere pót:⁊ huic nr̃e snĩe fauet fundatis/simus doctor Egidius dicés:mot⁹ aialis ab aia mediáte appetitu ĩ vacuo é successiu⁹ at si aial cadit de alto deorsuꝫ in vacuo:mot⁹ ille momẽtane⁹ existit:ibi.n.nihil eét p qd̃ mobile resisteret mouẽti:⁊ in tali motu idé é iudiciũ de aiali ⁊ alijs gra/uib⁹ ⁊ leuib⁹.⁊ hec é cá ꝙ soleo dicẽ eleméta do/minata in mixto nó resistere eleméto dñanti:eaqꝫ in mixto hꝛe eé in potétia tm̃:⁊ quéadmoduꝫ mã prima nó resistit:qꝛ suũ esse é potétiale:ita elemẽta dñata nó resistũt:cũ eoꝝ eé in mixtis sit potentiale.¶ Rursus velocitas in motib⁹ cuꝫ héat mẽsurari penes ꝓportioné potétiaꝝ motiuaꝝ tota/liuꝫ in cóparatóe ad suas itegras cópletasqꝫ resistétias:ad húc sensum multe hinc inde Aristo.⁊ Auer.snĩe referéde erunt:cóstat.n.ꝙ nó est talis ꝓportio motuũ iter se:q̃lis é ꝓportio potétiaꝝ mouétiũ inter se:ꝓportio quoqꝫ velocitatũ ĩ mo/tib⁹ nó insequit̃ ꝓportóeꝫ resistétiaꝝ inter se:⁊ lꝫ sepenũero ex diuersitate ꝓportóis resistétiaꝝ iu/dicem⁹ velocitaté ⁊ tarditaté mot⁹:h̃ tñ nó é:nisi quaten⁹ ille resistétie inter se ꝓportionate poten/tijs motiuis cóparant̃ ꝭm maioré vel minoré ꝓ/portóeꝫ:⁊ q̃ñcũqꝫ Ari.⁊ Auer.asserũt ꝓportio/neꝫ velocitatũ in motib⁹ mẽsurari penes proportioné excessuũ:id de excessu geometrico nó arith/metico intelligédũ est:veꝝ ð his in calce.7.phy. abũde tractabitur.

¶ Tex.cómen.76.77.78.

Et cum aliquis fuerit.

Oñdit Ari.pñti pte vacuũ sepatũ nó posse ꝯsti/tui:⁊ ró.76.stat ĩ h̃ necesse é ptẽ corpis recipiétĩ cedẽ igrediéti:⁊ tm̃ illi⁹ abire q̃ꝫtuꝫ accedit:cedit aũt corp⁹ receptiuũ aut p ꝯdésatóeꝫ aut p motuꝫ localé ei⁹ náleꝫ:ꝯstat vo vacuũ nó eé corp⁹ désa/bile:aut mobile motu locali g̃ vacuũ nó erit rece/ptiuũ alicui⁹ corpis.¶ Rursus ꝯcesso vacuo se/parato qd̃ nec ꝯdésari nec trásferri pót:duo erũt in eodé loco corpa:⁊ tria:⁊ 4or:demũqꝫ infinita: corp⁹ náqꝫ nó occupat locũ:⁊ nó resistit alteri corpori róe q̃litatũ:ſꝫ róe dimésionũ: dimésiones.n. suapte ná nó pmittũt secũ alias dimésióes: pp h̃ ꝙ dimésióes simul cũ alijs dimésióib⁹ eé nequnt: g̃ fatétes vacuũ sepatũ nó cedẽ igrediéti: affir/mát dimésióes igrediétis simul eé cũ dimésióib⁹ vacui:vñ aq̃ relicta p intellectũ sibi sola q̃ꝫtitate: tm̃ loci p̃cise occuparet: ⁊ tm̃ alijs cedẽt corpib⁹ quantũ si ceteris accidentib⁹ subiceret̃:⁊ dato ꝙ dimésióes vacui eént simul cũ dimésionib⁹ corporis nális:essent tñ re seiuncte;non qꝛ essent in alio

situ:sed qꝛ dimensiones vacui essent sepate a pas
sionib⁹:dimẽsiones vo corporis nãlis q̃litatibus
sensibilib⁹ copulate iuenirent.¶ Ampli⁹ rõ.77.
talis est:si ꝯcedat vacuũ separatũ in q̃ recipiant
corpora nãlia:infert p⁹ loca eẽ actũ ĩfinita: ifert
2⁹ eq̃litatẽ loci eẽ eq̃litatẽ quãtũ ad dimẽsiones.
¶ Itẽ cũ vacuũ nullaten⁹ appareat:supfluuz vꝫ
esse:addit Auer.78.aer sentitur ſm tactum esse
corpus:⁊ si ſꝫ visuz existimet nihil eẽ:cũ nõ hẽat
colorẽ:⁊ visus cõprehẽdit colorata:⁊ silr reputa
ret si spissitudo ei⁹ eẽt in duritie ferri:iudicare.n.
de tãgibili nõ ẽ p visuz sꝫ p tactũ.i.aer ẽt si sit illu
minat⁹:cũ sit corp⁹ trãsparẽs:nõ teriat visuz:sed
põt tactũ teriare:⁊ si essꝫ spissus ⁊ trãsparẽs pos
set tactũ ⁊ nõ visuz termiare: hacten⁹ est declara
tuz vacuũ nõ esse separatuz.

Digressio.

¶ Quia Aristo.arbitrat nõ eẽ ꝯcedẽdũ corp⁹
collocatũ eẽ in corpore:⁊ dimẽsiões se penetrare
pluraq̄ʒ corpora eẽ simul:iccirco dubitat vtrũ pe
netratio dimẽsionũ sit possibilis.¶ In primis vꝫ
ꝙ sic.Tũ qꝛ:quelibꝫ ps q̃titatiua mixti ẽ mixta:
⁊ remanẽt elemẽta formalr i mixto ſꝫ Com.ḡ in
qualibꝫ pte mixti sunt q̃ttuor elemẽta:ḡ ⁊ q̃ttuor
corpora.¶ Tũ qꝛ:in q̃cũq̄ʒ pte ferri igniti est fer/
rũ ⁊ ignis ḡ duo corpora:⁊ in q̃uis pte alicui⁹ p/
mixti ex vino ex cibo ẽ vinũ ⁊ cib⁹ ergo plura cor
pora.¶ Tũ qꝛ si penetratio dimẽsionũ nõ eẽt pos
sibilis:h eẽt pp rõeʒ Arist.dicẽtis oĩa i corpe q̃/
tũcũq̄ʒ puo iueniri posse ꝯcessa corpoꝝ penetra/
tione:ꝯstat aũt h nõ eẽ absurdũ ſꝫ fidẽ:qꝛ Deus
cũcta penit⁹ abolere põt saluato h lapillo:q̃ scõ:
qcqd eẽt:esset ille lapillus:vel in ipso lapillo.
¶ Ad oppositũ est cõis oĩuz pipateticoꝝ snĩa:
⁊ fundamẽtũ ẽ:lapis hic tm̃ precise loci obsidet:
quãtũ eius dimẽsio exposcit:⁊ loc⁹ talis amplio/
ris corporis nõ est receptiu⁹:ergo aliud corp⁹ lo
cũ illũ nequaquã occupare poterit.¶ Neq̄ʒ pria
rõ ꝯcludit:si.n.elemẽta mixtionẽ ꝯpleãt: h pacto
vt tria agãt in q̃rtũ:itaq̄ꝫ mã stans sub forma ter
re integerrima paulopost sub formis elementoꝝ
trũcatis repiat vicẽ vnius forme supplentibus
euitat penetratio dimensionũ ⁊ saluat quãlibet
ptẽ mixti eẽ mixtã.si vo elemẽta ad mixtionẽ con
currãt:tali mõ vt i q̃libꝫ pte mãe mixti sit tm̃ vna
forma elemẽti ⁊ forma mixti:penetratio dimẽsio
nũ nõ colligit:⁊ quelibꝫ pars mixti erit mixta:nõ
exñtib⁹ in q̃libꝫ pte mixti q̃ttuor elemẽtis:sꝫ eniꝫ
q̃litates ꝯrie ſm ḡdus remissos sint in eodẽ sub/
iecto adequate cõpossibiles:plures tñ forme ele/
mentoꝝ sbãles nullaten⁹ eandẽ mãꝫ simul infor/
mare pñt.¶ Ad scdam:in ferro nõ ẽ ignis:sꝫ ca/
liditas ibi ꝓducta potẽtissima ẽ ad agendũ rõne
dẽsitatis mãe:neq̄ʒ vinũ in cibo suscipit sꝫ humi/
ditatẽ põt a vino recipe.¶ Ad tertiã:qcqd sit te
nendũ ſm fidẽ:palã est Aristotelẽ voluisse dimẽ
siones nec̃io locũ occupare:siue cũ q̃litatib⁹: siue
absq̄ʒ q̃litatib⁹ itelligerent:imo iplicat pipateti/
ce loquẽdo:h corp⁹ cubũ eẽ in aq̃:⁊ latera aq̃ nõ
distare:neq̄ʒ igit vacuũ:neq̄ʒ penetrationẽ dimẽ
sionũ pmittit nã:sed d his satis diximus ꝓ loci ⁊
tpis oportunitate.

¶ Tex.com̃.79.vsq̄ʒ ad 86.

Ex his igit declarabit.

Intentio Arist.pñti pte est oñdere nõ esse vacuũ
corporib⁹ inditũ:qd qdẽ vacuũ antiq colligebãt
ex cõpressione ampliationeq̄ʒ corpoꝝ:si nãq̄ʒ va/
cuũ nõ est:nõ est rarũ ⁊ dẽsuz:sꝫ ẽ cõpressio quo/
tiẽs corp⁹ ex ãplo tumore in exiguũ residet:ãplia
tio quotiẽs de exiguo in amplũ attollit:ergo ne/
cesse ẽ vacuũ eẽ reb⁹ imixtũ:vñ sublata ꝯdẽsatõe
⁊ rarefactõe:aut tollit gñatio:aut vniuersuz totũ
mutabit:aut gñatũ ⁊ id ex quo sit gñatio semper
eq̃lis iuenirent q̃titatis:ergo cũ esset nec̃iuz sal/
uare ꝯdẽsatõeʒ ⁊ rarefactõeʒ:⁊ euitare tria incõ
ueniẽtia adducta:visuz ẽ antiqs vacuũ eẽ corpo
rib⁹ imbibitũ:⁊ hec rõ antiq̃ꝝ hꝫ.79.¶ At.80.
oñdit vacuũ nõ eẽ ibibitũ corporib⁹ ab oĩ corpe
sepatũ:qꝛ dimẽsiones sunt accñia ⁊ nequeũt acci/
dẽtia p se existere:ergo nõ pñt eẽ dimẽsiones se/
pate a corporib⁹.¶ Qd si vacuũ nõ sepatũ sꝫ in/
sertũ isper sũq̄ʒ raris corporib⁹ velint:q̃q̄ʒ veri/
similius aliquãto:nõ tñ vere loquunt:primum ex
ea snĩa euenit:vt cã nõ cuiusq̄ʒ delatõis cã sit:sed
eius dũtaxat q̃ supna spectat.¶ Itẽ non queãd/
modũ loc⁹ cã motus est:ita vacuũ faciũt cãꝫ mo/
tus:vacuũ.n.cũ sit leue:⁊ leuitas mouet sursuz:ḡ
⁊ vacuũ sursuz mouebit:⁊ si vacuũ sursuz ferat:
vacui erit loc⁹:⁊ vacuũ: i quo vacuũ qd fert reci
piat:sꝫ satisfaciat vacuũ motui leuiũ:q̃uib⁹ nũq̄ʒ
satisfaciet.Deide si q̃ qcq̄ʒ rarius ⁊ inanius est:
eo ocius euolat:manifestũ est ipm inane esse ocis/
sime euolaturũ:at i vacuo motũ assignare nõ lꝫ:
neq̄ʒ tps in q̃ ille mot⁹ exercẽt:naꝫ simul tps de/
deris:vacuũ hẽbit ad plenũ ꝓportõeʒ.¶ Tãdeꝫ
84.⁊.85.nitit Ari.saluare rare^cm ⁊ ꝯden^cm absq̄ʒ
ꝑsidio vacui:cũ sit rarefactio motus mãe ad ma/
ioreꝫ terminũ q̃titatis:⁊ ꝯdensatio mot⁹ mãe ad
minorẽ terminũ q̃titat]:veꝝ i declarãdo cõmẽtũ
84.⁊.85.multa de rarefactõe ⁊ ꝯdensatione at/
tentõe dignissima ⁊ scitu ꝓfundissima apient.
¶ Auer.cõmẽto.84.paulo altius exordiẽdo p̃/
mo dicit:vnã eẽ oĩuz ꝯrioꝝ mãꝫ:sunt.n.ꝯria nata
fieri circa idẽ:⁊ est eadẽ mã cuiusq̄ʒ nãlis ꝯrieta/
tis ſm essentiã:variata tñ ſm esse.¶ Itẽ cũ aliqd
generat:

generat:actu generatũ generat ex eo ꝙ ẽ in potẽ
tia p̃ter alicui⁹ extrinseci additionẽ:act⁹.n. totus
est in potẽtia in mã:⁊ peculiare est agẽtis officiũ
educere de potẽtia ad actũ id qd ẽ in mã.¶ Iteꝝ
mã nõ separat ab altero ꝯrioꝝ:qꝛ in pdẽdo vnuꝫ
ꝯriũ acqrit aliud:⁊ lꝫ re mã a formis nõ seiũgat:
essentia tñ eius alia est ab essentia formaꝝ.¶ Se
cundo format Auer.istas ꝯñtias:raꝝ ⁊ densum
sunt ꝯria in q̃titate:cũ translatio corporis de ra
ritate in densitate sit translatio de maiori q̃titate
in minorẽ ⁊ ecõuerso:ḡ mã raritatis ⁊ densitatis
est eadeꝫ:ḡ idẽ corpus numero trãsfert de mino
ri q̃titate in maiorẽ ⁊ ecõuerso:ḡ mã põt denu/
dari a termino maioris q̃titatis ⁊ recipe termi/
num minoris ⁊ ecõuerso:ergo mã recipiet ꝯria ex
eo qꝛ est in potẽtia ꝯria:nõ actu.¶ Cõtra:dꝛ hic:
rarũ ⁊ densuz sunt ꝯria in q̃titate.7.physicoruꝫ
15.raritas ⁊ densitas sunt q̃litates sequẽtes cali/
duꝫ ⁊ frigidũ:⁊.2.de gñatõe.15.dicebat:⁊ visuz
est q̃m nõ tacuit raritatẽ ⁊ densitatem nisi pp hoc
ꝙ sunt qualitates nõ actiue ꝯsequẽtes calorem ⁊
frigus:ergo si raritas ⁊ dẽsitas sunt qualitates:
rarefactio ⁊ ꝯdensatio erũt motus ad q̃litates ⁊
nõ ad terminos q̃titatis.¶ Solutio est:augmen
tatio ⁊ diminutio q̃ p appositionẽ ⁊ defectioneꝫ
noue substãtie cõmittunt solũ viuẽtib⁹ subcelesti
bus ꝯcedunt augmentũ vero ⁊ decrementũ ꝯsti/
tuta p maiorẽ aut minorẽ partiũ mobilis extẽsio/
nem ⁊ viuentib⁹ dant ⁊ nõ viuentib⁹:⁊ dicuntur
rarefactio ⁊ ꝯdensatio:vnde extensio est modus
intrinsecus q̃titatis a qua formalr quãtitas ap/
pellat extensa:ad quã extensionẽ rarefactio ter/
minat:⁊ ita rarefactio est motus de minori exten
sione ad maiorẽ:⁊ cũ ad iterrogationẽ de prima
substãtia pp istã mutationẽ varientur termini de
predicamẽto quãtitatis conotãtes mẽsurã:hinc
est ꝙ rarefactionẽ ⁊ ꝯdensationẽ ad pdicamẽtũ
quãtitatis sepenumero ptinere affirmat.Quate
nus vero raritas ⁊ densitas insequũtur determi
natas partiũ corporis habitudies:sic sunt rare/
factio ⁊ ꝯdensatio motus ad qualitatẽ.Querẽti
n.quale est hoc:satisfacimus asserẽtes illud esse
rarum aut densuz:⁊ lꝫ Marsilius:primo de ge/
neratõe qõe.15.putauerit eãdẽ mutationẽ eẽ al/
terationẽ ⁊ augmẽtũ veluti eadẽ mutatio est ge/
neratio ⁊ augmẽtatio:qꝛ tñ existimo mot⁹ differ/
re penes terminos ad quos tendunt: iccirco ſm
multitudinẽ termioꝝ ad quos debent mutatiões
numerari:sed qcqd sit ꝯstat ꝙ eadeꝫ q̃titas sub
parua extẽsione p rarefactõeꝫ efficit sub maiori:
nõ ꝙ hec ꝓpositio sit vera.Quantitas maior est
quãtitas minor q̃uis q̃titas maior fuerit quan
titas minor:vñ nõ vꝫ iste modus arguẽdi:perma
net eadẽ quãtitas q̃ prius:⁊ quãtitas prior erat
pedalis:ḡ ⁊ pñs q̃titas pedalis erit quãtitatis.
¶ Tertio loco Auer.intẽdens declarare ꝙ rare/
factio ⁊ ꝯdensatio nõ fiebant ptibus extrinsecis
adueniẽtib⁹ ad foramina:neq̄ʒ ptib⁹ exeuntibus
ab illis foraminib⁹:oñdit ꝙ rarefactio ⁊ ꝯdensa/
tio fiunt:veluti fit augmentũ ⁊ intensio:transfert
eniꝫ mã de minori q̃titate in maiorẽ nulla q̃tita
te in actu adueniẽte:⁊ silr mã venit de hac calidi
tate ad maiorẽ caliditatẽ nullis partibus calidis
actu adueniẽtib⁹:⁊ affert in hac re ita difficili h
exemplũ:accipias circulũ ⁊ ipsuz incipias incur
uare ⁊ cõtinue reddas eũ maioris incuruatõis:
tunc palã est totũ circulũ ⁊ quãlibet ei⁹ partẽ ma
ioris esse incuruatiõis: nullis ptibus curuis sibi
additis:nõ.n.habuit circulus ille prius ptes re/
ctas aut curuas aliquas determiatas quib⁹ su/
peradderent noue ptes ab extrinseco maiorẽ cõ
stituentes icuruatõeꝫ:sꝫ curuitas maior. q̃ in cir/
culo erat in potẽtia ad actũ redigebat:at si circu
luꝫ incuruatũ rectificares:fieret in eo minor cur/
uitas:nullis ptib⁹ ab eo sublatis.¶ Ex his colli
gunt iste ꝓpositiones. Pria est:nõ perit q̃titas
minor in aduẽtu maioris.Scda est:eadeꝫ forma
numero que pri⁹ erat remissa paulopost inuenit
intẽsa.Tertia ẽ:rarefactio ⁊ ꝯdẽsatio repiri pos/
sunt absq̄ʒ presidio vacui.Quarta ẽ:caliditatẽ ⁊
frigiditatẽ comitant raritas ⁊ densitas in elemẽ
tis:densitatẽ vero grauitas ⁊ durities:raritateꝫ
leuitas ⁊ mollities insequũtur ꝓ maiori pte:⁊ dꝛ
pro maiori parte qꝛ plumbũ est grauius ferro:⁊
est magis rarum.

Digressio prima.

¶ Quia hac sũma sepenumero facta est mẽtio
de rarefactõe ⁊ ꝯdensatõe:iccirco opepreciũ est
vt declaret prio vnde hẽat mobile ꝙ rarefieri ⁊
ꝯdensari dicat.secũdo vt difficultates inducant
⁊ soluant.¶ Quãtũ ad primũ est primit⁹ aduer/
tendũ:iste ꝯñe tenẽt:põt mã informata forma ter
re vel aque informari fora aeris vel ignis ḡ rare
factio ẽ possibilis:pt mã iformata formis elemẽ/
toꝝ leuiũ pfici formis elemẽtoꝝ grauiũ ḡ ꝯdẽsa/
tio est possibilis.¶ Secũdo obseruãdũ nõ iõ mo
bile rarefieri dꝛ:qꝛ occupet maiorẽ locũ q̃ꝫ prius:
stat.n.viuẽs augeri:maiorẽq̄ʒ locũ sibi vẽdicare
⁊ id ꝯtinue densi⁹ ⁊ dẽsius iueniri.¶ Itẽ neq̄ʒ oꝫ
corp⁹ rarefieri mã ei⁹ maiorẽ locũ q̃ꝫ pri⁹ occupã
te:si nãq̄ʒ corp⁹ spicuꝫ fiat 4^or supficieꝝ:mã hui⁹
corporis maiorẽ occupabit locum q̃ꝫ prius absq̄ʒ
rarefactõe:imo pt euenire ipꝫ ꝯdẽsari ⁊ maioreꝫ
possidere locũ q̃ꝫ dũ erat spericũ.¶ Itẽ si deletuꝫ
esset aque elementũ:⁊ aer locũ illius impleret:⁊
rarefieret ignis v̄sus concauũ:adeo ꝙ supficies
ignis ꝯcaua plus distaret a celo q̃ꝫ prius:⁊ plus

centro ꝑpinquioꝛ efficereꝯ:hoc casu aer est factꝰ rarioꝛ:ꝛ minoꝛē tenens locū ꝗs ꝓius:ꝓius.n.cō cauo ignis amploꝛ:ꝛ cōuexo aque circūscribebaꝯ: nūc cōcauo ignis cōpꝛessoꝛ:ꝛ cōuexo terre locaꝯ. ℣ Iterū nō ex hoc dꝫ coꝛpꝰ rarefieri:qꝛ ptes eius extremales magis distent a medio ꝗs ꝓiꝰ stat.n. coꝛpus extēsibile fieri dēsius ꝛ densꝰ ꝛ extrema illius inueniri distātioꝛa a medio ꝗs ꝓius: quare vera cā cur aligd rarefit est:qꝛ figura eiꝰ nō variata:oīum duaꝝ partiū puncta remotioꝛa fiunt ꝗs ꝓius:ꝛ hoc ꝑm omnē dꝑametrū:non addita: neqꝫ sublata materia.

¶ Pro expeditōe secūde ptis sit hec ꝓima difficultas:nunqd pedale cuiꝰ medietas fit rarefcā ꝛ alia ꝙdēsata equaliter:mereaꝯ dici rarefactū ꝛ nō rarefactū. ℣ Solutio é:esset illud coꝛpꝰ rarefactū ꝛ nō rarefactū collectiue:ꝛ esset illiꝰ coꝛporis plus ꝗs eius medietas rarefacta:imo assignata quacūqꝫ pte rarefacta esset inuenire ptē maioꝛē rarefactā. ¶ Scōa difficultas é:nūqd possit aliqō coꝛpꝰ vnifoꝛmiter rarefieri. ℣ Soꝛo é:qꝛ pōt agens rarefactiuū equaliꝛ applicari coꝛpoꝛi ampliando ꝛ ptibꝰ:iō pars affirmatiua difficultatꝫ est vera:vex tñ é ꝙ stāte vnifoꝛmi rarefatōe partes rarefactibilis diffoꝛmiter mouenꝯ:qꝛ partes coꝛporis distātes a medio mouenꝯ velociꝰ ptibꝰ: ꝑpinqꝫ centro:cū moueanꝯ ꝛ ꝑpꝛijs rarefactōnibus ꝛ ab alijs ptibꝰ:ꝛ hec est cā ꝙ soleo ꝙcedē hāc ꝙnam:hoc vnifoꝛmiter rarefit ℊ diffoꝛmiter mouef ꝑm eiꝰ ptes. Si qs desideret copiosꝰ vidēre de rarefactōe ꝛ ꝙdensatōe legat sophysma 31ᵐ. Hētisberi logici perspicacissimi: hec pauca sufficiant ꝑ opoꝛtunitate loci ꝛ temporis.

Digressio secunda.

¶ Quia Coñ.dicebat.84.coꝛpꝰ calidū trāsfertur in maioꝛē caliditatē nullis ptibꝰ calidis i actu adueniētibꝰ ſz ex intensione ipsius caliditatis:ꝛ itexꝫ dicebat:ex calido fit magis calidū nullo fcō in mā calido:qō nō eēt calidū:qñ erat minꝰ calidū:ex quibꝰ ꝟbis vꝫ velle Coñ.ꝙ in tali intēsiōe caloꝛis nō aduenīat nouꝰ caloꝛ subiecto:ſz ꝓioꝛ tantūmō pficiaꝯ ꝛ vigoꝛeꝯ:nō pñti digressione nō possuꝫ nō declarare qd in augmēto:ꝛ in itēsione acgraꝯ:qd depdaꝯ:ꝛ in ꝓmis aduertēdū ꝙ suscipe magis ꝛ minꝰ inq̄tū vꝫ tñ:q̄tuꝫ intendi ꝛ remitti ꝑm quādā vigoꝛationē ꝛ pfectōez itrinsecaꝫ:ꝙcediꝯ q̄litatꝫ ꝛ in abstracto ꝛ i cōcreto ꝓime:secūde ꝛ tertie nō q̄rte spēi:ꝫ fundameto q̄litates:ō q̄rta spē ex sui foꝛmali rōe sunt termini ꝛ fines q̄titatis:alie q̄litates nō bñt rōez finis:nec termini:ꝑcisa aūt cā suscipiēdi magis ꝛ minꝰ est latitudo quā hꝫ forma in essentia sua ad gradus fluentes ꝛ refluētes:vñ soleo dicere ꝙ nulla soꝛa suscipit magis ꝛ minꝰ ꝑm rōez spēi:qꝛ rō spēi accipiꝯ a dīa specifica:dīa aūt specifica cōsistit in indiuisibili:sed bñ forma suscipit magis ꝛ minus quo ad ptes ꝑm spēm:nō quo ad ptes ꝑm mām: ꝛ rō est:pꝰ de gnātione.33.35.qlibet pars auctī aucta ꝑm spēm nō ꝑm mām:vocanꝯ aūt ptes ꝑm spēm q̄ sunt ptes rei vt ꝙstituiꝯ in tali esse specifico:veluti crus ꝛ digitꝰ ptes exposcūt deteriatas sine quibus eoꝝ forma saluari nō posset:ptes ꝑm mām sunt ille sine qbꝰ possunt crus ꝛ digitꝰ pmanere ꝑm spēm cruris ꝛ digiti:vt ille que fluunt ꝑ macerationē ꝛ ipinguationē:ℊ cū q̄libꝫ ps aucti fit aucta ꝑm spēm nō ꝑm mām:q̄libet ps forme intense erit intēsa ꝑm spēm nō ꝑm mām:ergo quē admodū auctū manet idē in toto augmēto:ita q̄litas intensa pmanet ꝑm suā essentiā in esse intēso ꝛ fixo in tota intēsione ꝛ remissione. ¶ Scōo principaliꝫ notañ.arbitrāꝯ qdā acutissimi expositoꝛes ꝙ qlibꝫ ℊdus nouū ꝙstituat idiuiduū:itaꝙ quot sunt ℊdus alicuiꝰ forme sibiinuicē succedētes tot sunt idiuidua:bis rōibꝰ.Tū qꝛ in motu locali mobile in quolibꝫ istāti ē in alio ꝛ alio vbi:ℊ in alteratōe mobile in quolibꝫ momēto ē sub alia ꝛ alia q̄litate.Tum qꝛ caliditas remissa ꝛ intēsa sunt termini alteratōis:ℊ ꝓiꝝ.Tū qꝛ isti gradus aut sunt q̄litates aut nō:si nō:ℊ motꝰ a minꝰ calido in magis calidū nō erit motꝰ ad q̄litatē:nec ꝫ qualitatē:qꝛ nulla q̄litas variaꝯ:ſz solūmō ℊdus quos aduersariꝰ asserit nō eē q̄litates:ℊ cum isti gradus sint distincti ℊdus nūero:inferꝯ ꝙ sunt distincte q̄litates nūero.Tū qꝛ:manet eadē caliditas numero a principio alteratōis vsqꝫ in finē ℊ cū ex minꝰ denso fit magis densuꝫ remanebit eadē denſitas nūero:ſz eadē dēsitate ē subiectū eq̄liter densuꝫ:ℊ minꝰ dēsuꝫ ꝛ magis dēsuꝫ sunt eq̄liter densa. ℣ Cōtra:alteratio é vna nūero:ℊ forma fluēs a ꝓncipio alteratiōis vsqꝫ in finē ē vna numero. ℣ Itē babitꝰ augenꝯ ꝑ actꝰ sequētes:sūt de difficili mobiles:generanꝯ ex frequētia actuū nō ex vno actu:neqꝫ valet rīsio eoꝝ dicētiuꝫ illas esse ꝙditōes babitꝰ vnꝰ ꝫ spēz nō ꝫ numeꝝ.Tū qꝛ:bñs babitū citharizādi vel quēuis aliū bitū si iuxta illū eliciat aliquē actū q̄ ad opandū efficiaꝯ ꝓptioꝛ:ille actꝰ necessario interimet totum bituꝫ ꝑcedēte:cū ꝑ talē actū acgraꝯ babitꝰ pfectioꝛ ℊ nouū idiuiduū babitꝰ.cōstat aūt hoc absurdissimū esse:nā ex q̄ nulla soꝛa expellit a subiecto ꝑ iductōez alteriꝰ:nisi ꝑ aliquā ꝓtietatē:vel repugnātiā:sed palam est inter babitū minꝰ pfectū ꝛ magis pfectū eiusdē rōis ꝛ maxime vbi nō est participatio ꝙtrarij:sicut est de intelligibilibꝰ nō est aliqua repugnātia in nā babitus:sed soluꝫ ratione priuationis admixte babitui minus pfecto:ergo per iductionē habitus sequētis vel gradus soluꝫ expellit ꝛ perit ꝑpatio ꝛ impfectio manente tota pfectione babitus. ℣ Tuꝫ qꝛ:actus ꝛ opationes sunt singulariū:ergo ꝙditōes sunt babitꝰ vni ꝑm numerū p se pꝰ:ꝑ accns ꝛ scōario habitus vnius ꝑm spēm. ℣ Tum qꝛ: quilibet actus elicitus a potentia mediāte habitu necessario interimeret habitū mediāte quo eliciebaꝯ. ¶ Tertio est diligentissime obseruandū:ꝙ gradus caliditatis se habēt respectu caliditatis:veluti pars materialis ad indiuiduū cuius est pars materialis:quēadmodꝫ.n.hec caro ꝛ hoc os relata ad soꝛtem manentē idez indiuiduū a principio vite vsqꝫ in finē fluunt ꝛ refluunt:ita gradus caloꝛis relati ad caloꝛē manentē eundez numero a ꝓincipio alterationis vsqꝫ in finē fluunt ꝛ refluunt: ꝛ sicut hec carnes ꝛ hec ossa nō sunt aliena a natura soꝛtis:licet nō includanꝯ in rōne eius essentialiter:ita isti gradus caloꝛis nō sunt accidentia superaddita caloꝛi:ſz sint extra rōnez eius ꝙditiuam:ꝛ hec est causa ꝙ soleo cōcedere:caliditas suscipit magis ꝛ minus ꝑm eius essentiaꝫ:quatenus gradus caliditas nō dicunt rē alterius generis supadditā:sed rem exprimūt eiusdez generis ꝛ speciei ꝛ indiuiduiꝫ in ratione ꝙditatiua caliditatis tales gradus nō includanꝯ:dicunꝯ ergo gradus partes māles:qꝛ nō ꝟueniunꝯ in essentia forme:ꝛ nō sunt qualitates per se ꝛ directe:sed ꝑ reductionē ꝛ indirecte:iduxi hoc notabile vt declararē alterationē a minus calido ad magis calidum nō terminari ad nouū indiuiduū caliditatis:sed ad nouū gradū qui gradus est in genere qualitatis per reductiōez:ꝛ ita ꝙcludo ꝙ nō sunt tot idiuidua quot gradus alicuiꝰ forme sibiinuicem in eodē subiecto succedētes. ¶ Quarto est ꝙsiderandū ꝙ rationes aduersarioꝝ nō ꝙcludūt. Ad ꝓmā dico in alteratione mobile in quolibet instanti esse sub alio ꝛ alio gradu ꝛ nō sub alia ꝛ alia qualitate:ꝛ extendendo nomē qualitatis ad id qō est reductiue qualitas fateoꝛ mobile esse cōtinue sub alia ꝛ alia qualitate. Ad secūdā:remissum ꝛ intensuꝫ in qualitatibꝰ habentibꝰ cōtrariū sunt cōtraria ꝛ ꝓriuatiue opposita:at in nō bñtibus ꝗum sunt ꝓriuatiue opposita:que oppositio ꝓriuatiua idonea est ad mutatōez successiuā. Tertia ratio est soluta:qñ é ostensuꝫ qūo gradus qualitatis est qualitas ꝛ quomodo nō. Ad quartam:dico ꝙ iste ꝓpositiones sunt false: manente eadē caliditate numero subiectū est equaliter calidum:manēte eadē denſitate numero subiectū é equaliter denſuꝫ:eadez.n.caliditas remissa est ꝙ postea reddiꝯ itensa. Denſitas ēt aque vel terre manens eadē numero pōt habere diuersos gradus ꝑm quos aliqō subiectū erit minus ꝛ magis denſuꝫ:neqꝫ isti gradus differūt ꝓpꝛie numero: qꝛ diuersitas numeralis cadit ꝓpꝛie inter indiuidua alicuius speciei:ꝛ si eēnt gradus numero distincti:nō possent esse simul in eodē subiecto:vex de his fortassis plura dixim⁹ ꝗs locus iste exposceret:in hunc itaqꝫ modum hactenus de vacuo egisse sit satis.quare ꝛc̄.

¶ Tex.cōmen.87.88.89.

TCopulaꝯ cuꝫ boc.Quia oēm motū metiꝯ tēpus vel instans:presenti sūmaque est a textu cōmēti.87.vsqꝫ ad.134.de tpe disputandū est: cuius cognitio nobis est necia. tū qꝛ est mensura motuū quoꝝ quātitas é nobis ignota.tum qꝛ é mensura reꝝ tēporaliū.tum qꝛ é mensura quietis:ꝑ tps.n.certificamur qō mobile diutius mouef:que res ꝑmanens diutius durat: que diutius gescat. ℣ Snia aūt textꝰ cōmēti.87.88.89.cōsistit in boc:vꝫ tps nihil esse.tū qꝛ cōstat ex nō entibꝰ:vt ex ꝑterito qō fuit ꝛ nō est: ꝛ futuro qō erit ꝛ nōdum est:momētū vero ꝛ id qō subhoc verbo nunc significaꝯ:nō pars tpis est ſz extremus:terminꝰ ꝛ cōfiniū tpis.tum qꝛ nulla pars tēporis extat:ꝛ rei ꝙstātis ex ptibꝰ necesse é vt ptes oēs sint aut alique:palā aūt est tps nō cōponi ex instātibꝰ sed ex ꝑterito ꝛ futuro tm̄. ℣ Auer.87. dicunꝯ sermones logici extranei qꝛ nulli sunt ꝓpꝛij:tales rōes ꝛ si sint cōes:tñ accomodateꝯ ꝛ necessarie existūt:in quibꝰ rōnibꝰ vtimur varijs ꝓpositionibꝰ in logica declaratis:hec est cā ꝙ sepe soleo dicere:pbs nāturalis é logicus vtens ꝛ instro ꝛ maxia ꝓpone i logica declarata:cū pbs vtiꝯ maxima est artifex exīmeus:opinās ꝛ nō sciens: dum vtiꝯ instro qō est demōstratō est artifex sciētificꝰ. ℣ Paulopost asserit tps eē:eē ꝑ se manifestū:ꝓcipiꝯ.n.cū motu ꝙ manifestus é ad sensuꝫ:vñ dormientes nō ꝓcipiūt tps:ꝛ ꝙ sunt in aliqua maxia delectatōe:quare tps nobis valde notū erit: sem ꝑ.n.q̄titas mēsure notioꝛ est ꝗs q̄titas mēsurati. ℣ Auerrois.88.sed talia tps vꝫ ꝛ motꝰ nonbñt esse cōpletū:ſz esse eoꝝ cōpleꝯ ex actōe aīe in eo qō est in eis exīaꝫ:ſi.n.aīa nō esset:nō eēt tps nisi in potētia:huius ꝓpōnis ꝑm Alber.magnī sensus est:ꝓius ꝛ posteriꝰ motus ꝫ que tps mēsurat motū ꝑ actionē aīe tm̄ simul sunt:in re tñ eē dicunꝯ:eo qꝛ ad mutatū esse qō i re est: copulanꝯ: sublata enīꝫ anima adhuc vnus motꝰ alio velocioꝛ ꝛ tardioꝛ diceref:quēadmodū.n. virga absqꝫ ꝓtesidio aīe nō esset vulnꝛ ꝛ mensura:ita ꝓius ꝛ posterius motus sine aīa nō essent tempus: quia mensura id est per quod anima certificari debet

¶ Amplius in cōmento. 89. habenf iste ꝓpões. Tempus est quātitas cōtinua. Be tpe nihil habemus nisi instans ꝑsentialiter. Nō pōt tps oēs suas partes simul habere in actu.

¶ Tex. cōmen. 90. 91. 92.

Et etiam est difficile. Sētia est: plura mom̄ēta simul esse nō possunt: qñ neq; partes tpis plures simul possunt existere: nisi altera continere: altera ꝙtineri intelligaf: ꝙstat aūt in instanti nō imaginari ꝙtinens ⁊ ꝙtentū: ⁊ vnū amplius: alterū minus: ergo necesse est corrūpi prius: vt posteriora generenf: sed nō pōt momentum corrūpi in tempore: qz sua corruptio nō pōt tempore mēsurari: neq; in instanti ꝑsenti: ne idez simul esse ⁊ nō esse eueniat: neq; in instāti futuro imediato: qz instantia mutuo sese nō tangunt: nec in instanti futuro qō cōsequitur ipm mediate: qz in toto tpe medio momentū duraret: at in medio tpe infinita sunt instantia: qñ diuisibile in infinitum est tps: eo ꝙ ꝙtinuū: ergo erunt simul plura ⁊ infinita momenta: neq; perit in ꝓterito istanti: ne momētū fuisset corruptū anteq; ortū. ¶ Rursus neq; instans pōt esse idem in toto tpe: bis rōnibus: nihil qō est finis alicuius finiti: est vnuz: sz instans est finis alicuius finiti: ergo instans nō ē vnum: sz. n. tps vniuersaliter sit infinitū: tñ vt sequtur vnā reuolutionē celi est finitū. ¶ Item si esset vnum ⁊ idem momentū: vetera cū nouis: ⁊ nous cum veteribus cōfundcrentur.

Digressio.

¶ Fatenf nominales has ꝓpositões. ¶ Prima est: primū mobile regulariter motū est tempus: qz cum tps sit motus primi mobilis: ⁊ motus est ipsuz mobile: ergo tps erit primū mobile regulariter motū. ¶ Scōa ē: instans nō est aliud a prio mobili existente in tali loco vbi prius nō erat immediate ante: nec imediate post erit: vnde p istaz ꝓpositionē: hoc nunc est albū: denotatur ꝙ hoc est albuz: qñ primū mobile ē alicubi vbi prius nō erat: nec imediate post erit. ¶ Cōtra pmā ꝓpositionez arguitur: celū est res pmanens: est tēpus successiuū: ergo. ¶ Item celuz cōponit ex intelligentia ⁊ orbe: nō tps. ¶ Itez tps fundaf i motu: cui substernit celū: ergo. ¶ Item tps hz ee cōpletum p animā: ergo nō est celū. ¶ Cōtra secūdā: si instans est substātia primi mobilis: nullatenus esset aliud ⁊ aliud: contra Aristotelē infra. 104. ¶ Iterū mutatio est in instanti: ⁊ nō in substantia primi mobilis: ḡ. ¶ Rursus mutatio mēsuratur instāti: nō substātia primi mobilis: ḡ. ¶ Ité textu cōmenti. 91. nullius diuisibilis est trā vnus termin⁹: ergo tpis sunt plura instantia: ergo instans nō est substantia primi mobilis. ¶ Postremo instans est terminus cōis: cōtinuat ꝓteritū cū futuro: hec aūt prio mobili nō ꝙsentiūt: ḡ. ¶ Quare tenendū est instans ⁊ tps mensuras esse primas omniū mutationū ab omni re pmanente realiter distinctas: ⁊ definit esse instans p aduentū pticule tpis sequentis: ⁊ incipit p corruptionez pticule tēporis p̄cedentis: vnde ad interitū instantis sequitur tps: qō trā non est fine instanti: ⁊ est tps distinctū ab omni re pmanēte ad cuius esse sufficit instans vel ꝙtinuans: vel terminans: vel initiās: verū de bis infra tractabitur.

¶ Tex. cōmen. 93. 94. 95. 96.

Ista igitur sunt dubitabilia. Expositis bis quib⁹ tps tolli videbaf: presenti parte oñdit tps neq; motū neq; mutationē esse. ¶ Tū qz: quelibz pars tpis est tps: non quelibz pars circulationis est circulatio: ergo tps nō est circulatio: neq; valet rñsio dicentiū partē tpis nō esse tps: sicut ⁊ pars circulatōis nō est circulatio: qz in parte tpis saluatur quidditas tpis: non in parte circulationis saluaf diffinitio circulationis. ¶ Tum qz: si tempus sit motus celi: ergo numeratis celis numerant motus: ergo ⁊ tpa pluri ficabunf: ergo si sunt plures celi erūt plura tpa. ¶ Tum qz: quilibet motus in re mota trā habet atq; eodez in loco vbi res mota est: at tps vbiq; ⁊ rebus oibus idem adiungit. ¶ Tum qz motus alius tardior: alius velocior est: equale semper ē tempus: tarditas enim ⁊ velocitas tpe describuntur: cuz sit velocius: qō breuiori minoriue tēpore plus spatij peragit: tardius qō pluri minue: tps vero nō describit tēpore: nō enī dicebat Themi. fieri pōt vt paruo tpe multū tpis labaf: neq; contra multo vt parū: nō solū aūt ratione hac velocitatis ⁊ tarditatis differūt motus ⁊ tps: sed etiaz qz quantitas motus tēpore diffinitur: vt longus is multisq; habeaf qui multo tēpore agitur: breuis contra qui paruo: at tpis quātitas nō diffinitur tēpore: quāuis. n. multū ⁊ paruū tps dicatur nō trā dicitur multū ⁊ paruū p collationē ad tps quomodo illa motui tribuunf: sed alia ratiōe: vt infra ostendetur.

Digressio.

¶ Cōsiderādus est modus arguēdi Aristotelis. ¶ Quelibet ps tpis est tps: nō quelibet pars circulatōis est circulatio: ḡ tps nō ē circulatio: nihil enim amplius colligit nisi ꝙ nō sunt idē diffinitione

tione: vt constat bis ꝙsequētib⁹. Quelibz pars tēporis est tps: nulla pars anni ē ānus: ergo. Quelibet pars substātie est substātia: nulla pars hois est homo: ergo. Quelibet pars corporis est corpus: nulla pars corporis rotūdi ē rotūda: ergo. quare aliquid importaf per tps qō nō importaf per motū: ⁊ aliquid per motuz qō nō per circulationē: qz pars motus est motus: pars trā circulationis nō est circulatio. ¶ Preterea attendenda est ista ꝙsequētia: sunt plures celi ergo plura tpa que non tenet: qz multiplicato subiecto primo ⁊ p̄oprio numeraf accidens repertuz imediate in subiecto: tempus aūt est in mobili per motuz: numeratis itaq; primis motib⁹ ob hoc tps nō multiplicaref: ꝙcessis. n. duob⁹ mūdis illi essent simul tpe: aliter nō essent duo: sed quēadmoduz sunt in eodē tpe: idem tempus habent cōe: ergo vnū habent tps illis cōe. ¶ Cōtra: stante vnitate vnius primi finis: ⁊ primi desiderati: ⁊ prime formē: stat vnitas mūdi ⁊ tpis: ergo illis numeratis numeraf mundus ⁊ tps. Quare existimo ꝙ si eēnt plures primi celi: essent plures primi mot⁹: ⁊ plura tpa: que trā vnū per equiualentiā dici possent.

¶ Amplius. 94. entia sunt in tpe: vt mesuratuz in mensura: in spa mundi: vt locatuz in loco: neq; cuncta erāt in mūdo ⁊ tpe: intelligētie. n. nō ptinētur a mūdo: nec a tpe: sz illa magis ꝙtinēt. ¶ Itez legant nōiales Themistiū dicentē: atq; ita illi facile irretiti atq; suffosi videnf: idē esse celū ⁊ tps iam quid erat faciliuz q̄z huius videre ꝓtiū: tpis ptes ꝓterituz ⁊ futurū sunt: celi non sunt: tps fit: celuz iam est: celuz substātia est: tps nō est substātia: sed quid ego superfluo imorōr: stultū mediusfidius est: opinionē tam leuē: taz supine simplicitatis incessere. ¶ Postremo aduertenduz: magnitudo: motus: ⁊ tps sunt quātitates ꝙtinue per se: si ꝙsideref eoꝝ ꝓpria ꝙtinuitas: partes. n. magnitudinis copulanf ⁊ ad punctū: ⁊ ad lineaz: ⁊ ad supficiē: ꝑm ꝙ magnitudo erit linea: vel supficies vel corp⁹ de genere q̄titatis: partes motus copulanf ad mutatū ee: particule tpis ad instās. merito vero diuisibilitatis magnitudo est q̄titas per se: reliqua duo per accidēs. 5. methaphysice. 18. dicebat Auer. motus ꝙsequif magnitudinē ⁊ diuidif per suaz diuisionē: ⁊ tps ꝙsequif motum: ista igif sunt de passionib⁹ quāti: nō de ista quāti.

¶ Tex. cōmen. 97. 98.

Manifestuz est igitur. Inducunf due ꝓpões pñti pte. Prima est tps: sine motu haberi nō pōt. Scōa ē: tps ē aut accns aut affectio: aut annexuz motui: non ipse motus.

¶ Auer. 97. nō est tps aliqō generuz quattuor motuū: cum nō sit generatio: nec augmētuz ⁊ decremētū: nec alteratio: nec motus localis: imo pono motū ꝑ fluxu de pdicamēto q̄titatis idoneū ⁊ oportunū subiectuz tpis: neq;. n. motus ꝑ forma fluente: neq; formaliꝝ ꝙducunt ad tēpus: fuit aūt necessariuz tps in nāne fluxus seu exitus de potētia ad actū absq; mensura poneref: ¶ Item cuz nos nō intellexerim⁹ motuz neq; in nobis: neq; in alijs: aut intellexerim⁹ ⁊ post tradiderimus obliuioni: nō sciemus tps: neq; cōprehēdem⁹ ipz oio: ergo tēporis sensus cuz sensu motus est ꝙiunctus: ab eo potissimū excitatur atq; dependet: vñ quēadmodū si instans fuerit idez solitariū ⁊ meruz: nō fiet tps oio. sil̄r si reputauerimus ipm esse idem: qō tamē nō est non reputabimus tps fieri: ⁊ tps qō pterijt ꝓterisse nō videbif: in totūq; ipsi cuz nō mutamur: aut cuz mutatio latet: tps sentire nō possum⁹: ⁊ dicebat Themisti⁹: hinc fit plerūq; vt nos ⁊ quidez incenatos ipz anxios q; ipz oriosa ⁊ subita nox adoriatur supueniatq; quotiēs voluptate studij alicuius cui ĩcubuim⁹ capti aut in opus nobis plausibile ipensius intenti laboze nō frangimur: vnde oriſ illico vt motus ille neq; afficiat corp⁹ neq; aio ꝓnoscaf: ecōtrario q̄tiens laboziose aut fastidiēter quicq; agim⁹ gerimus ne: qz motū huiusmōi vehemēter solem⁹ aduertē necesse est vt ipz quoq; tps mirifice ꝑpenseamus. ¶ Amplius Galenus credidit ꝙ Arist. intēdebat ꝙ nos nō cōprehēdim⁹ tps nisi cū mouemur .i. qñcūq; mouemur ꝑz imaginatōez ꝑcipim⁹ tps itaq; qñcūq; sumus moti intelligim⁹ tps: ⁊ Aristoteli ꝓdixit: qz imobilia multa cōcipim⁹: itelligimus: cogitamus dū mouemur: vt polos mūdi ⁊ centrū terre: nihilominus illa cū motu nō sunt. Verū scribit Themistius: Galen⁹ in plerisq; oībus fere ad hunc modū molestus ipoztunusq; ē: pozro debuit audire Aristotelez vtiq; clarissima voce testanté: nos simul ⁊ motū sentimus ⁊ tps: sed refert dicere: ex notione motus pendet notio tpis: ⁊ ipsi moti cōcipim⁹ tps: clarū est igitur tps sine motu nō esse: nō ꝙ ipsi moti demū intelligamus ⁊ tps: sed ꝙ de cogitatōe ⁊ intellectu mot⁹ in cogitatōez ⁊ itellectū tpis veniam⁹: ⁊ hoc ē ꝙ vult Auer. dicēs: tps non imaginaf sine motu: ⁊ motus pōt imaginari ex̄ tps: cū mot⁹ p̄cedat tps nāliꝝ: ⁊ ꝙ tps accidit motui: sz sint ꝙña se cōplete. ¶ Auer. 98. primo dicit: cū tps nō sit cā motus non prius motu: ⁊ nō possit tps ee neq; capi sine motu: erit tps sequella motus: vnde ad ꝟ ꝙ nos percipiamus ⁊ sentiamus tps per motū: nō regritur nos sentire per sensuz aliqué motū demonstratū: qz sic ad multiplicationē motus multipliceretur tps: ⁊ incarcerati ⁊ ceci nō ꝓzebēderēt

tps:sed requirit nos per imaginationez pcipere motū:quicūqz motus sit ille:ꝛ cōfestim cū p imaginationē pcipimus motū sentimus tempus:cuz ergo tēpus non possit esse sine motu:erit accidēs ipsius motus. ℣ Amplius introducit Auerrois difficultatez:vtruz tempus sequatur omnez motum indifferenter:aut solū motū imaginationis: aut motuz primi mobilis:hec questio habet oꝛtū ex hoc:qꝛ cuz tēpus percipiatur ex oī motu:ergo erit sequella omnis motus:quoniā non percipit res nisi sicut est. ℣ Item multiplicaretur ꝟz numerationez motuuz:ergo essent plura tēpoꝛa:si tps insequatur motuz imaginatōis:tēpus simul esset ꝛ non esset:aliquis.n.transmutatur ꝑm animā:ꝛ aliqs non:fierent noua tēpoꝛa:ruerent antiqua: quia fiunt in nobis noue imaginationes ꝛ ruunt antique. ℣ Solutio questionis cōsistit in hoc:tps percipitur apud perceptionē omnis motus:quia apud cognitionē cuiuslibet motus cognoscit motus primus:qui videtur sentiri:quando sentit ꝙ/cunqz motus:siue fuerit imaginatus:siue existēs: ꝛ talis motus pcipitur in omni motu:sicut causa in suo effectu:ꝛ non est necessaria in hac pceptōe collatio effectus ad causaz:qꝛ quicquid est in effectu:hoc est a causa:si enim motus celi non esset: non essz aliquis motus in inferioꝛibꝫ:siue in aia: siue extra animā:vnde intendit tandē Auerrois hanc rationē:quandocūqz percipimus aliquem motuz:nos percipimus nos esse in esse trāsmutabili:ꝛ cum percipimus nos esse in esse transmutabili percipimus motuz p quez sumus in esse trāsmutabili:si noscimus motuz quo transmutamur: noscimus motū celi:sentiens nāqz ꝛ imaginās se esse in esse transmutabili oportet ꝙ sentiat motuz celi non per visuz sed per imaginationē:quoniaz per imaginationē habemus omnem motuz esse a motu celi vt a causa:ꝛ cum dignoscimus motum celi:motuz intelligimus quē tēpus primo consequit:sz qñcūqz pcipimus motū quē tps pꝛio ꝙsequitur pcipimus primū motuz: ergo quādocūqz percipimus aliquē motuz:percipimus primū motuz:ꝛ ista questio inquit Com̄.nunquā dilucidari mihi potuit nisi post magnū tēpus.

Digressio.

¶ Adibi mirum in modū satisfacit Egidius romanus varijs discriminibꝫ separās tēpus a motu:cum enim tēpus sit prius ꝛ posterius in motu vt sunt numerata ab anima:distabunt primo rōe subiecti:qꝛ tēpus i motu pꝛo fluxu fozme:motus autez in mobili fundabitur:rursus tempus est numerus:motus autem est actus mobilis:ampliusve lox ꝛ tarduz sunt conditiones motus nō tēporis:quo fit vt hec ꝓpositio concedi nō mereatur: tempus est motus. ℣ Preterea cuz tēpus ꝛ motus sint materialiter idem:nō erit tēpus sine motu:ꝛ erit tempus passio motus primi mobilis:cuius ꝑm se totuz non erit mensura:alioꝝ vero motuuz constituit mensura sine quibus pōt esse tempus:cum hoc stat tempus non posse sine motu:in his que ad temporis notitiaz pertinent. Albertꝰ ꝛ Egidius mentem habuerunt (vt reoꝛ) Arist. ꝛ Auerrois:a qnibus accepi cōceptus quos de tempore olim mibi formauerā: quare ꝛc̄.

¶ Tex.com̄.99.100.101.102.

Et motum mouetur de

aliquo. Intendens Aristoteles presenti pte ostēdere tempus esse numerum de priori ꝛ posteriori motus collectuz:paulo altius exordiendo ponit primo istaz propositionez: quēadmoduz motus ex magnitudine vt sit cōtinuus:obtinet:ita tempus ex motu:quare ꝛ ad motuz ꝛ ad tempus cōtinuitas permanet:merito magnitudinis in qua receptus est motus. ¶ Circa quaz ꝓpositionez est primo aduertenduz:motus si est a quoddam in quoddaz re ꝛ ratione distinctū nō est eternus: si sic:stat ꝙ sit eternus:ꝛ hac lege motus celi est de quoddaz in quoddaz:qꝛ ab eodez pūcto tendit in idem punctuz. ℣ Secundo sciendū: motus ꝛ tēpus sunt per se:nō tñ primo continua:sed magnitudo pꝛioꝛ:cuius sunt accidentia:sunt tamen per se quantitates:cuz partes eoꝝ ad pꝛoprios terminos copulentur:ex hoc nāqz ꝙ motus sit cōtinuus ex magnitudine:ꝛ tempus ex motu:inferatur ꝓtinuitatē motus pendere a magnitudine: eaz autez que est temporis a motu:ꝛ hoc non tollit quin motus ꝛ tempus peculiares obtineāt cōtinuitates. ℣ Tertio notandū:si motus localis cōtinuus existat. Magnitudo requirit cōtinua vel contigua. habet autez motus localis successionē ꝛ cōtinuatiōez ꝛ a magnitudine super quā fit motus:ꝛ a diuisibilitate mobilis:verūtamen est: ꝙ essentialiter est motui continuitas quaz acquirit a magitudine:que est prima: qz illa quā acquirit a mobilis diuisibilitate. ¶ Scda ꝓpositio Aristotelis est:prius ꝛ posteriꝰ ꝛ magnitudini ꝛ motui ꝛ tēpori concedunt:in magnitudine permanet prius ꝛ posteriꝰ:in motu ꝛ tēpore non conseruatur prius:ꝛ quēadmodū prius ꝛ posteriꝰ magnitudinis subiecto sunt magnitudines:nō rōne: quia locus ꝛ situs in diffinitione prioris ꝛ posterioris magnitudinis ingrediuntur:ꝛ non in rōne magnitudinis:ita diffinitio motus a diffinitione prioris ꝛ posterioris in motu dissentit: sunt ergo prius ꝛ posterius in motu subiecto idē ꝙ motus diuersam tamen a motu essentiā obtinentia. ℣ Est aduertendū:ꝛ multū vtiliter:pars pꝛioꝛ ꝛ posterioꝛ magnitudinis si considerent vt stant sub forma magnitudinis ꝓtinue:non habent adinuicem aliquā distinctionē:ꝛ non numerant magnitudinez:si vero intelligant vt stant sub forma prioris ꝛ posterioris sunt in genere cuiusdam numeri:qꝛ prius ꝛ posterius nomina sunt numeralia:ꝛ hoc modo numerant magnitudinē:ꝛ accipiunt ꝟz intellectū a diuersis vnitatibꝫ:ita prius ꝛ posterius in motu si cōsiderabunt vt stāt sub forma motus continui:nullā adinuicē habebunt distinctionē:si sub forma prioris ꝛ posterioris numeri ptes esse dicuntur. ¶ Tertia ꝓpositio est:tēpus cōmitatur motū ratione prioris ꝛ posterioris in motu preterituz enīz ꝛ futurū ex quibus constat tēpus nihil aliud sunt qz series prioris ꝛ posterioris in motu:que momentis diffiniunt ꝛ tanqz aliud atqz aliud numerant:ergo idem erit tēpus:ꝛ prius ꝛ posterius in motu non simpliciter:sed quotiens numerant:numerantur vero nō alio modo qz cū duo instantia afferuntur ꝛ accidunt animo: vnū ꝛ prius:alteruz vt posterius.

¶ Auerrois com̄.101.motū intēdit quē ꝙsequit tempus:euz per quē videmus res quiescentes.i. res sublunares que respectu celi dicūtur quiescētes:esse in transmutatōe eterna.i.cōsistere transmutationi eterne:ꝛ quasi translatas:quia sunt in translatabili. Paulo post vult Auerrois tēpus mensurare numeꝝ motus.i.durationē successiuā motus.tempore enim mensuratur numerus motus:ꝛ est tempus cōprehensuz per motuz diuisuz priori ꝛ posteriori in motu:vnde tempus vt refertur ad motū dicitur mensura motus:prius ꝛ posterius vt stāt sub forma prioris ꝛ posterioris dicuntur partes numeri:ꝑm que prius ꝛ posterius motus:tempus habz potestatē mensurandi motuz:quare erit tempus numerus aggregatus ex vnitatibus sumptis a priori ꝛ posteriori motus: quas partes prioꝛes ꝛ posterioꝛes motus dz tempus mensurare.

¶ Circa.102.sciendū ꝙ numerus tantuz numeratus est ipse res numerate aut ꝑm actuz aut ꝑm potentiā:numerus effectiue numerans ē anima humana:numerus simpliciter numerans forma/lis est species qztitatis discrete:numerus formaliter numerans ꝛ a numero formali numeratus ē numerus ex vnitatibus aggregatus sumptis solum a partibus rez numeratā integrantibꝫ:quare tempori vt refertur ad motuz essentiale est mēsurare nō numerari:ꝛ vult cōmētatoꝛ tēpus esse numeruz cuiuslibet motus ꝑm prius ꝛ posterius primi motus. ℣ Est considerāda ꝓtradictio in dictis Auerrois.101.asserit tempus esse numeratū

prioris ꝛ posteriꝰ existētiuz in motu.102.facit tempus numeꝝ numerantē per se ꝛ essentialiter. ℣ Solutio est:est tempus ꝛ numerans ꝛ numeratuz:verum essentialius est ei mensurare ꝛ numerare qz mensurari ꝛ numerari:sunt itaqz bacten⁹ iste ꝓpositiones approbate. Prima est: prius ꝛ posterius in motu a motu ratione seiūgūtur. Secunda est:prius ꝛ posterius in tempore a priori ꝛ posteriori in motu formaliter distant:prius enim ꝛ posterius in motu:a priori ꝛ posteriori i magnitudine:ꝛ prius ꝛ posterius in tempore a priori ꝛ posteriori motus originē ducunt. Tertia ē:prius ꝛ posterius accepta in diffinitione tēporis sunt prius ꝛ posterius in motu:ipsa nāqz prius ꝛ posterius in motu vt sunt ab anima numerata tēporis integram reddunt diffinitionem. Quarta est:tempus formaliter est numerus:materialiter est quantitas cōtinua: ꝛ est numerus numerans ꝛ numerus numeratus:sed de his infra quoqz tractabitur.

¶ Tex.cōmen.103,104.

Et quēadmoduz motꝰ.

Hac parte inducuntur due ꝓpositiones. Prima est:tempus nō est degenere pmanentiuz:sed successiuoꝝuz. Secūda est:instans ē idez ꝑm substantiam in toto tempore:ꝛ diuersuz scōm rationem: ℣ Pro quarū declaratione sciendū primo:ꝙ si instans est:tempus est:ꝛ est totum tempus actu quidem permixto potentie. Tēpus autez idez est respectu oīum temporaliū:motus autez multiplicatur ad multiplicationē eoꝝ que mouentur. ℣ Secūdo aduertendū:ꝙ sicut partes spatij cōsiderantur vt stant sub forma continui:ꝛ sub forma numeri. Similiter ꝛ partes motus:ita ꝙ fertur:dupliciter considerāt in motu:aut ꝑm ꝙ stat sub forma ꝓpria:aut pro vt est agens motuz ꝛ stans sub forma motus:ꝛ hoc secundo mō id qō fertur est renouatū in situ in toto motu:ꝛ sic etiaz consideratur dupliciter:aut ꝑm ꝙ est idez ſbiecto in vniuerso motu sine renouatiōe:ꝛ ita numeratur vnitate mobilis que vna est in toto motu: aut ꝑm ꝙ variatur per esse moti ꝑm ꝙ est acceptū hic ꝛ ibi in spatio:ꝛ ita numerat numero prioris ꝛ posterioris in spatio: quare vnitas formaliter accepta est ipsuz nunc:pluralitas est tempus:vt est numerus:sicut enim ꝙ fertur veniens a priori in posterius distinguit partes motus:ita nūc acceptū vt adiacens ei distinguit partes temporis ꝓterituz.ſ.a futuro:vnde id quod fertur agit motum per hoc ꝙ fluit a priori in posterius in spatio ꝛ numerus partiuz motus est tempus: ꝛ vnitas

eius in toto motu est nunc:quod est idem in substantia ꝛ ſm eé diuersuz. ℣ Amplius dicitur nūc mensurare tempus:vel ratione notitie:vel qz terminat:vel quia est causa mésure que est tempus: diuidit enim motū in ꝓius ꝛ posterius.

¶ Tex.cōm.105.106.107.

Et manifestū est etiam.

Tractātur varie ꝓpositiões ꝓsenti parte:ꝓima est:momentuz ꝛ tempus ita se habent:vt sine altero neutruz possit consistere:qualis enim est ꝓportio mensuratoruz:talis est mensurarū: instās est numerus translati:tempus translationis: sed translatio ꝛ trāslatū sunt insimul:ergo. ℣ Secūda est:instans est quodāmodo vnitas temporis: plane instantia tempus continuant:ꝛ diuidunt: vbi vnitas numeruz diuidit|non continuat:fit tēpus vnuz ꝛ continuuz per istans hoc modo:motus est vnus ꝛ continuus si id quod defertur nō interlaxet: neqꝫ interquiescat: ꝛ cum instans ita se habeat ad tempus:veluti mobile ad motū:mobile continuat motuz:ergo instans tempus. Biuiditur tēpus per instans: quando accipitur instans ꝓ principio futuri:ꝛ fine ꝓteriti. ℣ Tertia est:vnuz ꝛ idem istans est finis ꝓteriti ꝛ initium futuri:aliter tempus non esset quantitas cōtinua:non possumus tamen vti eodez instanti tāqꝫ fine ꝓteriti ꝛ ꝓncipio futuri: veluti eodem puncto respectu partium linee:non possumus ēt imaginari tempus per imaginationē vnius instātis solum:vnde instans non mensurat tēpus ꝓut vnum instans est inter duo tempora: sed mensurat ipsum ſm duo instantia:quoruz vnū sit ꝓius ꝛ reliquuz posterius:ꝛ hec est sententia Themistij ꝛ Auerrois: licet Auerrois aliter imponat Themistio. ℣ Quarta est:differētia est inter numerum ꝛ terminū:numerus potest esse mensura diuersoruz ꝛ eoruz in quibus nō est:tempus enim mensurat hos omnes inferiores motus in quib⁹ tamen non est:sed finis ꝛ terminus non habet finire ꝛ termiare nisi ea quibus aliquo modo sunt ꝓiuncta:quare instans est ꝛ terminus ꝛ mēsura.

Digressio.

¶ Pro expeditione huius partis sciendum cōtinua permanentia habere aliquod indiuisibile sui generis ad quod copulātur partes eoruū: sunt partes linee ad punctuz in potentia imediate capulate:mediate est linea continua per continuitatem superficiei ꝛ corꝓris. Motus ꝛ tēpus sunt imediate continua per instans ꝛ mutatū esse:mediate per continuitatē mobilis ꝛ spatij supra qō mobile mouetur. Et quia motus ꝛ tempoꝛis ratio consistit in successione partiuz ſm ꝓius ꝛ posterius:opus est tales successiones fundari in mobili permanente eodem ſm substantiā:a quo motus suam habet diuisibilitatē:ꝛ cum tempus habeat continuitatez ab ipso nunc:necesse erit nunc manere idem in toto tempoꝛe ſm substantiam:ꝛ esse id in quo fundatur successio partiuz tēpoꝛis: quare nunc se habebit ad tempus veluti mobile ad motum:ꝛ per locum a cōmutaa ꝓportione ita nunc se habebit ad mobile:veluti tempus ad motum:tempus materialiter acceptū est motus: ergo nunc erit substantia mobilis:nunc autē formaliter captuz sumitur ꝓout tali substantie additur hec ratio que est terminare ꝓius ꝛ posterius in motu. Aristoteles igitur sepe capit instās ꝓ indiuisibili continuatiuo:sepe ꝓ substantia mobilis:licet Egidius videatur tenere idem esse instans ꝓindiuisibili continuatiuo : ꝛ ꝓ substātia mobilis.

¶ Tex.cōmen.108ᵐ.109.110.111.112.113.

Manifestuz est igitur.

Hoc in loco ostenduntur conditiones que tēpori concedi solent. In tempoꝛe vt continuū est nequit afferri breuissimuz aut minimū tempus: minimuz habent tempoꝛa:si multitudiné ꝓspectabis ergo nec minimus motus nec minimuz tēpus dari debet. ℣ Amplius est tempus multū ꝛ paucū. vt est discretuz:est longum ꝛ breue vt cōtinui habet rationem:non est tempus velox aut tardum. ℣ Rursus est tempus vnum ꝛ idez respectu omnium tempoꝛaliū. Non solum etiam per tempus mensuramus motū sed motu tempus sepenumero cognoscimus. ¶ Est primo aduertendū motum mensurari vt habet partes tantū:per numerum simpliciter:vt cum dicimus motum habere duas medietates:quattuoꝛ quartas:tēpus autē mensurat motū ꝟz partes ꝓioꝛes ꝛ posterioꝛes: vnde ꝓius ꝛ posterius in motu ſm mutata eé nō sunt tempoꝛa:neqꝫ partes tempoꝛis:ſm moueri sunt partes tempoꝛis:ꝓout ille partes stant sub forma ꝓioris ꝛ posterioris:ꝓius tamen ꝛ posterius accepta in diffinitione tempoꝛis dicūt quid indiuisibile:debet enim diffiniri tēpus ꝓut claditur inter duo nūc:quoruū vnuz est ꝓius ꝛ aliud posterius.est enim tempus numerus motus per nunc ꝓius ꝛ nunc posterius. ¶ Secūdo sciēdū ꝙ numerus simpliciter est in quo inuenitur minimuz simpliciter:ꝛ minima multitudo:in tempoꝛe vt est discretuz reperitur minimum: merito vero motus ad quem applicatur sic in eo nō existit minimum

nimum:quoduis continuum est diuisibile in infinitum:ꝛ hec est causa ꝙ cōiter dicit:nulla pars est minoꝛ toto in ratione multitudinis sed tantuz in ratione magnitudinis. ¶ Tertio obseruāduz est:ꝙ ꝓius ꝛ posterius ī motu vt sunt numerata ab anima complent rationez tempoꝛis:ꝛ ita tempus cum sit ꝓius ꝛ posterius in motu:erit ī motu:ꝛ erit cōtinuuz:ꝛ cum sit ꝓius ꝛ posterius nō vt stant sub forma cōtinui sed vt numerata sunt: tempus formaliter est numerus:ꝛ hac fundatissima declaratiõe patet digressio Auerrois. 109. ad esse enim motus nihil operatur anima:sed bene ad esse tēpoꝛis quia ꝓius ꝛ posterius que rationez tempoꝛis perficiunt fiunt in actu per significationem anime. ¶ Quarto sciendū:licet nūc ꝓius ꝛ posterius differant ſm rationez: partes tamen tempoꝛis differunt ſm rem:veluti ad hoc ꝙ partes motus differant ſm rem:sufficit mobile esse alteruz ſm rationē:ꝛ quēadmodū partes continui permanentis in se habent diuersitatez: qz vna non est alia:ex illis tamen cōstituitur vnū numeroꝛ:ita partes motus ꝛ tempoꝛis re distant a motu ꝛ tempoꝛe ex illis tamen cōponuntur motus ꝛ tempus. ¶ Quinto aduertendū est ꝙ numero simpliciter numeranti inest per se primo habere rationem mensure:cum sit multitudo ex vnitatibus congregata.10. metbaphysice. 4. tēpoꝛi autez non ita per se cōceditur ratio mensure:ꝛ cū tempus sit formaliter numerus est sibi essentiale mensurare motuz:motus autez mēsurat tempus per accidens:dicimus enim iste multū de die transiuit:eo ꝙ sol est eleuatus ad mediuz hemisperij: alius perfecit viaz longaz consuetaz perfici non nisi longo tempoꝛe:ꝛ dicebat Themistius nō solum dicimus motum multuz eum qui multo tempoꝛe exercetur:sed tēpus e diuerso multuz ī quo multus conficitur motus: alioquin hoc ꝛ in ceteris mensuris quoqꝫ conspicitur:omnes enim a mensuratis vicissim contraqꝫ mensurantur: sicut enim ex numero denario equos decem intelligo: ita ex equis decez numerū apprehendo denariū: quia vnitates decez video equis decez respondere, Quēadmoduz etiā se habet motus ad magnitudinez:ita tempus ad motū.ſ.motus mēsurat ꝛ mensuratur magnitudine ergo tp̄s mēsurabit ꝛ mensurabitur motu.

Digressio.

¶ Pro cōplemento eoruz que approbata sunt de numero aduertenduz primo ꝙ numerus simpliciter numerans est vnus per se:cum quilibz sit vna spēs ab alijs distincta.8. methaphysice.10. vnitates etiaz sunt in potentia non in actu in numeroꝛ:in compositis tantū ex materia ꝛ forma fit vnuz veluti ex actu ꝛ potentia:ꝛ quando cōmentatoꝛ dicebat.3.physicoꝝ.68. numerus est coaceruus vnitatuz:intelligebat numerū esse vnitates simul aceptas ſm quas numerus potest esse in diuersis subiectis. ¶ Secundo sciendum numerum abstractuz non habere esse nisi in anima obiectiue qui abstrahit ab omni determinato genere:potest tamen omnibus applicari:nec distinguitur ſm numeratoruz distinctionē:numerus tñ applicatus rebus numeralibus nō,dependet ab anima:nihil enim operatur itellectus ad hoc:vt 10.lapides sint decem. Est etiā numerus hoc modo sensibile cōmune ergo non pendens ab actu anime. ¶ Tertio notanduz numeruz applicatū rebus ab vnitate extrinseca ꝛ materiali nō posse dici vnum:sed intrinsece ꝛ formaliter ꝛ ꝓpria natura dicitur formaliter vnus:ꝛ concludenduz est talem numeruz distingui re a rebus numeratis.tum quia res numerate sunt substantie:numerus est accidens.tum quia:vnitas rei est res addita rei ergo ꝛ numerus numeratis rebus. tum quia:numerus maioꝛ ꝛ minoꝛ essent eiusdez speciei ꝓpter res numeratas esse eiusdem speciei: numerus ergo est forma absoluta diuisibilis:cuz sit quantitas discreta. ¶ Cōtra numerus aduenit rebus numeratis sine earum transmutatione quia si sint tres lapides:addatur quartus: nulla oritur in ꝓioribus lapidibus transmutatio:ꝛ tamen causatur numerus quaternarius. ℣ Respō deo ꝙ in aliquo illoruz lapiduz causatur vnū accidens:in eo,ſ.qui ō nouo generatur:ꝛ hac lege est nouitas in isto numero quātū ad aliquā eius partez.quare ꝛc̄.

¶ Tex.cōmen.ii4.ii5.ii6.ii7.ii8.ii9.

Et qz tēpus mensurat.

Presenti parte ostendit Aristoteles tempus eé mensuraz motus:mobilis ꝛ quietis:mēsurat motum:quia mensurat partē eius:mēsurat etiaz motuz tam ſm se:qđ ꝟz esse eius:vnde aduertendum ꝙ quia mensura habz rationē minimi.10.metbaphysice.3.ideo facilius est mensurare motū particularē:mensurando primo vnaz partē motus: ꝛ postea aliaz:donec cōpleatur tota mensuratio motus qđ mensurare simul totuz motū: magis.n. deciperemur mēsurādo totū simul qđ partez post partez mensurando. Motus etiā primus ſm totum suum esse:cū nō cōtineatur a tempoꝛe:eo nō mensuratur:vt sic:sed ſm partes pōt mensurari: tempus quoqꝫ mensurat motuz:quia esse ipsius: quoniaz motus est successiuus:id autez quod fertur mensuratur ſm ꝙ habet qđ̄titatē motus in se:

sed tamen non ſm essentiā tempore mensuratur: quia non per se est in tempore sed tempori coexistit. ¶ Amplius tēpus mēsurat mobile: ⁊ est sciēdum res temporales esse in tempore: vt tempus est mēsura ⁊ numerus: proprietates tēporis sunt in tempore veluti in subiecto: partes eius sunt in ipso: sicut in toto: nūc est in tempore: vt terminus ⁊ principiuz in terminato ⁊ principiato: exactissime tamen loquendo: id est in tempore quod mēsuratur tempore.

¶ Rursus cōmento. 116. asserit Auerrois istaz cosecutionē esse per accidens: miliuz ergo celuz. tuz quia talis cōsequentia non tenet in omni materia: primo physicoꝝ. 25. tuz quia miliū ⁊ celum non se respituunt ſm aliquez quattuor modoꝝ dicendi per se. Existimo quoqz nō esse pluuie posse inferre non esse celi: ⁊ hoc propter ordinē in rebus repertuz: vt dixi. 2. physicoruz. 77. addit cōmentator hāc esse cōsecutionē necessariā: hec res est in tempore ergo est ipsius tempus proprium: vita enim cuiuslibet terminatur proprio piodo. 2. 6. 57. ¶ Preterea sciēdū oē quod ē in tempore excedi a tempore maiori qz̄ sit sua mensura adequata: motus autez ⁊ tempus dicuntur causa generationis ⁊ corruptiōis: quia applicant actiua passiuis. 2. de generatione. 55. motus generat faciendo approximari generantez: vbi Aristoteles dicit: adducit ⁊ abducit generans: operationes autez que attribuuntur tempori dignius dātur motui qui est causa temporis: quare tempus est causa per se corruptionis: secundaria tamen: quia omne corruptibile de necessitate corrūpetur non tamen omne generabile necessario generabitur. primo celi. 129.

¶ Amplius considerāda est cōtradictio in dictis Auer. cōmento. 117. dicit: ex motu inuenit generatio per accidens: ⁊ corruptio per se. 2. celi. 2. vult officiuz motus eterni esse generare ⁊ ꝓseruare per se. ¶ Solutio ē: motus vt successiuus ⁊ fluxuz dicens destructiuus est. hoc enim sibi inest ratione contrarietatis: vt autez est talis corporis ⁊ naturalis conseruat. ¶ Iterū aduertendū: seculū ⁊ eternitas ē duratio motus celi non mēsurati tempore: quia tempus non excellit motuz celi: vel coexistentia celi ad motuz celi ⁊ tēpus: vocat̄ seculum: ⁊ cōmento. 117. dicitur corpora celestia lz̄ nō sint in tempore ſm qꝺ tempus non eōtinet illa: tñ sunt coexistētia cum tempore. s. qꝺ esse eorū quod est in motu est coexistens cum esse temporis: coexistentia quantitatis cum quantitate: res autem separate non habent continentiaz: neqz coexistentiam: ⁊ nullo modo sunt in tēpore: qz nō sunt qz̄te Alij volunt eternitatez esse mēsurā carentis principio ⁊ fine cuiuz carentis fine non principio: tps habentis principiuz ⁊ finez: veruz de istis mensuris paruz scripserunt pipatetici. ¶ Ulterius obseruanduz: aliquid esse in motu qz continetur ab aliquo cui inest motus: ⁊ tale non opus est mouere: aliquid est in motu: qz ei formaliter inest motꝰ: vult Auerrois cōmento. 118. aliquid esse in motu ⁊ non moueri. i. in re mota. ꝓprie tamen nihil pōt esse in motu: nisi motus sit in ipso vt actus ⁊ forma eius: motus aūt denominat id in quo est: multa autez sunt vere in tempore in quibus tamē nō est tempus: cum sit solum in motu primi mobilis. ¶ Insuper opinat Auerrois polos mundi arcticuz ⁊ antarticuz transumptiue quiescere: quatenus super ipsos reuoluitur celuz: ⁊. 2. celi. 14. docebat Auerrois: poli dicuntur quiescētes geometrice. i. ſm imaginationē ⁊ non vere: nulla enim ē substantia in orbe que non moueatur. i. nulla est pars integralis orbis que nō moueat: ⁊ ita polus erit pars orbis integralis: vnde cū celuz moueat motu leulab. 2. celi. 35. variabuntur cōtinue poli reales nō imaginarij: sed de natura istius motus loquar. 2. celi. 35. ⁊. 12. methaphysice. 45. ¶ Amplius substantie separate non mensuranꝰ tēpore qz non sunt in tempore: non cōtinentur a tēpore: non patiuntur a tempore: non sunt coexistentia tēpori: verūtamen nihil mensuratur tēpore: nisi successiuuz vel habēs attributionē ad successiuū: veluti sunt motus ⁊ quies: motū ⁊ quiescens: vnde mobile ſm se ⁊ suaz quantitatē mensuratur nunc temporis remanente eodē ſm rez in toto tēpore: sed merito motus ⁊ quātitatis motus mensuraꝰ tpe: ⁊ ita mobile vt est quantū ⁊ quiescēs partim tēpore: parti momento mensuratur: esse vero mobilis vt est substantia quedaz nō mensuratur tempore: quia si sic: oporteret esse substantiale eius in tempore posteriori esse aliud realiter ab esse substantiali eius in tempore priori: ⁊ ita nō maneret idem mobile in toto motu: qz enim mensura dz esse vnigenea mensurato: cū tēpus posterius sit realr aliud a temore priori: mensurata tempore habēt aliud ⁊ aliud esse in idistinctis temporis ptibus. ¶ Postremo sciendum tempus mensurare quietem: quia p tēpus potest cognosci qz̄diu aliquod corpus priuaꝰ motu: ⁊ vtar verbis aliorum quies presentie est momentanea: cum sit mutatum esse vltimum: quies permanentie est successiua: nō tamen motus sed priuatio eius: ſm quam quietem res non se habet aliter nunc qz̄ prius: manifestuz est itaqz ex his que diximus ea que neqz mouentur neqz quiescunt non posse a tēpore mensurari: tempus enim mensura motus tantū ⁊ quietis est: ⁊ mobilis quodāmodo.

¶ Tex. cōmen. 120.

Et manifestū ē qd nō ē.

Sententia est: quia nō entia que nullo modo esse possunt neqz mouentur neqz quiescunt: neqz moueri neqz quiescere possunt: ⁊ tempus tantum sit mensura motus atqz quietis: non mensurabūtur talia non entia tēpore. Unde sciendum est qꝺ motus per se mensuraꝰ tēpore: quies per accidens: mobile vt coniunctuz motui: substantie separate nullatenus possunt moueri ⁊ quiescere: nec mensurari tēpore: ⁊ omnia alia que sunt semper: propositiones eterne veritatis nō mensurantur tempore. Pari ratione semper nō ens. i. propositiones sempiterne falsitatis non mensurantur tempore: nec per se: nec per accidens: imo quies que semper est in subiecto apto nato non mensuratur tempore: sed solū illa que terminat motū. ¶ Amplius quecūqz ortum ⁊ interitum agnoscunt: demum omnia que interiz sunt: interim non sunt necesse est vt tempore mēsurentur: dari enim potest tempus aliquod quod eoruz excedat essentiam: quodqz amplius sit euo illo quo sue cuiuslibet eorū substantie mensurātur: addit Auerrois: quoniaz priuationes istoruz cum sunt considerate in subiecto propinquo eis sunt termiate per tempus. i. potentia respectiua accidentalis eterna a parte ante non mensuratur tempore: at potentia respectiua essentialis fundata in materia dispositā habetur in tempore: cuz sit noua ex vtraqz parte: incipiatqz ⁊ desinat esse: vt dixi prio physicoꝝ. 70. ⁊ subiungit paulo post Auerrois: priuatio vero que est post esse: cuz non coniungitur cum ea possibilitas essendi secūdo: ⁊ hoc non est in rebus reciprocatis: non mensuratur per tempus omnino: illud autez per quod mensuratur esse alicuius secundo: ⁊ sunt illa que reciprocant: tempora suaꝝ priuationuz sunt teeminata per tempus. i. in elementis que ex seinuicez generantur ⁊ corrūpuntur: priuatio mensuratur tempore: non ſm indiuiduuz: sed ſm speciez: vnde materia stans sub forma aque vt sic: habet qꝺ potest recipere formam aeris: ignis: ⁊ terre: materia autem sub forma humani cadaueris requiescens: vt sic non habet potestatem iterum ad capescenduz intellectuz passibilez: ⁊ hac ratione est mutua contrarietas ⁊ pugnantia inter formas elementoruz: non autez inter formas mixtoruz saltez animatorū: verūtamē est qꝺ priuatio illius quod fuit comparata ad futurum non mensuratur tempore: cum talis priuatio sit infinita in futuro: comparata vero ad esse rei que fuit mensuratur tempore:

Digressio.

¶ Quia antiqui crediderunt potentiaz ad non esse esse ifinitam in futuro: sicut ⁊ potētiaz ad esse viderunt infinitaz in ꝓterito: ideo Auerrois primo celi. 120. digrediebatur ostendens potentiaz ad corruptionē nullam esse infinitaz: potentiam autez ad generationē accidentalem docebat esse infinitaz: essentialē finitaz: vnde vt dixi prio physicoꝝ. 70. duplex est potentia materie: absoluta ⁊ respectiua: ⁊ respectiua: alia est accidētalis: alia essentialis: accidentalis est eterna a pte ante: ⁊ desinit esse a parte post: ⁊ fundat in priuatione ⁊ terminatur ad formaz generandaz: ⁊ multiplicatur ad numerationē formarū inducendaꝝ: neqz inconuenit respectus rationis ⁊ infinitos esse ⁊ eternos tantuz a parte ante: potentia respectiua essentialis icipit esse de nouo: ⁊ desinit eē: fundaturqz in materia dispōsita: ⁊ banc potentiam necessariuz est reduci ad actuz: cuz iucipiat esse in materia in tempore interminato ante primuz esse forme inducende nullo alio instanti clauso: itaqz quando est veruz dicere: hec materia non est sub a forma: sed necessario est sub illa futura: tunc potentia respectiua essentialis incipit eē in materia: ⁊ est noua ex vtraqz parte: ⁊ quia necesse est vnūquodqz corruptibile desinere esse ⁊ corrūpi in cōtrariuz determinatū: iccirco non potest potentia ad corruptionē accidentalis ⁊ essentialis iueniri infinita: imo existimo hanc propositionē esse falsam: datur potentia infinita accidentalis ad interitum: quia potentia accidentalis non necessario reducitur ad actuz: sed omnis potentia ad corruptionez necessario reducit ad actuz: potentia aūt ad generationez accidentalis est infinita a parte ante: essentialis est noua ex vtraqz parte: hec de digressione.

¶ Tex. cōm. 121.. 122

Instās vo ē copulatio.

Sententia est: instanti continuatur ⁊ diuiditur tēpus: nam preteritum futuro instans continuat: partes enim temporis ad cōmunez terminuz iunguntur. Diuidit quoqz nunc tempus: quēadmodum lineam punctus: sed differt a pūcto: in eo qꝺ punctꝰ remanet: sed aliud semꝑ atqz aliud instās oritur: punctus ēt actu secat lineā: nunc potestate diuidit tempus: instans preterea vt diuidēs licet idem sit subiecto: non tamen ratione. alia enim est ratio instantis vt est finis preteriti: alia vt initiuz futuri: si vero consideretur nunc: vt continuans: tunc ⁊ subiecto vno ⁊ ratione vna idem iudicabi

tur:hoc est itaq; nunc quod proprie exacteq; appellatur nunc. Est ꝛ alia significatio nam tēpus id qđ huic tempori proximus sit siue preteritū sit: siue futurus:solet hoc aduerbio nunc dmōstrari.

¶ Pro huius partis expeditione aduertendum primo:punctū tam cōtinuatiuū q̄ diuisiuū: quia habet esse permanens ꝛ fixus ꝛ potest idez bis demōstrari vocari esse in actu:ob oppositas conditiones instans dicitur esse in potentia: sepe tamen punctus terminans dicitur in actu:continuans in potentia: ꝛ hec est causa q̄ Auerrois primo physicorū.66.appellauit materiā primā ens demonstratus:quia permanet semper:quare quia punctus terminās est in actu:ꝛ omne instās est ꝙtinuatiuū:ideo dicitur instās esse in potētia: assimilatur enim instans puncto circuli. ¶ Secūdo obseruanduz est:q̄ instans est continuatiuum partium tēporis eas accipiendo vt stant sub forma continui:quo modo non differunt ſm rationem preteriti ꝛ futuri:vt vero stant sub forma discreti prioris.ſ.ꝛ posterioris.instans dicitur esse earum diuisiuum:vnde cum tempus materialiter captus non sit aliud nisi motus:ꝛ formaliter addat rationem prioris ꝛ posterioris motus:instās vero materialiter sit substantia mobilis: formaliter sit mobile;vt terminat prius ꝛ posteri⁹ in motu:tempus extra animam demandabitur ratio continuitatis per instans continuatiuū partium temporis:vnum ꝛ idem in toto tempore:tempus autem est quid discretum per instantia diuidētia ꝛ numerantia formaliter accepta:que sunt diuersa ſm diffinitionez: ꝛ hac lege vnum instans fit duo instantia.

¶ Tex. cōmen.123.124.125.126.127.

Quādo vero est tēpus.

Aperiuntur hac in parte significationes harum dictionuz quando seu tunc:iam ecce modo: nuper repente. Et in primis quando tempore Aristotelis ꝛ Auerrois accipiebatur tantum pro tempore duobus instantibus circundato: nō pro instanti:latini solent concedere:illuminationez medij fuisse tunc:forte tunc:demonstrato instanti preterito ꝛ futuro:cōceditur ꝛ hec propositio:tu fuisti quando ego fui:vbi ly quando non designat tempus terminatuz duobus instantibus: sed de his nō sit cura:ꝛ addit sanctus Thomas:quādo differt a secūda significatione nūc in duobus:q̄ quando proprie est ad preteritum ꝛ indifferēter se habet ad ꝓpinquuz ꝛ remotū:sed nunc se habet ad propinquuz:sed indifferenter ad preteritum ꝛ futuruz. ¶ Est aduertendū q̄ quādo vt est genus generalissimū nō est tempus:nec ꝑsens nec preteritus:nec futuruz:sed est semper posterius tempore a quo derelinquit:est enim quando passiuus respectus rei tēporalis ad tēpus ipsum terminatus:a quo respectu dicitur formaliter aliquid esse:vel fuisse vel fore in tempore:huic respectui quando actiuuz correspondet:quando nāq; actiuo ꝛ passiuo quādo cōmune ē generalissimū ꝛ catbegoreuma:vt fincathegoreuma est interrogatiuus predicaméto quādo satisfaciens. ¶ Amplius quia vnaquaq; partiū temporis finita est: videbatur ꝛ tempus totum finituz esse:cum congregatuz ex partibus finitis necessario sit finitū: ideo docet Aristoteles tempus imitari motū celi ſpericum:mouetur enim celuz ſempiterno tempore per motum eiusdez magnitudinis infinitis circulationibus.

¶ Auerrois.124.scribit omne quod corrūpit: corrumpitur in tempore:ſi tempus perit:perit in tempore:sed tēpus in quo aliquid destruitur: nō destruitur:ergo tempus manet incorruptū post q̄ est corruptuz:hoc autem est impossibile: ergo. Ite; opus est vt ponatur tempus ab eo qui interimit tempus:iteritus nāq; temporis erit aliquā do:ergo in tempore:ergo ponitur tempus:ꝛ idez colligitur ſi asseratur tempus incepisse cum celo ꝛ mundo:tempus enim non fuit ante mūduz: arbitratur Albertus magnus has rationes parui esse valoris:tempus nāq; corrumpitur in vltimo nūc temporis post qđ nō est plus de tēpore quē admodū est corruptio motus in fine motus: qua re qui destruit tempus:non fatetur tempus: cum destruatur in suo fine:non in tempore:verū suppositis multis ꝓpositionib⁹ Aristotelis ꝛ Auerrois hee rationes sunt demōstratiue:aliter non:ō eternitate mundi tractabit.8.physicoꝝ. ¶ Preterea quia quodlibet instans in tempore rationē habet principij ꝛ finis inferuntur varie propositiones:ꝛ tempus in suis partib⁹ habere distinctionez:ꝛ tempus nunq̄ defecturū:ꝛ nunq̄ initium habuisse. ¶ Aduertendū q̄ licet detur terminus diei non continuans diem:quia illi succedit nox:tamen non datur instans terminans tempus ꝛ non continuans ipsuz:quia in priori ꝛ posteriori quocūq; signo dato imagiatur precedēs mensura ꝛ sequens:ꝛ ob hoc dispositio instantis est sicut dispositio puncti qui est in circulo: nō pūcti in linea recta existentis nō sic q̄ quēadmoduz punctus idem circuli est principium ꝛ finis eiusdez linee:vnam enim partē temporis terminat a momentum: quam non initiat ꝛ hoc euenit:quia tempus est successiuum ꝛ circulus permanens: at sicut omnis punctus circuli est principium ꝛ finis:sic omne instans est principium atq; finis neq; neq; distinctio de circulo ī facto esse:ꝛ in fieri soluit rationez cōmentatoris:quia tempus sequitur primum motum qui assimilatur circulo in facto esse ꝛ non in fieri:constat etiā q̄ nō datur creatio neq; noua :neq; antiqua ſz peripateticos: quare impossibile est soluere rationes istas ꝓcessis principijs Aristotelis ꝛ Auerrois. ¶ Ite; notāduz q̄ gibbositas ꝛ concauitas non videtur esse idē: quia primo celi.12.dicit cōmentator:rotundū est perfectuz ex parte concaua:ꝛ est dubium in gibbositate. ¶ Solutio est:superficies media inter centruz ꝛ circunferentiā alicuius corporis sperici solidi est concaua respectu circūferentie continentis:conuexa merito centri contenti:cuz boc tamē stat concauū ꝛ conuexuz realiter differre: ꝛ ſi dicas:aucta gibbositate augetur etiā concauitas: ergo ſi est dubiuz de vno:ꝛ de alio: respondeo q̄ de concauo non est dubiuz:quia sensui se offert: gibbus vero non. ¶ Rursus sciendū instans semper esse continuatiuū partiuz temporis:ꝛ tēpus ob boc semper esse in suo principio ꝛ fine. ſi enim daretur instans terminans tempus:aut remaneret:ꝛ sic esset stans ꝛ non instans:aut nō remaneret:ꝛ sic sibi succedit mensura in qua nō est:quare succedit illi tempus:ꝛ post tale instans nō mouebitur mobile ꝛ pōt moueri ergo quiescit:ergo tempus est:tēpus enim mēsurat motuz ꝛ quietez. ¶ Ite; ſi concederetur instans initiatiuuz temporis:in illo fuisset veruz dicere:tēpus nō est: ꝛ immediate post instas quod est presens erit tēpus. Sed contra:tunc nō esse tēporis precessisset esse: ergo ante tēpus fuisset nou esse tēporis:quod est impossibile cum non sit differentia sine illo cuius est differentia:sed ante est differentia temporis: igitur ante tempus fuisset tēpus:neq; ꝓpter hoc tenet ista consequētia. Extra mūduz non est locꝰ: ergo extra munduz est locus:licet extra sit differētia loci:q; cōiter approbatur ly extra ꝛ ꝑuatiue ꝛ positiue capi posse:ly ante nō nisi positiue. Soleo autez ego dicere:ſi non esse precedens tēpus essz non esse simpliciter:forte tempus chymericū: ꝛ nunq̄ eius proprie haberetur natiuitas:ſi aūt non esse illud sit priuatiuū opus est vt in subiecto existat mutabili de non esse ad esse:ergo ante tēpus preextitisset mutabile ab esse temporis in potentia ad esse tēporis in actu:ꝛ constat omne tale aut tēpore mēsurari aut tēpori coexistere:ergo ante tempus fuisset tēpus.

¶ Postremo circa.126.ꝛ.127.sciendus q̄ vbi prima translatio habz iam:secunda habet ecce. prima agit de modo:secunda de pauloante. vbi prima habet olim:secūda habet pridez:repente ꝛ subito idem sunt:veruz talia nomina accipienda sunt ſm consuetudinez:ꝛ ſi cōmentator dicat aliquid esse in tempore valde veloci intelligit id esse in tempore breui:quia tempus ꝓprie non dicitur velox ꝛ tarduz:supra.96.quare ꝛc.

¶ Tex. cōmen.128.129.

Et omnis trāsmutatio.

Sentētia consistit in hoc:cuz omnis mutatio naturalis de sui ratione rem tollat a sua naturali dispositione:erit tempus corruptiōis potius q̄ generationis per se causa. ¶ Palā quoq; est omne quod mouetur moueri in tempore. Tuz quia:velocius ꝛ tardius in omni mutatione cernunt. Tū q;:omnis motus prius habet ꝛ posterius:ea aūt sunt in tempore:ergo omnis motus est in tēpore.

¶ Auerrois.128.dicit:omnis transmutatio naturaliter auffert substantiā trāsmutati in quacūq; specie fuerit trāsmutatio:nisi in loco:vnde per motū localez acquiritur nouus situs ꝛ nouū vbi: ꝛ nō noua forma:neq; substātia:veluti per alios motus quibus vel substātia perit:vel inducit dispositio ordinata ad interituz substātie:alteratio enim qualitatū primaꝝ ceteris ꝑsupponitur motibus:inter quos solet iste ordo assignari:motus in loco:ad quantitatez: demuz alteratio. ¶ Ite; aduertenduz vt dixi supra:motus vt est successiuus ꝛ fluxuz dicēs destructiuus est.hoc enim sibi inest ratione cōtrarietatis:vt autez talis ꝛ talis corporis:motus est conseruatiuus ꝛ generatiuus.hac enim lege motus est instrumentū agentis:ꝛ sic p se est causa generationis per accidēs corruptōis: ꝛ hec est causa q̄ soleo dicere motū celi vt instrumentuz quo celuz ꝑseruat hec inferiora causaz eē generationis magis q̄ corruptionis. ¶ Rursus notanduz:in corruptione violenta ꝛ generatione quauis requiritur agēs extrinsecū preter tēpus: ideo hec non attribuuntur tempori:interitus hominis naturalis:q; nō exposcit agens extrinsecū solent homines euz tēpori attribuere:cuz tamen causa mortis sit disproportio facta ī primis qualitatib⁹:ꝛ vita hois ꝓpleta stat forte in.80.ānis. ¶ Amplius considerandū corruptōez esse per se intentā ab aliquo agente:nō tamen primo:q; ipsa non est vltimatus effectus intētus ab agēte:imo volunt multi corruptiōez nec primo nec per se intendi:optariq; ab agente.

¶ Preterea circa.129.obseruandum est:velocius est quod motu regulari pertranseūdo idem spatium prius accedit ad terminū ad quem: tardius q̄ posterius venit: stat tamen aliqua pertransire equale spatium in equali tempore motu recto:ꝛ non eque velociter:vt ſi certū mobile moueatur motu vniformiter diffozmi: aliud motu

correspondente gradui medio illius latitudinis: ⁊ si soztes moueretur super aliquod spatiuz in fine cuius desineret esse per remotionē de presenti: infinitas partes pertranfiret:⁊ infinitas non cō/mearet:peragraret eniz quālibet partem incipiē tem a primo puncto:nullaz aūt partē pertrāfiret ad vltimuz punctuz terminatā. ℣ Rursus sciēdū cōmentatorē appellare eaz per se mutationē que a positiuo tendit in positiuū:⁊ tali modo generatio est transmutatio per accidens:cum illius ter/mini primi nō sint affirmatiui:merito tamen ter/mini ad quem generatio pōt vocari mutatio per se:⁊ ꝙ asserit Auerrois:finis rei non est de natura rei:⁊.2.de aīa.22.scripserit oppositū:distictio de fine intrinseco generationis qui est forma substantialis que nō est extra quidditatē rei facte:⁊ fine extrinseco qui est extra nāz rei:soluit, qr̄ ⁊c.

¶ Tex.cōmen.130.

Et querendum est.

Sententia ē: est tempus affectio quedaz ⁊ habitus motus: pozitiones enim numerate in motu sunt tēpus:quare in quibus perspicitur motus:in his quoqz spectabitur ⁊ tēpus:⁊ vt queqz se habent ad motuz:ita se habebunt ad tēpus:proinde res potentia mobiles:potentia quoqz intelligentur in tempore:cuiusmodi sunt ea que quiescunt:que vero iam mouentur:in actuqz sunt: actu quoqz habebūtur in tempore. ℣ Est aduertenduz ꝙ colligit tempus passionē esse motus intrinsecā:non tñ eodez ordine tēpus inuenitur in celo:mari ⁊ terra:celuz eniz est in tēpore qz ei coexistit tēpus: veluti ei coexistit motus:motus autez celi est in tempore: sicut subiectuz in propria passione:terra vero vt centruz:cuz vt sic:habeat ꝙ semper quiescat:ī ea nullatenus est tempus:neqz sua quies tēpore mensuratur:est tamē tēpus in terra:vt terra est corpus naturale:qz omne corpus vt corpus si mouetur: est aptuz natuz quiescere:si quiescit est aptuz natum moueri. ℣ Rursus dicitur in moto in potentia esse tempus in potentia:in moto actu:tempus in actu:cuius dicti ratio est:qz tēpus per se mēsurat motuz:quietē vero per accidens ⁊ secūdario: infero tandē tempus in actu ⁊ formaliter captū. similiter ⁊ instans formaliter acceptuz esse passiones motus ⁊ mobilis.tū quia tēpus materialiter captuz est ipse motus:⁊ instās substātia mobilis.tuz quia:tēpus quod est passio ē numerus motus:⁊ instans mobilis tempus : ⁊ instās materialiter capta nō sunt numerus motus ⁊ mobilis cū sint motus ⁊ mobile:quare cōcludendū est palam tempus ⁊ instās formaliter capta passiones esse motus ⁊ mobilis.

¶ Tex.cōmen.131.

Et queritur etiā vtruz.

Sententia cōsistit in hoc:quia partes numerate in motu sunt tempus:si non sit res que numeret, constat neqz numeratū esse:⁊ cuz nihil numerare possit nisi homo mediante itellectu ⁊ ratione:infertur tempus non esse si non sit homo:licet ergo motus possit esse:etiā si nulla res numeret:prius tamen ⁊ posterius esse non possunt:nisi numerentur atqz monstrentur:addit Themistius:imo neqz motus ipse constabit animo dempto:cuz circularis motus fons ⁊ origo sit omniū motuuz:hinc eniz corpora tū alterātur: tū minuūtur ⁊ crescūt: illuz vero intelligētia certo desiderio facit: sed ⁊ animaliū quoqz motus sunt opera anime: igitur cum tempus nihil aliud sit qz prius ⁊ posterius vt sunt numerata:nō erit tempus nisi presidio intellectus.

¶ Pro expeditōe huius difficultatis est obseruandū ꝙ ista ꝓpositio est vera:tēpus formaliter captuz ⁊ vt quid discretuz est in continuitate motus extra animā formaliter ⁊ subiective:ī anima autez nō est nisi virtualiter ⁊ obiectiue.tum quia tēpus est numerus numeratus:supra.102. numerus autē numeratus non est in anima subiectiue imo ꝑm Albertuz:numerus numerans formaliter simpliciter est extra animā:cuz sit in rebus numeratis subiectiue.tuz quia:tēpus cōponitur ex materiali ⁊ formali:supra.109.ergo illud qō erit formale in tempore subiectabitur tn materiali tē pozis.tuz quia tempus ꝑm esse formale si esset in anima subiectiue:eēt ō prima specie qualitatis: nihil enim est in intellectu tanqz in loco vel subiecto nisi qualitas de prima specie qualitatis, tum quia multuz ⁊ paucuz conueniunt tempori vt est numerus ⁊ ꝑm esse quod habz extra animaz:vnde numerus cōsentiens tempori est subiectiue in continuitate motus existentis extra animā:vt cōtinuitas illa est numerata ab anima: prius enim ⁊ posterius motus ꝟz que tēpus motū mensurat in re esse dicuntur:eo quia ad mutatuz esse copulantur:p actionē tamen anime: tantū simul sunt: ⁊ quando Auerrois dicit:esse tēporis in actu est esse in anima veruz est actu virtuali non formali: vt ipsemet exponit seipsuz:continuitas enim motus vt est numerata ab anima est tempus: talis tamen numeratio est subiectiue in cōtiuuitate motus ꝑm quā numerationē sibi quenit esse in ꝓdicāmēto relatōis:qz tñ significatū tpis mālē certi⁹ ⁊ manifestius ē formali:iccirco absolute locat̄ tps in genere

in genere q̄ztitatis:quare optime resoluēdo pre/sentem difficultatē:dico partes motus acceptas sub forma cōtinui integrare motum:captas sub forma prioris ⁊ posterioris que p actionē aie tñ simul sunt facere ad essentiā temporis ⁊c.

¶ Tex. cōmen.132.133.134.

Et querendū est etiam.

Sētia stat in hoc:vt oñdat tps vnuz esse respectu oīuz tēporaliū. Pro cuius euidētia est primitus sciendum:motui ad vbi primo cōceditur tempus: secundario motibus ad formam:inter motus ad vbi principaliter circulari ⁊ diurno: iste ergo est ordo. Datur primo motui firmamenti primi corporis. Secūdo motibus planetaꝝ:mox motibus localibus rectis:demum motibus tendentib⁹ ad formaz:vnde tantā dependentiā ⁊ colligantiā posuit Auer.in rebus ꝙ non existēte motu diurno mundus conseruari nō posset:neqz deus ante retroqz sempiterno pmaneret tempore. ℣ Rursus ne sit ꝓtentio in dictis Auer.est dicendū oēm mutationē esse in tempore vel ratione sui vel ratiōe alterationis precedētis:dixerat.n. supra.129.generationē esse instātaneā ⁊ mūtatiōez ob hoc per accidens:vel dico ꝙ generatio consideraī dupliciter. Primo vt sola mutatio cui⁹ vt sic subiectū est pura potentia. Secūdo vt ꝙiuncta ⁊ finis alterationis cuius vt sic ens in actu est subiectum. ℣ Item notandū:tēpus respectu motuuz aliorū a motu diurno habere rationē numeri ⁊ mēsure: nō respectu motus primi:cū sit eius ꝓpria passio ⁊ forma accidētalis. ℣ Preterea sciendū cōmētatorē.132.palā affirmare tps esse formā ⁊ passionem primi motus:alioqz vero numerū ⁊ mensurā.vnde si tps vniformiter se haberet respectu oium motuū:multiplicareī vtiqz ad numeratōez motuuz:ergo si multiplicarētur primi motus:plura essent tpa realiter que plura tempora possent vocari vnuz per equiualentiaz:⁊ iste locus fauet bis que diximus supra.93. ℣ Ulterius sciendum: duplex est mensura vniuoca ꝑm quā vnūquodqz mensuratur proximo sui generis:vt vnitas vnitate:⁊ hac mensura tēpus totū mensuraī a quodam tēpore finito ⁊ certo nobis: alia est mēsura nō vniuoca:vnde sepe accipimus quātitatē mensurati per quātitatē mensure: ⁊ hoc essentialiter: interdū per mensuratū sumimus quātitatē mēsurātis:⁊ hoc accidentaliter:⁊ hac lege tps motus ⁊ motus tempore mensuraī. ℣ Postremo ꝓsiderandū est ꝙ duo trianguli dicunt vna figura nō tñ vnus triangulus:cuius rō est:qz non seiungūtur differētijs quibus diuidit figura:sed eis quibus triangulus partitur:pari rōne est de numero:quando cōparatur ad numerata:nō.n.numerus hominū formalis differt a numero canū formali per differentiā numeratoꝝ:qz numeratū nō est de essentia numeri:sed potius par ⁊ impar facerent numerū formalem differre a numero formali:cum iste differentie sint essentiales numeri: decez ergo numerata nō eadē sunt reruz diuersaruz:denarius tñ est idez:⁊ eodez modo dicenduz est de tempore qō est mensura successiua: ideo in ratione mensure non differunt tēpus ꝓsens:preterituz ⁊ futurū:sed bene differunt in ratione tēporis:hec itaqz sunt que strictiz cursimue de tpe tractata sunt:verū pensiculate ⁊ diligenter iterū in digressionē futura multa de tempore duxi per censenda ad cōem oīuz vtilitatez.

Digressio ō eternitate.

Quia tres mensure:Eternitas.ſ.euū ⁊ tempus cōiter approbant:ideo de his ꝓsentib⁹ digressionibus disserendū est:in primis de eternitate.de qua vt ordinate ꝓcedamus inducātur iste ꝓpositiones.prima est: eternitas est: dicimus.n. theologice loquendo:eternus pater:eternus filius:eternus spiritus sanctus:nō tñ tres eterni sz vnus eternus:⁊ dicebat Boeti⁹ in libello de trinitate:nunc stans ⁊ nō mouens sese semper eternitatē facit:fatentur ⁊ paripatetici res eternas: easqz arbitrant non pendere a deo in genere cāe efficientis. ℣ Contra:infiniti imensi nō est mensura:ergo eternitas nihil erit. ℣ Item oīs mensura certificat quātitatē aliquā:ergo eternitas nō erit mensura dei. ℣ Rursus mensura differt re ⁊ rōe a mensurato:eternitas non differt a deo eterno: ergo illius nō erit mensura. ℣ Solutio est:ad primum dicit Albertus:infinituz non hz mensuraz vt est infinituz:sed substantia que stat in esse vno licet sit infinita quatenus est fine principio ⁊ fine: tamen finitissima est:quatenus stat in esse simplici simul:cuius nihil ē extra ipsuz:⁊ hoc modo mora ipsius ⁊ indeficiētia est eternitas. Deus ergo dicitur imensus in relatione ad locum ⁊ tempus vel intellectū creatum:non quia:sibi non adequetur in diuersis attributis:quia tanta est sapiētia eius:quanta est eius bonitas:similiter tantus est ipse:quanta est eius eternitas. ℣ Ad secundum: licet deus non sit quātus quātitate mollis:est tamen maxime virtutis ⁊ perfectiōis. ℣ Ad tertiū: dico ꝙ non omnis mensura differt re a mensurato.sepe enim mensuramus totaz quantitatez per ptes eiusdē quātitatis:cuz tñ tota quātitas nō sit alia ab ea que est partiū simul acceptaꝝ. ℣ Secūda,ꝓpositio est:eternitas ē mēsura carēs pncipio ⁊ fine:⁊ indiuisibilis ⁊ imutabilis vite increate.

perfecte perfectōe vltima: ⁊ ita bz eternitas cō/paratōez ad alias mensuras: tanqz̄ mensura ex/cellens. ſ. ad euuz ⁊ ad tempus: excellit euum ſm principiū: tempus ſm principiuz ⁊ finem: quare licet ſm rem eternitas nihil aliud ſit qz̄ deus: ſm rō nez tñ cōioz est eternitas qz̄ deus: qz in diffini/tione eternitatis cadit rō mensure: gratia cui⁹ bz cōparationez ad alia qz̄ ad deū. ¶ Contra: eter/nitas est ſine principio: ergo ſi eēt aliud qz̄ deus: oportebit duo esse principia. ¶ Jté diuina natura ſūma ſimplex est ⁊ nō pōt esse ſubiectuz accidey/tiuz: forma enim ſimplex ſubiectū esse nō pōt: ergo cum mensura que est tēpus non ſit niſi ꝓprietas ⁊ affectio motus ſeu rei tēporalis. Similiter euū ꝓprietas quedaz euiterni: ⁊ nō ſint niſi in illis: qz accidētis esse est inesse: vz̄ q ēt eternitas nō ſit ni/ſi conditio esse diuini ſm durationē ⁊ non ſit niſi in illo: aut igitur eternitas erit idez illi aut diuer/ſum: ſi idez habeē intētuz: ſi diuerſuz: ergo nō erit ſūme ſimplex illud qō eternū est: ⁊ erit ſubiectum accidentiū: quoꝝ vtrūqz̄ abſurdū est. ¶ Solutio est: eternitas ⁊ deus ſunt idē re: differūt aūt rōe: que rōnis diuerſitas idonea ē ad cauſandā in ꝓ/poſitionibus nō paruā diuerſitatē. ¶ Tertia pro positio est: eternitas est nunc ⁊ qñ: vnde nūc eter nitatis est ſubſtātia eternitatis: ⁊ duratio ipſius nunc est esse eternitatis. Exprimitur etiā quando eternitatis per bas locutiōes. Deus est ab eter/no: In principio erat verbū. ¶ Cōtra nūc ſtans ⁊ non mouens ſe ſe ſemp eternitatē facit: ſed oē faciens ſm esse differt a facto: cū ergo nūc faciat eternitatē ſm esse differt ab eternitate. ¶ Jté qñ relinquiē ex duob⁹ alijs naturis: natura. ſ. dura/tionis extrinſecus adiacentis ⁊ natura durātis: ſed eternitas ⁊ eternuz non ſunt nature diſtincte: ergo ex illis non conſurget qñ. ¶ Solutio ad pri/mum est: faciens vt efficiens nunqz̄ est idem fcō: at faciens vt principiū quod non est tantuz prin/cipiuz: ſed etiam ſubſtantia: hoc ſubſtātialiter est idem facto: veluti est in nunc tēporis: eui ⁊ eterni tatis. ¶ Ad ſecundū: ſz eternitas ſit idez eterno: tñ ſm moduz dicendi predicat extrinſecus adia/cens: ⁊ penes hunc modū ex ipſo relinquiē qñ re quidez non differens ab eterno ⁊ eternitate ſed modo p̄dicādi: hec de eternitate:

Digreſſio de euo ⁊ tpe.

¶ Arbitrant multi euū menſurā esse rerum per manentiū. Alij dicunt euuz ſpatiū esse eoꝝ quo/rum esse ſtabile est ſed tamen vices habent in po tentijs: vnde cum eternitas ſit moza ⁊ ſpatiuz p/manentis vno modo per oēm modū: ⁊ ea que ab illo deriuanē: deficiunt ab illius pfectiōe: ꝓpter diſtare a primo: opus est vt aliquid potentie eis permiſceaē. ⁊ hec est cā q Albertus dicebat: ſb erernitate est moza eui: ⁊ ſub euo est moza tempo ris pp plus ⁊ plus diſtare a primo: quēadmodū euiternuz est ſub eterno: ⁊ tēporale ſub euiterno. ¶ Amplius omniū euiternoꝝ est vnum euuz ma/thematice loquēdo: vel euū est in vno cuius poté tia ⁊ intellectus ſz patiaē vices: tamē ꝓpinquus est intellectioni diuine qz̄ quoduis aliud. cōpara bitur ergo eternitas ad euū: ſicut cauſa exempla ris eius: eo q euū imitaē eternitatatē qz̄tuz pōt: ſimiliter ⁊ tempus imitatur euiternū ⁊ eternum. ¶ Rurſus de tempore hec approbentur. Est tē/pus numerus motus ſm prius ⁊ posterius. Est ⁊ partim a natura: partim ab anima: ipſius est idez nunc ſm ſubſtantiā: variatū tamen ſm eſſe. Est ⁊ tempus nō motus ſed paſſio primi mot⁹. Est ⁊ quātitas ꝓtinua: cuius partes ad terminū cōem copulanē. Est ⁊ magis cauſa corruptionis qz̄ generatiōis. Est ⁊ vnuz tempus reſpectu oiuz tempozaliū: hec itaqz̄ de menſuris qz̄tuz ꝓpoſito noſtro deſeruit: annotata ſufficiāt: quare ⁊c.

¶ Tiberij Bacilerij Bononienſis Lectura in Quintum de auditu naturali.

¶ Tex. cōmen. primi ⁊ ſecūdi.

Nne ergo. In quīto huius operis vo lumie tractaturus est Ari/ſtoteles cunctas mutatiōis ptes ſubiectiuas: ⁊ quibus interſe diſcriminib⁹ muta/tōes ſepenē: ⁊ b̄ a textu cō/menti primi vſqz ad. 21^m. Quo aūt pacto motus ſit genere: ſpecie ⁊ numero vnus deinceps oſten/dit a textu cōmenti. 21. vſqz ad. 46^m. Poſtremo que oppoſitiones pugnantieue tū motus ad mo tum: tum quietis ad quietez: tū motus ad quietez habeantur diffuse patefacit a textu cōmenti. 46. vſqz ad. 65^m. ¶ Snia autez textus cōmēti primi ⁊ ſecūdi talis ē: mutātur quedā per accidēs: alia p partez: alia p ſe. Mouent ⁊ quedaz per ſe: alia per accidens: alia per partē. ¶ Per accidēs mu tatio est: cū muſicus ambulat: quia non ambulat in eo q muſicus: ſed tanqz̄ is cui accidit vt ſit mu ſicus: muſica. n. nunqz̄ pōt ambulare: ſed ſemper accidit homini cuius est ambulare: addit Auer. primo modo atribuitur motus gratia eius quod non est inatum moueri. ſ. qualitatū: vt cū dicimus q muſicus currit: ⁊ medicus ſcribit. ¶ Per ptez mouetur totū: qñ motus partis conceditur toti: ⁊ iſte modus reducitur ad motuz per accidens: eo q non cōuenit toti niſi gratia alterius: ⁊ est quaſi quoddaz mediuz inter motū per ſe ⁊ motuz p ac/cidens: qz cōuenit cum vtroqz̄: aſſimilatur motui per accidens: quia est ratione alterius: ſapit nām motus p ſe: quatenus pars cui ineſt motus: pōt a toto ſeparari: ⁊ moueri p ſe: addit Albertus. iſte ſecūdus modus p̄cipue est in parte a cuius di/ſpoſitione totū denominaē: ſicut cū dicitur ſortes ſanaē: qz tozax eius vel oculi ſanantur: que tamē ſunt partes totius: ⁊ est in iſto modo differentia: qz alia diſpoſitio est que in partibus paruis p̄n cipaliter exiſtens coafficit totū corpus in pte illa: ⁊ ita hominē recuratū dicimus: qz i eō oculus cō ualuit: aut pectus: eſt autez aliqua diſpoſitio que ſic est in parte q nō coafficit totuz corpus: ⁊ de il la non est verum dicere q parte mota moueatur totū: vnde quedam ſunt accidentia que determi/nant partes in toto veluti criſpitudo in boue ſibi caput vendicat: ⁊ id qō iſto mō parti attribuitur. habet poteſtatē denominandi totū. Sunt ⁊ alia accidentia nō ſibi aliquā partē in toto determinā tia: quare nō est hic fallatia ſm quid ⁊ ſimpl̄r: iſte est criſpus ſm caput: ergo est criſpus: nam rō ſm quam p̄dicatū daē ſubiecto in antecedēte: non est ſm quid reſpectu ratiōis qua p̄dicatū attri/buitur ſubiecto in conſequente: imo non ſm plus fit denominatio dicendo: homo est criſpus: qz̄ di/cendo: homo est criſpus ſm caput: ⁊ hoc est ex nā peculiari eius qō dico criſpus: neqz̄ exiſtimo Ari ſtotelez voluiſſe hanc conſequentiā valere: iſte ſana tur ſm pectus: ergo ſanatur: qz ſi valeret: poſſet vnus ⁊ idez ſanus appellari ⁊ eger. Sz intentio Ariſto. erat patefacere: q aliquid poterat ineſſe parti alicuius totius: aliquid poterat cōcedi toti per ſe primo ⁊ aliquid inerat alicui pure per acci dens. ¶ Per ſe ea mouenē que neqz̄ ex accidēte: neqz̄ per partē mouenē: ⁊ hec ſunt que vocamus ſm ſeipſa mobilia: veluti dicimus infirmū ſanari ⁊ graue moueri deorſuz: ⁊ iſti tres modi inueniū tur in eis que mouenē in loco: ⁊ in alteratione ma nifeſte: ceteris quoqz̄ motibus non ita palam ta/lis diuiſio cōcedi pōt: muſicus per accidens am/bulat. Sortes mouē localiter ſm partē: ⁊ currit ſcōm ſeipſuz primo: itez medicus ſanatur p acci/dens: infirmus ſanatur per partē: ⁊ ſm ſeipſum: quādo a febre curaē: rurſus creſcit phō per acci/dens: creſcit vel decreſcit ſortes per partē: ſi non omnes partes ꝓportionabiliꝝ augētur vel dimi/nuunē: augetur viuens ſcōz ſeipſuz primo: auctis oībus eius partibus ꝓportionabiliꝝ: amplius ge neratur medicus per accidens ⁊ mā ⁊ forma: ſor tes per partē: totū cōpoſitū per ſe primo generaē ⁊ corrūpitur. ¶ Sed Ariſto. inquit Auer. non in diget in hoc loco diuidere motū per ſe in hoc qn to: ſz in ſeptimo ⁊ octauo faciet hoc: quicquid. n. mouetur ex ſe: aut mouē ex ſe per ſe: ⁊ ē id quod diuidiē in partē per ſe mouentē ⁊ partē per ſe mo tam: aut mouē ex ſe p accidens: ⁊ ſunt ea que in/trinſeca carent reſiſtentia: ſatis enīz est Ariſtoteli nunc ſeparare motū per ſe a moto per accidēs ⁊ moti per ſe partes iuenire ſubiectiuas: vnitates: ⁊ oppoſitiōes. ¶ Neqz̄ oīa oībus motib⁹ moue/ri poſſunt: ſed quedā ſolū motu locali: vt celeſtia: nō nulla alteratione: ⁊ in motu vnius generis p/dicaméti aliud ⁊ aliud est mobile bz diuerſas ſpe cies ſpecialiſſimas motus: ſicut ēt alteratiōe aliō est quod est per ſe ſanabile: ⁊ aliud quod pp ſe ē calefactibile: ⁊ ita ſm alterū ⁊ alterū motum est aliud ⁊ aliud mobile primo: hec aūt ꝓpoſitio: al/terius ⁊ alterius motus est aliud ⁊ aliō ſubiectū: que ex textu colligiē: vera est de ſubiecto formali: ⁊ per ſe: ⁊ conſtituto p motū: ⁊ ꝓpinquo ⁊ nō de ſubiecto māli per accidēs: pfecto ⁊ remoto.

¶ Amplius Auerrois cōmento. 2°. ſcribit: res artificiales nō agūt in ſe niſi p accidēs: ecōtrario ei quod dictū est in diffinitōe nāe: vnde ars ꝓ for/

ma ad extra nec principiū est actiuū:nec passiuus in re ipsa: ars vero in mente artificis principiū ē per se actiuū illud qđ facit artifex i mā. ℣ Et subiecto ab artifice seiuncto:per accidens principiat ars actionē in artifice ipso:at nā principiū est actiuum ⁊ passiuū in re ipsa:forma enīz est principiuz in re:vel eadē numero vel specie vel genere:⁊ tota hec inter formā nālem ⁊ artificialē diuersitas nascitur ex hoc:q2 forme artificiali vt in ītellectu ⁊ nō vt in re demādatur ratio efficiētis:forme vo naturali vt in re:⁊ nō vt in intellectu concessa est causalitas cause efficicientis:⁊ hec est cā q9 soleo dicere:ars ⁊ forma ab artifice in mā iducta:licet sint idez re ⁊ vnuz numero priuatiue:sunt tñ alterius speciei:⁊ alterius generis propinqui: forma vero substantialis que est rō principalis ꝓducēdi:⁊ forma terminās mutationē sunt eiusdez spēi vel eiusdez generis ꝓpinqui.

Digressio.

¶ Contentio ē in dictis Aristo.⁊ Auerrois nō pretermittēda:primo de aia.37.⁊ debes scire q9 illud qđ dicit motū q2 est in moto:est duob9 modis:modo qui est possibilis vt moueat p se:vt ea tantes in naui qui mouent p motū nauis:⁊ mō q est impossibilis: vt albedo que mouet per motuz corporis albi:⁊.8.physicoꝝ.27. illud qđ mouet per accidens generalr diuidit in illud qđ mouet per accidens principaliter ⁊ in illud qđ mouetur per suam partē:quod dicit secūdario:⁊ illud qđ mouetur per accidens principalr est omne quod dicit moueri q2 est i moto:⁊ hoc est duob9 modis: modo qui est impossibile vt moueat oio:⁊ modo qui est possibile:vt moueat:eoꝝ vero que p se mouentur:quedā mouent per principiuz existens in eis:vt habentia animas:⁊ quedā mouent ab aliquo extrinseco:vt carentia animabus:at.5.physicoꝝ primo:mouet per accidens quod nunqz pōt per se moueri:mouet sortes per partē:si pes eius moueatur:per se mouētur que neqz per accidēs: neqz per partez mouent:videt ergo ex vna parte q9 gubernator nauis moueat per accidēs ad motuz nauis:⁊ elementū moueat per accidēs in medio:q2 nauta mouet q2 est in naui mota:⁊ elemētum mouet:q2 est in medio moto:⁊ omne qđ mouetur q2 est in moto:mouetur per accidens:primo de anima.37.8.physicoꝝ.27.apparet aūt iuxta diuisionē.5.physicoꝝ q9 gubernator nō moueat per accidens:cū possit per se moueri:neqz p partem mouet:neqz per se:ergo. Itē cuz dicit carentia animabus moueri per se intelligit elementa ⁊ mixta inanimata:ergo elementa nō mouebunt p accidens:q2 sint in medio moto. ℣ Solutio est: non exeundo textū cōmenti primi.5.physicoꝝ dico q9 rector nauis ꝓprehēdit sub mobili per se primo. Similiter ⁊ elementū:iz ⁊ rector nauis ⁊ elementuz moueant:q2 sint in moto:sed iuxta diuisionez primi de aia.37.⁊ gubernator nauis ⁊ elemētū mouetur per accidens:q2 sunt in moto. At stando in diuisione.8.physicoꝝ.27.homo in naui mouet p accidens:q2 est in moto:elementū aūt mouetur p se:licet moueat:q2 sit in medio moto:⁊ rō est: motus elementi grauis i medio est illi nālis a forma eiusdez inchoatus:motus aūt rectoris nauis nō est illi naturalis:vnde essentiale est elemento mouere se i medio moto:nō aūt essentiale est homini mouere se mouēdo nauiz:verū nō multū est curā duz de noīb9:cū res ipsa iam sit manifesta,qđ ⁊c.

¶ Ter.com.3.4.5.6.

Et quia est hic. Sentētia est:gn

qz res ad fūctionem cuiuslibet motus necessarie habētur: motor per se:⁊ motū p se:⁊ hoc intēdebat Aristoteles cum dixit primo:primū.n.inquit Auerr.qñqz est sinonymū ei qđ est per se:⁊ ita per se mouēs ē primuz mouens:⁊ per se motū primū motū:qñqz est primū mouens id qđ mouet nō pp aliuz motorez: est primū motū id qđ mouet:non q2 in eo sit pars que sit primū motū in ipso:in omni itaqz motu est mouēs primū ⁊ motū primū:⁊ tempus in quo fit motus:⁊ id a quo incipit motus:⁊ illud in qđ tendit:oīs.n.motus est ex aliquo ⁊ ad aliquid:⁊ primo celi.86.dicebat Auer.in omni trāsmutatione terminus a quo diuersus est a termio ad quē:nisi transmutatio sit ociosa:⁊ nō pōt esse motus eternus qui est a quoddā in quoddā ratione ⁊ re distinctum:motus enim celi permanet sempiterno tpe: q2 est a quoddā in quoddaz rōe tantū distinctuz:⁊ hec ē causa q9 cōmentator dixit hic:omnis motus naturalis rectus est ex aliquo ⁊ ad aliqd. ℣ Amplius id qđ primo ⁊ p se mouet alterū est a termino in quez tendit motus:⁊ a termino a quo incipit motus:addit Auerrois: ⁊ ista alietas est ei primo ⁊ essentialiter:per accidens vero nō est remotū vt illud qđ mouetur ⁊ illud ad qđ est motus sint idez. nihil.n.,phibet illud qđ mouet per accidens esse alterū terminoꝝ:subiectū nāqz vt lignuz est quod calefit per se primo:priuatio vero ⁊ ꝓtrariuz vt frigidū est qđ calefit p accidens:remisse ēt calidū per accideus intendit:⁊ hec est cā q9 Com.dicebat primo physicoꝝ.51:vnūquodqz contrariū agit in tertiū:⁊ ex tertio:si.n. calor per possibile essz abstractus a materia nō eēt patiēs: sed agens:q2 passio est merito subiecti tm:primo de generatione.55.ergo sublato tertio aufert passio ergo ⁊ actio:quēadmodū ergo ꝓtrariū agit p se in

se in subiectū:⁊ per accidens in ꝓtrariū:ita subiectū per se mouet:ꝓtium per accidens:⁊ sicut intē sum agit in remissuz p accidens ⁊ in subiectū per se:ita remissuz p accidens intendit:⁊ subiectuz p se intenditur:subiungit iterū Com. motus cōstituitur in subst̄ātia ex istis tribus cāis.s. de causis existentib9 in eo non extrinsecis:cuius dicti rō est: mutari est rez aliter se habere nunc qz̄ prius:in q̄ diffinitione fit mentio de subiecto:de diuerticulo vnde inchoat motus:⁊ de termino in quē definit motus:motor aūt ⁊ tps licz ad motū perigant:q2 tñ nō claudunt in diffinitione mutationis:nō dicuntur cause exttinsece motus. ℣ Rursus:palam est motū in re mouente esse non posse:itez neqz in tempore:neqz in termio a quo:sed est motus aut in ipsa re que p se mouet:aut in formis ⁊ accidentibus in que abitio est:at cum motus sit actus rei mote:⁊ forma que ē finis motus nec mouere:nec moueri valeat:erit motus in moto ⁊ nō in termio ad quē motus:⁊ dicebat Albertus: species que est finis motus neqz mouet:neqz mouet nisi forte dicimus q9 mouet intētionē efficiētis:sicut forma ⁊ finis mouet:sed non mouet influendo motum materie quemadmodū mouet efficiens:vnde liez efficiens per se ⁊ essentialiter sit idem specie cum forma que est finis motus : nunquam tamen est idem numero cū ipso:⁊ ideo species absqz dubio nō mouet neqz mouet ſm q9 ipsa est finis motus: siue id in quod est motus:⁊ voco speciez formam substantialē vel qualitatē:⁊ locus ēt ⁊ quantum ſm q9 termini motus in qnos sunt motus nō mouent:neqz mouent:quare cum forma que nō terminat mutationem moueat ⁊ moueri possit: dixit Auerrois:⁊ intendit formam substātialē que est finis motus generatōis:⁊ qualitates que sunt fines motus alteratōis:⁊ ad hoc ꝓpositū dicebat Themistius:mouere aūt nō nulle forme dicunt: vt animal anima:⁊ lapidem grauitas: non tamē ab his mouent illa quatenus ꝓtreantur.i. quatenus ad ea genialis transmutatio innata est:nec enim grauitas lapidescentē ⁊ cōrescentē vapores ꝓgignit:⁊ hec ē causa q9 soleo dicere:liz sit peculiare formis terminare mutatōes:ob id tamen forme mutari nō appellant:imo vt Auer. scribit in calce cōmēti tertij:motor ⁊ motū sunt cōposita ex materia ⁊ forma:⁊ ratio est:q2 operatiōes debent demandari suppositis nō partibus suppositoꝝ essentialib9:mouet ergo cōpositū ratione forme:mouetur ratione materie:sicut dicimus:celuz intelligit:amat:mouetur:est quantū:intelligit tñ ⁊ amat ratione intelligētie:mouetur ⁊ est q̄tum merito oībis intelligētie subiecti. ℣ Preterea:accipit motus nomē nō a termino a quo:liz a termino ad quē,nam quod de albedine ad nigredinez mouet:nigrescere non albescere dicit:pari pacto interitus ⁊ corruptio nūcupat:non ab ente vnde mouit sed a nō ente quo ꝓperat:⁊ dicebat Themistius:nō a carceribꝰ nomen accipit motus: sed a calce quo pergit:⁊ in quod res cōuerti festinat. ℣ Et est aduertēdū q9 licet corruptio sit mutatio priuatiua:nō tñ est mutatio:⁊ ratio est:mutari est ſm aliquā rem se habere aliter nunc qz̄ prius:sed per corruptionē non se habet subiectū aliter nūc qz̄ prius se habuerit:ergo corruptio nō est mutatio:verum q2 semp generationē cōcomittat corruptio:q2 corruptio vnius ē generatio alterius:primo de generatione.17.possunt(improprie tamē) auctores corruptionē fateri esse mutationē:⁊ licz generatio sit mutatio:⁊ soleat valere vniuersalr consequētia ab abstractis ad cōcreta:nō tñ quod generatur mutatur:q2 cōcreta ita nō eodē modo deriuant ab abstractis. ℣ Amplius liquet terminos motuuz nō esse motus:non est.n.albedo motus:sed albatio:⁊ est obseruandū q9 eadez forma ſm diuersa eē varia sortitur nomina:caliditas.n. fluens ⁊ in motu:q2 habitudinē includit ad vlteriorez perfectionē:vocatur calefactio:vt termiat motū ⁊ alterationē realez dicitur caliditas: quatenus in sensu susc̄ipit:nūcupat sensatio:⁊ in intellectu intellectio nominat:⁊ ista diuersa eē formis concessa cū sint idem re ipsa:ratione aūtē seiuncta:faciunt q9 iste ꝓpositiones:caliditas ē calefactio:est tactio:est cogitatio:est intellectio:concedi possint identice non formaliter enunciando: quare cū non sit realis distinctio inter formā fluentem ⁊ formā terminantē motum:iste due,ꝓpōnes concedi non poterunt:forma fluens est ens reale formaliter:forma terminans motuz est ens reale formaliter:est enīz ꝓceptuz vniuersale. Nōnūcqz sunt aliqua nō se habentia ſm superius ⁊ inferiꝰ quoz quodlibet sit ens reale formaliter:illa realiter distinguunt. ℣ Adijcienduz vlterius est studiosis mentibꝰ:qđ aduerbia hec:per se:per accidens partiatim possunt formis mutatōes terminantibus aptari:terminat.n.albefactio ad albedinem:ad id qđ intelligitur:⁊ ad colorez:quēadmodum igitur per se:per accidens:⁊ ſm partem moueri res dicant:⁊ quomodo motus i re mota inueniatur ⁊ non in forma satis dilucide demonstratū videtur. Addit Auer.nomen forme quandoqz esse impositū ad significanduz formas substantiales tantū:sepe ⁊ substantias ⁊ qualitates interduz formas omnes que mutationē aliquam terminare possunt:quo documento soleo saluare istas ꝓpositiones. Motus ad vbi est motus ad formam:motus ad vbi nō est motus ad formam. ℣ Ceterū de mutationibus p accidens relinquēda est ratio:vtpote quas nullo precepto directo

aut perpetuo poſſis includere:porro agẽdum eſt de mutatione per ſe:quia ⁊ diffinita eſt:⁊ ſemper aut circa cõtraria aut diſperata verſat̃:⁊ vtimur intermedijs tanq̃ oppoſitis:cũ enim res aliqua ex intermedio in contrariũ cõmeat:non in eo commeat quod medietas eſt:⁊ vtriuſq̃ nature ꝯſors ſicut neq̃ cum huc ſe vertit:ſed in eo ꝙ contrarij particeps:exempli gratia:tepens refrigeratur in eo quod calore participat:recaleſcit in eo ꝙ frigori affinitate cõiungitur:quapropter ⁊ mediuꝫ extremis opponi ⁊ extrema medio iudicant̃:⁊ dicebam ego primo phyſicoꝝ.56.medij colores ex extremis formaliter ſm eſſe tamen remiſſuꝫ cõponuntur: medium enim eſt vtrũq̃ extremuꝫ in potentia quodãmodo:⁊ in actu alio mõ:vnde poſſunt duo contraria ſm imperfectã rationeꝫ ꝯtrarietatis de eodeꝫ verificari:at duo cõtraria ſm pfectam rationẽ cõtrarietatis de eodem nõ predicant̃:neq̃ reſpectu eiuſdẽ:neq̃ reſpectu diuerſorum:auctore Ariſtotele in p̃dicamẽto q̃titatis.

Digreſſio.

¶ Certiſſimũ ẽ Auerroim voluiſſe ex extremis coloribus ⁊ alijs extremis qualitatibus ſpeciem prouenire mediã ab extremis formaliter differẽtem:vnde prio phyſicoꝝ.47.56.5.phyſicoꝝ.52.10.methaphyſice.23.palaꝫ colligitur qualitates contrarias ſm eſſe truncatũ eſſe in eodẽ ſubiecto adequate cõpoſſibiles:caliditas enĩ vt quattuor cõpoſſibilis eſt frigiditati vt quattuor:⁊ quilibet gradus caliditatis citra ſũmum intenſior gradu medio latitudinis caliditatis ẽ neceſſario cõiunctus frigiditati que tantũ excedit̃ intenſiue a gradu medio totius latitudinis frigiditatis: quantũ iſte gradus caliditatis excedit mediũ graduꝫ ſue latitudinis:hoc nãq̃ preceptuꝫ eſt vniuerſale:vt quantũ intendatur de vno contrario in vno ſubiecto:tantuꝫ remittatur alteruꝫ ꝯtrariuꝫ:aliter latitudines non eſſent cõplete terminate ad.8.item non quantũ vnum cõtrariuꝫ diſtat a non gradu: tantuꝫ alterũ diſtaret a ſũmo:⁊ erit ſũma frigiditas minima frigiditas cum qua nõ poteſt ſtare caliditas:qꝛ cum ſũma frigiditate non põt ſtare caliditas:nec cum intenſiori illa:ſed qualibꝫ remiſſiori aliqua eſt intenſior cum qua põt ſtare caliditas.Quare ſiue ſit trãſmutatio a remiſſe albo ad intenſe albũ:ſiue a colore medio ad extremũ ſemper inuenitur motus a ꝯtrario in cõtrariuꝫ:⁊ hec eſt cauſa ꝙ ſoleo tenere:in tranſmutatione de remiſſe albo ad intenſe albuꝫ totuꝫ gradũ precedẽtem nõ corrũpi:ſed preciſe (vt reor) perit illud poſitiuũ quod fuit in eo contrariũ gradui intenſo albedinis:⁊ remanet tota alia natura in qua cõueniebat ⁊ erat ſimilis cuꝫ gradu albedinis intẽſe:⁊ ratio eſt:vult cõmentator ꝙ in alteratiõe de minus albo in magis albuꝫ nõ corrũpat̃ aliquid de eo quod preceſſit niſi ratione ꝯtrarietatis:ergo illud de albedine in quo minus albuꝫ eſt ſimile magis albo permanet in tali tranſmutatõe:⁊ euaneſcit illud nigredinis qd̃ erat albedini remiſſe permixtuꝫ:in albedine enim remiſſa imaginor hec reperiri:nãm albedinis:aliq̃d nigredinis admixtũ: eſſe remiſſuꝫ albedinis:⁊ quandã albedinis paruitateꝫ ⁊ imperfectionẽ:at in luce remiſſa erit nã lucis que eſt quedaꝫ pars lucis intenſe:erit ⁊ eſſe lucidum remiſſuꝫ:⁊ impfectio lucis:⁊ ita vnũ cõtrariũ põt habere infra eſſentiaꝫ ſuaꝫ aliquo mõ cõmixtionẽ ſui contrarij.¶ Contra:ſpecies reruꝫ ſunt impermixte:ergo nequit frigiditas cuꝫ calore admiſceri.Item omnia que fiunt vnuꝫ: alterũ ſe habꝫ vt actus:⁊ alterũ vt potentia:⁊ vnum eſt perfectio alterius:ſed vnũ ꝯtrariũ perficit aliud ſed corrũpit:ergo.¶ Solutio ad primuꝫ ſit talis: qualitatibus ⁊ elementis poſſunt concedi varia eſſe:eſſe.ſ.perfectiſſimuꝫ:qñ naturaliſſime diſponuntur:eſſe perfectuꝫ ſm perfectionẽ ſue ſpeciei: ⁊ eſſe diminutũ ⁊ potentiale:tunc dico primo:calidum ſm eſſe perfectiſſimũ nullatenus cuꝫ frigido eſt cõmiſcibile.Dico ſecũdo:calidũ ſm perfectioneꝫ ſue ſpeciei non eſt cum frigido ſm eſſe pfectum accepto pmiſcibile:qꝛ calidũ ⁊ frigidũ ſꝫ ꝙ ſunt ſpecies oppoſite nequeunt admiſceri. Dico tertio:frigidũ ſm eſſe diminutũ cadit in compoſitione cum calido ſm eſſe pfectũ: quatenus videlicet caliduꝫ ſeiungitur ſpecie a ſpecie tepidi: naꝫ cum hoc ꝙ calor ignis retineat ſpeciẽ caloris:ſtat ꝙ in calore ab aqua ĩducatur quedam diſpoſitio ad frigiditatẽ vel gradus frigoris per quẽ tamẽ calor nõ recedit ab eius ſpecie:imo manẽs in ſua ſpecie ducit frigiditatẽ ad eius ſpeciem.¶ Solutio ad ſecundũ eſt:quando caliduꝫ ſm perfectionem ſue ſpeciei admiſcetur frigido ſꝫ eſſe diminutum:calidum habꝫ rationẽ actus:⁊ frigidũ rõem potentie:gradus enim intenſi ⁊ remiſſi virtualiter continẽtur in forma intenſa ⁊ remiſſa:⁊ ratio eſt:qꝛ lꝫ remittens calorem non pducat purũ frigus:generat tamen quodãmodo frigus inquantum calor continens ipſum generat calorẽ magis temperatũ ⁊ magis appropinquantẽ ad frigus: ſicut eſt de igne:vt in forma mixti ꝯtinet̃:qr ⁊c̃.

¶ Tex.cõmen.7.8.9.

Et qꝛ oĩs trãſmutatio.

Sñia generalis ſtat in hoc:vt declaretur differẽtia inter generationẽ ⁊ motuꝫ:mutatio enim qua forma ſubſtãtialis acquirit̃ in ſubiecto puro po/

tentiali

tentiali vocat̃ generatio:illa vo qua forma acquiritur in ſubiecto ente actu nominat̃ motus:⁊ hec eſt cã ꝙ ſoleo dicere generationẽ ⁊ motũ differre ex parte ſubiecti:⁊ nõ ex parte menſure.¶ In primis aũt proponit Ariſto.omnẽ mutationẽ eſſe a quoddã in quoddã.i.a termino a quo in terminũ ad quẽ:⁊ cum non inueniat̃ mutatio per ſe a non ſubiecto in non ſubiectuꝫ:erit oĩs mutatio aut de ſubiecto in ſubiectũ:aut ð nõ ſubiecto ĩ ſubiectũ: ⁊ hec erit generatio ſimplr̃ ⁊ ſꝫ quid:aut de ſubiecto in nõ ſubiectũ:⁊ hec vocatur corruptio ſimpliciter ⁊ ſm quid.

¶ Auerrois cõmẽto ſeptĩo:prĩo dicit:via diuiſiua eſt certior inductiõe:⁊ eſt vex:qñ pars deſtructa pbat̃ bene eſſe deſtructa.¶ Dicit ſcðo:ĩtelligo per non eſſe:nõ eſſe qd̃ eſt ꝓpriũ prime mãe: nõ negationẽ ſimplr̃:⁊ eſt priuatio priuans terminus a quo generatõis:priuatio vero priuata terminus ad queꝫ corruptõis:vnde termini primi generationis ſunt:priuatio forme inducende:⁊ forma ĩducẽda.Termini ſecũdarij ſunt forma abijcienda ⁊ forma procreanda.Termini vero p accidens ſunt forma inducenda ⁊ pura negatio forme inducende.At termini primi corruptiõis ſunt forma remouenda ⁊ priuatio forme remouẽde. Termini ſecũdi ſunt forma excludenda ⁊ forma inducenda.Termini p accidẽs ſunt forma deperdenda ⁊ pura forme deperdẽde negatio.Termini vero motus proprie dicti alij ſunt primi:qui in calefactõe exiſtunt caliditas ⁊ frigiditas: ſunt ⁊ ſecundarij:vt caliditas ⁊ priuatio caliditatis:alij ſunt p accñs:vt caliditas ⁊ ñ caliditas.¶ Dicit tertio:generatio diuidit̃ per ſimplr̃ ⁊ ſm quid:ſꝫ ꝙ forma generatione acquiſita eſt forma ſubſtãtialis aut accidentalis:vnde generatio ſimplex q̃ forma elementi incipit eſſe eſt momentanea: qua vero intenditur vel remittit̃ eſt ſucceſſiua ꝯtinua p pté poſt pté in infinitũ:gñatio aũt mixtoꝝ cũ ſit per minima eſt ſucceſſiua diſcontinua ⁊ interpolata:⁊ hec diuerſitas tota naſcit̃ ex hoc:qꝛ forme elementoꝝ intendunt̃ ⁊ remittunt̃ ⁊ nõ forme mixtoꝝ.Mutatio aũt accidentalis eſt generatio ſꝫ quid:qñ forma accidẽtalis incipit eſſe:eſt aũt motus:cum forma accidentalis intendit̃ vel remittitur:extendit̃ vel non extendit̃:ſed quicquid ſit taꝫ generationis ſimplr̃ q̃ ſm quid nõ vterq̃ terminus primus eſt poſitiuus:ſꝫ motus vterq̃ terminus primus eſt poſitiuus:⁊ generatiõis qua forma elementi intẽdit̃ vel remittit̃ vterq̃ terminus primus eſt poſitiuus.Quare cũ alicuiꝰ mutationis accidẽtalis terminus a quo primus ſit priuatio:⁊ terminus ad quẽ ſit forma poſitiua: ⁊ alterius tranſmutatiõis accidẽtalis vterq̃ terminus primus ſit poſitiuus:⁊ cũ alicuius mutatõis ſubſtantialis terminus a quo primꝰ ſit priuatio:⁊ terminus ad quem ſit forma:⁊ alterius vterq̃ terminus per ſe ſiue primus ſiue nõ primꝰ ſit poſitiuus. Et cũ aliqua tranſmutatio accidẽtalis ſit ſubita: aliqua tẽporalis.Silr̃ ⁊ aliqua trãſmutatio ſubſtantialis ſit momẽtanea:aliqua ſucceſſiua:ſoleo dicere tranſmutatõeꝫ ſubſtantialẽ ⁊ accidentalẽ eſſentialiter differre ex parte ſubiecti:mutatio.n. qua acquirit̃ forma in ſubiecto puro potentiali ẽ ſubſtãtialis:ſiue talis mutatio ſit ſubita: ſiue ſucceſſiua:ſiue illiꝰ termini primi ſint poſitiui:ſiue alter ſit poſitiuus:alter priuatiuꝰ:mutatio aũt qua acquiritur forma ĩ ſubiecto ente actu eſt accidẽtalis:ſiue ſit ſubita:ſiue ſucceſſiua:ſiue termini primi ſint poſitiui:ſiue alter ſit poſitiuus:alter priuatiuus.verũtamẽ eſt ꝙ ſubita mutatio accidentalis ſolet vocari generatio ſm quid:cuius primus terminus a quo:ẽ priuatio:ſucceſſiua mutatio accidentalis ꝓprie nuncupat̃ motus:cuius termini primi ſunt poſitiui:at ſubita mutatio ſubſtãtialis appellat̃ generatio cõpleta:cuius nõ vterq̃ terminus primus ẽ poſitiuus:ſucceſſiua vero cuius vterq̃ terminus põt eſſe poſitiuus põt generatõ ſimplex incõpleta nominari.⁊ hec eſt cã ꝙ Cõm. dicebat in fine cõmenti.7.intelligẽdũ eſt p negationem priuationẽ que nõ eſt ꝓpria alicui ſubiecto:⁊ per affirmationem eſſe.¶ Dicit quarto:ſi tranſmutatio fuerit in eſſentia indiuidui demonſtrati.ſ.indiuidui ſubſtantie donec:fiat illud non indiuiduũ dicitur corruptio ſimplr̃:arbitrant̃ moderni cũ hoc dicto Cõm.hanc ꝓpõneꝫ:ſortes eſt ſortes eſſe eterne veritatis:hoc eniꝫ indiuiduũ ſit non hoc indiuiduũ:ſic ꝙ ſortes dũ corrũpit̃ ſit nõ ſortes:vnde poſtq̃ ſortes eſt factus:nõ bñ dr̃:ſortes ſit ſortes:ſed bñ in corruptione eius. verũ eſt enũciare ſortẽ fieri nõ ſorteꝫ:nõ ꝙ aliqñ ſortes ſit nõ ſortes:ſed eo mõ quo dicimꝰ aquã fieri igneꝫ: qꝛ ex aqua ſit ignis:ita ſortes ſit ñ ſortes:quia ex ſorte ſit nõ ſortes:vꝫ cadauer qd̃ ẽ nõ ſortes:verũ de his ſatis diximus prĩo phyſicoꝝ.29.⁊.63.

¶ Ratio textus cõmenti.8.talis eſt:Qd̃ mouetur eſt:quod generatur nõ eſt:ergo generatio nõ eſt motus.Itẽ qd̃ mouet̃ eſt ĩ loco:quod generat̃ non eſt in loco:ergo generatio nõ eſt motus:corruptio etiam nõ eſt motus:qꝛ motui nihil ꝯtrariatur niſi motus vel quies:at corruptioni aduerſat̃ generatio:que neq̃ eſt motꝰ:neq̃ quies:ergo corruptio non eſt motus:neq̃ quies.

¶ Auerrois cõmẽto octauo:prĩo ſcribit hoc nomen tranſmutatio nõ dr̃ de illa ⁊ de illa que eſt de ſubiecto in ſubiectũ:vniuoce neq̃ quaſi vniuoce: ſicut eſt in eis que ꝯtinent̃ ſub eadem diffinitione pricipaliter ⁊ ſecũdario.¶ Cõtra:diffinitio motus eſt analoga.3.phyſicoꝝ.4.ſub qua oẽs trãſ/

mutatiões cõprehẽdunt.3.physicoꝝ.6.ergo hoc
nomen transmutatio lȝ nõ dicat vniuoce de omni
trãsmutatiõe:dr tñ quasi vniuoce.i.analogice de
illis.⁋Solutio est:analogia vt ꝓposito nr̃o de/
seruit:duplex est.vna est vnius ꝯceptus sub quo
ordinata ꝯtinent:alia est que ordinẽ tm̃ seruat in
pluribus ꝯceptibꝰ:hoc nomẽ celũ est analogũ pº
modo ad corpora celestia tm̃:ad corpora vo cele
stia ꝛ subcelestia est analogũ scđo mõ:ita hoc no/
men motus rectus est analogũ primo mõ ad mo/
tum a medio ꝛ ad mediũ:ꝛ hoc nomẽ trãsmuta/
tio ad q̃titatẽ:ad augmentũ:ꝛ diminutionẽ:sȝ h
nomen ttansmutatio est analogũ scđo mõ ad oẽs
transmutatões:ꝛ qr hec analogia equiuocationi
multũ est ꝓpinqua:potuit dicere hic Auerrois:
hoc nomẽ trãsmutatio non dr de illa:ꝛ đ illa que
est de subiecto ĩ subiectũ vniuoce:neqȝ quasi vni/
uoce.i.analogice primo modo:sicut est in eis que
cõtinent sub eadẽ diffinitõe principaľr ꝛ scđario.
¶ Scđo docet cõmẽtator ñ ens eẽ triplex.Pri/
mum est nõ ens per cõpositionẽ.Secũdũ est indi
uiduũ substãtie qđ nõ est:sed sibi nõ repugnat exi
stere.Tertiũ est non ens ꝑ accidẽs:nõ ens primo
modo neqȝ moueri neqȝ generari põt:nõ ens per
accidens moueri ꝑ accidens ꝛ generari põt:non
ens simpľr nullatenus moueri põt:sed bñ gene/
rari:ꝛ cũ subiectũ generatiõis sit ens in potentia
ad formas substãtiales:ꝛ subiectũ motus sit ens
in potẽtia ad formas accidẽtales nõ erit genera/
tio motus.⁋Verũ hec rõ:qđ mouet est:qđ gene
ratur nõ est:ergo generatio nõ est motus:facit vt
multi fateant mãm generari.constat.n.ꝙ ꝑ id qđ
mouetur:nõ põt intelligi id ĩ quod desinit motus
cum illud nõ sit:ergo sit mentio de subiecto motꝰ:
ergo ꝛ de subiecto gnãtõis:si rationi Aristotelis
acq̃escẽdũ sit.⁋Preterea cũ generatio sit actus
materie:eam generari denomĩabit:nõ põt.n.for/
ma subiectũ ꝓpriũ nõ denoĩare:cũ sit effectꝰ for/
malis a cã formali inseꝑabilis.⁋Quia tñ vt dixi
primo physicoꝝ.64.ꝛ.82.hec propositio:(docte
loquẽdo) nõ est affirmãda:mã generat:iccirco si
in ratione Aristo.fiat mentio de terminis muta/
tiõis:sensus erit.Qđ mouet ẽ.i.forma terminãs
motũ in toto motu fluit ab esse impfecto ad eẽ p/
fectũ.Qđ generat nõ est.i.forma terminãs gene
rationẽ nõ prefuit in mã ƀm esse pfectũ:neqȝ im/
perfectũ:vel dicendũ:ꝙ ꝑ illud qđ generat:intel
ligit indiuiduũ substãtie dũ est in fieri:đ quo veꝝ
est dicere:ipm nõ esse:ꝛ nõ esse in loco:ꝛ tunc sen/
sus rõis Arist.talis est:illud qđ denoĩat moueri:
est.ꝛ est in loco.Qđ denoĩatur generari nõ est:ꝛ
nõ est in loco:ergo generatõ nõ est motus.⁋Ad
aliã rõeȝ:dico ꝙ iste terminus gnãtio est institutꝰ
ad significãdũ inceptionẽ rei habẽtis mãm ptem
sui essentialem:ꝛ ita lȝ generatio sit actus mãe:qr
tñ generatio ex sua rõne formali nihil aliud dicit
nisi viaȝ ad id qđ ꝑ generationẽ accipit esse per se
iđ cõpositũ:nõ mã generari dr.⁋Postremo ne/
qȝ corruptio est motus:hoc fundamento:oĩs mo/
tus aut motui ẽ aut quieti ꝯ̃rius:si corruptio mo/
tus esset:generatio quoqȝ q̃ corruptõi ꝯ̃ria est aut
quies aut motus foret:dicit ĝ Com̃.ꝛ corruptio
nõ ẽ motus:qr est ꝯ̃ria generatõi:q̃ supple tu:nõ
est motus:nec q̃es.i.priuatio motꝰ:ꝛ ĩpossibile ẽ
vt illđ qđ ẽ motꝰ sit ꝯ̃riũ ei qđ nõ ẽ motꝰ positiuũ:
ꝛ sylogismꝰ cõponit sic:ꝯ̃ria corruptõi est gnãtio:
gnãtio aũt ẽ q̃es.i.ꝑuatio motꝰ.i.negatio motꝰ.i.
nõ motus:ĝ ꝯ̃riũ corruptioni est nõ motus:ꝛ cuȝ
ꝯ̃rium corruptiõis sit priuatio motus:ꝛ ꝯ̃ria sint
sub eodẽ genere:nõ poterit corruptio esse motus
ne id qđ ẽ nõ motus positiue motui aduerset.Vt
tandẽ ea tm̃ explicent:q̃ memorie retinenda sint:
dico:ꝙ generatõe acq̃rit forma in subiecto ente ĩ
potentia ad formas substãtiales đ nouo capescẽ
das:corruptõe ab eodem subiecto aufert forma:
motu vo acq̃rit forma in subiecto actu potẽte tñ
formas accidẽtales suscipere:ꝛ hec ẽ cã ꝙ sepe/
numero soleo dicere:generationẽ ꝛ motuȝ ex pte
subiecti ꝛ nõ mensure necessario differre.
¶ Snĩa textus cõmenti.9.stat in duabus ꝓpõ/
nibus.Prima est:mutatio illa que est a subiecto
in subiectũ nomẽ motus sibi ꝓpriissime vẽdicauit
.i.motus est mutatio cuius vterqȝ terminꝰ ꝑmus
est positiuus.Secunda ꝓpositio est:in tribus tm̃
predicamentis est motus:quantitate:qualitate ꝛ
vbi:in quibus ꝯ̃rietas ad motuȝ idonea reperit.
¶ Auerrois cõmento nono.primo dicit:deinde
dicit in quo est ꝯ̃dictio.i.de affirmatione in nega
tionẽ ꝛ ecõuerso vt diximus đ generatõe ꝛ corru/
ptione:sensus est:nõ est vera ꝯ̃dictio ĩ generatiõe
ꝛ corruptõe:veluti est in creatõe ꝛ annihilatõe:sȝ
per respectũ ad motũ cuius vterqȝ terminus pri/
mus est positiuus:põt dici ꝙ in generatiõe ꝛ cor/
ruptõe est ꝯ̃dictio:qr non vterqȝ terminꝰ primus
generatõis ꝛ interitus est positiuꝰ:sȝ alter est pri/
uatiuus:alter positiuꝰ.⁋Scđo scribit Com̃.ꝛ af
firmatio opposita est duobꝰ modis:necesse est vt
oĩs trãsmutatio sit aut de ꝯ̃rio in ꝯ̃riuȝ:aut de nõ
esse in eẽ:aut ecõuerso:ꝛ manifestũ est ꝙ istud nõ
esse est aliud a nõ esse:ex quo est generatio:ꝛ quia
manifestũ est ꝑ se ꝙ trãsmutatio q̃ est motus ĩ rei
veritate ẽ inter opposita mediata:ꝛ nõ est mediũ
in trãsmutatõe q̃ est de priuatõe in habitũ:qr ĩter
priuationẽ ꝛ habitũ nõ est mediũ:hec vba Auer
rois (vt reor) multis satisfaciũt difficultatibꝰ:vñ
alteratõis qua remisse albũ tendit ad ĩtense albũ
si ꝯsideret remissa albedo vt ei maior copia nigre
dinis est copulata q̃ȝ albedini intensiori:depdet
aliqđ

aliqđ positiuũ qđ hẽbat rõeȝ termini a quo:ꝛ ita
alteratio illa erit de ꝯ̃rio in ꝯ̃rium:si vo cõsideret
albedo remissa vt dicit impfectionẽ ꝛ priuationẽ
albedinis intẽse:tũc illius alteratõis termini erũt
priuatio ꝛ habitꝰ:ꝛ ita poterit esse motus ꝛ de ꝯ̃/
rio in ꝯ̃riuȝ:ꝛ de nõ esse in esse:qđ tñ nõ esse aliud
est a nõ esse:ex quo est generatio:ꝛ hec est cã ꝙ so
leo dicere:ꝙ lȝ remissuȝ ꝛ paruũ in rei vitate imp
fectionẽ ꝛ priuationẽ presferãt: tñ ƀȝ vocẽ noĩa
sunt affirmatiua:alteratiõis itaqȝ qua forma re/
missa cui aliqđ positiuũ aduersat perit terminus
a quo positiuꝰ:ꝛ priuatiuꝰ.Sȝ qñ lumẽ remissuȝ
intendit:sola priuatio est terminus a quo:solaqȝ
tali intensione depdit:ꝛ est talis intensio mutatio
successiua:hoc eniȝ nomẽ lumẽ remissuȝ lȝ priua/
tionẽ dessignet luminis intẽsi:est tñ nomen affir/
matiuũ:ꝛ vt paucis hanc rẽ cõplectar:priuatio ꝛ
habitus nõ excludunt rõem mutatõis tẽporanee
si inter priuationẽ ꝛ habitũ aliqd mediare inue/
niat:si vo nihil mediauerit inter priuationẽ ꝛ ha
bitũ:acquiret forma generatõe simpľr:si erit for/
ma sbalis:gnãtõe ƀȝ qd ꝛ subita mutatõe:nequa
q̃ȝ motu si erit forma accidẽtalis.Quare ĩter ma
gnũ ꝛ paruũ est mediocris quãtitas:inter intẽsuȝ
ꝛ remissuȝ est mediũ:inter ante ꝛ retro est mediũ
spatiũ:inter lucẽ aũt ꝛ tenebrã nihil mediat:ergo
aliqua oppositio priuatiua idonea ẽ ad termiõs
mutatiõis successiue:aliqua uõ.⁋Postremo di/
gredit Com̃.ꝛ digressio tendit ad hoc:vt decla/
rentur iste due ꝓpões:motus est in tribus ꝑdica
mentis:motus est passio:motus.n.mãlis est de ge
nere termini ad quẽ:cũ sit forma diminuta q̃ pau
lopost reddit pfecta:motus aũt formaľr ꝯsidera
tus est ipsa passio ꝛ est id a quo aliqd denoĩatur
formaľr moueri:motu nãqȝ aliqd dr formaľr mo
ueri:ꝛ ita errauerũt dicẽtes receptiõeȝ eẽ passio/
nem:ꝛ motũ mãliter esse in ꝑdicamẽto passionis:
qm̃ receptio est potẽtia ad rẽ:ꝛ potẽtia ad reȝ est
de genere illius rei:hec aũt ꝓpositio:potentia ad
rẽ est de genere illius rei:vera est vel de termino
a quo:qr frigidũ ẽ potẽtia calidũ:vel est vera:qr
vnicuiqȝ ꝑdicamẽto ꝓprius actꝰ corrñdet ꝛ pro
pria potẽtia.12.methaphysice.23.nõ ẽ ẽt appro/
banda snĩa eoꝝ q crediderũt motũ eẽ ꝑcise in pre
dicamento passionis:cũ motꝰ ƀm mãm sit in tribꝰ
generibꝰ:motus ƀm formã in genẽ passiõis:verũ
de his multa disseruimꝰ in tertio:ꝛ in principio:
ꝛ in digressione cõmenti quarti.

¶ Tex.cõmen.10.vsqȝ ad.18.

In substãtia vero. Declarat hac parte
neqȝ in substantia:neqȝ in relatõe:neqȝ in genere
actionis ꝛ passionis motum vlluȝ inueniri posse.
¶ Snĩa aũt textus cõmenti.10.stat in tribus ꝓ/
positionibꝰ.Prima ẽ:forma substãtialis nõ acq
ritur ꝑ motũ:cũ nihil substãtie vlli sit ꝯ̃riuȝ.Scđa
ꝓpositio est:motus in relatõe ꝯstitui nõ põt:qr re
lationes sine vlla mutatõe ꝛ cõuersione oriunt:ꝛ
pereunt.Tertia propositio est:in genere actõis ꝛ
passionis nõ reperit motꝰ:cuȝ motus nõ sit motꝰ:
neqȝ gnãtõis gnãtio:neqȝ oĩo mutatõis mutatio.
¶ Auerrois cõmẽto.10.introducit difficultatẽ:
quomodo potuit dicere hic Aristoteles substan/
tie nihil ꝯ̃riari:cuȝ docuerit in scđo de generatiõe
24.igneȝ aque ꝛ terrã aeri ꝯtrariari:ĩmo ipse cõ/
mẽtator pº capľo đ substãtia orbis sensit formas
elemẽtoꝝ eẽ ꝯ̃rias:ꝛ ꝯfirmat:grauitas ꝛ leuitas
sunt forme substãtiales.2.celi.92.93.4.celi.prĩo
2.20.ꝛ sunt forme ꝯtrarie.2.de anima.108.ergo.
⁋Item ignis ꝛ terra maxime distãt:qr sunt extre
ma semidyametri sphere actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ ha/
bentis in extremis ꝯtrarioꝝ potẽtias.⁋Solutio
Alexandri est:substãtijs ꝯpositis nihil ꝯtrariat:
sed sunt forme elementoꝝ saltẽ substantiales pu/
gnantes ad seinuicẽ.⁋Contra:rõ Aristotelis nõ
ꝯcluderet:sufficeret.n.ad hoc ꝙ motus sit in sub/
stantia:ꝙ forme substantiales sint ꝯtrarie:ẽ nãqȝ
motus de forma in formã:qr ꝛ in alteratõe subie
ctũ nõ opponit subiecto:sȝ forma forme.⁋Am/
plius opinatur Auerrois formas elemẽtoꝝ sub/
stãtiales ꝯ̃riari merito qualitatũ primarũ actiua/
rum ꝛ passiuaꝝ:q̃ qualitates in elemẽtis nõ sunt
substantie lȝ assimilent substãtijs:cum.n.qualita/
tes prime sint accidẽtia in mixtis ĝ ꝛ in elemẽtis:
maximã aũt habent cũ formis elemẽtaribꝰ affini/
tatem:in quibꝰ elemẽtis habent qualitates prime
minus rõneȝ accidẽtis q̃ȝ in mixtis:cũ remissis q̃/
litatibꝰ remittant forme elementoꝝ ꝛ nõ mixtoꝝ:
ꝛ lȝ forme substãtiales elementoꝝ intendant ꝛ re
mittant:veluti ꝛ qualitates prime:tñ qualitates
prime ꝯ̃rie ƀm esse truncatũ sunt in eadẽ pte sub/
iecti cõpossibiles:minime plures forme elemẽtoꝝ
substantiales:ꝛ q̃uis alias hoc vobis sub dubio
relinqueriȝ:nũc tñ id approbãdũ penitus cẽseo:
hac ratione.Fit alteratio in elemẽtis sine genera
tione vel corruptiõe:ꝛ sunt elemẽta ĩmediate ad
seinuicem transmutabilia ergo prius inducuntur
dispositiões in materia faciẽtes ꝓ forma elemẽti
q̃ȝ ipsamet forma elemẽti:vnde imaginor si ignis
agat in aquam sũme frigidam:sublato vno gra/
du frigiditatis erit ĩductus vnus gradus calidi/
tatis:qr latitudo qualitatũ dȝ impleri:ꝛ tunc erit
remissus vnus gradus forme substatialis aqne ꝛ
non erit inducta forme ignis portio aliqua:ꝛ ita
procedenduȝ est:quousqȝ habeatur primum esse
ignis:ꝛ primũ nõ esse aque:illa.n.caliditas q̃ erit

minima cũ qua inducet forma ignis:erit minima
cuz qua non poterit stare forma aque.¶ Rursus
videt igitur inquit Auer.necessariũ dicere ꝙ dif
ferentie quaꝝ ꝓpria sunt ꝯ̃ria debere eẽ ꝯ̃ria:aut
dicere ꝙ nõ sequit nisi vt solũmodo sint diuersa ẽ
ꝯsiderandũ:sed nõ hic.i. cũ ꝯ̃rietas in effectibus
ꝯtrarietatẽ in causis inferre videat:⁊ qualitates
prime effectus sint formaꝝ elemẽtoꝝ:vident for
me elementoꝝ esse ꝯ̃rie:⁊ hec rõ ꝓbat formas ele
mentoꝝ esse ꝯ̃rias aut disperatas.cause.n.ꝯ̃rioꝝ
debent esse cõtrarie aut diuerse aut disperate:sed
quicquid sit:concedere ꝙ in substãtia est ꝯ̃rietas
est fateri sermonẽ Aristo.nõ fuisse verũ. ꝯ̃rietas
enim ſm formã idonea est ad motũ perficienduz:
verũtñ dato ẽt ⁊ nõ cõcesso ꝙ in substãtia sit con
trarietas siue ſm formas tm̃:siue ſm subiectũ nõ
licet ob hoc motũ in substãtia ꝯstituere:motus.n.
requirit necessario ⁊ ꝑ se subiectũ actu:iõ cõcessa
substantijs vera ꝯ̃rietate:eas tñ non acquiri per
motum manifestũ est:cum eaꝝ ꝓpriũ peculiareq́
subiectũ sit materia pria:quare aduertat sanctus
Thomas qui existimãs hanc rõez esse demõstra/
tiuã:in substantia est ꝯ̃rietas:ergo ⁊ motus:nõ le
giptime cõmẽtatorẽ ꝯdẽnauit.¶ Preterea The
mistius credidit hanc ꝯsecutionẽ:in substãtia est
ꝯtrarietas ergo ⁊ motus:dixitq́ ignẽ nõ trãsmu/
tari ad aquã nisi ꝑ mediũ.Solutiones itaq́ Ale
xãdri ⁊ Themistij stabant in hoc:fatebant ambo
in substantijs simplicib⁹ esse cõtrarietatẽ:easq́ ꝑ
motũ acquiri posse:verũ Alexãder putauit ignẽ
⁊ aquã ꝯtrariari ꝯtrarietate extremi ad extremũ:
⁊ cum aqua in ignẽ vertebat:affirmabat motum
illuz fieri posse de extremo ad extremũ absq́ me/
dio.Themistius vero negauit ignẽ in aquã con/
uerti posse nisi se prius in aerez verterit: aer vero
⁊ ignis apertissime iam nõ aduersant. At sermo
Themistij est ꝯtra Aristo.docentẽ.2.de genera/
tione vnũquodq́ elemẽtũ posse imediate in aliõ
transmutari.Sermo quoq́ eius est valde debi/
lis: qm̃ cum posuerimus ꝙ in substantia est con/
trarietas:qꝛ ignis est ꝯ̃rius aque:⁊ ipsum dixeri/
mus transmutari ad aquã:hoc dicere nõ destruit
sermonẽ dicentẽ ꝙ ignis trãsmutat in aquã ꝑ me
dium:qꝛ ista est dispositio cõtrarioꝝ mediatoꝝ.s.
ꝙ motus nõ est nisi in istis:quasi dicat Auerrois
si ignis ⁊ aqua ꝯtrariantur:nõ poterit ignis trãs/
mutari ad aquã nisi per mediũ:oĩs enĩ motus est
de contrario in ꝯ̃rium ꝑ mediũ:⁊ ita fateri in sub/
stantia esse ꝯtrarietatẽ nihil maluz est plus q̃ de/
struere iudiciuz Aristotelis:ꝓbauit itaq́ Auer.
hanc ꝯsequẽtiã nõ valere:in substãtijs est ꝯ̃rietas
ergo ⁊ motus:existẽte hac validissima:in substan
tia nõ est ꝯ̃rietas:ḡ neq́ motus. Sed quicqd sit
de sñia Alexandri ⁊ Themistij veritas est quam
ꝯcludit Com̃.elemẽta vz nõ esse ꝯ̃ria nisi ſm qua
litates:nõ ſm formas:iõ qualitates elementoꝝ ꝑ
motũ: forme vo ꝑ generationẽ acqrent.¶ Po
stremo vt ea que hic Auerrois scripsit vltimata
intelligant resolutione est diligẽter aduertendũ:
positis quattuor qualitatibus primis formis ele/
mẽtoꝝ substãtialib⁹:vt credit Alexãdrũ ⁊ The/
mistiũ sensisse:in substantia erit ꝯ̃rietas:acquiret
substantia ꝑ motũ:nõ trãsmutabit ignis in aquã
nisi per mediũ:at cũ qualitates prime nõ sint for/
me elementoꝝ substãtiales:talis doctrina est ob/
seruãda: peculiare est formis termiare mutatões
forma intentionalis q̃ntuz ad suã inceptionẽ ter/
minat subitã mutationẽ:intendit vo successiue ꝑ
partẽ post partẽ in infinitũ:vnde qꝛ inter lucez ⁊
tenebrã nihil penit⁹ mediat:iõ mutatio a tenebra
in lucem est momẽtanea:lumen aũt remissuz intẽ/
ditur successiue:qꝛ inter remissuz ⁊ intensum me/
diat mediocre lumen remissuz ⁊ intensum: subite
mutationis sola priuatio est terminus a quo pri/
mus:designata noĩe priuatiuo:illius vero muta/
tionis qua lumen remissuz intendit sola priuatio
est terminus a quo primus: designata tñ noĩe af/
firmatiuo:⁊ sunt lumen remissuz ⁊ intensum ꝯ̃ria
ꝯ̃rietate ad mutationẽ successiuã opportuna:for/
ma terminans alterationẽ realẽ quantũ ad suam
inchoationẽ terminat subitã mutationẽ:intẽdit
vero successiue ꝑ partẽ post partez in infinitũ vñ
mutationis subite que caliditas incipit esse in mã
stante sub forma aque terminus a quo est frigidi
tas que remouet:⁊ priuatio caliditatis:mutatio/
nis vero successiue qua calidũ remissum intendit
termin⁹ a quo est frigiditas calido remisso copu/
lata:⁊ priuatio caloris intensi:⁊ ita vtriusq́ mu/
tatõis subite.s.⁊ successiue terminus a quo ẽ po/
sitiuus ⁊ priuatiuus:at subite termin⁹ a quo pri/
mus est priuatio:successiue vero terminus a quo
primus est positiu⁹:forma elemẽti q̃ntũ ad suũ or
tũ terĩat gñationẽ momẽtaneã cui⁹ termin⁹a quo
primus est priuatiuus:intendit deinde elementũ
successiue ꝯtinue per partẽ post partẽ:que inten/
sio est generatio elementi successiua: cuius termi/
nus a quo primus est priuatio:qꝛ forme elemen/
ti remisse nõ copulat forma alterius elemẽti: qua
tenus tñ elemẽto remisso admiscẽt qualitates al/
terius elemẽti:pñt ille q̃litates remouẽde ab ele
mento remisso habere rõnez termini a quo:⁊ hec
est causa ꝙ soleo dicẽ generatõis successiue vtrũ/
q́ terminũ posse constitui positiuuz : ex his itaq́
satis dilucet in substãtia motum haberi nõ posse.
¶ Sed neq́ in relatione cõstitui põt motus:in
quocũq́.n.genere ẽ ꝑ se motus nihil illius gene/
ris d̃ nouo iuenit ĩ aliquo absq́ eius mutatõe:cõ
stat ãt aliqd relatiue dici ad alteꝝ altero mutato:
ipso

ipso tamen non mutato ergo in relatione non est
per se motus:sed soluz ꝑ accidẽs:quatenus.s.ad
aliquã mutationẽ cõsequitur noua relatio.addit
sanctus Thomas:idẽtitas qua res est eadẽ sibi/
ipsi ẽ ſm rõem ex ꝑte vtriusq́ extremi:relatio in/
ter scientiã ⁊ scibile ẽ realis in vno extremo: ⁊ ſm
rationez in altero:similiter dextrũ ⁊ sinistrũ in ani
mali sunt relationes reales:in colũna vero ſm ra
tionez tantũ:reperiunt ⁊ relationes reales ex ꝑte
vtriusq́ extremi:nõ videtur ergo difficile ꝙ mu/
tato extremo in quo relatio realiter existit de no/
uo dicatur aliquid relatiue d̃ altero absq́ sui mu
tatione:cum nihil ei realiter adueniat:sed in illis
in quibus relatio inuenitur realiter in vtroq́ ex/
tremoꝝ apparet difficile ꝙ aliquid relatiue enun
cietur de vno per mutationẽ alterius absq́ muta
tione sui:cuz nihil de nouo adueniat alicui absq́
mutatione eius cui aduenit:vnde dicenduz est ꝙ
si aliquis per suã mutationẽ efficiatur mihi equa
lis:me nõ mutato:ista equalitas primo erat in me
quodãmodo tanq̃ in sua radice ex qua habz esse
reale:ex hoc enim ꝙ habeo talez q̃ntitatez: cõpe/
tit mihi ꝙ sim equalis omnib⁹ eandem q̃ntitatem
habentibus:cũ ergo quispiã de nouo accipit illã
quantitatẽ:ista cõis radix equalitatis determina
tur ad istũ:⁊ ideo nihil aduenit mihi de nouo per
hoc ꝙ incipio eẽ alteri equalis per eius mutatio/
nẽ:q̃re ſm scm̃ Thomã subiectuz recipiens rela/
tionem realem de nouo se habet quidez aliter q̃
prius non tñ mouebitur aut mutabitur:licet eniz
omne quod se habet ad se aliter q̃ prius mouea/
tur:non tñ omne quod se habet aliter nunc q̃ pri
us mouetur qꝛ qd̃ se hz ad alterum aliter nunc q̃
prius nõ mouet.¶ Cõtra:hoc se habet ad alterũ
realiter aliter nũc q̃ prius:ergo se hz ad se aliter
nunc q̃ prius:cum sit factũ compositius propter
aduentũ noue relatõis realis.Potest itaq́ affir
mari realez relationẽ nõ aduenire alicui de nouo
sine mutatione illius:ad relationẽ tamen non est
motus:qꝛ nõ ꝓducitur nisi cum alio ad eius esse
requisito.Mens aũt Aristotelis ⁊ Auerrois de
identitate relatiõis ad fundamentũ:habetur pa
lam.12.methaphysice.19.vbi dubitans Aristote
les vtrũ altera aut eadez essent principia ⁊ elemẽ
ta substantiaꝝ ⁊ eoꝝ que sunt adaliquid: inducit
hanc rationẽ:si substantia ⁊ relatio habeãt eadẽ
principia ⁊ elementa ergo substantia ⁊ relatio ex
eisdez erunt:sed incõueniens est inquit Cõmen.
vt sint eadez:tunc eniz substantia ⁊ relatio essent
sub eodem predicamento ergo nequeunt substã/
tia ⁊ relatio esse eadez res:neq́ põt substãtia esse
principiũ relationis quantũ ad id quod est mãle
in ea:qꝛ si sic:relatio dissolueret in substantiã:oĩa
enim dissoluunt in elemẽta qd̃ saltem veruz est de
elemento quod est materia:licet forte nõ in eo qd̃
est forma: verba Auerrois sunt ista:similiter im/
possibile est ponere vnuz alioꝝ esse elementũ oĩuz
.u.g.relationẽ:contingeret.n.omnia esse relatiua
⁊ cõtingeret vt in aliqua hora:dissolueretur sub/
stantia in relationẽ:aut relatio in substãtiã:⁊ hoc
ꝯtingit in genere qd̃ est materia:non in eo qd̃ for/
ma.¶ Item nõ sunt omniũ predicamẽtoꝝ eadem
elementa ꝓpria:sed soluz sunt elemẽta omniũ ꝓ/
portionabilr:ergo qualitas ⁊ quãtitas non sunt
ꝓpria elementa relationis:voluit ergo phs alte/
rius ⁊ alterius ꝑ̃dicamenti alia ⁊ alia esse princi/
pia ꝓpria:nõ obstante ꝙ accidentia dependeant
a substantia:⁊ ita fundamẽta relationũ nec sunt
relationes:nec ꝓpria elemẽta relationũ:hec pau/
ca incidẽtaliter satis tñ ad ꝓpositũ dicta sint:
¶ Ratio textus cõmenti.11.est:si motus sit sub/
iectus motui:oportebit motũ ⁊ moueri ⁊ quiesce
re:illud enim dicit Auerrois quod ĩnatuz est mo
ueri innatũ est quiescere:vnde celuz quod moue/
tur motu eterno natuz est quiescere ſm rationem
eius generalẽ:at si aliquod moueatur motu fini/
to:illud vt tale ens est natuz quiescere.addit The
mistius:postremo quoniã alia res est motus:alia
res que mouetur:ergo motus qui ponitur moue
ri alia vtiq́ res erit a motu:quo euenit vt motus
simul ⁊ motus sit ⁊ non motus:
¶ Ratio textus cõmenti.12.est talis:nequit mu
tationis esse mutatio per moduz finis ⁊ termini ꝑ
se ⁊ essentialiter.(par enim impossibile est motuz
esse motus:⁊ generationẽ esse generationis: cor/
ruptionẽq́ corruptiõis.Tũ ne aliquod subiectuz
mutetur dupliciter:qꝛ enim mutatio versat inter
formas cõtrarias:ergo subiectũ transit de forma
in formã:sed mutatio ponitur mutationis ergo ꝑ
illam mutationez transit subiectum ad quãcunq́
aliam:que dicitur esse per se terminus prime mu/
tationis: ergo mutatio terminabitur ad quietem
⁊ non ad mutationẽ per se.Tum ne doctrina mu/
tationuz ruat:lex nãq́ transmutationũ est:ꝙ trãs
mutatio nõ tendat ad quodcũq́ contingens sed
ad oppositum:ergo concessa transmutatione ten
dere ad transmutationẽ non desinet in quãcunq́
sed in oppositã:ergo illud qd̃ transmutat de sani
tate in egritudinẽ duz transmutat transmutatur
de egritudine in sanitatez:nulla itaq́ mutatio est
per se de vna mutatione in aliaz:⁊ si per accidẽs
id euenire soleat:veluti quando subiectum nunc
mutatur vna mutatione ⁊ paulopost alia: inter/
ponitur autẽ quies media necessario quãdo trãs/
mutatio terminatur ad contrariã transmutatõez
ꝑ accidẽs:si ad nõ ꝯ̃riã:nõ cadit qes media neces
sario:ista igit est cã ꝙ soleo dicere:mutatões non
acquiri:sed esse quibus termini acquiruntur.

¶ Sententia.13.stat in hoc:si transmutatio seq̄tur transmutationē essentialr:ante banc trālsmutationem demonstratā sunt transmutatões infinite:fundatur hec rō super duas ꝓpones. Prima est res generata cū fuerit in generatione: nundum est illa res generata.id.n.qō generatur duz generatur nō est sed fit:ergo qui fatet generationem generari eo ꝙ est terminꝰ generatōis necesse est vt generatio non fit dū generatur. Secūda ꝓpositio ē:cuz generatio simplr fuerit generata: tunc generaf:concedere.n.motū esse generatum est concedere aliquid actualiter moueri:ergo affirmare generationē esse generataz est affirmare generationez generari:generatio nāq; si est finis generationis: generatio est qñ attingit eaz illa generatio que tendit ad ipsam:ergo si generatio generetur:generatio nō est dū generatur:⁊ qñ generatio est simpliciter generata:tunc generaf: ergo generatio in eodē momento ē ⁊ nō est. ℣ Amplioꝰ generetur ignis:si generationis sit generatio:erit in generationibꝰ ꝓcessus in infinitū:⁊ non dabif prima generatio:ergo neq; vltia:⁊ hec ratio non excludit quin mutatio possit sequi mutationē per accidens in infinitū:pipatetice.n.loquendo oportet fateri motū eternū ⁊ infinitas fuisse celi reuolutiões:in essentialiter.n.ordinatis valent isti modi arguendi:datur vltimū ergo ⁊ primū:nō cōceditur primū ergo neq; vltimuz:qui non tenent in accidētaliter ordinatis:in quibꝰ dato vltimo nō oportet concedere primū:vt declarat Auerrois 8.phyſicoꝝ.15.

¶ Ratio textus cōmenti.14.talis est:si generatio habeat generationē ergo ⁊ corruptionē:illud enim quod generaf idez est cū eo qō corrūpitur: ergo ℨrium recipiet ℨrium:ergo generatio aliqñ corrūpitur:qz omne generabile est corruptibile:ḡ corrūpetur generatio quādo est:qz corruptū non corrumpif dū generaf:neq; res mota quiescit dū mouetur:sed est generatio quādo fit:ergo generatio corrūpitur qñ est generatio:ergo aliqua res perit dum fit ⁊ generaf:⁊ hoc absurdissimuz est: non enim pōt aliquid corrūpi noz cum fit:hoc est noz dum est in fieri:qz tunc generatur ⁊ generatio ⁊ corruptio nō insunt simul:nō ē ergo possibile aliqd corrūpi nisi sit vel fuerit:non tn ꝙ res desinat esse p vltimū ꝙ sic:ergo si generatio corrumpitur:generatio qñ est simplr generata generaf: ergo nō est:ergo quod nō est corrūpitur:ꝙstat aūt esse oportere quod corrumpitur.

¶ Ratio.15.talis est:haberet transmutatio materiaz:si transmutatio esset generata:qz omne generatū habet materiā vel subiectū:sed nō pōt generatio habere subiectū qō sit mutatio:nec subiectum ꝙ non sit motus:quia quicqd dicatur semp sequitur motū moueri:si motus subiciatur motui veluti corpus subicitur motui:motus mouetur:si subiectū motus sit aliꝰ a motu: mouetur motus: quēadmodū nigredo dicitur trāsmutata in trāsmutatōe de albedine i nigredinē:⁊ sīia hec Aristotelis ⁊ Auer.facit vt hec ꝓpositio cōcedi possit ⁊ debeat:mutationes noue non acquirunt̄ veluti termini:sed sunt mutationes quibus termini oriuntur:⁊ producuntur.

¶ Snia.16.⁊.17.talis est:nequit scia fieri scia: ergo neq; generatio generari. Itē oportet terminum in quē aliquid mouetur esse hoc aliquid demonstratū vel determinatū ergo nō potest mutationis esse mutatio. Rursus si mutationis sit mutatio vel sicut subiecti vel sicut termini: cum tres sint speties motus:ergo vna posset subici alteri: eamq; terminare:ergo posset motus localis alterascere:⁊ alteratio transferri:plane mutari p accidens mutationē:⁊ moueri per accideus motuz dici pōt.inquantū.ſ.subiectū mutatiōis mutatur: vt si aliquis dum sit sanus currat aut legat: cursus aut lectio illa facta sana quodāmodo dicenf: non ꝙ cursui aut lectioni sit sanitas restituta: sed ꝙ is cui accidit cursus aut lectio cōualuerit currēdo aut legendo:verū de eo quod mouef per accidens non intendimus tractare:vt dictū est supza 6.⁊ addit Albertus:motus est in ꝑdicamento ratione terminoꝝ ex quibus ⁊ in quos est motus:⁊ quia nō est in actionē vel passionez:ꝓpter hoc nō dicitur esse in ꝑdicamento actōis vel passionis.

Digressio.

¶ Digredif hoc in loco Albertus magnus declarans primo ad habitū non esse motū. Tum qz adiacentia eorū que circa corpus sunt:nec subicitur motui:nec motum terminat nisi per accidens. Tum quia habitui nihil est contrariū. Tum quia omnis motus naturalis est per aliquod mouens intrinsecuz:in habitu aūt nihil est mouens intrinsecuz:verū hec ratio parui est momenti:qz multa naturaliter sunt ab extrīseco alterata. ℣ Amplia putauit Auicenna:motum esse in situ: his rationibus:sedens venit paulatim cum surgit de vna forma situs in aliam ergo in situ est motus. ℣ Itē celum non variat locum sed situm:quia variatur celum situaliter ſm partes. Itez differentie situs opponuntur:ſursum.ſ.deorſuz:dextruz ⁊ sinistrū: ante ⁊ retro. ℣ Item id quod variat situm exit de potentia ad actum ergo mouetur ſm situm ergo in situ concedi debet motus. ℣ Contra:inter sedere ⁊ stare nullus est mediū ergo non est motus a sessione in stationē:vnde cā fundamentalis cur a tenebra ad lucē nō est motus:est:qz inter ea nihil mediat:inuenitur autē motus a luie remisso ad intensum

intensuz:qz mediat inter ea lumen mediū. ℣ Itez cum per vbi denominef locatū esse absolute in loco:per situ vero esse in loco sic vel sic:⁊ cū p motū localez denominef mobile esse in loco absolute p se primo:per accidens vero esse in loco sic vel sic: erit motus localis ad vbi nō ad situ. ¶ Negra tiones Auicēne ꝙcludūt. ℣ Ad primā dico ꝙ sedens veniēs tēporanee ad statuz non mouetur p se ſm situz ſz per se ſm vbi ⁊ per accidens ſz situ. ℣ Ad secundā:mutat celuz locū ſm formā ſm totum ⁊ ſm partes:mutat locū ſm mām ſm partes tm̄.6.phyſicoꝝ.85.8.phyſicoꝝ.76. ℣ Ad tertiā: cōtrarietas que est in situs differentijs non est ppsitum:sed pp loci differentias in quibus est situs: ⁊ a quibus causaf:⁊ ita motus qui est inter ꝓtraria illa per se est in loco:per accidēs in situ. ℣ Ad quartā motus est exitus de potentia ad actuz qui est actus eius per se ⁊ non per accidens:⁊ scribit Albertus:res subtilis est hec: ⁊ magna indigēs consideratōe. Existimo ego banc rez tante eē difficultatis ꝓpter maximā inter vbi ⁊ situz affinitatez:sed cognita vbi ⁊ situs natura:vt docui hic ⁊ 4.phyſicoꝝ.45.huic difficultati est euidentissime satisfactū. ℣ Rursus dicit Albertus rōes nō esse inducendas ad hoc ꝙ in qñ non sit motus:qz qñ causaf a tpe:⁊ tēpus est numerus ⁊ mensura oīs motus:⁊ ideo nullus motus est ad qñ:vel tēpus: veluti ad id quod dicimus esse per se tm̄ motum: hoc aūt modo solū dicimus motū hic esse in prēdicamento:⁊ vt paucis hanc digressionē expediam dico ꝙ forma substātialis: q̄titas: qualitas ⁊ vbi acquirunt̄ per se per mutationē:illa per generationē:hec vero tria per motū per se ꝓducuntur:cetere forme accidentales nō nisi per accidēs mutatōes terminant:vnde vt nominales scribūt: in illo genere constituif per se motus:qō sic se hz: vt opus sit pp motū aliqđ factū mutari respōsionē hz terminos illius prēdicamenti de illo quod mouetur:ſm aūt illa prēdicamenta est motus p accidens tm̄:que sic se habent ꝙ nō necessario ſz cōtingenter cōstituto aliquo motu variaf denoiationes de illo qō moueī ſm terminos illoꝝ generum:palam aūt est ꝙ assignato quouis motu necesse est variationē fieri aut ſm terminos de prēdicamento quātitatis aut qualitatis: aut vbi: non ſm terminos alioꝝ generū.

¶ Tex.cōmen.18.19.20.

Et cū motus nō est substantie. Presenti pte ostendit Aristoteles motū in tribus dūtaxat generibꝰ colocari. Snia autez textus cōmenti.18.stat in quattuor ꝓpositōibus. Prima est:in tribus dūtaxat generibꝰ inuenitur motus per se. Secūda est:motus i qualitate alteratio vocaf. Tertia est:motus i q̄titate generali non exprimitur noie:sed ille qui ad ampliorē tendit magnitudinē:augmentū:ꝙ ab hac recedit decrementū nominaf. Quarta est:localis motꝰ nisi fingas ⁊ noie gnāli:⁊ noibus caret ꝓprijs.

¶ Auerrois cōmento.18.primo dicit:causa vr ꝓpter quā est possibile vt motus solūmodo sit in bis tribus ꝑdicamētis est:qz ℨria existunt in eis. hec enim necessaria cā est in esse eoꝝ:vnde termini primi motus sunt ℨria positiua mediata:⁊ est oīs motus de ℨrio in ℨrium:mouetur celū de contrario in ℨrium:quatenus mouef ab vno extremo dyametri circuli ad aliud extremum eiusdē dyametri:habet ēt motus celi ℨrium: si imaginemur duos motus sup eosdē polos circa idez centrum ad diuersas partes:⁊ motus a dextro in sinistruz ⁊ ecōtra cōtinui ex reuolutiōe axis nō sunt iudicio meo super eisdē polis: vt credidit Albertus paruus qōne tertia primi de celo:inter magnū ⁊ parūū:remissuz ⁊ intensuz: ante ⁊ retro ℨrietas: est idonea ꝓ motu pficiēdo:eū inter ea mediū in ueniatur opportunuz. ℣ Amplius dicit secundo loco Auerrois:in qualitatibꝰ que sunt in anima: ⁊ animato:⁊ in qualitate ſm qualitatē nō constituitur alteratio:qz tales qualitates nō suscipiunt magis ⁊ minus:in qualitatibꝰ ſm tactū: gustū:⁊ visum ⁊ olfactū:⁊ forte auditū:est motus alterationis:necnō ⁊ in qualitatibꝰ ſm potentiā nālem ⁊ impotentiā nālem ꝓpinquis possibilibꝰ qualitatibꝰ.ſm ergo verba Aristotelis in hoc loco apparet ꝙ alteratio inueniaf ſz qualitates de secūda ⁊ tertia specie:qz tales qualitates suscipiunt magis ⁊ minus. ℣ Contra:primo celi.21. genera prima qualitatū sunt sine alteratiōe:⁊ genus qō dicitur potentia nālis:⁊ genus qō est in q̄titate. ℣ Item.4.phyſicoꝝ.84.affirmaui qualitates ō prima:secunda:⁊ tertia specie cōcretiue ⁊ abstractiue sucipere magis ⁊ minus. ℣ Item sepe dixi supza:lumen remissum ⁊ intensum opponi oppositione priuatiua idonea ꝓ motu perficiēdo:cū stat aūt lumē cū sit qualitas spūalis eē qualitatē de prima specie:lumen ēt ⁊ scientia intēduntur ⁊ remittunt̄:suscipiūtq; magis ⁊ minus:tn̄ sunt q̄litates de prima specie. ℣ Solutio ad primuz ē:ad naturales potentias fundatas in qualitatibꝰ de tertia specie est alteratio:nō ad nāles potentias in substantijs radicatas:⁊ hoc intedebat Coñ. diceno:illa aūt que dicif ſm potentiā ⁊ impotentiā nālez est ꝓpinqua passiue. Scribit Albertus magnus:⁊ forte ſm nālez potentiā vel impotentiā:aliqñ aūt nāles potētie sunt sensibilia alicuꝰ sensus:sicut patet in duro ⁊ molli ⁊ in quibusdā

aliis sic dictis. ¶ Ad secūdū: dūtaxat qualitates
de tertia suscipiūt magis ⁊ minus: intenduntur ⁊
remittunt p admixtionē ꝯrij: lumen ⁊ scientia in/
tendunt ⁊ remittunt absq̄ contrarij admixtione:
qualitates que intendunt ⁊ remittunt p cōtrarij
permixtionē: saluata equali approximatione agē
tis passo: ⁊ eadē medij dispositione: nunquā tote
inducunt: sed intendunt semp ⁊ remittunt succes
siue per partē post partē in infinitū: lumen aūt ⁊
scientia si intendi aut remitti debeāt: opus est: vt
approximatio agētis passo: aut medij dispositio
varient: volo dicere: ꝙ sol ꝓducere pōt in momē
to intensissimū lumen quod ab eo produci possit:
ignis caliditatē intensissimā in instanti nequit ꝓ/
ducere: que ab eo successiue originat. ¶ Ad ter/
tium: dico ꝙ lumen remissuȝ ⁊ intensuȝ opponun
tur oppositione priuatiua idonea ꝓ mutatōe suc
cessiua: ⁊ nō ꝓ motu: nisi extendēdo nomē motus
vnde lumen terminat alterationē spiritualē: non
realeȝ: intendebā supra declarare: aliquā opposi
tionē priuatiuā nō pmittere mutatōeȝ tēporaneā:
aliquā vero eā cōpati: presenti cōmeto fit mentio
de alteratione reali que est verus motus de ꝯrio
positiuo in ꝯriuȝ positiuū. ¶ Rursus declaratur
motus inueniri in quātitate: vnde lȝ q̄titas non
ꝯriet q̄titati: tñ vt minor ex maiori habȝ opposi
tuȝ modū essendi ⁊ impfectiorē q̄ maior ex mino
ri: saluatur in q̄titate mot⁹. ¶ Postremo: elemē
ta quattuor existimant mouere se in loco: sed nō
habēt quiescere ex se: corpora.n.simplicia nō mo
uent se in loco nisi per accidēs: ⁊ illa que mouēt
se in loco per se sunt animata ⁊ celestia ⁊ subcele/
stia: vnūqdq̄ nāq̄ viuens diuidit in partē per se
mouētē ⁊ partē per se motā: viuētia sublunaria
possunt ex se quiescere: non celestia: at inanimata
neq̄ resistentiā habent itrinsecā: neq̄ possunt ex
se quiescere: quare hoc nomē translatio sit nomē
cōe oībus motibus localib⁹: lȝ apud grecos ipor
taret tm̄ motus qui inanimatis ꝯcedebant.
¶ Sentētia textus cōmenti.19.stat in hoc. Dif/
ficile est pspicere quo pacto sit motus inter ꝯria
qui a remisse albo tendit ad intense albū: aut ecō
tra: at solutio est: qꝛ magis ⁊ minus calidū ita est
ꝓpter ꝯrij admixtionē: ideo ⁊ alteratio a frigido
in calidū: ⁊ a remisse calido ad intense calidū in/
ter contraria versatur.

Digressio.

¶ Opinantur multi clarissimi auctores qualita
tes ꝯrias nullatenus ī eodē subiecto cōperiri pos
se: neq̄ sm gradus intensos: neq̄ remissos: apud
quos hec ꝓpositio: calidius ē quod est impermi/
xtius: ita intelligit .i. distātius a nō gradu: vel ꝓ/
pinquius gradui sūmo: verū tenendū est latitudi
nem qualitatū ꝯriaruȝ adimpleri: ⁊ remissuȝ esse
remissuȝ pp ꝯrij pmixtionē in habentib⁹ ꝯtrariū.
¶ Sunt tñ duo que in ꝓposito nō paruā faciunt
difficultatē: primū est: cū mutatio a minus calido
ad magis calidū teneat rōeȝ motus: qꝛ parci⁹ ca/
lido admiscent partes frigiditatis: intensio qua
lumen remissuȝ intendit nō poterit esse motus: cū
lumini remisso nihil admisceat. ¶ Solutō est: pōt
vt dixi supra tota luminis latitudo a corpore lu/
minoso subito induci: nequaq̄ caliditas ab agē/
te caliditatē: ⁊ hec est cā ꝙ soleo dicere calidita/
tem esse actū fluxibilē ⁊ nō lumen: quapropter al/
teratio realis exposcit ꝯrietatē vel simpl'r vel sm
quid: alteratio spiritualis cuȝ sit successiua exigit
mediū inter terminū a quo ⁊ terminū ad quē: vñ
teneo ꝙ q̄tuȝ ad inchoationē ⁊ calor ⁊ lumen in
cipiant esse generatione sm quid instāti mēsura/
ta. intensio vero caloris motus sit: cuȝ a ꝯrio ten/
dat in ꝯriuȝ: intēsio lumīs ⁊ si successiua sit: ⁊ q̄/
tum ad hoc: posset vocari motus absolute tñ non
est motus. constat eniȝ ꝙ nō est augmentatio: nec
motus localis: nec alteratio pertinens ad genus
qualitatis: que necessario reqrit ꝯrietatē aut sim
pliciter aut sm quid. ¶ Scđa difficultas ē. Cal
culator in tractatu de intensione ⁊ remissione ar/
bitratur caliditatē sūmā esse remissaȝ ⁊ nō per cō
trarij tēperationē: hac ratione: si gradus sūmus
nō erit remissus: infertur hec conclusio. a. cōtinue
erit remissius. b. ante fineȝ istius hore: ⁊ ī fine. b.
erit remissuȝ sub certo gradu: ⁊. a. nō erit tunc ali
qualr remissuȝ: nulla latitudine remissiōis subito
deperdita respectu. a. nec aliqua subito acquisita
respectu. b. vbi.n. aliqua latitudo subito acquire
retur vel deperderet p imaginationē: ꝯclusio eēt
possibilis: qđ tamen ista ꝯclusio sit īpossibilis de/
ducit sic calculator: capiat ista remissio quā habe
bit. b. in fine hore: tunc ista remissio. b. in nulla ꝓ/
portione erit minor in fine q̄ īmediate ante fineȝ
⁊ ꝓponitur hec ꝓpositio vt ostendat ꝙ si. a. desi
nit esse remissius. b. non est pp deperditionē. b. ex
quo eniȝ supponit esse latitudo motus que conti
nue creuit: ergo maior ⁊ in nulla ꝓportiōe: qꝛ est
comparatio vnius determinati ad infinita: ergo
infert calculator si īmediate ante finem erit. a. re/
missius. b. ⁊ in fine nō erit aliqualiter remissuȝ. a.
sequitur ꝙ. a. subito perdet tantā remissionē q̄tā
b. habebit in fine vel maiorē: ⁊ notanter maiorē:
qꝛ deperdendo tantā quantā. b. acquiret in certa
parte terminata ad finē: adhuc. a. esset remissius
b. quare si debet cessare denomiatio remissionis
oportet ꝙ illā vel maiorē. Et ꝙ ꝯclusio sequatur:
arguitur sic: incipiat. a. caliditas intēdi a nō gra/
du: ⁊ in hora intendat ad sūmū: īcipiat. b. motus
intendi a nō gradu motus: ⁊ intendat cōtinue in
duplo

duplo velocius. a. caliditate: vt ergo euitaret hāc
cōclusionē Calculator fatetur gradū sūmuȝ eē re
missum: hac tñ rōne nō obstāte existimo si Aristo
teli ⁊ Auerroi ꝯsentiendū sit gradū sūmuȝ nō eē
remissuȝ: sūme nāq̄ lucidū nō est tenebrosuȝ: ⁊ sū/
me calidū nihil hȝ frigiditatis: ergo sūme intēsuȝ
non est remissum. ¶ Item remissum est penes ad/
mixtionē ꝯtrarij in habentibus ꝯrium. Ut igitur
veritas habeat pipatetica. Dico primo: remissio
aduersatur priuatiue intensioni. Dico secūdo la/
titudo cuiuslibet priuatiui terminat sm suuȝ non
gradū ad sūmuȝ positiui: ⁊ ratio ē: qꝛ priuatio de
signat negationē positiui: ergo vbi positiuuȝ erit
summū: nulla erit negatio ipsius: ergo nō gradus
remissionis. Dico tertio: latitudo priuatiui tēdit
in infinitū versus partē latitudinis priuatōis in/
tensiorē: qꝛ quēadmodū aliquod est minus intē/
sum: ita est magis remissuȝ: sed in īfinitū aliquod
est minus sūmo ergo in infinitū aliquod est remis
sius summo: ⁊ ita latitudo remissionis est infinita
quantū ad intensionē remissionis: nō tñ est infini
ta quantū ad diminutioneȝ remissiouis: eo ꝙ ista
intenditur cū cremento intensionis qđ est finituȝ:
vnde ꝯcedendū est: ꝙ in infinitū magis remissum
est aliquid gradu medio: ⁊ in īfinitū minus intē/
sum est aliquid gradu medio: nō tñ in infinitū mi/
nus remissuȝ inuenitur aliquid gradu medio: ve/
luti nec in infinitū magis intensuȝ est aliquid gra
du medio: minor.n. intensio est maior remissio: ⁊
minor remissio maior intēsio: neq̄ minor remissio
est priuatiuū: sed ex duob⁹ negatiuis effectus ha
betur positiuus: ⁊ sic ꝓcedendū est de distantia a
sūmo geometrice.i. sm ꝓportionē ⁊ de ꝓpinqui/
tate. Dico quarto. a. ꝯtinue erit remissius. b. ante
fineȝ istius hore: ⁊ ī fine. b. erit remissuȝ sub certo
gradu: ⁊. a. nō erit tunc aliqualiter remissuȝ nulla
latitudine remissiōis subito depdita respectu. a.
nec aliqua subito acqsita respectu. b. qꝛ licȝ nulla
latitudo sit depdita priuationis: tñ incepit eē de/
perdita aliqua: quēadmodū nec aliqua est acqsi/
ta: tñ incepit esse acquisita aliqua: que prius non
erat acquisita: ⁊ lȝ cōtinue ante fuerit. a. in duplo
remissius. b. tñ ipsum. a. cōtinue fuit minus remis
sum q̄ ipsnm. a. fuerit donec puenerit ad nō gra/
dum remissionis. Et ad rōnē calculaoris dico ꝙ
non opȝ. a. tantā deponere remissionē vel maiorē
quantā. b. habebit ī fine subito: sed satis est vt. a.
incipiat deponere remissionē quā prius habebat
ipsummet. a. neq̄ hoc absurdum est: comparādo
duo quoꝝ vnius latitudo remissiōis finita est ad
summū positiui: alterius vero nullo modo est fi/
nita: at vbi ambo haberent latitudinē remissiōis
finitā per summū: illud incōueniret. Dico postre
mo: si minimū in qualitatib⁹ quis nō fateatur: ca/
liditas intendēda a nō gradu incipiet esse in infi/
nitum remissa: qꝛ in hoc instanti non est in infini/
tuȝ remissa: sed data quacūq̄ caliditate remissio/
ri prius erit verū dicere: fuit prius remissior indu
cta: ⁊ in fine erit caliditas nō remissa. Si auteȝ ca
lor sūmus ad nō graduȝ tendat: desinet caliditas
esse in infinitū remissa: at siquis minimū in quali/
tatibus affirmet: vt ego approbaui primo physi/
coꝝ.37.38. incipiet minima qualitas per primuȝ
ꝙ sic: que postea successiue intendetur per parteȝ
post partē in infinitū: ⁊ cessabit intensio per indu
ctionē vnius minimi: qualitas deperdēda a prin/
cipio vsq̄ ad minimū illius tollitur successiue cō/
tinue: aufert mox in momento minimū illius qua
litatis: hec lȝ perardua sint: frequenti tñ tractatu
intelligi poterunt: quare ⁊c̄.
¶ Sententia textus cōmenti.20. talis est: īmo/
bile multis capit modis: ⁊ quod nullo modo mo
ueri potest: vt intellectus: ⁊ quod difficile ferocq̄:
appellauit aūt Alexander motum difficileȝ quā/
tum ad inchoationē: tardum quo ad perseueran
tiam motus: solet ⁊ vocari īmobile: quod caret
motu in tempore in quo innatum est moueri. ⁊ in
loco in quo innatum est moueri ⁊ in dispositione
motus secundum quam innatum est moueri. Si/
milis distinctio habetur de insensibili īuisibili: in/
tangibili.2. de anima.103.120. ⁊.5. methaphysi/
ce.17.27. impotens dicitur q vix potest: cecus q
egre videt. ¶ Addit Auerrois: sed ista quies vi
detur esse rei mote ex se.i. animalis: ⁊ quies vio/
lenta non naturalis: ⁊ pōt quies hic diffinita cō/
prehendere quietē naturaleȝ ⁊ violentaȝ ⁊ quie/
tem animalis: terra enim cum quiescit in suo loco
naturali: caret etiam cum hoc illo quod innatum
est habere violenter ex motu: ⁊ in loco in quo in/
nata est habere hunc.s. motum violentū ⁊ in tem
pore.i. si terra quiescit naturaliter: potest violen/
ter moueri: ⁊ si quiescit violenter: potest naturali
ter descendere: eadem enim est causa motus natu
ralis terre ⁊ quietis eiusdem.2. celi.91. vnde ha/
bent elementa peculiaria loca in quibus conser/
uantur ⁊ ad ipsa mouentur cum fuerint extra il/
la: viuentia autem subcelestia habent quidē pro/
pria loca ipsa conseruantia in quibus ⁊ si conser/
uentur: ad illa tamen naturaliter moueri non di/
cuntur: cum omnia sm elementuȝ in eis domināš
naturaliter moueātur. Cōcludendū est ergo vni/
cuiq̄ quiescenti vt quiescens est motum concedi
posse: ⁊ moto quatenus motum quietē. Hec sunt
que circa primam summaȝ vobis aperienda pro
posueram: qua quidem Aristoteles motū qui ꝓ/
prius est ab aliis mutationibus separauit: dum
declarauit in tribus tantum generibus motuȝ in/
ueniri posse.

¶ Tex.com̄.21.vsqꝫ ad.31.

Manifestum est.

Presenti sūma que est a textu cōmenti.21.vsqꝫ ad.46. declaratur vnde motus vnitatē sibi vendicet ⁊ genericā ⁊ specificā ⁊ numeralem. Sententia autē textus cōmenti.21.vsqꝫ ad.31m.stat in hoc. Usurus Aristoteles in demonstrationibꝰ sequentibꝰ varijs terminis: eoꝝ diffinitiōes pollicetur se indagaturū: easqꝫ sequentiū rationū vera stabilire principia. Termini aūt sunt isti: quid est simul eē: quid separatū: quid tangere: quid mediū aut inter: quid cōsequenter: quid habitū: qd ꝯtinuū.

¶ Auerrois cōmento.21.affirmat diffinitionē motus positā.3.physicoꝝ.6.generationi ꝯsentire ⁊ corruptiōi: ⁊ hec est cā ꝙ Aristoteles dixit motum esse actum entis in potentia ⁊ nō dixit corporis: qꝛ sciebat generationē esse actum materie prime que nō est corpus: ⁊ doctrinationē cōprehensam: sub tali diffinitione esse actū anime. Uerū quia in substātia nō ē forma diminuta que postea fiat completa: qꝛ forma substātialis est indiuisibilis: ⁊ generatio est de nō esse ad esse inter que non cadit perfectio media: ideo superiori sūma separauit Aristoteles generatōē a ꝯ motu. ¶ Cōtra si in substantijs non inueniat̄ forma diminuta que postea reddatur cōpleta: nō suscipient forme substantiales elementoꝝ magis ⁊ minus: intēsionē ⁊ remissionē. ¶ Solutio est: vnaqueqꝫ forma que acquirit̄ subiecto enti in potentia est indiuisibilis: forma elementi q̄tum ad suā inchoationē incipit esse per primū ꝙ sic: itendit̄ deinde successiue ꝯtinue p partē post partē in infinitū: cui forme elementi nulla forma ꝯria admiscet̄. sunt enī plures forme elemētoꝝ in eadē parte subiecti incōpossibiles: forme mixtoꝝ oīum p minima induuntur. Qualitates vero cōtrarie ſm gradus remissos sunt cōpossibiles: acquiruntur circa subiectū ens actu: forma itaqꝫ sbalis ad hunc sensū est indiuisibilis: qꝛ acquirit̄ circa subiectū ens potentia: ⁊ nō est ꝯrie forme quo vis modo cōpossibilis. Nō ꝑtermittā qd al's dixi: forma substātialis elemēti est indiuisibilis q̄tū ad eius inceptionem: ⁊ nō q̄tū ad eius intensionē: sat sit mihi nūc vobis hūc locū mōstrasse q ex his q̄ in pria sūma huiꝰ q̄nti expedita sunt abūdātissime explicatꝰ ē.

¶ Snia tex.cōmēti.22.stat in hoc. Ea simul eē dicunt̄ que in vno loco ꝓprio cernunt̄. Unde relictis his q̄ Aristoteles scribit in postp̄dicamentis quēadmodū vꝫ illa simul ſm tempus nuncupantur que vno tēpore edita ꝓcreataqꝫ sunt: ſm naturā vero simul eē iudicant̄ quecūqꝫ inuicē ad se cōuertunt̄ cum altera res alteriꝰ subsistendi neqꝫ causa sit neqꝫ principiū: illa quoqꝫ simul esse dicunt̄ que equali diuisione sub eodē genere ponātur: in presentia esse simul ſm locū cōcedit̄ terminis corporū nō ipsis corporibꝰ nisi valde p accidens: esse nāqꝫ in loco cōditio est corporibꝰ peculiaris: esse vero simul ⁊ in eodem loco proprio terminis corporū: minime corporibꝰ cōsentit. ¶ Amplius ea separata vocant̄ quecūqꝫ in loco altero ⁊ diuerso locant̄: ⁊ quatenꝰ esse separatū aduersatur ei qd est esse simul sunt termini corporū separati: vt opponit̄ cōtiguo: dicunt̄ corpora seiūcta que habēt ꝓpria loca diuersa: quoꝝ videlicet termini p spatiū distingunt̄. ¶ Itē contigua sunt quoꝝ sunt simul extrema. Et primo de generatione.44.tactꝰ naturalis est habētiū positionē quorum vltima sunt simul: actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ adinuicē. addit Auerrois differētiā inter cōtiguationē mathematicā ⁊ naturalē: ⁊ dicebat primo de anima.13.impossibile est vt cōtangat linea sperā inquātum vtraqꝫ eaꝝ est abstracta a materia: nisi cōtactꝰ sit mathematicus non naturalis: ea itaqꝫ que se contactu ꝯtangunt mathematico efficiunt̄ cōtinua: at in natura remanēt cōtiguoꝝ extrema distincta ⁊ numerata. ¶ Rursus inter mediū est id ad qd nata ē ire trāsmutatio aliqua anteq̄ veniat ad illud ad qd postremo trāsmutat̄: inter mediū porro tribꝰ ad minꝰ cōstat: est enī omnis motus de ꝯrio in ꝯriū: ⁊ ꝯrioꝝ est mediū cui res mobilis prius nāliter se applicat q̄ ad postremū: si cōtinue ⁊ ſm nām moueat̄: adiungit Auerrois: quonia si motꝰ fuerit in loco: inter erit locꝰ. s. primus locꝰ ad qd motū mouet̄: ⁊ similiter si motus fuerit i qualitate: tūc inter erit prima qualitas ad quā trāsmutat̄ trāsmutatū: ⁊.8.phisicoꝝ.23.dicebat prima pars que fit ex motu quodāmodo est i actu ⁊ quodāmodo in potētia: quoniā ſm ꝙ illd qd exit in actu est determinatū ſm hūc modū ē indiuisibile: ⁊ ſm ꝙ motꝰ est cōtinuꝰ est diuisibilis: ⁊ nō est in eo primū nāliter in actu nisi quiesceret motū. i. dat̄ primū instans in quo tāta magnitudo est pertrāsita: assignata tamē quacūqꝫ pte spatij ꝑtrāsita prius minor ps pertrāsiebat̄. Dat̄ ēt primus locus nō cōmunicās loco priori i quo mobile quiescebat q in momēto acquirit̄: ita ꝙ inuenitur primū instās in quo mobile est in loco nō cōmunicante loco priori: in motu ēt ad qualitatem assignat̄ primū indiuisibile p se: diuisibile p accidens: qꝛ dat̄ minima qualitas: que quidē nō alteratione sed generatiōe ſm quid incipit esse: quā generationē ſm quid antecessit alteratio qua cōtraria qualitas peribat: sed de his.6.⁊.8.phisicorum multa tractabunt̄ hec de.22.

¶ Sentētia

¶ Sentētia.23.talis est. Quia in definitiōe intermedij inuenit̄ cōtinuitas motꝰ patefacit quid sit res cōtinue moueri: is motꝰ habet̄ cōtinuꝰ q nihil tpis interceperit: nā spatij p ꝙ fit motus pars aliqua pretermittit̄: nihilminus cōtinuus motus intelligit̄: cōtinuatio itaqꝫ in motu nullā in tēpore exposcit interpollationē: at sine preiudicio continui motus ex parte intētionis media potest esse intercapedo. Et dicit sanctus Thomas hoc manifestū esse in trāsitibus viarū in quibus situātur lapides nō longo distantes interuallo per quos homo motu mouet̄ nō interrupto. Albertus scribit cōtinuā esse animaliū ambulationē licet nō simul pedibꝰ animalia vtriusqꝫ lateris innitantur. Auerrois inquit: illa aūt que natāt aut volāt nō deficiūt in intētione oīo. i. volātia ⁊ natātia simul vtunt̄ organis vtriusqꝫ partis: hoīes enī natantes vtrāqꝫ manū simul cōtrahūt: ⁊ extēduntqꝫ necnō ⁊ vtrūqꝫ crus: paulopost subdit: cū dicimꝰ motū cōtinuū intelligimus ꝯtinuationē intētionis in qua est motus rei mote: cōtinuatio enim in transmutationibꝰ est in intētione in qua est trāsmutatiō. i. quādo motus est naturalis nō animalis cōtinuitas est ex parte tpis ⁊ intētionis: ⁊ p intētionē intelligit Com̄. formā fluentē a principio mutationis vsqꝫ in finem: cū enim ad eūdem motū numero preexigant̄ tria: vnitas tpis ⁊ mobilis ⁊ nature in qua est motus: hec nec spatiū: nec mobile potest esse: ergo in motu vno numero manet eadem forma numero a principio motus vsqꝫ in finem.

¶ Contra. perit ꝯriū in aduētu alterius: motꝰ quilibet a ꝯrio tēdit in ꝯriū: ergo quādocūqꝫ intēsio cōmittit̄ ⁊ remissio: quod prefuit destruit̄ in aduētu sequētis. ¶ Itē id subiectū nūcupat̄ quod sub vtroqꝫ termino cōpertū est: ergo si in intensione ⁊ remissione maneat eadē forma intēsibilis ⁊ remissibilis: poterit quis existimare huiusmodi formā substerni motui. ¶ Rursus in motu locali non remanet idem vbi numero dū celebrat̄ motus: ergo neqꝫ in intēsione portio forme antecedēs eadem ꝑmanebit. ¶ Itē motꝰ nō differt a termino i quē desinit: sed quelibet pars motus perit adueniēte alia: ergo ⁊ queuis portio forme euanescit i aduentu alteriꝰ. ¶ Solutio est ad primū: quādo calor intendit̄ corrūpit̄ frigiditas illi copulata ⁊ desinit calor denomīari remissus: satisfacit ergo motui ablatio positiui vel priuatiui. ¶ Ad scdm: subiectum motꝰ manet idē sub vtroqꝫ termino: modo hūc: modo illū recipiēs terminū: forma autem fluit ab esse impfecto ad esse pfectū in toto motu manēs eadē numero: eiꝰ aūt officiū nō est recipere. ¶ Ad tertiū: sit pria respōsio talis: mobile localiter in quouis momēto ſm positionis differentias est in alia ⁊ alia distātia ⁊ ꝓpinquitate ad celū ⁊ polos mundi: ergo mobili ꝯtinue acquirit̄ nouus locꝰ ſm speciē: veluti ⁊ ſm numerū: at variatis locis numerant̄ vbi: ergo in motū locali in quolibet instāti nouū acquirit̄ vbi: sed in augmentatione ⁊ intēsione talis nō inuenit̄ cōditio: nō eīz auctū ⁊ intensū nouā suscipiūt formā: vt sepe dixi supra: vnde forme que partes motꝰ dūtaxat sequuntur: veluti sunt radij solares in medio: ⁊ varia vbi cōtinue variant̄: inouanturqꝫ: at forme q̄ p motū perficiunt̄: preexistētiqꝫ forme vniunt̄ ⁊ intrinsecant̄ nō pereunt: nō inouant̄. Secūda responsio sit talis: talis est inter vbi oppositio: qualis est inter differētias positiōis: he positiue aduersant̄: ergo ⁊ vbi: ergo i motu locali poterit eē cōtinue aliud ⁊ aliud vbi: nō aūt in augmēto ⁊ alteratōe iuenit̄ alia ⁊ alia forma: ꝯtinuitas aut cōtiguitas magnitudinis rei mote ⁊ spatij supra qd fit motꝰ: ⁊ vnitas tpis faciēt motū localē continuū. ¶ Ad quartū dico ꝙ ptes motus ꝓ forma fluēte nō tollunt̄: sed bene partes motus ꝓ fluxu forme: que partes motꝰ vt sunt numerate ab anima sunt tempus: vt dixi.4.phisicorum.

¶ Sententia.24.talis est. Quia affirmauit sepenumero Aristotelles motū omnē esse de cōtrario i ꝯriū: ⁊ cū locus loco aduersari nō videatur patefacit cōtrarietatē in locis inueniri posse: sunt nāqꝫ cōtraria in loco inter que est maxima distantia recta: ⁊ ista sunt superiꝰ ⁊ inferius simpliciter nō pōt enī mēsurari distantia eoꝝ nisi p lineā rectam: qꝛ ipsa vnica est inter extrema: curue autē sunt infinite. Et cū inter duo puncta nō cadat nisi vnus semicirculus: veluti ēt non cōperit̄ nisi vna linea recta: posset quis putare motus oppositos sup semicirculos esse ꝯrios: veluti sunt q sunt sup dyametrū: iccirco hic declarat̄ lineā rectā breuissimā esse inter duo queuis pūcta assignata: cui cōpetit esse mensurā maxime distantie: ꝯrietas ergo motuū erit īter pūcta vt termināt cordā: ⁊ non vt termināt semicirculū: ⁊ hec est causa ꝙ soleo dicere in motu celi esse aliquo modo cōtrarietatē: vt mouet̄ celum a principio arietis vsqꝫ ad pricipiū libre: quatenꝰ. s. illa duo principia termināt dyametrū: nō vt termināt semicirculū: ⁊ dicebat sanctus Thomas primo celi lectione.8. infinitas lineas rectas describi posse a centro ad circūferentiā equales: in illisqꝫ eandē esse cōtrarietatis rationē: linee aūt curue infinite inter duo pūcta iueniunt̄ inequales: nō seruātesqꝫ eandē rationē cōtrarietatis. ¶ Preterea cōsiderāda est differentia īter terminū ⁊ mediū: idētitas termini arguit idētitatem motꝰ: diuersitas diuersitatē: identitas aūt medij facit diuersitatē motuū: diuersitas idētitatē: pōt. n. mobile p vnū semicirculū recedere ab. a. ⁊ p aliū semicirculū accedere ad. a. q̄re ⁊c.

¶ Sententia.25. Deinceps ⁊ consequētia sunt inter que nihil eiusdē generis habeſ interſitū ⁊ ē id quod deinceps est:semper secūdum ⁊ posteri⁹ eo quod est primū:primū vero inuenīſ aut in situ vt in lineis ⁊ edibus cernīſ:aut i natura vt i vnitate ⁊ dualitate cōſpicīſ:dicīſ ⁊ primū ab ordine vt ex ordiū est ante narrationē ⁊ exiſtimaſ.inquit Auerrois q̄ sub hoc collocaſ sequēs ꝑm placitū ⁊ est oppositū ei qō est ꝑm nām. Est ⁊ primū i forma specifica:verbi gratia q̄ animal ambulās sequīſ hominē:q̄ si est homo pōt esse ambulās. Et dicebat Themistius:ea quoq; interiz cēſenī hoc nomine:que vnius sunt generis etiā si distrimine speciei dissideant:nā ⁊ certamē dicīſ esse deiceps ⁊ cōſequens pompe ⁊ nympheū gymnasio.

¶ Sentētia.26. ſese siue succedēs:siue adhibitū proximū siue attiguū est q̄ rem aliquā ꝙsequitur ⁊ habet terminū cum termino illius cōiunctū: vñ ſese est cōſequens ⁊ tāgēs: quoniā tāgunt se corpore diuersaꝝ rationū:ſese vero eiusdē sunt rōis. ℣ Ampli⁹ inter oppoſita mutatio omnis versaſ oppoſita ſi sint cōtradictoria.i.esse ⁊ nō esse:inter ea nō inueniſ inter:neq; inter cōtraria imediata ⁊ ſi sanitas ⁊ egritudo mediū nō habeant: motu nō acquirenī. ℣ Item ſi sint corpora quoꝝ extrema simul sunt:tūc habere ſe illa mutuo atq; attingere ⁊ cōſequi dicimus:nec tñ ꝓpterea cōtinuantur:ſz cuz duo illi corpoꝝ termini ⁊ exitus vniuntur:tunc moles vna ⁊ cōtinua redditur. ℣ Auerrois de triplici cōtinuatiōe mētioné facit:est cōtinuatio nālis qua aliqua vniunī p medium nāle: vt sunt mēbra aīalis. ¶ Cōtra:primo phyſicoꝝ 17.partes animaliuz cōtiguas ⁊ nō cōtinuas fecit. ℣ Solutio animal nuncupaſ cōtiguuz:vel q̄ motus ꝓgressiuus nō est vnus:vel q̄ in animali varie forme inueniunī partiales:vel est cōtiguuz i.nō continuuz mathematice. Est cōtinuatio artificialis qua quedā copulanī p mediuz artificiale dicunī res cōtinue mathematice quarū partes vniūī ad terminū cōez. ¶ Cōtra.5.metaphiſice 8.cōtinuuz aut est cōtinuū p cōglutinationem:aut p ligamentuz: aut nāliter:ſicut linea: ſuperficies ⁊ corpus. ℣ Solutio est:ſumīſ cōtinuuz naturaliter vt cōtra distinguiſ cōtinuo p artem.

¶ Sentētia.27.nō est ignoraduz ea fieri posse cōtinua quoꝝ ℨctu natura:vna exit atq; cōfundi tur:⁊ hoc in ipe ⁊ lineis clare videſ:fiunt arte nō nulla cōtinua vt lignū clauis ⁊ glutino:verū hec ꝓprie cōtinua exiſtimari nō possunt:licet cōtinu⁹ proxima sint:quaten⁹ vno motu mouenī. Unde 5.methaphiſice.8.cōtinuū in rei veritate est illud qō moueſ ex ſe vno motu in quo nō est possibile vt sit motus alterius modi:ſicut est motus corporis celestis.⁊ ifra.11.dicebat corpus celeste ē vnū p cōtinuationē ⁊ per formā totalē ⁊ p motū vnuz continuū:neq; pōt per corpus celeste intelligere. Auerrois cōgregatuz ex oībus orbibus:q̄ palā est cumulū ex orbibus nō posse moueri vno ſimpliciſſimo motu:neq; tale cōgregatū vnū est continuū per formā totalē:cū alteri ⁊ alteri orbi sit distributa alia ⁊ alia intelligentia:ſed de his alibi est pertractādū.

¶ Sentētia.28.29.⁊.30. Cōſequēs est ꝓius ⁊ cōis q̄z tāgēs:quicḡd enim est tangēs: neceſſe est vt ét sit cōſequēs:qđ vero cōſequēs est:nō inferī necessario vt sit tāgēs:quare ſequēs erit pri⁹ naturaliter:⁊ maioris ambitus ⁊ tanḡz gen⁹ tangētis:in numeris eniz cernīſ ſequens ⁊ nō tangens. ℣ Rursus tangens generali⁹ est q̄z ǫtinuū:neceſſe est enim vt res ſese pri⁹ ꝓtangant:q̄z vt vnian tur:ē cōtinuū post ℨctū:⁊ post cōſecutionē: ē aduenatū post cōtinuū:atq; hec ſi vera sunt:⁊ ſi quod ꝙsequēs est a tangētib⁹ distat pūct⁹ quoq; ab vnitate distabit:nā puncto attingi res possunt:vnitate nō possunt:cōſequunī ſe vnitates:nō ſe tangūt inter puncta quoꝝ ſemp aliqua linea capiī:inter vnitates nihil interuenit:q̄ neq; inter vnitatem quidē ⁊ dualitatē mediare aliquid pōt:manifeſtum est igiī ea tātū posse ſe tangere:que positionem ⁊ ſitum habeant:conſequi vero ea que etiaz positione ſituq; careant.

Digreſſio Auer.

¶ Auer.cōmento.30.introducit difficultatē nū quid esse inſimul ⁊ ſe tāgere sint idez vel diuerſa ⁊ vtrū ſese sit idē q̄ cōtiguū. Et cū omnia contigua sint inſimul: ⁊ oīa que sunt inſimul sint contigua:⁊ oīa ǫtigua sint ſese ⁊ ecōtra:inter aſſignatos termios nulla penit⁹ inſpicieī differētia. Respondet Com̄.esse simul ⁊ tangere nō ſubiecto ſz diffinitiōe differre:ſese ēt separaī a cōtiguo quoniā ſese est cōtiguum ⁊ ſequēs:⁊ ſese pōt esse corpus ⁊ pōt nō esse corpus:vñ mot⁹ ē ſese ad motū ⁊ tēpus ad tēpus:cōtigua aūt necessario sunt in magnitudinib⁹. Quid igiī sit simul esse seoꝝsūqz quid tāgere:quid inter:atq; deinceps esse: quid est berens atq; ǫtinuū ⁊ quib⁹ horū vnūquodq; cōpetit:ſatis iam explicatū est:neq; in his terminis est ſermo ꝓlongandus. ℣ Uerū q̄ Com̄.cō̄mento.29.dicebat:differētia est inter vnitatez ⁊ punctū:ſz vtrūq; sit aliq̄ō idiuiſibile q̄ vnitas nō hz ſitū:⁊ punct⁹ hz:q̄ est in aliquo loco demōſtrato linee in extremo aut medio:iccirco est aduertē dū:q̄ vnitas qua lapis est vnus numero est eius cōtinuitas: quaten⁹ est indiuiſa in ſe ⁊ distincta a qualibet alia:⁊ nō vt habz ptē extra partē. ℣ Et ſi dicas ℨ:vnitas que est principiuz numeri est penit⁹ indiuiſibilis ꝙbstrahit a ſitu:ergo nō est conti

nuitas

nuitas. Item ſi ſic:esſet punctus ſimplicioꝝ vnitate. ℣ Solutio est:vnitas ꝑm ſuam rationē formalem est penitus indiuiſibilis:⁊ abſtrahens a ſitu: ⁊ ſimplicioꝝ puncto:re tñ ipſa ⁊ diuiſibilis ē:⁊ habens ſitū:⁊ ñ ſimplicioꝝ pūcto:fuit aūt Aritbmetica prioꝝ Geometria:q̄ vnitas ⁊ punctus a mathematicis nō ꝙſiderabanī niſi ꝑm eoꝝ rationes formales.

¶ Tex.cōmen.31.32.33.

Et vnus motus dicīſ.

Sententia est:in genere vnus motus dicūtur qui in eodem p̄dicamento verſanī:illi ſunt vnus ſpē: qui ad vnā speciez ſpecialiſſimā pertinent: ⁊ ſi aliqua ſint que ⁊ genera ⁊ ſpecies dicantur: motus qui de his effluxerint nō vnus ſpecie ſimpliciter dicunī:ſed genere ⁊ ſpecie ſimul:⁊ ne motus rectus ⁊ circularis eiusdē essent ſpeciei ꝙcludit motus localis vnitatē ſpecificā ſumēdaz esse ⁊ a terminis ad quos tendūt:⁊ a ſpatijs ſupra q̄ fit motus:in ceteris motib⁹ ſatiſſacit termioꝝ ad quos ſpecifica diſtinctio.

Digreſſio.

¶ Quia vult Ariſtoteles motū esse vnū ſpecie: quotiens ſpatiū per qō cōſtituiī motus ſit ſpecie ſpecialiſſima vnū. Dubitatur nunqd motus quibus aer exiſtens in igne tendit ad locū prioꝝiū:⁊ aſcendit in aqua ⁊ terra ſint eiusdē rationis: videtur q̄ ſic:pp idētitatez termini ad quē:videī q̄ non:pp medioꝝ diuerſitatē. constat aūt ad vnitatem motus ſpecificaz identitatē medij necessario esse requiſitā. Motus nāq; terre per arcū alteri⁹ est rōnis a motu eiusdē per cordā nō obſtante q̄ tendant ad eundem locū. ℣ Solutio est:medium motui locali deſeruiens aliud est eſſentiale: ⁊ est rectitudo ⁊ curuitas:aliud accidētale: q̄re aſcenſus aeris ⁊ deſcenſus ad eundē terminū per varia media recta eiuſdem penitus ſunt rationis:at motus ex eodē termino ad eundez terminū ꝓcedentes:ſpatio recto ⁊ circulari:alterius ⁊ alteri⁹ ſunt rationis:⁊ hec est cā q̄ motus rectus non est eadez ſpecie cū circulari cenſendus:⁊ q̄ naturale ⁊ violentuz motus non cōſtituunt ſpecie ſeiunctos:hac declaratiōe panditur erroꝝ modernoꝝ exiſtimantiū medioꝝ oīum diuerſitatē inferre diſtinctionē motuum ſpecificā:⁊ varias dealbationes alterius rationis inueniri poſſe. Sz dicet q̄ſpiam:nunquid augmētatio ⁊ decrementū in eūdem deſinentia terminum eiusdem sint rationis. Sunt qui vnitatem ſpecificā motus volunt pendere ex vnitate ſpecifica termini a q̄:multis pla-

cet illas mutationes ſpecie eaſdez exiſtere ob termini ad quē idētitatez. Dicerē aūtē ego nominatas mutationes ſpecie differre:hac rōne:q̄z quantitas nō ꝙtrarietur quantitati:tñ vt minoꝝ ex maioꝝ habet oppositū modū essendi ⁊ imperfectorem q̄z maioꝝ ex minoꝝ ſaluatur q̄z ꝑoptime inter illas ſpecifica diſtinctio:quare ⁊c.

¶ Tex.cōm.34.35.

Et dicitur q̄ motus.

Sntia est:qꝝ motus genere ⁊ ſpecie ſeiuncti idiuidui sunt ⁊ ſingulares:iō ꝑſenti parte oſtendit Ariſt.que sint q̄ in motu vno numero conſpituntī:⁊ sunt tria:mobile:res circa quaz verſatur motus:⁊ tp̄s in quo perficitur motus:⁊ ſi ex his tribus aliquod vnuz numero deſinat esse:neq; motus quoq; vnitatem ſuam retinebit. ℣ Auerrois.35.dicit:ſi motus est vnus numero:neceſſe est vt illa nā in qua est motus ſit vna numero.ſ.indiuiduū demonſtratū ſpeciei illius nature:ergo inferatur caliditatē fluentem ab esse impfecto ad eē pfectū esse vnaz numero:nouoſq; gradus noua nō cōſtituere idiuidua.

Digreſſio.

¶ Quia ex vnitate mobilis ⁊ rei circa quā verſatur motus:⁊ tēporis:ſtabiliuit Ariſtoteles vnitatē motus. Dubitatur nunquid hec tria vnitati motus ſatiſfaciāt. Que in ꝓpoſito faciūt difficultatez sunt iſta:12.methaphyſice.43.neceſſe est vt motus vnus habeat motoꝝ vnū:⁊ ſi nō:tunc nō esſet continuus:neq; vnus.⁊.5. phyſicoꝝ.3. enumeranī quinqz ad motū facientia:quoꝝ tria cās intrinſecas motus appellauit Auerrois:⁊ reliq̄ duo cauſas a ſubſtantia mot⁹ alienas fecit. ℣ Itē ſtat vnitas motus numerato mobili:patet exemplo canis ꝓiecti deorſuz in medio deſcenſus deficientis. Lignum quoq; cuius medietas sit viua: alia non:vno motu mouetur:ipſuz tñ nō est vnū: Ea que in naui mota videntur:vno nauis motu moueri iudicanī. Uaria ét mobilia eadez numero calefactione calefiunt. ¶ Rurſus celo quieſcente:⁊ ſaluatis ſublunarib⁹ corporib⁹ inuenire tur motus abſqz ꝓſidio tēporis. Et acquiſita caliditate in ſorte vt quattuor in prima tertia hore: ⁊ in vltima parte facta vt.8.hec caliditas ē vna numero:ergo per motū vnum numero:conſtat tñ tempus fuiſſe interpollatū. ℣ Solutio est:vnitas motus pendet ex vnitate mobilis per ſe:nō mobilis per accides:neq; per partē:expoſcit etiā vnitatem temporis.i.vt tempus non interlaret: vult ⁊ vnitatem rei circa quam verſatur motus: vnde in alteratiōe vna numero est vna forma numero

fluens a pncipio vsq; in finē alteratiōis:in augmentatione ⁊ decremento fluit eadem quantitas sub alio tamen ⁊ alio termino:motui locali satisfacit identitas spatij continui vel contigui: affirmandum est itaq; hec tria ad vnitatē motus palam sufficere. Ad primam rationē: dico q; mentio Auerrois.12.methaphysice.43. est ostēdere motum vnū simplicē ⁊ eternū ab vno motore simplici ⁊ eterno pendere:⁊ multitudinē motuū simplicium simul existentiū necessario inferre pluralitatem motoꝝ:primo.n.celi.7.dicebat:motꝰ simplex ab vno tantū pncipio originatur. Et hec ē causa q; soleo dicere:hec non pugnare ad scinuicez. Planete mouent ab vno pncipio tm̄:⁊ mouentur a pluribus motoribꝰ effectiue:existimo.n. aliqua moueri ab vno pncipio tantū:qñ actiuo pncipio motus intrinseco nihil itrinsecū resistit trahens ad oppositū:q; igitur orbes celestes nō inclinant in oppositu; motum dicunt moueri ab vno pncipio tantū:cōstat aūt orbes planetaru; a prima mediate:a ꝓpriis intelligētijs imediate effectiue moueri. Et.5.physicoꝝ.3. enumerantur ea que in diffinitione motus ponebant: subicitur enim mobile motui ⁊ hz semp aliquid de termino a quo ⁊ termino ad qué:motoꝝ aūt ⁊ tempus alie na erant a substantia motus. Sunt qui vnitatem motoris cōprehendunt sub vnitate mobilis:⁊ asserunt plures boies trahentes nauim vicē suplere vnius motoris. ¶ Ad secundā: dicant Thomiste quicquid velint:erit motus canis vnus numero:qui in corpore altera parte animalis subiectabitur:⁊ lignum cuius pars viuit:alia interempta vnum est vnitate sufficiēti ad motū:amplius mota in naui vel sunt vnū mobile:vel non dicunt moueri nisi motu fundato in naui. Item puto eadem calefactione numero plura mobilia calefieri non posse. ¶ Ad tertiā:hec copulatiua est impossibilis. Celum quiescit ⁊ saluātur subcelestia corpora:ruunt.n.omnia sublato motu celi a quo omnia pendent quantū ad ꝓduci:operari ⁊ esse. Item facta intercapedine temporis non est caliditas acquisita vno motu numero:ēt si illa caliditas esset vna numero:quare ⁊c̄.

¶ Ter.cōmen.36.37.38.

Si autez sortes alterat.

Sententia est:nunquid motus iterati ⁊ quiete intercepti sint vnus motus numero:soluit.si potest forma corrupta reuerti possunt ⁊ illi motus efficiē numero:⁊ hec solutio impfecta est. At Auerrois inducit questionē de motu continuo:videtur enim nullum motum vnum dici posse: etiaz si tempus in quo fit motus sit vnum atq; continuū: cuz semper motus prior euanescat:sed soluit: motus continuus vnus est nō interpollatus nō distractꝰ: non seiunctus ab ea parte motus que assidue perit:dicitur enim motus eternus esse ad esse mutati ēt indiuisibilis ptinuantis partes motus:⁊ hoc non habēt motus illi inter quos cadit quies media. ¶ Amplius si sanitas sortis vna ⁊ eadem sit in mane ⁊ meridie:non videtur ratio posse reddi quare etiam si deficiat aliquis a sanitate ⁊ iterū sanitatez sibi recuperet secunda sanitas nō sit eadem cum prima. concludit Aristoteles: si plures motus sint idem numero:⁊ acquisitum per illos erit idē numero:sed si qualitas sit vna que redit: pōt alicui videri q; non ꝓpter hoc sit vnus actꝰ: vnius enim habitus plures actus eē possunt:vñ si caliditas a non gradu hac hora intendat vsq; ad quartum gradum caloris:⁊ cras efficiat summa tota hec caliditas duabꝰ est acquisita alterationibus:tamen est vnum indiuiduu; demonstratum de predicamento qualitatis:verus est q; hoc est per accidens:q; tota hec caliditas ita acquisita fuerit:⁊ idez de formis elementoꝝ substantialibus dici potest.

Digressio.

¶ Mens Aristotelis ⁊ Auerrois circa inductas difficultates bis panditur documētis. Primum est:cuz motus sit aut tēpus:aut nō sit absq; tempore:⁊ actio queuis naturalis successiua sit:⁊ tempus preteritum non possit non esse preteritum:non poterit quispiam eadem pluries ambulare ambulatione:non potuit etiam iste effectus ab alio agente produci:quare neq; eadez forma numero:neq; idem motus redire potest. ¶ Secundum documentum est. Eadem sortis valitudo potest lōgo permanere tempore:⁊ scribit Albertus:si referantur iste forme ad subiectum cōmune quod est corpus sm̄ partes materiales acceptum:tunc non manent ille forme eedem sm̄ numerum sed sm̄ speciem:si autem referant ad subiectum proprium quod est corpus scōm compositionem suam quam habet in partibus scōm formam dictis:tunc forme iste sunt eedem numero: quoniam non sunt interrupte per contrarium:⁊ ideo dico talia esse subiecta mediata ⁊ cōmunia ad quorum variationē non necessario sequit̄ variatio ipsorum que sunt in ipsis:⁊ hec est causa q; solco dicere:formam extensam ad extensionē materie nullatenus variari variata forma. ¶ Tertiuz est:si forma iterata sit vna numero:nō oportet ob hoc vt motus iteratus sit vnus numero:⁊ ratio

ratio est:forma non iteratur:quia pendet a motu qui iterari non potest:per quācunq; potentiam: vnde si forma consideretur vt per motum acquiritur:concedantur iste conditionales:si forma est vna:⁊ motus est vnus: si motus iteratus non est vnus:nec forma est vna:at si forma consideretur vt forma:non oportet vt motꝰ iteratꝰ sit vnus numero:si forma iterata possit esse vna numero:itez varie calefactiones possunt tendere ad eandem caliditatem numero sub alio tamen ⁊ alio gradu ⁊ varie generationes ad eandem formam elementi sm̄ alium ⁊ alium gradum: dixi autem sepe nouos gradus non constituere noua indiuidua ⁊c.

¶ Ter.cōmen.39.40.41.

Et qz omnis motus.

Sētia stat in duabus propositionibꝰ:prima est: omnis motus qui est vnus simpliciter est continuꝰ:⁊ econtra:non potest autem quilibet motus cuilibz motui esse continuꝰ: quēadmodum neq; corpus cum quolibet corpore:sed eorum potest esse motꝰ continuꝰ quorum extrema possunt esse vnum: secunda est:motꝰ qui nec specie nec genere conueniunt possunt quidem esse sesei ⁊ habiti ⁊ consequente non tamē continui:modo tempus in quo exercentur sit vnum atq; continuum: quāobrem necessarium est motum eum qui sit vnus ⁊ continuus futurus: non solum vno subiecto esse sed ⁊ forma vna ⁊ tempore vno:sicut initio dixim̄:ergo illa tria non diuisim sed adunatim vnitatē motus compleat atq; perfitiunt.

Digressio.

¶ Soleo inducere hanc difficultatem: moueatur.a.terra a cōcauo lune vsq; ad centrū:⁊ in tali motu transmutetur in ignem. itaq; cum fuerit in centro mundi fit illud primuz instans in quo genitus sit ignis ex.a.terra: deinde cōtinuetur motus iste vsq; in concauū celi absq; quiete media:videtur q; iste motus sit vnus numero:quia est continuus:ex altera parte apparet q; nō est vnꝰ motꝰ: cum sint duo motꝰ contrarij. ¶ Solutio est: sunt qui arbitrantur ex motibus contrarijs fieri posse vnum motum numero:vt si vna portio terre moueatur a superfitie terre per centrum vsq; ad partem oppositam: quod fieri posset: vbi terra esset perforata:tunc isti motus erunt contrarij:q; vnꝰ erit motus deorsum vsq; in centrum:⁊ alius sursum vsq; ad superficiem terre:erunt tamē isti motus vnus motꝰ continuꝰ:⁊ si dicatur:isti motꝰ differunt specie:ergo non sunt vnus motꝰ numero: soluunt dicentes hos motus distare specie ratione mobiliuz ⁊ locorum:eosq; contrariari:credūt etiam calefactionem ⁊ infrigidationem posse cōtinuari:similiter albefactionē ⁊ nigrefactionem: dato q; hac hora inducatur caliditas summa in in forte:qua inducta aplicitum sit calorem remittens:verum tamen non continuantur duo motus contrarij sed subsequentes subcisiuiq; sunt: propterea q; extremitatesl sue singulis discrepātes diuersēq; habentur:sed ⁊ si motus inter se plurimū distent:consequētes tamen atq; adhibiti possunt intelligi:dummodo tempus sit vnum atq; continuum:ad argumentuz de descensu terre a superficie vsq; ad partem oppositam: dico q; ille motꝰ non est simpliciter continuꝰ:cum in tempore mensurante ipsum sit assignare instans in q̄ terra nec mouebitur nec quiescet:primuz enim non esse descensus erit vltimum nō esse ascensus: neq; valet ista consequentia: terra non mouetur ergo quiescit:inter moueri namq; ⁊ quiescere datur mediū hoc quod est incipere moueri: similiter dicatur de terra descendente in ignem conuersa: primuz enim non esse terre ⁊ descensus:erit primum esse ignis ⁊ vltimum nō esse ascensus:sed de bis satis fit dictum.

Ter.cōmen.42.43.44.45.

Et dicitur etiam vnus.

Sententia stat in hoc: licet omnis motꝰ sit vnus veriustñ ⁊ iustiꝰ dr̄ motꝰ perfectus vnꝰ q̄z imperfectus: ⁊ regularis quā irregularis: ⁊ vniformis q̄z diffōrmis:porro in omni motu regularitatem inuenies ⁊ irregularitatē:potest enim aliquid alterari:augeri ⁊ moueri localiter ⁊ vnifōrmiter ⁊ diffōrmiter: nascitur autez irregularitas interdū defectu rei in qua constitutus est motus: vt cum quid super arcuatam aut obtortam lineam mouetur: fieri enim nequit vt in magnitudine inequali ac diffōrmi sit regularis ⁊ vnifōrmis motꝰ interdum non ipsa rei natura:sed modus motus irregularitatem facit:ille enim motus dicetur regularis cuius par erit velocitas per totum: irregularis cuius vna pars velotior est altera: binc inferuntur duo corrolaria:primum est:tarditas ⁊ velocitas neq; species neq; differentie motꝰ esse possunt: cum insint omnibus motibus:nulla autem species vel differentia consequitur omnem spēm sui generis:scōm est: neq; tarditas ⁊ velocitas idez sunt q; grauitas ⁊ leuitas:q; hec in eūdē locuz semper inclinat illa vero se habēt ad diuersos motꝰ:vel probatur tarditatem ⁊ velocitatez

ſpecies motus eē non poſſe:quia talia reperiun/
tur in motu grauium ⁊ leuium ⁊ in diuerſis ſpe/
cieb⁹ motus:eſt ergo motus irregularis vnus vt
continu⁹:⁊ quodāmodo multiplex inquātum eſt
minus vnus:ex his quoq; patefactus eſt quod ſu
perius dicebatur motus diuerſos ⁊ conſequen/
tes continuos tamen eſſe non poſſe: nam ſi con/
tinuus motus regularis eſſe ⁊ vnifo:mis poteſt:
motus autem diuerſi non pñt eſſe vnifo:mes ⁊ re
gulares:relinquitur mot⁹ diuerſos non poſſe ha/
beri continuos.

¶ Auerrois cōmento.42.fatet hanc diſtinctio
nem:motus dī perfect⁹ ſm genus:vt eſt motus lo
calis ceteris prestātio:ſm ſpēm veluti eſt motus
circularis perfectio:ī genere mot⁹ localis: addit
Albertus:motus perfect⁹ ſm ſubſtātiaz eſt pfe/
ctus ſm numerum: hoc eſt ſm ea que exiguñ ad
vnuz motuz numero:⁊ ſic iterū motus circularis
ceteris eſt perfectio:. ℣ Rurſus inuenitur vnifo/
mitas motus quo ad ptes ſubiecti ⁊ quo ad tem/
pus:⁊ regularitas in motu pendet ex magnitudi
ne regulari:dicitur aūt magnitudo regularis vel
vnifo:mis cuius quelibet pars vnifo:miter ſequi
tur ad aliaz parte: itaq; quelibet ps poteſt ſuppo
ni alteri parti:vt patet in linea circulari:⁊ etiaz in
linea recta:magnitudo aūt irregularis eſt cui⁹ nō
quelibet pars ſequiť ad aliaz partē vnifo:miter:
vt patet in duab⁹ lineis angulū cauſantib⁹ quaꝝ
vna applicať alteri non in directū: quēadmoduz
partes vni⁹ linee recte ſibi inuicez in directuz ap/
plicanť:⁊ ideo motus circularis eſt regularis:⁊
ſimiliter motus rectus:ſed mot⁹ reflexi:⁊ obliqui
qui anguluz faciunt non ſunt in materia: nec ma/
gnitudine regulari:vel quicunq; alius mot⁹ ſit p
quācunq; magnitudinē:cuius quecunq; pars nō
conueniat cuicūq; parti per vnifo:mitatez aplica
tionis:vel cuius vna pars non cōuenienter poſ/
ſit contāgere aliam partem:ſi enim illa pars que
continet anguluz:ſuperponatur illi parti que an/
gulum nō continet:non erit conueniens contact⁹:
vnde regularitas permittit ſecum diffo:mitatem
quo ad partes ſubiecti:eſt enim motus celi regu/
laris ⁊ diffo:mis quo ad partes ſubiecti:patitur
⁊ diffo:mitatē quo ad tempus:eſt nāq; deſcēſus
terre regularis: ⁊ diffo:mis quo ad tēpus:⁊ qñ
Ariſtoteles dicit:motuz cuius non eſt eadez ve/
locitas eſſe regularem:exponit Themiſtius irre/
gularem.i.inequalem.

¶ Preterea commento.44.inducuntur quat/
tuo:cauſe velocitatis ⁊ tarditatis in motu. pīa
eſt:diuerſitas ſpatij.ſecūda eſt: varia mobilis di
ſpoſitio.tertia eſt: varietas moto:um.quarta eſt:
diuerſitas diſpoſitionis eius ad quod tendit mo
tus. At difficultas eſt de graui deſcendēte:vnde
habeat q; mot⁹ eius maio:etur. ℣ Solutio eſt pri
mo celi.88.graue quanto mouetur velotius:tan/
to efficitur grauius. ℣ Cōtra ſit terra deſcendēs
ſumme grauis:⁊ pedalis: frigida ⁊ ſicca in ſum/
mo in fine motus non erit grauio:intenſiue: nec
extenſiue: ⁊ aure⁹ non iuſti ponderis non effici/
tur per motum iuſti ponderis. Reſpondeo gra/
ue fieri grauius ſpiritualiter p:opter deſiderium
acquiſitum in graui mediante motu:⁊ iſtud deſi/
derium acquiſitum in graui per motum eſt quali
tas ſpiritualis de pīma ſpecie:deſiderium aūtez
conſequens fo:mam grauis eſt qualitas de ſecū
da ſpecie:hoc permanet: illud euaneſcit acquiſi/
to termino motus:mot⁹ ergo naturalis velocita/
tur in fine p:opter deſiderium ⁊ imptum acqui/
ſitum per motum. ℣ Contra qualitates de pīma
ſpecie inſunt animato ea parte qua animatuz eſt:
ergo talis impet⁹ non erit qualitas de pīma ſpe/
cie: antecedens eſt Auerrois in predicamento
qualitatis ⁊ primo celi.21.quare dicendum eſt q;
pars medij in motu naturali continue eſt poten/
tio: ad mouendum:cum moueat in virtute omni/
um p:ecedentium: ⁊ in motu violento continue
pars medij min⁹ eſt potens ad mouendum: ſed ō
bis loco ſuo tractať:hec incidentaliter dicta ſint
ad p:opoſitum tamen. ℣ Alteri⁹.45.dicit Auer
rois:cum mot⁹ inequalis fuerit mot⁹ magis di/
minutus in capitulo eiuſdem mot⁹ numero:⁊ di/
minutum in omni genere ē diminutum per mix/
tionem contrarij ſequitur vt mot⁹ inequalis ſit cō
poſit⁹ ex contrarijs ⁊ ſic non eſt vnus in rei veri/
tate:ſenſus eſt: quanto aliquis motus eſt magis
diminut⁹ tanto eſt minus vnus: ⁊ omne diminu/
tum eſt diminutum per admixtionem cōtrarij po
ſitiui vel p;ivatiui:⁊ ita motus inequalis ⁊ dimi
nut⁹ componitur ex contrarijs.i.ex habitu ⁊ p;i/
uatione: ⁊ non eſt vere vn⁹. Et quia Ariſtoteles
dixit omnis mot⁹ vnus numero poteſt eſſe equa/
lis ⁊ inequalis dubitat Auerrois de motu celi q
non inequalis ⁊ irregularis eſſe poteſt: ſoluitur:
mot⁹ vt motus ⁊ equalis ⁊ inequalis eſſe poteſt:
mot⁹ aūtez celi vt celi eſt: neceſſario eſt equalis ⁊
non poteſt eſſe inequalis:⁊ hec eſt cauſa q; cōmē/
tato: dicit.6.phyſico:uz.15.motui celi vt motus:
non repugnat maio: velocitas:non poteſt tamen
mot⁹ celi vt talis motus velocitari:ſimiliter intel/
ligentie vt potentie ⁊ virtutes ſunt:poſſunt auge
ri in infinitum:ſed vt tales potentie:eis ſibi repu/
gnat augeri: vnde.7.phyſico:uz.2.5.methaphy
ſice.27.multa ſunt poſſibilia in vniuerſali:nō in
particulari: hec ſunt que de vnitate ⁊ diuerſita/
te motus ſecunda ſumma vobis declaranda iu/
dicaueram:aggrediemur deinceps ea que de op
poſite motus queruntur.

Ter.

¶ Ter.cōmen.46.

T determiatū.

Preſenti ſūma que eſt a textu
commenti.46.vſq; ad.65.tra/
ctat Ariſtoteles de oppoſitiōe
motus ad motum ⁊ quietis ad
quietem: ⁊ mot⁹ ad quietem.a
textu autez cōmenti.46.vſq; ad.53.diſſerit de cō
trarietate motus ad motum ⁊ quis motus ſit ſibi
contrarius.

¶ Sententia autem.46.ſtat in enumerando
modos omnes quib⁹ poſſit motus motui aduer/
ſari. Primus eſt vt ratio oppoſitōis motuuz ac/
cipiatur ſm acceſſum ad aliquem terminuz ⁊ re
ceſſum ab eodem ſm quam rationem generatio
⁊ corruptio videntur aduerſari. Et licet Auer.
vſus fuerit exēplo hoc:mot⁹ de ſanitate ad egri/
tudinē eſt cōtrarius motui de egritudine in ſani/
tatem:tamē intelligit illud exēplum vtruz motus
qui eſt a ſanitate opponať motui in ſanitaté deſi/
nenti. Secūdus eſt vt noſcať ℞rietas ex terminis
a quib⁹ incipiunt motus:vt is qui ex ſanitate ei q
eſt ex mo:bo. Tertius eſt an mot⁹ ſint contrarij q
ad contraria pergunt:vt motus quo ad ſanitatez
itur ei quo ad mo:bum acceditur: itaq; mot⁹ vt
Auerrois inquit non eſſent contrarij ſm q; ſunt
ex rebus contrarijs:ſed ex hoc q; tendunt ad cō/
traria. Quartus eſt vt contrarius ſit motus qui
eſt ex contrario ei quo ad contrarium itur: vt mo
tus qui eſt ex ſanitate ei quo mo:bus acquiritur.
Quintus eſt vt contrarietur motus qui ex cōtra/
rio in contrarium deſinit ei quo econtrario in cō/
trarium itur:non fit enim vt alio modo motus vt
oppoſiti diſponantur:⁊ dicit Auerrois ſciendu
eſt q; ℞rietas motuum eſt in motibus qui ſunt ex
contrarijs ad contraria:ſed queritur hic modus
verus quo ſunt contrarij.

Digreſſio.

¶ Induco bas p:opoſitōes. Prima eſt in moti
bus non inuentur oppoſitio reſpectu eiuſdez mo
bilis per idem tempus:ſi enim hoc ad contrarie/
tatem motuū requ:reretur:nunq; poſſent motus
eſſe contrarij:cum nihil ſit quod poſſit moueri ſi/
mul motibus contrarijs per naturam. Secunda
eſt contrarietas motuum non reſpicit contrarie/
tatem mobilium:aliter non poſſet idez graue mo
ueri ſurſum motu violento:⁊ deo:ſum motu na
turali: ergo cum idem co:pus motibus contra/
rijs moueri poſſit ſucceſſiue:non erit cōtrarietas
in motibus attendenda penes contrarietatez mo
bilium. Tertia eſt:non eſt in motibus cēſenda cō
trarietas penes contrarietatez moto:um:qz idez
moto: poteſt graue ſurſum p:oicere:⁊ ſurſum p/
iectum:deo:ſum poteſt idem moto: idem mobile
conducere:erunt illi motus contrarij non a con/
trarijs moto:ibus originati. ℣ Verum occurrit
mihi argumentum applicabile non p:etermitten
dum cauſa excitādi ingenia veſtra:nulli ſunt mo
tus contrarij:ergo vanum eſt indagare vnde na/
ſcatur contrarietas motuuz:ſiqui enim eſſent mo
tus pugnantes adinuicem:maxime hi enumera/
rentur calefieri ⁊ infrigidari rarefactio ⁊ condē
ſatio:motus ſurſum ⁊ deo:ſum:ſed poteſt idem
ſimul calefieri ⁊ infrigidari:rarefieri ⁊ conden/
ſari aſcendere ⁊ deſcendere: ergo illi motus non
opponentur:hec facile conſpiciuntur:ſi ſūme ca/
lidum agat in ſumme frigidum inter que mediet
aer pedalis quantitatis:conceſſa reactione illud
medium calefiet ſimul ⁊ infrigidabitur ſm quāli
bet eius partem:⁊ ſi tale mediuz calefiat ergo ra
refit:ergo ſi ſit figure columnaris elongatur ſm
quodlibet ſui ⁊ celo p:opinquius efficitur ergo
aſcendit:ex altera parte medium infrigidatur er/
go condenſatur:ergo centro mundi redditur p/
pinquius ergo deſcendit. Itez parti repaſſe eodē
tempo:e nominati motus attribuuntur. ℣ Rur/
ſus p:eſuppono p:imo q; opinio eo:um qui tenēt
aerem naturaliter diſpoſitum eſſe ſūme humidū
⁊ caliduz remiſſe abſq; permixtione contrarij nō
implicet contradictionem. Premitto ſecundo in
quolibet mixto caliditatem inueniri coextenſam
frigiditati:ſit.a.mixtum calidius aere puro quez
hac boza ſibi aſſimilet:conſtat in aere ſimul indu
ci caliditatem ⁊ frigiditatē ⁊ intēdi:at ſi aer mi/
xtuz illud ſibi aſſimilauerit:in tali mixto ſimul re
mittetur frigiditas ⁊ caliditas:⁊ redit eadez dif
ficultas:capto mixto remiſſius calido q; ſit.a.cu
ius tamen caliditatis ad frigiditatem ſit eadem
p:opo:tio que ē caliditatis.a.ad eius frigidita/
tem. ℣ Solutio ad hanc vltimam rationem pri/
ma eſt:poteſt caliditas ⁊ frigiditas ſimul intendi
in eodem ſubiecto ſub certis gradibus:non p:o/
pter hoc tamen ſimul contraria intenduntur ne/
q; idem ſubiectum ſimul mouetur motibus con/
trarijs:hec reſponſio his exēplis declaretur ſint
vni alterabili vnum ſūme frigidum ⁊ vnuz ſūme
calidum ap:o:imata caleſiet illud ⁊ infrigidabi
tur:ita aqua pura in materiam ſtantez ſub fo:ma
aeris puri p;ius inducet frigiditatem caliditati
compoſſibilem q; incompoſſibilem: ergo ad in/
ductionem vnius contrarij non eſt neceſſe aliud
remoueri. ¶ Contra ergo aer non reſiſteret per
ſuam caliditatem aque ipſum infrigidanti:ergo
illa infrigidatio eſſz momētanea. ℣ Solutio ſēda
eſt:aer purus eſt humidus in ſūmo ⁊ calidus re/

misse per admixtioné frigiditatis.¶ Cōtra:oīa
eleméta essent simbola.⁋ Solutio itaq vera est
sunt qualitates oēs ī elemētis sūme:neq possunt
inueniri mixta ita disposita vt in vltima rōe dice/
batur:cum.n.latitudines impleri debeant: calidi
tati maiori minor frigiditas copulat᷑:⁊ miori ma/
ior:est nāq pceptū cōe:quanto vnū ꝯtrariū p plu
res gradus est supra mediū latitudinis eius:tan
to per plures ē alterū infra mediū.⁋ Solutio ad
primā rationé prima est:in illo medio simul gene/
rabitur caliditas ⁊ frigiditas:nō tñ frigiditas in
tendetur hñs esse successiuū.i.simul generabit᷑ ⁊
corrūpetur.⁋ Solutio scōa est:tale mediū calidi/
tatem suscipiet ⁊ frigiditaté spūalr:non realiter.
⁋ Solutio iudicio meo cōprobanda est:illud me/
diū nō mouet᷑ motibus ꝯrijs lʒ calefiat ⁊ infrigi/
detur:tales.n.motus tendunt in eundé terminuʒ
ad qué:vnde quéadmodū aer in igne ad locū na
turalé descédit:⁊ in aqua ⁊ terra ad eundé ascen
dit motibus illis idétitaté specificaʒ seruātibus:
ita mediū calefit ⁊ infrigidat᷑ nō tñ motibꝰ agita
tur ꝯtrarijs:p illos.n.motus deducitur mobile in
eandem dispositioné tanq in vnaʒ formā mediā
ex caliditate ⁊ frigiditate resultanté.⁋ Argumē
tum de parte repassa satis a nobis est ptractatuʒ
3.physicoꝝ.8.hec de digressione.
¶ Snia.47.talis est:nō est in motibus ꝯrietas
attédenda penes ꝯrietaté termini a quo ⁊ termi/
ni ad qué:est.n.vnus idēq motus qui a ꝯrio inci
pit ⁊ in ꝯtrariū desinit:alia tñ rōne ꝯsiderat᷑ mo/
tus vt est ex sanitate:alia vt ad morbum tendit.
⁋ Auerrois in calce cōmēti dicit:⁊ nō posuit istū
moduʒ in prima diuisione:qm̄ manifestū est ꝙ est
idem motus.¶ Contra:fuit quartus modus:
qui est vt ꝯtrarius sit motus qui est ex cōtrario ei
quo ad ꝯtrariū itur:vt motus qui est ex sanitate ei
quo morbus acquirit᷑:⁊ hoc ꝯfirmant oēs exposi
tores.⁋ Solutio est:quartus modus respiciebat
duos motus re ⁊ rōe separatos.Auerrois tantū
de vno motu re mentioné facit:⁊ hoc est ꝙ in cō/
mento affirmat᷑:si igitur motus essent ꝯtrarij hoc
modo:tunc eadé res esset ꝯtraria sibi:qđ est ipos
sibile:quare que sunt idem ꝫm subiectū ⁊ diuersa
ꝫm diffinitioné non sunt ꝯria.⁋ Ex hoc cōmento
palam colligit᷑ eandé transmutationé esse acqui/
sitiuā ⁊ deperditiuā,est eniʒ calefactio acquisitio
caliditatis ⁊ sublatio frigoris:eodé quoq motu
acquirit᷑ vbi sursuʒ ⁊ depditur deorsum:est ⁊ ge/
neratio termini ad qué corruptio termini a quo:
⁊ ita generatio ⁊ corruptio sunt idem re:distincta
tñ rōne.¶ Cōtra:generatio ⁊ interitus oppo/
nuntur:ergo generatio nō est corruptio.⁋ Ité di
stinctio mutationū hʒ attendi penes distinctōem
terminoꝝ ad quos:sed mutationū depditiuarū ⁊
mutationū acquisitiuaꝝ termini ad quos seiun/
guntur numero:specie ⁊ genere:ergo.⁋ Solutio
ad primum est:refertur generatio ad priuationeʒ
forme acquirēde ⁊ ad formā acquirēdā:⁊ sic ge/
neratio forme acquirēde est corruptio priuatiōis
forme inducende:refertur ⁊ generatio ad formā
abiciendā quā priuatio forme inducēde cōcomit
tatur:quo modo soleo concedere generationē eē
corruptionē cōcomittāter:qr ad īductionē vnius
forme sequit᷑ alteriꝰ remotio:pugnāt aūt adinui/
cē gn̄atio ⁊ corruptio:qñ terminꝰ a q̄ vniꝰ est ter/
minus ad quē alteriꝰ ⁊ econtra:p̄uatio tñ a qua
incipit gn̄atio est priuatio priuans:at illa in quaʒ
vadit corruptio ē priuatio p̄uata.⁋ Ad scōʒ:mu
tatōes acq̄sitiue:differūt terminis ad quos ten/
dunt:a quibus nomen suuʒ capiunt: mutationes
deperditiue a terminis ad quos denominantur:
quarū tamen distinctio conspicitur ex terminis a
quibus incipiunt:constat igitur ex dictis alietatē
rationis satisfacere mutatōi acquisitiue ⁊ deper/
ditiue.
¶ Snia.48.neqʒ motus qui est ex ꝯtrario:ei cō
trarius est:qui ex cōtrario est:⁊ si quis dicat: acci
cidit motui vt sit de contrario in contrariū:qr po
test motus a contrario tendere in contrariuʒ aut
in medium:sed posterius de hisce dicemus. Ve/
rum quia motus quilibet siue sit a contrario ad
contrariuʒ siue ad mediū semper est a cōtrario in
contrariū ideo in cōtraria mutari causa potiꝰ cō/
trarietatis esse videbit᷑:que ex contrarijs mutari.
Tum qr termini ad quos acquirunt᷑:termini a q/
bus pereunt.Tum quia:vnusquisq motus ex eo
potius in quod itur q̄ ex eo ex quo fit mutatio
denominat᷑.Restat igit᷑ vt motus sint cōtrarij q/
bus contraria parant᷑:⁊ hi quibus ex cōtrarijs ī
contraria pergit᷑:⁊ quāuis hi quibus ad contra
ria pficiscitur:sint ⁊ ex cōtrarijs:esse tamē eorum
nō est idem eundi.s.in sanitatem atq ex morbo:⁊
eundi in morbū atq ex sanitate.⁋ Auerrois pri/
mo dicit:motus nihil aliud est q̄ acquirere partē
post partē ex illo ad quod res mota mouetur: do
nec acquirat illud ad quod mouetur perfecte: ⁊
tunc cessat:sensus est.de ratiōe motus est vt p ip/
sum acquirat᷑ forma:p motū aliquid per accidēs
tollit᷑:generationē.n.p se intēdit agēs nāle ⁊ non
corruptionē:⁊ hec ē causa ꝙ soleo affirmare cor/
ruptionē non esse mutationem.⁋ Rursus scribit
Cōm.illud a quo separat᷑ nō est pars substantie
eius:sʒ est accidēs ei:⁊ illud qđ acq̄rit est ps sub/
stātie.¶ Cōtra.de essentia mutatiōis ē subiectū
terminꝰ a quo:⁊ terminꝰ ad quē ⁊.5.phisicoꝝ.3.
dictū est:motū cōstitui ī substātia eiꝰ ex istis tribꝰ
causis.s.de causis existētibꝰ in eo non extrinsecis.
⁋ Solutio est:licet hec tria essentiā mutatōis in/
tegrent

tegrent:referēdo tamē terminuʒ a quo ad termi
num ad quem:dicitur terminus ad quem esse de
substantia motus ⁊ nō terminus a quo:quia mo/
tus in particulari nominātur a terminis in quos
desinūt:⁊ non a terminis a quibꝰ incipiūt.⁋ Po
stremo dicit:trāsmutationes que sunt ad contra/
ria sunt motus in rei veritate.s.que sunt de sub/
iecto contrario in subiectum cōtrarium:quod nō
est ita de alijs transmutationibus.s. que sunt đ af
firmatione in negationē ⁊ de negatione in affir/
mationem:⁊ iste sunt contrarie ꝫm hoc ꝙ altera
ex illo est ad quod ē alia.Sensus est:inter contra
ria tantum mediata est motus:inter esse ⁊ non es
se est momentanea mutatio:⁊ etiam inter contra
ria īmediata:vnde termini primi motus sunt posi
tiui:termini autem primi mutationis sunt priua/
tio ⁊ forma:intensionum quoq quibus lumen in
tenditur:⁊ forme elementoꝝ substātiales:termini
sunt priuatio ⁊ forma:vt supra satis dictū ē.
¶ Sententia.49.⁊.50.Quia motus omnis ex
aliquo termino in aliquem procedit ⁊ ex contra/
rio in contrarium abit:ideo motus illi aduersari
⁊ contrariari statuentur qui de contrario in con/
trariuʒ vice versa proficiscunt᷑:vnde aperte asse
ritur differentia inter motum ⁊ mutationem ex
parte terminorum:motꝰ enim termini primi sunt
affirmatiui:at mutationis alter terminꝰ est priua
tio:alter forma:quare motꝰ versatur inter subie/
ctum ⁊ subiectum:mutatio vero inter subiectum
⁊ non subiectum:⁊ sunt subiecta inter que cadit
motus contraria mediata:subiectum autem ⁊ nō
subiectum non permittunt mediuʒ: motus igitur
quatenus sunt in contraria sunt contrarij ꝫ qd:
vt vero sunt a contrarijs in contraria simpliciter
aduersantur.
¶ Auerrois cōmen.50.declarans contrarieta/
tem in motibus anime dicit:addiscere est contra
rium ad errare ex alio non ex se cum homo non
erret ex se:sed ex alio:sicut addiscit ex alio non ex
se.i.quēadmodum scientiam per se quispiam ⁊ p
alium cōsequi potest:sic ⁊ deceptionē:raro tamē
discit homo ex se:⁊ errat ex se:sed frequenter ab
alio addiscit ⁊ errat:hinc patet intellectum hu/
manum intentionaliter esse variabilem.2.de ani
ma.56.57.dicebat Auerrois ⁊ mutabitur mul/
totiens ex habitu ad dispositionem cōtrariam ⁊
ex dispositione contraria ad habituʒ quousq ha
bitus sit firmus ⁊ fixus:sepe eniʒ mutatur homo
ex cognitione veri in ignorantiam ⁊ ex ignoran/
tia in cognitioneʒ veri:vnde duplex est alteratio
spiritualis ⁊ corporalis:spirituali quādoqʒ abol
letur ignorantia succedente doctrina sepe ad cō/
siderationem nihil amittendo reuocamur: ⁊ tūc
proprie non dicimur alterari:alteratio spiritua/
lis perfectiua propria est quando fit trāsitus ab
ignorantia ad scientiam:spiritualis impropria ē
quando mutamur ex otio ad operationeʒ: ego fa
teor alterationem spiritualem imperfectiuā:qua
s.scientia obliuiscitur aut deperditur:quare pas/
sio perfectiua non requirit necessario deperditio
nem aliciuꝰ positiui:veluti passio corruptiua qua
necessario a subiecto aliquid deperditur.⁋ Rur
sus apud Platoneʒ habitus erant cōnaturales
intellectibus multiplicatis: ⁊ nostrum scire erat
reminisci.Auerrois vnum tantum affirmauit in
tellectum : cui cognitio equi perpetuatur varijs
diuersorum hominum fantasmatibus eam cōser
uantibus:⁊ ita apud ipsum nostrum scire est ali/
quo modo reminisci.3.de anima.5.⁊c.
¶ Sententia .51.⁊.52.stat in hoc.Is qui soluʒ
ad contrarium est:non motus sed mutatio est: q/
bus etiam non est contrariuʒ:ea mutatio que est
ex ipso ei contraria est que ad ipsum tendit: qua/
propter generatio corruptioni contraria est: he
autem mutationes non motus sunt. Motus ve/
ro quibus ad medium itur sunt motus a contra/
rio in contrarium quodāmodo:medium eniʒ ad
vtrunq extremorum relatum: contrarij rationē
quodāmodo subit vt dictuʒ est.2. de anima. 118.
motus igitur hoc pacto motui contrarius est: is
quo ecōtrario in contrarium pergitur:ei quo ecō
trario in contrarium itur.
¶ Auerrois cōmento.51.primo dicit ire ad con
trarium quando accipitur ꝫm ꝙ est ex non cōtra/
rio non est motus:sed transmutatio est enim ire
de non esse ad esse:⁊ est declaratum ꝙ hic non est
motus:verbi gratia quia album generatur non
ex nigro sed ex non albo.Sensus est generatōis
ꝫm quid qua albedo incipit esse simpliciter đ no/
uo termini primi sunt esse ⁊ non esse ⁊ cum inter
priuationem albedinis ⁊ albedinem nihil medi/
et:ideo in instanti acquiritur albedo: ītensio de/
inde temporalis est:cuius termini primi sunt af/
firmatiui: secundarij priuatio ⁊ forma : termini
vero per accidens sunt contradictorij.⁋ Rur/
sus addit Auerrois:omne quod generat᷑ ex non
contrario non est motus:non ꝙ albuʒ generetur
ex non contrario:quoniam omne album genera/
tur ex nigro aut ex medijs:sed cuʒ consideratur
ꝫm hoc quod accidit nigro ꝙ fuit non album est
transmutatio non motus: sed hoc est ei per acci/
dens non per se.Sensus ē : mutatio a nigro in al
bum est motus: quatenus termini primi sunt af/
firmatiui:vt vero a nō albo tendit ad albū ē mu/
tatio:vnde resolute loquēdo:motꝰ termini primi
sunt affirmatiui: secundarij ⁊ per accidens sunt
priuatio ⁊ forma:gnātōis siue simplr̄ siue ꝫm qd
termini primi sunt priuatio ⁊ forma : secūdarij ⁊

p accidẽs sunt termini affirmatiui:sed de his di/
ximus supra cõmento.7.
¶ Auerrois cõmento.52.his cõsentit proposi/
tionibus. Pria est:mot⁹qui preueniũt ad vnum
mediorũ que sunt inter illud ex quo est mot⁹ ⁊ il/
lud ad quod est mot⁹ debet reputari ꝺ specie mo
tus qui est de cõtrario in contrariũ quodãmodo
nõ simpliciter. Secũda est in medio inter contra/
ria sunt cõtraria formaliter ꝭm esse remissuꝫ:ẽ ta
men aduertẽdũ ꝙ ĩter elemẽta extrema sunt duo
elemẽta media necessario:quorũ vnũ vni: alteri
alterũ vicini⁹ fit. Et si dicas ꝯtra ĩter cõtraria po
test esse vnũ mediũ tantũ:ergo põt esse ꝙ sit tan/
tũ vnuꝫ elementũ mediũ ⁋ Solutio est cõtrarie/
tas alia est:que est circa idẽ subiectuꝫ sed diuer/
sum ꝭm formã:⁊ inter cõtraria hac contrarietate
potest tãtum vnũ mediũ inueniri:alia est contra/
rietas ꝭm formã ⁊ subiectũ:⁊ hec reqrit duo me/
dia quorũ vnum sit vt forma respectu alteri⁹:⁊
hac cõtrarietate elemẽta opponũtur:ideo inue/
niunt duo media:vnde posset tantũ vnuꝫ elemẽ
tum inueniri mediuꝫ:si cõponeret ex igne ⁊ terra
sicut color medius cõponit ex extremis colorib⁹:
⁊ hec est causa ꝙ Auerrois dicebat.4.celi.36.si
mediũ esset vnicũ:nõ haberet in se aliquid quasi
formã ⁊ aliquid quasi materiã:quare vult cõmẽ
tator qualitates cõtrarias ꝭm gradus certos in
eodeꝫ subiecto esse cõpossibiles vt dixi diffuse su
pra cõmento.6.

Digressio.

¶ Arbitrant multi clarissimi auctores formas
cõtrarias nullaten⁹ eidẽ subiecto cõsentire posse
sed ex qualitatib⁹ primis apud ipsos cõsurgit cõ
plexio que est instrumẽtũ oportunũ ꝓ operatio/
nib⁹ forme perficiendis:⁊ ex qualitatib⁹ motiuis
resultat vna qualitas que est instrumẽtũ quo mo
t⁹ localis perficit:hec opinio nõ satisfacit Auer
roi ponẽti elemẽta formaliter in mixto remanere
⁊ putãti qualitates motiuas ⁊ alteratiuas sim/
plices instrumẽta esse elemẽtoꝝ:truncatas vero
mixtoruꝫ:nõ satisfacit ẽt hec opinio veritati:reli/
ctis auctoritatib⁹ Auerrois. Tum q:si nõ essent
qualitates cõtrarie cõpossibiles in eadẽ pte sub/
iecti:nõ esset possibilis reactio quã approbaui/
mus.3.phisicoꝝ.8.nõ soluꝫ ꝭm qualitates alteri⁹
cõtrarietatis:veruꝫ ⁊ ꝭm qualitates eiusdeꝫ op/
positionis. Tum q:ab igne ⁊ aqua aer medi⁹ al
terari nõ posset:nec tu ab igne ⁊ niue distãs per
pedalẽ distantiam calefieri ⁊ infrigidari posses.
Tum quia:ignis aquã calefaciẽs totã caliditatẽ
in momẽto ꝓduceret:exquo p aduersarios ignis
nihil causat caliditatis:donec tota frigiditas sit
cõsumpta:ergo post ei⁹ interituꝫ causabit totã ca
liditatẽ simul:cum nõ sit maior ratio:quare prius
causaret vnã partẽ q̃ʒ aliam. Tum quia:quando
calidũ agit in frigidũ:aut caliduꝫ totam destruet
frigiditatẽ vsqꝫ ad nõ gradũ anteq̃ʒ caliditas in
ducat:aut sicut successiue perit frigiditas:ita suc
cessiue inducat caliditas:nõ põt primũ affirmari
q: vbi sũme frigidũ eẽt applicatũ vni parti ignis
tũc illud frigidũ destrueret totã latitudinẽ calidi
tatis ignis:anteq̃ʒ induceret aliquẽ gradũ frigi/
ditatis ⁊ sic staret ignis absqꝫ calore. Tum quia
nihil esset altero calidi⁹ nec albius:nec dulci⁹:es/
set eniꝫ omne calidũ sũme calidũ:cuꝫ calori nũq̃ʒ
aliquis gradus frigoris admisceret:verũ q: Ja/
cobus forliuiensis in tractatu de intensione ⁊ re/
missione hanc materiã diligenter ꝓsequit:⁊ mi/
hi nõ occurrit aliud dicendũ:ideo nihil aliud di/
cã presenti digressione nisi ꝙ existimauit ipse hãc
cõsequentiã valere:iste qualitates stant simul in
eadem parte subiecti:ergo iste qualitates nõ sunt
cõtrarie; licet stet ipsas esse eiusdem speciei cum
ꝯtrarijs:⁊ cõsequẽter opinatus ẽ:nõ omnem cali
ditatẽ omni frigiditati aduersari:sed caliditas tã
te vel tãte intẽsionis opponit ꝯrie frigiditati tan
te vel tãte intẽsionis. Ego autẽ teneo formas ea
ratiõe cõtrarias dici:q: eis repugnat stare simul
in eadẽ parte sine actione ⁊ reactione:nõ est eniꝫ
dubiuꝫ ꝙ in corpore viuẽte fiunt cõtraoperatio/
nes qualitatuꝫ cõtrariaruꝫ que stant simul:lꝫ nõ
stent simul absqꝫ actione ⁊ reactione:⁊ idẽ putã/
dum est esse in quouis mixto:nõ est nãqꝫ lapis qn
in illo sint cõtrarie qualitates in eadẽ parte pro/
pter ipsuꝫ esse mixtuꝫ ex cõtrarijs qualitatib⁹ ele/
mentoꝝ:quare infero ꝙ in omni mixto est altera/
tio ab intrinseco:⁊ ꝙ omne mixtuꝫ habet ĩ se cau
sam sue corruptionis ꝓpter assignatã cãm. Item
sensit ipse in nullo motu alteratiõis accipiẽdum
esse primuꝫ gradũ inductũ p talem motũ:cui⁹ op/
positũ sepe affirmaui:cum det minima qualitas
inducẽda per primuꝫ ꝙ sic:a textu itaqꝫ cõmenti.
46. vsqꝫ ad.53.declaratum est quomodo motus
motibus aduersentur.

¶ Tex.cõmen.53.54.55.

Et q: existimatur.

Presenti parte de/
clarat que oppositões sint mot⁹ ad quietẽ:⁊ quie
tis ad quietẽ:⁊ ĩmutationis ad mutationẽ ⁊ ĩmu
tationẽ. Sentẽtia autẽ.53. talis est:mot⁹ absolute
motui cõtrari⁹ est cui opponit ⁊ quies priuatiue:
priuatio ẽt quodãmodo cõtraria dicit:restat vlte
ri⁹ querẽdum vtruꝫ quieti que est in aliquo termi
no:puta in albo opponat mot⁹ aut ille qui tendit
ad albedinẽ:aut ille qui est ex albedine.

Auerrois

¶ Auerrois cõmento.53.primo dicit: mot⁹ op/
ponit motui ꝭm ꝯrietatẽ:⁊ quieti ꝭm priuatõeꝫ ⁊
habitũ:tñ.n.vnũ vni aduersat ĩ eodẽ genere op
positionis. Est aũt priuatiua oppositio qua for/
maliter opponunt ꝑuatio ⁊ habit⁹:vt lux ⁊ tene/
bra:nã lꝫ priuatio sit quedã negatio:nõ tñ equa/
lis ambitus est cũ negatione:q: negatio amplior
est:iccirco extrema priuatõis nõ sunt tanti ambi/
tus:veluti extrema ꝯdictõis:priuatio.n.est nega
tio in genere.5.methaphy.27.negatio aũt abso
lute est negatio extra genus:cũ enũciari possit tã
de ente q̃ʒ nõ ente:priuatio aũt negat aliqd infra
limites alicuius determinati generis: ⁊ sunt pri/
uatiue opposita que eidẽ successiue euenire pñt.
⁋ Rursus subiungit Auer. ⁊ dixit alicui⁹ mot⁹:
ne aliqs existimet ꝙ intẽdebat priuatõem motus
simpl'r:hoc.n.nõ vꝫ esse nisi ꝭm opinionẽ generã/
tiũ corpus simpl'r:sensus ẽ:priuatio simpl'r nõ ex/
poscit determinatũ subiectũ de quo dicat:neqꝫ ex
simplici ꝑuatiõe fit aliqd:p'o phy'.75.qm̃ si ita
esset:tunc ens inueniret p se ex priuatõe:⁊ sic pri/
tio posset alterari:⁊ esset hec opĩo generãtiũ cor/
pus simpl'r:generãs aũt ex ñ corpore facit vacuũ
q: sit corpus vbi nõ ꝑfuit.3.celi.29.
¶ Snĩa.54.talis est. Cuꝫ in duob⁹ subiectis sit
ipse motus:ei motui qui est ex ꝭ in ꝯtriuꝫ:opponit
quies q̃ est in ꝭ: veluti motui q est ex albo in ni/
gruꝫ ꝯriat quies q̃ est in albo:⁊ quies que in imo
loco habit:aduersat motui q de imo sursuꝫ v̄sus
agit. Ei v̄o motui q est ex ꝯrio ĩ hoc:ꝯriat qes q̃
est in ꝯrio:sicut motui q est ex nigro in albũ:ꝯriat
quies in nigro:⁊ qes q̃ in sublimi ducit:opponit
motui q a sursuꝫ tẽdit in deorsuꝫ. Simul aũt ⁊ he
quietes inter sese sunt ꝯrie:q̃ in ꝯrijs sunt:si mot⁹
quidẽ ꝯrij sunt:g̃ ⁊ qetes:quies nãqꝫ in sanitate:
quieti in morbo ꝯria est:nõ est.n.dicendũ eã quie
tem opponi motui: q̃ habet in terio ad queꝫ de/
fertur res:nã termin⁹ ad quẽ est finis:nullus aũt
finis opponit motui quo finis acquirit:ĩmo dice
bat Themi. finis mot⁹ cognat⁹ poti⁹ est ⁊ q̃si cõ/
spirat cũ eo:relinquit igit quietẽ illã esse opposi/
taꝫ motui:q̃ in eo sit terio:vñ cõmeat motus.
¶ Auer.54.primo dicit:ista qes est ꝑfectio mo/
tus ⁊ ꝑfectio nõ est ꝯria ei cuius ẽ ꝑfectio. ¶ Cõ
tra:quies in terio ad quẽ ẽ priuatio mot⁹ g̃ nõ est
ꝑfectio mot⁹. Itẽ p talẽ quieteꝫ mot⁹ euanescit:g̃
illa qes motui aduersabit. Itẽ mot⁹ desinit ter
mino ad quẽ acqsito:g̃ qes nõ erit ꝑfectio mot⁹.
⁋ Solutio est:ꝑficitur motus acquisito termino
ad quẽ motus:itaqꝫ forma in termino ad quẽ illã
nõ hꝫ ĩꝑfectõeꝫ quã hẽbat dũ mot⁹ celebrabat:⁊
hec ẽ cã ꝙ soleo dicere:formas ꝑparãtes mãm ꝓ
intellectu ꝑfici in aduẽtu intellectus:ẽt desinẽtes
esse:q: ille forme q̃ apõ me vocant inchoatio par
ticularis:a nã institute fuerũt:vt p ipsas ĩtellect⁹
acqreret:ita in ꝓposito a nã institut⁹ est mot⁹:vt
p ipsuꝫ acqrat termin⁹ mot⁹:⁊ sit ingeniũ vestruꝫ
applicatiuũ:si ꝑficere desideratis. ¶ Amplius
dicit Cõmẽ.necesse ẽ vt mot⁹ de egritudine in sa/
nitatẽ sit faciẽs quietẽ in sanitate.s.qm̃ in eo inue
nitur vna ps post aliã qetis ad quã ꝑuenit sicut
inuenit in eo vna ps post aliã habit⁹ ad quã per
uenit:sensus est:modus generatõis qetis sil'is est
modo generatõis forme acqsite p motũ:si.n.for/
ma successiue acqrit:⁊ qes:si in momento forma
in momẽto qes. ¶ Contra: caliditas successiue
acquirit:quies in instanti:g̃ eadẽ mensura nõ me
tiunt forma ⁊ quies. ⁋ Solutio ẽ:forma sub quo
uis gradu põt motũ terminare:ergo quies semp
est forme copulata ꝭꝫ ꝙ exposcit forma. ¶ Rur
sus asserit Auer. substãtia mot⁹ est de genere qe/
tis ad quã ꝑuenit:⁊ illa q̃ diuersant ꝭm magis ⁊
minus nõ sunt ꝯria g̃ quies ad quã ꝑuenit motus
nõ est ꝯria motui sed finis ei⁹:sensus est:caliditas
vt fluit ab esse imꝑfecto ad esse ꝑfectũ nõ aduer/
sat caliditati ꝭm esse ꝑfectũ g̃ neqꝫ calefactio op/
ponit quieti in caliditate:cuꝫ talis quies sit finis
eius. Et si qs dicat ad sanitatẽ nõ ẽ mot⁹.7. phy
sicoꝝ.20.g̃ multa exẽpla Aristo.ruunt. Solutio
est:vel exẽpla ponim⁹ nõ vt ita sit ꝭꝫ vt assentiãt q
addiscũt:vel ad sanitatẽ ẽ mot⁹ p accñs ⁊ nõ p se.
Sed de hoc infra tractabit loco suo.
¶ Snĩa.55.stat in hoc:in mutatõib⁹ in quib⁹ nõ
est ꝯrietas in teris. veluti in generatione ⁊ corru/
ptione:oppositio cognoscit ꝭꝫ accessuꝫ ⁊ recessuꝫ
ex eodẽ termino:est.n.mutatio q̃ est ex aliquo ter
mino opposita mutatõi q̃ est ĩ ipsuꝫ: queadmodũ
illa q̃ est ex ente ei que est ad ens:⁊ qnies quideꝫ
horuꝫ nõ est:ĩmutatio aũt est:motus.n.⁊ genera/
tio sicut differunt ex pte subiecti:ita qes ⁊ corru/
ptio:subicit nãqꝫ quieti ens actu completo: corru
ptioni materia prima.
¶ Auerrois cõmento.55.primo dicit:in illis in/
tentionib⁹ in quib⁹ nõ est ꝯrietas nõ est mot⁹:ne/
duꝫ vt sint ꝯrie illo mõ quo mot⁹ sunt ꝯrij:sensus
est:forme quib⁹ nihil positiue aduersat motũ ter
minare nõ pñt:ĩmo sentio ego nullã formã quãtũ
ad suam inchoationẽ esse motus termĩatiuã:inci
pit.n.forma substãtialis gnãtõe simpl'r: accidẽta
lis:generatiõe ꝭm quid:intendit forma cui aliqd
ꝯriatur intensione q̃ est mot⁹:forme elementoꝝ in
tendunt intẽsione que generatio dici põt: lumen
intendit intensione que est mutatio successiua: nõ
motus:nõ generatio. ¶ Amplius dicit secũdo:
q: nõ est hic motus existens per se oppositus alij
motui:q: trãsmutatio de nõ esse est p accidens: ⁊
transmutatio de subiecto.s.de ꝯrio est p se:aut est
ꝓpinquius vt sit p se:transmutatio vero subiecti

qđ defert ꝯ̃riũ ex illo ꝯ̃rio ad ſuũ ꝯ̃riũ eſt ꝑ ſe:ſenſus:ẽ priuatio ⁊ forma ſunt ꝑmi termini generationis ⁊ corruptõis:forma abiciẽda ⁊ forma acqrenda ſunt termini ſecũdarij:eſſe ⁊ nõ eſſe vt ſunt ꝯ̃dictoria ſunt termini valde per accidẽs:motus vero termini primi ſunt affirmatiui:termini ſecũdarij ſunt priuatio ⁊ forma:termini aũt ꝯ̃dictorij ſunt termini valde ꝑ accidẽs. ¶ Cõtra: Com̃. dicit hic:tranſmutatio de nõ eſſe eſt ꝑ accidens:aut eſt ꝓpinquius vt ſit ꝑ ſe:ergo priuatio ⁊ forma ñ ſunt termini ꝑmi generatõis ⁊ corruptõis. ⁋ Solutio eſt:bene nõ ens eſt terminus per ſe generationis primus:generatio tñ fit ex nõ ente ꝑ accñs: q2 ex priuatõe q̃ accidit mãe:ex qua fit generatio per ſe. Ens vero eſt terminus primus ipſius motus:cuius ſubiectũ eſt ẽt ens actu:intendebat ergo Com̃. aſſignare dñiaꝫ inter motũ ⁊ generatõnem:⁊ ex dña ex ꝑte ſubiecti ſequit̃ differẽtia ex parte terminoꝝ. ¶ Rurſus ſcribit tertio: nõ eſt quies in intentõib⁹ in quib⁹ eſt generatio ⁊ corruptio.i.nõ eſt quies in tranſmutatõib⁹ quaꝝ termini primi ſunt ꝑuatio ⁊ forma:⁊ h̃ erit inqt Auer. ſi poſuerim⁹ ꝙ non ens a quo incipit generatio ⁊ ad quod deſinit corruptio ſit aliqd in actu: qm̃ ſi hoc poſuerim⁹:tunc erunt illic duo nõ eſſe: quoꝝ vnũ erit priuatio in nõ ente:inq̃ꝫtũ ponim⁹ illđ nõ ens:eẽ aliqd ĩ actu:⁊ ꝑuatio ĩ ente ꝑuatio igit̃ q̃ ẽ in ente:ſi poſuerim⁹ ipſam eſſe quietẽ:ſequit̃ vt ſit ꝯtraria priuatõi trãſmutatõis q̃ eſt in non ente:⁊ priuatio tranſmutatõis q̃ eſt in nõ ente eſt eadem cũ priuatõe trãſmutatõis que eſt in ente:⁊ ſic ĩter illas nõ erit ꝯ̃rietas oĩo:qm̃ quies in eo ad qđ eſt motus nõ eſt ꝯ̃ria quieti in eo ex quo: niſi q2 ſunt in duobus cõtrarijs:ſenſus eſt:q2 quies ⁊ motus expoſcunt ſubiectũ ens actu:iõ mutatõib⁹ q̃ ſunt actus prime mãe nulla qes cõtrariari pt.imo ego addo mutatõib⁹ quaꝝ termini primi ſunt priuatio ⁊ forma quietẽ nõ opponi:vt dictuꝫ eſt ſupra: dato ẽt ꝙ ille mutatões eſſent actus entis ĩ actu: hucuſq; ergo parefacta eſt oppoſitio mot⁹ ad qetem ⁊ quietis ad qetẽ:⁊ mutatõis ad ĩmutatõeꝫ.

¶ Tex. com̃. 56.57.58.59.60.

Et querit homo quare.

Snĩa huius ꝑtis ſtat in hoc. Põt quiſq; merito dubitare. Cur in motu locali facile qs repiet motum nãleꝫ ⁊ violentũ:in auctõe aũt ⁊ alteratiõe ⁊ generatiõe ⁊ corruptõe iſtas ꝯditiões nõ ĩueniet: non eſt.n. ſanatio pluſq̃ꝫ egrotatio ſᷣm nãm:eo ꝙ oẽ aĩal ad capiendũ ſanitatẽ ⁊ egritudinẽ nã paratũ aptũq; eſt:augmẽtũ quoq; ⁊ decremẽtũ motus ſunt nãles. Generatio ẽt ⁊ corruptio ſunt nãles:ſeneſcere itẽ ꝓculdubio nãle eſt. ⁋ Solutio ẽ: eſt corruptio violenta ꝯ̃ria ei que ẽ ſᷣm nãꝫ: interfectio.n. eſt corruptio violenta:ſenectus eſt nãlis Generatõis quoq; nõnulle violẽte:preterq; fatũ habent̃:fato aũt aliqd euenire dicit̃ qđ nãle eſt ⁊ nãe inſtitutionẽ atq; ordinẽ ſequit̃:huius rei dat exẽplũ ſanctus Thomas dicens:ſicut aliqs facit naſci roſas aut aliquos fructus ꝑ aliqua artificia tꝑibus nõ ſuis:⁊ ſilr etiã ꝓcreat̃ aliquo artificio generatio ranaꝝ aut aliquoꝝ hmõi nãliũ: vñ cuꝫ he due generatões ſint violente:per ꝯñs ſunt ex nãm:quib⁹ aduerſant̃ generatões que ſunt ſᷣꝫ naturã. ⁋ Amplius auctiones violẽte cernunt̃:nec nõ ⁊ minutiones:creſcũt.n.celeriter interdũ iuuenes ſubeſcentes. ⁋ Item in alteratiõe ſanari diebus ñ decretorijs:quos medici iudices ⁊ creticos vocant:contra nãm eſt:decretorijs vero eſt nãle. Erunt igit̃ ⁊ corruptões alique ſibi ꝯ̃rie:⁊ generationi corruptio:neq; hoc rõ aliqua prohibet:q2 nõ eodẽ reſpectu corruptio ſtatuit̃ ꝯ̃ria corruptõi ⁊ generatõi corruptio:nã in eo qđ corruptio ẽ:generationi ꝯ̃ria ponit̃:in eo ꝟo ꝙ talis ⁊ ꝑter nãm corruptiõi vtiq; nãli. Oĩo itaq; motus quieteſue dicto mõ ſubeunt ꝯ̃rietatẽ:motus.n.quo ad ſupa pergit̃:ꝯ̃rius eſt motui quo ad ĩferiora itur:horũ alter nãlis habet̃ igni:alter ꝯ̃ nãm:ecõuerſo ſi de terra loquaris:motui ignis ſᷣm nãm opponit̃ motus ipſius ꝯ̃ nãm. Quietes ẽt ſilĩ mõ ſeſe habere vident̃:quies.n.in ſuperis motui quo in deorſum itur:ꝯ̃ria eſt:atq; terre quidẽ quies illa ꝯ̃ nãꝫ eſt: hic aũt motus ſᷣm nãm:quãobreꝫ ⁊ motus ꝯ̃rius motui eſt.i.nãlis motus motui ꝯ̃ nãꝫ:⁊ quies motui qui fit eiuſdẽ rei.i.quies ꝯ̃ nãm ꝯ̃ria eſt motui eiuſdeꝫ naturali: dixi eiuſdeꝫ rei:q2 qđ ꝯ̃ nãm eſt terre:põt eẽ alteri elemẽto nãle:exẽpli cã:ꝯ̃rij motus ſunt qui a ſublimi deorſuꝫ verſus:⁊ q ab imo ſurſum nitunt̃:nihilminus vtrũq; dicimus nãleꝫ: alterum igni:alterum terre.

¶ Auerrois cõmento.56.dicit:hoĩem ſeneſcere eſt via ad corruptionẽ:ſed ſenectus nõ diuidit̃ in nãlem ⁊ in ĩnãlem:⁊ ſilr iuueneſcere eſt via ad generationẽ.i.ad ſtatũ ꝑfectũ:ſed nõ exiſtimat̃ ꝙ illud eſt nãle ⁊ aliud innãle. ¶ Cõtra.2. celi.37. ſenectus ⁊ decrementũ ſunt ꝑter nãm. ⁋ Solutio eſt:intendebat Ariſto. declarare.2.celi.37.ꝙ nõ poterat eſſe irregularitas motus in ꝑtib⁹ celi:cũ ſtelle fixe ſemꝑ eque diſtãtes inueniant̃:nec in toto celo:cum in ipſo nõ ſit aliqd ꝑter nãm:nec vl̃eꝫ nec particularẽ:ſꝫ in aĩalibus ſubceleſtib⁹ accidit ſenectus ⁊ corruptio ꝑter nãm particularẽ: ⁊ ibidem aſſignat̃ cã interitus oĩum mixtoꝝ vl̃is:que eſt deſideriũ elementoꝝ ad ꝓpria loca:vnde dato mixto vniformi:⁊ aĩali ĩ quo ita bonũ humidũ aut melius ꝓ vita reſtauret̃ ſicut deperdebatur: adhuc

adhuc eueniret ſenectus ⁊ mors:iõ cũ ſenectus ⁊ mors nõ ſint bonum.2.phyſicoꝝ.23.nõ dꝫ homo mortem velle ⁊ deſiderare:q2 tñ ſeneſcere ⁊ mori ꝯueniũt homini nãliter ⁊ neceſſario:nõ põt homo ea nolle:multa.n.⁊ nã exñtiũ ſciẽtes ⁊ opamur ⁊ patimur q̃ꝝ nullũ neq; volũtariũ neq; inuolũtariũ ẽ:vt ſeneſcẽ ⁊ mori:auctore Ari.5.ethicoꝝ capite.13. ⁋ Itẽ.2.phyſicoꝝ.3.dicebat Auer.ꝑ nãꝫ entia nãlia corrũpunt̃:eſt enĩ vt ibi dixi corruptio mutatio nãlis ⁊ merito materie ⁊ agentis ⁊ forme inducende.

¶ Auerrois.57.primo dicit:qm̃ generatio violenta nõ eſt vna ſpecies tm̃:erunt igit̃ ꝯ̃ria iſtoruꝫ modoꝝ modi generatõis oĩs nãlis: ⁊ hoc qđ dixit exiſtimatur non ſequi:quia ⁊ ſi infirmitas eſt multaꝝ ſpecieꝝ exiſtimat̃ nõ ſequi ꝙ ꝯ̃ria earum ſint ſpecies ſanitatis:qm̃ ſanitas ẽ vna ⁊ egritudines ſunt multe:ſed forte vĩ ꝙ vna ſanitas continet multas particulares oppoſitas illis multis egritudinib⁹:ſꝫ nõ hñt noĩa:⁊ iõ latent.⁊.3.colliget capl̃o primo dicebat̃:numerus ſpecierũ egritudinis eſt ſicut numer⁹ ſpecieꝝ ſanitatis:⁊ ex cognitione ſanitatis cognoſcit̃ egritudo:q̃uis opinatũ ſit ꝙ notiores ſint ſpecies egritudinũ ſpeciebus ſanitatis:ꝓpterea q2 multe egritudines hñt noĩa: ⁊ ſanitates oppoſite illis nõ habẽt nomĩa: ergo ſenſit Com̃. ſanitatẽ eſſe ſpeciẽ ſubalternaꝫ in cuius fauorẽ arguit̃:ſanitas ⁊ egritudo ꝯ̃riantur ergo ſunt aut ambo genera:aut ambo ſpẽs:⁊ oppoſitio generũ eſt merito eoꝝ q̃ ſub generibus cõprehendunt̃. Item trãſmutatio a morbo qui ẽ febris in ſanitatẽ illi rñdentẽ eſt a ꝯ̃rio in ꝯ̃rium: ſilr ⁊ mutatio ab obtalmia ad ſanitatẽ:iſtaꝝ mutationũ termini a quib⁹ incipiũt differũt ſpecie:ḡ ⁊ termini in quos tendũt. Rurſus ſi ſanitas eſſet ſpecies ſpecialiſſima ⁊ egritudo ſubalterna:oĩb⁹ egritudinis ſpecieb⁹ vna tm̃ ſpẽs ꝯ̃riaretur eque primo ⁊ ĩmediate:ꝯ̃rietate extremi ad extremuꝫ.

¶ Cõtra:rõ ſanitatis ꝯſiſtit in adunatõe copulatiua cõplexionis:cõpoſitõis ⁊ nãe cõis:ſꝫ vnuſqſq; lapſus cõplexionis: aut cõpoſitõis aut nature cõis facit egritudinẽ. ⁋ Solutio eſt: vnicuiq; lapſui ꝓpria corrñdet ſanitas:⁊ egritudini que ſit lapſus collectiue cõplexionis:cõpoſitionis:⁊ nãe cõis:aduerſat̃ ſanitas illa tria ſimul regrens:verum eſt tñ ꝙ febri ⁊ obtalmie nulluꝫ eſt ꝯ̃riuꝫ proprio noĩe noĩatũ. ⁋ Item ſanitas vna exiſtens in medio extremoꝝ nõ variata oĩbus morbi ſpeciebus opponit̃.conſiſtit.n.ſanitas ĩ debita humoꝝ temperantia:⁊ qualitatũ primarũ:a tẽperamẽto aũt plurib⁹ modis lꝫ recedere:ergo erit egritudo ſpecies ſubalterna:⁊ ſanitas ſpecies ſpãliſſima. ⁋ Solutio eſt:ſanitas ⁊ egritudo vt ſpecies ſunt ſubalterne ꝯ̃riant̃ ꝯ̃rietate extremi ad extremuꝫ: ſub ſanitate ⁊ egritudine cõprehendunt̃ multa q̃ opponunt̃ oppoſitõe extremi ad extremũ ⁊ extremi ad mediũ:lꝫ ergo ſanitas vna ſit in medio extremoꝝ:nõ tñ infert̃ oĩbus extremis vnã ſanitatẽ ſpecie aduerſari. Et aduertat pluſq̃ꝫ cõmentator 3.tegni.35.exiſtimãs ſanitatẽ ⁊ egritudinẽ nõ poſſe ꝯ̃riari niſi ꝯ̃rietate extremi ad mediũ:⁊ cõciliator dña.75.aſſerens ſanitatẽ ⁊ egritudinẽ poſſe ꝯtrariari ꝯ̃rietate extremi ad medium:⁊ extremi ad extremũ:aſſentit velit nolit ſnĩe Cõmẽtatoris: quã approbauim⁹:vnde queãdmodum virtus ⁊ vitiuꝫ genera ſunt ꝯ̃rioꝝ ⁊ ꝯ̃ria ꝯ̃rietate extremi ad extremũ ſub quib⁹ virtutes ⁊ vitia oĩa cõprehendunt̃:ita ſanitas ⁊ egritudo genera ſunt ꝯ̃rioruꝫ ⁊ ꝯtraria ꝯ̃rietate extremi ad extremũ ſub q̃bus ſanitates ⁊ egritudines ĩtelligunt̃:⁊ hec eſt cauſa ꝙ ſoleo dicere nõ poſſe ſanitatẽ mediã ĩter A.⁊.B. egritudines eiuſdẽ eſſe rõis cũ ſanitate mediãte ĩter. C.⁊.D. egritudines alteri⁹ rõis ab A.⁊.B. morbis:extremis.n.alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rõis corrñdent media alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rõis. ⁋ Scribit eodem cõmento Auer. augmẽtũ violẽtũ eſt augmentũ puberũ qđ feſtinat ante tꝑs aſſuetũ ꝓpter multitudinẽ in luxu:⁊ ſicut ſemen eſt abũdans in aqua cui⁹ corp⁹ creſcit ⁊ nõ ꝯdenſat̃ ꝓpter multidinẽ humoris:ſenſus ẽ:qdã citto ad pubertatẽ perueniũt ꝑꝑ teneritudinẽ ⁊ ob hoc q2 delitioſe ⁊ abundanti nutriunt̃ alimẽto:eſt aũt ſemen luxurioſuꝫ cui⁹ humiditas defluit ⁊ nõ ꝯdenſat̃:eo ꝙ humidũ ſupfluuꝫ nõ ꝯſumit̃ in talibus ꝑꝑ caloris debilitatẽ: Addit Albert⁹: iuuenes pubeſcẽtes velociter augent̃ ⁊ eſt carnis ſpongioſe nõ cõdẽſate ꝑꝑ calorẽ velociter diſſoluentẽ ⁊ nõ ꝯſumẽtẽ humidũ nutrimentale:cuius ſimile eſt in ſeminibus q̃ pullulãt in aquis:⁊ hec ẽt eſt cauſa quãre mulieres citius augentur ⁊ habent carnẽ molleꝫ receptiuã multaꝝ ſupfluitatũ quas a mẽbris earum nõ expellit virtus debilis que eſt in eis.

¶ Auerois com̃.58.dicit:alteratio in die cretica vt in ſeptima eſt naturalis:in die nõ cretica eſt innaturalis:vt in ſexta:dicit Alber. quedã alterant̃ in die nõ cõgrua que nõ eſt dies criſis:qñ nec tꝑs eſt ꝙ humor moueat̃:nec tunc natura iuuat̃ a reſpectu opportuno celeſtium:⁊ eſt illa alteratio ꝑꝑ aliqđ accidens febris ⁊ materie facta:iõ plerũq; terminat̃ ad malũ:illi aũt alterant̃ alteratiõe que eſt ex̃ naturã:alij alterant̃ diebus cõgruis motui vel digeſtioni humoris ſcđm ꝯgruũ reſpectũ ſuperioꝝ ⁊ ſunt qui alterant̃ ſᷣꝫ naturã:⁊ ideo tales alterationes vel criſes que fiũt in diebus creticis ſunt bone:q2 plurimũ terminant̃ ad bonũ:ſcribit Egidius:oĩa mẽſurant̃ ſua periodo:in ipſis.n.febribus põt diſtingui tẽpus augmẽti:tẽpus ſtat⁹: ⁊ tẽpus diminutionis:oĩs.n.morbus ex quo quis

curaꝝ:primo augeꝝ:deinde est in statu:post decrescit:dies quibꝰ cōpleꝝ periodus mozbi dicunꝫ cretici. ¶ Conciliatoz differētijs.103.104.105.106. ostēdit crisim noctis meliozē esse ea que est diei:ꝛ crisim variari posse a causa superiozi ꝛ inferiozi: magna est.n.varietas dierū creticoꝝ:vnde dies in quibꝰ frequēter fit crisis sunt isti per ordinē.7. 14.11.20.4.17.21.3.15.18. raro fit in.12.6.8.16. 19. Dies vero medij in raritate ꝛ frequētia sunt 13.24.27. Ex patre aūt futuri qō in ipsis ꝓtendit:iste est ozdo.quartꝰ salutē vel mozte denūtiat in septimo:septimus in vndecimo:vndecimus in decimoquarto:iste in decimoseptimo:ꝛ iste in vigesimo. Dies pfectissima crisis sunt.7.14.11.20. 17.30. Dies in quibus euenit mala crisis sunt.6. 8.12.16.explicauit ꝯ Cōm.optimū diem creticū: ꝛ pessimū. Uerū non sit meū officiū presenti loco exponere causas diez creticoꝝ:ꝛ periodicationis humoꝝ:,pcedit.n.malēcolia de quarto in quartū que saturno attribuit:colera que marti ꝓcedit de tertio in tertiū,flegma lune subiectū de die in diē: sanguis quē ioui ascribūt quasi cōtinue. ¶ Amplius est notandū ꝙ Egidius vult in motu locali naturale simpliciter ꝛ violentū simpliciter inueniri posse:in ceteris naturale simpliciter ꝛ nō violētum simpliciter:ꝓ talibus.n.mutationibꝰ pficiendis semper reperiꝫ aliqd naturaliter in terminos illaz inclinatū. ¶ Rursus si ōrietas attēdit penes naturale ꝛ violētū vni motui plēs opponūt: motui.n.ignis sursuz:ꝛ motꝰ ignis deorsuz:ꝛ motus terre sursuz aduersant:ꝛ hoc est qō dicit Auerois.59.in motibus eiusdē speciei existit cōtrarietas sēm naturam ꝛ nō naturam.

¶ Auerois Cōm.59.dicit.ꝛ intēdit vt mihi videꝫ ꝙ iste due intētiones sunt ille que dicunt contraria principaliter:cū diffinitio ꝯrarioꝝ que est ꝙ cōtraria sunt illa que maxime distāt nō inueniꝫ primo ꝛ principaliter nisi in eis que sunt in loco: deinde inueniꝫ in qualitate sēm similitudinem:ꝛ 10.metaphysice.13.dicebat Cōm. Debes scire ꝙ hec diffinitio est cōtrarioꝝ ꝓpter ꝯtrarietatē que est in loco:distātia.n.in loco est maxima.s.cētri ad circūferentiā:ꝛ ista distātia est causa in cōtrarietate substantiaꝝ corpoꝝ ꝓpioꝝ istis locis. ¶ Cōtra.cōtrarietatis ꝓprijssime dicta qualitatibꝰ primis ascribi solet:que maxime distant sub eodē genere:nō potētes simul esse in eodē subiecto ꝛ mutuo se expellētes. Item distātia cum sit relatio nō potest esse causa cōtrarietatis in corporibꝰ inuente. Rursus si distātia esset causa cōtrarietatis elementoꝝ:ignis ꝛ terra magis opponereꝫ qz ignis ꝛ aqua. Itez.10.metaphysice.13.dicit.distātia in loco ꝛ distātia in qualitate ꝛ forma est pfecta:presenti Cōmento affirmat contrarietatē inueniri in qualitate sēm similitudinē. ℣ Solutio est.locus supernus ꝛ infernus nō solū maximo distāt inter ualo:quatenus sunt extrema vniꝰ linee recte que possit describi per motū grauiū ꝛ leuiū:verū etiā viribꝰ ꝛ potestate seiūgunt:sunt aūt virtutes pze seruatiue ellementoꝝ qualitates prime causate a coporibꝰ celestibꝰ:calor mediāte motu ꝛ lumine, frigiditas siccitas ꝛ humiditas ex motu celi in tāta ꝛ tāta distātia ,pducunt:cōseruāturqz. Ad primum fateor illā cōtrarioꝝ diffinitionē ,ppijssime qualitatibus actiuis ꝛ passiuis attribui:ratione illius particule:ꝛ mutuo se expellētes. Ad sēm nō est distātia causa:sed motus factus in tāta distantia. Ad tertiū ignis ꝛ terra qztuz ad naturas simpliciter motiuas magis aduersant:merito qlitatū alteratiuaꝝ ignis ꝛ aqua. Ad ārtuz absolute loquēdo:vera est sentētia.10.metaphysice:sed cōsiderādo motū celi factū in tāta vel tanta distātia causam esse ꝯrarietatis ellemento ꝝ:verū est qō hic affirmat. ℣ Et fortasis qz hec expositio nō erat manifesta:subiūxit Auerrois aliā dicens:ꝛ forte intēdit ꝙ cōtrarietatē esse superius simpliciter ꝛ inferius simpliciter est digniꝰ qz vt sit in inferiozi ꝛ superiozi nō simpliciter sed in respectu:vt in loco aeris ꝛ loco aque:vnde sursuz simpliciter ꝛ deorsum simpliciter sunt cōtraria sm lineam rectam lōgissimā:sursum sm quid ꝛ deorsuz sm qd opponunt sm partes illius lōgissime linee recte: ꝛ addo cōtrarietatē esse in loco sm alias positiones differētias sm quā contrarietatē fit motus localis ad latus inter dextrū ꝛ sinistrū:ꝛ inter ante ꝛ retro:ꝛ vlterius attētiōe dignissimū est.ꝙ sicut ignis ꝛ terra contrariant cōtrarietate extremi ad extremū:qz ignis in tribꝰ ascēdit ellementis:terra in tribꝰ descēdit:ita aer ꝛ aqua ,ōriant cōtrarietate extremi ad extremum:qz aer descēdit in vno:ꝛ ascendit in duobꝰ:aqua ascendit in vno:ꝛ descendit in duobus:hactenus itaqz de cōtrarietate motuum ꝛ quietū penes modū qui est sm naturaz:ꝛ qui est extra naturam satis dictum est.

¶ Tex.Cōm.61.62.63.64.65.

Et hic est locus qōnis.

Presenti parte inducunt quedā dubitationes:ꝛ soluunt:que quidē ex determinatis oziginē ducebant:sententia aūt textus cōmenti.61.stat in hoc: si est quietis omnis que nō semper est generatio quietis violēte erit generatio. Et cōtra quando in sursum ferꝫ terra:stat.i.quiescit:ꝛ id quidē qō stat semper celerius ferri videꝫ:si ergo per motuz violentū genereꝫ quies violenta:erit motus violentus:velotioꝝ in fine qz in principio:cōstat autē id qō

id qō moueꝫ vi:ferri tardius:nō factū ergo quiescens erit quiescēs. Preterea ipsum stare de eo,ꝓ prie dici videꝫ:qō sm naturā ad ,ppium locū pergit:nō de eo qō contra naturā fertur.ergo si terra tendat sursum:vt ꝓ motū violentū genereꝫ quies violēta:vel terra mouebiꝫ sursum tanqz in locum ,ppiuz:vel accideret ꝙ terra simul moueretur ꝛ quiesceret. ℣ Scribit Egidius:intētio Aristotelis est declarare ꝙ si per motū terre sursum genereꝫ quies vel terra intēderet quietē illam:sicut intendunt quiescere mota motu recto:ꝛ tūc terra ferretur sursum tanqz in ,ppiū locum:vel terra intēderet quietē illam:,put intendūt quiescere mota circulariter:ꝛ tūc simul mouereꝫ ꝛ gesceret:intēdūt nāqz quiescere ꝛ moueri coꝝpoza celestia:si quiescant sm materiā ꝛ subiectum:ꝛ mutent locū sm formam.8.physicoꝝ.76.

¶ Sententia.62.talis est:ceterum querit:si res que mouetur partem habet illius vnde moueri cepit ꝛ partem illius quo vadit: si quies in termino a quo contraria sit motui inde soluenti: videtur euitari non posse quin duo contraria circa idez simul habeant:solutio ē:alio genere quiescit res in termino cum nūdum moueꝫ:alio cum inde iam moueꝫ:quies.n.in termino a quo ꝛ motꝰ sm pliciter opponunt:quies aūt alicuius partis termini a quo ꝛ motus sm quid contrariantur ideo possunt hec simul stare:illa vero minime:aut respondebimus motū ꝛ quietē nō esse contraria,ꝓ prie:cum motus motui potius qz quieti videatur esse cōtrarius. De motu igitur quieteue:quo modo vnus:vnaqz est:ꝛ qui ꝛ que quibꝰ aduersant satis iam diximus:ꝛ illa in greco nō inueniūtur. Textus cōmen.64.65.ꝛ Auerrois dicit ꝙ in quibusdam exemplaribꝰ arabicis nō habebant:addit sanctus Thomas hos textꝰ fuisse assumptos ex dictis Theophrasti vel alicuius alterius expositoris Aristotelis. ℣ Auerrois.62.primo dicit: questio nō cōtingit nisi ex hoc qō accepimus ipsuz quiescens simpliciter in eo ex quo mouetur ꝛ nō est in eo quiescēs nisi quodāmodo.i.quiescēs simpliciter quiescit quiete nō copulata motui: quiescens quodāmodo quiescit quiete motui cōiūcta: mobile.n.dum mouetur quedam pars eius est in eo ex quo mouetur:ꝛ quedaz pars in eo ad quod mouetur:ꝛ sic nō sequitur vt duo contraria inueniantur in eodem subiecto sm.s.gradus intensos atqz incōpossibiles. ¶ Amplius dicit Cōm.sciēduz est ꝙ quies cōiuncta cū motu nō est distincta a motu.i.in parte distincta: quoniam sequeretur ex hoc:vt aliquid moueꝫ in aliqua parte ꝛ gescere in alia:ꝛ cum nō est distincta:ergo est in potentia nō in actu.i.non potens denominare: hec verba exponit Albertus magnus dicens:be diuerse partes sm quas dicitur mobile partim ī termino a quo ꝛ partim in termino ad quē:nō sunt eius quod mouetur sed formarū vel vbi ēter que est motus:cum enim motus sit in intermedio: oē aūt intermediuz partim sit vnius extremi: partiz vero alterius:opus est vt id quod mouetur semper dum mouetur sit partim in eo a quo ꝛ partiz in eo ad quem est motus:non simul tamen quiescit ꝛ mouetur mobile:sed mouetur ꝛ nō quiescit qz natura quietis ex qua est motus nō est ibi nisi ꝛ quid ꝛ idistincte:motus aūt simpliciter est sm processum illius ad qō tendit motus. Et si obiciatur de differentijs loci in quibus media distantia nihil videtur habere de circūferentia que est sursum ꝛ de centro qō est deorsuz. Dicemus ꝙ locꝰ non accipitur in phyſicis sm dimensiones quantitatis solum sed etiam sm ,ppietates qualitatū que sunt in ipso:merito quarū media distātia virtutez retinet extremoꝝ:virtus.n.ꝓseruatiua terre perfecta est in centro:inchoans in cōcauo aque: ideo motus terre fuit simpliciter deorsum. Virtꝰ cōseruatiua ignis est in cōcauo lune cōpletissima: ꝛ debilioꝝ est cōtinue in spatio quod distat ab vltimo orbis:iccirco motꝰ ignis fuit simpliciter:sursum. Virtus aque inchoans est in cōcauo aeris. Deficiens in cōuexo terre:pfecta in media distātia aque. Virtus aeris ichoans ē in ꝓcauo ignis. Deficiens in conexo aque:completa in media distantia aeris.

¶ Sententia. 64. Absurdum est fateri quietez violentā nō habere gnātionē ex motu violēto: cū oculata fide intueantur quietes contra nāz noue simpliciter:que quidem quies violenta opponit motui violento tendenti ad ipsam:extēdendo nomen oppositionis:motui ergo violento correspōdet quies violenta:sicut ꝛ motui nālī quies nālis: vnde docet Auerrois generationez quietis violente non habere eandez intentionē cum generatione in quiete naturali.sicut enim motus dicitur multipliciter de naturali ꝛ violēto:ita ē de quiete naturali ꝛ violēta:ꝛ questio accidit ex hoc ꝙ ponebantur vniuoca:quies nāqz naturalis intenditur a mobili:nō violēta:aduertat igitur sanctus Thomas qui melius putans exponere hūc locū qz Auerrois:oīa ab ipso pallam accepit:

Digressio.

¶ Quāuis manifesta sit quietis violēte inchoatio:non est tñ facile itelligere:que illius sit causa. Refert sanctus Thomas:quies violenta nō hz generationē ,ppie:sicut ,pcedentez ab aliqua cā per se factiua quietis:veluti quies naturalis generatur:sed habet generationez per accidens ꝓ defectum virtutis factiue: qz qñ cessat violentia

mouentis vel impeditur:tnnc fit quies violenta: ⁊ ꝓpter hoc motus violentus in fine remittitur: naturalis aūt in fine intēditur. Egidius arbitratur quietis violente cām priuatiuā assignandam esse ⁊ nō positiuā. Tum q2:quies cum sit priuatio motus causam exposcit priuatiuā. Tum q2:cessat motus violentus cessante virtute impellētis: sed per cessationē motus violenti generat quies cōtra nām:ergo. Tum q2:cessatio impulsus lapidis ad superius est cā quietis violente lapidis in loco sursum:talis causa est priuatiua ergo: deficit enim ille impulsus in tantū ꝙ non est idoneus ad mouendū nec ad sustinēdum lapidem superius: quies itaq; violenta cām habebit priuatiuā magis q̄ positiuā. ¶ Contra:dicit Auer. 64. quē admodū motus violentus est a cā extrinseca violenta:similiter quies violenta inuenitur post istuz motuz:sicut quies naturalis que est a causa que ē in re inuenitur post motū nālem qui est in re a natura.i.a cā existente in re:sed eadem causa alio ⁊ alio modo disposita causa est motꝰ naturalis terre ⁊ quietis eiusdez nālis.2.celi.92. ergo eadem erit causa motus violenti ⁊ quietis que est post illum motum alio tamen modo ⁊ alio disposita: ⁊ hoc est ꝙ scribit hoc in loco Albertus magnꝰ dicens:⁊ patet ꝙ nō fit ꝑ motū violentū:quēadmodum quies naturalis fit ꝑ motuz naturalez ſz potius fit per violentiā que ſm vigorē est causa motus ⁊ ſm minimuz posse suum est causa quietis:⁊ hoc veruz est de violentia qua graue mouetur ⁊ quiescit sursum nō remouens ipm a natura ⁊ fōrma grauis:cum itaq; ab eadē causa ,pueniat motus violentus ⁊ quies violenta: ⁊ motus violentus ,pducatur a cā positiua:habebit quies violēta causam positiuā sue inceptōis. ℣ Item quiescit terra sursum ⁊ illius quietis nulla est cā positiua: ergo terra quiescit sursuz ex se:sed nō potest terra sursum ex se quiescere:ergo quietis violēte erit assignanda causa positiua. ℣ Iterū motus ⁊ quies violenta a motu ⁊ quiete naturali separantur:q2 hec ab intrinseco:illa vero a causa extrinseca violenta originant. ℣ Quare tenendū est ꝙ sicut elementū mouetur ex se ⁊ ab intrinseco:q2 causa gētis naturalis terre ⁊ motus eius est natura grauitatis in terra:motus enim terre ad centrum est a fōrma terre.2.celi.104. ita ab eadem causa aliter ⁊ aliter disposita ,puenit motus violentꝰ ⁊ quies illum insequens:vnde elementa mouentur ad loca naturalia ex se:sed ad loca opposita locis naturalibus ab alijs:⁊ cum hac ꝓpositione stat veritas istius:elementa mouent ex se per accidens: ⁊ non per se ,ppie.3.n.celi.28.4.celi. 22.25. determinat cōmentator elementa nō moueri ex se in rei ṽitate ſz ex extrinseco. ℣ Amplius quēadmodum grauitas ⁊ leuitas habēt duo officia: quoꝝ vnum est mouere mobilia ad locum naturalez: alterum est conseruare mobilia in loco naturali:ita virtus impellentis data partibus medy habz officium mouendi ꝓiectū:quando est fortis:⁊ retinenduz ipsuz sursuz:quando debilis est: quādo enim tanta est resistentia medij quanta est potentia ꝓiecti cessat motus ,piecti:tunc nāq; est verum dicere:nunc ꝓiectuz nō mouet:⁊ imediate ante hoc mouebatur:ergo desinit moueri: similiter nunc non mouetur ⁊ imediate post hoc mouebitur ergo incipit moueri:vnde illud idem instās quod est primum quod nō desitionis motus lapidis sursum:est vltimū quod nō inceptionis motus lapidis deorsum. ¶ Neq; prima ratio cōcludit: quies enim ⁊ in termino a quo incipit motus ⁊ in termino ad quē tendit:ponit necessario in subieto priuato aliquem habitū ⁊ aliquam formam respectu cuius forme debet assignari causa positiua:⁊ non solum quietis:vez ⁊ imutationis opposite generationi ⁊ corruptioni inuestigāda est semp cā positiua:sed differūt quies ⁊ imutatō:q2 quies cōcomitat formā accidentalē.priuatio.n. motꝰ ad albedinē insequit nigredinē:at imutatō ꝙsequit formā substātialē:priuatio.n.generatōis ad formā cadaueris humani concomitat necio ⁊ inseparabiliter aiaz bumanā. ℣ Ad scōam ⁊ tertiā: dico ꝙ solus defectus impulsiōis facte ab impellente nō est causa generationis qnietis violēte:antez enim fit totaliter exhausta virtus impellētis: quiescit ,piectū:vude impetus dat ,piecto ab impellente vt ſm ipsuz ,piectū per se moueat mediū: ⁊ seipsum per accidēs:impetus aūt ſm quem mouens per se mouet ,piectū:non ,piecto sed medio dūtaxat cōceditur:verum de motu ,piectozum alibi discutiendum est.

¶ Sententia textus Cōm.65. Difficultas est: nūquid motui terre naturali aduersef motus terre violentus:an motus ignis naturalis? ℣ Solutio est.ambo bi motus illi cōtrariātur:sed nō eodem modo:⁊ sicut vni motui naturali duo motus cōtrariantur:quoꝝ vnus est naturalis:alter violentus:ita vni quieti naturali opponunf due quietes:quaꝝ altera est naturalis:altera violēta:⁊ cū notificauit ꝙ quies nō opponitur motui in rei veritate sed ſm ꝓuationē ⁊ habitū:declarauit vlterius Aristoteles ꝙ quies ⁊ motus quodāmodo opponūtur:licet nō sicut motus opponit motui. ¶ Est aduertendū vt moderni dicunt:ꝙ motus ignis naturalis cōtrariatur motui ignis violēto:ꝓtrarietate subiecti:nature ⁊ terminoꝝ:aduersatur aūt motui terre naturali solum oppositione terminoꝝ:⁊ similiter de māsionibus est dicendū. Hec sunt que circa quintū librum phyſicoꝝ vobis

bis declarare decreuerā:quo iste ꝓpositiones explanate sunt:in tribus generibus dūtaxat est motus. Unitas numeralis motus.exposcit vnitatem mobilis:temporis ⁊ termini ad quē. Inueniūtur oppositiones motus ad motū:quietis ad quietē: necnō ⁊ motus ad quietem.

Digreſſio.

¶ Quia multi clarissimi auctores argumētatis innixi sophysticis ⁊ calculatorijs Auerroi nō cōsentiunt existimāti intermedios colores ex extremis formaliter generari:ideo in presentia nō possum nō inducere ⁊ soluē quasdā difficultates calculatorias ad excitandū ingenia vestra. Prima est:si ex extremis coloꝝ medij formaliter cōponantur:inferf. A.⁊.B. esse duo corpora colorata equali gradu coloris. A. in boc instāti:⁊ eadez in boc instāti esse inequaliter colorata:sint.n. A. ⁊.B. duo corpora colorata. A. album vt.4. B. vt.2. in boc instāti:⁊ intendanf ambo in albedinē vnifōmiterq; ad medium instans hore future: post qō instans intendaf albedo. B.⁊ remittaf albedo. A. ita vt ꝑcise in fine hore inueniānf sub equali gradu albedinis:tūc in instanti terminate horaz erūt. A.⁊.B. sub equali gradu albedinis tamen in eodē momento erunt inequaliter alba: q2 cōtinue ante hoc instans fuerūt latitudines albedinū. A.⁊.B. inequales:⁊ i hoc instāti vtriq; gradui addif idem gradus ꝓcise:ergo in boc instāti remanebūt latitudines albedinū. A.⁊.B. inequales. ℣ Solutio est.soluz ipsi. B. in boc instanti addif nouus gradus qui non additur. A. habuit.n. A. toto tēpore intensionis gradū illum non adiūgitur igif vtriq; idem gradus: Vel dico ꝙ licet cōtinue in quolibet instanti intrinseco bore erit. A. intēsioris albedinis q̄ B. non tamē cōtinue erit albius:q2 non in parte terminat ad vltimum. ¶ Secūda difficultas est:sint. A.⁊.B. alba in summo:mutef. A. per rubedinē ad summaz nigredinē:hora futura. B. vero per viredinez:⁊ acquiranf latitudines nigredinuz. A.⁊.B. vnifōmiter ⁊ ꝓportionabiliter:stāte hoc casu deducitur hec ꝓclusio. A.⁊.B. sunt duo corpora colorata que alterabunf hora futura:⁊ in quolibet instanti hore per qō alterabif. A. aliquo gradu certo coloris:in eodē instāti alterabif. B. codē gradu precise:tamen in tota hora ⁊ quolibet illoꝝ momento alterabif velotius. A. q̄. B. ratio est:eusdem instantibus erūt. A.⁊.B. sub gradibꝰ coloris cōsimiles partes ꝓportionales latitudinis acquirende terminātibus:⁊ cum. A. per totū tempus alterationis plus distet a nigro in summo. q̄ B. q2 eius latitudo intrinseca est minus capiens de nigredine ⁊ luce:q̄ latitudo intrinseca. B. est enim rubedo minoris nigredinis ⁊ lucis q̄ viredo:vt declaratur in de sensu ⁊ sensato:⁊ eque cito muttetur. A. ad nigredinē summā:veluti. B. ergo velotius alterabif. A. q̄. B. assignato etiam quocūq; instanti hore future est verū dicere. B. cōtinue minus distare a nigredine summa q̄. A. ⁊ erunt eque citto. A.⁊.B. sub nigredine sūma. ergo in quolibet instāti hore alterabif. A. velotiꝰ q̄. B. ℣ Solutio est cōclusio deducta concedi iure potest ⁊ debet:neq; valet ista ꝙsequētia in quolibet instanti intrinseco hore erunt. A.⁊.B. sub equali gradu coloris partes ꝓportionales latitudinis acquirēde terminate:ergo nō velotius alterabitur. A. q̄. B. nō attenditur.n. velocitas alterationis penes gradū inductū vel inducenduz: sed ꝓportio velocitatū in alterationibus cōsequitur ꝓportionem latitudinū intensiuaꝝ. ℣ Tertia difficultas est:vtrum transiēs ab albedine ad nigredinem pergat per omnes colores medios:videtur ꝙ sic.q2 mediū est in quod mutans priūs se mutat q̄ in vltimū:videf ꝙ non:sensu ⁊ experientia. ℣ Solutio est.nō fit transitus per omnes colores medios:q2 colores insequūtur actionem qualitatum primarū ad passiuas:⁊ non queuis variatio facta in qualitatibus primis facit mutationez coloris:ſm itaq; varias cōplexiōes in diuersis in diuiduis fit transitus per varios colores medios. ℣ Verum q2 sermo habitus est de transitu solet dubitari nūquid transiens a ,pdigalitate ad auaritiam cōmentet per liberalitatem. ℣ Solutio est. transit quidem per equale:non tamē per liberalitatem:hec de digressione:qua quintuz librum absoluimus:⁊ sextum deo fauente sequenti lectione auspicabimur.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in Sextum de Auditu naturali.

¶ Tex.cōmenti.1.2.3.

SIconti/nuum ⁊ cōtiguū. Cum de motu ꝑ forma fluente diffuse diligenterq; disseruisset Ari. tertio ⁊.5.physicorum: in.6.tempus est vt de motu loq̄tur.i. fluxu forme:⁊ cū sit fluxus forme quātitas continua successiua cui⁹ partes ad terminū cōmunes copulantur: iccirco pfati libro ea determinabit Aristoteles que ptinebūt ad diuisionez motus ſm q̄ diuidi cōsueuit in partes quātitatiuas:in motu enim partes multis imaginantur modis:sunt nōnulle ſm prius ⁊ posteri⁹ quedaz ſm extensionez mobilis: alie sunt partes ex quibus resultat intensio motus:⁊ hec est causa q̄ multi vt Themistius refert in prohemio physicoruz priora quinq; volumina ō principijs inscripserūt: sextuz septimū ⁊ octauū de motu:vt etiaz Ari.multis in locis sensisse vł:motus nāq; ꝑ forma fluēte:q; re ipsa ē forma terminās motū:⁊ cū vnūq̄q; q̄ bz offm terminādi:bēat ⁊ rōnē prīcipij:potuerūt terti⁹ ⁊ q̄rt⁹ liber de prīcipijs iscribi loc⁹ q̄z finis ē eoꝝ q̄ tendūt ad ipsuz nāl̄r mēsura/q; locatoꝝ extrinseca:tps ēt putaſ cā iterit⁹ ⁊ obliuiois mēsuraq; mot⁹ ō prīcipijs itaq; q̄t⁹ lib noiari potuit. Reliq̄ tria volumia cū speculent motū ꝑfluxu formē:cui ve mot⁹ additōes ꝓceduńt:q; nec terminādi:nec mēsurādi pse habuit offm:nō merito de motu tres vltimi libri ititulantur. ¶ Est q̄ Ari.a ter.cōm. ꝓmi vsq; ad.24.bui⁹.6.libri,pbatur⁹ hāc ꝓpōnē. Nō ꝓponit mot⁹ ex idiuisibilib⁹ a.24.vsq; ad.40.motū ñ moīto ſz tpe mēsurari q̄libetq; mobile ñ idiui⁹ ſz diuisibile existē.motū itē diuisibilē eē diuisiōe tpis:mobil ⁊ moueri:a 40.ad.60.oē q̄ mutaſ:q̄ iā mutatū ē:eē i eo ad q̄ mutatū est:nō i eo ex q̄ mutatū est:ipsiusq; motus finē nō prīncipiū assignari posse:necnō ⁊ ante oē moueri añcēsisse mutatū eē:⁊ añ oē mutatū eē ꝑcēsisse mutari:a.60.vsq; in.75.tractaſ de finito ⁊ infinito in motu:⁊ de his q̄ spectāt ad diuisionē qētis: his ꝓpōnib⁹:si magnitudo est finita:tps nequit eē infinitū: mobile infinitū nō vz ptransire magnitudinē finitā in tpe finito:mēsuraſ qes tpe in qua q̄dez quiete nō lz assignare primuz:a.75. vsq; ad.94.ī probaſ opinio zenonis: ostēditurq; indiuisibile nō moueri:⁊ nullā mutationē esse infinitā q̄nq; his summis pficiſ sextus liber physice auscultationis cuius sūias oēs in ptīculari: distincteq; vobis explicare hoc tpe ꝓposui.

¶ Sūia āt text⁹ cōmē.1.2.⁊.3. talis ē. Impossibile est cōtinuū ex indiuisibilib⁹ atq; insecabilib⁹ cōstituī. ¶ Tuz q̄:vltia punctoꝝ nec vnū sunt:cū indiuisibilis rei nō sit ꝟ q̄dē vltimū illud aūt alia ꝑq̄daz:nec ēt simul sunt:cū nullū sit prīorius vltimū eius qō ptib⁹ caret:vltimū.n.⁊ id cui⁹ est vltimū ꝑz eē diuersa:q̄ linea nō poterit cōstare ex punctī: neq; ꝑ modū cōtinuatōis:neq; ꝑ modū ꝟtractus. ¶ Tum q̄:cū indiuisibile careat ptib⁹:vt sint indiuisibilia ſm se tota tangētia necesse est:at ex his q̄ hoc pacto se tangūt nullū cōtinuū vnq; emerget: cōtinuū.n.bz aliaz ⁊ aliaz ptem: ⁊ diuidit in ptes eandez subeūtes legē:⁊ sepatus ēt loco:at vo nec pūctuz ad pūctū neq; nūc ipz ad nūc ipz ōinceps erit:vt ex illis longitudo:ex his tps ꝟstet: nam ea q̄dem:deinceps sunt:inter que nō est eiusdē generis q̄quā:inter vero pūcta sp ē linea:⁊ inter mōmēta tps. ¶ Tū q̄:ptinuū ī indiuisibilia diuidere tur:ergo nō esset diuisibile in semp diuisibilia.

¶ Cōmenti ꝑmi tres exūt ꝓpositōes. Prīa est: oīa ex q̄b⁹ cōponit ꝟtinuuz diuidunt in vltia ⁊ in habēs vltimū.i.medietates ꝟtinui habētes q̄dez vltia actu ⁊ potētia resoluūtur in vltia non tangētia in ptes:ſz tangētia in formas ⁊ termios terminātes. Scōa est:anteq; ꝟtinuū ꝟtinuet necesse est vt cōtiguet.i.si aliq̄ discōtinua ꝟtinuari debeāt:opus ē: vt prius ꝟtigua reddanť:nec fieri tñ ptinua ō attiguis pñt nisi ea q̄ nā vnibili sunt:tāgit vtiq; lapidez lignū:cui nequaq; ꝟtinuari pōt:vñ ignorādū nō est:ea fieri posse ptīua:quoꝝ ꝟtactu coaugmētatuq; nā vna exit atq; cōfundit:vt in tpe ⁊ lineis palaz cōspicit. Tertia ē.ex pūctis nō ꝟponit linea neq; ex lineis supficies:neq; ex supficieb⁹ corp⁹: ⁊ vł ex indiuisibilib⁹ nihil cōponit:est.n.punct⁹ simpl⁹ idiuisibilis: linea ſm latitudinē ⁊ ꝓfunditatē:supficies vero ſm ꝓfunditatē:at corpus est partibile vñquaq; : est nāq; ꝑceptum vncuersale terminum omnem ea parte qua terminat indiuisibilem forę.

Digressio.

¶ Quo nā pacto pūct⁹ in linea:⁊ momētū in tē pore inueniantur:(suppositis que in digressionibns cōmenti,15.primi physicorum exposuimus) presenti digressione est aperienduz. Nō putauissent recentiores lineaz subiectum esse imediatum puncti terminatiui quaten⁹ dicit indiuisiones vel priuationē diuisionis in partes que sint extra illū terminuz:eamq; subici puncto continuāti:inquātum

tum partes linee ex eo q̄ sunt continue sunt actu vnuz in linea ⁊ actu indiuise:si sciuissent id quod primo trine dimensioni subicitur:secundario superficiei:linee ⁊ puncto substerni:nō habet.n.quod libet accidens subiectuz sibi proprīū ⁊ adequatū vt palaz est de termino accidētis:vnde si consideretur punctus ſm esse quod habet in materia:,p/culdubio erit in materia ı sicut accidens in subiecto:materia nāq; auctore Aristotele primo de generatione.19.nec est punctus:nec linea:sed est id cuius hec sunt vltima ⁊ ita punct⁹ a materia caſatur:veluti ⁊ alia accidentia:cui materia subicit eo q̄ ipsa ō se impartibilis est:⁊ redditur ptibilis per quantitatē quaz acquirit:prima tamen materia nō est ,primū subiectū puncti:cū primū qō in mā recipiatur sit quātitas interminata primo capite de substantia obis : ⁊ hec est causa q̄ soleo dicere:vnūquodq; receptuz in materia esse diuisibile:si sibi non repugnet diuisibilitas:cōstat autē puncto diuisibilitatē repugnare: corpus igitur ō genere quātitatis naturalē prius ē natura terminis eius: sed mathematice posterius est:cum mathematici ex fluxu puncti imaginario causari lineam:linee superficiem:superficiei corpus imagi nētur:⁊ hac cōsideratione habet punct⁹ rationē accidentis: sicut ⁊ linea ⁊ superficies ⁊ corp⁹:at si punctus cōsideretur absolute ⁊ ſm diffinitiuaz ipsius rationē ſm quā non concipitur cū materia sic nō est accidens linee:sed aliquid de substantia eius:eo modo quo dicitur substātia cadere in diffinitōe alicui⁹:vnde scribit Albertus magnus q̄ in cōtinuo sunt duo necessaria.ſ.continuatuz ⁊ cōtinuans:⁊ continuatū quidem est pars continui: sed cōtinuans nō potest esse pars eius:aliter idez esset cōtinuatuz ⁊ cōtinuans.⁊ quia primuz continuās est punct⁹ ideo punct⁹ tribus modis existit in linea:vt principiuz.ſ.vt mediuz:⁊ vt finis:a pūcto vt est principium fluit linea: que sepenumero ex punctis non quidem sicut ex partib⁹ componi dicitur:punctus vt habet rationem medij:habet rationez ⁊ officiuz continuādi partes:ſm vero q̄ est terminus cōtinuatio est ad ipsum vt ad finem continui:palam est igitur punctuz esse cām formalem linee ⁊ partem eius essentialem:non quantitātiuam:neq; oportet q̄ omne quod est forma rei de re predicetur:q; forma faciens esse non predicatur:nec forma inquātuz forma est predicaē de eo cuius est forma:predicatione dicente hoc est ꝟ sed predicaē pro vt forma est idez genere vel spē vel numero:patefactū est itaq; punctum habere posse potestatē principiādi:ꝟtinuandi:⁊ terminādi cōtinuū:que oīa cum sint actus forme:stabiliimus punctū causam esse formalez continui:Et q̄ quēadmodū punct⁹ se bz ad lineā:ita momentuz ad temp⁹:ideo q̄ de puncto expedita sunt:suo mō aptentur momento : hec de digressione.

¶ Cōmentum scōm duas pandit ꝓpositiones: prima est.cōtiguatio rei ſm totuz cum alia re ſm totuz est superpositio ⁊ ex superpositioue non fit magnitudo que ante nō erat:⁊ rō est:indiuisibile ea parte qua indiuisibile nō facit maius:punctus ergo cū omnino sit indiuisibilis nō habet potestatem causandi magnitudinē aliquā:linea aūt maiorez longitudinē non latitudinē facit:at superficies ampliorē latitudinē minime ,p fundum cōstituit:vnde si essent due linee pedalis qnantitatis a quarū altera tollerenť pūcta terminātia:essent dicte linee equales negatiue nō positiue ⁊ vna pedalis diceretť:altera nō. Dicunt etiā moderni indiuisibile additū alicui reddere posse maius ſm quantitatē discretā ⁊ non cōtinuā:ex vnitatibus namq; cōstituitur numerus:⁊ ex intellectu ⁊ intelligibili fit vnū ⁊ verius vnum q̄z ex materia ⁊ forma.3.de anima.5. ¶ Secūda ꝓpositio est:impossibile est vt vnum ſm contiguationē cōponatur ex diuersis in specie:de quocūq;.n.verificať q̄ est cōtinuū per se:illiusquelibet pars est eiusdē rationis cum toto:cōtinui aūt per accidēs possunt partes esse diuersaꝝ rationū:vt patet de ligno cuius vna pars viuat:alia nō viuat:vñ partes virge semiuiridis sunt continuate ſm quantitatē ⁊ mām non aūt ſm formaz nisi valde p accidens.

Digressio.

¶ Cōtentio est in dictī auctoꝝ nō ꝟtenēda. Auctor nāq; sex prīcipioꝝ asserit nullā formā accīta lez alteri aduenientē posse illud reddē mai⁹: affirmāt alij lineā maiorē longitudinē:supficiez maiorem latitudiuē cāre posse:dimēsio q̄z corporalis dimēsioni copulata corp⁹ ipsuz mai⁹ apte ꝟstituit: sil̄r vnitas alicui pñtata nūero illū maiorez facit. ¶ Solutio ē attentōe dig^ma:pōt q̄spiā tractare de vnitate ⁊ quauis quātitate ⁊ in ordine ad subiectuz illis informatū:⁊ in respectu ad quantitatez preexistentez cui addunť:prima cōsideratiōe sunt vnitas ⁊ dimēsio forme accidētales ñ cōstituētes subiectum in quo suscipiuntur mai⁹ neq; minus: vnitas enim lapidis lapidi vnita lapidē nō facit maiorem:similiter dimensio substātie ꝟiuncta eaz maiorez non facit:cum nō sit substantia de se magna neq; parua:at si secūdo modo consideretur: iudicātur non forme accidentales sed ptes totaz integrātes quantitatez:quare id quod est forma accidentalis non sub ratione forme accidentalis sed quaten⁹ habet rationez partī aduenientis alicui habet potestatez constituēdi illud mai⁹ ⁊ amplius. ¶ Rursus licet fiat vnum totuz ex intellectu ⁊ intelligibili:illud tamen nō est maius parte:

illa enim cōmunis animi ꝯceptio:omne totum est maius sua parte:vera est de toto quantitatiuo finito ⁊ parte quātitatiua:verūtamen est ꝙ extendendo nomē totius ⁊ partis:potest vna linea infinita concedi maior partib⁹ illius finitis ⁊ infinitis. Et cum totum sit sue partes soleo affirmare has ꝓpositiones:oēs partes huius cōtinui simul intendunt in caliditate:⁊ tamen aliqua pars illi⁹ remittitur:vera est hec ꝓpositio:si huius continui due tertie intendātur:⁊ alia pars remittatur: secunda ꝓpositio est:iste due medietates maiorantur quaruz altera minoratur:ponat ꝙ. A. sit pedale.B.⁊.C.sint medietates:quaruz ꝓsenti hora.B.in maiori ꝓportione crescat q̄ꝫ.C.decrescat:tunc hoc casu stante: hoc totum quod est B.⁊.C.maiorat̄ur: altera medietate minorata.

¶ Cōmentuz tertiū has ꝓsequit̄ ꝓpositiones ꝓxia est:cōtinuuz est diuisibile in semp diuisibilia: scōa est:cōtinuū est diuisibile in infinituz:vñ dicūt moderni:continuū finitum posse ex infinitis partibus itegrari:⁊ nō dari minimū simpliciter affirmant:ad actum itez imperfectū docent potentiaz reduci qua cōtinuū pōt secari in infinitū. Contra risibile est ꝓpriū hois ergo ista ꝓpositō:hō ridet nō est impossibilis:g̃ ista ꝓpō:cōtinuū est actualr diuisuz in infinitū nō est impossibilis. ℣ Solutio est:actus si tollat aptitudiné:cui ꝙuenit aptitudo ei repugnat act⁹:ridere nō interimit risibilitatez: ſz eē diuisuz in ifinitū ostruit diuisibilitatē. ℣ Verus tñ ē ꝙ solet assignari dūia inter istas ꝓpones: in infinitū cōtinuū pōt esse diuisuz:cōtinuū pōt eē diuisuz in infinitū:sensus prime est:q buscūq partibus alicui⁹ ꝙtinui datis:illis in duplo plures ⁊ in q̄druplo ⁊ ꝛc sic in ifinitū illud:ꝙtinuū est diuisibile:⁊ tali sensu est hec ꝓpositio vera:in ifinitum ꝙtinuū pōt eē diuisum:sensus scōe est cōtinuū pōt eē diuisuz in ptes nō babētes ꝓncipiū:neq finē hec tñ dūia a peripateticis cōfunditur.

Digressio.

¶ Contra hanc approbatā ꝓpositionē in infinitum continuū potest esse diuisum:grauissime insurgunt difficultates.prima est:diuisio ꝙtinui pōt euacuari ī esse cognito g̃ ⁊ ī esse reali:eā.n.formā quaz hz artifex ī mēte pōt ponē in effectu:assumptū deducit:tenēdo ꝙ de⁹ bñdict⁹ oīa intelligat extra se formaliter ⁊ in vniuersali ⁊ in particulari huius.n.ꝙtinui aut deus intelligit oēs partes ꝓportionales ⁊ oēs partes in quas hoc continuuz est diuisibile:aut nō:non ſm:si primū:fit ita ꝙ de⁹ diuidat actu ꝙtinuū in oēs partes in quas cognoscit hoc ꝙtinuum esse diuisibile ⁊ tunc si cessata est diuisio:habetur intentum:si non:ergo non partiuit deus continuuz in oēs partes in quas cognoscebat cōtinuū esse diuisibile. ℣ Solutio cōis est. deus intelligit diuisionē ꝙtinui eo modo quo possibile est ipsam fieri aut esse:at continuū sic est possibile diuidi ꝙ vna diuisione existente in actu necessario stat potentia ad aliaz:⁊ cum reductōe potentie nō tñ ad factuz esse:sed ét ad fieri: stat alia potentia nō reducta ad actuz neq ſm fieri: neq ſm factum esse:deus igitur comprehendēs tales potentias ad diuisionez:sic cōprehēdit ꝙ intellecta vna diuisione in actu noscit potentiaz ad alteram:intelligit.n.partes in infinitū diuisibiles:infinitum nāq ex nā rei habet hoc ꝙ semp fit in accipiendo vnū post aliud:fas eteni est ꝓrehendere rem ſm ꝙ apta nata est intelligi. ℣ Contra ergo deus proficeret in cog⁹: nec ab eterno cognouisset quod hodie cognoscit:⁊ successiue intelligeret partem post partē que oīa deo nefas est concedere. ℣ Solutio secunda est.rō adducta tante est apud multos efficacie:vt dicant:quantitatē continuā ex partib⁹ quantitatis indiuisibilib⁹ finitis constitui:que rñsio q̄ peripateticis non satisfacit dimittat. ℣ Solutio logicalis ⁊ vera est infinitas partes continui intelligit deus ⁊ nō comprehēdit deus infinitas ptes cōtinui:velut cōcedi solet:infinitum numerū primo⁹ motor intelligit:⁊ non perci pit primo⁹ motor numerū infinituz. Et q̄ peripatetici sentiunt deuz nihil intelligere extra se : ideo hec difficultas relinquat. ¶ Secunda difficultas est.Si esset in infinitū cōtinuuz diuisibile:hoc maxime esset in partes ꝓportionales ſm ꝓportionem duplaz:ergo prima medietas esset dupla ad sequentez:cōsequēs est falsuz:quia sit.a.latitudo vniformiter difformis ⁊ diuidat in partes ꝓportionales ſm duplam ꝓportionez:constat ꝙ in tali diuisione prima medietas totius latitudinis vniformiter difformis nō est dupla ad medietatem partis sequentis:quoniaz latitudo contenta inter extremū intensius ⁊ mediuz graduz totiꝰ latitudinis est maior q̄ꝫ sit tota latitudo : ergo est longe maior q̄ꝫ in duplo parte inuenta inter medium graduz totius latitudinis ⁊ mediuz gradū partis remissioris:⁊ ꝙ prima medietas sit maior q̄ꝫ tota latitudo manifestum est ꝓsupponendo ꝙ latitudo vniformiter difformis sit tanta precise quātus est gradus medius. ℣ Solutio est:prima medietas est maior intensiue tota latitudine non extensiue:imo considerando latitudinem vt latitudo:prima medietas est precise dupla ad secundam partem proportionalem. ¶ Tertia difficultas est:assignatis omnib⁹ partib⁹ huius continui ille sunt finite ⁊ nullaten⁹ infinite ergo continuuz non erit diuisibile in infinitum ſm partes ꝓportionales:quia sit.A.vnum pedale:sint.B.⁊.C. duo mobilia quoꝝ.B.debeat adequate per horam pertransire totum.A.pedale ⁊. C.insequatur.B.itaq̄ cum.B.transiuerit duas partes ꝓportionales. C.cōmenauerit vnam solam : ⁊ ita deinceps:capiatur instans terminatiuuz hore in quo pedale est ab ipso.B.pertransituz ⁊ omnes partes ꝓportionales.A.in illo instanti non trā siuit.C.partes infinitas:quia non pertansiuisset. B.plures partes q̄ꝫ.C.ergo finitas:sed.B.trā siuit partes p̄cise in duplo plures q̄ꝫ.C.ergo transiuit.B.dumtaxat partes finitas:⁊ transiuit omnes partes ꝓportionales huius continui ergo omnes partes ꝓportionales huius ꝙtinui sunt finite:⁊ similiter finite sunt omnes partes ꝓportionales huius continui. ℣ Solutio est.in quolibet instanti hore ꝓsentis est verum dicere. B. partes in duplo plures transiuit q̄ꝫ.C.in partib⁹ autem terminatis ad vltimuz instans hore nō trā siuit.B.partes in duplo plures q̄ꝫ.C.hec de digressione.

¶ Tex.cōmen.4.vsq̄ ad.10.

Et ratio eadem est. Presenti parte due declarantur ꝓpositiones:prima est:partes motus correspondent partibus magnitudinis:secunda est:motus ex motibus non ex mutatis esse componitur.

¶ Sententia igitur textus cōmenti.4.est.Eiusdem rationis est sane magnitudiné ⁊ motuz ⁊ tēpus ex indiuisibilib⁹ constare ⁊ in indiuisibilia diuidi:aut nihil horum hanc conditioné subire:insequitur enim motus magnitudinez ⁊ temp⁹ motū lz enim mot⁹ ⁊ tps peculiares habeant continuitates:diuisionē tñ sumunt a magnitudine.

¶ Textu cōmenti.5.⁊.6.ꝓponitur hec conditionalis:si magnitudo ex indiuisibilib⁹ cōstat:motus quoq̄ qui super illa fit magnitudine ex equalibus motibus indiuisibilib⁹ profecto constabit: vnde subitiatur magnitudo aliqua que sit ex tribus indiuisibilib⁹ conflata quibus ascripta sint A.B.⁊.C.res sup illam magnitudiné mota sit. K.que moueat motu cuius note sint.B.B.Z.cōstabit igit motus ille ex tribus indiuiduis motib⁹ q: singuli quinq̄ tres motus eo mō impartibiles habentur quo tres magnitudinis partes in quibus geruntur:nam si motū qui super.a.partē magnitudinis exercetur:contenderis esse diuisibilez continuo ⁊ ipsuz.a.cogeris fateri diuisibile: quia diuisioni mot⁹ semper diuisio spatij respondet ⁊ simul habetur:quare ⁊ dimidium motus super dimidium.a.celebrabitur : at nos sumpsimus.a.eē indiuisibile. ℣ Est aduertendum ꝙ non oportet magnitudinem esse continuā si mot⁹ debet esse cōtinuus sed sat est ipsam esse contiguam : vt patet de graui moto per plura elementa. ℣ Item mot⁹ est equalis magnitudini per correspondentiaz nō simpliciter. ℣ Amplius res mota non est maior motu:neq̄ magnitudine supra quā fit mot⁹:⁊ est motus quāt⁹ quātitate mobilis ⁊ spatij supra qō causatur mot⁹:imo volunt Theologi ꝙ mot⁹ posit esse diuisibilis diuisibilitate spatij dato ꝙ esset indiuisibilis ex parte mobilis : vt in motu angeli conspicitur.

¶ Ratio textus cōmenti.7. talis est. Si supra indiuisibile aliquid moueri posset: inueniret mobile simul in termino ⁊ moueri ad terminuz:quod constat esse falsum:prius enim est moueri q̄ꝫ motum esse ⁊ priꝰ ire q̄ꝫ itum esse:vnde non simul est proficisci thebas ⁊ iam profectuz esse:neq̄ simul in forum descendere ⁊ iam descendisse: sed prius proficisceris thebas q̄ꝫ sis profect⁹:⁊ in forꝝ priꝰ descenditur quam descensuz sit:quare nō poterit magnitudo componi ex indiuisibilib⁹ ne aliquod mobile simul transeat aliquod spatiuz ⁊ pertransiuerit illud:dicitur enim mobile transire spatium: q: est in pertranseūdo illud : dicitur pertransiuisse qñ est in fine spatij:tunc nāq̄ est verum dicere: mobile cum trāsibat neq̄ quiescebat:neq̄ trāsierat:sed in medio nimiruz erat. Et ꝙ dicit Auer. motus est otiosus quo mobile mouetur ad locum in quo est:ita intelligitur:corpora mota motu recto mouentur ad locum in quo nō sunt:at celum mouetur in loco in quo est: vt conseruetur.

¶ Ratio textus cōmenti.8.⁊.9.talis est.Si per totam quidez magnitudinez.A.B.C.K.mouetur: motusq̄ quo per illam mouetur est.B. B. Z.per partem autem.A.parte vacante non mouetur sed motuz est:mot⁹ profecto non ex motib⁹ sed ex momentꝰ constabit:⁊ motuz quippiaz erit: quod nō antea mouebat. A.nāq̄ parte ñ trāseūdo transiuit:quare erit quippiam profectuz nūq̄ antea proficiscēs:quod si oē quoduis moueri aut quiescere necesse est.K.sane in vnaquaq̄ magnitudinis.A.B.C.parte quiescit: quo fit vt quippiam sit quod cōtinuo quiescit simul atq̄ moueat: per totam eniz magnitudiné.A.B.C.moueba/tur:⁊ in vnaquaq̄ parte gescebat eiusdez: quare ⁊ in tota etiā quiescebat:atq̄ si indiuisibiles partes.B.B.Z.mot⁹ sint mot⁹:fit vt pūte motu.K. mobile quiescat non moueat:si vero non sint motus:fit vt mot⁹ non ex motib⁹ constet. ℣ Preterea dicit Themistius:aut in qualibz illius magnitudinis parte mot⁹ habebit:aut in nulla si in q̄libet:quomodo res in motu posita nō mouebitur: si in nulla:sed quies in qualibet:quomodo tuebaris ne sit mot⁹ ex quiete cōposit⁹:reduco itaq̄ totam hanc partē ad hanc rationē:si continuum ex

indiuisibilibus ꝓponeret: diuideret indiuisibile: hoc fundamēto: moueatur aliqō mobile sup aliquaz magnitudinē constitutā ex tribꝰ indiuisibilibus: ⁊ hoc in tpe cōpōsito ex tribus instantibꝰ: datis duobꝰ mobilibꝰ quorum vnuz moueatur in duplo velotiꝰ altero: mobile velotiꝰ mouebiť super eandem magnitudinē in medietate tēporis ergo in vno instanti cum dimidio: mobile aūt tardiꝰ in illo instāti cū dimidio mouebiť super medietatem magnitudinis ergo sup vnum indiuisibile cū dimidio: ergo idiuisibile diuidet: formabitur hec ratio infra textu cōmenti. 23. ꝓbauit ergo Aristoteles a textu cōmenti primi vsqz ad. 10. cōtinuū non componi ex indiuisibilibꝰ ex parte motus ⁊ magnitudinis.

Digressio.

¶ Contra istam approbatā propositionē: motꝰ non ex mutatj esse sed ex motibꝰ componiť: varie insurgunt difficultates. prima est motꝰ ex his cōponitur quibꝰ existit: sed motꝰ ⁊ quoduis successiuuz indiuisibili nūq̄ erit existit: qz si aliquid motus esset partibile actu: esset simul motꝰ successiuꝰ ⁊ non successiuꝰ. ℣ Solutio est: partes in motu ꝟz intensionē: ⁊ ꝟm extensionez faciunt motū essz rez permanētem: at partes in motu ꝟm prius ⁊ posterius motū reddunt successiuū: aduenientes. n. parte posteriozi motus: euanescit prioz: vnde mutato esse succedit motꝰ: ⁊ motui mutatū esse: veluti instanti subsequiť tempꝰ: tempozi momentum: inter quecunqz. n. duo mutata esse mediat motꝰ: quēadmoduz ⁊ inter instantia cadit semper tempus: cum nō sint duo indiuisibilia ĩmediata: imaginoz autem instans ĩmediate sequi tempꝰ hoc mō: priuatio fozme substātialis est in toto tempoze precedente instans generationis ⁊ ipsa fozma est ī momento ĩmediate sequente totuz tempꝰ antecedēs momentaneā fozme inductionez: itaq̄ inter illud instans ⁊ tempꝰ mensurans priuationē fozme nihil mediat. Et si dicas: contra indiuisibile non est ĩmediatū diuisibili: qz qcquid accipiť ī ipso diuisibili iter ipz ⁊ idiuisibile aliqd mediare videbiť. Rñsio est: ĩmediatuz sumitur dupliciter: vno mō dicitur vnum esse ĩmediatū alteri inter quod ꝟm se totuz ⁊ aliud nihil mediat: ⁊ ita diuisibile ē ĩmediatuz indiuisibili: vt tps instanti terminanti: ⁊ motus mutato esse terminati ⁊ vlr quoduis cōtinuuz ĩmediatuz est suo termino: alio mō capitur mediatū quod ꝟm se totum sequiť alterum: ⁊ ita continuū non est ĩmediatuz suo termino: qz nihil ꝟm se totum insequitur illud indiuisibile sed pars illius totius quod est ĩmediatuz sequitur indiuisibile ꝟm partem ante ptem in infinitum. Quare est hec propositio vera: ĩmediate post instās presens ponetur tempꝰ inesse: quia post instans presens ponetur tempꝰ inesse ⁊ nullus erit instans post instans presens quin inter illud ⁊ instans presens ponetur tempus inesse: ita ĩmediate post hoc mutatum esse ponetur motꝰ. ¶ Secūda difficultas est: qz sicut in linea sunt pūcta penitus indiuisibilia per que partes linee continuantur adinuicez: ⁊ in tempoze instantia ad que copulantur partes temporis: ita in motu sunt mutata eē per que partes motus vniuntur. Dubitatur qm̄ mutatuz eē vel est corruptuz in instati in quo producit: vel in alio: si in alio: vl in alio mediato vel ĩmediato: nō ĩmediato: quia duo instātia nō sunt ĩmediata: nec mediato: quia tunc duraret pluscz̄ p instās: neqz in tempoze desinit esse: qz quod ꝟm se totū destruitur ⁊ idiuisibiliter destruitur in tēpoze nō destruitur. ℣ Solutio est: mutatuz esse simul incipit ⁊ desinit esse: probando propositiōes de incipit ⁊ desinit affirmatiue: sunt qui dicunt q̄ mutatum esse non est corruptuz in instanti: neqz in tempoze: sed ĩmediate post instans est destructuz. Alij volunt q̄ in instanti est corruptum in nullo tamen instāti est primo corruptum: sed in infinitis est corruptū: qz in oībus instantibꝰ tpis in quo est corruptū: verum pria rñsio satisfacit: quare ꝛc̄.

¶ Tex. cōmen. 10. vsqz ad. 18.

Et ad modum longitu

dinis. Parte presenti ostendit Aristoteles q̄ ad diuisionem magnitudinis sequitur diuisio temporis ⁊ econuerso. Et in in textu cōmenti. 10. declarat tempus ex indiuisibilibꝰ componi si magnitudo ex indiuisibilibus cōponatur: similiter. n. tempus: longitudo: ⁊ motus indiuisibilia esse necesse est: atqz ex ipsis nunc que sunt indiuisibilia constare tempꝰ: si motus ⁊ magnitudo ex impartibilibus integrentur: aut ēt diuisibilia esse similiter necesse est. nam si magnitudo est diuisibilis: minozi in tempoze minozē magnitudinez transit id quod equa celeritate mouetur: ⁊ tempus erit diuisibile quod si tempꝰ est diuisibile in quo mobile per. A. magnitudinē fertur: ⁊. A. pfecto diuisibilis erit. ℣ Est aduertenduz q̄ tempꝰ capit quātitatem a motu ⁊ magnitudine supza quā sit motus: ⁊ vtiť Aristoteles ratiōe a priozi duz conuincit tempus esse diuisibile ex magnitudine: ratio a posteriozi ē: quando declaratur magnitudinem esse diuisibilem: quia tempus est diuisibile.

¶ Ratio textus cōmenti. 11. talis est. Mouetur mobile velotius in equali tempoze per maiozem magnitudinem cz̄ mobile tardius: sint duo mobilia. A. ⁊. B. quoruz. A. sit velotiꝰ cz̄. B. sit magnitudo

gnitudo. C. B. quā ptrāsit. A. in tpe. Z. B. moueať aūt. B. qō ē tardiꝰ ⁊. A. qō est velociꝰ p eādem magnitudinē ⁊ icipiāt simul moueri: ⁊ cum velociꝰ sit qō in equali tpe plus mouef: ḡ cū. A. puenerit ad. B. B. nōdū pueniet ad. B. qō ē terminus magnitudinis: ergo ī assignato tpe mouebitur. A. p maiozē magnitudinē cz̄. B. Addit Auer. si magnitudo ex indiuisibilibꝰ cōponerēť: rueret diffinitio velociozis ⁊ tardiozis: ē. n. velociꝰ id qō equali tpe maiozē pābulat magnitudinē: tardiꝰ equali tpe minꝰ spaciꝫ cōficit.

¶ Textu cōmenti. 12. demōstrať q̄ mobile velocius ptrāsit maiozē magnitudinē in minozi tpe cz̄ mobile tardiꝰ. nā in minozi tpe qō est. Z. B. pueniet. A. mobile velociꝰ de. C. ad. B. B. mobile tardius hoc tpe pambulat. C. K. citra terminum B. si agiť. A. ī toto tpe. Z. B. pueniet ad. B. erit in minozi tpe citra. B. in ipso. L. qō esse pōt inter K. atq̄. B. sitq̄ illud tēpꝰ. Z. L. minꝰ tpe. Z. B. at magnitudo qdē. C. K. L. maioz ē magnitudine. C. K. tps aūt. Z. L. minꝰ est toto tempe. Z. K. quare id qō celeriꝰ est maiozem magnitudinē minozi in tpe trāsit. Addit Auerrois: ex hoc manifestū est q̄ necesse ē vt magnitudo diuidať semp ī diuisibilia: quēadmodū cū fuerit positū q̄ magnitudo ē talis: sequiť vt velocius ⁊ tardiꝰ sint talia: sed pria cōsecutio est cōsecutio ꝑcedētis ex posteriozi. secūda vero est posteriozis ex priozi: ⁊ iō in hac declaratiōe non ē cōtrarietas: vt existimāt q̄dā: ecce q̄ Auerrois regressum palā fateť: ⁊ cuz primo de gnātōe. 50. fuerit facte iste rōnes. Queēūq̄ actiue ⁊ passiue sunt ꝓria: oia ꝓria sunt ī eodem genē: ergo actiua ⁊ passiua sunt in eodē genere: ergo sunt sīlia in genere nō in specie. Et q̄cū q̄ sunt sic: sunt actiua ⁊ passiua: ergo ꝓria: ⁊ hec declaratio inqt Auerrois q̄uis nō det fidez p se simplr: cū sit circularis: tn̄ dat nobis fidē dixit Alexāder aliquā fidē: cuiꝰ dicti nō pōt alia assignari rō: nisi q̄ ipiꝰ regressus alter ꝑcessus nō ē sciētifi cus: demōstratio. s. q̄: ⁊ hec ē cā qō soleo dicere: demōstrationē q̄ nō eē ōmōstrationē: ipamq̄ nō facē scire: scire nāq̄ q̄ nō ē scire. Et aduertāt diligēter expositores ⁊ ꝑfitētes logicā qūo possint affirmare Aristotelē ⁊ Auerroim sensisse demōstrationē q̄ eē demōstrationē: ipsamq̄ aggenerare sciētiaz: ⁊ relicta auctoritate Auerrois adducta prio de gnātiōe. 50. necnō ⁊ Themistij. 2. posteriozꝝ capite. 30. dicētis rōez ab effectibꝰ ad cāz syllogismū tm̄ vocari posse: nōne ois terminꝰ est aut vniuocꝰ: aut analogꝰ: aut equocꝰ? iste. terminꝰ demōstratio vt ē istitutꝰ ad significādū demōstratōes pp qd: ⁊ ōmōstratōes q̄: aut erit vniuocus: aut analogꝰ: aut equocꝰ: si primū: ergo diffinitio istiꝰ termini ōmōstratō oibꝰ vniuocatis eq̄ꝛ ꝓsentiet: si scōm: ergo cū diffinitio analogi oibus ꝓcedať analogatis: demōstrationi q̄ ⁊ pp qd eadez cōueniret diffinitio: qō ꝓstat esse falsum: ḡ remanet terminus equocus. Et si dicas: cōtra. terminus equocus reddit ꝓpōez quācūq̄ in qua ponitur distinguibilē: ergo ista nō erit falsa. Demōstratio q̄ est dīo: ⁊ hec nō erit vera. Demōstratō pp qd est dīo. ℣ Solutio est: terminꝰ equocus penes primū modū equocatōis cuz significet plura eque primo diuersis rōnibꝰ facit semp ꝓpōem in qua inueniť equocā ⁊ distinguēdaz: at terminus equocus penes ꝟz modū equocatōis q̄ significat plura. vnū principale. aliud p sīlitudinē: nō cōstituit, ꝓpōnez equocā ⁊ distinguibilē: cū talis terminus q̄cūq̄ accipiť ꝓ significato trāsumptiuo: accipiť ⁊ ꝓ principali: a quo quidē absolui nō ꝑt: nō aūt si ꝓ principali sumiť: opꝰ est ipm ꝓ sīlitudinario ꝟificari: vnde ē hec. ꝓpō falsa: hō pictus est hō: ⁊ ista vera: hō ambulat: sīr hec ē falsa. demōstratio q̄ est demōstratio: hec vera. demonstratio pp qd est dīo. Item cū istius termini demōstratio nō sint nisi due diffinitōes: syllogismus faciēs scire: ⁊ ex pmis veris: ĩmediatis: priozibꝰ: notiozibꝰ causisq̄ ꝙclusionis: ergo demōstratio q̄ nō est syllogismus faciēs scire. ℣ Amplius si demōstratio q̄ est demōstratio nō ꝓbaret Aristo. primo posteriozꝝ capite. 3. nō dari demonstrationē circularē: si enim inquit Aristot. ꝓcessus ex nobis notiozibꝰ esset demōstratio: ergo demonstratio faceret notū: eo mō quo ĩductio facit notū: ergo aliqua demonstratio faceret scire ⁊ nō per cām: ⁊ hec est cā qō dixi in ꝓhemio primi physicoꝝ: dať regressus ⁊ nō demōstratio circularis. Rursus: cū dicimus: demōstratio est subiectū artis posteriozistice: quero qd significet ly demōstratio: si demōstrationē q̄: ⁊ pp qd: ergo tenetur Aristoteles posteriozistic⁹ diffinire hūc terminū demōstratio explicite diffinitōe ꝙueniēte demonstrationi q̄: ⁊ pp qd: si demōstrationē pp qd tm̄: habeť ꝓpositū: bis pāditur error eoꝝ q̄ existimāt hoc nomen demōstratio esse diffinitū: primo topicoꝝ: diffinitōe ꝙsentiente dīoni q̄: ⁊ pp qd: ⁊ credentiū Aristotelē implicite tradidisse diffinitōez cōem dīoni q̄: ⁊ dīoni pp qd: vñ obseruādū est: si sit aliqs terminus vniuocus diffinibilis: ille prio diffinitur: mox ea tractāter quibꝰ illa apte diffinitio ꝙsentit: si sit terminꝰ analogus diffinibilis: talis primo diffiniť: deiceps analogata declarantur. Diffinitur ly nā. 2. physicoꝝ. 3. ly motus. 3. physicoꝝ. 6. ly aīa. 2. de aīa. 7. si sit terminus equiuocus penes ꝑmū modū equocatiōis: ille nullaten⁹

diffinit:si sit equocus iuxta scđʒ modū:ille primo
diffinit:mox diuidit:quo ordine ꝓcedit Arist. pͦ
phyermenias: diffinit pͦ ly enūciatio:paulopost
nomē enūciatōis diuidit in enūciatōeʒ vnā ꝛ enū
ciationē plures.ꝯstat aūt hanc esse falsam:enun/
ciatio plures ē enūciatio. Silr facit Arist. primo
posterioꝝ:primo diffinit ly demōstratio: post di/
uidit nomē dr̃onis in dr̃onē qꝛ ꝛ pp qd:ergo hec
erit falsa.dr̃o qꝛ est dr̃o:itaq̃ qñcūq; diffinit ali/
quis terminus:deinde diuidit:si illa diffinitio cō/
sentiat diuidentibꝰ:ꝯsentiet ꝛ diuisuʒ:ꝛ erit talis
terminus vniuocus vl analogus:si non:erit talis
terminꝰ equiuocꝰ penes ſm modū equocatiōis.
Amor veritatis fecit me digredi a ꝓposito fortas/
sis plus q̃ fuisset necesse.
¶ Textu com.13.ꝛ.14.demōstrat q mobile ve/
locius mouet p equalē magnitudinē i minori tpe
q̃ mobile tardius. nā cū mobile velocius ad tar
dius quidē cōparatū minorē in minori tpe:per se
aūt sumptū maiori in tpe maiorē magnitudineʒ:
trāseat tps ꝓfecto.Z.Q.in quo mobile velotius
transit spatiū.L.M.erit maius eo tpe quo trāsit
magnitudinē.L.N.sit igit minus illđ tps.Z.F.
quare si tempus.Z.Q.minus est tempore.Z.H.
in quo.B.tardius mobile magnitudineʒ transit
L.N.ꝛ.Z.F.tps erit minus.Z.H.tpe est.n.mi/
nus.Z.Q.qđ vero est minus minore:minꝰ ꝛ ipm
est:ergo minori in tpe equalē trāsibit magnitudi/
nem. Preterea si oē qđ mouet:aut in equali aut
in minore:aut in maiore tpe moueri necesse est: ꝛ
id quidē qđ in maiori mouet:tardius est.id auteʒ
qđ in equali:eque celere est:qđ vero celerius est:
neq; equalr neq; tardiꝰ est:id nempe qđ velocius
est:neq; in equali tpe neq; i maiori idē spatiū trā/
sibit tpe quo illđ mobile tardius ꝑambulabit:re/
stat igitur minori in tpe id qđ velotius est equalē
transire magnitudinē.Est ergo hactenꝰ declara/
tū mobile velotius in equali tpe maioreʒ transire
magnitudinē:nec nō ꝛ i minori maiorē ꝛ equalē.

Digressio.

¶ Quia ex textu cōmēti.11.12.13.14.palam col/
ligitur velocitatē motus localis mensurandā esse
penes spatiū verū vel imaginatū ꝑtransitū in tā/
to vel tanto tpe.icirco decet nunc perscrutari:pe
nes qd:tanq; penes effectū sit i quouis motu mē
surāda velocitas.Et vt ordinate procedam pri/
mo de motu locali recto:ꝛ circulari tractabitur:
mox de augmētatōe ꝛ alteratōe erit sermo. ¶ In
primis itaq; aduertendū:motus cū in tribꝰ tantū
generibꝰ cōstituat.5.physicoꝝ.18.in motu locali
est manifesta ꝯtinuatio i augmētatōe ē ꝯtinuitas
vel rōne sui:vel merito dispositionū:intēsio quo/
q; qualitatū necessario ē successiua ꝯtinua: ad illā
n.formā est p se motꝰ qñ necessario facta mutatōe
acq̄sitiua vel deꝑditiua talis rei variat subiecti
denominatio hʒ eē tale ꝛ ecōtra:qñ vero nō ē isto
mō:motꝰ ē p accidēs ad id ad qđ dicimꝰ eē motū:
vñ positis.A.ꝛ.B.similibꝰ ſm albedinē:si albe
do.A.intēdat mutatio facta p tales termios sic
ꝛ dissile ē ꝯtingēs nō necessaria. ¶ Cōtra variat
albedo seu caliditas nulla mutatōe facta hʒ esse
albū vel calidū:ergo:si.n.eēt subiectuʒ albū hñs
vnā ꝑtē albā:ꝛ aliā nigram:ꝛ suparet albedo ni/
gredinē:ꝛ remitteret albedo remanēs tñ intēsior
nigredine:ꝛ tñ cōduceret ps alba maiorata ad
intēsionē q̃tū remissio albedinis ad remissionē:il
lud subiectū esset eque albū sicut priꝰ:tñ esset fcā
mutatio in albedine. Itē sit.A.calidū vt.6.p to/
tū:ab vna eius quarta remoueat caliditas vt.6.
cui quarte p diuinā potentiā coextēdat caliditas
qua in tribꝰ quartis remāsit: tūc facta ē variatio
deꝑditiua caliditatis ꝛ nō denomiatōis. ¶ So/
lutio ē si albedo seu caliditas variet: ꝛ nulla fiat
mutatio in alijs rebꝰ:nec transpō neq; extēsio q̄li
tatis cōmittat:opꝰ est vt fiat variatio denomina
tionis ſm eē albū vel calidū:in casibꝰ adductis
sit trāspositio ꝛ extēsio qualitatis: iō ꝛc. Quare
huic ꝓposito deseruiūt sex regle. Pria ē: si qua/
litates duarū ꝑtiū fuerint equalr intēse ꝛ extēse:
equalr faciūt ad denomiationē totiꝰ. Scđa est:si
equalr intēse:iequalr extēse i ea ꝓportōe magis
extēsa magis facit ad denomiationē totiꝰ in qua
magis extēdit. Tertia ē:si equalr extēse nō itēse:
in qua ꝓportōe vna ē intēsior alia:in ea ꝓportōe
magis facit ad dnomiationē totiꝰ. Quarta est: si
inequalr extēse ꝛ intēse ꝛ intēsius sit minꝰ exten/
sum ꝛ ecōuerso:tūc si equalis ē ꝓportio intēsiōis
ad intēsionē ꝛ extēsiōis ad extēsioneʒ:illa equalr
faciūt ad denomiandū totuʒ. Quinta ē:si fuerint
vt priꝰ ꝛ ꝓportio extēsionū maior fuerit ꝓportōe
intēsionū:tūc intēsiꝰ minꝰ facit ad denomianduʒ
totū in ea ꝓportōe qua ē hec maior alia. Sexta ē:
si ꝓportio itēsionū sit maior:tūc intēsiꝰ magis fa
cit ad denominādū totū in ea ꝓportōe qua supat
ꝓportionē extēsionū.cū ergo in tribꝰ tm̃ ꝑdicamē
tis motus p se iueniat:ꝛ nō possit assignari regla
gnālis penes qd tāquaʒ penes effectū dicat ali/
quid velociter moueri in oībꝰ generibꝰ: iō de mo
tu locali tanq; de prio motu agēdū prio ē. ¶ Se/
cundo est obseruādum:motus localis vniformis
est motus spacij cuius cōtinue in qualibet parte
tpis eque ꝓportiōali toti eque intensa velocitate
spatiū eque ꝓportōale ꝑtrāsitur:itaqđ quēadmo
dū totū spatiū toti tpi:ita quarta ps quarte ꝛ sic
de singulis correspōdit:motꝰ difformis ē q̄ aucto
vel diminuto in equalibus partibꝰ tpis inequali
bus velocitatibꝰ inequalia spatia ꝑambulātur:ꝛ
est motus

est motꝰ vniformis quo ad ꝑtes subiecti:qñ que/
libet pars eque velociter mouetur cum alia: vni/
formis quo ad tps:est quo in tēporibꝰ equalibus
spatiū pertrāsitur equale:similiter inuenit motus
localis difformis quo ad subiectū:quo ad tps: ꝛ
quo ad vtrūq;:exq̄ pʒ q stat.A.difformiter mo/
ueri quo ad tps ꝛ vniformiter quo ad ꝑtes subie
cti:ꝛ econtra:ꝛ stat quo ad vtrūq; aliqđ mobile
vniformiter moueri. Velocitas ergo motꝰ loca/
lis recti ꝛ circularū iseqt spatiū lineale aptū ꝑtrā
siri a pūcto veloᵐᵉ moto i tāto vl tāto tpe: dducta
ꝯdēsatōe ꝛ rarefatōe ꝛ ꝯlatiōe medij.ꝛ iō lʒ ꝑtes
versus equinoctialē circulū velociꝰ moueant q̃
partes ꝓpinque polis:oēs tñ dicte ꝑtes eque ve
lociter circuūt:quēadmodū eniʒ stat aliqua duo
corpora eque velociter descēdere ꝛ nō pari mo/
ueri velocitate:ita possit aliqua equalr circuire ꝛ
nō eque velociter moueri:hec de motu locali.
¶ De velocitate aūt motus augmētatōis:extē/
dēdo nomē augmētatōis ad rarefactōnē īueniū
tur tres opiniōes. Pria ē: velocitas augmētatō
nis attēdit penes maximā quātitatē quā acqui/
rit totū:qđ sic auget:vel aliqua eiꝰ ps: sicut etiaʒ
in motu locali hʒ attendi velocitas penes lineam
maximā a pūcto veloᵐᵉ moto descriptā:sensus ē.
oīa que in eodē tpe equalē quātitatē de nouo vlr
acquirūt:eque velociter augētur:siue priꝰ fuerint
equalia:siue iequalia:ita q ēt in eadē ꝓportōe q̄
se hʒ quātitas de nouo acquisita vni ad quātitatē
đ nouo acquisitā alteri:eadē erit ꝓportio augmē
tationis vniꝰ ad auctionē alterius. ¶ Cōtra hanc
opinionē Calculatoris solent adduci varie rōes:
quercꝰ.n.ātiqua quasi p totū arida ita velociter
augeret veluti vna ꝑua herba:addita illis pari
extēsiōe. Itē digito sortis tumefacto diceret sor/
tes maiorari ita velociter:sicut eiꝰ digitꝰ:qꝛ equa
lem quātitatē acq̄ret totuʒ ꝛ ps. Amplius:nihil
posset vniformiter rarefieri quo ad ꝑtes quātita
tiuas:qꝛ si sic:sequit q ipm eēt infinitū imediate
post hoc:cōsequētia tenet: qꝛ equalē quātitatem
acquiret tūc quelibʒ pars cū qualibʒ ꝑte:ꝛ cū sint
infinite ꝑtes in oī cōtinuo vel quāto infert q infi
nita equalia erūt imediate post hoc ꝑtibꝰ ipsius
totiꝰ acq̄sita:quoꝝ nullū cū reliquo cōicat. Rur/
sus:vbi.A.augmētaret a nō quāto p horā vsq;
ad quātitatē pedalē.B.vero pedale in fine ho/
re sit bipedale iste augmētatione non sunt eque
veloces:lʒ q̃titates acq̄site sint equales. B.nā/
q; ē auctū ad duplum sui.A.vero est adauctū in
infinitum plusq; ad duplū: ꝛ plusq; adquadru/
plum:ꝛ sic in infinitum. ¶ Sunt qui opinant ve/
locitatē augmētatiōis attendi penes proportio/
nem quātitatis acquisite ad ꝑexistentē. ¶ Contra
data ista positiōe infert duas esse augmētatōes:
quaꝝ vna nō eēt velocior alia: neq; tardior: neq;
equalis:posito q.A.pedale hac hora efficiatur
bipedale:ꝛ.B.pedale redddatur tripedale:tūc
quantitatis acquisite.A.ad q̃titatem ꝑcedenteʒ
est ꝓportio equalitatis:at q̃titatis acquisite.B.
ad q̃titatē ꝑexistentē ē ꝓportio maioris inequa/
litatis:ꝯstat aūt ſm viā cōem ꝓportionē equalita
tis ꝛ ꝓportionē maioris ineq̄litatis nō posse inui
cem cōparari. Relinquit q̄ tertia positio cui ꝯsen
tio:q velocitas augmētatōis dignoscit penes ꝓ/
portionē cōpositi ex q̃titate ꝑexistēte ꝛ acquisita
ad ꝑexistentē solū in ordine ad tps:vnde i casu su
periori:respectu augmētatiōis.A.talis ꝓportio
erat dupla.merito.B.erat tripla:in tali itaq; ꝓ/
portōe se hʒ augmētatio.B.ad augᵗᵐ.A.i quali
ꝓportōe se hʒ tripla ad duplam ꝓportioneʒ: hec
de velocitate augmētationis.
¶ De velocitate aūt alteratōis recitant tres po
sitiones. Prima eam mēsurat penes gradū indu
ctum vel inducēdū forme ad quā est motus: itaq;
illa est alteratio velocior q̄ caliditas intensior in/
ducitur. ¶ Cōtra ergo calidū vt.8.nō ita veloci/
ter alteraret passum resistens vt.4.sicut agens vt
2.passuʒ vt vnū. Item esset assignare velocitateʒ
maximā possibilē:ꝛ eēt illa p quā inducit gradus
sūmus:q̄ nō velocius alteraret alterans fortiꝰ q̃
debilius. ¶ Scđa opinio ē:velocitas alterationis
cognoscit penes latitudinē forme acq̄rēde in cō/
paratione ad subiectū:itaq; vbi equalis latitudo
forme acquirit equali subiecto equalis est veloci
tas:ꝛ vbi equali subiecto acquiritur vniformiter
maior latitudo in eodē tpe est alteratio velocior:
ꝛ sunt qui existimant alteratōes nunq; esse cōpa/
rabiles:nisi qñ equales latitudines p eas acq̄rū/
tur. ¶ Contra:ergo alteratio qua equalis q̄litas
duplo subiecto acq̄reret essʒ in duplo velocior:q̄
infert ēt duo inequalia nō posse eque velociter al
terari. ¶ Superest igit tertia opinio q velocitas
alterationis attendit solum penes maximā latitu
dinē talis forme sue qualitatū q̄ vniformiter acq/
retur alicui subiecto maiori seu minori in tāto vel
in tanto tpe corrñdēter: itaq; omnes alterationes
erūt eque veloces p quas vniformiter in tpe eq̄li
equales latitudines forme acquirent: quēadmo/
dum oēs motus locales p quos in eodē tempore
ꝛ vniformiter pertrāseunt spatia equalia ceteris
paribus:vnde eodē modo est latitudo forme acq
renda spatiū in motu alteratōis:sicut in motu lo/
cali distantia quantitatiua est spatiū pertranseū/
dum:sed de his forte plura diximus q̃ erat neces
se. Et soleo concedere hanc conclusionē: possunt
sortes ꝛ plato moueri localiter p idē tps ꝛ ineq̄li
ter:ꝛ in quolibʒ instanti intrinseco temporis men
surantis motū plus a tardiori esse pertransitū q̃

a velociori:vt patet per argumentum de vmbris virgularum:quare ⁊c.

¶ Sentētia textus com.15.talis est.Qm̄ omnis quidem motus in tpe est.⁊ oī in tpe mot⁹ fieri pt: oē aūt qd mouet ⁊ celerius ⁊ tardi⁹ moueri pōt: ergo in oī tpe celerior tardiorq3 motus fieri pōt: que cum ita sint:tempus ꝯtinuū esse oportet.

¶ Auerrois cōmēto.15.primo dicit: declarauit ꝯsequutionē signi ex cā:nunc ostendit ꝯsequutionez cause ex signo:ꝓcedēdus erit itaq3 regressus. Sed ambiget quispiam:in regressu demōstratio signi añcedit demōstrationē cause tm̄:talis ordo hic nō obseruat:ergo. ¶ Solutio est:demōstratio signi ꝓcedit demōstratōez cause tm̄:illa ex notioribus quo ad nos:hec ex notiorib⁹ quo ad nām:nō nobis:ꝓcedit:at demōstratio signi que sequit demonstrationē cause:neq3 ex nobis notiorib⁹:neq3 nature certis ꝓcedit:demōstratio cāe antecedens signū est cause ⁊ esse:⁊ a nobis ⁊ nature euidētioribus tendit ad minus nota:rōes aūt a posteriori solet postponere sepenumero Aristo. rōibus demonstratiuis: vt faceret ꝯuenire sermones ꝓbabiles demōstratiuis:primo celi.85.Vel dico ꝙ triplex est ꝓcessus:a signo ad cām a cā ad effectum: tandem ab effectu ad cām:⁊ iste vltimus est resolutiuus:non dēo q̄r:quo qdē ꝓcessu resoluit effectus in cām. ¶ Amplius inquit Com̄.in oī tpe pt esse motus:⁊ oīs motus pōt esse velocior:ergo in oī tpe pōt esse motus velocior ⁊ tardior:⁊ hec ꝓpositio vertitur in istā:motus velotior est in tpe:q̄ aliqua eget explanatione.

Digressio Auer.

¶ Quia Aristoteles asserebat oē quod mouet ⁊ celerius ⁊ tardius moueri posse:nō īmerito dubitat Auer. nam motores naturales determinatarum sunt virtutum ergo motores elementoꝝ in velocitate ⁊ tarditate terminati inueniēt. Itez nequit celuz maiori moueri velocitate q̄z moueat ⁊.2.celi.53.motus firmamenti est velocissim⁹ motuum. Solutio est:motui celi vt mot⁹ nō repugnat maior ⁊ minor velocitas:nō pōt tamē motus celi vt talis motus velocitari ⁊ retardari. similiter intelligentie vt potentie ⁊ virtutes sunt possunt augeri in īfinitū:sz vt tales potētie sibi repugnat augeri:multa nāq3 sunt possibilia in vl'i nō in particulari.5.methaphysice.27.vnde ī celo neq3 orbi neq3 intelligentie quicq3 euenire pōt qd motū celi variare possit:at in subcelestib⁹ corporibus varie occurrunt diuersitates ⁊ ex parte mouētis: ⁊ ex parte resistentie:ſm qd virtus mouētis intēdit aut remittit:⁊ resistētia crescit vel decrescit:ne ita q3 ꝯcedatur motus in instāti:nō pōt motus repiri terminatus vt motus:⁊ ista ꝓpositio:oē motum pōt celerius ⁊ tardius moueri possibilis est p se: impossibilis p accidēs:q̄tenus.s. mot⁹ corporib⁹ applicat. ¶ Solutio Alexā.erat:poterat moueri celū tardi⁹ celeriusq3.q̄ten⁹ mot⁹ ei⁹ erat volūtarius:vn̄. 2.celi. 37.declarabat aīalia subcelestia que volūtarie mouent:posse velocitari ⁊ tardari cui⁹ cā est:q: ab extrinseco mouent: pp aliud esse qd hz desideratū in re ⁊ in aīa: sz corpa celestia ñ dicunt moueri ab extrinseco:q: desideratū in eis hz idē esse ī aīa ⁊ extra:corpa nāq3 celestia nō habent īmaginatiōes aliq̄n in actu:aliq̄n in potētia: nā intellectiōi intelligētiaruz nō deseruiūt sensus neq3 interiores neq3 exteriores: ītelligūt eteniz se p essentiā ꝓpriā:nō repugnat itaq3 motui celi vt volūtarius est ꝙ velocitet:sed nō pōt motus celi vt ē talis mot⁹ volūtari⁹ crescere:neq3 decrescere. Et cū ītelligētia sit nā:aīa ⁊ voluntas mot⁹ ab ea originat⁹ ⁊ nālis ⁊ animalis ⁊ volūtari⁹ sepenūero appellat. Soluit ⁊ aliter:pōt mot⁹ vt motus celerior eē atq3 tardior:minime vt in tali moto:sz bene vt in alio moto:⁊ hoc est absurdum q: neqt mot⁹ celi esse velocior ⁊ tardior in alio mobili:neq3 inueniri potest motus velocior motu celi.

¶ Pro expeditōe p̄ntis digressiōis ē diligēter obseruādū:ꝙ aliq volūt ꝙ motui vt hz eē ī corpe nāli simpliciter ⁊ absolute nō repugnat diuisibilitas in infinitū:que tm̄ ei nō cōsentit ꝓut hz eē ī tali vel tali corpe nāli:sic magnitudo ꝯtinua vt nāralis ē:pōt in infinitū secari:nō aūt vt est magnitudo talis vl' talis rei nālis. ¶ Contra cuilibz rei nāli repugnat auctio:diminutioq3 in infinitū:ergo nequeunt motus ⁊ magnitudo vt in re nāli in infinitū secari. ¶ Sūt qui opinant entia nālia nō eē determīata maxīa:mīmaq3 quātitate:qui sunt reprobati prio physicoꝝ.37.quar ē dicēdū ꝙ cōtinuū vt cōtinuū: est diuisibile in infinituz:nō autem ꝯtinuū vt est nāle: similiter motus vt motus: ⁊ tps vt tps in īfinitū augeri diminuiq3 possunt: non aūt mot⁹ vt est talis rei nālis: neq3 tps vt est mensura talis motus:⁊c.

¶ Sententia textus cōmenti.16.⁊.17.talis est. Diuidit similiter tempus ⁊ magnitudo at mobile celerius diuidit tempus:tardius autem magnitudinē:veloci⁹ enim tantūdem spatij breuiori tēpore perficit:econtrario qd est tardius equali tēpore minus spacij conficit:⁊ dicit Auerrois hoc esse quasi circulare ⁊ reciprocum.i.acceptio poterit esse perpetua:accipiendo post motum velocioris mobile tardius:⁊ post tardius iteruz veloci⁹. ¶ Amplius si sit vnum mobile regulariter motū: sicut in toto tempore vniuersam transit magnitudinem:ita in dimidio temporis dimidiuz magnitudinis:⁊ similiter in minori minorem perambulat:eedem enim diuisionis temporis ⁊ magnitudinis

dinis erunt. ¶ Est aduertēdū:prio celi.51.ꝓportio tēpoꝝ inuicē est ſm grauitatū ꝓportionē:vno tm̄ in his cōsiderato discrimine:quia crescēte grauitate decrescit tēpus:si.n.tanta grauitas mouet tanto tēpore: grauitas duplicata idem mouebit in duplo minori tēpore:stante eadez figura ⁊ eadē medij dispōne:patefactū est igit ꝙ ad diuisionem magnitudinis seqt diuisio tpis: ⁊ ecōuerso.

¶ Textu cōmenti.18.vsq3 ad.24.

Et cū alterū fuerit īfini

tū. Presenti pte ostēdit Aristoteles finitū ⁊ infinitū sic inueniri in magnitudine ⁊ tēpe:vn̄.18.dz ꝙ si tps extremis sit īfinitū:⁊ lōgitudo extremis est infinita:si diuisiōe:longitudo quoq3 diuisiōe: si vtrisq3 ⁊ magnitudo vtrisq3. Et si dicas cōtra: celū est magnitudo finita tēpore infinito ꝑtransita. Rñdeo:celū moueri īfinito tpe per motū eiusdē magnitudinis infinitis circulatiōib⁹:assignata itaq3 magnitudie sup quā mot⁹ ꝯstituat absq3 reiteratōe sui aut sue ptis: necesse est vt infinitas pariter ad tps ⁊ magnitudinē ꝑtineat. ¶ At.19. soluit rō Zenonis putantj motum nō inueniri: ea rōne ꝙ si mot⁹ concedebatur:finito tēpe infinita trāsiri videbant:nā eo penit⁹ modo quo magnitudo ꝑtransita infinita existit: ⁊ tempus pariter infinitū vocatur. Et solutio ista vt Auerrois inquit est ad hoīem ⁊ nō ad veritatez: nō poterant n.partes infinite eiusdē quātitatis trāsiri tempore determīato:⁊ verū est tps exigi infinitū: si magnitudines infinite perambulari debeant. ¶ Est aduertendū totū vt ex partib⁹ integrat eiusdem ꝓportionis alteri⁹ esse rationis a toto vt ex partibus cōponit eiusdē quātitatj: nō est eiz totū partibile ī plures ptes q̄z aliqua eius pars: quaten⁹ cōponit ex ptib⁹ eiusdē ꝓportōis:at nulla ps ī tot ptes secat eiusdē quātitatj:veluti ⁊ totum.

¶ Textu ⁊ cōmento.20.declarat hec cōditiōalis:si magnitudo est finita:tempus quoq3 finituz existit:ratione sumpta ex ꝓportiōe partis ad partem:sit magnitudo finita cui ascriptuz sit.A.B. sit tempus infinitum.C.D.finitum ex parte.D. cuius temporis īfiniti sit.D.H.pars finita: quo tempore decurratur. K.B.pars magnitudinis A.B.tūc hec ps magnitudīs.K.B.trāsitur tēporis infiniti pene.D.H.ergo tota magnitudo ꝑcurreretur tempore finito : totum nāq3 tempus quo vniuersa transitur magnitudo ea proportione partem temporis respicit qua pertransitur ps magnitudinis: qua quidem tota magnitudo se habet ad partem magnitudinis: in tot enim partes consectū est tps:in quot ipsa magnitudo.

¶ Textu cōmenti.21.eadez conditionalis deducitur ratione sumpta ex proportione cuiuslibet finiti ad quoduis finitum: si enim magnitudo. K.B.tpe finito trāseat cū talis magnitudo sit finita:eam q̄ est.A.B.mensurabit que ēt finita existet:sed idez mobile equalez magnitudinē ei que est.K.B.decurret tpe finito:ḡ quot magnitudines equales.K.B.sumebant totaz.A.B.magnitudinē reddētes:tot tpa finita eq̄lia accipient ad totius tpis ꝯstōnez:ḡ si magnitudo finita erit: tps q̄q3 finitū inueniet:his quoq3 rōib⁹ possz declarari longitudinē infinitā:⁊ tps finitū simul stare nō posse:fecit hactenus cauillus zenonis vt in hec diuerterit Arist.nūc ad ꝑncipale ꝓpositū descēdit:ꝓbatq3 nullū ꝯtinuū cōponi ex īdiuisibilib⁹ rōe quā adduxim⁹ sup ī calce Tex.com̄.8.⁊.9.

Digressio.

¶ Quia sup infinita modica magitudine pōt cōstitui motus:⁊ motus pōt velocitari in infinitū:⁊ quacūq3 magnitudine data dabilis est minor cōuinxit Ari.magnitudinē nō componi ex indiuisibilibus:quinimo magnitudinē ex magnitudinibus integrari rōibus nālibus declarauit:vnde linea ex lineis:superficies ex supficiebus ⁊ corpus ex corporib⁹ componitur:nō potuit nāq3 linea ex punctis ꝯstitui impibus:ne impartibile diuidat. Item neq3 ex parib⁹:cū possit queuis linea ī tres ptes secari equales:⁊ ita si esset linea ex quattuor integrata punctis.tertia pars illius esset vn⁹ punctus cum tertia parte alterius. Iteruz nō est linea cōposita ex pūctis infinitis:q: aliter linea sue medietati equaret:⁊ esset ꝓportio dyametri ad costam rōnalis. ¶ Rursus si linea ꝯponat ex indiuisibilibus infertur ꝙ in cōtinuo est aliquid minus pūcto:⁊ ꝙ punctū est maius linea: ⁊ linea minor maior maiore se:sit nāq3 linea.A.A.6.punctorū sup quā ꝯstituat triāgulus eq̄laterus.15.pūctoꝝ: tunc pūcta.B.B.minus elōgabunt q̄z puncta A.A.⁊ puncta.C.C.adhuc minus: ergo deueniem⁹ ad puncta q̄ p minus distabūt q̄z p punctū: rursus descendēdo a puncto ꝯtactus lineaꝝ triāguli:ꝯtinue distantia reddit maior:⁊ tandē deuenitur ad distantiā punctualē que sit inter.D.D. supra quā erat distātia.E.E.ergo punct⁹ erit maior linea. Itez linea.CC.est maior distantia qualibet supiore versus.S.punctū ꝯtactus:⁊ ipsa est duoꝝ punctoꝝ tm̄:ac p hoc distātia.I.I. que est punctoꝝ.9.est maior ipsa :sequit ꝙ linea.C.C.ē minor q̄z linea se maior:hec Gregori⁹. ¶ Ampli⁹ si cōtinuū ex īdiuisibilib⁹ cōponeret:maior circulus ⁊ minor essent equales. Essent quoq3 dyameter ⁊ costa quadrati equales:necnō circūferentia semicirculi ⁊ circulus:vn̄ descriptis duob⁹ circu

lis in supficie plana sup idē cētrū:vn⁹ maior iclu/dēs:ꝛ ali⁹ minor inclusus:,ptrahant a cētro due linee ad duo pūcta imediata in maiori circulo: il/le secabūt minorē circulū:aut in pūctis imediatj: ꝛ ita minor circūferentia erit equalis maiori: aut secabūt minorē circulū in pūcto:ꝛ tūc indiuisibi/le diuidet:ꝛ angulus totalis iueniet equalis an/gulo q est eius ps:vocet pūct⁹ sectōis minoris cir culi. B. sup quē erigat vna linea tertia ppēdicu/lariter cadēs secans lineā. A. B. in puncto. B. fit talis linea. E. B. tūc linea. E. B. cū linea. A. B. cōstituit angulū rectū:ꝛ aliū cuz linea. A. C. ꝛ hz geometras oēs anguli recti sunt equales: er go āgulus minor essz equalis maiori: qm̄ āgulus cōstitut⁹ ex illa linea recta ꝛ linea. A. B. ē ptia/lis ad āgulū ꝓstitutū ex eadē linea ꝛ linea. A. C. nā scōs angulus cōtinet primū ꝛ vnā lineā vltra: hec Scot⁹. 2. sniar. distin. 2. ꝛ Gregor⁹ aliter de ducit:hz hec reliquant. ¶ Hec nōnulli acutissimi Theo. arbitrant cōtinuū cōponi ex idiuisibilib⁹: his rōnib⁹:possibile est cōtinuū diuidi in oia illa ī que est diuisibile: ergo possibile ē ipsum esse diui/sum in oia ī que possibile ē ipm diuidi:hz possibili posito inesse nullū seqt̄ incōueniēs:ergo cōtinuū ē actu diuisum in oia in que possibile ē ipz diuidi. Itē aut oī parte magis est aliqua minor:aut non omni parte magis est aliqua minor: si sm̄ habe/tur intentum: non primum: quia illa esset diuisi/bilis:ꝛ non esset omni parte minor. Iterum aut iter primū pūctū ꝛ quoduis aliō eiusdē linee cadit pūct⁹ medi⁹ aut nō:si sic:ille pūct⁹ medi⁹ vl cadet iter primū pūctū ꝛ seipm:vel nō erit ex pun ctis illi⁹ linee:ergo pūcta necessario imediata in/uenient. Rursus moueant. A. ꝛ. B. sup. C. spa/tio:ita tñ vt cū. A. fuerit in fine secūde ptis ꝓpor tionalis. B. erit in fine prime:ꝛ cū. A. extiterit in fine tertie. B. inueniet in calce secunde:ꝛ ita. A. antecedat. B. dūtaxat p vnā ptē ꝓportionalē:fit aūt nūc primū instās in quo totū spatiū ē ab. A. ptrānsitum:ꝛ queraf an. B. distet ab. A. vel non: nō pōt dici q nō distet: q: tunc. A. ꝛ. B. fuissent equiuelociter mota:si distat p casum nō distat nisi p vltimā ptē ꝓportionalē: ō qua inuestigeat an sit ptibilis:an ipartibilis:nō ptibilis:qm̄ nō eēt vlti ma ps:ergo ipartibilis:ꝛ ita de ceteris ptib⁹ faci le ꝓbaret. ¶ Ad primā falsuz ē q sit possibile cō tinuū diuidi in cūcta ī que ē diuisibile. est. n. talis ꝓpositio de sensu cōposito verificationez exigēs instātaneā respectu toti⁹ cōpositionis sequentis. ¶ Ad secūdā:ista ꝓpositio ē vera: oī pte magis aliqua ē minor::ꝛ nulla ps ē oī parte magis mi/nor:: nō dat. n. minima ps:neq; maxima. ¶ Ad tertiaz iter primū pūctū ꝛ quoduis aliud est punct⁹ me/dius:nullus tñ pūctus medi⁹ ē inter primū ꝛ qð/libet aliud:ꝛ fateor hāc cōsequētiā:nullus ē punctus medi⁹ inter primū pūctū ꝛ oia alia: ergo pri mū ꝛ oia alia sunt imediata:si ly oia teneat colle ctiue. ¶ Ultima rō ē soluta in calce tertij phyſico rū:ꝛ he de pria summa sufficiant.

Tex.cōmenti.24.25.26.27.28.

Tnecesse ē vt.

Presenti summa que ē a textu cōmēti.24.vsq; ad.40.tractā/tur iste ꝓpositiōes. Mot⁹ non momēto sz tpe mēsurat. Mōli/bet mobile nō idiuisibile sed di uisibile existit. Mot⁹ est diuisibilis diuisiōe tpis: mobilis ꝛ moueri:at a textu cōmenti.24.vsq; ad 28. affirmat idē ꝛ vnū momentū haberi qō sit fi/nis ꝓteriti ꝛ initiū futuri:vñ ē nūc extremū trāsa/cti tpis:citra qō nihil futuri tpis est:ꝛ ē extremuz futuri:vltra quod nihil preteriti temporis est:qō quidem nunc vtriusq; temporis finem dicim⁹ eē: ꝛ id quod primo est nunc:necesse est esse indiuisi/bile:cum. n. totum tempus cōtinuuz sit: opus ē vt partes illius ad cōem terminū copulent: putādū est itaq; idē ꝛ vnuz esse momentū qō sit extremū vtriusq; temporis:si eiz sit aliud ꝛ aliud:vel sese attingēt:vel vnū erit ab altero elongatum:hz non possunt esse imediate:ne continuum ex impartibi libus componatur:si vero erunt mediata:inter il la tempus necessario cadet:ꝛ ita non erunt tem/pus preteritum ꝛ futurum consequenter se ha/bentia:ꝛ esz nunc diuisibile:quod si sit diuisibile: erit aliquid preteriti in futuro:ꝛ futuri etiam in transacto: id enim in quo diuidetur: preteritum tempus ꝛ consequens terminabit: manifestum quoq; est q id quod est diuisibile non potest esse nunc sm̄ seipsum:insuper ipsius nunc aliud tran/sactum:aliud consequens erit ꝛ non semper idez aut preteritum aut futurum:neq; nunc idem. mul tis enim diuisionibus est diuisibile tempus: quod si hec ipsi nunc inesse non possunt:ipsum certe in/stans quod est vtroq; in tempore necesse est esse idem:at vero si sit idem:patet ꝛ indiuisibile esse: nam si diuisibile sit: ea rursus euenient que an/tea accidebant. ¶ Est aduertendum q si refera/tur nunc ad preteritum ꝛ futurum q statim ip/sum percipimus esse vnum ꝛ indiuisibile:colligit enim hec illatio:tempus preteritū ꝛ futurum cō/seqnter se hñt g̃ iter ea nō itercipit aliqō ptinuū neq; aliquod diuisibile:ergo si mediabit tps inter ꝓteritū ꝛ futuꝝ:cū oē tps sit diuisibile:erit ꝛ ipm nūc diuisibile. ¶ Amplius est huic ꝓsequētie ꝓsen tiendū. nunc est diuisibile ergo qō est futuꝝ essz in trānsacto:

transacto:ꝛ qō est ꝓteritū esset in futuro: termiat eniz instans ꝓteritū:vt sit verū dicere: quicqd est post ipm:est futurū:ē extremū futuri:adeo vt qc/quid sit ante ipsuz: totū sit ꝓteritū:si g̃ momentuz qō vtriusq; tpis terminus ē:sit partibile:id quod erit in medio:existet post terminū preteriti ꝛ ante terminū futuri:ergo idem erit preteritū ꝛ futurū: q: mediū inter terminū preteriti ꝛ futuri erit ante futurum ꝛ post preteritum.

Tex.com̄.29.30.31.

Declaratum est igitur.

Presenti pte ostendit Aristoteles motū ꝛ quie/tem mensurari tpe:nō pōt. n. motus in momēto cō stitui:cū in instanti nō possit mobile celerius ꝛ tar dius moueri:at ꝫo nec ī instāti qcq; gelcere pōt: valet. n. hec ꝓña:in momento nihil pōt moueri:g̃ neq; quiescere:qō nāq; non est aptū natū moueri ꝛ qñ nō est aptum natum moueri non dicit quie/scere. ¶ Amplius si nūc possit esse mēsura quiet]: fiet, pfecto vt idē moueat simul atq; quiescat:naz quod mouet in toto aliquo tpe mouetur in quoli bet illius tpis in quo natū est moueri:ꝛ sīr quod quiescit in toto tpe:in quouis ipsius quiescit: sed idem nūc est ī duob⁹ temporib⁹ in quoz vno toto quiescit:ꝛ in altero toto mouet: ergo idem simul mouebit ꝛ quiescet:veritas pipatetica est q ī mo mento non est aptum moueri ꝛ quiescere quicq;. Item id quiescit qō similiter sese habet ꝛ ipsum ꝛ partes:nunc vt prius:at in momēto nō est prius ꝛ posterius: ergo necesse est quicquid mouetur: quiescitue moueat ꝛ quiescat in tpe. ¶ Est obser/uandum:q: nulla est ꝓportio inter instans ꝛ tps: iō neq; proportio existet inter motū factuz in mo/mēto ꝛ factū in tempore. eodē quoq; fundamēto nō pōt motus constitui super punctū:q: tunc vel punctus esset diuisibilis:vel motus factus super punctū nullā haberet ꝓportionē ad motū factuz sup magnitudinē diuisibilem. Rursus in oī motu resistentia requirit que est cā successionis motus vt dictū est supra. 4. phyſicoꝝ. 71. nō potuit autē inueniri virtus infinita sm̄ rē ꝛ qualitas infinita ne motus localis ꝛ alteratio essent in instanti: vir/tuti. n. infiniti vigoris nulla actio demādari pōt. Et siquis dicat: capio ignē. 10. graduū cui ꝑ pos/sibile approximant ifinita cōbustibilia equaliter in oibus ad cōburi dispōsita: ignes geniti si vnī/tur faciēt ignez infinitū. Rūdeo: casus est impossi/bilis ꝛ si sit casus possibilis solutōez adinuenias.

Tex.com̄.32.33.34.35.

Et omne trāsmutabile.

Hoc in loco hec propositio declarat. Quodlibz mobile nō indiuisibile sed diuisibile existit. Tum q:omne quod mutatur ptiz est in termino a quo: partim in termino ad quez. Tū q: quelibet pars motus respondet cuilibet parti magnitudinis er go totus motus toti magnitudini ergo diuiditur motus sm̄ diuisionē magnitudinis. Tuz q: si mo tus non diuideret diuisione mobilis: vniuersus motus cuilibet parti mobilis cōsentiret. Tum q: motus equatur mobili: ergo partitur sm̄ diuisio/nem mobilis:ꝛ ita pz quēadmoduz repiuntur in motu partes sm̄ extēsionem mobilis: forme nāq; indiuisibiles cū sint tote in toto:ꝛ tote in qualibz parte non merentur dici diuisibiles sm̄ diuisionē subiecti: at forme extense necessario partiūtur sm̄ diuisionē subiecti: omnis. n. forma que suo subie/cto adequat: que non excedit ipsuz: neq; excedit ab ipso diuidit ad diuisionē illius subiecti.

Digressio Auer.

Introducit Auer. com̄. 32. difficultatem nū/quid hec propositio: omne quod transmutatur ē diuisibile: saluari possit de mutabili mutatione momentanea ꝛ temporali: cū enim trāsmutabile transmutatione instantanea sit partibile:ꝛ demō stratio Aristotelis sit vniuersalis: colligitur talez propositionem veram esse de quauis mutatione: ex altera parte q: illud quod transmutatur muta tione momentanea non existit partim in termino a quo partim in termino ad quez: infertur talem propositionē mutabili instantanee consentire nō posse. ¶ Solutio prima est: Alexandri putantis omnem transmutationē esse temporaneaz:ꝛ diui sibilem: licet quedaz essent ita subito ꝛ in infinito modico tēpore q̄ lateret nos tempus ꝛ diuisibi/litas earum: que solutio non satisfacit peripateti/cis affirmantibus multas eē mutationes momē/taneas: vt sunt illuminatio ꝛ generatio: quia enim resistentia causa est successionis motus:ꝛ lumini nihil positiue aduersatur: ideo aer in momēto il/luminabit: incipit quoq; forma substātialis que/libet informare subiectū per primum q̄ sic. ¶ So lutio secunda est: Themistij concedentis aliquaz mutationem esse ī non tēpore:ꝛ licet talis muta/tio foret diuisibilis: non tamen erat manifestū ea esse diuisibilia que huiusmodi mutatōe mutabā/tur: quinimo lz subiecta essent diuisibilia: non ta/men quatenus mutatōe mutarent instātanea: ve ruz q: erat certissimū transmutationem tēporalez esse qua subiectuz diuisibile est: partim existēs in termino a quo: partim in termino ad quem: ideo de ea Aristoteles fecit mentionem: id nāq; quod

mutationi substernit̃ tpali:⁊ diuisibile palaꝫ exi/
stit:⁊ partiꝫ in termino a quo:partiꝫ in termio ad
queꝫ reperitur taleꝫ mutatioẽ tẽporaleꝫ p se ter/
minante.Contra ignorare transmutatũ esse diui/
sibile vel eẽ indiuisibile p transmutatioẽ diuisi/
bileꝫ vel indiuisibilẽ ẽ ĩ eodẽ ordie:sꝫ digni⁹ est vt
sit latenti⁹ nãliter transmutatũ eẽ diuisibile p trãs
mutatioẽ ĩdiuisibilẽ:existimat̃.n.ꝙ trãsmutatio
indiuisibilis dꝫ esse in indiuisibili:ergo nõ oporte
bit quodcũqꝫ mutabile quauis mutatõe fore diui
sibile:ḡ ex trãsmutatõe tpali nõ cõuincit̃ quodli/
bet mutabile eẽ diuisibile: iteꝫ rõ inducta ab Ari
stotele accipet nõ cãm pro cã:q: diuisibilitas mu/
tationis nõ esset cã diuisibilitatis mobilis: ⁊ mo/
ueri in tpe nõ foret cã diuisibilitatis ei⁹ qđ mouet̃
cũ apud Themistiũ posset id qđ in momẽto mu/
tatur esse diuisibile: ergo demonstrare trãsmuta/
bile esse diuisibile p transmutatioẽ que fit in tpe
esset nõ ex causis ꝓprijs ⁊ adequatis:sꝫ ex causis
solum p accidẽs:quare cã p se:cur transmutabile
est diuisibile est q: mutabile qñ mutat̃ partiꝫ est in
termino a quo:partiꝫ in termino ad queꝫ.⁋ So/
lutio tertia est Auempace dicentis trãsmutatõeꝫ
ſm accidẽtia contraria cãm esse:quare trasmuta
bile sit diuisibile diuisione ſm cõtraria quatenus
partim est in qualitate a qua incipit motus: par/
tim in ea ad quãmotus termiat̃:Contra diuisibi
litas ſm qualitates cõtrarias inest cõtinuo p ac/
cidens:⁊ Aristoteles non considerat in hoc loco
nisi diuisibilitatẽ que est ꝯtinui essentialiter: item
non oẽ qđ transmutat̃ in tẽpore est diuisibile ſm
accidẽtia cõtraria:ꝯ̃trietas eniꝫ vera soluꝫ quali/
tatibus ꝯceditur.⁋ Solutio Auerrois est:in q̃li
bet mutatione illud qđ mutatur quãdo mutatur
partim est in termino a quo:partiꝫ in termino ad
queꝫ : sed in mutationibus quaruꝫ termini primi
sunt positiui subiectuꝫ partiꝫ est sub vno partim
sub alio termino: in mutationibus vero quaꝝ ter
mini nõ sunt positiui subiectũ ante ꝑmũ eẽ forme
inuenit̃ sub dispõne ꝓpria forme inducẽde:inten
tio itaqꝫ Ari.est ostẽdere transmutatioẽ tpaleꝫ
siue intrinsece terminet̃ siue extrinsece esse p se di
uisibileꝫ ſm ptes quãtitatiuas:q: trãsmutatũ illa
trãsmutatõe ẽ p se diuisibile:veꝝ q: mutatões mo
mẽtanee extrinsece terminãt mutatiões tpales:iõ
ꝯcedi põt oẽꝫ mutatioẽ esse diuisibilẽ:⁊ oẽ trans
mutabile eẽ diuisibile:vñ est diligẽter obseruãdũ
ꝙ generatio põt dupl'r cõsiderari:vnomõ vt ẽ so
la mutatio:hoc est vt p ipsaꝫ acq̃rit̃ forma ſbalis:
⁊ ita gñatio est mutatio p se:cuius subiectũ ẽ ens
pura potẽtia:generatũ.n.ex mã constat ⁊ forma:
cõsiderat̃ scđo mõ gñatio vt est cõiũcta ⁊ finis al/
teratõis:⁊ sic generatio est mutatio p accidẽs cu/
ius subiectũ est ens actu:temini mutatõis p se pñt

eẽ ambo positiui:at mutatõis p accidẽs alter ter
min⁹ est ꝑuatiu⁹:alter positiu⁹:patefactũ est igit̃
qũo diuisio ĩueniat̃ ĩ trãsmutatõib⁹:⁊ qũo oẽ qđ
trãsmutat̃ partim est in termino a quo: partim in
termino ad queꝫ ⁊c.
⁋ Eodeꝫ cõmento Auer.intendens declarare
ꝙ oẽ trãsmutabile sit ꝑtibile:prĩo dicit:trãsmuta
tio que est essentialiter ⁊ p se est de qete in quietẽ:
trãsmutatio vero que sequitur trãsmutatioẽ nõ
est de qete in quietẽ:sensus est:trãsmutatio de for
ma qescente in formã qescentẽ est illa cui⁹ termi/
ni sunt ambo positiui:ea vero q̃ hanc cõcomitta/
tur est cuius termini primi nõ sunt ambo positiui.
⁋ Item subiungit:transmutatũ in pria trãsmuta
tione est ſm quãdaꝫ ptem in eo a quo est trãsmu/
tatio:⁊ ſm aliaꝫ in eo ad qđ est transmutatio:per
primã trãsmutatioẽ intelligit eã mutatioẽ quã
extrinsece terminat gñatio vel aliqua alia momẽ
tanea mutatio:non est ẽt mediũ inter illud ad qđ
tendit trãsmutatio ⁊ id ex quo ĩcipit trãsmutatio
prĩo ſm formã:sed põt eẽ mediũ ſm magis ⁊ mi/
nus:naꝫ si essꝫ mediũ:ꝓcessus foret in infinitũ:cũ
illud mediũ tunc hẽret rõneꝫ termini ad quẽ: sed
inter terminũ a q̃ ⁊ terminũ ad quẽ cadit mediũ:
ergo.⁋ Rursus venat̃ Auer.primũ ĩ alteratiõe
motu locali ⁊ gñatõe:⁊ ꝯcludit oẽ ꝙ trãsmutat̃ eẽ
diui^s q̃ti^ue ĩ ꝑmis ĩ alteratõe q̃ colores iducũt re
perit̃ primuꝫ in qđ trãsmutabile transmutat̃:vt si
ex albo fiat trãsitus ad nigrũ p pallidũ:qđ muta/
bit̃ ptim erit prĩo sub albedine.ptiꝫ sub palledine
at si ex minus albo fiat magis albũ: ptim mobile
erit ĩ termio a quo:⁊ ptim in termino ad quẽ prĩo
⁊ vltĩo mouet̃:ideꝫ asserit in alterationib⁹ inueni
ri qbus sapores acq̃runt̃:necnõ ⁊ qualitates tan
gibiles:in quauis ergo alteratõe nõ est subiectuꝫ
ſm se totũ in ter⁹ a q̃ neqꝫ in ter⁹ ad quẽ: sꝫ qddã
in ter⁹ a q̃ ⁊ qddã ĩ ter⁹ad quẽ:lꝫ hoc qddaꝫ ñ di
stinguat̃ actu:sed potẽtia:qm̃ cuꝫ fuerit actu de/
struet̃ motus:⁊ ita Auer.vult in alteratõe atten/
dendã esse diuisioẽ ſm ptes formales ⁊ nõ quã/
titatiuas mobilis ꝯtingit.n.aliqđ totuꝫ simul alte
rari ⁊ nõ dimidiũ prius:velut aquã oẽꝫ simul coa
gulari:in de sensu ⁊ sensato.⁋ Cõtra ergo Ari.
nõ ꝓbaret mobile quodcũqꝫ esse diuisibile quãti
tatiue.Item Auer.reprehẽdebat Auẽpace in h̃
ꝙ Auempace arbitrabat̃ mobile eẽ diuisibile nõ
in ptes q̃titatiuas:sed ſm formas inquãtuꝫ.s.id
qđ mutabat̃ de ꝯ̃trio in ꝯ̃triuꝫ dum erat in ipso mu/
tari hẽbat aliq̃d de vtroqꝫ ꝯ̃trio.Solutio est:in al
teratione qua totũ simul alterat̃:alterabile ptim
est in termino a quo:partim in termino ad quem:
q: ptiꝫ hꝫ de vna forma ꝯ̃tria:ptiꝫ đ alia siue tñ ac
cipiant̃ in motu ptes ſm q̃titatẽ:siue ſꝫ formas
semper sequebat̃ omne mobile esse diuisibile ſm
ptes

partes quantitatiuas:qualitates namqꝫ omnes
que p alteratioẽ acquirunt̃:adueniunt subiecto
quãto:⁊ huic responsioni nõ ꝯtradicit id qđ sen/
tit sanctus Thomas dicẽs.verũtamẽ ⁊ in hoc ip
so qđ alterat̃ simul:est quãdaꝫ successioẽ cõside
rare:q: cum alteratio fiat p cõtactũ alterãtis par
tes alterati quãto magis appropinquant ad cor
pus alterãs:tanto pfectius a prin⁹ recipiunt im/
pressioẽ alterãtis:⁊ sic successiue ſm ordinẽ par
tium ad pfectaꝫ alterationeꝫ peruenit̃ ⁊ maxime
quãdo in corpore alterabili est aliquid cõtra resi/
stens alterãti:eque.n.cito potest subiectũ paruuꝫ
ab alterãte ſm omnes partes alterari:nõ tamen
eque velociter:nõ habet namqꝫ alterãs equalem
proportionem supra vniuersas passi particulas.
⁋ Preterea Auerrois vult ĩ motu locali ⁊ na
turali ⁊ violẽto assignari posse locũ primũ ĩ queꝫ
primo mobile mouet̃:⁊ mobile etiã ſm locuꝫ sem
per prius subintrat locum in quẽ tendit ſm partẽ
q̃ ſm locum:ergo quando aliquid actu localiter
mouet̃:aliquid ipsius est in loco a quo mouet̃ ei
aliquid eius est in loco ad quem tendit:ergo res
mota est diuisibilis:inter quelibet enim duo loca
cadit corpus mediũ in quo loca sunt in potentia.
⁊ dato ꝙ loca essent indiuisibilia ⁊ immediata ⁊
res mota poneretur indiuisibilis:si res mota mo
ueat̃:statiꝫ infert̃ ipsaꝫ diuisibilẽ fore.⁋ Cõtra.
termini motus localis sunt vbi:que ĩ momẽto ac
grunt̃ ⁊ deperdunt̃:ergo.Itẽ magnitudo ẽ diui/
sibilis in infinitũ ergo nõ dat̃ primũ in qđ mobile
moueat̃:in alio.n.⁊ alio instãti est mobile in alio
⁊ alio loco:ḡ cũ incipiat motus p vltimũ ꝙ non:
nõ poterit dari primus locus p motum acq̃situs.
⁋ Soluit sanctus Thomas dicens:ꝙ si accipiat̃
aliquis secũdus locus qui habeat aliquid primi
loci nõ est accipere primũ locum in quem mobile
mutatur:licet auteꝫ accipere ſm locum qui nihil
habeat primi loci.⁋ Sunt qui dicunt ꝙ tota ma
gnitudo supra quã fit motus vt incipit ab.A.ter
minus est a quo:vt terminat̃ in.B.terminus est
in quem:⁊ ita mobile dum mouetur partim est in
termino a quo:partim in termino ad quẽ.Sentẽ
tia sancti Thome cã est vt soleã dicẽ: in motu lo/
cali primũ nõ esse indiuisibile:sed esse primũ locũ
loco priori nõ cõicantẽ ĩ quo loco priori qescebat
mobile:q ꝓfecto locus acq̃rit̃ in instãti sic ꝙ dat̃
primũ instãs in quo mobile in loco inuenit̃ nõ cõi
cãte loco priori.⁋ Postremo docet primũ ĩ gñã
tiõe esse minimã partẽ q̃ possit inueniri de gñato:
minimũ.n.de omni generatiõe est terminate quã
titatis.⁋ Cõtra.dcã Aristotelis nõ verificantur
de transmutatione in substantia:q: vt Auerrois
dicebat.loquit̃ Aristoteles tñ de trãsmutationi/
bus mẽsurat] tpe:q̃ ñ sunt fines aliaꝝ mutatiõuꝫ.

⁋ Solutio est:alteratio vt ẽ terminata ad subãm
extrinsece mensurat̃ tẽpore:cuius transmutatõis
datur prim⁹ termin⁹ specie differens a termino a
quo:quare erit quodlibet mobile diuisibile ⁊ q̃li
bet mutatio partibilis ſm partibilitatẽ rei mote:
⁊ erit generatio diuisibilis rõne alteratõis ꝓcedẽ
tis qua disponit̃ subiectuꝫ:hec de.32.

Tex.cõmen.36.37.38.39.

Ista igitur diuisio. Hac pte demõstra
tur hec propositio:motus est diuisibilis diuisione
tpis ⁊ moueri.At.36.format̃ hec rõ:omnis mo/
tus est in tpe equali ei:⁊ omne tps est diuisibile:ḡ
omnis motus est diuisibilis:ergo diuisibilitas mo
tus est ſm motuꝫ ⁊ ſm tps.⁋ Dicit Auer.⁊ mo/
tus est in tpe minori minor qm̃ si hoc non esset:eẽt
possibile motuꝫ esse diuisibileꝫ ⁊ tps diuisibile:nã
si motus superaret tps:esset motus nõ mensurat⁹
tẽpore ergo talis motus indiuisibilis esset ⁊ non
motus:ergo si tps non excedat motuꝫ:neqꝫ exce/
datur a motu itaqꝫ longior motus longiore trans
mutatur tẽpore:⁊ breuior breuiore persoluatur:
cõcludet̃ motũ diuisione tpis esse ptibileꝫ.⁋ Con
tra in maiori tpe est minor motus ⁊ in minori tem
pore minor motus:dato ꝙ sortes pñti hora pam/
bulet pedale.⁊ plato in medietate hore spatium
tripedale.⁋ Solutio est: si consideret̃ motus vt
mẽsurat̃ tpe:mot⁹ sor.ẽ dupl⁹ad motũ Pla.si vt
mensurat̃ spatio:motus platonis erit triplus ad
motuꝫ sortis.⁋ Rursus ait Auer.⁊ q: diuisibili/
tas in eo est diuersa:q: mot⁹ sunt in generibus di
uersis: incepit rememorari hoc ⁊ dixit : ⁊ necesse
est vt sit in omni partibili ⁊ potest intelligi subie/
ctum motus vt est diuisio eius per rem motã ſm
ꝙ est res mota:⁊ intelligo per subiectum motus
illud in quo ẽ:vt est locus in motu locali.Sensus
est : subiectuꝫ vocatur sepe id quod substernitur
motui:⁊ ita cuꝫ alterius ⁊ alterius mot⁹ sit aliud
⁊ aliud subiectuꝫ.5.physicoruꝫ primo:⁊ alterius
⁊ alteruis subiecti sit alia ⁊ alia diuisibilitas : in/
fertur varias esse mot⁹ diuisibilitates ſm ꝙ sub/
iectorum varie quoqꝫ reperiuntur : interduꝫ per
subiectum intelligimus terminuꝫ ad quem:vt.5.
physicoruꝫ.7.est aliqua transmutatio de subie/
cto in subiectũ:⁊ ita erit motus diuisibilis ſm di/
uisibilitateꝫ terminorũ ad quos.
⁋ Textu vt cõmento.37.enumerantur ea quo/
rum sunt eadem diuisiones : ⁊ sunt tempus : mo/
tus:moueri : quod mouetur ⁊ id in quo est mo/
tus:vt est quantitas:qualitas:⁊ vbi:⁊ si tempus
moueri: mobile : ⁊ id in quo est motus habeant
motũ erũt ⁊ diuisibilia:qm̃ oẽ habẽs motũ est di

uisibile:⁊ non ꝯcludit̄ illa quattuoꝛ eē diuisibilia
si dicatur omne motum hꝫ motum verum ea que
acquirunt̄ ꝑ motū nō sunt eodē modo diuisibilia
sed quātitatis qdeꝫ ⁊ loci vt Auerrois addit est
diuisio ꝑ se:qualitatis vero ꝑ accidens.¶ Est ob
seruandū vt supꝛadiximus ꝙ ī motu partes ima
ginant̄ multis modis:sunt nōnulle ſm pꝛiꝰ ⁊ po/
sterius:⁊ ſm istas mēsurat̄ tpe:quedā sunt ſm ex
tensionē mobilis:alie sunt partes ex qbus resul/
tat intēsio motus:⁊ hoc modo hꝫ motus moduꝫ
qualitatis ītēsiue.¶ Amplius.38.foꝛmat̄ hec ra
tio:tota motio est totius motus ergo diuiditur
diuisione motus:diuidetur quoqꝫ motus parti/
tione motōis:totū nāqꝫ moueri rn̄det toti motui:
⁊ partes partibꝰ:⁊ quēadmodū pꝛius enumera/
ta se habēt in diuisibilitate:ita ꝯsequūt̄ se in hoc
ꝙ est esse finita vel infinita.¶ Est aduertendū ꝙ
motus merito partiū quas hꝫ ſm extensionē mo/
bilis ē res ꝑmanēs:vna.n.ps motꝰ est in vna pte
subiecti:alia in alia:nō est.n.motus ſm se totū in
qualibet pte subiecti:motus igit̄ extēsio equat̄ ex
tēsioni subiecti:vn̄ motꝰ ita in mobili repit̄ ꝙ non
se extēdit vltra mobile:qm̄ tūc esset motꝰ sine mo
bili:neqꝫ deficit ab eo:qꝛ tūc existeret aliqd actu
motū ſm se totū:cuius nō oēs ptes mouerent̄ mo
tus aūt est res successiua ſm ꝙ in ipso imaginant̄
partes ſm pꝛius ⁊ posterius:merito quaꝝ ptium
est partibilis motus partitione spatij ⁊ tpis:veꝝ
qꝛ pōt spatiū magnū bꝛeui ptrāsiri tēpoꝛe:⁊ par/
uum lōgo:alia est diuisio quā habet motus a spa
tio:alia quā habet a tpe:Diuidit̄ ergo motus ſꝫ
mobile:ſm tēpus:ſm spatiuꝫ:⁊ ſm moueri.i.ſm
ꝓpꝛiaꝫ quātitatē:vnde teneo ꝙ motus ⁊ moueri
se habeāt sicut cōcretum ⁊ abstractū:⁊ dicit Egi
dius ꝙ moueri nihil aliud est q̄ꝫ ꝓpꝛia quātitas
ipsius motus:cuiꝰ partes copulant̄ ad mutatum
esse:⁊ posset dici motus oēs ꝑ foꝛma fluēte diui/
sibiles esse' ſm mobile:ſm tēpus:⁊ ſm moueri.i.
ſm motū ꝑ fluxu foꝛme.Hac itaqꝫ summa pate/
facte sunt iste ꝓpōes:Pꝛima est motꝰ ⁊ quies nō
momēto sed tpe mensuramur.Scđa est:quoduis
mobile nō indiuisibile sed diuisibile existit.Ter/
tia ē:motus est diuisibilis diuisiōe mobilis:tēpo/
ris ⁊ moueri.quare ⁊c̄.

Tex.Com̄.40.41.42.43.

T quia omnis.

Pꝛesenti sūma q̄ est a textu cō/
mē.40.vsqꝫ ad.60.tractāt iste
ꝓpositōes.Pꝛima ē:omne qđ
mutat̄ quādo iam mutatum est
est i.eo ad qđ mutatū est:nō i eo
ex quo mutatū est a.40.vsqꝫ ad.44. Secūda ē:
ipsius motus finis nō pꝛincipiū assignari potest:
a.44.vsqꝫ in 50.Tertia est:ante oē moueri ante/
cessit mutatuꝫ esse:⁊ ante omne mutatuꝫ esse pꝛe/
cessit mutari.

¶ Sententia aūt tex.cōmēti.40.talis est:oē qđ
mutat̄ e quoddā in quoddā mutat̄:ergo mutatū
cuꝫ pꝛīo est mutatū est in eo in quo mutatuꝫ est:id
n.qđ mutat̄ exit ab eo ex quo mutat̄:aut ipsuꝫ re/
linquit:atqꝫ aut idem est mutari atqꝫ relinquere:
aut seqtur relinquere qdeꝫ ipsum mutari:reliqꝫ/
se autem mutatuꝫ esse: nam ad vtrūqꝫ similiter se
habet vtrūqꝫ.

¶ Auerrois com̄.40.pꝛīo dicit:vult đclrare ꝙ
trāsmutatū in initio trāsmutatōis dꝛ iam trāsmu/
tatū eē nō trāsmutari:qm̄ hec duo sunt opposita:
sensus est:qꝛ initiuꝫ ⁊ finis trāsmutatōis existunt
indiuisibilia:iō trāsmutatū in initio trāsmutatōis
dꝛ iam trāsmutatū eē nō trāsmutari:neqꝫ eteni in
ꝑnꝰ neqꝫ in fine trāsmutatōis dꝛ trāsmutatū trās/
mutari:vn̄ exacte loquēdo ea res q̄ mutat̄ appel
latur trāsmutāda in termiuo a quo trāsmutata in
termino ad quē:trāsmutari dꝛ duꝫ actu mutat̄:ḡ
transmutatū ⁊ trāsmutari oponent̄:pōt itaqꝫ res
que mutat̄ in initio trāsmutatōis dici trāsmutata
quatenꝰ nō est i trāsmutari.¶ Rursus ait Auer.
⁊ intendit hic ꝑ trāsmutationē trāsmutatōeꝫ que
dꝛ de quattuoꝛ trāsmutatōibꝰ.s.in sb̄a:quāto:q̄li
⁊ vbi:sensus est:oē qđ mutat̄ quacunqꝫ mutatōe
mutetur siue illa sit simpl'r mutatio:siue motꝰ ve/
nit ex quoddā in q̄ddam:⁊ relinquit id ex q̄ mu/
tatum est ⁊ acquirit id ad qđ mutatū est:⁊ lꝫ ter/
mini generatōis sint īmediati ad hunc sensum:qꝛ
inter tp̄s mensurās pꝛiuationē foꝛme inducende
⁊ instans inductōis foꝛme nihil mediat:tn̄ termi/
nus ad queꝫ generationis distare dꝛ a termino a
quo generationis.¶ Amplius dicit Auerrois:
omnis trāsmutatio est de aliquo in aliquid inter
que est transmutatio:sed inter pꝛimaꝫ transmuta
tioneꝫ ⁊ quietē que est in eo ex quo:nō est mediū:
ergo trāsmutatū statim cū transmutat̄ recedit ab
eo a quo transmutat̄ ⁊ venit ad illud ad qđ trās/
mutatur pꝛimo nō secundo:ergo cuꝫ separatur a
quiete que est in eo ex quo:statiꝫ veniet ad pꝛimū
ad quod est trāsmutatio necessario: ⁊ paulopost
subiungit:⁊ qꝛ inter quieteꝫ in eo ex quo ⁊ initiuꝫ
eius ad quod est transmutatio nō est medium:se/
quitur vt cum transmutatū separatur a quiete sit
in eodeꝫ initio eius ad quod transmutatio est ne/
cessario:sensus est:in illo instanti in quo transmu
tatuꝫ separatur a termino a quo sit in initio trans
mutationis per quam quidem acquiritur in tem/
poꝛe illud ad qđ pꝛimo transmutatū transmutat̄:
in initio aūt cū sit ens in potētia nō acquirit̄ diui/
sibile

sibile:neqꝫ indiuisibile illius ad qđ mobile tendit
Unde est aduertēdū ⁊ multū vtiliter:magnitu
dinē:motū localeꝫ:tēpus:nō habere pꝛimas par
tes :cū sint quātitates ꝯtinue diuisibiles in infini
tuꝫ qua de cā motus localis tēdens ad vbi est ve
re ꝯtinuus.cū in ipo nō sit assignare partē que to
ta simul possit ptrāsiri:imo in quacūqꝫ parte tpis
mēsurantis totū motū acquirit̄ pars spatij ꝓpoꝛ
tionabiliter:cuius qdem tpis mensurātis vniuer
sum motū localē dat̄ pꝛimū instās in quo nec mo/
bile mouet̄:neqꝫ est motū:sed īcipit moueri:expo
nēdo ly incipit ꝑ vltimū ꝙ nō:idem nāqꝫ instans
numero qđ est pꝛimū instans tpis mēsurantis mo
tum est vltimū ꝙ nō inceptiōis motus:vltimuꝫ āt
instās tpis est pꝛimū ꝙ nō desitionis motus:item
pꝛimū ꝙ nō motus est vltimū nō esse quietis ī ter
mino ad quē:⁊ vltimū ꝙ nō motus est pꝛimū nō
esse quietis in termino a quo:hec.n.se cōcomitāt
vltimū instās tpis mēsurātis motū:finis motꝰ seu
mutatuꝫ eē terminatiuū ⁊ ī actu:finis illiꝰ ad qđ ē
motus:initiū quietis.⁊ instās qđ est vltimuꝫ tpis
mēsurantis motū est pꝛimū nō esse tpis mēsuran
tis quietē:⁊ hec ex parte finis motꝰ ꝯsiderari de/
bent:ex parte vero pꝛincipij motus hec:pꝛimū in
stans tpis mēsurantis motū:mutatū esse in poten
tia:initium illius ad qđ est motus:finis quietis:⁊
instans qđ est pꝛimū tpis mensurantis motum est
pꝛimum non esse quietis.

¶ Tex.com̄.41.adducit̄ đmōstratio vna ꝓbās
illud qđ mutatū est ī eo esse qđ mutatū est:qꝛ mu
tatū ea mutatōe cuius termini sunt ꝯdictoꝛiaꝫ vel
pꝛiuatiuā subeūtes oppositionē in eo est in qđ est
mutatū:cuꝫ nō det̄ mediuꝫ inter esse ⁊ nō esse:sed
similiter est in vna mutatiōe ⁊ in ceteris ergo.

¶ Auerrois.41.pꝛimo dicit:qđ dcm̄ est de trās
mutationibus vl'r manifestū est ꝑ se in transmuta
tione que dicit̄ trāsmutatio pꝛīcipaliter:⁊ est illa
que est de affirmatiua in negatiuā ⁊ de negatiua
in affirmatiuaꝫ q̄ dꝛ gn̄atio ⁊ coꝛꝛuptio:sensus ē:
gn̄atio ⁊ trāsmutatō ꝑncipl'r:rōe termini ad quē
tendit gn̄atio:est trāsmutatio ꝑ accidēs.4.physi
coꝝ.129.⁊.6.physicoꝝ.32.quatenꝰ gn̄atio est fi/
nis alteratiōis:⁊ vt termini illiꝰ nō sunt ambo po
sitiui.¶ Amplius inqt Com̄.cnꝫ aliquid trāsmu
tat̄ a nō ente statim sepat̄ a nō ente:vn̄ necesse est
vt sit in ente:qꝛ non est mediū inter ens ⁊ nō ens:
sensus est.in illo instanti in quo trāsmutatum re/
linquit nō esse:in eodem momento est in ipso esse:
ita ꝙ pꝛimum instās rei ꝓducte est pꝛimū instās
in quo est verum dicere:rem ꝓductaꝫ relinquere
non esse.¶ Iterum dicit Auerrois hoc quod de/
clarauit non est declaratio exemplaris sed est de/
claratio ad dirigendū cōsiderationem:non quia
hoc declarat̄ in alijs trāsmutatiōibus ſm qđ de/
clarat̄ illud qđ est ignotum nāliter a noto:sed ſm
ꝙ declarat̄ illud qđ est minoꝛis latētie ex eo ꝙ est
ignotū nāl'r ꝑ illud qđ est manifestiꝰ:⁊ hꝫ hūc mo
duꝫ vsitat̄ in descriptōibꝰ ⁊ diffinitionibꝰ via di/
uisionis ⁊ exēplificatōis:sensus est:hec ꝓpositio:
oē mutatū est ī id ad qđ mutat̄ certa est in motibꝰ
oculata fide:in gn̄atōe id nobis fit euidēs:qꝛ int̄
ꝯdictoꝛia nō cadit mediū:⁊ gn̄atio ē a nō esse ad
eē:qr̄ h̄ ꝯn̄a:mutatū ea mutatōe cuiꝰ terⁿˡ nō cōpa
tiunt̄ mediū:est in eo ad qđ mutatū est:ḡ ⁊ muta
tuꝫ alijs mutatōibꝰ:lꝫ facta an̄cedētis debita de/
claratōe:⁊ ſm hūc modū vsitat̄ in descriptōibꝰ ⁊
diffinitōibꝰ via diuisiōis ⁊ exēplificatōis.i.diffiꝰ
ꝑ se manifesta pōt inueniri via diuisiōis:⁊ exēpli/
ficatōis ⁊ ꝯpositōis.3.physi.12.quasi ḡ dixerit
Auer.lꝫ hec ꝓpositio:in motibꝰ mutatū est in eo
ad qđ est mutatū:sit nota:nihilominꝰ potuit đcla/
rari:quēadmodū diffiⁿᶜˢ note pn̄t varijs indaga/
ri vijs.¶ Postremo ait cōmētatoꝛ:h̄ appet ma/
gis ī trāsmutatōe q̄ est in sb̄a:cū illic nō est mediū
inter illud a q̄ ⁊ illud postremū ad qđ est trāsmu/
tatio:sꝫ pꝛimū mediū est ī alijs trāsmutatōibꝰ:q̄si
illud ad qđ in hac trāsmuᵗ:ista igit̄ trāsmutatio ī
duobꝰ extremis hꝫ dispōneꝫ:sic est dispō aliaꝝ mu
tationū inter illud a quo ⁊ illud ad qđ pꝛīo venit
trāsmutatū:sensus est:si termini mutatōis nō pa/
tiant̄ mediū:palaꝫ est mutatū statiꝫ eē in eo ad qđ
mutat̄:at si termini mediū ꝑmutāt:qn̄ mutatū re/
linqt terminū a quo:eodē momēto est in ipso me/
dio:vn̄ si aliqd ab albedine trāsmutet̄ in nigredi/
neꝫ ꝑ palledinē:statiꝫ cū exibit albedinē: intrabit
palledinē:itaꝙ nō dabit̄ instās intrinsecū tēpoꝛi
mēsurāti illā trāsmutatōeꝫ qn in illo sit veꝝ dicē:
mutabile ē sb̄ albedie vl' palledie vl' nigredie ⁊c̄.

¶ Ratio tex.com̄.41.talis ē: Si mutatū nō eēt
in illo ī qđ mutatū est:mutatū cū est mutatū ad id
mutabit̄ in qđ est mutatū:qm̄ cū trāsmutatū sepa
tur ab eo ex quo est mutatio : aut est in eo ad qđ ē
trāsmutatio pꝛīo:aut in alio:at si in alio:vt in.C.
id ꝑfecto qđ in ipuꝫ.B.ē mutatū rursus in.B.
mutat̄ ex.C.ipsuꝫ nāqꝫ.C.nō erat ipsi.B.cohe/
rens:mutatio.n.ꝯtinua est.ergo ambulās ad ali/
quem locum esset in illo loco dum ambularet ad
ipsum:ergo pꝛeteritū esset futurum.

¶ Quare tex.com̄.43.ꝯcludit̄ ipsuꝫ factū tunc
eē:cū fcm̄ est:⁊ ipsuꝫ coꝛꝛuptū tunc nō esse:cuꝫ est
coꝛꝛuptū.hoc.n.⁊ si de oī mutatōe affirmari pos/
sit:maxime tn̄ in ea dilucidū est:cuius termini ne/
quaqꝫ patiunt̄ mediū:pꝫ igitur ipsuꝫ mutatuꝫ in
eo eē in qđ est mutatū:cuꝫ mutatuꝫ est pꝛīo.¶ Est
aduertēduꝫ ꝙ datur pꝛimuꝫ instās rei pꝛoducte:
⁊ pꝛimuꝫ nō esse coꝛꝛupti:imo pꝛimuꝫ esse pꝛodu
cti est pꝛimuꝫ n̄ eē coꝛꝛupti:in eodē.n.instāti res ꝓ
ducta pꝛīo hꝫ eē:relinqt nō esse:⁊ qđ coꝛꝛumpitur

primo.habet nō esse:ꝛ relinquit esse:quare ꝛc.

Tex.Com.44.45.46.47.48.49.

Et illud in quo fuit. Pre/

senti p te intētio Aristotelis est declarare hanc ꝓpositionem:ipsius motus finis nō pricipiū assignari potest.¶ Sentētia aūt.44.ꝛ.45.ꝓsistit vt ostendat hec ꝓpositio.initiū ꝛ finis trāsmutatiōis sunt indiuisibilia:instanti nō tpe mēsurata.

¶ Auerrois.44.primo dicit.Illud in quo trās mutatū erit in initio trāsmutatiōis necesse ē vt sit indiuisibile:ꝛ similiter id ad qō puenit:id aūt in quo aliqd est.primo mutatuz est id qō nō est ex eo tale:qz aliquid ipsi⁹ sit tale.primuz.n.est illud qō nō ꝑdicaf de aliquo ꝓpter aliquid.i.initiū transmutationis ꝛ finis sunt indiuisibilia:vnde est aduertendū ꝙ si iste motus mēsureꝫ hac hora:vltimum instās hore mēsurabit vltimū mutatuz esse motus quo aliquid idiuisibile acquirit.ꝛ tale vltimum instās est primū nō esse motus:in illo nāqz mométo nō est mot⁹:sed imediate ante illud fuit. ꝛ ita finis illius qō acquirit ꝙ motū inuenit i calce motus acquisitū ꝙ vltimū mutatū esse:at vero primū instans hore est vltimū nō esse motus:in illo.n.mométo ñ est motus:sed imediate post erit: ꝛ istō primū instās hore mensurat mutatū esse initiatiuum motus:ꝙ qō tñ mutatū esse initiatiuū nihil actu acquirit:quoduis.n.mobile qō quiescit i aliquo loco vel quātitate vel qualitate semp existit in initio illius ad qō primo tēdet ante motus inchoationē:ꝛ anteqz moueri incipiat:hoc exemplo declaref:moueaf.A.mobile sup.B.spatiuz ꝙtinuū:cēset a motu i medio spatij:manifestuz est ꝙ ꝙ vltimū mutatū esse motus acquiref indiuisibile spatij:paulo post pambulet ffiduū spatij:mutato esse initiatiuo motus nō acquirit spatiū diuisibile:cū illud mutatū esse sit impartibile:neqz indiuisibile spatij acquiri pōt:nam si sic.vel i spatio essent duo indiuisibilia imediate vel illud indiuisibile qō ꝓius fuit acqsitū:iteꝝ acquiref.¶ Pre terea ꝓbat Auerrois omne qō mutaf:qñ mutatum est fore indiuisibile:ꝛ ratio ꝙsistit in hoc:si in A.C.est primo mutatū esse:ꝛ.A.C.sit diuisibile in.A.B.ꝛ.B.C.vel in vtraqz parte erit mutatuz esse.vel mutari:vel in vna mutatū esse:ꝛ in alia mutari:si i vtraqz parte erit mutatū esse:erit primo mutatuz esse in parte prioꝛi:ꝛ nō in toto:si i vtraqz erit mutari:in.A.C.nō erat mutatū eē: si aūt in vna parte erat mutari:in alia mutatū eē: nō erat mutatuz esse in toto.A.C.sed dūtaxat in parte eius:qz mutari prio vel esse primo i aliquo toto est esse in qualibet eius parte:ꝛ dicit Egidius ꝙ si ponaf aliquid in toto.A.C.mutatum esse primo:erit aliqd mutatum esse prius prio:qz prius mutatuz erit in parte.A.C.qz in toto.A.C.in quo ponebaf esse prio mutatū:id ergo in ꝙ primo quippiā mutatū est.indiuisibile eē necesse est:vel habeaf sermo de mensura:vel de termino motus acqsito ꝙ vltimum mutatum esse motus. ¶ Amplius.45.vult cōmentator formas substātiales esse indiuisibiles:eas.s.que ꝙ generationez acgrunf:ergo forme substātiales elemētoꝝ nō intendenf ꝛ remittenf:quare est dicēdum ꝙ forme sbales elementoꝝ ꝑñt dici diuisibiles:qtēn⁹ sunt extēse:ꝛ suscipiētes magis ꝛ min⁹:existūt indiuisibiles:inquātū acgrunf circa subiectū ens in potentia ꝛ nō sunt forme substātiales cōpossibiles: vide que dixi.5.phisi.21.

¶ Tex.cōmenti.46.47.48.49.probat Arist. rōnibus sumptis ex pte tpis ꝛ mobilis ꝛ rei in ꝙ est motus nō esse accipiēduz primū in quo mutatum est ex parte principij:sed bene ex pte finis.i. vt Auer.dicit vult Arist.declarare ꝙ initiū trās mutationis nō est in actu:sed in potētia:ꝛ similit initiuz eius in quo est trāsmutatio nō est in actu sz in potētia:finis aūt trāsmutationis est in actu demonstrato:ꝛ simil⁹ finis eius in quo est trāsmutatio:vñ si initiū trāsmutatōis est ens potētia non est dare primū mutatū eē ex pte principij motus: qz mutatū in potētia semp antecedit aliud mutatum:ꝛ cōcomittaf aliud:rō aūt ꝙ initiū motus sit ens in potētia talis adducif ab Auer.trāsmutatum in initio motus nō trāsmutaf:ꝛ in trāsmutato nō inuenif trāsmutatio quādo iaz est trāsmutatuz:ꝙ transmutatū nō dz trāsmutari in principio. neqz in fine trāsmutatōis:ergo si initiū mot⁹ ꝛ ei⁹ ad qō est mot⁹ sunt in actu:mot⁹ ꝛ tps ex ipartibilibus cōponerenf:qz indiuisibilia actu in cōtinuo reperirenf.46.igitur formanf iste rōnes:si id in quo ꝓio mutatū est:in ꝑn⁹ mot⁹ essz instās:tps ꝛ mot⁹ ex idiuisibilib⁹ cōponerenf:qz p⁹ mutatū eē in ꝑn⁹ motus essz pars mot⁹:ꝛ nūc esset ps tpis vnuz ꝛ idez esset simul prio mutatū ꝛ nō prio mutatū esse:ꝛ mouereꝫ idem ꝛ gesceret simul:si prio mutatū eē:essz in ꝑn⁹ mot⁹:si nāqz prio mutatuz eē essz in ꝑn⁹ mot⁹ in instāti:cū tale instās sit finis getis:ergo in tpe illo cuius est finis illud instans in quo ē ꝓncipiū mot⁹ mobile geuit:ꝛ ex alia pte qz quodlibet prio mutatuz esse ꝑcedit moueri:ita ꝙ ps tēporis in qua est vltimuz quietis est illa in qua est vltimū motus:ergo eodē mométo idē gescebat ꝛ mouebaf.Rursus esset quoqz eadez ps tpis in qua existeret principiū motus ꝛ getis:ergo idem simul mouebiꝫ ꝛ quiescet:Amplius idē instās esset finis quietis ꝛ motus:ꝛ principium: getis ꝛ motus.¶ Quadragesimoseptio ꝓbaf ꝙ primo

ꝙ primo mutatū esse nō est in principio motus in tpe diuisibili:qz quocunqz dato tpe prius aliquid mutaf in vna parte ꝙz in alia.¶ Quadragesimo octauo probaf nō dari primo mutatuz esse in principio motus:qz non assignaf pars primo mutata ergo neqz mutatū eē prio in initio motus.¶ Quadragesimonono cōuincif idez:qm nō datur ꝓia ps dispositionis illius ad quam tendit motus.

Digressio.

¶ Hec propositio:ipsius motus nō principium sed finis assignari pōt.ab oībus approbata expositoribus mihi difficilis apparet ꝛ falsa:hoc fundamento:iste mot⁹ est ꝙtinuus ꝛ finitus ex vtraqz parte:ꝙ duobus terminis clausus:ergo si inuenitur mutatū esse teminatiuū actu ipsius motus iuenietur ꝛ mutatuz eē initiatiuū actu motus:ergo ipsi⁹ motus ꝛ principiū ꝛ finis actu assignari pōt:neqz pōt dici ꝙ principiū motus sit instās:ꝛ finis sit mutatū esse:qz cōtinuū finitum ꝓprijs peculiaribus qz claudif terminis:linea nāqz ꝛ superficies ꝛ corpus ꝛ hec hora ꝓprijs claudunf terminis. ¶ Rursus cōtentio est in dictis Auer.non contenenda:sepe asserit primuz inueniri in generatiōe per se:ꝛ alteratione:in augméto ꝛ loco dūtaxat per accidens:affirmat sepe in eis que sunt in vbi aut quāto nō inueniri primū neqz p se neqz p accidens.¶ Solutio est:ad primū dico ꝙ istius mot⁹ localis noui ꝙtinui est dare primū instās tpis mēsurātis ipsuz in quo quidē instanti mobile incipit moueri ꝙ vltimū ꝙ nō:qz in illo instāti mobile nō mouef:neqz est motū:ꝛ imediate post mouebitur vltimū vero instās hore mensurātis dictū motuz est id in quo mobile desinit moueri:qm̄ in illo mobile non mouef:ꝛ imediate ante hoc mouebaf:ꝛ volo ꝙ iste mot⁹ sit termiat⁹ ꝛ clausus mutato eē initiatiuo ꝛ termiatiuo:verūtn mobile sub mutato eē initiatiuo nec mouef nec est motū:sub mutato eē termiatiuo nō mouef sz est motū:ꝛ hec ē cā ꝙ mutatū eē initiatiuū vocaf ens i potētia.ꝛ mutatū eē terminatiuū ens actu:ꝛ quēadmodū hec mutata eē p⁹ ꝛ vltio instātib⁹ huius tpis mēsurātis motū ꝑfectū mensuranf:ita mot⁹ illis clausus mensuraf tpe inter illa mométa ꝙcluso:ꝛ ita motus localis noui ꝙtinui assignanf termini ꝓprij actu illū claudētes:intentio itaqz Arist.ꝛ Auer. erat declarare ꝙ initiuz.transmutatōis est ens in potētia:ꝛ finis ens actu:qz in initio trāsmutatōis mobile nec mouef:neqz est motū:in fine vero non mouef sz est motū:ꝛ vt hanc rez paucis ꝙplectar: dico idem fcrēdum eē iuditium de motus cōtinui noui ꝛ hore pñt] terminis.¶ Et sigs petat:qd modo clauditur motus ꝓ aggregato ex mutatiōe ꝑia idiuisibili ꝛ motu imediate sequente vere divisibili ꝛ cōtinuo:vt si deus aliqō co:p⁹ trāsferret de loco.A.ad locū.B.i mométo:ꝛ imediate succesiue ꝛ cōtinue trāsferret idē de loco.B.ad locū.C.¶ Rūdeo illud tale aggregatū nō est vere mot⁹ cōtinuus:cū nō sit ꝛz quālibz ei⁹ ptē in ifinituz diuisibile:cui⁹ tñ aggregati ē assignare primū instans tpis mēsurātis ipm:in quo mobile nō mouetur sz ē mutatū:vbi in vltimo erit motū ꝛ mutatū:ꝛ ita hoc aggregatū claudif mutato eē terminatiuo ꝛ mutatōe illa indiuisibili que rudiuscule vocari pōt mutatū esse initiatiuū:de rōne.n.mutati esse est ꝙ fit principiū motus:nequaqz pars: illa aūt mutatio indiuisibilis principiū ē illi⁹ aggregati ꝛ ps:vñ motus vere ꝙtinu⁹ mutato esse vere initiatiuo ꝛ termiatiuo claudif:ꝛ de rōne mutati esse vere initiatiui ē ꝙ mobile sub illo non mouetur:nō fit mutatū:non fit motū:de rōne mutati eē terminatiui ē ꝙ mobile sub illo non moueatur:fit mutatū ꝛ fit motū:at mobile sub illa mutatiōe indiuisibili parte illi⁹ aggregati mobile non mouetur:nō ē motuz sz mutatū:ꝛ ita dicaf de oīb⁹ continuis mutatiōib⁹:in hac aūt declaratōe nō parum letari soleo:cū sit hec rñsio multū resoluēs ītellectum.¶ Ad scdz dico ꝙ vnaqueqz forma substantialis ꝛ accidētalis qātū ad suā inchoationē incipit eē generatiōe:illa gnātiōe simplr:hec fm qd: qualitas deide intēdif successiue cōtinua ꝙ partē post ptē in infinitū:ꝛ sic forma elemēti substātialis:ꝛ ita daf primū ꝙ se in gnātiōe simplr ꝛ fm qd qz vo nō ē aliqd prio acgsitū mobili i ex eo ad qō est motus localis vel intensiōis vel augmēti.i. vel rarefactōis vel capiēdo augmētū ꝙ extēsiōe nutriti post cōuersionē alimēti per virtutez nutritiuā ꝛ per calorē nālem celebrata:iō in motu locali ꝛ intēsione ꝛ augmēto nō inuenif primū:neqz ꝙ se neqz ꝙ accidēs:quare i substātia ꝛ qualitate inuenif ꝙ se minimū:ꝛ in gnātione simplr ꝛ fm qd primū ꝙ se dari opz:in quātitate ꝛ vbi minimum dūtaxat ꝙ accidēs cōcedif:ꝛ i motu locali ꝛ augmento nō assignaf primū:neqz ꝙ se:neqz ꝙ accns: hic pādif error:illoꝝ ꝙ fatenf primū i alteratiōe: qz alteratio cū sit cōtinua nō ꝑmittit primū:sit ergo patefacta hacten⁹ illa ꝓpositio:ipsi⁹ mot⁹ nō principiū sz finis assignari pōt:que ꝟ sensu verissima exist:mobile i principio mot⁹ cōtinui ꝑmutatū eē initiatiuū nihil penit⁹ acgrif:qz tps:mobile: ꝛ spatiū sunt ꝙ se diuisibilia i gb⁹ nō inuenif primū ꝙ se:neqz ꝙ accidēs:in principio ītēsiōis nō ꝑcedit primū:cū sit intēsio successiua cōtinua:qī ꝛc.

¶ Tex.cōmenti.50.vsqz ad.60.

Quia oē qđ trāsmutaf.

Presenti pte hec ꝓpositio manifestat̃ añ oē moueri antecessit mutatū esse: ⁊ añ oē mutatū eē precessit mutari: at.50.⁊.51. demonstrat ꝙ id qđ mouet̃ p̄io in aliquo tēpe mouet̃ in qualibꝫ pte illius tpis: Tū q2 id cōcedit̃ alicui p̄io qđ cōcedit̃ illi ſm quālibet suā ptē. Tū q2 cū tale tp̄s eēt ptibile: si nō moueret̃ mobile in quauis pte: nō moueretur p̄io. Dicit Auerrois: primū tp̄s ē minimū in quo mobile pōt trāsmutari: ad hūc sensum: q2 mobile in illo tēpore mouet̃: nō in maiori neqꝫ in minori: q̄te.n. hoc tp̄s nō mouebat̃ hoc motu: neqꝫ post tale tp̄s mouebit̃: ⁊ lꝫ tale mobile moueat̃ in hora ⁊ qualibꝫ pte hore: nō tñ in quolibꝫ hore: qm̄ in p̄io instanti hore nō mouet̃: neqꝫ ē motuꝫ: at in fine nō mouet̃: lꝫ sit motuꝫ: ⁊ quēadmodū in toto tpe fit totꝰ motꝰ: ita in ptibꝰ tpis ptes motus celebrantur.

Amplius.52.53.54. varijs ratiōibꝰ demōstratur hec ꝓpositio: añ oē moueri añcessit mutatum eē. Tū q2 hoc mouet̃ in qualibꝫ pte huiꝰ hore: ergo añ oē moueri antecessit mutatū eē: nō dat̃ eim p̄ia ps spatij ptrāseūdi simplr. Tū q2: qđuis tp̄s ptibile est in infinitas ptes ꝓportōales: ⁊ nō assignat̃ simplr p̄ia ps hore: ergo añ oē moueri antecessit mutatū eē in potētia. Tu q2: quālibꝫ pteꝫ motꝰ p̄cedit mutatuꝫ eē. Est obseruādū vt moderni scribūt ꝙ añ oēm motū est assignare motuꝫ priorē: quātū ad desitionē ⁊ nō quātū ad inchoationē. i. añ desitionē cuiusuis motꝰ priꝰ desinit alius motꝰ: sꝫ nō ante īceptionē cuiusuis motꝰ īcipit aliꝰ motꝰ: quocūqꝫ.n. motu dato ipse ptibilis ē in duas medietates ⁊ priꝰ perit p̄ia medietas q̄ꝫ totus motus: ante tñ īceptioneꝫ huiꝰ nō incipit aliꝰ motus: de quocūqꝫ ergo ē veꝝ dicere ꝙ mutat̃ in aliquo tpe: de ipso affirmat̃ ꝙ ipm̄ prius fuit mutatū in aliquo instāti priori: ⁊ ita añ oē moueri p̄cessit mutatū esse. Amplꝰ post oēꝫ motū inuenit̃ motꝰ quo ad inceptionē ⁊ nō quātuꝫ ad desitionē i. post īceptionē cuiuslibꝫ motꝰ īcipit aliꝰ motus: q2 assignato quouis motu ipse ē ptibilis ⁊ post īceptionē eiꝰ incipit medietas motꝰ: sumpto tamē vno motu q in vno tpe celebret̃ post desitionē illiꝰ nō desinit aliꝰ motꝰ: oē itaqꝫ qđ mouet̃ priꝰ mouebatur: ⁊ post mouebit̃: ⁊c̄.

Textu cōmēti.55.56.57.58.59. hec ꝓpositio demōstrat̃: añ oē mutatū esse p̄cessit mutari. Tuꝫ q2: oē qđ mouet̃: mouet̃ in tpe: ne idē simul sit ī termino a quo ⁊ termino ad quē: sed ꝙ in aliquo tēpore mutatur in qualibet pte illius temporis mutatur ergo mutatū in toto aliquo tempore mutabatur prius in medietate temporis: ⁊ iterū ī medietate medietatis ⁊ sic in infinituꝫ: ergo ante oē mutatū esse p̄cedit mutari. Tū q2: quelibet magnitudo est diuisibilis in infinitū: ergo nō est assignāda prima pars eiusdem: ergo neqꝫ in ipo mutari quod fit supra illam magnitudinem erit inuenire primam partem: ergo ante omne mutatum reperietur mutari: ⁊ ante generatuꝫ ⁊ corruptū generari ⁊ corrumpi. Auerrois.59. p̄io dicit: partes magnitudinis ex quibꝰ gn̄atum generat̃ sunt diuerse in specie: ⁊ sunt in motu locali ⁊ augmento eedem in specie ⁊ diuerse in numero: sensus est in generatione animalium ⁊ plantarum inueniūtur partes alterius ⁊ alterius rationis vel essentialis vel accidentalis: in motu locali ⁊ augmento partes magnitudinis sunt eiusdem rationis: siue magnitudo illa sit linea: siue sit superficies: siue corpus de genere quantitatis. Dicit secundo cōmentator: motus generationis ⁊ corruptionis est compositus ex transmutatione in qualitate ⁊ transmutatiōe in substātia: ⁊ trāsmutatio q̄ ē in substātia est non in tēpore. s. prouentus forme substantialis: sensus est: generatio ꝯsiderat̃ vt est sola mutatio: cuius subiectū vt sic est ens in pura potentia: quia essentia generati ex materia est ⁊ forma: consideratur vt coniuncta ⁊ finis alterationis: cuius subiectum est actu ens: ⁊ nunq̄ꝫ id quod subicitur generationi existit sine forma: quoniam primuꝫ esse forme inducende est primuꝫ nō esse forme remouende. Dicit tertio: est et motꝰ generati alicuius totius cōpositus ex motibꝰ partium in generabilibus cōpositis ex membris diuersis ⁊ nō seqtur vt transmutatū precedēs in ea sit de specie transmutati posterioris sed de alia specie: licet transmutatio sit eiusdem speciei: sensus est: in generatiōe qua generantur partes animalis organice non oportet vt posterius transmutatum idest genitum sit de specie geniti prioris: licet transmutatio sit eadem numero: vnde inanimatoꝝ partes sunt eiusdem rationis: at animalium partes existunt diuersaꝝ rationuꝫ: ideo si elementum generatur: primū generatū ⁊ residuū eiusdē sunt rationis: inanimata quoqꝫ mixta quorum generatio est p minima partes habent consimiles: animaliū vero generatio p minima exposcit partes dissiles: ⁊ iste omnes generationes p̄ficiuntur varijs alterationibus ⁊ eiusdeꝫ ⁊ diuersarum rationum. Postremo ostendit Auerr. ꝙ licet detur primuꝫ generatuꝫ in actu: q2 tamen materia ex qua minimū ꝓducitur quanta est ⁊ in infinitum diuisibilis: ideo non assignat̃ prima ps magꝰ a qua incipiat generatio: dispositio nāqꝫ materie continua est per partem post partē in infinitum: quare ꝓpter diuisibilitatē magnitudinis motus: ⁊ temporis declaratū sit ante omne moueri antecessisse mutatū eē: ⁊ ante oē mutatū precessisse moueri: hec de tertia sūma.

Tex. com.

Tex. cōm.60.61.

Et quia omne.

Presenti sūma que est a textu cōmēti.60. vsqꝫ ad 75. tractatur de finito ⁊ īfinito in motu: ⁊ de his que spectant ad demonstrationē quietis: his ꝓpositionibus. Si magnitudo est finita: tp̄s neqt esse infinitū: mobile infinitū nō valet ptrāsire magnitudinē finitaꝫ in tpe finito. Mensurat̃ quies tpe in qua quidē quiete nō lꝫ assignare primū.

Snia autē.60.61. stat vt declaret̃ hec ꝓpositio: si magnitudo est finita tp̄s nequit esse infinitum: ⁊ rō est: oīs motus est in tpe: ergo oīs motus finitus est in tpe finito: ⁊ in pluri tpe ab eodē mobili maior ptransit̃ magnꝰ: semp.n. idem mobile pambulando totū spatiū plus appponit ỏ tpe q̄ꝫ transeundo partē: cā aūt quare celū magnitudo finita est tpe infinito ptransita est: q2 celuꝫ mouet̃ infinito tpe p motū eiusdem magnitudinis infinitis circulationibꝰ: tunc sic: siue mobile moueatur equa celeritate: siue nō: necesse est finitā magnitudineꝫ tpe finito ptransiri: ꝙ: sumpta.n. parte que mensurauerit totaꝫ: in tot equalibus tpibus quot sunt ptes magnitudīs: totā illā magnitudinē pertransibit: ꝙ si ptes magnitudinis sunt finite ⁊ tp̄s quoqꝫ finitū ꝓfecto erit ⁊ si non regulariter moueatur mobile: cum non possit infinitum ex finitis equalibus ⁊ inequalibus ꝯstare: q2 ea que multitudine: magnitudineqꝫ sunt diffinita siue equalia sint: siue inequalia mensurari tandeꝫ aliquo vno possunt: spatiū aūt finitum quantitate mensurat̃ vnius partis: ergo tpe finito mobile p vniuersaꝫ mouebit̃ magnitudinē: ⁊ quēadmoduꝫ nō potest magnitudo finita tēpore transiri infinito: ita neqꝫ pōt magnitudo finita quiescere: generari ⁊ corrūpi infinito tempore: causa nāqꝫ ppetuitatis mūdi materialis non est: q2 principiū rerum nālium materiale sit infinitum: sed cā est: q2 generatio vnius est corruptio alterius: primo de generatione.17.

Auerrois.61. ostendit quo naꝫ modo in quouis motu vnū quiddā mouetur ante aliud: in motu locali ⁊ augꝰ partes mobilis simul mouet̃: nō aūt in alteratōe ⁊ gn̄atiōe id oꝫ: si tñ ꝯsiderent̃ ea que p mutatiōes acqrunt̃: poterit vlr priꝰ qppiā mutari altero: eodē cōmento docet quietē finitaꝫ tempore infinito mensurari nō posse.

Textu cōmenti.62. probat ꝙ si tp̄us est finitū magnitudo nequit esse infinita: sumpta nāqꝫ tpis aliqua parte: que totum metiatur tempus: in illa pars aliqua magnitudinis non tota transit̃: ergo exhausto tēpore: exhausta erit ⁊ magꝰ. Et.63. dī mobile finitū spatiū infinituꝫ tpe finito pambulare nō posse: at.64. mobile infinituꝫ nō hēre potestatē trāseūdi spatiū finitū tpe finito: ⁊.65. infinitū mobile infinitū spatiū tpe finito non pcurrere. Tandē cōcludit̃: finitatē ⁊ infinitatē eodē mō inueniri in magnitudine: motu ⁊ tempe: ⁊ ī quouis motu istud approbandū est: si.n. motus localis ē infinitus ⁊ motū localiter: si augmētū ⁊ alteratio ⁊ auctum ⁊ alteratuꝫ.

Digressio.

Inducant̃ ꝯ approbatas ꝓpositōes tres difficultates. Prima ē: diuidat̃ spatiū pedale ī partes ꝓportiōales: quarū primā ptē pambulet mobile hac hora: scđaꝫ hora sequēti: ⁊ sic deinceps: cōstat hoc casu spatiū finitum trāsiri tpe infinito. Solutio est vel naturaliter casus nō concedit̃: vel quāuis quālibet ptem ꝓportōalē spatij possit mobile vna hora ptrāsire: nō tñ pōt. Scđa difficultas ē secet̃ hora in ptes ꝓportōales in quaꝝ p̄ia pte trāseat̃ pedale: ī secūda aliđ: ⁊ ita in infinitū: hoc casu: tpe finito trāsitur spatiū infinituꝫ: soluit̃ hec difficultas veluti p̄ia. Tertia ē: agit ignis in aquā: stāte potētia ignis: dimiuta resistētia ad nō gradū: aget ignis infinita velocitate: tēpore tñ finito. Solutio ē: lꝫ resistentia decrescat in infinitū: nūquā tñ erit verū affirmare ꝙ resistētia sit diminuta in infinitū: ita infinita aget velocitate: nūquā tñ erit infinita velocitas: ⁊ ita quēadmodū infinita velocitate aget: ita aget in infinito modico tpe: ⁊ est obseruādū ꝙ infinita velocitate ⁊ in infinito modico tpe nō pōt agēs agē nisi facta variatiōe: vel ex pte virtutis: vel ex pte resistentie: quare ⁊c̄.

Textu cōmenti.63. vsqꝫ ad.75.

Et q2 oē aut mouetur.

Presenti pte declarant̃ ista ꝓpōnes: oē qđ stat mouet̃: oē qđ stat: stat ī tpe. Nō assignat̃ p̄ia ps tpis in statiōe mobilis: neqꝫ in quiete ē aliqđ primū: id qđ mouet̃ quādiu mouet̃ nūquaꝫ ē in vno ⁊ eodē loco p duo momēta: sed per vnū dūtaxat. Est ī primis notādū: motꝰ ⁊ statꝰ idē sunt re: differunt rōne: appellat̃ statꝰ rōne qetis ad quā tendit ⁊ merito acqsiti sub quo mobile inuenit̃: motꝰ vero dī rōne forme ad quā tendit: ⁊ rōe ptis acqrēde termini ad quē: sepe ēt sumit̃ status ꝓ qete. Est scđo aduertēdū: neqꝫ in motu: neqꝫ in tēpe: neqꝫ in qete: neqꝫ in statiōe ē assignare primū nāliter pp cōtinuationē in istis reptā: ⁊ ỏ qete sentiēdū est veluti de motu: quātū ad suā inceptioneꝫ ⁊ desitionē: vñ primū ꝙ nō motꝰ ē vltimū ꝙ nō qe/

tis:ꝛ vltimū q̄ nō mot⁹ est p̄imuꝫ q̄ nō quietis. ℣ Est tertio attēdendū:q̄ qñ aliq̄ mobile continue moueꝫ p̄io ꝛ p se ꝛ p̄m se totū sup aliquā magnitudinē in aliquo toto tpe: in mometo ē i spatio sibi equali:ꝛ in alio ꝛ alio instanti est in alio ꝛ alio spatio sibi equali:neq; in aliqua tpis pticula in vno eodēq; loco inuenīꝫ:ꝛ hoc ē q̄ cōiter dr̄:q̄ in quolibet instāti mobile ē i spatio sibi equali: ꝛ nō in qualibet pte tpis:ſz in tēpe medio inter duo instātia fluit semp mediū cōtinuū inter illa extrema:vñ si cor⁹picuꝫ sup̄a planū moueaꝫ:i quouis mometo tāgiꝫ pūct⁹:ꝛ nō i qualibet pte tpis: sed fluit spatiū iter extrema:hec de q̄rta summa.

¶ Ter.cōmenti.75.76.

Allit zeno vero. Presenti summa que est a textu p̄mēti.75.vsq; ad. 94.soluunt rōes Zenonis: oñdituꝫq; indiuisibile nō moueri:ꝛ nullaꝫ mutationē esse infinitā.75.76. inducīt hec rō:id q̄ fert i spatio sibi equali inuenīt in quolibꝫ instāti:ergo nō moueꝫ:ergo īmobilis erit ſagitta que ferꝫ:solutio ē:mobile nō est i loco sibi equali nisi in mometo:ꝛ in tpe est in pluribus locis ꝛ nō in loco sibi equali:ꝛ ita inferēdum erat mobile in instāti nō moueri ꝛ nō erat negandū mobile moueri in tpe:nisi tp̄s ex instantib⁹ fuisset cōpositū:addit Auerrois: trāslatū in instanti nō est gescēs:ergo nō est in lōgitudine sibi equali nisi in potētia nō actu:ꝛ cā est:qm̄ instans non est actu in tpe:aliq̄d ergo esse in loco sibi equali ītelligitur dupliciter aut in actu aut in potētia: vñ locus in actu ē loc⁹ equalis locato:cū mobile est extra terminū a quo p̄m se totū ꝛ qualibꝫ sui partez ꝛ ita cōcedīt dari p̄imū locū in actu; ſz loca media sunt loca in potētia:de quib⁹ nō ē vez dicere q̄ deꝫ p̄im⁹ loc⁹:ꝛ p cōtinuatiōe mot⁹ sufficit dari loca intermedia in potētia in quib⁹ nō daꝫ p̄imū: ℣ Amplius.77.formaꝫ hec rō:cuiusuis cōtinui existūt infinite ptes:ergo tpe finito cōtinuum trāsiri nō p̄t. Solutio ē:cōtinui sunt infinite partes in potētia nō in actu:ꝛ eo mō quo magnitudo ē īfinita:ꝛ tp̄s piter ē īfinitū: ℣ Rursus.78.79. si possz q̄dpiā moueri:cū sint īfinite ptes spatij:nū quā mobile velocissimū seq̄ns mobile tardissimū attingēt ipm in spatio sup q̄ mouenť. Solutio ē: q̄ in motu nō sunt infinita mutata eē actu:sed potentia tm̄:iō mobile p̄t puenire ad finez spatij:ꝛ velox ptātē hz attingēdi tardū. Cū.n. spatiū finitū transiri possit:ꝛ velox sit q̄ maiorē ābulat magnitudinē equali tpe:ergo p̄t velox ptingere tardū. ℣ Preterea.80.81.82.i quolibz mometo horе sagitta ē i loco sibi equali:ergo qescet: ꝓña nō vz:q̄ in instāti nō p̄t esse mot⁹:neq; qes. Itē mobile tardū velociꝰ ptrāsiret magnitudinē q̄z mobile velox:vt posita vna linea q̄ vocet. A.ꝛ alia que vocet. B. sit mobile ābulās. A. in duplo velocius q̄z. B.ꝛ. A.ꝛ. B. moueant ꝑ se inuicē tūc B. eque cito:vel citꝰ trāsiret. A. q̄z aliud mobile. Solutio ē:nō ē idonea mobiliū adinuicē cōparatio. ℣ Itē.83.si daret mot⁹ ad formā inueniret mediū iter ꝯdictoria. Solutio ē: nō est op⁹ fateri mediū inter ꝯdictoria dū aliqd ex nō albo fiat albū:ꝛ ex nō aere ver:q̄uocūq; sit successio i mutatiōe. ℣ Itez.84.85.saluať celū moueri ſz sit semp in eadē distātia ꝛ ꝓpinquitate ad centrū. moueť n.p̄m formā ſz totū ꝛ ſz ptes:moueť p̄m ptes p̄m mām:nō ſz totū:vñ celū nō mutat locū p̄m mām: pp eādē ꝓpingtatē ꝛ distātiā ad terrā:variat locū p̄m formā:q̄ nō semp respicit terrā ſz cōsimilē habitudinē:ꝛ ita celū ſz se totū moueť p se:ꝛ p̄m se totū gescit p accidēs:q̄ ſz subiectū ꝛ māz:ꝛ q̄ ex mō gescendi rei in loco accipīt modus essendi rei in loco:qm̄ loc⁹ magis cōcedīt corpib⁹ nālib⁹ pp qetē nālē q̄z pp motū: iō celū fuit in loco p accidēs:rōne cētri: vez de loco ꝛ motu celi an esset localis vel situalis dixi q̄ sentiēdū ē. 4.phȳsicorum.43.45.

¶ Ter.cōmenti.86.vsq; ad.94.

Hoc qdam declarato. Presenti pte oñdit indiuisibilia nō posse per se moueri:q̄ magnitudo:mot⁹ ꝛ tp̄s sunt diuisibilia in semp diuisibilia:ne itaq; hec ex indiuisibilibus cōponi possint:nō p̄t īdiuisibile p se moueri. Itē nulla mutatio ad formā potuit esse infinita:neq; mot⁹ localis rect⁹. ℣ Est p̄io obseruādū:mouentur p accīs ea q̄ p se nullaten⁹ moueri p̄nt.5.phȳsicorū p̄io:ꝛ hec mota p accidens eque velociter mouenť cū toto:ad cui⁹ motū mouenť:ptes vero ñ opz vt eque velociter moueant cū toto.é.n. motus ccli diffozmis q̄ ad ptes subiecti:at dessensus grauis vniformis ē quo ad ptes subiecti. ℣ Ampli⁹.91.dicebat Auer.oē gnābile nāl̄r hz aliquā quātitatē nāl̄r in initio gn̄onis ꝛ fine:ꝛ ista quātitas hz extrema ꝛ mediū:ergo entia nālia sūt:maximo:minimoq; determīata:vt dixi p̄io phȳsicorū.39. ℣ Rursus dicit Auer.92.i trāslatiōe aiati nō īuenīt ꝓietas in loco. Cōtra:oīs mot⁹ ē de ꝓio in ꝓiū:ꝛ mot⁹ circularis de quo min⁹ vī. p⁹ celi.82. Solutio ē i trāslatiōe nāli aialiū ē:p fecto ꝓietas īmioꝝ positōis vt dextri ad sinistrū:nō āt loci deoꝛsuz ꝛ sursuz. ℣ Itē hec ꝓpositio:q̄ infinito tpe

to tpe mouet ad nullū finē mouet:ꝛ qđ ad nullum finē mouet:ocioseꝰ mouet:ītelligit de nō mouente localr ꝛ de mouēte motu recto. Hec sunt que circa sextū librū aduertenda erant:vñ tot⁹ sext⁹ liber cōsistit in ℏ: q̄ magnitudo mot⁹ ꝓ fluxu formē:ꝛ tp̄s diuisibilia existūt i semp diuisibilia:nō potuerūt ex īpartibilib⁹ itegrari:neq; in his p̄ia ꝛ vltima ps assignari potuit:ꝛ cū finitas ꝛ īfinitas his trib⁹ sil̄i mō cōcederent:nō potuit spatiū finitum: motu finito:tpe trāsiri infinito:neq; spatiū infinitū tpe finito:quare ꝛc.

Digressio.

¶ Quia sepenumero approbata est a pipateticis hec ꝓpositio omne mobile est corꝓ⁹:ꝛ theologi angelos ꝛ animas humanas arbitrantur esse mobiles: iccirco dubitari solet:nunquid indiuisibile moueri possit: hanc difficultatem multis absoluaz ꝓpositionib⁹. Prīa ē:intelligētie nō sunt mobiles localr:neq; p se neq; p accidēs ꝓprie:q̄ nō sunt cōstitute inesse p subiectū. p⁹ d aia 65. Scda ē:itelligētie celestes nullā mutatōez q̄ualis mō ēmiare p̄nt:itellect⁹ hūan⁹ gnātionē: augmētū: alterationē realē ēmiare p̄t extrīsece ꝛ remote. Tertia ē: intellect⁹ human⁹ alteratiōi spirituali subijcīt:mīme itelligētie supiozes. Quarta ē:p̄ct⁹ ē mobilis localr per accidēs. Contra: ꝓio capitulo de substātia ozbis:mobile per accidens ē diuisibile p accidens:p̄ctus nō est ptibilis p se:neq; p accidens:ergo non est mobilis per se:neq; p accidēs:ꝛ ꝓio de gnātiōe.29.p̄ct⁹ nō est in loco p se:neq; p accidēs:ergo nō moueť per se:neq; p accidēs. Solutio ē: ea que in fine mot⁹ equanť loco mobilis sunt diuisibilia aut p se aut per accidēs:p̄ct⁹ aūt nō equať loco mobilis: iō remanet p̄ctus mobilis per accidēs:ēt si penit⁹ indiuisibilis existat. Itē punct⁹ vel non est mobilis per accidens ita q̄ possit per se moueri:vel p̄ctus ꝛ entia mathematica: vt mathematicā trāt cōsideratiōnē nō sunt mobilia per se:neq; per accidēs. Quinta ē:opinať Marsilius p̄ctum vocari qualē:implicare cōtradictionē: esset. n. punctus finite ꝛ infinite intēsiōis:ꝛ sunt qui credunt caliditatem p̄cti nullius foze intēsiōis: ꝛ actiuitatis:cū ope quātitatis intēsio bēatur ꝛ remissio ꝛ actiuitas. Soleo tñ ego dicē: qualitatē puncti quantūcūq; remissam infinite esse intensam: ꝛ nō intensiue ifinitam:veluti noticia queuis gradualis intellectum reddit infinite intensum:ꝛ non intensiue infinitum:qđ ꝛc.

¶ Tiberij Bacilerij Bononiensis Lectura in Septimuz de auditu naturali.

¶ Ter.cōm.primi.

Mne motū. Quia intentio Aristotelis in hac p̄ia naturalis phȳlosophie parte erat inuestigare substātias abstractas esse: vt Auerrois dicebat p̄io phȳcorū.83.ꝛ talis ꝓpositio:abstractū est: cōuinci cōmode non poterat:nisi via motus p̄bo nāli ꝓp̄ia:iccirco supiozibus libris de motu p̄o forma fluente ꝛ fluxu formē copiose disseruit:nō potuit eniz principiū qđ est p̄imus motoz pscrutari nisi post pscrutationē d motu:auctoze Auer. 3.phȳsi⁹.p⁹. ℣ Supsunt due ꝓpositōes diligēter ꝛ oī studio indagāde:quaruz p̄ia que est: p̄imū mouens est:p̄ñti libro ptractabiť at secūdam que est:p̄imuz mouens abstractuz a mā est sequēs volumen manifestabit. Hec itaq; ꝓpositio: p̄imuz mouens est:si dilucide monstrari debeat:opus ē: vt a textu cōmenti p̄imi vsq; ad tertiuz determinet Aristoteles omne motū moueri ab alio:dissereť mox a textu cōmenti tertij vsq; ad nonū: quēadmoduz inueniť p̄imuz mobile:p̄imus motus: ꝛ p̄im⁹ motoz:a textu vero cōmenti noni vsq; ad 21.patefaciet mouēs esse cōtinuū vel cōtiguū mobili.a.21.vsq; ad.39.apertissimis declaret documentis:qui naz motus sint adinuicē ꝯparabiles: ꝛ quo naz mō adinuicē cōparentur. ¶ Sentētia aūt textus cōmenti p̄imi talis est. Omne qđ mouetur necesse est ab aliquo moueri:si igitur in se ñ habeat p̄incipiū motus:cōstat ipsuz ab alio moueri:si vero in se hēat p̄incipiū motus tale quoq; ab altero moueri declarabitur: accipiat. A. B. qđ quidez moueatur:nō ex eo q̄ quid sui mouea tur:vnūquodq; mobile p̄m totuz: nō p̄m partem tm̄:siue in se habeat p̄incipiuz motus:siue nō:de necessitate moueť ab alio:existimare igiť. A. B. a seipso moueri:q̄ totuz a nullo exterioꝛi mouet: simile est atq; si quis cū ipsum. B. H. mouet. H. Z. simul cuz eo moueť. B. H. Z. putaret. B. H. Z. a seipso moueri:q̄ videlicet nō perspicit vtruz ab vtro moueať:vtrū. B. H. an. H. Z. a. B. H. moueatur.

¶ Auerrois cōmento p̄imo:p̄imo dicit:in hoc tractatu incipit pscrutari vtruz esse motū habeat motoꝛez:cū appareat sensui aliquid moueri ex se absq; eo q̄ distīguať motoꝛa moto sensu:vt in ąt tuoꝛ elementis motis supplet tu motu nāli: sensus est:potuisset quis putare hanc ꝓpositionē:om

ne motuȝ habet motoreȝ:cum sit de se manifesta non esse hic perscrutandaȝ:cui obiectioni occur/rit Auerrois:dicens ꝙ illa propositio est dubitabilis in elementis:nam oculata apparet fide illa ex se moueri:itaꝙ nō discerni᷑ motū a motore di/stingui:ꝛ hec est cā ꝙ cōmentator dicebat.2.physicoruȝ.3.vtruȝ autē motor in eis sit alius a moto perscrutatus est in illo libro:est eniȝ per se mani/festuȝ omne motū habere motorē:non omne mo/tum habere motorē a moto seiunctuȝ.¶ Ampliꝰ dicit Auerrois:mota que mouētur ab aliquo ex/trinseco non ex se manifestum est ipsa moueri ab alio:dicunt moderni:propter motū proiectionis lapidis sursuȝ:sublato proijciente:hanc: propositionem esse per se notaȝ:omne quod mouetur ab extrinseco:mouetur ab alio:nō quauis eius singulari existente manifesta:veluti ꝛ ista est per se no/ta:omne necessariū est veruȝ:licet multe eius sin/gulares nō sint per se manifeste: ꝯtra: propositio per se nota vl'is via deducitur inductiua:ergo singulares erunt per se note : quare existimo ꝙ licet aliqua propositio vniuersalis possit esset nota:aliqua singulari existente incircūspecta : non tamen potest propositio esse per se nota singulari existē/te incognita:his dictis vtiliter adiciēduȝ est:quic/quid moue᷑ ẜȝ se:itaꝙ illius quelibet pars quā/titatiua moueatur:aut mouetur non ex se:aut mouetur ex se:qđ moue᷑ nō ex se:aut moue᷑ violēter aut ꝑternāliter:at moueri ex se pati᷑:quedaȝ mo/uen᷑ ex se per se:ꝛ sunt que diuidun᷑ in parteȝ p se mouentē ꝛ partē per se motā:vt sunt ea que ex anima ꝛ corpore cōponuntur : nōnulla mouētur ex se per accidēs:vt elementa:ꝛ ea que intrinseca carent resistentia : ellementa.n.mouen᷑ per acci/dens a seipsis:quatenꝰ elemēta per formas suas mouent media per se primo ꝛ seipsa per accidēs.
¶ Rursus scribit cōmentator : illud qđ mouetur ẜm totuȝ:qꝛ ps eius mouet totuȝ: est motū p acci/dens:vt motꝰ corporis totius aīalis p motū calo/ris nālis aut musculorum:motum enim primum p se in aīlibꝰ est corpꝰ:qđ nō moue᷑ ẜm totū:qꝛ ps eius mouet se ꝛ mouet totū:snīa hoꝝ verboꝝ his habea᷑ dictis:primū est:aīal quoduis pti᷑ in partem p se mouēteȝ:que est aīa:ꝛ parteȝ per se mo/tam in actu:que est corpus subiectū anime:verū qꝛ mouere ꝛ moueri sunt operatōes que non nisi suppositis proprie demandan᷑:mouebit animal ratione anime:mouebitur merito materie secūde ꝛ hec est causa ꝙ soleo dicere:anima est ratio pn/cipiandi actiue motuȝ:corpus vero principiandi passiue:secunduȝ est:calor nālis: aut spiritus:aut cor:aut musculus est pria ps quātitatiua corpis aīe subiecta mouēs se ꝛ alias ptes corpis p aīam taleȝ ptem informāteȝ:ꝛ ita musculus erit primū mouēs corporeū ꝛ primū motuȝ:residuū corpis erit motū p accidēs:at ꝯgregatū ex musculo ꝛ residuo corpis vocabi᷑ motū p partē:tertiuȝ est:to/tum aīal est p se mouens ꝛ p se motū:qꝛ principiū effectiuū ꝛ passiuū motus sunt aīali ītrinseca:id tn̄ qđ aīe celesti subicitur est per se primo motū:at corpus aīa informatū subcelesti dūtaxat motū p partē existit.¶ Preterea dicit Auerrois:ꝛ dixit hoc:qꝛ istud motus de quo vult ꝑscrutari.s.ꝙ mouetur p se dȝ esse motū ẜm totuȝ : non ẜm partē:ꝛ hoc intellectū fecit Galienuȝ ꝛ multos homines errare in intentōe huius demōstratōis:sensus est: habebi᷑ in septīo libro sermo de motu ẜm ꝙ est passio mobilis p se prīo toti mobili attributa:constat aūt id nō posse alicui cōuenire ẜm parteȝ: qđ eidē cōceditur per se prīo:alia.n.est ratio partis alia est ratio totius:ꝛ qꝛ Galienus vocauit motū per se qui erat gratia partis:ꝛ motuȝ p accidens existimauit tm̄ esse illuȝ qui extiterat merito acci/dentis:ideo errauit nō mediocri errore:vn̄ in pn/cipio.5.hec omnia patefacta sunt.¶ Postremo inquit cōmentator:ꝛ est ipsuȝ nō moueri ẜm totū: qꝛ pars eius mouet se:ꝛ mouet totū:cum tale cō/positū est ex pluribus vno moto:sensus est:tractatur de moto vno simplici:qđ moue᷑ ẜm totū non ẜm partē:id autē est motū primū:quo minus mo/ueri nō pōt:ꝛ cuius si quiescat aliqua pars quie/scet ꝛ totū:palaȝ aūt est vniuersuȝ corpus anima subcelesti subiectum cōponi ex pluribus vno moto:hec de cōmento primo.

Tex.cōmen.2.

Et dico etiaȝ ꝙ omne.

Ratio textus cōmēti.2.talis est : oē qđ qescit ad quietē alicuius ab alio moue᷑:oē qđ moue᷑ prīo i.ẜm se ꝛ quodliget sui qescit ad qeteȝ alterius:ḡ oē qđ mouetur ab alio moue᷑:minor sic deduci᷑: oē quod non mouetur ab alio nō quiescit ad qe/tem alterius ergo omne quod quiescit ad quietē alterius moue᷑ ab alio:vnde si hoc a se prīo mo/ueatur:nō poterit ab ipso tolli motus:eo sublato a quocūq; qđ nō est ipsuȝ:ꝛ si ab hoc tollatur motus: qꝛ aufertur ab aliquo qđ nō est ipsuȝ: nō mouebi᷑ hoc a seipso prīo : quare cuȝ totū qescat ad quietē ptis:nō poterit totū mouere seipsum prīo.
¶ Auerrois cōm̄.2.prīo dic᷑:tenet ista ꝯn̄a per cōuersionē p ꝯpositionē:que cōuersio voca᷑ con/sequentia ecōtrario.2.thopicorū capitulo.22.oē qđ nō moue᷑ p se ab alio nō cessat a suo motu per cessationē alterius:ergo oē quod cessat a suo motu per cessationem alterius moue᷑ ab alio:ꝛ talis ꝯn̄e ꝓpositiones assumēde sunt:vt affirmatiue đ terminis

terminis infinitis.¶ Rursus inquit Auer.oē qđ qescit p qetē alteriꝰ essentialr̄ moue᷑ ab illo:ꝛ si illud p cuiꝰ qetē qescit nō sit motor: sed aliquid ex cuius quiete sequitur qes motoris aut eiꝰ corru/ptio:qm̄ oē qđ cessat essentialr̄ p cessationē alterius necesse est vt illđ alterū sit:aut ipse motor:aut aliqđ ex cuiꝰ qete seqtur qes motoris aut corru/ptio motoris:si aūt hoc nō fuerit erit qescens ab alio p accidēs.Sensus ē:illud eēntialr̄ qescit ad qetē alteriꝰ ex cuiꝰ qete seq᷑ necessario qes motoris aut eiꝰ corruptio:eo mō quo dicimꝰ aīal qescē ad qetē cordis:illud aūt quiescit accidentalr̄ ad qetē alteriꝰ ad cuiꝰ qetē nō seq᷑ necessario quies motoris:nec eiꝰ corruptio:veluti dȝ canis qescere ad qetē domini.Cū ergo oē motū qđ essentialiter quiescit ad qetem alteriꝰ mouea᷑ ab illo:cā p se ꝛ essentialis qetis ī moto ē qes motoris.¶ Ampliꝰ inqt Auerrois:istā ꝓpositionē ignorauit Galie/nus ꝛ alij qui non intellexerunt hāc demōstratōȝ: apud quos nō fuit necesse cū ī hoc moto qeuerit aliqua pars eius vt residuū quiescat. Secus est: credidit Galienus ꝙ qescēte vna pte possȝ moueri totū p se:qꝛ possȝ moueri p aliā:ꝛ moueri p ptē erat moueri p se.Itē qua rōne dr̄ totū qescē quiescente vna pte:dȝ dici totū moueri p motū partꝫ: at errauit Galienus:qꝛ moueri per parteȝ ē mo/ueri per aliud nō per se prīo:quare qescere p qe/tem ptis ē quiescē p qetē alterius:ꝛ qescēte alte/ra pte:nō moue᷑ āpliꝰ totū p se ꝛ prīo:ergo totuȝ qescit qescēte pte.¶ Preterea addit Cōmenta/tor:necesse est hic esse prima mota: quia corpora naturalia non diuidun᷑ in infinitum in eo ꝙ sunt corpora naturalia: verbigratia: quoniaȝ primuȝ motuȝ in igne est minima pars que pōt esse ignis in actu:ꝛ similiter primum motum caloris natu/ralis animaliuȝ:est etiaȝ minima pars que potest mouere illud animal:ꝛ manifestum est in hoc modo motus moti:ꝙ cum fuerit imaginatū ꝙ pars eius quiescit:totum quiescit: cum igitur primum motum sit motum per aliud:ꝛ omne motum ex se necesse est si ipsum non fuerit primum vt in eo sit primum motum:ergo omne motuȝ ex se habȝ motorem:ꝛ est hec demonstratio de genere signoruȝ certorum:non de genere demonstrationuȝ simplicium:sensus est:quia motum primuȝ est illđ quod non mouetur:qꝛ ps eius moueatnr: sicut est motꝰ minimi ignis:motum non primum est illud quod mouetur:quia pars eius mouetur per se: quēad/modum est motus animalis in loco propter mo/tum caloris naturalis q est in ipso:ꝛ veluti ē motꝰ ignis q sit maior mīmo:ꝯstat ꝙ motū n̄ pᵐ moue᷑ ab alio:ꝛ ē motū pᵐ:at si sit pᵐ motū:cū sit diuisibile:sit totū.A.C.B.pᵐ motū:ꝛ sit ps qescens C.B.ḡ qescet totū:ḡ totū qescit p qeteȝ alteriꝰ ergo mouetur ab alio:vnde illud primū motū existit cōpositū ex materia ꝛ forma:forma est cā quare primum motū mouet:ꝛ materia cā est cur mo/ueatur:ꝛ tale primū motū in animalibus diuidi᷑ in per se mouens ꝛ per se motuȝ actu:in elemētis vero in per se mouens ꝛ per se motū:non aūt in p se motum actu:fuit aūt necessariū dari motuȝ pri/muȝ:ne in moto nō essent partes infinite actu:mouentes ꝛ mote simul:ꝛ causa quare inueni᷑ motū primū:est diuersitas motoris a moto:motū.n.pri/mum est indiuisibile ex pte motoris:partibile aūt ex parte moti:ꝛ si motor in re esset ipmmet motū: nō inueniretur motū primū:cum omne motuȝ sit diuisibile insemp diuisibilia:ista quoq; ē causa ꝙ cuȝ ponitur pars primi moti quiescere ꝙ quiescit totum necessario:qꝛ forma nō pōt esse ratio prin/cipiandi motū in parte primi moti ꝛ nō in primo moto:at si motor ꝛ motū penitus forent idē:quiescente vna parte:possȝ residuū moueri ꝛ nō quiescere nisi per accidens:itaꝙ nō quiesceret nāliter per quietem alterius:ꝛ cum prius sit primū motū moueri ab alio:qȝ ipsum quiescere ad quietē alterius:iccirco demōstratio adducta fuit demōstra/tio qꝛ:tandeȝ vt vltima hec intelligan᷑ resolutio/ne.dico ꝙ omne motum ex se non primuȝ necessa/rio ab alio mouetur:primū motuȝ in animalibus palam est moueri ab alio:cum diuidatur in partē per se mouētē ꝛ partem per se motam actu dubiū erat de primo moto in elementis:qđ ostensum est moueri ab alio:cum forma illius rō sit principiandi motum.¶ Postremo digredi᷑ cōmentator:qꝛ nō videtur omne motum ex se quiescere posse ad quietem partis:cum celum moueatur ex se per se. nō possitq; quiescere ad quietem partis:nō est.n. timendū celuȝ quiescere.Solutio prima stat in h: celo vt corpꝰ nō repugnat quies:sȝ hn̄ vt tale cor/pus:multa.n.sunt possibilia in vniuersali: non in particulari:vn̄.6.physicoꝝ.15.motui celi vt mo/tus nō repugnat maior velocitas:non tn̄ pōt mo/tus celi vt talis motus velocitari in infinitū: intelligentie quoq; vt potentie ꝛ virtutes augeri pos/sunt ꝛ diminui:nō aūt vt tales potentie:ꝛ hac re/sponsione approbata posset ꝯcedi:ꝙ hoī ḡtenus est ens nō repugnare sibi ꝙ sit deus. Secūda so/lutio talis ē:hec ꝓpositio ē necessaria:si ad quietē partis quiescat totum:totū moue᷑ ab alio:siue sit antecedēs possibile:siue impossibile:ꝛ ita hec cō/sequentia est necessaria:si ps celi quiescat:totū qescit:ergo celum mouetur ab alio.

Digressio.

¶ Ut inter motorē ꝛ motū differentia aperia᷑. Dubitandum est:nunquid aliquid possit se reducere de potentia ad actum primo ꝛ p se: vide᷑ ꝙ

fic. Tum q: intellectus agit in seipsuz itellectões: ⁊ voluntas in seipsam volitiones: intelligere enim ⁊ velle actões sunt imanentes quaꝝ cõditio est vt suscipiant in subiecto a quo effectiue causant: vt scotos placuit. Tum q: eadē forma mouet vt forma: mouet vt in mā. 4. celi. 22. ⁊. 8. phyſicoꝝ. 29: dicit Arist. aialia moueri a seipsis. ⁊. 4. phyſicoꝝ 71. grauia ⁊ leuia mouent seipsa per se. Tum q: vegetabilia habēt in seipsis pncipiū actiuuz sue nutritões: augmēti ⁊ dimiutões: ⁊ alteratões. Tū q: aqua calefacta reducit seipsam ad pristinā frigiditatē: ⁊ mixta habēt in se pncipiū alteratões. Et semen debito loco proiectū alterat seipsuz: iste rões tante sunt efficatie: vt pleriqꝝ has pcedant ꝓpositiones. Prima est: aliquid mouit seipsum pmo ad actū scōm ⁊ ad formā accidentalē: quia cōpositū ꝓducit accidentia que in ipso inueniunt ⁊ subiectū efficit: recipitqꝝ ꝓpriā passionē. Scōa est: aliqd mouet se motu alteratōis ⁊ motu localis: Tertia est: aliquid mouet se per se motu augmentationis: q: viuēs qō alitur mediante cibo seipm actiue alit atqꝝ auget. ℣ In opposituz arguit pmo: impossibile est q vnum ⁊ idem ⁊ fm idem sit in actu ⁊ potentia: cuz actus ⁊ potētia sint diuidētia ens inquantū ens: ergo nō possunt in idē cōcidere fm idem: constat aūt q idem seipsum pmutaret pmo esset idem in actu vt mouet: ⁊ in potētia vt motū: neqꝝ valet respōsio scotistaꝝ q nō inconueniat idem esse in actu virtuali ⁊ in potentia formali seu receptiua eiusdez effectus: q: si sic ad saluandas diffinitões potētie actiue ⁊ passiue. 5. metha. 17. ⁊. 9. metha. 2. sufficeret distinctio rōis ℨ Cōmē. 12. methaphy. 54. ⁊. 4. celi. 2. ⁊. 2. de aia 52. ex quibus locis colligit expsse distinctio realis inter potentiā actiuaz ⁊ passiuā. ℣ Rursus si. A. agat in seipsuz. A. est in potentia actiua formali: est enim formaliter agens: est iterum in potētia passiua formali: q: formaliter ē recipiēs ⁊ nō tm̄ virtualiter: ergo aliqd esset in potētia actiua ⁊ in potentia passiua respectu eiusdē ⁊ eodē mō. ℣ Item̄ mouens ⁊ motū referunt relatione reali: ergo nō pōt idez mouere seipsuz: quare ex. 7. ⁊. 8. phyſicorū: ⁊ primo de gnatione. 48. ⁊ primo capto ō substantia orbis colligunt iste ꝓpones tenēde. Prima: oē corpus nāle hz in se pncipiū intrinsecuz actiuū sui motus localis nālis: nō violēti aut pternālis: rō est: q: si est motus nālis mobili: ille est a forma ꝓpria mobilis. 2. phyſicoꝝ prio. 3. celi. 20. 28. Scōa ꝓpositio: nihil pōt seipsum reducere de potentia ad actū primo ⁊ p se: vnde apud Auer. indiget potentia passiua motore extrinseco ipsaz de potentia ad actū reducēte. 2. de anima. 60. 3. ō anima. 17. 18. ¶ Ad primā: reducit intellectus possibilis de potentia ad actum ab intellectu agē te: ⁊ voluntas ab agente volitionē ⁊ dicunt intellectiones ⁊ volitiones actiones imanētes: q: per ipsas obiecta nō trāsmutant realiter. ¶ Ad secundaz: forma vt forma mouetur primo: ⁊ est mota per accidens vt in materia. i. vt causata a materia ⁊ cum nullus intellectus sit in materia: nullus intellectus erit mobilis per accidens: verūtñ est q per aliud pncipiū est mouere per se: ꝓ aliō moueri per accidens: ⁊ iter id quo aliquid per se mouet ⁊ quo aliquid per se mouetur semp cadit realis distinctio. Amplius animalia a seipsis mouentur inq̄tum diuidunt in partē per se mouentem ⁊ partez per se motā actu: vnde q celo nihil resistat nisi intrinsece. Elementis extrinsece: animalibus sublunaribus aliquid resistat vtroqꝝ mō cōciliantur hec ꝓpositiones cōmentatoris: nihil mouetur ex se nisi celuz. Unūquodqꝝ animal mouetur ex se. Elementa mouent ex se. i. ab itrinseco ⁊ nō q illis sit resistētia intrinseca: in quib⁹ elemētis nō reperit motū i actu p se: sed motū in potentia ⁊ per accidens. ¶ Ad tertiam: habēt viuentia subcelestia pncipiū actiuum nutritōis: augmentatōis: calorez. s. nālez ⁊ animā. ¶ Ad quartam: elementoꝝ vniformiuz pncipiū actiuuz alterationis est extra. Elementoꝝ diffformiuz ⁊ mixtorum vna pars alterat aliam. Item sperma viri ocurrit actiue: femine passiue dicant medici qcquid velint: vel in semine quantūcunqꝝ vniformi est pars vna alterans: altera alterata. ¶ Ad vltimam: teneo accidētia ꝓpria reperta in subiecto effectiue. causari a causante subiectum. Cōcludo itaqꝝ q in motu locali tantuz inuenitur motuz primum ex se: non autē in certis motib⁹: vnde in motu locali naturali mouens ⁊ motum nō sunt distincta loco ⁊ subiecto. sed in alteratione ⁊ augmētatione motor ⁊ motū distinguunt loco ⁊ subiecto: 6. phyſicorū. 20. hec de prima summa qua declaratum sit omne motum habere motorem a moto seiunctum.

¶ Tex. com̄. 3. vsqꝝ ad. 9.

Uia motū mouetur. Presenti sūma que est a textu cōmēti tertij vsqꝝ ad nonum: disseritur quēadmodum inuenitur primū mobile: pmus motus: ⁊ primus motor. Sententia aūt totius sūme stat in hoc. Erit necessario quippiā qō prio causa erit vt oia moueant: q nō mouebit sed mouebit alia: nō pōt in mouentibus ⁊ motis esse in infinitū ꝓfectione infinitus mot⁹ tpe celebret finito: ⁊ vt rō cōcludat: sumat q oia mobilia

mobilia sint ꝓtinua adūnuicē: qō quidē suppositū hz sit impossibile fm nās determinatas mobiluz: non tū fm rōnem mouentis ⁊ moti in vñ. Multa nāqꝝ sunt possibilia in vniuersali q rōni pticulari minime cōsentiunt.

¶ Auerrois cōmēto tertio: prio dicit: ⁊ sunt oia que mouent fm gnationē ⁊ corruptionē: ⁊ aug'' ⁊ alterationē: nihil. n. generat se: auget ⁊ alterat: vnde. 4. celi. 24. quedā ex extrinseco habēt pncipium qō mouet ⁊ nō itrinseco: vt sanabile ⁊ augmentabile: generans itaqꝝ est exē gnātū: fili'' ⁊ corrumpēs: necnō ⁊ alterās ⁊ augmētās: sunt exē corruptum: alteratū ⁊ auctū. ℣ Amplius ait cōmentator: q: trāslatū in loco trāsmutat: ⁊ oē trāsmutatum ab alio transmutat: g̃ oē translatū transfert ab alio: hz ista declaratio est logica ⁊ vtik ea ad cōfirmanduz: sensus est: ista rō nō est demōstratiua: oē qō mouet: mouet ab alio: g̃ oē motū i loco mouetur ab alio: imo dzone qua ꝓbata est prima explicite: ꝓbata ē secūda implicite: ⁊ subdit Auer. q: declaratū est q primū motum ex se in loco non mouet nisi ab alio: necesse est vt oē motum in loco moueat ab alio: ⁊ hoc est euidētius: g̃ cū oē motū ex se moueat ab alio: oē motū in loco mouebitur ab alio: cū constet motū non ex se moueri ab alio. ℣ Rursus inquit Auer. cum motor extrinsec⁹ nō moueat nisi moueat: vt ꝓfectio in finitū tollat necesse est puenire in corpozib⁹ que mouent se adinuicem in loco: ad motorē q nō mouet per se: ⁊ iste necesse est vt sit in primo moto nō extra illud: aut intendit q necesse est vt hoc pueniat ad aliquod motū ex se. i. p pncipiū in eo nō ex extrīseco. Sensus est: primū motū ex se: est ⁊ celuz motū p intelligentiā ꝓstituentez celū: animal ité subceleste mouetur ex se: ⁊ illius assignāda est vna pars q̃titatiua que est mota ex se p aiaz formā illius ptis: in elemētis quoqꝝ daꝝ primū motum: qō est minimū nāle illius elementi: qō quidē motuz diuisibile est ex pte motis: indiuisibile ex pte motoris: q: illa forma in minori subiecto ꝙseruari non posset.

¶ Auerrois cōmento. 4. primo dicit: ⁊ notāduz est q hoc sequitur in motu: nō in quiete. s. qm̄ necesse est vt omnia moueant insimul in eodem tpe: si vnum eoꝝ mouetur: ⁊ nō sequitur: si vnum eoꝝ quiescat: q oia quiescāt insimul: primū. n. motum pōt quiescere: ⁊ vltimū remanebit in motu. Sensus est: hz motus taliū quoꝝ vnus mouet alium: ⁊ mouetur ab alio simul sit per tempus: nō tamē necessario quietis sunt simul vniuscuiusqꝝ istoꝝ ⁊ dicit Albertus inuenit in secūdo ⁊ tertio moto virtus ⁊ vehiculum virtutis qō est spiritus influxus a primo mouente: ⁊ hec mouentur mouentia aliquo tēpore paruo etiā postqꝝ cessat mouē primuz mouens: quare cū ponat primū mouēs influit musculo spirituz motiuū cum virtute: ⁊ musculus influit ipsuz corde: ⁊ corda mēbro: ⁊ remanet virtus motiua cū motu in musculis ⁊ cordis ⁊ membro aliquādiu etiaz postqꝝ exctus est cor. ℣ Rursus: quia Galienus putabat q sequeretur si aliquoꝝ mouentiū se motus est simul tempore: ges quoqꝝ eoꝝdem foret simul tempore: cuz viderit extracto corde adhuc animal moueri: dixit cor nō esse pncipiuz motus animalis: sed illud existimauit esse cerebruz: at Auerrois vidit arietē qui absciso capite sepius huc ⁊ illuc ambulauit: verum quicquid sit de primo pncipio motus animalis siue illud sit cor siue cerebruz: manifestuz est: non oportere quietes aliquoruz esse simul tempore: ⁊ si aliquoꝝ mouētiuz se motus sit simul tpe addit Albertus non nulla animalia cantare posse nedum moueri amputato capite.

¶ Auerrois cōmento. 5. inducit conditiões requisitas ad vnitatez numerale motus ⁊ specificā ⁊ genericam: quas. s. phyſicoꝝ secūda sunt ptim exposuimus. ℣ Cōmento. 6. dicitur: impossibile est vt mot⁹ moti sit minor motu motoris quo mouetur: hec ꝓpositio vera est ō motoribus ⁊ motis puro motu locali: vel intelligitur id de magnitudine ⁊ paruitate quo ad tēpus: satis sit itaqꝝ hac summa declaratum: in mouentibus ⁊ motis corporeis deueniendum esse ad aliquod corp⁹ prio motuz qō non mouetur ab aliquo corpore: hz moueat p pncipiū existens in eo: quare ⁊c.

Tex. com̄. 9. ⁊. 10.

Anifestum est. Presenti summa que ē a textu cōmenti. 9. vsqꝝ ad. 21. declarat mouens cōtinuū esse vel ꝓtiguū mobili: non soluz in motu locali: verū in oibus motibus: sententia autez. 10. stat vt ostendat vtr inter motorez in loco ⁊ illud quod mouetur ab eo non esse mediuz: siue enim mobile naturaliter moueatur: siue violenter: semper mouens proximuz ⁊ motū inuenitur insimul.

¶ Auerrois com̄. nono: prio dicit: manifestū est igitur ex hoc q motus q sentit hic in istis corpibus que mouent a seiuicē: ⁊ nō sentit pmū motū ex eis necessario: quiesceret apud primū motū ex se qō nō indiget motore alio ex se: sensus est: in mouentib⁹ ⁊ motis puenit ad primū motuz ex se: qō non indiget motore alio ex se: cuz moueatur p pncipiuz existens in eo: ⁊ datur primū motū in actu: ex pte forme: nō ex pte māe. ℣ Rursus ait Auer. motor ad quē induxit est pmus hz illud ex quo est

motus:non primum ad quod est motus. Sensus est:qñ in ordine mobilium ⁊ motor collectum est primū mouēs:id nō intelligit de prio qō est finis mouens intentionez efficientis:qz finis est cuius causa fit totum quod fit ab efficiente:sed intelligitur de prio quod est efficiens vnde est principium motus quod mouet ⁊ operatur ad hoc q motus celerebꝛetur:⁊ cuius motus est actus in eo q motus:hoc.n.mouēs est simul tēpore mouens cuz eo quod mouetur:itaq nihil est medium ipsorum:at si sit primuz motuz ex se:locus motoris ⁊ moti est penitus idez:siue motor sit anima educta siue abstracta:anime enim non sunt nisi in loco animatorum:si vero sit motor extrinsecus:satis est q nihil mediet inter motorē ⁊ motū:ad hoc q motor ⁊ motuz in eodez loco esse dicantur. ¶ Tertia introducit cōmentator differentiam inter septimuz ⁊ octauū:septimus conuincit primuz mouens eē: octauus vero id esse abstractum ⁊ eternum: ⁊ ita septimus liber nō fuit superfluus.

¶ Auerrois cōmento.10.primo dicit:⁊ est maximuz fundamentuz in pluribus rebus naturaliū: quantuz.s.ad librum de generatione vbi tractat q omne agens agit per contactum:ad ꝺm de anima:confert ad tertiuz celi in quo declaratur ordo elementoꝝ:⁊ quo modo vnum est imediatū alteri:⁊ quo modo iter sphas nihil mediat. ¶ Amplius:motus ab extrinseco hi enumerātur: expulsio:ad quā reducūtur eductio:⁊ eiectio:latio :a tractio:⁊ inuolutio:in alia translatione sic nominantur:pulsio:tractio:vectio.vertigo:⁊ cum dicit cōmentator: deferens aut mouet expulsione aut attractione:aut circulatione:cuz non sit vnus aliꝰ modus motiōis:⁊ in rei veritate circulatio est cōposita ex expulsione ⁊ attractōe ⁊ sic motōes simplices sunt due : sed tñ non sequit ex hoc q motꝰ simplices sint duo : imo motꝰ circularis est magis simplex cꝫ ceteri:arbitror q Auer.p mottōez intelligat actionē habentē duos respectus:p motū vero ipsuz actū absqz respectibus:exempli causa: in ipsa circulatione:vel vertigine:vt puta cū rota mouetur:⁊ circūuoluitur ab aliquo:duo debemꝰ cōsiderare:motū.s.semicirculi primi rote qui mouetur motu tractus: ⁊ motuz secundi semicirculi qui mouetur motu pulsus. Et vt paucis hoc declaretur motus rote considerat⁹ vt est a mouente nominat⁹ pulsus:consideratus vt est ad mouentē dicitur tractus:quare actio ista sub talibus respectibus nūcupatur ab Auer.motio ⁊ est cōpositа ex pulsu ⁊ tractu:⁊ tūc pulsus ⁊ tractus sunt magis simplices cꝫ ipsa vertigo:at cōsiderando istā actionez sine talibus respectibus vt.s.est quidaz actus ab vno agente causatus:atqꝫ per vnaz simplicissimaz lineā tunc ab Auer.talis dꝰ motꝰ:nec tūc est ꝙpositꝰ sed simplex ⁊ magis simplex cꝫ pulsus ⁊ tractus:bis dictis adiciēduz est.q motꝰ circularis ab extrinseco est cōpositꝰ: minime ab intrinseco:nihil.n.mouet circulariter simplr nisi celum ¶ Preterea dubitat cōmentator:qūo eiciēs separatur ab eiecto ⁊ eiectū remanet motuz: ex q vī q eiciens non est tūc motor: sed aer qui mouetur naturaliter ex se:cum mouetur ex alio:sensus est:manus mouet aerez: aer motus mouet lapidē manus ergo aerez proiiciendo proiicit lapidez:⁊ aer est talis nature q inceptū motū continuat donec durat virtus infusa in aerē a manu.3.celi.28. est itaqz sic imaginānduz q dū lapis a manu proiicitur:manus est primū mouens:⁊ primuz mobile est lapis aeri alligatus:vnde manus amplectēs lapidez amplectitur etiaz aerez : ex quo ⁊ lapide fit totale motuz:continuatio tamen istius motus est propter virtutem in aere receptā ab ipsa manu: virtus ergo ista ē que mouet ⁊ semp est simul cū moto. ¶ Rursus inquit Auer.attractio in rei veritate est illa in qua attraens mouet cuz attracto : ⁊ hoc qñ attractuz ad ipsuz fuerit quiescēs: necesse est vt motus attrahētis sit velotior cꝫ motus attracti:attractio aūt in qua attrahēs est gescens:⁊ attractū motuz nō est attractio in rei veritate: sed attractum mouet ex se ad attrahēs : vt pficiat se. Sensus est:oīs motus localis aut simplex:aut mixtꝰ ⁊ pternālis si simplex: aut violētꝰ aut nālis. Dico prio:motus pternaturalis ignis est a celo. Dico secundo : motus omnes violenti elementoꝝ aut mixtoꝝ ab impellēte ⁊ attrahente oriuntur. Dico tertio:⁊ ferrum versus magnetē:⁊ vapores ascendentes:⁊ palea mota versus lapidez preciosum:⁊ humor agitatus versus medicinaz:dicuntur moueri ex se:quia habent q/litates impressas quibus mediantibus mouētur versus attrahētia mouentia motu locali coniuncto alterationi: in motibus localibus violentis ⁊ preternaturalibus mouens potest mouere sine alteratione rei mote : vnde in motibus violentis virtus imprimitur medio ⁊ illud est quando mouens mouet non alterando:in motibus superius dictis imprimitur virtus mobili:qua mediāte potest dici mobile moueri ex se:⁊ hec est causa q soleo dicere q in motu violento non demandatur impetus proiecto ne ille motus ab intrinseco vicatur. Dico quarto:q inomnibus motibus localibus siue ipsi sint violēti: siue sit inspiratio:⁊ expiratio:siue sit emissio : tussis :⁊ sternutatio : siue speculatio ⁊ radiatio:siue sit motus pure naturalis manifestuz est q simul sunt id quod mouetur ⁊ mouens proximū ⁊ q nullū est medium ipsoꝝ. ¶ Postremo aduertenduz:non mouet ferrū ad magnetez:vt locatuz ad locum. Tum qz in nimia instantia

distantia non mouetur ad magnetē. Tum qz:ferruz magne quantitatis non mouet ad eū. Tū qz: ad magnetē oleo iunctū nō mouet ferrum:vñ ps non mouet ad totuz vt totum sed ꝺm q est in suo loco naturali : non mouentur ergo elementa ꝺm attractionem:quia non tenderent ad locū naturalem a quacunqz distantia:neqz ꝺm expulsionez ⁊ impulsionez:quia motus eoruz nō essent naturales:est autē impulsio quando mouēs in toto motu non separatur a moto:expulsio qñ mouēs separatur a moto ante finem motus.

Tex.cōmen.11.12.13.

Neqz etiā inter alterās.

Sententia est:inter alterans ⁊ alteratū : augens ⁊ auctū nullatenus existit mediū.

¶ Auerrois cōm.11.prio dicit:qualitatuz attributaruz alterationi:alie sunt prime:alie secūde:⁊ sunt q ex ꝑmis ꝓducunt:in ꝑmis qualitatibꝰ motor tangit motū:ergo ⁊ in secūdis. ¶ Amplꝰ cuz rarum ⁊ densuz sint vltime differentie corporum cōsimiliuz:⁊ differentie corporū cōsimiliū sint sensibiles:erunt rarū ⁊ densuz de genere qualitatis: vnde elementa possunt ꝙficerari ꝺm esse quiddatiuū:⁊ ita qualitates nō sunt differentie earum cōsiderantur quatenꝰ sunt actiua ⁊ passiua:⁊ ita qualitates prime sunt differentie elementoꝝ: similiter raritas ⁊ densitas:que sunt conditiones impediētes ⁊ promouētes actionē:fuit nāqz caliditas iuncta raritati: ⁊ frigiditas densitati:vt ꝝria in rerum nā equalis essent virtutis pūctuatr. ¶ Rursus:grauitas ⁊ leuitas sunt numerate in tactu:duo.n.sunt modi imutādi tactū:qualitates prime euz imutant alterando:grauitas ⁊ leuitas mouēdo organū tactus localiter:si sunt grauitas ⁊ leuitas forme ſbales elementoꝝ numerant⁹ in tactu:quatenus mediāte motu mouent tactuz:sepe.n.ſbe:interdū cꝫtitates:aliqñ qualitates appellant⁹.4.celi.pº ⁊.2.27.5.metaphisice.18.2.de anima.108. ¶ Item ait sonus ⁊ silentium in audi tu:est sonus qualitas scōa in fieri non in facto eē: habens esse successiuum non pmanens:⁊ non resultat sonus ex qualitatibus primis:cū subiectiue in elemento simplici inueniri possit.2.de aia. 78.⁊ hec est causa q de generatione soli ⁊ nō aliorum sensibiliū tractauit Ari.2.de anima.

¶ Preterea cōm.12.primo dicitur:in sensibus inuenitur modus alterationis alius a modo alterationis que est in ipsis sensibilibus:cuz hec sit corporalis : illa spiritualis : spirituali quandoqz aboletur ignorātia succedente doctrina: sepe ad cōsiderationē nihil amittēdo reuocamur:⁊ tunc proprie non dicimur alterari:vnde alteratio spiritualis perfectiua proprie est qñ fit transitus ab ignorantia ad sciaz:spiritualis imprꝓprie est:qñ mutamur ex otio ad opationē:ego fateor ēt alterationē spūalem impfectiuā qua.s.scia obliuiscit aut deperdit:quare passio pfectiua nō regrit necessario depditōez alicuius positiui:veluti passio corruptiua qua necessario a subiecto aliqd deperditur. ¶ Iterū dicit Auer.res animate alterātur per duas alteratōes insimul.s.spūalem existentez in sensibus:⁊ corporalē existentē in sensibilibus: inaiata aūt nō alterant⁹ nisi altero genere tm. Et si dicas:ergo aer qñ illuminat⁹ alteratur realiter. Solutio est:pōt inaiatum spūaliter alterari non vt inaiatum sed vt est medium sensationiꝫ perficiendis accōmodatū:animatū vt animatū ⁊ realiter ⁊ spūaliter alterat⁹ merito māe ⁊ anime: quare ois alteratio spiritualis vel erit ipsius virtutis cognoscitiue:vel alicuiꝰ ordinati ad sensationē:⁊ ita interpretādus est iste locus. ¶ Rursus aduertendū:color in visione ē mouens non motus: aer mouens ⁊ motus:visus motus nō mouens: spes nāqz visibiles sunt in medio veluti in deferente: ⁊ indigent sensus oēs medio vel itrinseco vel extrinseco:ne fiat transitus ab oppposito ad oppositum sine medio:tactus ⁊ gustus ope egēt necessario ⁊ p se medij itrinseci:extrinseci p accns:alij tres sensus indigent medio extrinseco per se: alterans ergo ⁊ alteratū q̄us alteratiōe simul esse iueniunt.

¶ Amplius cōmēto.13.primū motuz ab aliquo motore mouet ꝺm tactū.i.mouens ⁊ motū proxima ⁊ mediata sunt simul:⁊ cum augens sit id qō additur ⁊ auctum id cui fit additio ⁊ nihil sit medium inter addituz ⁊ id cui fit additio iter augēs ⁊ auctum nihil mediabit:erat autem per se manifestum virtutem augmētatiuā imediataz esse ⁊ ei cui fit additio ⁊ ei quod additur:per hoc q vnū: vnum alteri.

Digressio.

¶ Contra approbatas has ꝓpositiōes: videlz mouens ⁊ motuz vniuersaliter simul existunt:⁊ in mouentibus ⁊ motis non est ꝓfectio in infinitum solēt adduci varie difficultates. ¶ Prīa sit: inter quecūqz duo corpora dura mediat aliquid.2. de anima.113.114.ergo inter manuz mouentē ⁊ lapidem motū inuenietur aliqd. Solutio est. Dico primo:omne quod mouetur mouetur i pleno.4. physicoꝝ.71. Dico secundo:plenuz se tenet ex parte mobilis ex mobili eniz ⁊ pleno constituitur vnum aggregatum quod dicitur moueri.4.physicoꝝ.58. Dico tertio:tunc totum tangit aliud totum:quando ꝺm aliquam sui partem tangit illud:qua de cā dicit Auer.2.celi.42.celum tangit

oīa corpora: his dictis p3 solutio ad ꝯdictiōe3: q2 2. de aīa bñ dī ꝙ inter corpora vt corpora sunt ꝓmediat aliqd: quatenus tñ mobilia sunt: nihil mediat: nam cū lapis mouet̄ ab aliquo tangit motorem ſm aerem vel aquā: q2 aer vel aqua est pars sui: ex lapide nāq3 ⁊ aere fit aggregatū: ⁊ hoc totum vocatur mobile. ¶ Secūda difficultas est: corpus luminosum ⁊ pars medij distans nō sunt simul. Ignis quoq3 aquā calefacit distātē. Et sol alterat hec inferiora corpora: ⁊ magnes ferru3: ⁊ oculus existens in tenebris intuetur coloratu3 in lumine ⁊ nō multiplicat̄ spēs visibilis p aerē non illuminatū: ergo in alteratōe alterans ⁊ alteratu3 nō sunt simul necessario. Solutio est. Dico primo alterans totale ⁊ alteratu3 totale sunt imediata: ⁊ ita exemplū de corpore lumioso: ⁊ parte medij remota: ⁊ de igne alterāte partē remotā aque nō est ad ꝓpositū. Dico scdo: sol calefacit hec inferiora ⁊ alterat orbes inferiores non eodē genere alterationis: vel totum celum est id qd agit in hec inferiora. 2. celi. 42. Dico tertio: magnes alterat ferrū: ⁊ basiliscus hoiem: alteratiōe alterius rōis ab alteratiōe qua alterat̄ medium. Dico quarto oculus existens in tenebris intuetur coloratum in lumine: nō aūt oculus in lumine videre pōt coloratu3 in tenebris: ⁊ cā est: q2 spēs visibiles nō multiplicant̄ imediate ab obiecto existēte in tenebris vnde est duplex ꝯsiderāda trāsmutatio: a qualitate reali ad spiritualē: ⁊ hec necessario exposcit luminatū mediū: alia a spirituali ad spiritualem: ⁊ hec nō reqrit necessario lumen. Dico quinto: trahens velocius pōt moueri tracto: ⁊ tñ manere simul cum ipso: q2 trahens posset moueri p lineam curuā: ⁊ tractū per lineam recta3: ⁊ tunc trahens mouet̄ velocius: q2 velocitas eius attēdit̄ penes lineā curuā: que est longior si rectificaret̄ q̄3 linea recta: penes quā attendit̄ velocitas ipsius tracti. ¶ Tertia est: mūdus est eternus. 8. physicoꝝ: ꝙ in generatōibꝰ est ꝓcessus in infinitū: ergo in mouentibus ⁊ motis. Solutio est: in mouētibꝰ ⁊ motis actu ⁊ simul existentibꝰ ꝓcessus in infinitū inueniri nō pōt: l3 ꝓfectio in infinitū p successionē a peripateticis nō negetur.

¶ Tex. Com. 14. vsq3 ad. 21.

Quoniā autem omne.

Presenti parte declarat̄ ꝙ non est alteratio nisi ſm passiones ⁊ passibiles qualitates: qualitates de quarta spē p alterationē non acquirunt̄. Item neq3 habitus corporales: neq3 volūtarij neq3 intellectuales.

¶ Auerrois cōmento. 14. primo dicit: est manifestum ꝙ ista alteratio inuenit̄ in prima ꝯrietate que est in tactu: ⁊ silr videtur esse in ꝯrijs sequentibus ita: verbigratia: duritie: mollitie: sed tñ primo est in primis qualitatibꝰ: in istis aūt secūdo ⁊ mediantibꝰ primis: ⁊ silr in gustu: in olfatilibus aūt qualitates manifeste sunt: s3 ꝯria latent ī eis. Sensus est: calidū: frigidū: humidū: ⁊ siccū: sunt verissime ꝯrie ſm que est ꝓprijssime alteratio: in alijs ꝯrijs est ꝯrietas causata ab istis: ⁊ iō etia3 in secūdis sensibilibus est alteratio: veluti in duro ⁊ molli. Silr autē est in gustatiuis: eo ꝙ sapores sequunt̄ qualitates cōplexionātes: ⁊ iō causantur a primis qualitatibꝰ ⁊ inuenit̄ in eis ꝯrietas: odor ē iuxta sapores. Est ⁊ ꝯrietas in coloribus q sunt obiecta visus. ¶ Amplius dicit Auer. in sonis āt videt̄ ꝙ alteratio de graui in leue est modo equoco cum istis: cu3 sonus sit passio facta in aere a ꝑcussione corporū ⁊ cū ita sit: cum dixit alterant̄ a sensibilibꝰ: intelligendū est ab oībus sensibilibus si intellexerimꝰ vniuersalitatē: sin aūt excipiemus sonos. Sensus est: q2 soni nō generant̄ ex qualitatibus primis sed ex ꝑcutiēte ⁊ sonāte: alteratio que est inter acutū ⁊ grauē sonu3 est modo equoco ad alterationē que in obiectis existit alioꝝ sensuum. addit tñ Albertus magnus cum absq3 dubio veram habeāt tales alteratiōes alterationis rōnem: intelligēdū est ꝙ l3 q̄tu3 ad primū sonās generatio sonoꝝ sit violēta: inquātū aūt ad id qd est mediu3 deferēs: hoc est aer in quo sicut in mā prima generat̄ nō oīo est innālis sonus. Aer aūt diuisibilis p humidū spirituale qd est in ipso: ⁊ iō quo ad hoc aliquā respicit de qualitatibus ꝑmis q2 calidū cum humido spirituali puro facit optie sonare: si aūt frigidū sit cū humido spūali: retinētur soni: itaꝙ fiunt obtusi: ⁊ si sit humidu3 corporale sicut in aqua: citto soni disparent ⁊ parū manifestant̄: erit ergo in qualitatibꝰ tertie speciei verissima alteratio: pp verissimā ꝯrietatem reperta3 in qualitatibꝰ d̄ tertia specie. ¶ Postremo aduertendū: q2 Auer. arbitratur qualitates oēs de tertia specie posse terminare alterationē reale3 ⁊ physicā: ⁊ si aliqua sit q̄ nō possit: illam dicit eē sonu3: soleo inferre lumē nō esse qualitatē de tertia specie: terminat. n. lumen alterationē spiritualem minime realem: ⁊ hec est cā ꝙ Auer. dicebat primo celi. 21. illuminatio aūt ⁊ similia sibi ex qualitatibus que non fiunt per alterationē non est impossibile: vt insit celo.

¶ Auerrois cōmēto. 15. primo dicit: ⁊ siquis videbit eam esse in alio genere dignus est vt sit ī genere qualitatis existentis in quātitate ⁊ in formis que sunt inaīato ſm ꝙ est animatū. Est qualitas existens in q̄titate: quarta spēs qualitatis: que ē forma vel circa aliqd constans figura: dicit̄ aute3

figura

figura que ē quātitatis termiatio: q2 sic īuenit̄ in corpibꝰ nālibus ⁊ artificiatis: nec differūt inquit Albertꝰ forma ⁊ figura subiecto s3 rōne: q2 figura refert̄ ad termiationē quāti: ꝓut q̄titas subiecti extra termiat̄ supficiebꝰ ⁊ lineis: forma aūt dī idē: ꝓut subiectū ipa īformat̄: aliq volūt ꝙ isti termini: forma ⁊ figura se habeāt sicut supiꝰ ⁊ īferiꝰ. Boetiꝰ in ꝑdicamētis dicebat: vt figura qdē est triangulū vel quadratū: forma aūt ipsiꝰ triāguli vel quadrati quedā qualitas: vñ ēt formosos homines dicimꝰ. At qualitates que insunt aīato ſm ꝙ est aīatū sunt qualitates de pria specie qualitatis. ¶ Cōtra. 5. physicorū. 18. scribit Auer. illa āt que dī ſm potētiā ⁊ īpotētiā nālem est ꝓpinqua passiue: ⁊ dī ꝙ in ea ē motꝰ ⁊ in septimo pscrutabitur de hoc: s3 ſ3 verba eiꝰ ī hoc loco appet ꝙ ſ3 eā īuenit̄ motꝰ: ergo nō ē dignꝰ vt alteratio sit in quarta ⁊ pria specie: ēt sigs videat ipam eē ī alio gñe q̄3 in tertio gñe qualitatis. Solutio colligat̄ ex his que dixi. 5. phisicoꝝ. 18. talis: dignꝰ ē vt alteratio īueniat̄ in qualitatibꝰ d̄ quarta ⁊ pria spē q̄3 in nālibꝰ potētijs in substātijs radicatis: cōueniētius tñ ē vt alteratio sit in nālibꝰ potētijs fundatis in qualitatibꝰ de tertia spē: q̄3 in qualitatibus de quarta ⁊ pria spē qualitatis. ¶ Apliꝰ dicit Auer. ⁊ dī aliqd alterari: qñ recipit aliquam istarū figurarū ⁊ qñ denudat̄ ab ea ⁊ intēdebat declarare ꝙ motꝰ alteratōis si existimat̄ eē in istis rebꝰ existimat̄ apud gnātionē ⁊ corruptionē eaꝝ nō qñ sunt fixe. Sēsus ē: si figure ⁊ qualitates de prima spē acqrant̄ p alterationē: hoc erit apd generationē eaꝝ: ⁊ nō qñ sunt fixe in subiecto: vnde qualitas alterabilis exposcit ꝙ ipsa acqsita possit intēdi ⁊ remitti sublato aut addito ꝯrio positiuo: qualitates d̄ quarta spē nō intēdunt̄ ⁊ remittunt̄: qualitates de pria ⁊ si intēdant̄: remittātur q̄3: q2 tñ illud nō ē p admixtionē ꝯrij intēsio earu3 nō ē alteratio. ¶ Rursus ait Cōmētator: ⁊ ī istis duabꝰ generibꝰ nō inuenit̄ alteratio: s3 generatio rerū existētiū ī istis duobꝰ generibus sequitur veram alterationē non q2 alteratio existat in eis: sicut in rebus que alterant̄ in rei veritate imo iste qualitates fiunt qñ alterant̄ ille que sunt qualitates alterabiles in rei veritate. Sensus ē: quecunq3 per generationē fiunt: fiunt cū quedam alterātur ⁊ sunt quasi cōsequētia alterationē: ⁊ illa nō sunt termini intrinseci alteratiōis: sed figure sic fiunt ī corporibus naturalibꝰ: ergo ad figuras ⁊ ad formas nō ē alteratio: ergo cū figure cōueniāt cū formis perfectis in hoc ꝙ ꝯsistūt in indiuisibili: ñ poterunt figure alterationē terminare: figure qdem naturalium corporum sequuntur veram alterationē: at in artificialibꝰ motū cōcomittant̄ localem. ¶ Iterum ait: densitas ⁊ raritas sunt qualitates insequētes calidū ⁊ frigidum: ⁊. 2. de generatione. 15. sunt raritas ⁊ densitas qualitates nō actiue cōsequētes calorē ⁊ frigus: at. 4. physicorū. 84. dī rarū ⁊ densum ꝯria esse in quātitate: solutio hētur ex his que dixi. 4. physicorum. 84. ¶ Preterea format Auerrois istam rationē: illa que recipiunt formas non cōicant in nomie in rebus alteratis: s3 alterabilia cōicant in noīe cū passionibus: ergo illa que recipiunt formas nō sunt alterabilia: ⁊ subdit Cōmētator: subiectu3 ⁊ accidens cōicant in eodem nomine: q2 subiectum non exit a sua substantia existente accidēte: sicut subiectum recipiens formā exit a sua substantia existēte forma: ⁊ hec est differentia inter formā ⁊ accidens: ⁊ primo celi. 39. dicebat Auerrois. nō. n. ē pes nisi per eius figurā. Et si dicas: contra: pes ē pes p formā substātialē ꝙ non p figurā. Rñdeo: pes ē pes p figura ꝯcomitatiue: vnāquāq3. n. formā substantialē ꝯsequit̄ determinata figura. Rō ergo Aristotelis ⁊ Auerrois ꝯsistit in hoc: subiectū alteratū denomiat̄ a forma ad quā est alteratio: sed figuratū non denomiat̄ a figura: ergo ad figurā non est alteratio: vñ idem subiectū numero ⁊ calidū ⁊ frigidū successiue vocari pōt: figura aūt non est in subiecto nisi sit mutatum a statu in quo ante fuit: ⁊ ideo nō generaliter possumus dicere ꝙ h̄ figuratū est es: sed hoc potius est ereum: vel ligneū: vel carneu3: vel osseum: vt p talem denominationē signet̄ ꝙ materia anteq̄3 esset susceptibilis talis forme mutata est a formis ī quibus prius fuit substātialibus: si figura est consequens formā substātialē: sicut fit ī naturalibꝰ corporibus: vel accidentalibꝰ: si figura est artificialis: veluti in artificiatis. ¶ Cōtra subiectu3 informatū caliditate est calidū: ergo subiectū informatum anima humana ē hō: nūqua3. n. effectus formalis ē separabilis a sua causa formali. ¶ Solutio est effectus formalis vl̄r est ꝙ subiectum sit īformatum tali forma: verum sunt queda3 concreta que supponūt ꝓ subiectis: alia que minime ꝓ subiectis verificari possunt: quēadmodū enim album est album albedine: ita homo est homo formaliter humanitate: ly album tñ ꝓ subiecto supponit: minime aūt ly hō: est. n. hec falsa: materia prima est homo.

¶ Ratio textus cōmenti. 16. talis est. Qd perficitur non alteratur: veluti homo quādo recipit finem. i. formam substantialem non alterat̄: neq3 domus alteratur quando perficitur scilicet consumatur: at domus quando completur quantum ad formam: vtputa quando operitur recipit formam talem: igitur ſm talem forma3 nō est alteratio: vñ ī alteratiōe permanet ide3 subiectū actu ī principio ⁊ fine alteratiōis: at in acquisitione for

me ⁊ figure nūquam idē ſubiectum actu inueni/
tur in principio ⁊ fine alteratiōis: queadmoduꝫ.
n.forma ſubſtātialis alteri forme ſubſtātiali ē im/
poſſibilis:ita vna figura alteri:⁊ ſicut forme ſub/
ſtantiales perfecte non intendunť ⁊ remittuntur
ita neqꝫ qualitates ꝺ quarta ſpecie:quibus nihil
poſitiue contrariatur.

¶ Textu cōmēti.17.18.19.20.ꝓbatur habitus
corꝑales acquiri nō poſſe ꝑ alteratiōnē: pulchri/
tudo.n.⁊ turpitudo alteratiōnē minime termina
re poſſint:cū nāqꝫ relatio nō acquirať ꝑ alteratio
nem:⁊ forme ⁊ habit⁹ corꝑales ſint ad aliquid:
ergo.Et queadmodū habitus corporales: ita ⁊
virtutes ⁊ habitus intellectuales ꝑ alterationeꝫ
acquiri non poſſunt:prima itaqꝫ ſpecies qualita/
tis tota ꝺr̄ eſſe ad aliqd: qua de re nihil qꝺ repo
nitur in prima ſpecie potis eſt termiare alteratio
nem verā ⁊ realē.¶ Auer.cōmento.17.prio dicit
incepit declarare hoc in alio genere predicamen
ti qualitatis.ſ.in formis que ſunt in anima ⁊ ĩ ani
mato.Senſus eſt:quedaꝫ qualitates de pria ſpe
cie ſunt in corpore animato:nōnulle exiſtunt ĩ ip/
ſa anima:vnde habitus ⁊ diſpō ſunt vna res licꝫ
ratione differant ⁊ tempore:qm̄ id qꝺ eſt diſpō ē
habitus:quādo cōfirmabiť:nō eteniꝫ ſeiungūtur
niſi ꝑ eſſe facile mobile vel difficile mobile vel oī/
no īmobile ſi eſt de habitibus naturalibus:⁊ hec
eſt cā ꝙ Albertus dicebat:nō opꝫ diuiſiꝫ induce/
re demōſtratiōes de habitu ⁊ diſpōne: qꝛ ꝓbato
ꝙ in habitu nō ē alteratio:ꝓbatū erit ſufficiēter
qm̄ neqꝫ in diſpōne pōt eſſe alteratio. Adhuc ꝑ/
intelligere opꝫ quaťr cognoſcať aliqua forma eē
habit⁹:ſiue ſit corꝑalis:ſiue ſit in aīa ſicut in ſubie
cto:cognoſciť aūt forma aliqua eē habit⁹ ꝑ ipſaꝫ
rōem hītus:habit⁹.n.ē oium habitudo quedaꝫ:
oīs aūt hītudo ē ad aliqd ⁊ aliquoꝝ ſiue alicui⁹:
⁊ iō ꝙ abſolutū ē in ſe ſimpľr:nullo mō pōt eē ha
bitus:qꝺ aūt ſonat habitudinē aliquoꝝ adinuicē
⁊ ad aliqd illꝺ ē habit⁹:hec Albert⁹.¶ Ampli⁹
dicit Auerrois:⁊ quemadmodum manifeſtum ē
ꝙ ſanitas eſt aliqua temperantia ideſt mediocri/
tas inter res calidas ⁊ frigidas: aut in comple/
xione corporis ⁊ membrorum:aut in rebus conti
nentibus corpus in reſpectu corporis:medium
autem relatiuum dicitur in reſpectu extremoruꝫ:
ſimiliter apparet hoc in pulchritudine ⁊ fortitu/
dine:quoniam ſunt relatiue. Senſus eſt:non eſt
ſanitas forma abſoluta:cum conſiſtat in habitu/
dine aliquorum adinuicem ⁊ ad aliquid:conſiſtit
eniꝫ in debita ſm̄ ſpēꝫ aliquā ⁊ nāꝫ cōmēſuratōe
qualitatū primaruꝫ:⁊ in debita habitudine mem
broꝝ interioꝝ ⁊ in debita ꝯmēſuratiōe ad cōtinē
tem aereꝫ ſm̄ oēs aeris qualitates:ſimiliter eſt de
ꝯplexione:pulchritudine:⁊ fortitudine. ⁊ ſubiun
git com̄.tales corꝑis habit⁹ nō ītelligi niſi ĩ reſpe
ctu laudabiliſſime diſpōis:⁊ oē qꝺ intelligiť in re
ſpectu alterius eſt ad aliqd neceſſario:diſpoſitio
enim laudabiliſſima animalis eſt vt ĩ oib⁹ diſpoſi
tionib⁹ ſuis ſit ſm̄ curſuꝫ nature:eſt eniꝫ ratio ſa/
nitatis hoīs ꝑfecta ad quā oīs alia ſanitas cōmē
ſurať ⁊ diciť maior vel minor ſm̄ acceſſuꝫ ⁊ receſ/
ſum ab illa.

¶ Auerrois cōmento.18.primo dicit virt⁹ mo/
ralis eſt ꝑfectio: ⁊ cū oīs ꝑfectio ſit indiuiſibilis
⁊ in indiuiſibili tꝑis acquirať:nō acquiriť virtus
per alteratiōnē:eſt eniꝫ alteratio in re diuiſibili ſꝫ
magis ⁊ minus:⁊ ſubiūgit ꝑfectiones eē ſiľes ꝑ/
fectioni circuli:queadmodū circulus nō eſt circu
lus ante finē:ſimiliter ē in aliīs ꝑfectiōib⁹.¶ Ite/
rum inqt cōmētator.virtus ⁊ vitiū non ſunt ante
fineꝫ motus:neqꝫ mediū ꝑmittunt:alteratio autē
eſt in eis inter que eſt mediū:addit Albertus:nul
lus ſm̄ partē eſt in vitio:⁊ ſm̄ partē in virtute ne
qꝫ in motu:neqꝫ ex̄ motū exiſtens:ſicut eſt ſm̄ ali/
qd in albo ⁊ ſm̄ aliqd in nigro ille qui moueť ex
albo in nigrū:eo ꝙ albedo non eſt indiuiſibilis ⁊
ſimplex forma :veluti virt⁹ moralis:ꝑꝑ qꝺ nō eſt
motus ad ipſaꝫ:atqꝫ alteratio : ſꝫ potius finis eſt
alteratōis cuiuſdā:ſicut ⁊ generatio finis eſt alte
rationis:cuꝫ itaqꝫ virtutes in momēto acqrātur:
⁊ nō ſuſcipiāt magis ⁊ min⁹:alteratiōnē realē mi
nime terminare poterūt.Quare cū virtutes mo/
rales ſequanť paſſiones ⁊ alteratōes : qbus ipſe
ſunt ꝯiuncte:(triſtitia.n.⁊ voluptas ſunt paſſiōes
illate a ſenſib⁹ ⁊ ſunt circa partē ſenſibileꝫ aīe: q
eſt ꝯcupiſcibilis vel iraſcibilis)nō pn̄t virtutes ⁊
vitia terminare alteratiōnē veram:vt in com̄.19.
diffuſe ab Auerroi declaratur.

¶ Auerrois com̄.20.primo dicit:⁊ intendit per
parteꝫ diſtinguentē cōprehendenteꝫ ⁊ eſt virtus
ſenſibilis:imaginatiua ⁊ rōnalis:vn̄ oīs virt⁹ co/
gnoſcitiua ē:aut ſenſus:aut ītellect⁹:ſi ſenſus:aut
exterior:aut interior:virtus cogitatiua ē illa que
maxime intellectui humano ꝺſeruit.2.de aīa.63.
3.de aīa.6.20.¶ Amplius inqt cōmētator:eſt di/
gnus vt exiſtimeť eſſe de capitulo ad aliqd qꝫ de
qualitate:⁊ intēdit ꝙ eſſe cōprehēſioneꝫ in nobis
nō eſt aliqd factuꝫ in ſe:ſed in reſpectu ad nos.ſ.
qn̄ aīa fuerit ꝑparata ad recipiēduꝫ illas cōpre/
henſiones generētur in ſe:ita ꝙ ante non erant:⁊
lꝫ ſit manifeſtius in intellectu qꝫ in ſenſu:tn̄ veruꝫ
eſt vniuerſaliter de quauis cōprehenſione:⁊.2.ꝺ
anima.126.dicebatur:ſonus eſt intentio que non
inuenitur niſi in audiente ⁊ quaſi eſt in capitulo
ad aliquid:nō ĩ qualitate: ⁊.12.metaphyſice.17.
ſed cum fuerit intellectus agens copulatus cum
intellectu materiali erit actio eius ſm̄ ꝙ copula/
tur cum eo actio alia ſubſtantia eius: ⁊ fuit illud

quod agit ſubſtātia ⁊ ē:aliꝫ ñ ſibi.i.ītellectio quā
facit intellect⁹ agēs fuit ⁊ ē ſubſtātia ipſi obiecto:
ſꝫ nō eſt ſubſtātia ītellectui agenti: neqꝫ poſſibili.
Et primo methaphyſice.28.ſpēs ſunt relatiue:ē
aūt ſpēs forma vt hꝫ eē in ītellectu.7.metha.48.
vľe eſt in capľo ad aliqd:ſed ītētio forme in intel
lectu eſt vľis actu.5.methaphyſice.20.ītellect⁹ in
ſua ſubſtātia ē relatiu⁹:⁊ capiť intellect⁹ ꝓ intel/
lectu ſpeculatiuo:ſeu intellectiōe:ergo cōcluden/
dum eſt primā ſpeciē qualitatis veri⁹ eē relatiōnē
qꝫ qualitatē:⁊ Albert⁹ dicit:ſciens ſm̄ ſcientiam
quaꝫ adeptus eſt:maxime dicitur ad aliquid: licꝫ
n.ſit ſpecies quedam qualitatis ſciētia ſm̄ ꝙ eſt ĩ
aīa:ſicut in ſubiecto: ⁊ aīaꝫ denomiet ſm̄ qꝺ dici
tur ſciens vel prudens:tamen ſm̄ qꝺ eſt in ſe vel
ſm̄ ſuam gn̄ationem qua generať in anima ma/
xime eſt ad aliquid.¶ Rurſus Auer.format iſtā
rōnem:cognitio acquiritur ītellectui nulla muta/
tione facta in ipſo intellectu:ergo cognitio nō ter
minat veram alterationeꝫ:vn̄ ſicut colūna efficiť
dextra ⁊ ſiniſtra ꝑ motū fortis ſine mutatione ei⁹:
ita ⁊ homo efficiť ſciens abſqꝫ mutatōe ītellect⁹:
pars ergo cognoſcēs non tranſmutať:ſed quod/
dam aliud.Et ex hoc inferatur ꝙ intellect⁹ agēs
non ponitur ex parte intellectus poſſibilis: ſꝫ tan
tum ex ꝑte obiecti qꝺ virtute intellectus agentis
tranſfertur ꝺ ordine materialiū ad ordinē abſtra
ctorum.3.de aīa.18.forma.n.facta abſtracta pre
ſentata intellectui poſſibili ipꝫ perficit abſqꝫ hoc
ꝙ īhereat: velut ſi per poſſibile ītellectio qua ſor
tes intelligit lapideꝫ eſſꝫ ſeparata a forte:⁊ tamē
fortes per eā intelligeret:tūc ipſa eēt forma perfi
ciens fortē:non tamē inhereret intellectui fortis.
¶ Preterea inquit:quoniaꝫ cum conſideramus
ꝑticularia fit ex h̄ cognitio vľis in nobis ſꝫ rela
tionem ad illa.ſ.ꝙ cū apud nos ſit ex aliqua ſpe/
cie pluſqꝫ vnū particulare:ſtatim fit in nobis ſpe
cies vľis abſqꝫ eo ꝙ in ipſo fiat tranſmutatio: ⁊
12.methaphyſice.4.vľia ſunt collecta ex particu
laribus in intellectu qui accipit inter ea cōſimili/
tudinem ⁊ facit ea vnā intentionē.Senſus ē:vľia
ſunt collecta ex ꝑticularib⁹.i.ex formis cogitatis:
in intellectu qui accipit cōſimilitudinē. i.formā ⁊
facit ſcilicet intellectus agēs ea vnā intētionem:
vnica nāqꝫ intellectiōe qua forma cognoſcitur ꝑ
ſe vt habet eſſe in intellectu: ſingularia oīa illius
ſpeciei per accidens dignoſcuntur.¶ Iteruꝫ ait:
proportio intellectus ad intelligibile eſt ſicut ꝓ/
portio ſenſus ad ſenſatum:⁊ qui non dicit ſenſus
eē ſubiectos alterationi:minus dicit intellectum:
ſed ſic eſt ꝙ ſenſationes recipiunť in ſenſib⁹ nullo
agente ipſos tranſmutante: ergo ⁊ intellectiōes
erunt in intellectu ſine intellectus mutatōne:⁊ ita
exiſtimo ꝙ queadmodū producens intellectiōes
non ponitur niſi ex parte obiecti:ita ⁊ agens ſen
ſationes non ponetur ex parte virtutum ſenſiti/
uarum:ſed ex parte ſenſibilium:verūtamen quia
tranſferens formam de eſſe materiali ad eſſe ſpiri
tuale facit vt virt⁹ cognoſcitiua cognoſcat: ideo
ſolet concedi intellectum agentem agere in intel/
lectum poſſibilem:⁊ agentem ſenſationes agere ĩ
virtutes ſenſitiuas.¶ Ulterius inquit Auerrois
⁊ non intendebat per hoc quod dixit in dormien/
te:ꝙ ſcientia reuertitur ad illum quam prius non
habebat in potentia vtendi ⁊ hoc ꝙ aſſimilauit
ſcientiam acquiſitam a principio ſcientie acquiſi/
te poſt ſomnum:ita ꝙ ſcientia acquiſita a princi/
pio acquiratur illo modo quo acqritur poſt ſom/
num:nam hoc eſt impoſſibile:ſed intendebat per
potentiam vtendi ipſam eſſe in anima eius ĩ actu
non a generatione.Senſus eſt:queadmoduꝫ ho
mo poſt ſomnum vtitur ſcientia actu: abſqꝫ hoc
ꝙ ſcientia acquiratur generatione ⁊ alteratione:
ita quis incipit ſcire de nouo abſqꝫ hoc ꝙ ſciētia
illa noua terminet generatiōnē ⁊ alterationem:
verūtamen ſciens cum non vtitur ſua ſcientia eſt
in potentia accidentali:at addiſcēs anteqꝫ addi
ſcat eſt in potentia eſſentiali:⁊.2.de anima.58.po
nebatur differentia inter doctrinationeꝫ ⁊ reme/
morationē.Et eſt aduertēdū ꝙ apud Platonē
habitus erant cōnāles intellectib⁹ multiplicatis:
⁊ noſtrū ſcire erat reminiſci:at Auerrois arbitra
tur vnuꝫ tantū intellectū:cui cognitio equi perpe
tuatur variīs diuerſorū hominuꝫ fantaſmatibus
eam cōſeruantibus ⁊ ita apud cōmentatoreꝫ no/
ſtruꝫ ſcire erat aliquo mō reminiſci.3.de anima.5.
ſi aūt fantaſmata valeant cōſeruare intellectiōnē
in intellectu opus eſt vt ſit rectitudo accidentiuꝫ:
lumen nāqꝫ intellectus agentis non figitur ſupra
fātaſmata pueroꝝ:infirmoruꝫ:⁊ ebrioruꝫ:⁊ ſi ge/
neraretur ſciētia eo tempore quo ſenſibiles ſpēs
inordinate ⁊ cōfuſe habenť:tunc ex nā eius eſſet
apud tranſmutatiōnē:frequenti auteꝫ exercitio:
copia bonoꝝ libroꝝ ⁊ ꝓceptoꝝ:⁊ virtutib⁹ mora
libus ⁊ precipue caſtitate diſponunť homies ad
ſcientias capeſcendas:non tn̄ itaqꝫ ſciētia ſimpľr
de nouo acquirať diſcipulo.3.n.de anima.5.ſi in/
tellectus eſſet numeratus:preceptor nō poſſet eru
dire diſcipulū:qꝛ aut hoc eſſꝫ:qꝛ preceptor cauſa/
ret nouam intellectiōnē ſimilem ſue quā habet in
diſcipulo:⁊ ita ſciētia eſſet q̄litas actiua:aut hoc
eſſet qꝛ cōicaret illam quam habet apud ſe tranſ/
ferendo illam a ſe ad diſcipulū: ⁊ ita magiſter nu
daretur ꝓpria intellectione ⁊ ſcientia: ergo facit
magiſter ꝙ intellectio que erat ꝯtinuata cum ſuo
fantaſmate continueť cum fantaſmate diſcipuli:
⁊ ſi eſt eadem ſciētia:erit ⁊ idem ītellectus.Dico
tamen ſm̄ fideꝫ ⁊ veritatē ꝙ preceptor cauſat in

discipulo nouam sciam excitando intellectū eius per principia nota ⁊ per determinatā principioꝝ ad ꝯclusionē applicatōem: neqꝫ sequit ꝙ scientia sit qualitas actiua: qñ enim actiua qualitas agit in aliud nō requirit in illo in quod agit esse aliqō agens principale iuuans ipsaꝫ: at sciētia p̄ceptoris nō est qualitas sufficiens ad inducendū sciaꝫ in discipulo: sed principale agens est intrinsecū discipulo: vt itellectꝰ agens suo lumīe: verus eteniꝫ doctor est qui interius mentē illumīat ⁊ intellectū ⁊ veritatēꝫ ostendit. Auctore lynconiēse prio posteriorꝝ. ℣ Amplius ꝓsequit cōmentator dicens: ⁊ intendebat per oīa ista ponere ꝙ anima nō alteratur per se sed per accidēs: si autem facta est: tūc esse eius sequitur essentialiter alterationē: si autē nō est facta tunc esse eius in nobis sequit alterationez non esse eius in se: ⁊ hoc manifestius est in intellectu q̄ꝫ in ceteris partibꝰ anime cognoscibilibus ⁊ iam declarauit in libro de anima ꝙ eē cōprehensibiliū cōprehensorꝝ a sensu sequit in se alterationē essentialiter. Sensus est. 2. d̄ anima. 59. prima perfectio sensus fit ab intelligētia agēte. i. sensus ipsi ꝓducunt a virtute formatiua sic vocata. 7. metaphysice. 31. qui sensus si debēt sentire oportet sensibilia adesse: aīa ergo sensitiua cuꝫ sit educta de potētia māe terminat generatōez p se: intrinsece ⁊ ꝓpinque generatio aūt est finis alterationis prio physicorꝝ. 62. iccirco forme causate a subiecto dicunt terminare essentialiter alterationē. Intellectus vero humanus cū nō causetur a materia: generationē p se nō termīat ergo neqꝫ alterationē: ⁊ quēadmodū extrinsece ⁊ per accidens terminat generationē: ita extrinsece ⁊ p accidens sequit alterationē: vnde aduertendū operationē anime vegetatiue ⁊ sensitiue cōcupiscibilis: exposcere motū corporis realem: siue a corpore incipiat ⁊ in animaꝫ redundet: siue inchoet ab anima ⁊ tendat in corpus: opatio vero visus virtutis constitute per corpus nō exigit corpus sensibiliter moueri ⁊ alterari: intelligē hominis nō est operatio corporis nec virtutis organice: est tñ existens in rebus existētibus in corpore propter colligantiaꝫ fantasie cum intellectu: intelligere intelligentiarꝝ celestiū non est operatio organica: neqꝫ colligata cum aliqua virtute organica: vnde oīuꝫ operationū que in natura comperiunt: aliqua est penitus abstracta: alia simpliciter īmersa: vt ē corporis operatio: aliqua partim abstracta: partim non. Et si dicas: intelligere hoīs non est nisi cum imaginatōe: ergo intellectus noster erit gnābilis ⁊ corruptibilis. Dico antecedēs istud inferre tñ colligantiā quā hz intellectus cū sensu: lz eniꝫ intellectus sit abstractus a corpore. i. nō causatus a corpore: eius tñ operatio non est abstracta: plura namqꝫ requirunt ad cōcludendū operationē abstractam q̄ꝫ intellectum abstractū. ℣ Amplius ō naturali potentia vel impotētia nihil mihi occurrit dicendum nisi id quod dixi. 5. phisicorum, 18. ⁊ supra. 15. quare ⁊c.

Digressio.

¶ Cum sint itaqꝫ qualitates tertie speciei sole ille que magis ⁊ minus suscipiant: intendanturqꝫ ⁊ remittantur per admixtionē ꝓtrarij: potuerunt dūtaxat ipse alterationē realem terminare: alteratio. n. coꝛpalis exposcit vt qualitates alterabiles ꝓie possint simul ꝑm certos ⁊ determinatos gradus in eodem subiecto inueniri: verūtamē pp quedam dicta Aristotelis ⁊ Auerrois inducantur nonnulle difficultates. In primis hec fuit rō Aristotelis: in ād aliquid non est motus: qualitates de p̄ia specie sunt ad aliquid: ergo. ℣ Cōtra ly ad aliquid in maiori vel capitur pro pura relatione: ⁊ ita qualitates de prima specie essent pure relationes: vel sumitur pro absoluto cuꝫ relatione: ⁊ sic maior esset falsa: motus eniꝫ terminat ad absolutum cū relatiōe: productū. n. ad ꝓducentē relatiōe refertur: neqꝫ valet si dicaꝫ ꝙ est motꝰ p accidēs: veluti in relatiōe: qz tūc sequitur ꝙ qualitates prime speciei sunt pure relatōes. ℣ Solutio est: iste terminꝰ qualitas analogice p̄dicat ō qualitatibus prime ⁊ aliarum specierū: est enim qualitas de numero eorū que multipliciter dicūtur: ⁊ affirmandu est qualitates de prima spē eē potiꝰ relatiōes q̄ꝫ qualitates: sunt. n. sensationes res sensate ꝑm eē qō hñt in sensibꝰ: itellectiones res intellecte: quatenus in intellectu recipiūtur: sanitas est ipse qualitates prime ꝑm eē certuꝫ qō habent vt opatiōibꝰ ꝙueniētibꝰ aīalium deseruiunt: lumē vero est ipsa lux vt in medio cōperitur: ⁊ cōcludo ꝙ qualitates de prima specie sunt forme informātes subiectū absqꝫ inherētia: si aūt aliqua qualitas terminare posit alterationē realez illa necessario inheret: quare puto Aristotelē nihil ꝓbasse: si qualitates p̄ie speciei essent forme simplr absolute: ⁊ relatiue tm̄ ꝑm dici. Et si qrat dīa inter speciem: actum ⁊ habitū: que videntur differre: qz. 2. de aīa. 162. dī: abeūtibꝰ sensibilibꝰ remanēt species ⁊ fantasie: ergo recedēte actuali sensatione ⁊ actuali intellectiōe remanent species sensibiles ⁊ intelligibiles: ergo species non est actus ⁊ cū habitꝰ causet ex actibꝰ. 2. ethicorū capitulo primo: habitꝰ non erit actꝰ. Ex altera parte nihil est in virtute cognoscitiua nisi eē diminutum ⁊ esse apprehēsum rei: sed tale esse apprehēsum est cognitio: ergo in virtute cognoscitiua nihil est nisi cognitio: in virtute autez cognoscitiua sunt actꝰ: species ⁊ habitꝰ: ergo hec oīa sunt idez

re. Dico

re. Dico ergo hec tria esse distincta tm̄ rōne: fantasiante. n. hoīe species est actualis cognitio: nō fantasiante sed ꝓmptitudine existente ad fantasiandū species est habitus: vel dispō: vñ ista esse apprehēsa hñt eē velocis transmutationis: ſz in potentijs cognoscitiuis remanēt ꝓmptitudines ad cognoscēdū. ℣ Secūda difficultas ē: sanitas ⁊ egritudo talem qualitatū primarū cōsequūtur dispositionez: ergo si qualitates prime successiue acquirunt ⁊ depdunt: ⁊ sanitas ⁊ egritudo. Et si plato incipiat esse sanus p primū ꝙ sic: dabitur minima sanitas introducēda: que deinde intēdet successiue p ptē post ptē in infinitū. ℣ Solutio ē: qualitates prime ꝑm varios gradus terīare pñt alterationē: ſz sunt sanitas ⁊ egritudo ꝑm eē certum cōueniēs aīalibꝰ: ⁊ qualitates ꝑm tale eē terminant alterationez spūalem: quēadmodū. n. lux ꝑm esse qō habet in aere terminat alterationem spūalem: ita ⁊ qualitates prime ꝑm esse dictū eaꝫ termināt. est. n. eē tale spūale quatenus operationibus animaliū pficiēdis deseruiūt. Sanitas q̄ꝫ ⁊ egritudo non sunt cōpossibiles in eodē subiecto ꝑm certos ⁊ determinatos gradus: ⁊ hec ē cā ꝙ soleo dicere ꝙ qualitates prime quatenꝰ sunt sanitas ⁊ egritudo re: acquirunt p minima successiue discōtinue: veluti ⁊ forma substātialis mixtorum: bis intellectis expositoꝝ varij pandentur errores: qui de habitibꝰ coꝛpalibꝰ ⁊ spūalibꝰ aliter senserūt: putantes qualitates de prima specie inherere intellectui easqꝫ eē entia realia formaliter realiter distincta a representatis per ipsas: ⁊ existimantes sanitatē ⁊ egritudinē entia esse formaliter absoluta: Sed de bis satis diximus prio oportunitate loci ⁊ temporis.

¶ Tex. cōmenti. 21. 22. 23.

T querit vtrū.

Presenti summa que est a tex. cōmēti. 21. vsqꝫ ad. 39. Declaratur q motꝰ sint cōparabiles adinuicem: ⁊ qū motus comparentur adinuicem. A. 21. vsqꝫ ad. 35. ostēdit qui motꝰ sint comparabiles adinuicē: at. 21. adducitur hec ratio: si sit omnis motus comparabilis omni motui: erit motus circularis equalis recto: ⁊ maior etiam atqꝫ minor: ⁊ alicui lationi alteratio erit equalis: at cum nullus affectus longitudini sit equalis: non erit alteratio translationi equalis: nec minor: quo fit vt nō omnis motus sit comparādus. ℣ Amplitꝰ. 22. ⁊. 23. si motus rectus est celerior ⁊ tardior alio motu reto: ⁊ circularis circulari: ergo ⁊ rectꝰ circulari: ⁊ si in motu recto ⁊ circulari inueniꝫ velociꝰ ⁊ tardius ergo ⁊ equale: ⁊ si motus rectus ⁊ circularis possunt fieri in equali tempore: ergo possunt esse eque veloces: ergo sunt cōparabiles. ¶ Est primitus aduertendum ꝙ linea recta est maior aut minor circulari potentia non actu. Circulus quoqꝫ suo dyametro: inuenitur ⁊ quadratū equale circulo potentia non actu. ℣ Rursus qualitas non est equalis longitudini per se: ideo alteratio ⁊ motus localis nō possunt eē e q velocee. ℣ Amplius dicit Egidiꝰ ꝙ ista propositio: circa quodcūqꝫ reperitur maius ⁊ minus ⁊ equale: non est vera nisi in bis que sunt eiusdem rationis ⁊ que sunt propꝛie comparabilia: ⁊ i quibus reperitur propꝛie maioritas ⁊ minoritas. Sunt qui existimant necessario requiri illa duo esse eiusdem rationis que comparantur i tertio: vnde non valet iste modus arguendi: potest dari elementum maius elemento aeris: ⁊ minus: ergo ⁊ equale: sed bene sequitur: potest assignari ignis maior aere: ⁊ minor: ergo ⁊ equalis. ℣ Postremo: ſz sub diffinitione motus ⁊ velocitatis comprehendantur omnes motus ⁊ omnes velocitates: nō tamē sunt omnes motus comparandi in velocitate: quia talis diffinitio est analoga. 3. phyſicorū. 4. Et quāuis velocitas in motibus insequatur proportionem: ⁊ quanuis proportio cuilibet proportioni sit comparabilis: non tamen quilibet motus cuilibet motui in velocitate est comparabilis: ⁊ hec est causa ꝙ cōmuniter cōceditur: possunt duo mouerī equali proportione ⁊ non equali velocitate: ⁊ pōt. A. in duplo velocius, proportionabiliꝫ mouerī q̄ꝫ. B. non tñ in duplo velocius.

¶ Tex. cōmēti. 24. 25. 26. 27. 28. 29.

Sed si coniungantur.

Presenti parte inquirūtur conditiones comparabiliū. Ea enim cuncta comparabilia sunt: que non equiuoca sunt: que vnius subiecti primi existunt: ⁊ vniꝰ nature. ℣ Auerrois commento. 24. vult in equiuocis nō reperiri comparationez: equocata enim in aliquo nomine equiuoco nō sunt comparabilia in illo nomine: neqꝫ proportionabilia: quia etenim acutum equiuoce dicitur de stilo: vino ⁊ voce: ideo non sunt comparabilia i acutie: neqꝫ proportionabilia ⁊ ꝙ equiuoce dicatur patet: quia ꝑm quod dicitur de istis habet acutū diuersas diffinitiones: quando enim dicitur stilus est acutus: tunc hoc nomen acutum ponitur loco huius diffinitionis fortiter potens penetrare durum: quatenus dicitur de vino: dicitur fortiter potens pungere linguam: vt autem enuncia-

tur de voce:sic est potens fortissime percutere au ditum:ista ergo tria predicata ꝟꝫ acutum nō sunt comparabilia:neq; proportionabilia: hinc est q̄ non est verum dicere q̄ stillus sit acutior voce ⁊ vino. Iterum mel ⁊ vox non comparantur in dul cedine:ex quo dulcedo de eis equiuoce predica/ tur.mel enim dicitur dulce respectu lingue:vox re/ spectu auditus: ideo talia ad seinuicem non com parantur:neq; proportionantur:vnde aduerten dum est q̄ duplex est comparatio: abusiua: ⁊ est quando non vtrūq; comparatorū adinuicez par ticipant isto tertio in quo fit comparatio: alia est comparatio recta:⁊ illa est triplex:cōmuniter:⁊ ē modus se habendi duorū in aliq̄ tertio quo par/ ticipant ꝟm predicationem:seu vniuoce:seu equi uoce:alia est stricte sumpta:⁊ est modus se habē di duorum respectu alicuius tertij quod partici/ pant vniuoce. Strictissime: ⁊.est modus se habē di duorum adinuicem respectu tertij vniuocatio ne speciei specialissime: ⁊ ita in genere non fient comparationes:quoniam in eo latent equiuoca/ tiones. ℣ Amplius notandum q̄ duplex est com paratio:simplex ⁊ composita:simplicem appello quando vnuz extremū alteri comparatur simplr in aliquo tertio sine addito:vt dicendo sortes est albior platone: compositam appello quando vnum extremum comparatur alteri ⁊ compara/ tur in aliquo tertio non simpliciter sed cum addi/ to:vt dicendo vox sortis in genere sonorum est suauior melle in genere liquorum:⁊ tunc est dicē/ dum q̄ licet inter aliqua duo sit comparatio ꝟm proportionem in aliquo tertio equiuoco: loquen do de comparatione composita: non tamen hoc est verum si de proportiōe simplici tractetur. Et est considerandum q̄ talis comparatio compo/ sita ratione additi videtur reducta ad vniuoca/ tionem:quoniam idem est ac si diceremus q̄ vox sortis in suauitate auditus comparata ad alios sonos:ipsos in maiori proportōne excedit q̄ꝫ mel excedat ceteros liquores in suauitate gustus: ⁊ iccirco fiunt due proportiones partiales compo nentes vnam tertiam. Quare in qualibet compa ratione tria exiguntur duo scilicet extrema com/ parata ⁊ tertium in quo fit comparatio: ⁊ illud tertium oportet q̄ cuilibet extremorum insit ꝟm predicationem ⁊ quod vniuoce de eis dicatur: aut ꝟm magis ⁊ minus:aut ꝟm maius ⁊ minus: aut ꝟm equalitatem : propter primum inter ni/ cem ⁊ corruum non est comparatio in albedine: propter secundum inter stilum ⁊ vocem non exi/ stit comparatio in acutie: propter vltimum con/ stat q̄ sortes ⁊ plato possunt comparari in ratio nalitate: licet ipsa non suscipiat magis ⁊ minus neq; maius ⁊ minus:neq; vbicūq; est dare equa le est dare magis ⁊ minus sed bene ecōuerso.

¶ Auerrois cometo.26.dicit multū ⁊ paucum duplū ⁊ dimidiū nō sunt vniuoca vera: vniuoca enim sunt illa quorum diffinitiones sunt eedē voce ⁊ ratione:diffinitiones aūt istoꝝ sunt eedem ꝟm vocem ⁊ diuerse ꝟm rationē:⁊ sunt dicta nomina equiuoca.i.ambigua:vnde multū ⁊ paucum: du plum ⁊ dimidiū mathematice ꝓsiderata sunt eius dem rationis:nō autē si naturaliter cōsiderentur vnde si aliqua naturaliter ꝓparari debeāt: opus ē vt hēant subiectū idē,ꝓpiquū imediatū ñ remo tum tantū:vt dicit.27.est quoq; necessariū vt cō parabilia sint eiusdē nature.28. Et cometo.29. primo dicitur pro formis naturalibus sunt mate rie proprie ⁊ preparatiōes ꝓprie:ex quo videt q̄ genus nō est subiectū propinquū formaruz: forme enim alterius ⁊ alterius rationis exposcunt subiecta alterius ⁊ alterius rationis.2.de anima 24.26.⁊ ostēdit cōmentator q̄ linea recta ꝛ posſ sit fieri circularis:tamen rectitudo nunq; fit cur uitas. Ex his ergo oīb⁹ colligere potest aliquis de facili q̄ tria requiruntur ad comparationem que verissima est cōparatio.s.q̄ id in quo est com paratio fit vniuocū:⁊ accipiatur ꝟm esse proprīū quod habet in per se ⁊ primo susceptiuo ⁊ q̄ sit acceptū ꝟm speciē specialissimā:que q̄ nō diuidi tur per differentias essentiales appellat indiui/ sibilis:⁊ hec est cōparatio eorum que in esse pro/ prio ⁊ naturali cōsiderantur: extendēdo autem nomen comparationis:potest comparatio in ge/ neribus ⁊ transcendentibus reperiri.

¶ Tex.cōm.30.31.32.33.

Si igitur aliqs dixerit.

Sententia huius partis stat in hoc:non sunt ve/ locitates alterationis ⁊ translationis compara/ biles:cum non sit loci mutatio eiusdem speciei cū alteratione. Non est etiam motus circularis cō/ parabilis recto:cū nō sint magnitudo recta ⁊ cir cularis cōparabiles:diuersitas spatij super q̄ fit motus in rectitudine ⁊ curuitate infert distinctio nē motuū specificā:nō tamē queuis diuersitas ar guit motuum distinctionem specificam:vt dixi.5. phȳsicorū.33. motus ergo locales alterius ⁊ al/ terius rationis nō erūt adinuicē cōpabiles. ℣ Am pli⁹ possunt multe alteratiōes inueniri equeuelo/ ces hīdo respectū ad q̄litates ⁊ subiecta.naz ꝓp qualitates ⁊ subiecta vna alteratio ē velocior al/ tera. ℣ Rursus gñatōes ⁊ iterit⁹ dicunt equelo/ ces que sic se hñt q̄ p eas equali tpe generāt res eiusdem eiusdem speciei:mensurant autem generationes tempore ratione alterationū precedentiuz indu/ ctiones formarum.

¶ Auerrois cōmento.30.docet motum rectuz ⁊ circularem:⁊ magnitudiné rectā ⁊ circulare dif/ ferre specie:vnde iste terminus motus localis est terminus genericus cuz motus rectus ⁊ circula/ ris differant ꝟm speciē:verūtamen q̄ non est cō/ trarietas inter locū motus circularis ⁊ recti:quo niam non maxime distant illa loca:ideo nō cadit contrarietas inter illos motus. Motus autē cir cularis non differt a circulari ꝟm speciē primo ce li.24. Et si dicas contra:motus rectus ⁊ circula/ ris sunt species sub eodem genere nō maxime di/ stantes ergo illis est aliquid cōe vniuocuz:⁊ fific: ergo eterno ⁊ nō eterno est aliquid cōe vniuocuz. Item motus circulares orbiū celestiuz oriuntur a diuersis intelligentijs ⁊ sunt in orbibus existenti/ bus alterius ⁊ alterius ratiōis:ergo nō sunt eius/ dem speciei. Solutio est:motui celi ⁊ recto pōt eē aliquod cōe vniuocum:cum sit motus celi corru/ ptibilis ꝟm partes non ꝟm totum:eterno aūt sim/ pliciter ⁊ non eterno nihil pōt esse cōe vniuocum 10.methaphȳsice vltio. Vel ly motus erit genus analogū:⁊ motus rectus ⁊ circularis spēs analo ge.3.phȳsicoꝝ.5. Ad aliud dicunt orbiū celestiū motus circulares eiusdem speciei:quia fiūt circa idem centrū penitus:possunt aūt motus valde si miles inueniri in animalib⁹ diuersaꝝ naturaꝝ:ne qꝫ ꝓsentiendū est huic q̄ñe:orbes oēs mouent cir ca idem centrū penitus:ergo sunt eiusdē nature. ℣ Amplius ly linea est genus ad rectā ⁊ curuam in comparatione ad motus qui specie distant pp diuersitatē spatioꝝ recti ⁊ circularis: motus enim terre factus per corda specie seiungit a motu ter/ re facto per arcum.

¶ Auerrois.31.dicit diffinitōes quorūdam fa/ ciunt opinari q̄ natura eorum est eadez:vnde exi/ stimantur esse vniuoca ⁊ non sunt. Sensus est:est certum equiuoca primo modo equiuocatiōis esse equoca q̄ qdē equoca,ꝓpōem oēm quā ꝓstituunt reddūt distinguibilē: equiuoca secūdo mō equo cationis nō semper,ꝓpositionē faciunt distinguī bilem:sed solum q̄ñ possunt accipi pro secūdario significato:vt dicendo homo est pictus:at vnūqd̄ q̄ꝫ genus dicitur equiuocū.i.nō species specialis/ sima:vnde dixi,ꝓbemio primi phȳsicoꝝ q̄ forma vt est genus percipit sine ope sensuum non tñ for ma vt est species specialissima:que vt sic terminat linea ꝛ rectā. ℣ Amplius penes quid attendatur velocitas alteratōis penes effectuz dictum est.6. phȳsicoꝝ satis diffuse:,ꝓprijssime tamē loquēdo idētitas ⁊ differētia inueniunt in ꝑdicamēto sb̄e: equalitas ⁊ inequalitas dant predicamento q̄ꝫti tatis:similitudo ⁊ dissimilitudo sunt conditiones qualitatis:q̄ ergo oēs motus mensurāt tpe:⁊ est quātus ideo pōt motus quis esse equalis vel in/ equalis alteri.

¶ Tex.com.35.36.37.38.39.

Et quia motor semper

mouet. Ostendit presenti parte quo modo cōpa rentur adinuicez motus. ¶ Sntia.35.stat in hoc: si aliqua potentia mouet aliquod mobile p aliqd̄ spatiū in aliquo tpe mouebit medietatē illius mo bilis p duplū spatiū in equali tpe. Et eadez potē tia mouebit medietatē mobilis per idem spatium in tpis medietate.36. Si aliq̄ potentia mouet ali/ quod mobile p aliqd̄ spatiū in aliquo tpe:dimidia ta potentia mouebit medietatē mobilis per idez spatiuz in eodem tpe.37. Si aliqua virtus moue rit aliquod mobile in aliquo tempore:nō oportet illam virtutē mouere duplum mobile in duplici tē pore per idem spatiū:q̄ forte nullatenus poterit ipsum mouere. Et si aliqua virt⁹ moueat aliquod mobile:nō est necesse medietatē illi⁹ virtutis mo/ uere idem mobile.38. Si duo:quedā seorsum per tantū spatiuz tanto in tpe duo seorsuz pōdera mo uent:⁊ cōposita per longitudiné equalē:equaliue in tpe compositū ex ponderib⁹ vtrisq; mouebunt: est enim in eis eadem rō.39. Regule dicte ⁊ alte/ rationi ⁊ augmento deseruiunt:est enim id quod auget ⁊ id etiam quod augetur: atq; in tempore tanto ⁊ tantū:aliud auget aliud augetur:⁊ id qd̄ alterat ⁊ quod alteratur similiter est aliquid ⁊ tm̄ intensione remissione ve est alteratū ⁊ in tempore tanto:in duplo duplum:⁊ duplum in duplo. Di/ midiū autez in dimidio tempore:aut in dimidio dimidiū:aut inequali duplum. Si vero id qd̄ alte rat aut auget tantum in tanto auget aut alterat. nō necesse est ⁊ dimidiū in dimidio ⁊ i dimidio di/ midium alterare vel augere:sed nihil si forte fue/ rit alterabit vel augebit:quēadmodum ⁊ in pon/ dere.

¶ Auerrois cōmento.35.primo dicit:motor extrinsecus qui est corpus non ille qui est virtus in corpore:⁊ hoc manifestum est ex hoc quod dicit: semper enim mouet ⁊ mouet:motor enim qui qñ mouet mouetur est corpus necessario. Dicit Al/ bertus:quedā mouēt que nec sunt corpora: neq; virtutes in corpore:vt sunt omnes intellect⁹:que/ dam mouent que nō sunt corpora sed virtutes in corpore:alia mouentia sunt corpora:intelligentie penitus sunt imobiles:forme causate sunt mobi/ les per accidens:corpora vero per se mobilia exi

stunt. Et si dicas: virtus in corpore quādo mouet necessario mouet: ergo non est necessarius vt motor qui quādo mouet moueatur fit corpus necessario. Solutio: motor qui est corpus mouet per se ⁊ mouetur per se: virtus autē in corpore mouet per se: mouetur per accidēs: motor igitur extrinsecus qñ mouet motu locali trīs: in mouēdo opus est vt per se moueatur. ¶ Amplius dicit Auerrois: ⁊ hoc est ita q velocitas proportia vnicuiq motui sequitur excessum potentie motoris super potentiā moti: ⁊ ideo cuz diuisserimꝰ motuz cōtingit necessario vt ꝓportio potentie motoris ad motū sit dupla illius ꝓportiōis ⁊ sic velocitas erit dupla ad illam velocitatē ergo mouebit in illo tempore per dupluz illius spatij ⁊ in dimido eius per totū spatium: ⁊ hoc cōe est in omni motore cuius potētia est finita. Sensus est: velocitas in motibꝰ cum habeat mensurari penes ꝓportionē potentiarū motiuarum totaliū in cōparatione ad suas integras completasq; resistētias: ad hūc sensuz multe inde Aristotelis ⁊ Auerrois sententie referende erunt: ꝓstat. n. q nō est talis ꝓportio motuū inter se qualis est ꝓportio potentiarū mouentiuz inter se: ꝓportio quoq; velocitatū in motibus nō insequitur ꝓportionez resistentiarū inter se: ⁊ licet sepenumero ex diuersitate ꝓportionis resistentiaꝝ iudicemus velocitatē ⁊ tarditatez motus hoc tñ non est: nisi quatenus ille resistentie inter se ꝓportionate potētijs motiuis cōparantur ſm maiorez vel minorē ꝓportionē: ⁊ quādocūq; Aristoteles ⁊ Auerrois asserūt ꝓportionē velocitatū in motibus mensurari penes ꝓportionē excessuū: id de excessu geometrico nō arithmetico intelligenduz est. ¶ Ꝑeterea ait cōmentator: vtrum vero hoc fit cōe ⁊ potentijs mouentibus non corporalibꝰ si aliquid fit tale habet questionē difficilem: necessario enim debet esse resistentia inter motorē ⁊ rē motam: siue motus fuerit naturalis: siue innālis. ⁊ ista resistentia cōis est ſm q alteruz est agens ⁊ reliquū patiens: vnde dicimus in virtutibus celestibus mouētibus q nō mouet quecūq; potentia quodcūq; corpus celeste: ſz quelibet potentia mouet corpus ꝓpriū in velocitate ꝓpria: ſz omnes queniunt in hoc q mouent in infinitū: ⁊ ſm hunc modum nō est ꝓportio iter eas ⁊ motuz: ſm vero q vnaquaq; earū mouet corpus ꝓpriū velocitate ꝓpria ſm hoc habent proportionez proprian ad mobile: sed ista proportio videt indiuisibilis. Sensus est: orbis resistit quidem intelligentie: q; est talis in potentia qualis est intelligētia in actu virtuali. 2. celi. 63. non resistit: quia inclinet in motum oppositum illi quem dat intelligentia nascitur autem successio in motu circulari: q; vna pars habet locum alterius subintrare: ⁊ hec resistentia non infert fatigationem: causa eniz fatigationis est: q; motor mouetur quādo mouet. 8. physi cor. 83. vnde cuz materia celi sit materia in actu: q; nō est actuabilis forma quā nō habet facit illa actualitas vt orbis celestis possit resistere: cum fuerit potētia in loco in quo intelligentia euz cupit esse in actu: pōt nāq; orbis celestis ꝓpter suaz quam habet actualitatē esse subiectū imediatum accidentiū terminatoruz: ⁊ cū varia vbi sint accidentia terminata poterit illis orbis substerni: ⁊ quia non simul potest subici vbi cōtrarijs iccirco propter hoc resistit suo motori: at elementi simplicis materia non pōt hoc modo resistere motori: quoniā suus motor est forma: ⁊ suū motuz materia que separata ſm intellectuz nō pōt esse subiectum aliquoz vbi cōtrarioz: quare in elemēto nō saluaf resistentia ratione vbi q̄uis saluef in celo ratione vbi cōtrarioz: existimo ergo q intelligentie ad celuz sit proportio indiuisibilis ⁊ ex parte intelligentie que penitus liberata est a celo: ⁊ merito corporis moti: cui si aliqd addaf vel si ab ipso aliquid auferaf: nō mouebit celū: ⁊ vt paucis rem cōplectar: quia in celo iste est ordo: intelligentia: materia celi: dimensio. Et in subcelestibus primo est materia: mox dimensio interminata: deinde forma specifica: postremo dimensio terminata tanta inter corpora celestia ⁊ subcelestia orif diuersitas ⁊ ex parte materie ⁊ ex parte resistētie. ¶ Tandem arbitratur Auerrois resistentiā cām esse per se successionis motꝰ: siue resistentia intrinseca sit: que inuenitur in illis que per se diuiduntf in partē per se mouentē ⁊ partem per se motam siue sit resistentia extrinseca que motui eoruz que non diuiduntur in partem per se mouentez ⁊ partem per se motam necessario conceditur: sublata enim a motu locali resistētia: motus localis ē momentaneus quia stāte infinito excessu: motus est in infinitum velox ⁊ intensus: eadem quoq; res mota a corporibus inequalibus eque velociter moueretur: ab eodez etiam motore idem cuiuscūq; esset magis equali moueretur velocitate. Et quēadmodum resistentia causa est per se successionis motus: ita proportio potentie motoris supra resistentiam moti cā est per se velocitatis vel tarditatis motus: non potuit enim medium esse causa per se velocitatis vel tarditatis nec grauitas ⁊ leuitas nec excessus quo vna potentia superat aliam: ⁊ ratio est stante medioruz paritate inueniuntur motus inequales: ⁊ concessis grauitatibꝰ ⁊ leuitatibꝰ equalibꝰ pp medioz varietatē repiunf motꝰ inequeloces: ex maiori quoq; excessu nō seruata i ceteris pitate mior velocitas sepe ꝓuenit. ¶ Postrēo ait Auer. motores āt q sī i mā si aliquis eorum haberet potentiam infinitam cōtingeret tingeret vt motus esset in non tempore: quia eniz motus celi est eternus: similiter est tempus: ergo forma mouens celum non est virtus in corpore. virtutes namq; corporee finito mouent tempore: cum sint fatigabiles ⁊ diuisibiles ſm magnuz ⁊ paruū ad diuisionez subiecti: si. n. daretur virtus materialis infinito mouēs tpe moueret in instanti. 3. capitulo de substātia orbis: ⁊. 2. celi. 65. si mouens celuz esset corpus moueret in non tempore: ⁊ ex hoc cōcludiſ nullaz esse formaz substātialez in celo ꝓter intelligentiaz: in subcelestibꝰ viuentibus ꝓter animā multe alie forme substātiales reperiunf. ¶ Cōtra virtꝰ infinita extra magnitudinez mouet nō in instanti: ergo ⁊ in magnitudine: q; semp virtus finiti erit vigoris ⁊ infinite duratiōis. Solutio est: omnis virtus in magnitudine est fatigabilis: sed virtus fatigabilis non pōt cōtinuare actum ppetuuz nisi ꝑñr addaf sibi aliqua virtus fortificans: vel nisi simul totaz illā virtutē haberet ex se: sed cū nihil sit prius pria in telligentia: oportebit ipsam primā intelligentiaz totaz illā virtutē simul habere: ⁊ ita si infinito tpe mouens est aliqua virtus in magnitudine: infiniti existit vigoris: ⁊ si sic: in instanti mouet: sunt ita q; hec fundaméta Auer. primū: nulla forma educta pōt mouere eterno tpe: scōm: forma abstracta pōt mouere sempiterno tpe. Contra vr q non repugnet virtuti māli extense mouere eterno tpe posito p possibile spatio infinito inter concauū ⁊ centruz: ⁊ lapide in cōcauo relicto sue nature: cōstat. n. q spaciū infinitum non potest pertransiri tēpore finito a vtute finiti vigoris. Solutio ē nec illud graue corrūperef penitꝰ: ⁊ nō posset ꝓseruari p totū illū descensuz: vel dato q ꝓseruaref: gratuitas illa efficeref infiniti vigoris: si eniz virtꝰ sit fatigabilis ⁊ moueat eterno tpe ē ifiniti vigoris.

Digressio.

¶ Querif nūquid vniuersaliter potētia duplicata vel resistētia subduplicata sequaf motꝰ ꝑcise in duplo velocior videf q nō: q; potētia vt. 8. nō mouet mobile vt. 3. ꝑcise in duplo velocius q̄z potentia vt. 4. neq; potētia vt. 6. mouet medietatez quattuor ꝑcise in duplo velocius q̄z faciāt quattuor: ⁊ hec ē cā q doctores de via cōi existimant motū inueniri ꝑcise i duplo velociore potētia duplicata: vel resistentia subduplicata in his que ꝓportionanf tantum proportione dupla.

¶ In oppositū est Aristoteles ⁊ Auerrois primo celi. 52. ⁊ pñti ꝓmento ⁊ infra. 39. Et rō est: q; motus ois ē ex victoria motoris supra mobile: ergo stante equali potētia ⁊ resistētia subduplicata: ꝓportio motoris ad mobile erit in duplo maior q̄z prꝰ erat ꝑcise: ergo motꝰ erit ꝑcise in duplo velocior quo resistētia subduplicata mouef: similiter stante resistētia duplicata potētia: duplicabitur proportio: ergo ⁊ motus. ¶ Itez qualis est ꝓportio medij ad medium talis est velocitatis ad velocitatem: ergo si sint. A. ⁊. B. potētie vt. 8. ⁊. 4. A moucaf in medio resistentie vt vnū: ⁊. B. in medio vt. 2. illa ꝓpositio saluari nō poterit ſm viaz cōem: q; octupla nō est dupla ad quadruplā: cuz non cōtineat duas quadruplas. ¶ Ad istam difficultatē dico primo: ad hoc vt potētia duplicata moueat idez mobile ꝑcise in duplo velociꝰ sufficit q ꝓportio extremi ad extremū sit maior proportione medij ad extremuz p duplā: vel sit dein de maior in duplo vel nō: est enim octupla maior quadrupla p duplam: licet ſm viam cōem non sit maior in duplo. Et si potentia stante eadem resistētia subduplicetur: proportio extremi ad extremum maior est proportione extremi ad mediū p duplā: ⁊ hac lege regule Aristotelis sunt vniuersaliter vere siue talis sit ꝓportio ꝓportionū qualis est proportio denominationū siue non: vnde si talis sit ꝓportio proportionū qualis denominationū: octupla erit maior quadrupla in duplo ⁊ p duplam. At ſm viaz cōem proportio sūmi ad aliquod mediū est minor proportione sūmi ad extremum: per proportionem medij ad extremum: ⁊ proportio medij ad extremum minus: est minor proportione extremi ad extremuz per proportionem extremi ad mediū: ⁊ ita differentia erit inter esse maius per sexqualterā ⁊ in sexqualteraro: ⁊ erit octupla maior quadrupla per duplam ⁊ non in duplo maior: sed quicquid sit pro nunc sat sit mihi saluasse regulas Aristote. fuisse vniuersaliter veras. ¶ Sunt qui arbitrātur q si. 6. moueant. 4. certa velocitate: mouebunt medietatem. 4. geometrice precise i duplo velocius: ⁊ ita duo non erunt medium. 4. geometricum: potentia etiam vt. 8. nō est dupla geometrice ad potentiā vt. 4. ¶ Contra potentia vt. 8. est in duplo maior geometrice q̄z potentia vt quattuor: ergo cuicunq; resistentie comparentur iste duc potentie: potentia vt. 8. maior est in duplo: quā potētia vt. 4. Quare ego teneo nullaz esse differentiam inter aliquid esse maius altero per duplum ⁊ in duplo ad intentionē Aristotelis ⁊ Auerrois.

¶ Textu comenti. 36. introducitur ista conclusio si aliqua potentia moueat aliquod mobile certa velocitate medietas illius potentie mouebit medietatem mobilis consimili velocitate quoniā ab equalibus proportionibus solēt equales motus prouenire: ⁊ dicit Auerrois velocitas motus quam habebat totum motum ad totum motorem est ſm proportionem excessus potentie motoris sup potentiam rei mote: ⁊ cum diuiserimus

motuz in duas medietates ꝛ similiter motorē:tūc ꝓportio motoris qui est medietas ꝛ ad motum quod est medietas:erit sicut ꝓportio totius motoris ad totuz motum:ꝛ vniuersaliter declarauerunt geometre:ꝛ sic due velocitates erunt equales necessario:scilicet velocitas totiꝰ moti ꝛ velocitas medietatis.

¶ Auerrois cōmēto.37.dicebat Zeno ꝙ mina millij: qz cū cadit facit sonū necesse ē ꝙ quodlibz granū ꝑ se faciat sonū:ꝛ filī mō gutte aq̄ succedētes sup lapidē:itaq̄ faciāt in ipo foueā:necesse est vt vnaquecq̄ earū operetur in lapide:quoniam si nulla operatur ergo nec oēs operant:ꝛ iste sermo est sophysticus:qm̄ vna pars nō operatur in actu sed in potentia:sensus est:iste ꝙsequētie ñ valent:omnes partes simul sumpte faciunt sonū: ergo ꝛ quelibet per se:omnes homines ꝑ se trahūt nauī:ergo quilibet illoꝝ de per se:omnes gutte simul cauāt lapidez ergo ꝙlibet ō per se:in his tamē considerādū est:ꝙ homines simul actu operantur:ꝛ similr grana mil lij: non tamē oēs gutte simul operantur:imo vltima gutta cauat:alie disponunt.8.physicoꝝ.23.

¶ Textu cōmenti.38.si due potentie diuisim capte paribus moueāt ꝓportionibus:ille potētie vnite mobilia vnita equali mouebunt velocitate: at si potētie non paribus moueāt ꝓportionibꝰ: ille potentie vnite media mouebūt velocitate:dato videlicet ꝙ ex motore.vt.2.ꝛ vt.6.resultet ꝓcise motor vt.8.

Digressio.

¶ Ut septimo libro debitus ꝑponaꝫ finis q̄rat vtruz velocitas in motibus insequaꝫ ꝓportionē ꝓportionū potētiaꝝ mouentiuz sup̄ resistentias: itaq̄ ꝓportiones potentiarū mouentiuz ꝛ velocitates in motibus eodez ꝓportionis ordine proportionenꝫ:huius quesiti pars affirmatiua est vera. Tum q̄.4.physicoruz.71.causa diuersitatis ꝛ equalitatis motuuz est equalitas ꝛ diuersitas ꝓportionis motoris ad rem motuz:ꝛ in fine cōmenti diuersitas motuū in velocitate ꝛ tarditate est ſm hanc ꝓportionē que est inter duas potētias:motiuā scilicet ꝛ resistitiuaz:ꝛ.2.celi.36.ꝛ in hoc septimo.35.39.hoc idem palam colligitur. Tum quia:ꝓportio velocitatū ī motibus non sequitur excessum potentie motoris ad rem motaz:quia vbi non esset equalis excessus non esset equalis velocitas:ꝛ per excellentias ꝛ excessum potentie motoris supra mobile intelligit Aristoteles primo celi.52.4.physicoꝝ.71.ꝛ bic.35.39. ꝓportionem maioris inequalitatis qua potentia motoris excellit siue excedit potentiaz rei mote. Tum quia:ꝓportio velocitatum in motibus non insequitur ꝓportionem excessus potentie motoris supra potentiam rei mote:quia mouens mouet mobile per suam totam potentiam ꝛ non per excessum sue potentie:ꝛ per ꝓportiones excessus potētie motoris sup̄ mobile itelligit Auerrois ꝓportionez maioris inequalitatis qua potentia motoris excedit potentiam rei mote. Cōtra.4.physicoꝝ.72.vult Aristoteles ꝙ manēte eodem motore ꝛ medio variato penes maiorez ꝛ minorem subtilitatē ꝓportio velocitatuz in motibus insequatur ꝓportionē mediorum:ꝛ primo celi.66.ab eodem agente supponatur in pluri ꝛ minori tempore maius ꝛ minus pati quecūq̄ ꝓportionabilr tempori diuisa sunt. Et.35.si aliqua potentia mouet aliquod mobile per aliqd̄ spatiū in aliquo tempore:eadem potentia mouebit medietatem mobilis per duplum spatium in equali tempore:ꝛ per idem spatium in medietate:in medietate tpis:ꝛ locis allegatis videt velle Aristo. ꝙ manente eodem passo velocitas in motibus insequatur ꝓportionez motorum. Respondeo paucis me expediendo:quia festino ad alia:ꝛ satis dixi.s.35.ꝛ.4.physicoꝝ.71.ꝙ existente eodez motore:siue eodem passo:ꝓportio velocitatum in motibus sequitur ꝓportionē passoꝝ in respectu ad agentia:ꝛ hec de hac difficultate naturaliter ꝛ pipatetice dicta sufficiant. Hec sunt que circa septimū libzum mihi tractāda occurrerūt quotandem hec ꝓpositio est patefacta:primum mouens ꝛ primus motus sunt ꝛc.

¶ Tiberij Bacalerij Bononiensis Lectura in octauum de auditu naturali.

¶ Tex.cōm.primi secūdi ꝛ tertij.

Trum autez. Intēdens Aristoteles ꝓsenti libro via motus eterni ꝙuincere primū mouēs abstractum a materia esse: primo ostendit motum ante retroꝝ sempiternū existere:a textu cōmēti primi vsqz ad.21. In secūda summa manifestat primū motorez esse penitus īmobilem a.21.ad.45. In tertia cōcludit primū motorē esse eternū a.45.ad.54. Quarta sūma ē ꝙ nullus motus ꝓter orbicularē ꝓpetuo attineri: ꝓtinuariq̄ pōt a.54.ad.78. Quinta sūma pādit aperte primum motorē esse indiuiduū ꝛ incorporeuz a.78. vsqz in finem libri.

¶ Snia aut̄ textus cēmē.1.2.ꝛ.3.stat in:ꝫ nōnulli veteres semp mūdū fuisse asserebant: Anaxagoras mundū habuisse ꝓncipiū sed nō habiturum finem ꝓdicauit. Empedocles mūdum esse nouuz affirmauit ex vtraq̄ parte. Est obseruādum primo:motus est quasi vita omniꝫ que per nām cōstituunt:ꝓncipiū.n.motus de oibus mobilibus est sicut anima de rebꝰ viuis:cuius rō est: res materiales pendent a motu celi q̄ztum ad ꝓduci:ꝙseruari ꝛ operari:quatenus ergo motu celi anime ꝛ opationes viuentiū nāliuz ꝙseruantur pōt motus celi quasi vita nūcupari: comparatus aūt motus celi celo solet motus vena ꝛ nō simulata celi vita notiari:vnde orbes celestes qz sunt diformes in sba:motu ꝛ lumine suis varijs motibꝰ hec inferiora ꝓducunt.4.capō de sba orbis.2. celi.21.qz.n.idem inquantū idem semper erat natum idem ꝙstituere:iccirco nō potuit esse tm̄ vnus motus celi:sed tot precise extiterūt:quot corpora celestia. Amplius attendenduz est ꝙ deus non cessans mouere celū nō est ob hoc otiosus:qm̄ nō optat talem actionē pficere:intellectus aūt quem Anaxagoras cōcessit vilis erat:qz cupiebat complere qō cōpleri nō poterat:binc est ꝙ mūdus putabatur esse eternus ratione māe a cabos infinite segregāde:gnābilis vero ꝛ mortalis merito intelligētie intēdentis segregationez. Empedocles aūt existimauit amicitiā cām esse interitus mundi ꝛ ꝓductōis partiū mundi:item generatōis mundi ꝛ destructiōis partiū mundi. dicit Auer. Platonem fecisse mundū generatū ꝛ nō corruptibilē: ꝙtra quē inducit ista ꝓna ꝓmo celi.106.si mūdus est factus:ea ex quibꝰ mūdus fit; sunt priora tpe mundo:ꝛ primo celi.102.fateri mundū ingenerabilem sed corruptibilē:est exī nām. ordo.n. nāe est ab imperfecto tēdere ad pfectū:nō a pfecto ad imperfectuz. Rursus ex cōmento tertio colligit palā deuz effectiue mouere celū:ꝛ habet ꝙ oīs via inueniēdi abstractū esse:est via motus: primo physicoꝝ.83.2.physi.22.26.forma nāq̄ eterno mouens tpe abstracta est.i.nō causata a subiecto:vñ credidit Aristoteles mundū esse eternū nō interpollate:neq̄ alternatis vicibus:ꝛ pipatetice penitus approbādū est cūcta eterna iproducta existere.4.n.celi ꝓmo:res eterne ex quattuor causis nō bñt nisi duas.2.physicoꝝ.15.mā non est facta: qz est eterna:primo celi.125.eternū ꝛ īgenitū ꝙuertuntur:quare si dareť factio sine nouitate essendi nō ꝙcluderet rō Auer. Auicē.12.methaphysice 44.ꝛ ex hoc inferať corrolarie:desideriū ꝛ intellectioné quibꝰ intelligētie dependentes desiderāt ꝛ intelligūt primā independenté esse primā intelligentiā:ꝛ vnā intelligentiā esse in alia:cuz vna sit alterius intellectio. Postremo ꝙsideranda est dzia inter inuestigare mūdū esse eternū:ꝛ motū: ꝙcessa eternitate mūdi nō soluz intelligētias:corpora celestia:sz ꝛ boies ꝛ elemēta oz ꝓfuisse ab eterno: ad eternitatē aūt motus satisfaceret celū ꝛ intelligētia motrix:ꝛ hec est cā ꝙ cōmētatoz cōmento pzio diseruit an pbs ꝓbaret eternitatē primi motꝰ:an motus ī cōi:vtrū vz gnātio:augmētū alteratio fuerint ab eterno:verūtn̄ est cū Arist. ꝛ Auer.posuerint deū nō libere sz ō necessitate nāe agere ad exī arbitrati sunt ꝛ motū ꝛ mūdū eterna.

Digressio Auer.

¶ Auerrois cōmēto pº digredit:oñditq̄z Arist. disserere ō eternitate motus primi:nō motꝰ in cōi. Tuz qz:prio motui ineſt eternitas essentialr:alijs ꝑ ipm:itelligētie.n.medie q̄ztū est de se eterno nō mouēt tpe:sed deus benedictus est qui imediate motū facit eternū.4.capō de sba orbis. Tum qz primus motus est qui est vita rebꝰ nālibꝰ. Tū qz motus celi est ꝙ ꝓcedit motū oēm nouū. Tū qz cōcludit motū illuz esse eternū qui est actus mobilis eterni. Tū qz illū motū ꝓbat esse eternū:qđ non esse eternū rōnes psuadētes adducit ꝛ soluit: sed solū soluunt rōnes ꝓbantes nō esse aliquē vnum motum eternū ꝛ nō motū in cōi ꝑ successionē motuū ꝑticulariū adinuicē:ḡ. Tum qz:si demonstreť hic eternitas motus in cōi:siue motuū ꝑticulariū sibiinuicē succedētiū:hoc esset vt ꝑ hoc postea facile ꝙuinceret primū motū esse sempiternū: ḡ committeretur circulus:cum in secundo de generatōe 56.demōstrentur motus particulares esse perpetuos ſm successionez:quia motus celi est eternus ꝛ etiam quia motus celi sunt plures ſm.s.numez

corpoꝝ celestiū.2.celi.21.Quare ista ꝑpō:motus primus est eternus:pōt hic ꝛ infra per varia me/dia declarari:ex qua ꝯcludit aliqua semp moue/ri.Albertus fauet cōmētatori:sanctus Thomas dissentit:Egidius romanus partes agit ꝯcilian/tis:rōnes.n.Auerrois euidentissime ꝓbāt motū in cōi nō incipere:ꝛ ostendunt quoqꝫ motuꝫ cele/stem a quo res nāles pendēt quantum ad gnāri opari:ꝛ ꝯseruari nō incipe:p motū.n.celi fit actu motum quicqd est potētia motū:quare ꝛc.

Tex.cōmenti.4.vsqꝫ ad.12.

Incipiamus igitur.

Pn̄ti pte demonstrat hec ꝑpositio. Motus a parte ante est eternus:at textu cōmēti.4.ꝑponit hec ꝑpositio: omne qd est postqꝫ nō fuit necesse est ipsum fuisse ante in potentia:ex qua ꝑpositione non dꝫ inferri potētia obiectiua disticta ab actiua ꝛ passiua:rosa nāqꝫ futura denoiatur possibilis a potētia actiua agentis:ꝛ potentia passiua materie: ipsa deinde ꝓducta est potentia subiectiua accidentiū: vn̄ forme oēs materiales possibiles existunt ꝛ possibilitate materie ꝛ possibilitate agentiū nālium ꝛ primi motoris.12.methaphysice.18.36.mā eteniꝫ anteqꝫ habeat formā est in potentia ad eam suscipiendam: ꝛ agens pōt mām reducere de potētia ad actū.¶ Amplius aduertēdū potentiā ad motum fore ante motū:eāqꝫ cum motu impossibilem esse:actus.n.ꝛ potentia eiusdē repugnant: qm̄ sanitas in animali cōpatitur potentiā ad egritudinem:cui tn̄ imediate ꝯriatur:potentie nāqꝫ ꝯriorum imediatoꝝ sunt ꝯtrarie:veluti ꝛ actus earūdem.7.physicoꝝ.10.verū est tn̄ ꝙ idem numero qn̄ est possibile efficitur actu:actus.n.ꝛ potentia sunt eiusdē generis:ꝛ speciei:imo eiusdē idiuidui 9.methaphysice.7.¶ Rursus notādū:ꝙ duplex est potētia:essentialis ꝛ accidētalis:aqua est i potentia essentiali ad motum ꝛ vbi sursuꝫ:graue detētū sursuꝫ ē in potētia accidētali ad moueri deorsum:dicitur aūt potētia essentialis:vt reor:qꝛ nō accidit materie stanti sub forma elementi habere potentiam ad aliquā formam substantialeꝫ quaꝫ essentialiter ꝯsequitur motus sursum vel deorsuꝫ: qꝛ vero accidit elementis nō reperiri in loco suo naturali:ideo potentia quā habent ad moueri ad locum suum nālem:vocatur accidētalis:ꝛ potentia nālis nullatenus est ꝯiuncta cū forma ignis:qꝛ sic ignis nō moueret sursum:ꝛ moueret ꝑpter defectū potētie violēte seu accidētalis.¶ Iteꝝ vult Auer.nō posse aliqd ex nihilo fieri:qꝛ nō esse aut fuisset in agente:ꝛ hoc nō:qꝛ nō est necesse agēs mutari:aut illud nō esse:esꝫ purū nihil:ꝛ hoc nō:

aliter vnū oppositoꝝ reciperet: aliđ ergo illud nō esse est i subiecto: sublata.n.mā aufert nā possibilitatis:prio physi.60.ꝛ hoc est ꝙ dicit Auerro. deuꝫ nō posse creare nō dꝫ diminutio:sꝫ deceptio ꝛ cūvnūquodqꝫ p tm̄ distet a nō ente quantū est: pōt deus ꝛ quoduis aliud agēs nāle ptransire distantiaꝫ inter eē ꝛ nō esse absqꝫ h ꝙ creet:imo impossibile est aliqd ens generari a moto qd est i potentia ens tm̄:verbi grā a pria mā ꝟm ꝙ pōt intelligi nuda a forma:neduꝫ vt generet ex nō esse: semper.n.generatio vnius est corruptio alterius. ¶ Preterea dicit Auer.imo inuoluētes ꝙ possibile est ꝓuenire actionē nouā.s.postqꝫ non fuerit tpe infinito ab agente antiquo absqꝫ eo ꝙ illic sit cā que fecit illud agens agere in aliqua hora magis qꝫ in alia:est sermo sophysticus ꝛ ꝺceptiuus: sensus est:siue agens fuerit nāle:siue voluntariuꝫ oportet ꝑfuisse causam:quare tūc ꝓduxit ꝛ nunc nō,a causa eiꝫ indifferēter se habēte nō prouenit determinatio effectuū nisi ad alteruꝫ determinet ab aliquo agēte.2.physicoꝝ.48.ꝛ ifra.15 ¶ Postremo sciendum ꝙ licet potentia ꝑcedat actū respectu alicui⁹ determinati indiuidui:absolute tamen ꝛ simpl'r act⁹ꝑcedit potētiam.ꝛ hec est cā ꝙ datur actus ꝛ forma nō causata a subiecto:que si nō daret esset necessario aliquid prius origine ꝛ causalitate prima intelligētia.quelibet eniꝫ materia causat a forma:nō tn̄ ois forma causat a materia vt dixi.2.physicoꝝ.4.ꝛ quāuis potētia precedat actū tēpore ꝛ non esse rei antecedat esse rei tpe.ītētio tamen Aristotelis erat dicere ꝙ nō dicit moueri nisi illud in cui⁹natura est mot⁹.s.corpus mobile ꝛ ꝙ non inuenitur in imobili.

¶ Circa textū commenti.5.ꝛ.6.sciendū Aristotelem ꝛ Auerroim probasse.7.physicoꝝ a textu cōmenti.4.vsqꝫ ad nonuꝫ in mouētibus ꝛ motis nō esse ꝓcessum in infinitū vbi mota ꝛ mouentia sint simul existentia ꝛ inuicem separata.non potest etiam spacium infinitum transiri tempore finito:vnde si talis ꝓcessus esset:possibile esset motum infinitum fore in tempore finito:captis mobilibus infinitis quorum motus sunt in tempore finito constituentes vnum motuꝫ infinitū.¶ Rursus aduertendum cōmentatorem velle omnino motum nouum precedere mobile nouum: motor nouus ꝛ potentia actiua ꝛ passiua motus:hec eiꝫ pugnant adinuicem:motus nouus:potentie eterne:ꝛ mobile eternum:potētia nāqꝫ naturalis ad motum:cum tempore precedens terminauit aliquem motum seu mutationem:qui motus reperiuntur in substantijs specifice differentibus:inter quos etiam cadit quies media: hinc est ꝙ motor naturaliter potens mouere:si non moueat: caret dispositione perfecta quam cum habet exit in actum

actum:iccirco ante primam transmutationem est trāsmutatio:aut nō ꝯtinua p quā acquirit in trāsmutante potētia nālis:aut ꝯtinua p quā transmutans fit actu trāsmutās.

¶ Tex.ꝛ cōmento.7.format hec rō:si mot⁹non eēt etern⁹:ante primū motū eēt mot⁹: qꝛ oportēt mouēs ꝛ mobile mutari:ꝛ remoueri ꝓhibēs:vn̄ lꝫ non exigatur mot⁹ an̄ motū q terminet ad ipm motū:ꝑexigit tn̄ mot⁹ quo mobile vel motor vel dispō acqrat i illis ad motū reqsita: aut remotio ipedimēti:neqꝫ satisfacit respōsio ꝺ simplici emanatione qua diceret mobile ꝓduci.Tū qꝛ nō datur.Tū qꝛ:substātia incipiēs eē icipit esse gnātōe: ergo termino mot⁹:ergo nō simplici emanatōne. Tū qꝛ ex nō eē nō fit aliqd nisi p accidēs:ergo ꝑsupponit ens in potētia ex quo p se fit aliquid.

Digressio.

¶ Si lumine nāli ꝓcedere cōtēdamus quo intellecta in potētia intellecta actu efficiunt. 3.de aia 18.opus ē vt eternitatē mundi fateamur:necnon ꝛ vnitatē intellect⁹ humani:dissentiamusqꝫ creatiōi ꝛ noue ꝛ eterne:lumie vero supnaturali quo credita in potētia reddunt credita actu: cōcedimus nouitatē mundi:ꝛ multitudinē intellectuuꝫ ꝛ creationē nouā:vn̄ inter agēs nāle ꝛ deū benedictū varia inueniūtur discrimīa: in primis agit agēs naturale p motū ꝛ trāsmutationē. De⁹ aūt absqꝫ motu ꝛ trāsmutatōe pōt res inesse ꝓducē. Itē agēs nāle mām attingit vt est quanta.Deus eā respicit:vt ipsa ē qd:quare nō pōt idē in numero reuerti nāliter:pōt aūt de⁹ ideꝫ in numero sepe ꝓducere:ex his pendent omnes inter theologuꝫ ꝛ phꝫ dissensus:neqꝫ lumina ista ꝯfundenda sūt: vt nōnulli arbitrant:in pn̄tia satis est mihi satisfacere lumini nāli:acutissimi.n.theologi nostri lumini supernāli ꝓfundissima satisfaciunt inuestigatione.

¶ Circa textū cōmēti octaui:sciendū prio agēs naturale determinatū esse ad vnū effectū per se: i ptāte aūt agētis liberi est vtraqꝫ pars contradictionis essentialiter.9.methaphysice. 10.ꝛ. 2. perhermenias: potentia ratiōalis valet ad opposita:ꝛ forte potest voluntas seipsam determinare ad alterum oppositoruꝫ:cum sit potentia valde perfecta:ꝛ est agēs liberū libertate ꝯdictionis in eodē momento respectu eiusdē obiecti diuisiꝫ:voluntas enim fortis si vult. A.in.B.instanti:cum illa volitio sit simpliciter contingens:potest in eodem instanti nolle.A.voluntas tamen non errat cum rationi recte ꝛ iudicio intellectus obtemperat:peccat autem quando est inter rationeꝫ ꝛ appetitum discordia:quare voluntas libera ē quātum ad hoc:quia potest imperare itellectui vt sistat in illo actu vel illo:ꝟm ꝙ sibi placet in illo vel illo actu oblectari:¶ Rursus aduertendum:non est possibile vt motor in corporibus celestibus sit mutatus nisi esset possibile vt intelligentia habēt imaginationes aliquando in actu:aliquando in potentia.2.celi.37.apud enim Aristotelem virtus rationalis discursum importat:quia ratio est anime intelligibilis virtus faciēs currere causam in causatum:solus autem homo discurrit ꝟꝫ peripateticos quem hominem possunt sequi opposita ob libertatem que in ipso est:ꝛ hac significatione intelligentie non sunt rationales: licet sint itellectiue sine discursu:si eniꝫ corpora celestia discurrerent haberent phantasiam ꝛ instrumenta sensuum propter salutem eorum:ꝛ ita eis possent accidere occasiones.2.celi. 37.¶ Amplius obseruandum Cōmentatorē formare hāc consequentiam:si eternaliter mundus esset factus aliqd inclinasse deū ad productionē mundi:qd modo nō inclinaret:ꝛ ita nouitas reperiret in deo:at si mūdus sit factus de nouo:fuisset aliqua cā que ꝺterminasset deū ad agendū:que neqꝫ ab eterno iclinasset:neqꝫ i presentia limitaret:quare prim⁹motor sepe potentia:interdum esset actu agens ꝛ ab alio agente redigeretur ad actum.

¶ Circa cōmentū nonum est notandū primo ꝙ transmutatio aliqua est:quādo noua cōsurgit relatio inter motorē ꝛ motuꝫ:pōt enim motor tēdere ad mobile ꝛ mobile ad motoreꝫ:domus vēdita nuper:ꝛ pecunia factū pretiū ꝑsupponūt trāsmutationeꝫ factaꝫ in vendente ꝛ emente.¶ Amplius inducit Auerrois istā cōsequentiā:si possibile est corpora celestia quiescere necesse esset vt essent partes alterius mūdi:qꝛ de ordine naturali istius mundi est ista corpora moueri:ergo si quiescerēt : partes extiterent alterius mūdi:quare cū intelligentia ꝛ nā celi dicatur ꝛ anima ꝛ volūtas: nō imerito mot⁹ celi poterit ꝛ nālis ꝛ aialis necnon ꝛ volūtarius nūcupari.

¶ Textu cōmēti.10.ꝛ.11.formant iste rōes:tps semp est ergo ꝛ motus.Iteꝫ instās est ꝯtinuatiuū ꝛ ꝯtinuatio partiū tpis ergo tps nunqꝫ incepit ꝙ nec mot⁹.4.physicoꝝ.121.4.celi.25 .vn̄.4. physicoꝝ.125.dispositio instantis est sicut dispō puncti qui est in circulo non puncti qui est in linea recta: cum tn̄ pūctus successiuū sit: ꝛ circulus pmanēs: poterit idē punct⁹ eiusdē linee esse principiū ꝛ finis:vnam aūt partē tpis pōt.A.instans terminare quaꝫ nequaqꝫ poterit incboare. ¶ Rursus vꝫ Auerrois iponere platoni ꝙ ꝯcesserit motuꝫ celi priorem esse qꝫ tps:nō tn̄ eternū sed generatū:sed quomodocūqꝫ sit:tps est numeratū prioris ꝛ posterioris existentiū in motu.4.physicoꝝ.101.ꝛ cū tantū vnū sit tps reruꝫ tpaliū:non potuit tps vni

formiter respicere motus oēs: sed respicit motum primi mobilis veluti passio respicit suū subiectum: alios vo motus: vt mensura: quare valet ista ꝓnatps fundat in motu simplr eterno: ergo in motu primi mobilis: q3 sola prima intelligētia pp suam independentiā ex se facit motū eternū.

¶ Ter. cōmen. 12. 13.

Et iste idem sermo. Ꝓnti pte cōuincitur eternitas motus a parte post: aliter post vltimū motum erit mutatio posterior: q3 motus ⁊ mobile nō simul deficiūt: ergo mobile vel corrumpetur: vel esset eternū: ergo erit noua cā quietis ⁊ noua dispō ⁊ nouus motus. Est aduertendū celum esse ingenerabile ⁊ incorruptibile: si enim esset generabile: motus eius nō esset primus: q3 celum ꝑcederet alius motꝰ quo. s. generaret celū. 4. capitulo de ſba orbis: vnde quēadmodū motꝰ nouus ⁊ mobile ⁊ motor noua exposcit: ita destructiōez motus noua sequit temporaneus mobilis ⁊ motoris interitus. ℣ Amplius obseruandū q3 omne corruptibile ō necessitate corrūpet ab aliquo corrumpēte: corruptibile. n. ex se ab aliquo ꝓpetuari nō pōt. 12. methaphysice. 41. ⁊ primo capło ō ſba orbis celū aūt q3tuz est ex se est corruptibile priuatiue nō positiue: caret. n. mā pura potentia ingenere sensibiliū cā generatōis ⁊ corruptōis: ⁊ si ab intelligentia nō recipet pmanentiā ⁊ existētiā eternā ⁊ motū ⁊ figurā ⁊ quātitatē nō existeret celū: ⁊ ob hoc pōt dicere Coñ. 4. capło ō ſba orbis celum esse pmanens p se ⁊ p suam ſbam: ⁊. 2. capło eiusdem tractatus asserit celum nō esse pmanens per se: celuz nāq3 est permanēs per se: q3 nō habet materiā in potentia parte sui: nō est aūt de se permanens: q3 indiget intelligētia dante ſbi pmanētiā eternā: ⁊ hec oia sensit Auer. 2. de anima. 48. ⁊ alibi sepe.

Digressio.

¶ Quia multi arbitrantur non esse producti ipsum productum natura tantū ⁊ non tempore antecedere debere: iccirco dubitatur: nunqd omne ꝑductū sit simplr nouū: vł q nō: ꝓpter lumē solis ab eterno productum in pte orbis ꝓpinqua. Tum q3: oē bñs finem bz ⁊ cām efficientez: finis n. significat agēs significatiōe necessaria. 2. capitulo de substantia orbis. Tū q3: intelligētia secunda intelligit primā p essentiā secūde: ergo scōa est effectiue a pria: obiectū. n. ab intellectiōe realiter distinctū effectiue ad intellectionē cōcurrit: ē aūt necessariū intelligētiam mediā intelligere p mediam: ne ipsa intelligat se mō accidētali: intelligere n. se mō accidentali cōcedit tm intellectui humano. 3. de aia. 8. Tuz q3. 7. methaphysice. 31. mouit Aristotelē ad ponēdū agēs separatū a mā in factione virtutū intelligentiū: ergo intelligētie sunt facte: tm sunt eterne: ergo. Neq3 p virtutes intelligentes pōt intelligē itellectōes: q3 itellectōes materialiū non intelligūt. 3. de aia. 16. Tum q3: in intelligētijs efficiēs: finis ⁊ forma coincidūt: ꝓio capitulo de substātia orbis. ¶ In oppositum est Auer. 4. celi primo ⁊. 2. physicoꝝ. 25. materia nō est facta: q3 eterna. 12. methaphysice. 44. ab agēte nihil ꝓuenit nisi extrahere illud qđ est in potētia ad actū. 12. methaphysice. 41. nihil est possibile ex se ⁊ necessariū ab alio: ꝓter motū celi. 2. celi 102. terra non est generata ꝟm se totaz q3 eterna. Item ne pereat syllogismus diuiſiuꝰ Aristotelis 5. physicoꝝ. 7. 7. physicoꝝ. 10. 12. methaphysice 6. nō pōt reperiri mutatio per quā acquiraf substātia nisi gnātio. Et si Auerrois cōcludit ꝫ Auicēnā de ꝓductiōe intelligētiaꝝ. 12. methaphysice. 44. ⁊ dogmatibꝰ Aristotelicis nō insit aliqua diminutio. Distinctio theologoꝝ ō duplici factōe: cuz nouitate. s. ⁊ sine nouitate: seu p simplicē emanationē: nulla ē: ⁊ ñ satisfacit pipateticis. ℣ Ꝓ ꝓpter expeditiōe difficultatis dico ꝓio: ē pria intelligētia efficiēs respectu motꝰ celestis q ꝟm ptes ē nouus: est finis itelligētiarū: cui intelligētie depēdētes cupiūt assimilari: est forma primi mobilis. Bico secūdo: causalitas finis cōsistit in mouere methaphorice: efficiētis in mouere ꝓprie ⁊ realiter: forme i dare esse: materie in recipe: iccirco causalitas agētis ꝟm sikitudinē ⁊ causalitas forme consentiūt. ℣ Ad primū. Eternū inesse reali ⁊ desibile vel inceptibile vel gnābile vel corruptibile non se cōpatiunt sed bñ inesse intētionali: intellectio n. qua fenix ꝑcipit ē inceptibilis ⁊ corruptibilis: stat tñ ipam ꝓpetuari: lux itaq3 inesse reali solis ñ est inceptibilis neq3 ōsibilis: ſz bñ inesse spūali: ⁊ si est eterna: nō est, ꝓducta ⁊ facta: quāuis ꝓducibilis sit ⁊ factibilis. ℣ Ad secūdā: habens finem bz agēs vel vez vel sikitudiariū. ℣ Ad tertiā: itelligit itelligētia inferior p essentiā superioris: que cognitione beatifica intelligit se mō accidētali: itellectus aūt būanus cōsequēdit se mō accidētali ⁊ cognitiōe beatifica ⁊ cognitiōe non beatifica: vt soleo dicere. 3. de aia. 8. ℣ Ad quartā: p virtutes intelligētes ⁊ intellectuales intelligit intellectōes factas ab intellectu agēte que denominat intellectum intelligētē: imo tanta vniōe vniunt intellectui q3 efficiunt ipse intellectus. 3. de anima. 37. 38. quare ⁊c.

¶ Ter. cōmenti. 14. 15.

Et sermo

Et sermo dicentium.

Snīa huiꝰ ptis stat in hoc. Empedocles ⁊ Anaxagoras non recte senserūt: mūdū esse factū putātes: ille mūdū lite oriri: amicitia perire credidit alternatim: hic vero itellectū diuinū posuit incepisse segregare: quod nūquā cōplebit: ⁊ sine rōe aliquā loquebanf.

¶ Auerrois. 14. infert ex opiniōe Empedoclis colligi posse aliquē esse motū sine motore: q3 concordia nō pōt denuo cōgregare: ⁊ lis segregare: nisi ad hec opanda reducanf: ergo cū nulla sit cā quare mō hoc moueat: modo moueaf: nisi q3 natura rei sic requirit: motus amicitie ⁊ litis nō habebunt motorē. ℣ Rursus adducit rōem vnaz in fauorē Empedoclis: sicut ē in boibꝰ: ita est i vniuerso: at amicitia boies cōgregat ⁊ vnit: discordia vero dispergit: igitur ⁊ in vniuerso hoc idem conspici debet.

¶ Amplius. 15. vult Cōmētator q3 agēs potēs ꝓducere varios effectꝰ eiusdem rationis: subiectis disponētibus magis ad vnū q3 ad alterū: aut nullū aut oēs facit. Existimat ēt ab eterna voluntatē nullum effectū nouū absq3 motu ⁊ mutatiōe ꝓduci posse. Tum q3: oportuisset deum cōprehēdidisse varia tempora que constat esse non posse sine motu. Tum q3: voluntas noua nō est cā īmediata actionis eterne: g3 nec voluntas eterna actōnis noue nisi fit actio antiqua media. Tum q3: voluntas antiqua si aliqd requirit illud erit motus: si nihil: mundus fuit ab eterno: ꝓducat. n. Deus mūdū siue antiqua siue noua volitōe semp sequit q3 est mutatus. ℣ Itez cōsiderandū q3 ab eterno inuariabili penitꝰ nō pōt nouū quidpiā imediate ꝓduci inesse reali q3 fit nouuz simplr ⁊ ens actu: vñ arbitratur Cōmētator q3 aliqua sunt essentialiter ordinata ⁊ nō dato ꝓio: nec vltimū ꝓcedit: ⁊ assignato postremo opus est fateri primum: circulationes autem celi non talem habent inter se ordinem q3 vna sit causa alterius ⁊ necessaria in esse illius: earū nāq3 ordo est accidētalis: processum autem in infinituz in accidētaliter ordinatis non timent peripatetici concedere: imo addo q3 in causis per accidens: vt in successiua hominuz ꝓductiōe quorum precedētes sunt causa necessaria ⁊ per se sequentiū, ꝓcessus in infinitū nō euitatur. ℣ Ꝑterea dicit Auerrois: ⁊ est manifestum q3 istud mouens mouetur primo a voluntate. Sensus est: quia corpora celestia itelligunt ⁊ amant: ideo appetunt aliquod nobilius ipsis: vnde. 12. methaphysice. 36. intellectus maius bonū ipso appetit: ⁊ in. 4. capło de substātia orbis volunt Auerrois ꝟtutes mouētes corpa celestia mouere ꝓpter aliquid nobiliꝰ se: ⁊. 12. methaphysice. 55. id ꝓpter quod mouet mouēs est magis bonum: q3 id bonum mouens: quare cum Deus sit finis ⁊ efficiēs: poterit Deus vt efficiens seip sum desiderare vt finis. Verum attendenda est differentia inter animal celeste ⁊ subceleste: celuz componitur ex vno motore ⁊ vno moto: animalia que sunt hic componunf ex duobus motoribꝰ ⁊ duobus motis. 2. capitulo de substātia orbis: ⁊ si dicas: celū secūdum dicif ergo componi ex vno dūtaxat motore ⁊ moto: q3 desideriuz seu amoz q3 secūda intelligētia amat primā est prima: ergo cū desideriū quo homo desiderat rem amataz sit res amata realiter: ñ componetur homo ex duobus motoribus ⁊ totidem motis. Bico: amatū a secūda intelligētia habere idem esse in anima ⁊ extra animā: amatū aūt ab boīe habet aliud esse i anima: aliud extra: dicef itaq3 aīa moueri a re extrinsecus desiderata: quando desideratū habz aliud esse in anima: aliud extra: non mouetur aūt aīa a re desiderata: q3 amatū bz idē esse in aīa ⁊ extra. ℣ Alteriꝰ addit Cōmentator: nā. n. partis ⁊ totiꝰ est eadē: que, ꝓpositio vera ē in homogeneis ⁊ in his que per se ꝓpti ⁊ toti attribuunf: non. n. valet minimū ignis potest per se existere: ergo ⁊ pars: quia si minimuz per se stat: hoc non est inquantuz ignis: sed quatenus stat sub debita quātitate: nec valet: pars est in loco per accidens: ergo ⁊ totuz. ℣ Postremo dicit Auerrois: celū est aliquo mō eternū ⁊ alio modo nouum: vñ nouitas in vnione componibiliū eterno repugnat: nouitas vero in accidētibꝰ stat cū sempiternitate celi: quātuz. n. ad vbi est celū caducū: quātuz ad substātiā nullis est subiectū variatiōibus: quare oē compositum erit nouum: vel nouitate substantiali: vel nouitate accidentali: hinc est q3 ab intelligētijs penitus inuariabilibꝰ mediante celo eterno aliter ⁊ aliter se bñte pōt nouū i corpibꝰ sublunaribꝰ ꝓuenire: est igitur vt totā hāc rē paucis cōplectar: mūdus eternus: quia Deus agit de necessitate nature: ē penitus īmutabilis: ⁊ non cōcurrit ad effectꝰ causarum secundaꝝ nisi secundis causis mediatibꝰ: at cum Deus libere agat ⁊ contingenter: ⁊ quicquid possit cā secūda mediante possit ipse absq3 fauore cāe scōe: ē mūdus simplr nouus.

Digressio.

¶ Sūt qui arbitranf volūtatē ⁊ volitionē ꝑe intelligentie eternā esse ⁊ oīno īmutabilē ipsam: q3 posse ꝓducere aliquid denuo ꝓ quouis instanti prio quo vult absq3 sui mutatiōe: cuz. n. volūtas humana possit velle aliquid prio certo instanti futuro: id q3 in effectu ponere absq3 sui mutatione: ergo ⁊ volūtas diuina potuit voluisse ab eterno mūdum produccere in tali tēpore ⁊ illum sine sui

mutatione actu ꝓducere: ⁊ licet voluntas diuina esset ab eterno totalis causa ꝓductiōis mundi: qz tñ non erat cā naturalis ⁊ necessaria: ſz libera ⁊ cōtingés fuit mūdus simplr nouus. At ſi gſpiam dicat: Deus volebat ꝓ illo mometo mūdū ꝓducere. ⁊ trāſacto illo inſtāti non vult āpli⁹ ꝓducere mūdū: ergo Deus fuit mutatus: qz ꝺ volente fact⁹ eſt nolens. Solutio eſt: pōt De⁹ velle oppoſita ineſſe alicui ꝓ diuerſis inſtātib⁹ ſine ei⁹ volūtatis mutatōe ⁊ abſqz tranſitu ⁊ mutatione de cōtradictorio in ꝺictoriū: imo potuit citius ⁊ tardius ꝓducere qz̄ fuerit ꝓductus: ⁊ hoc maxime ſaluaſ ponendo eſſe cognitū quod ſit cognitio paſſiua obiecti: cū imutabilitate ergo dei ſtat qꝺ poſſit agere ⁊ nō agere: ⁊ mō agere ⁊ pri⁹ non agere: agit aūt modo: ⁊ prius non agebat: qz voluntas diuina prius determiauerat agere ꝓ hoc momento ⁊ nō ꝓ alio. Et ſi inferas: ergo mutat⁹ ē Deus de determinatiōe in determinationē: qm̄ prius erat determinat⁹ ad agenduz ⁊ mō non eſt determinatus: ergo mutat⁹: qz determinatio ē aliquid: ſoluiſ: ab eterno determinauit ſe agere ꝓ tali nūc ⁊ nō agē ꝓ alio nūc ⁊ cōtingēter: iō ꝓ determinationē eius oīa ſue voluntatis imperio poteſt agere in vno tempore ⁊ non in alio: ⁊ ſtāte determinatione eterna qua determinauit ſe ꝓ tali nunc agere adhuc aget in iſto nūc cōtingenter: ⁊ pōt nūc non agere: qm̄ pōt ſe determinare ad nō agē: dato etenim qꝺ ab eterno determinauerit ſe ad agendū: pōt tñ eē qꝺ ſe nō determinauerit: imo pōt poſtea ſe determinare ad ptez oppoſitā: qz ſicut ꝙtingēter ab eterno ſe determinauit ad vnam partem ⁊ pōt ſe determinare ad parté oppoſitā: ita pmanet volūtas diuina in tali determiatione ꝙtigenſ: ⁊ ꝙtingenꝫ eā cōtinuat ⁊ cōſeruat: ⁊ p ꝙſe quens pōt poſtea ſe determinare ad oppoſitum: ℣ Contra: ergo mutatus eſt: qz de determinatiōe ad determinationē: ⁊ de volitiōe ad nolitionē: ⁊ de nō velle ad velle: ⁊ de nō cauſare ⁊ ꝓducē ad cauſare ⁊ ꝓducere. Solutio ē: talis determiatio eſt quedā ꝓductio actiua ⁊ paſſiua obiecti ineſſe volito: quā volūtas diuina terminat abſqz oī informatione ⁊ inherētia: vnde eē cognitū ⁊ eē volitū non ſunt denomiata a cognitiōe ⁊ volitōe q̄ ſunt ētitates abſolute: vltra. n. intellectionē ⁊ volitionē pondum eſt aliqd aliud diſtinctū ab abſoluto intellectiōis ⁊ volitiōis: ⁊ tale vocaſ ꝓductio actiua ⁊ paſſiua obiecti in eſſe cognito ⁊ amato: ⁊ niſi cōcederet tale eē cognitū ⁊ volitū: vel mundus eēt eternus vel neceſſario foret ꝓductꝰ in inſtanti ꝓ quo ꝓductꝰ eſt: neqz citius neqz tardius potuiſſet eē nouitas mūdi: ⁊ rō eſt: pria intelligētia eſt omnino imutabilis: que cum pelegerit mūdum producere pro eo momento ꝓ quo produ-

ctus eſt: ⁊ illa volitio ſit penitus imutabilis: cū ſit ens ſimplr neceſſariū ergo ſicut voluit ab eterno ita oportuit neceſſario qꝺ fieret: nec potuit fieri oppoſitū: nec illud non fieri: alias producere aliquid voluiſſet pro aliquo inſtanti pro quo nō eſt aligd ꝓductū: manēte volitione imutabili ⁊ efficiente: ergo nō crit tranſitꝰ de volitōe ad nolitionem quātuz ad aliqd abſolutū: ſed tm̄ quātuz ad aliqd diminutū: ⁊ pp talē tranſitū nihil dz mutari: nō obiectum: cū ſit nō ens: non intellectus diuinus: cuz non ſubiciatur tali eſſe cognito ⁊ amato: pñt nāqz forme informare abſqz hoc qꝺ dependeant: ⁊ dependere ſine inherētia ⁊ informatiōe: verum qz hec cōmentatoꝝ non ſatiſſaciūt: relinquā tur Theologis examinānda. quare ⁊c.

¶ Ter. com. 16. 17. 18. 19. 20.

Et nō eſt difficile. Preſenti parte ꝺicuntur tres rōes probantes munduz nō eſſe perpetuuz ⁊ ſoluūtur: ⁊. 16. formantur he rationes: omnis motus ſucceſſiuus eſt de contrario in contrariū: aut igitur motui celi datur terminus: ⁊ ſic ipſe finitus exiſtit: aut nō datur: ⁊ ita ille motꝰ eſt ociosus ⁊ non exiſtens: inſup motus qui non habet finem eſt ociosus ergo motus celi ſi eſſet eternus eſſet ociosus: cum enim motus ſit actus entis in potentia ſm qꝺ in potentia eſt ad terminuz motus: nihil mouebitur ab eodem in ideꝫ: neqz ſine fine aliquid moueri poterit: aliter motus foret ociosus.

¶ Amplius. 17. in mundo magno pōt eſſe motus: cuz prius nō fuerit: quia ſic eſt in mundo paruo: vt in hoie: ꝺicit Auerrois motus nouus debz habere motoreꝫ nouū: ⁊ quia motus hominis ꝓgreſſiuus nouus eſt: cuius motor propinquus eſt intellectus poſſibilis: ꝺico animā intellectiuā nouaz eſſe ſm quid non ſimpliciter ſm cōmentatoreꝫ: vnde cum in ſexta vel octaua parte naturalis phyloſophie tractetur de intellectu humano ⁊ Ariſtoteles primo phyſicoruz 83. promittat ſe in naturali phyloſophia loqui ꝺ formis generabilibus ⁊ corruptibilibus: poteſt palam colligi intellectuz humanū eſſe aliquo modo generabilem ⁊ corruptibileꝫ: vt ꝺixi. 2. phyſicorū. 26. ℣ Rurſus inquit Auerrois: ſimilitudo enim inter animalia ⁊ corpus celeſte eſt: quoniaz vtrūqz mouetur ex ſe: vnde eſt notanduz totuz celuz eſſe quaſi vnuz animal. 2. celi. 71. in celo eniz eſt diuerſitas orbiū qui ligati ſunt inuicē ligamento ſpirituali: vbi in animali mortali ſunt mēbra ligata cordis q̄ extremitates exiſtunt muſculoꝝ: reſolutio celoruz eſt ad vnū primuz celū: veluti ⁊ reſolutio mē-

brorum

brorum ſtat ad cor vel ꝓportōale cordi: celi tamē differunt non figura ſed potentia: membra noſtra ⁊ figura ⁊ potentia maxime diſtant: ob hec itaqz poteſt ꝺici qꝺ homo ſit paruus mundus: cōſtat quoqz ⁊ animal celeſte ⁊ ſubceleſte diuidi i ptem per ſe mouētem ⁊ ptem per ſe motam: iō ꝺicuntur moueri ex ſe p ſe. ℣ Preterea circa. 18. ſciendum Cōmētatoꝝ primo celi. 87. ſubtiliꝫ declarare in motu celi eſſe aliquo mō cōtrarietatē ⁊ aliquo modo non: quatenus enim reuertiſ circulus ad idem pūctum non eſt ibi ꝟietas: at cum mouetur celum ab vno extremo ꝺiametri circuli ad aliud extremū eiuſdem ꝺiametri eſt ibi ꝙtrarietas: huius autem cauſa eſt: quia ꝺiameter eſt linea recta: ⁊ cōtrarietas non inuenif niſi in duob⁹ extremis longitudinis recte. Cōmentator ēt primo celi. 32. ꝺixit Deum induxiſſe ipm in cognitionē cōtrarietatis reperte i motu circulari: cui vt abſtractus a moto ineſt ꝟietas ⁊ nō vt eſt in corpe moto ſm nām: habz ergo motus celi ꝙtraruz ſi imaginemur duos motus ſup eiſdez polis circa idem centruz ad diuerſas partes: ⁊ motus a ꝺextro in ſiniſtrū ⁊ ecōtra ꝙtinui ex reuolutiōe axis nō ſunt (vt reor) ſuper eiſdē polis: veluti credidit Alber. paruus in qōne tertia primi de celo.

¶ Ulterius circa. 19. ꝙſideráduz: primū moues localiter in genere eſt celū: primū mouens ſimplr eſt intelligentia: primū tñ alterans ſimplr eſt primum mouens motū: vnde intelligētia pōt vocari primū mouens: nō aūt alterans: ⁊ cā eſt (vt arbitror): qz inſtm intelligentiaꝫ peculiare motū localem: minime alterationē recipit: ⁊ cōſideranda eſt contētio nō ꝙtemnēda in ꝺictis Auerrois facientis celuz mouens vniuerſale. 2. de generatiōe 55. infra. 47. ſunt hec inferiora quaſi inſtrumēta per que mouēt corpora celeſtia: primo vero ꝺ generatione. 14. ꝺicit celum mouēs eſſe particulare ipſumqz facit de ꝙſideratōe methaphyſici: quare conciliabitur Auerrois ꝺicendo celum reſpectu intelligentie eſſe mouens particulare reſpectu inferiorum vniuerſale: celum inſuper methaphyſicus ſpeculatur quantū ad predicata primi modi ad que ñ ſequif eſſe mobile. ℣ Amplius ꝺicit Auerrois: terra ſemper quieſcit: ⁊ primo celi 75. terra ſm totuz eſt quieſcens: ſm partes tamē mobilis. Contra totum ⁊ pars ſunt eiuſdem rationis: ergo omne predicatuz competens parti p ſe: cōpetet ⁊ toti ſed iſta propoſitio eſt in ſcō mō ꝺicēdi per ſe: pars terre eſt mobilis: g̃ illa eſt vā tota terra cathegoreumatice ē mobilis: ⁊ ita credo qꝺ argmentū cōcludat totā terrā eē mobilē ſz ſe totaz: at ꝺ terra eſt mobilis ſm totā ergo aliqñ mouebif ſm totū: qz ois aptitudo ꝺz ad actuz reduci. Rñdeo qꝺ ſufficit aptitudinē rꝺigi ad actū

in aliquo eiuſdē rōis cū illo: ⁊ cū poterre eiuſdez rōis ſit cū tota terra: ſatis eſt ptes terre moueri: ſz ꝙtra itez arguif: data hac rñſiōe poſſz teneri materiā celi bēre aptitudinē ad formā de nouo recipiendā ⁊ ſufficē materiā horū inferioꝝ eiuſdē rationis cū illa reduci ad actū nouū. Solutio ē: pōt impediri aptitudo ⁊ potētia ad determinatā formam: non tñ ad formā: ⁊ ita ſi materia celi habēt aptitudinē ⁊ potētiam ad formā: talē potentiam fruſtrari eterno tempe eſt impoſſibile. Uerum qz centrū grauitatis terre cōtinue mouef pōt ꝺici tota terra moueri: quatenꝰ centrū eius variaſ: quia tñ terra non variaſ: vt hz rōnem centri naturalis mundi: iō non imerito vocaſ quieſcens. ℣ Iteruz circa. 20. primo ꝺicit Auer. non inuenif aliquid moueri ⁊ ſe niſi in motu locali: in ceteris aūt motibus eſt motor extrinſecꝰ. ℣ Cōtra. 2. phyſicorum prio: ꝺicit alterationē in corpore aialis eē a virtute nutritiua mediāte calore nāli: ergo alteratio hz motorē intrinſecū. Soluūt moderni ꝺicētes non eſſe ita manifeſtū aīal alterari ex ſe: ſicut animal moueri localr ex ſe: palam. n. eſt aial moueri localiter ex ſe poſt geté que opponif motui locali: hz ⁊ alteratio motorē intrinſecū aīam ⁊ calorē naturalem: ⁊ extrinſecū alimentū. ſ. qō eſt motor extrinſecus corpori aialis. Uel ꝺicendū eſt qꝺ vniuerſaliter alterāo eſt extra pté alteratam. 4. celi. 24. in motu locali repif motum ex ſe: ita qꝺ motū ⁊ mouens nō diſtinguūtur loco ⁊ ſubiecto: nō repif autem alteratū ex ſe ⁊ auctū ex ſe: qz in iſtis motib⁹ ſemp motor eſt extrinſecus. i. ſemp mouēs ⁊ motū diſtinguūf loco ⁊ ſubiecto: ⁊ talis ꝺia nō daf qz ſit eſſentialis motib⁹: hz ſemp repiaf. 4. celi. 24. ⁊ rō eſt: qz agēs nō eſt de eēntia motꝰ. Et ſi dicas cōtra: caliditas in manu calefacit manum. Dico nullā formā bere ptātē agendi in ſuū ſubiectū: ꝺicitur aūt calor naturalis mouere ab intra: qz agit vt regulaf ab aīa: calor ergo nālis ē motor extrinſecus alimēto: ⁊ alimētuz corpi aialis. ℣ Rurſus nūquā ceſſat actio virtutis nutritiue: ſz bene virtus motiua ſm locū ⁊ ſenſitiua ab opatiōib⁹ deſiſtunt. Cōtra ſunt oēs ꝺicte virtutes fatigabiles: ergo. Solutio ē: virtꝰ motiua ſm locū ⁊ virtꝰ ſenſitiua deſiderāt quietē: qz mouēt organa ſua motu, ꝓpio aie ⁊ nō nature organoꝝ: virtꝰ aūt nutritiua mouet ſm naturā organoꝝ motu organis delectabili: quare ipſa nūquā fatigaf ⁊ geſcit ab ope ſuo: ⁊ ſz aīa nutritiua nūquā ceſſz ab opatōe: eſt tñ actꝰ primꝰ: qz actꝰ ſecūdus pſupponit actū primū: nō aūt actus primꝰ ſecūduz. ℣ Poſtremo ꝓ expeditiōe eoꝝ que hucuſqz ꝺicta ſunt: tenēdū eſt tm̄ eſſe vnū primū motū: ⁊ vnū primū mobile: necnō ⁊ vnū primū finē: vnā primā formā: vnum primū deſideratū: ⁊ vnum mundum ante retroqz

sempiternũ.Approbandũ quoqȝ ẽ peripatetice
cuilibȝ mutatiõi necessario substerni subiectũ:nul
láqȝ mutationẽ ad substãtiã nisi gñationẽ:⁊ deuȝ
agere de necessitate nature:ab ipsoqȝ nullũ effe/
ctũ nouũ ꝑuenire posse absqȝ celo ⁊ motu mediã
te:⁊ deũ pariter nihil extra se intelligere:⁊ ex his
inferẽdũ est corolarie simplicẽ emanationeȝ chy/
mericã esse:multe itẽ alie ꝓpositiões sequũtur in
rei veritate lumini supnãli nõ satisfacientes:q̃ tñ
explicando mentẽ Aristotelis ⁊ Auer.necessa/
rio sunt explanãde:ꝓpositões aũt creditas ⁊ re/
uelatas acutissimis nostris theologis examinan/
das relinquimus:hec de pria summa:qua motuȝ
celi añ retroqȝ sempiternũ existere patefactũ est.

¶ Tex.cõmenti.21.vsqȝ ad.27.

T pꝛĩcipiũ isti⁹

Sũma pñs que est a tex.cõmẽ
ti.21.vsqȝ ad.45.mãifestat pa
lam primũ motorẽ esse penitus
immobilem. At a.21. vsqȝ ad
27.tractanť ista ꝓpositões:nõ
oĩa semp mouenť:nõ oĩa semp quiescũt : celũ sem
per moueť.Terra semp quiescit:cetera ẽtia aliqñ
mouenť:⁊ aliqñ qescunt.¶ Uerũ in primis circa
textũ cõmenti.21.consideranduȝ est tria membra
diuisionis poni vnius dispositionis: cum dicitur
s.omnia quiescere:omnia semper moueri: omnia
quandoqȝ quiescere:quandoqȝ moueri: in eadeȝ
diuisione partiuntur entia in duas dispositiones
cum dicitur:quedam semper mouentur:quedam
semper quiescunt:alia parte diuisionis concedi/
tur:quedam semper moueri:quedam nũquaȝ mo
ueri:quedam moueri quandoqȝ: ⁊ quando non
moueri.Et addit Cõmentator primum motoreȝ
non quiescere proprie:cum quies solum attribua
tur corporibus.3.physicorum.16.4.physicorum
119.⁊ vult celum esse primum motum ex se ⁊ est
primum celum:vnde.12.methaphyhce. 44.om/
nes motus sunt propter motum octaue sphere:
motum diurnum qui est primi motoris actio ⁊ pri
cipiuȝ aliaꝝ actionũ oẽs intelligentie intendunt.
Amplius asserit Auer.cãm: cur aliqua mouenť
quandoqȝ: ⁊ quandoqȝ non: esse propinquitateȝ
⁊ distantiam a celo:non quia distantia ⁊ propin/
quitas sit causa:sed mot⁹ factus in tanta distan/
tia ⁊ propinquitate.
¶ Circa.22m.sciendum sermones logicos sepe
preordinari ante demonstrationeȝ ad exercitan/
dum ⁊ dubitanduȝ:aliquãdo post:vt palaȝ sit ser
mones probabiles cõuenire demõstratiuis:vt di
xi supra sepenumero.Item aduertẽdũ omnes fa
cultates vti motu vel vero vel similitudinario vł
imaginato:Artes practice dirigunt motus:ma/
thematici vtunť motu imagiato dicẽtes:pũctus
motus causat lineã. Diuinus mot⁹ similitudinariũ
qui est depẽdẽtia effectus ad causaȝ speculatur:
intelligentie insuper ab eo cõsiderate mouent or/
bes effectiue:cum itaqȝ dicat cõmentator:omnia
entia moueri:constat omnia entia ſm aliquã vnã
certam rationem posse esse de cõsideratione phi
naturalis:imo cum opus sit tractantẽ de ĩtellectu
humano loqui de omnib⁹ intelligibilib⁹:erit pħa
naturalis de omnib⁹ entibus:tali tñ lege: vt alie
scientie non pereant.
¶ Cira.23. est in primis aduertenduȝ:naturalẽ
pħm argumentari contra negantem naturam: ⁊
non aduersus negantes motum ⁊ quieteȝ:qr mo
tus ⁊ quies sunt principia cognitiõis:sed natura
est principiuȝ essendi tantum: primo physicoꝝ.8.
¶ Rursus ꝯsiderandũ q magis põt latere q nõ
sit priuatio motus q̃ q sit motus:qr mot⁹ est ha/
bitus quo cognosciť priuatio: iõ secunda opinio
reprobata minus mẽtitur opinione dicẽte omnia
quiescere.¶ Amplius dicit Auer.inter augmen/
tum ⁊ diminutionẽ est mediũ:⁊ est illud ad quod
peruenit augmentũ ⁊ ex quo incipit diminutio:g
datur etas consistentie:que durat per aliquod tẽ
pus in quo perfectissimũ caloris pabuluȝ inueni
tur:hac etate viuẽs perfectissime sentit:discurrit:
intelligit:est ⁊ hac etate humidũ radicale ꝯsuma
tissimũ:⁊ pro vita ⁊ pro exercendis operatonib⁹
recedens a nimia siccitate ⁊ humiditate:quare q
augetur ⁊ diminuitur absolutas nõ habet opera/
tiones:in hoc humiditatis:in alio magna est sicci
tatis copia:cũ tñ humiduȝ radicale semp deper/
datur ⁊ semp restauretur:cõtinue siccius:minime
humidius restaurari dicitur:aliter vita hominis
perpetuari posset:tollerenturqȝ etates consisten/
tie ⁊ diminutionis:vnde prius cessat augmẽtatio
per humidi radicalis terrestrificationẽ: postmo/
dum a calore naturali calor equalis in gradu ꝓ/
ducitur:tandem remittitur calor in gradu ⁊ tunc
est etas diminutionis:sed de his alibi est ptractã/
dum.¶ Preterea inquit cõmẽtator: inter quosli
bet duos motus ꝯtrarios est medium quiescens:
vnde inter generationẽ ⁊ corruptionẽ oppositas
mutationes cadit quies media:ne ideȝ simul ha/
beat esse ⁊ non esse:generetur ⁊ corrũpatur:⁊ ita
generatio cadaueris humani ⁊ interitus homis
non sunt opposite mutationes:neqȝ inter eas in/
tercipitur quies media:idem enim instans qd̃ est
primum non esse forme remouende est primũ esse
forẽ ĩducẽde : ⁊ hẽ cã q mobile motu ꝓprio ⁊ p
se moueri ñ pt motu reflexo sine qete media:motu
ãt p accñs illõ ñ incõueniret: pȝ de lapillo ꝓiecto
sursuȝ lapidi molari obuiãti: q q̃tũ ẽ ð se qescẽt:
nisi a lapide ðscẽdẽte ĩpediret:qr lapillus sursuȝ
ꝓiectus

ꝓiect⁹ moueť:quousqȝ potẽtia ipsi⁹ ⁊ virt⁹ medij
resistitiua ⁊ virt⁹ expellẽtis fuerit eq̃les:⁊ desinit
lapillus moueri sursuȝ p primũ q nõ:in quo prio
non esse:illa existunt equalia:⁊ incipit deinde de/
scendere p vltimũ q nõ:⁊ ita tpe intermedio ĩter
primũ q ñ desitõis motus violẽti ⁊ vltimũ q nõ
inceptiõis motus nãlis quiescebat lapillus: neqȝ
primũ q nõ motus violenti põt esse primuȝ q sic
motus nãlis:qr rei successiue nõ dať primũ q sic:
sed vltimũ q nõ.¶ Ulterius paulo altius repetẽ
do obseruanduȝ est q in motu imaginanť partes
tripl'r:q̃dã sunt ptes mot⁹ ſȝ pri⁹ ⁊ posteri⁹ ſȝ q̃s
ptes dr̃ mot⁹ successiu⁹:alie sunt ptes mot⁹ ſȝ ex/
tẽsionẽ mobilis:alie ſm intensionẽ ſm quas põt
dici mot⁹ pmanens:cõponiť.n.motus ex partib⁹
gradualibus:⁊ diuidiť in partes q̃titatiuas ſm
diuisionẽ mobilis.¶ Amplius: non datur minĩa
forma ſm extensionẽ:qr si sic:ei punctus corespõ
deret tanqȝ subiectũ adequatũ:neqȝ datur mini/
muȝ intẽsiue:aliter nulla forma esſȝ intensior alia
indiuisibile.n.ſm intensionẽ additũ alteri non fa
cit intensius: sed datur minimũ potens nãliter p
se existere in substãtijs homogeneis ⁊ etheroge/
neis: inueniť ⁊ q̃ntitas ⁊ q̃litas maxĩa ⁊ minĩa
nõ absolute ſȝ p respectũ ad subiectũ vel formaȝ
sbalẽ:⁊ hec est snĩa Auer.6.physi᷑.32.vbi ponit
minimũ ĩ motu: põt q̃qȝ dari minĩa latitudo vni/
formiť difformis ĩtroducẽda in illo minĩo:vñ cali
dttas vni᷑ difformis a nõ gradu vsqȝ ad graduȝ:
vt.4.est maxima cũ qua nõ põt induci anima hu/
na:⁊ maxĩa cũ qua põt stare forma feminis: cali/
ditas tñ vniformis vt.4.ẽ minima cũ qua põt in/
duci aĩa humana:⁊ minima cũ qua non põt stare
forma feminis.¶ Iterũ sciẽduȝ magnitudinẽ:mo
tuȝ:localẽ:tp̃s ñ hẽre prias partes:cũ sint quanti
tates ꝯtinue diuisibiles in infinitũ:iõ motus loca
lis tendens ad vbi est vere cõtinuus:cũ in ip̃o nõ
sit assignare parteȝ que tota simul possit ptransiri
ĩmo in quauis parte tẽporis mensurãtis totũ mo
tuȝ acqriť ps spatij ꝓportiõabil'r cui⁹ qdem tpis
mẽsurãtj vniuersuȝ motũ localeȝ dať primũ ĩstãs
inq̃ nec mobile moueť:nec est motũ:ſȝ incipit mo
ueri p vltimũ q ñ:vñ idẽ instãs nũero qd̃ est p̃mũ
instans tẽporis mensurantis motũ est vltimuȝ q
nõ inceptionis motus:vltimuȝ aũt instans illius
tẽporis est primũ q non desitionis motus:itẽ pri
muȝ q non motus est vltimũ q non quietis : hec
nãqȝ se cõcomittanť:vltimũ hore momentũ: vlti/
muȝ mutatũ esse:primuȝ q non motus:vltimũ q
ñ qetj:⁊ vltimũ q ñ mot⁹ ẽ p̃mũ q ñ qetj:hec se
ꝯsequũť:p̃mũ ĩstãs hore:ĩdiuisibile mutatiuũ mo
tus:vltimũ q ñ mot⁹:p̃muȝ q ñ qetj:ſȝ de his lo/
quut⁹ suȝ.6.physi᷑.32.44.46.49.¶ Rursus at
tẽdendũ:vnaq̃qȝ forã q̃tuȝ ad ĩchoatõeȝ incipit
eẽgeneratõe:forme accidentales ⁊ forme elemen
toruȝ substantiales intenduntur successiue p ptẽ
p⁹ptẽ in infinituȝ:vñ cauatio lapidis si fuit a gut
tis precedentibus disponẽtibus : sic non oportet
infinitos motus precessisse in actu:sed in potẽtia:
dispositio enim erit motus continuus non a gut/
tis tantuȝ sed a calore ⁊ sole: insuper augmenta/
tio fit per minima:cum sit coniuncta generationi
que fit per minima: quare manifestã implicat cõ/
tradictionẽ q augmentatio sit motus continuus
⁊ per minima fiat:dispositio tamen pro augmen/
tatione perficienda est tẽporanea : intendunt er/
go Aristoteles ⁊ Auerrois.23.reprobare anti/
quos dicentes omnia semper moueri: ⁊ quia non
determinabant quo motu hoc esset:ideo Aristo/
teles in quouis genere motus probauit illud esse
falsum. Tum quia :inter augmentuȝ ⁊ decremẽ/
tum cadit quies media.Tum quia : nihil altera/
tur continue sed quiescit:quod potest contingere
tam quãdo alteratio est subita :qua simul omnes
partes aque congelantur: q̃ de alteratione non
subita:sicut dicitur in littera de sanatione ⁊ infir/
matiõe inter quas necessario inuenitur quies me
dia:neqȝ in hoc amplius est prolongãdus sermo
cuȝ sepe numero vobis explicauerim quo naȝ pa
cto reperiatur ꝯtinuitas in quouis motu:⁊ quo/
modo detur primuȝ ⁊ vltimuȝ ⁊ actu ⁊ potentia
in omui mutatione.
¶ Circa.24.sciendũ in primis:q in idẽ fertur
tota terra ⁊ paruus bolus:primo celi.19.hoc est:
si terra tota ab aliquo agente violenter extra suũ
locuȝ moueretur recte vel circulariter:sublato ĩ/
pedimento tenderet ad centruȝ mundi.¶ Pre/
terea dicit auerrois:qui destruit finẽ fere destruit
ea que sunt ordinata ad fineȝ:⁊ cuȝ generatio sit
finis alterationis:primo physicoruȝ.62.⁊ sit etiã
finis secundarius queȝ corpora celestia intendãt
producere.2.celi.17.iccirco propter reruȝ colligã
tiaȝ a peripateticis positaȝ : sublata possibilitate
finis primarij vel secundarij tolluntur omnia or/
dinata in fineȝ prio de generatione prio.¶ Po/
stremo:eoruȝ que circulariter mouentur locus est
in quo celuȝ mouetur:non autem ad queȝ tendit:
corporuȝ auteȝ recte motoruȝ locus est terminus
in queȝ non existens mobile fertur : quando non
impeditur:⁊ per motuȝ localẽ non acquiritur no
ua substantia: neqȝ dispositio ad nouaȝ substan/
tiaȝ:veluti per alios motus.
¶ Amplius cõmẽtato.26.inquit Auerrois:om/
nis opinio cui contradicit sensus nõ est bona opi
nio apparent eniȝ hicres que mouentur in rei ve
ritate : ⁊ iudicat sensus precise eas moueri in rei
ṽitate pp congregationeȝ quinqȝ sensuuȝ in testi/
monio:vnde licet sensus nõ decipiatur circa obie
ctuȝ iudicio vl'i:sepe tñ iudicio pticulari decipiť:
sensus etiã q̃nqȝ ĩmutatur ab vna re ac si ĩmuta/

retur a duabus:iccirco potest decipi sensus circa rem imutantez: minime circa imutationez: vt hz declarari.2.de anima.63.

¶ Tex.comū.27.vsqz ad.33.

Remanet nunc igitur.

Presenti parte verū magis in particulari qz fuerit declaratuz in septio ostendit omne motuz habere motorē distictū a moto:t sñia generalis stat in hoc:qcquid mouet:mouet ab alio:siue violent moueat:siue nāliter:siue moueat ex se p se:siue ex se per accidēs. ¶ Veruz circa.27.est prio scīdū: Aristotelez in hoc octauo ꝓcedere via cuius medius est motus eternus:q ducit nos in cognitionē mouentis abstracti:vbi septimo physicoꝝ ducebat ad mouens absolute. ¶ Ampliꝰ declarans Auer.que sunt illa que mouent p accidēs:nō dicit oīa que sunt in moto moueri p accidēs:hz asserit illa que mouent:qz sunt in moto moueri p accidens:t hoc dicit pp intelligētias celestes i coꝛporibꝰ celestibus motis penitus imobiles:vñ accidētia mouent per accidēs: cuz moueant qz sunt in moto:hō etiā in naui mouet per accidēs:qz mouetur:qz est in moto t nō est essentiale homini mouere se mouendo nauiz:cuncta aīalia t celestia t subcelestia mouentur ex se per se: elementa vero t inanimata mista mouentur quidez per se sed ex alio:quia per ꝓncipiū existens in eis mouens soluz per accidens: elementū ergo licet moueat: qz fit in medio moto:mouet tñ per se:t ratio est:motus elementi grauis in medio est illi naturalis a forma eiusdez inchoatus:cuz sit essentiale elemento mouere se in medio moto. ¶ Rursus notandū: q motus celi nālissimus existit t per animaz t p coꝛpus.8.meth'.7.intelligētia nāliter mouet celū aīal āt subceleste si saltat surſuz:ille motꝰ ē nāl rōe aīe tm:t coꝛpoꝛi vt est aīatū:nō vt coꝛpus graue si aūt descendit:ille motus est nālis ratione aīe t coꝛporis:sed contra.2.capitulo de substantia oꝛbis:dicit Auerroys:motus circularis ē ꝓpꝛius anime hz q aīa ergo anima non mouet nāl'r deoꝛ sum:neqz surſuz:cuius oppositū scribit Auerroys.27. Item si motus surſum est naturalis animali ergo motus deoꝛsuz erit violētus eidē:eidē n.non pñt inesse duo motus contrarij: dico itaqz q quidaz motus est ab anima non precedente cognitione:vt est attractio nutrimenti: t retentio superfluitatis:quidā est ab aīa precedēte cognitione non tñ q cognitio sit cā illius motꝰ:hz de motu matricis quo recipit semen:t motu intestinoruz expulsiuo:t isti motꝰ sunt nāles t nō volūtarij:motꝰ aūt ab aīa ꝓcedēte cognitiōe cā illius:dz vere t exacte volūtariꝰ:quare poterit anima mouere animal motu voluntario ad oēm differentiā positionis:licz motus circularis sit ꝓpꝛius anime vt anima est.

¶ Circa.28m.est prīmo aduertenduz:moueri ex se pōt cōcedi elemētis:quatenus mouent aliquo modo ab intrinseco:attribuitur animalibꝰ sublunaribus quoniā diuidunt in partē per se mouentem t partē per se motam actu.ratione tñ partis: sepe dici solet celuz dūtaxat moueri ex se: qz pars per se mouens celuz est in actu:t pars mota ē hm se totaz nō hm partē:erunt itaqz oīa coꝛpoꝛa diuisibilia in per se mouens t per se motū actu p se t ab intrinseco mobilia:quo modo elemēta nō existunt per se mobilia. ¶ Rursus ait Auer.motoꝛē enim in aīalibus esse distinctū a moto p diffinitionem est manifestū per se:hz est ignotū vtrū distinguat aut non distinguat nisi p accīs. Sensus est: certum est aliā esse rōnem moti aliam motoris in aīalibus: sed si sit anima extensa: illa mouet per se t mouetur p accīs:cū sit ꝓstituta inesse p subiectū:t tūc est vez dicere:q motoꝛ t motū sunt idē in actu t nō distinguntur in esse:at si sit aīa non cāta a subiecto:illa mouet p se t nō mouet p accīs ꝓpꝛie:cum nō sit ꝓstituta inesse p subiectū:t tūc motoꝛ t motū nō sunt idē actu:t distinguuntur in esse: loquendo ergo vīr:vnūquodqz aīal mouet hm totum.i.hm q aīal cōponitur ex motoꝛe t moto: t nomina q motoꝛ t motum sint in eo idem actu. ¶ Ampliꝰ inquit cōmētatoꝛ:in elemētis nō apparet alietas motoris a moto sicut apparet in habētibus animas:imo in eis nō est alietas oīo. sensus est:qz elemēta nō diuidunt in partē per se mouentē t partē per se motaz actu:ideo in ipsis non inuenitur alietas motoris a moto:imo in eis non est alietas oīo:quoniā motoꝛ t motū sūt idē subiecto:t differunt hm modū:grauitas.n.in lapide est motoꝛ hm q est forma tantuz: t ipsa est mota: quatenus est in ꝓpꝛia materia.

¶ Circa.29m.aduertendū pallam colligi elemēta suo motu nāli semp moueri a motoꝛe extrinseco: qua de cā dicunt moueri ex se p accīs:in eis.n.nō est resistētia intrinseca.4.physiroꝝ.71.nō eget āt aīal resistentia extrinseca necessario:cū in vacuo moueri possit: vnde qō mouet ex se per se:si non sit celū:pōt se quietare:hz resistentiā intrinsecam: mouetur ad oēm differentiā positionis:ꝓstat aūt elementū nō habere in se ptātez quiescendi extra locum nālem:qñ non impeditur:ipsumqz non hīe resistentiā intrinsecā:non possetqz moueri ad oēm differētiā positōis:quare nō ꝓponunt elemēta ex forma t coꝛpoꝛe:cū non diuidant in partem p se mouentē t partem per se motā:neqz ex se moueri possunt:at animata a seipsis moueri affirmantur cum

cum cōponant ex aīma t coꝛpoꝛe:diuidanturqz in partē per se mouentē t partē per se motā:t habeant intrinsecā resistentiam.

¶ Auerrois cōmento.30.primo dicit: motoꝛ.n. debet esse distinctus a moto aut hm diffinitionē t esse insimul:aut hm diffinitionē tm:vt in animalibus:anima.n.que est motoꝛ i eis distinguit a coꝛpoꝛe qō est motū hm diffinitionē:hz nō distinguat hz esse.s.qz impossibile est animā esse sine coꝛpoꝛe nisi equiuoce:t qz coꝛpoꝛa simplicia sunt vna hm diffinitionē:t nullū coꝛ pōt diuidi in motoꝛem t motū:necesse est vt nō sint mota ex se.i.in elementis differt motoꝛ a moto solū hm modū:t si essent mota ex se per se:possibile esset vt motoꝛ esset ipm motū:qz in cōpositis ex mā t forma motum est in actu p formā:t similiter mouens est in actu p formam:vnde vnūquodqz qō mouet ex se p formam suam:mouetur ex se per accidēs. Sensus est:si elementuz moueret ex se per se:forma esset actu mouens per se:t actu mota p se:qz diuideret in ptez actu p se mouentē:t partē actu per se motā: hz cuz materia ꝓpꝛia non sit pars actu p se mota:fuisset ergo forma actu per se mouens t actu p se mota. ¶ Amplius dicit Auer.t dicit hoc qz illud quod mouetur ex se:aut erit diuisibile hz diffinitionē in motoꝛē t motū:aut erit diuisibile in partes hm cōtiguitatē sicut qō ꝙgregat ex aliquibꝰ qō est cōtinuum hm ꝙtiguitatē:oē igitur quod mouet ex se: aut erit distinctū hm diffinitionē: aut hm partes: t cum coꝛpoꝛa simplicia nō diuidant altero istoꝝ modoꝝ:sequit q nō moueant ex se oīo. Sensus est:celū est motū ex se p se:qz motoꝛ a moto distinctus est hm diffinitionē:t motū p se actu nō ē motum per partez:animal subceleste est motū ex se p se:qz motoꝛ in eo est distinctus a moto hm diffinitionē:t motum p se actu est motū p partē:elementa vero nō mouent ex se per se:neqz rōne partium quantitatiuaꝝ:neqz merito partiū qualitatiuaꝝ. ¶ Rursus ait cōmētatoꝛ:res nō mouet se nisi hm q est nō ꝙsimilis.i.hm q ipsa diuidit in motoꝛē t motū:ꝓstat aūt elementū nō posse diuidi in partē p se mouentē t partē motā p se actu:cū nō ꝓponat ex forma t coꝛpoꝛe:quare t cē.

¶ Circa.31.t.32.aduertēdū prīo:nihil posse moueri essentialiter ad duas formas p eundez motū: vnū.n.agens nō hz nām largiendi nisi vnū tm:cū idez vt idez sit semp natū facere idez.2.de gnātione.70. ¶ Preterea id ex quo elementuz generat nō hz in se prīncipiū actiuū sue generatōis:hz solū passiuū:aīal vero t planta ꝓsupponūt in mā virtutem formatiuā que est prīncipiū intrinsecū actiuum generatōis vt dixi.2.physicoꝝ ꝓmo. ¶ Amplius inquit Auer.motus coꝛpoꝛ nālium in loco est in rei veritate ab eo qō generat ipse:sicut alia accidentia que inueniunt generari in re per generationē ipsius. Sensus est:generās elementū mouet elementū localiter:cuz inducat formā ad quā necessario cōsequit motus: sublato impedimēto. ¶ Rursus.32.ostendit elementū de potētia essentiali reduci ad actū a generante:de potētia vero accidentali:a remouente ꝓhibens:t teneo elemēta t mixta inanimata currere eodez cursu quo ad suos motus:cum nec elementū:neqz mixtū inaīatum diuidatur in partē per se mouentē t partē p se motaz:non cōponat ex forma t coꝛpoꝛe:formānāqz que sunt nō anime:non existunt actus coꝛporis:sed materie prīme:veruz de hoc loquutꝰ sum 4.physicoꝝ.75. ¶ Ulterius est obseruādū:aqua de potentia essentiali ad actum reducit a generāte:nō motus surſuz ꝙtinuatiue est a leuitate:t prīº acquiritur forma qz motus hm nāz non tēpoꝛe:t hoc est q soleo dicere:generans mouet localr elementum generatuz mediate:t.4.celi.25.dicebat Auerrois:potētia ad formā t vbi est in eodē coꝛpoꝛe ex quo est generatio: oꝛdinate tñ: qz motus ad superius est a leuitate: ecōtrario animalibꝰ in quibus motus localis sequit tpe generatōez:t in ꝓcessu cōmenti subdit cōmentatoꝛ: possibile esse separationē inter motū t formā in his simplicibꝰ dato ꝓhibente:sed nō pōt ipediri sanitas sequēs ꝓductionez formē:imo quicquid impedit sanitatem impedit t formā quaz sequitur sanitas:t si aliquid sit q formā non impediat: neqz sanitatez poterit impedire:quare in elementis recipiēs formaz t recipiens motū sunt idez hm subiectū: non hm preparationē:ꝓparatio in subiecto ad formā precedit natura preparationē ad vbi:vnde materia prīma imediate capit formaz: mediāte forma suscipit motum t locū:in animalibus materia prīma recipit formā:sed totū animal suscipit motū. Et si dicas' contra:totum elementū est id qō mouetur:t materia illius suscipit formā:veluti totuz animal mouetur:t mā aīalis recipit formam animalis. Solutio:quādo elementū mouetur de potentia essentiali ad actum:tunc volo materiā moueri de potentia essentiali localiter t ipsam suscipere formaz:quare cuz motus sequatur tempoꝛe generationē animalis:nō elemēti: dicitur animal actu moueri localiter:non elementū:t dicit materia elementi moueri de potētia essentiali localiter non aūt materia animalis:insuper remouens ꝓhibens dicitur mouere elementū p accidens: quatenus mouet ipsum de potentia accidentali:t tūc forma elementi mouet p accidens:t assimilat eis que mouent per se.i.similitudo est inter animal t elementū.quando reducitur de potentia accidentali:t non inter animal t elementū:quando reducitur de potentia essentiali.

Digressio.

¶ Queratur a quo motore principaliter elemẽ
tuȝ moueat: sublatis generante ⁊ remouẽte ꝓhi/
bens: p̄io vr: ꝙ a forma. 2. phyr. p̄io. 3. dr̃ elemẽ
tum moueri non ex motore extrinseco: ⁊. 7. physi/
coruȝ p̄io: in elemẽtis non distinguit motor a mo
to sensu: ⁊. 32. huius octaui: graue in potẽtia acci
dentali non indiget motore extrinseco nisi ꝑ acci/
dens: ⁊ primo celi. 5. 8. 81. 89. 2. celi. 80. 102. cor/
pora simplicia mouent nãliter a principijs intrin/
secis in eis: mouent naqȝ elementa ad loca nãlia
ex se: sed ad loca opposita locis nãlibus ex alijs:
⁊. 3. celi. 28. 4. celi. 22. 25. forma mouet vt forma:
mouet vt in mã: ⁊ assignando dr̃iaȝ inter motuȝ.
localeȝ ⁊ alios: dixerunt Aristoteles ⁊ Auer. 8.
physicoꝝ. 20. in motu locali nãli motor est intrin/
secus: in ceteris aũt extrĩsecus: ⁊ p̄io celi. 51. sic se
habent tp̄a sicut grauitates: si. n. motus velocita
tur in infinitũ ⁊ maneat eadem resistentia: graui/
tas intendit in infinitũ. ¶ Verũ relictis auctori/
tatibus argumẽtor p̄io: minorato medio crescit
motus. 4. physicoꝝ. 71. ergo mediũ nõ est cã effe
ctiua mot⁹: tȝ ꝯña: q̄ si mediũ eẽt cã effectiua mo/
tus: tũc mĩorato medio deminueret mot⁹: debili
tata. n. cã debilitat effect⁹. ¶ Iteȝ si mediuȝ mouet
graue p se p̄io: tũc g̃ue nõ mouebit vno motu nu
mero: q̄ variant motores: nã si mediuȝ mouet cõ
tinue alia ⁊ alia p̄s medij mouet g̃ variant moto
res ergo ille motus grauis vel leuis non est vnus
cum ad vnitatẽ motus requiratur vnitas moto/
ris. ¶ Amplius mouens mediuȝ oportet moueri
ad hoc vt moueat mediũ ergo elementũ prius nã
mouet se q̄ȝ mediũ: ergo elementũ non mouet p̄i
mo a medio. ¶ Rursus ideȝ actiuũ nãle moueret
ad oẽs dr̃ias positionis ⁊ sm ꝯ̃rios motus: dato
ꝙ per eandẽ aut simileȝ partẽ medij graue descẽ
dat ⁊ leue ascendat. ¶ Iteruȝ aut eadeȝ pars me
dij cõtinue mouet: ⁊ hoc nõ: aut alia post aliam: ⁊
sic: quãto aliquid magis descenderet: tanto tar
dius moueret q̄ in tali motu scd̃m mouens min⁹
mouet q̄ȝ primũ: ⁊ scd̃m q̄ȝ tertiuȝ ⁊ ita deinceps:
vt pȝ in proiectis. ¶ Ultimo: mediũ resistit motui
elementi ergo mediũ nõ mouet elementũ: aliter a
proportõe minoris inequalitatis esset actio. Iste
rõnes faciunt: ꝙ a multis he cõcedunt ꝓpositio/
nes: prima est: graue in actu mouet ex se deorsuȝ:
secunda est: nõ mouet graue ex se per se: cũ intrin
seca careat resistentia: moueatqȝ mediũ ad cuius
motũ mouet ⁊ ipsuȝ: tertia est: remouẽs ꝓhibẽs
est mouẽs soluȝ per accidẽs: ⁊ mediũ mouet ele/
mentũ adiuuãdo nõ tñ effectiue ⁊ p se: ⁊ huic opi
nioni ꝯsentiebaȝ oliȝ q̄ fautores hȝ florẽtissimos.
¶ In oppositũ est cõmẽtator. 3. celi. 28. lapis ñ
mouet essentialiter nisi aerẽ in quo est: ⁊ mouet se
quia seq̄tur motuȝ aeris: ⁊. 4. celi. 22. non mouet
lapis se nisi ꝑ motionẽ in mediũ qd̓ defert ip̄m.
¶ Rursus: forma nõ mouet: neqȝ mouet: q̄ nõ ẽ
cõposita ex materia ⁊ forma. 5. physicoꝝ. 3. ergo
forma elementi nõ mouet elementũ: iste auctorita
tes faciunt: vt ego teneam duas ꝯclusiones. Pri
ma est: remouens ꝓhibens ex se p se ⁊ per accñs
initiatiue mouet elementũ: ꝑ accidens: inquantuȝ
nõ mouet de potentia essentiali: per se: q̄ illud qd̓
sm se totuȝ primo ⁊ per se nãliter mouetur ad in/
feri⁹: de necessitate mouet ab extrinseco. hec ꝓpo
sitio est cõmentatoris. 7. physicoꝝ primo: ꝑ quaȝ
ꝓbat omne motũ moueri ab alio: sed graue ĩ actu
mouetur nãliter ad inferius sm se totũ primo ⁊ p
se: ergo a motore extrinseco: neqȝ põt dici cõmẽta
torem ibi ꝓbare elementuȝ moueri ab extrinseco
de potentia essentiali: q̄ ibidem asserit dubiũ esse
elementa moueri ab extrinseco: qd̓ nõ est verꝫ nisi
dũ elementa mouent de potentia accidẽtali: palã
. n. est ipsa moueri a motore extrinseco de potẽtia
eẽntiali: quare remouẽs ĩmediate mouet ꝓhibẽs
⁊ ꝓhibens effectiue mouet graue ĩmediate. Se/
cũda ꝯclusio est: aer ⁊ aqua ꝯtinuatiue mouent p
se ⁊ effectiue grauia ⁊ leuia: hec cõclusio declara
tur. Graue motum in principio motus per se a re
mouente ꝓhibens mouet per se partem medij si/
bi propinquaȝ: a qua parte medij graue iterum p
se mouetur: ⁊ graue motum a parte medij mouet
per se iterũ aliã partem medij cõtinuãdo vsqȝ in
finẽ motus naturalis: ⁊ hac ratione graue moue
tur a seipso p accidens: mouẽdo eniȝ per se medi/
um: per accidens dicit mouere seipsuȝ: veluti exẽ
plo homĩs mouẽtis nauim patefit a cõmẽtatore
4. celi. 22. ⁊ q̄ graue p formã substãtialem qua ẽ
in actu mouet mediũ a forma sua substãtiali: per
accidẽs moueri dicit. Infero corolarie differẽtiã
inter motũ grauis naturalẽ ⁊ violẽtum: proiecta
mouent mediũ per se: vt solũ ab alio mota: cũ mo
tus ille cõtinue tardet atqȝ diminuat: graue autẽ
in motu naturali ⁊ vt ab alio motuȝ: ⁊ per formã
substãtialem mouet per se ⁊ effectiue medium: ⁊
hec est cã ꝙ a peripateticis ponit graue in motu
violento tantum ab extrinseco: in naturali ab in/
trinseco ⁊ extrinseco moueri.
¶ Ad auctoritates itaqȝ respondet: est motus
violent⁹ a prin° extrinseco nõ ꝯferẽte vim passo: ẽ
aũt motus nãlis a prin° extrinseco ⁊ itrĩseco ĩcli
nat eniȝ forma que nõ est anima in determinatuȝ
motũ. Ad aliđ q̄ graue p se mouet mediũ: si mo/
tus crescat in infinitũ ⁊ maneat eadem resistẽtia:
opus est ꝙ grauitas intendat in ĩfinitũ. Ad aliđ
minorato medio motus crescit quia diminuit re/
sistentia: est enim medium causa effectiua motus
⁊ resistens

⁊ resistens ipsi graui: vnde virtus resistitiua me/
dij moti a graui minor est q̄ȝ potẽtia motiua gra
uis: ⁊ resistentia grauis moti a medio minor ẽq̄ȝ
potentia medij motiua: necesse est enim ꝙ a pro/
portione maioris inequalitatis nascat actio: qua
re aduertẽdũ ꝙ graue p maiorẽ potentiã mouet
mediũ q̄ȝ ipsi medio mouẽti resistat: mouet enim
graue mediũ ⁊ vt ab alio motũ ⁊ p formã substã
tialem: resistit aũt medio mouẽti nõ per formam
suã sbalẽ: sed q̄ sm nãm suã de vno loco ad aliũ
in instanti moueri nõ põt: mediũ vero mouet gra/
ue ⁊ p formã suã ⁊ p potẽtiaȝ acceptã a graui: re
sistit vero illi sicut condensatũ ⁊ diuisuȝ ⁊ non sm
potentiã a graui acceptaȝ: facit hec declaratio ꝙ
idem mediũ hȝ maiorẽ ⁊ minorẽ potẽtiã respectu
grauis: similiter graue respectu medij: alio tñ ⁊
alio mõ: ⁊ addo ꝙ mediũ non põt esse primũ mo
uens in principio motus grauis: q̄ mediũ nõ mo
uet nisi quatenus est motum ab alio: sed tale pri/
muȝ mouens erit vel generans vel remouẽs ꝓhi
bens. Ad aliud fateor graue nõ moueri vno mo
tu numero de potẽtia accidentali: ibi. n. nõ est vni
tas mobilis vt mobile est: licet seruet vnitas tp̄is
⁊ termini ad quẽ ⁊ illius qd̓ mouet non tñ subrõ
ne mobilis. Ad aliud dico ꝙ est deueniẽdũ ad re
mouens prohibens qd̓ mouet mediũ in quo gra
ue existit. Ad aliud: elemẽta media mouent nãlr
in proprijs speris sursuȝ ⁊ deorsuȝ: maxĩe qñ non
mouentur maiori velocitate q̄ȝ mouerent si ten/
derẽt ad locũ nãlẽ. Ad vltimũ: graue in motu nã
li cõtinue a mouente maioris potentie mouet: q̄
secũda pars medij capit potentiã a duob⁹: tertia
a tribus: quarta a quattuor: ⁊ ita deinde: quare
mediũ mouet instrumẽtaliter: q̄ nõ mouet nisi ea
ratione qua est motuȝ: ⁊c̃.

¶ Tex. com. 35

Et cum omnia mota.

Presenti parte que est a. 33. vsqȝ ad. 45. patefa/
cit Aristoteles queadmodũ deueniendũ est ad
primũ mouens ĩmobile: at circa 33m sciendũ indu
ctionẽ demonstratiuã nõ indigere oĩbus singula/
rib⁹: ĩductio topica eget oĩbus singularib⁹ certis:
aliter cõmitteret petitio princ pij: ⁊ talis inductio
in qua inducunt oĩa pticularia lȝ sit argumẽtatio
impfecta: tñ est inductio pfecta: vt dixi p̄io physi
coruȝ. 48.
¶ Ampli⁹ cõmẽ. 33. tractant tres propositões.
Prima est: corpora simplitia nõ sunt diuisibilia.
s. neqȝ in partes quãtitatiuas: neqȝ essentiales: q̄/
rum vna sit per se mouens: ⁊ alia p se mota actu.
Secũda est: motor in elemẽtis est ipsuȝ motuȝ: q̄
forma mouet vt forma: mouet vt ĩ mã: vñ motor
p se: est motũ per accidẽs. Tertia est: elemẽta mo/
uentur ex se p accidens. ¶ Iterum in essentialiter
ordinatis: hoc est vlr verũ: si est scd̃m: est primuȝ:
nõ tñ formalr seq̄t: si est primũ: est scd̃m: vñ stante
ordine baculi ad manũ ⁊ virtuteȝ man⁹: nihil mo
uet baculus: qd̓ nõ moueat manus sȝ nõ ecõtra.
¶ Circa. 34. aduertendũ ꝙ primuȝ mouens in
genere necessario mouetur per principiuȝ existẽs
in eo: primuȝ tamen mouens simpliciter nõ opus
est moueri: nec per se: nec p accidens: aĩal ⁊ sim/
plex ⁊ mixtũ mouet p principiũ existens in eo: ce/
luȝ diuidit in intelligentiã ⁊ orbẽ intelligẽtie sub/
iectuȝ: qui quideȝ orbis est p se p̄io motus ⁊ non
per parteȝ: animal mortale ptitur in aiaȝ ⁊ corp⁹
subiectũ aĩe: qd̓ quideȝ est motuȝ per partẽ: nihil
itaqȝ mouebit ex se nisi aĩal: neqȝ aliqd inueniet
qd̓ ex forma ⁊ corpe cõponat nisi animal.
¶ Cõmento. 35. tractat ista propositio: primus
motor motus est motus per principiũ in eo: aliter
nõ esseȝ prim⁹: celũ est primũ motũ simplr: animal
caducũ est primuȝ motũ in genẽ: alia ꝓpositio ẽ:
prim⁹ motor est penit⁹ ĩmobilis: forme. n. p se con
uenit mouere vel esse principium motus: accidit
postmodũ ipsi vt moueat: si est constituta inesse p
subiectuȝ mouetur accidentaliter: si nõ: nec essen/
tialiter: nec accidentaliter: est mobilis: p̄io de aĩa
65: ¶ Amplius: q̄cquid mouet de potẽtia essen/
tiali ad actũ: mouet a generãte ⁊ alterante: velut
vent⁹ ⁊ ferrũ attractũ a magnete: aliqua vero de
potẽtia accidẽtali ad actũ mouent ab extrinseco
mouẽte: nõnulla ab intrinseco: hoc ẽ q̄dã mouen
tur palã ab extrinseco: quedã mouent ex se p acci
dẽs: quedã mouent ex se per se. ¶ Rursus sciẽdũ
celũ esse instrumẽtũ intelligentie: ⁊ corpus aĩalis
mortalis instrumẽtum anime: imo hec inferiora
sunt vt instrumẽta respectu supioꝝ. 2. de gñatiõe
54. 55. ⁊ ꝯstat cessante principali agẽte instrumẽ
tuȝ cessare: cũ instrumẽtũ artificis nõ moueat nisi
sm artificẽ: ⁊ hoc est ꝙ cõmẽtator dicit ĩfra. 47.
homo in generatiõe hoĩs est quasi instrumẽtum:
corpora celestia quasi artifex: planũ itaqȝ huc us/
qȝ est in mouẽtib⁹ ⁊ motis deueniẽdũ esse ad pri/
mũ mouẽs motũ ex se p se: manifestũ ẽ aũt eis di/
ctis oẽ tale esse celũ ⁊ animal corruptibile.
¶ Circa. 36. ẽ diligẽter obseruãdũ: si oẽ mouẽs
mouet: illud necessario mouet p se vel p accidẽs
que mouent ad motũ partis: aut q̄ sunt in modo
muent p accidẽs: nõ põt aũt oẽ mouẽs moueri p
accidẽs: q̄ si sic: tũc esset possibile motũ non esse:
vnde p accidẽs sumit hic vt opponit necessario:
primo posterioꝝ. primo physicoꝝ. 66. 4. physico
ruȝ. 20. capi solet vt opponit primo ⁊ p se: forma
ẽt que mouet motu eterno cũ sit separata a mate/

ria:p accidēs moueri nō pōt:q2 sic eēt in materia
hinc est q cōmētator primo celi.65.facit istā 9se/
qntia3:si de9 esset virt9 in corpore ⁊ moueret eter
no tēpore:mouēt in nō tpe:efficeret eni3 infiniti
vigoris:est.n.implicatio 9tradictionis in hac ꝓ/
positione:eterno tēpore mouet virtus in corpore
vnde soleo dicere:infinitas durationis ⁊ finitas
vigoris in forma nō extensa inueniunt:virt9 autē
infinite duratiōis si est extēsa ē infiniti vigoris:⁊
docte inferebat Auerrois cōmēto allegato:nihil
moueri a celo infinito tpe:nullus est enim motus
ignis q sit eternus:q2 nō pmanet semp idē ignis:
variato autē mobili variatur motus:⁊ cum his
stat q semper mouebitur ignis.

¶ Textu comēti.37.formatur hec ratio:dat mo
tum tātū:mouēs ⁊ motū simul ergo mouēs tātu3
q2 mouere ⁊ moueri sunt relatiue opposita in eo/
dē accidētaliter cōiuncta.⁊ est rō Aristotelis.12.
metaphysice.35.⁊ si cōtra hāc rōne3 inducat hec
instātia:dat intelligēs ⁊ intellectū:⁊ intellectum
tm̄ ergo intelligēs tm̄:iterū dat substātia tm̄:acci
dens ⁊ substātia simul:ergo accidēs de per se:di
cit illa duo debere accidētaliter cōiungi ⁊ eē op/
posita relatiue vel 9rie:si talis mot9 arguēdi vale
re debeat:vt dixi primo physicoꝝ.14.¶ Rursus
dicit Auerrois:illud p qd alterat primū alterās
existimat in plurib9 nō alterari:sicut manus mor/
tificatur mediante rete piscis racada:vnde non
est necesse mediū alterari pcise eode3 mō sicut ex/
tremū:piscis.n.stupefacit manū piscatoris nō re
cte:celi quoq3 īferiores a supioribus illumiantur:
non tñ 9terunt ⁊ calefiunt:⁊ mouent motu locali
a superiorib9:erūt g manus piscatoris ⁊ rete alte
rata:alteratōe alterius rōnis:mediantē quoq3 lu
na:venere ⁊ mercurio sol calefacit hec inferiora
alteratis aliqua alteratōe alia a calefactiōe. Uel
dicendū cōgregatū ex pisce ⁊ rete alterare manu3
piscatoris:⁊ totū celu3 agere in hec inferiora cor
pora:quare actio qua celum agit in hec inferiora
toti celo demandat:sm tñ virtutē solis ⁊ aliaru3
stellaꝝ:⁊ tale aggregatū ex oibus orbib9 est qua
si vnum animal ⁊ nō est vnū aial.cū nō hēat vna3
intelligentia3 in toto ⁊ partib9:īmo alteri ⁊ alteri
orbi alia ⁊ alia ītelligētia est distributa.¶ Iteru3
asserit Auer.intelligentiā esse separatā sm esse.i.
non esse 9stitutā per celum:cum quo stat intelligē
tiam 9stituere vnum vnitate per essentiā:vt colli/
gitur.2.celi.3.⁊c.

¶ Circa tex.com.38.⁊.39.obseruandū est eisdē
rōnib9 reprobari dicens mouens moueri eadem
specie motus:⁊ alia spē motus:q2 semp sequit do
cens doceri ⁊ augens augeri:positis.A.B.C.
motibus.D.E.F. mobilib9.Pria tñ demōstra
tio est in forma demōstratōis ducētis ad īpossibi
le.Scda in forma ducētis ad īprobabile:q2 nō ē
impossibile sanans sanari:lic3 raro illud eueniat.
¶ Rursus aduertendū id esse primū mouēs mo/
tū ex se per se qd diuidit in ptes essentiales quaꝝ
vna est p se mouens:alia p se mota:⁊ est celu3 cui
ꝓ 9gregato ex intelligētia ⁊ orbe dant hec pdica
ta:qztū:mouet:amat:ītelligit:ītelligētia tñ nec est
qzta neq3 mouet:sed amat ⁊ intelligit:orbis nec
amat:nec intelligit:sed est quantus ⁊ mouetur:p
cuius celi motum localem sempiternū q3 peropti
me 9uincitur īmobilitas intelligentiaꝝ ⁊ per se ⁊
per accidens.

¶ Textu cōmenti.40.ondit nihil mouere seip3:
q2 totū moueat totū:aliter totū moueret ⁊ moue/
retur eadē spē motus:neq3 aia ītellectiua mouet
seipsam totā ad sciam capescendā:cum illud fiat
merito diuersarū virtutū vel partiū aie.Idem ēt
respectu eiusdē ⁊ sm ide3 esset in actu ⁊ potentia
si totu3 moueret.¶ Auer.40.dicit platonē errat
se credentē q oīs motor siue fuerit corp9:siue nō:
non mouet nisi moueat vno mō motus dicto vni/
uoce:⁊ fuit impossibile apud ipsum vt motor qui
est corpus moueat se ⁊ sil'r qui est virtus in corpo
re:⁊ tūc 9clusit ex hoc q aia non est in corpore:⁊
q est eterna:cum moueat se:⁊ hoc esset veꝝ si aia
moueret se essentialiter ⁊ moueret se motu ꝓprio
abstractis.s.vt intellectus ⁊ intellectū in ea essent
idē.Sensus est:plato posuit intelligentiā eē mo/
tam a se eo motu quo ipsa mouet corpus celeste:
⁊ hoc mō virtus in corpore seipsam mouere non
poterat:⁊ aia nō erat in corpe si mouebat seipsa3:
⁊ 9cludit Com̄.motū abstractoꝝ vt.s.intellectus
⁊ intellectū in eis sit idem:esse equoce dictu3 cum
motu corpoꝝ ⁊ virtutū in corpore:quo motu intē
tionali potuisset Aristoteles 9cedere deu3 moue/
re seipsum.¶ Contra Com̄.induco istā rōne3:so/
lum aia est eterna:qn̄ in ea idem est intelligens ⁊
intellectū:ergo cum in intellectu humano intelle/
ctu3 sit aliud ab intelligente.12.methaphysice.51.
3.de aia.36.ipse erit non eternus:⁊ virtus erit in
corpore:pōt rñderi ītellectu3 humanū aliquo mō
eē gn̄abilē ⁊ corruptibilē vt dixi.2.physicoꝝ.26.
cuius intellectionib9 deseruiunt sensus exteriores
⁊ interiores:⁊ hec est cā q soleo dicere:opatio in/
tellectus humani est ꝓpria nō abstracta l3 ipse sit
abstractus:at intellectōes quib9 intelligētie cele/
stes intelligūt sunt simpl'r abstracte:quēadmodū
⁊ ipse existunt abstracte.

¶ Textu cōmēti.41.declaratur totū nō mouere
seipsum:q2 vtraq3 pars moueat vtrāq3 partē reci
proce:aliter eēt aliqs motus cuius nō eēt primu3
mouens:⁊ cum mouens moueat p accidens:po/
terit itaq3 nō moueri ⁊ mouere:⁊ tale est officiu3
forme nō causate a subiecto:⁊ cu3 motus aliquis
sit eternus

sit etern9:dabit motū ex se p se:cui9 mouēs ē peni/
tus īmobile:attendat ergo diligenter q aia mo/
uet se p accidēs:cu3 sit virt9 in corpe moto p se ab
aia:intelligētia aūt pmanet īmobilis cū nō sit vir
tus ī corpe ab ipsa moto:hec eterno:illa finito tā/
tum tpe mouē pōt:in hac.n.orōne:virt9 in corpe
mouet sempiterno tempore manifestissima ē im/
plicatio 9dictiōis.¶ Soleo adducē motiuū quo
9uinci vī nō repugnare virtuti mālī extense mo/
uere eterno tpe:posito p īpossibile spatio infinito
īter cōcauū ⁊ centrū:⁊ lapide in cōcauo sue dere
licto nāe:cōstat q spatiū infinitū non pōt ptrāsiri
tpe finito a virtute finiti vigoris. Solutio ē:dico
prīo:lapis ille penitus corrūperet:⁊ nō poss3 con
seruari p totū illū descēsu3. Dico scdo:dato q cō
seruaret:grauitas illa efficeret infiniti vigoris:si
n.vt9 eēt extēsa ⁊ mouēt eterno tpe:īfiniti existe/
ret vigoris auctore Auerroi.3.capitulo d substā/
tia orbis.

¶ Circa.42.43.44.obseruādū primo:nō esse
possibile aliquod mobile moueri eodē motu nu/
mero a plurib9 motorib9 totalib9 p se simul cōcur
rētib9 ⁊ eque prīo.12.metha.43.necesse ē vt vn9
mot9 hēat vnū motorē:⁊ si nō:nō eēt mot9 cōtinu
us neq3 vn9:⁊ si mot9 fuerit etern9:motor erit im/
mobilis p se ⁊ p accidēs. ¶ Rursus intelligēdu3
motū ex se p se primū cōstitui ex pte p se mouente
⁊ pte p se mota īmediate a prīo motore:vñ q mo/
uent ex se p se:quedā sunt in quib9 motor primus
nec ē corp9:nec vt9 ī cor':alia sūt ī qb9 motor pm9
ē virt9 in corpe:cui 9uenit moueri p accidēs:⁊ ita
ratōib9 Aristotelis palā ē in quocūq3 ordine stan
dū eē ad primū motore3 in illo ordine īmobilem.
¶ Ampli9 sciendū repiri motū primū p se:⁊ ē illō
in quo pōt saluari actio debita spēi:a quo primo
moto si remoueat aliqd nō remanebit in eadē di
spositiōe in qua pri9 fuit:in oī ēt motu dat primū
rōne act9:nō rōne potētie:primū mouēs motū in/
uenitur vl'r in oīb9.6.physicoꝝ.49.

¶ Auerrois.44.dicit:motor in eternis nō ē di/
uisibilis essential'r:neq3 accidētal'r:neq3 mobilis.
⁊ rō est:forme abstracte 9ueniūt in celo quātitatē
ergo nō extendunt:dūtaxat.n.forme īducte me/
diantib9 dimēsiōib9 īterminatis sunt:que diuisibi
les existūt prīo caplo de substātia orbis:⁊ hec est
cā qd dixi sepe hoc āno:intellectū humanū pcede
re mā3 ⁊ quātitatē:quaten9 nō ē causatus a subie
cto:sequi vō:inquātū psupponit cogitatiuā cau/
satam a corpe hūano: quare optie has duas sū/
mas resoluēdo.Cū nō eē mūdi nō potuerit ante/
cedere eē mūdi fuit mūdus etern9:⁊ mot9 ⁊ tps:
⁊ cū forma ñ abstracta sit mālis:diuisibilis:⁊ cor
ruptibilis nō potuit mouē eterno tpe:ergo cū mo
tus etern9 sit:abstractu3 erit:at forma nō causata
a subiecto ē īmobilis:cu3 forma hēat q sit mobi/
lis:q2 ē cōstituta p subiectu3:prīo de aia.65.ergo
dabit motor penit9 īmobilis.quare ⁊c.

¶ Tex.cōmēti.45.

Tquia motus.

Presenti sūma que ē a tex.cō/
mēti.45.vsq3 ad.54.aptissimis
rōib9 cōuincit primū motorem
eē eternū:at circa.45.aduertē/
dū īmobilitatē ꝓbari de ītelli/
gentijs depēdētibus:cū ꝓbat de prīo motore:⁊
officiū Aristotelis ī pn̄ti sūma ē declarare primū
mouēs eē ⁊ esse vnū ex vnitate primi motus:⁊ q2
ex prīo motu nō ostēdit primū intelligēs aut pri/
mā formā eē:aut primū finē:dixit Cōmētator in
calce cōmenti:mun9 eē alteri9 negotij ptractare
an iste motor sit vnus vel plures:l3.n.idē realiter
sit:primū mouēs:pria forma:prim9 finis:diuersi
tas tñ s3 rōe3 est sufficiēs ad causandā in sciētijs
non puā diuersitatē:vt dixi in pricipio lectionum
hui9 anni.¶ Addit Auer.si eēt motor celi trāsmu
tabilis eēntial'r aut accidētal'r:tūc eēt motor pri/
or illo:⁊.2.caplo de substātia orbis:si intelligētie
eēnt mobiles p accidēs:eēnt ⁊ mobiles p se.rō ē:
mouēs p accidēs reducit in mouens p se pri9 mo
uente p accidēs:⁊ mobile p accidēs resoluit īmo
bile p se:sed nihil est pri9 intelligētijs:ergo si ipse
sunt mobiles p accidēs existēt ⁊ mobiles p se:⁊ si
sunt mouētes p accidēs:erūt ⁊ mouētes p se.

¶ Circa cōmentū.46.in primis dicit Auer.nō
s3 modū q generant qn̄q3 essential'r:aut corrum
punt cū nō sint corpa:s3 s3 q eē ⁊ nō esse eorū seq
tur illud qd gn̄atur ⁊ corrūpit essential'r.Sensus
est:tantū cōpositū p se generat ⁊ perit:cu3 illi tm̄
existere per se attribuat:forma vero ⁊ mā dūta/
xat p accidens fiunt ⁊ corrūpunt:vñ si forma fie
ret aliter q3 per accidēs daret creatio.12.metha
physice.18.incipiūt quidē forme noue ⁊ desinūt:
nō tñ generant ⁊ corrūpunt vt dixi prīo physico
rū.64.82.¶ Ampli9 cū primus motor simplicissi
mus existat nō potuisset esse cā tante in reb9 sub/
celestib9 diuersitatis nisi mediāte celo difformi in
motu:lumine ⁊ raritate:hinc est q.2.de genera/
tiōe.56.dicit Aristoteles:prim9 motus celi nō est
cā gn̄ationis ⁊ corruptiōis:q2 idē inquātum ide3
non est natū facere nisi idē:primo methaphysice
21.cū non fuerint mot9 celestes diuersi nō erit ge/
neratio:nec corruptio:⁊ ita primū motū ex se per
se causa erit ppetue gn̄ationis ⁊ corruptōis:ī cau
sis.n.essential'r ordinatis est status:qui nō reperi
tur in causis accidētal'r ordinatis:vnde fortes ge

neratur a platone p se q; sunt eiusdez speciei: per accidēs: quatenꝰ iter ipsos nō est ordo eēntialis.
¶ Preterea Cōmentator ꝓbat gnātionē eē ppetuā: q; bō generaī ex spermate ⁊ nō ex nō sperma te: ⁊ oē sperma ex quo fieri pōt bō est decisum ab boie ⁊ a nullo alio ab boie decidi pōt: aliter natura duobꝰ modis boiez ꝓduceret: aialia aūt putrefactōe genita nō faciūt ad verū ornamentuz vniuersi: cū non semp ſm spēz cōseruenī. 2. de anima 35. 2. ēt physicoꝝ. 84. formaī Auerrois hāc consequētiā: si spēs generaī casu: pōt ex quolibet semine ⁊ oī elemētoꝝ mixtione generari: q; si quelibet species generatur casu: ergo nulla per se vel ꝑ accidens determinat māz: nō per se: q; tunc nō fieret casu: nō ꝑ accidēs: q; eēt aliqd quod determinaret per se illā māz: ⁊ oē qō fit casu: pōt indifferenter fieri a quacūq; cā: si fiat ab agēte nullu finē intēdente. ¶ Jteꝝ gnātio bois ē eterna i futuro: q; est eterna in ꝓterito: ppetuū nāq; a pte añ ppetuū est a pte post. ꝓio celi. 120. ¶ Rursus inferiora hec corpa capiūt esse effectiue a celo: a suis formis formaīr: ⁊ cū generatio indigeat generante extrinseco: hoc erit celū: qō suo motu generabit ⁊ cōseruabit hec inferiora.

Digressio.

¶ Quia Auicēna posuit boiez posse ex putrida mā generari a virtute celesti: nō dubitari solet: nū quid aialia genita coitu ⁊ putrefactiōe sint eiusdē speciei specialissime: vī q; sic. 7. methaphysice 23. eadē ex spermate fiūt: ⁊ sine spermate: nō numero: nec genere: q; sermo Aristotelis fuisz nullus ⁊ inartificialis: ergo intelligit idētitatē specificā. Jteꝝ hec est falsa: individua eiusdem rationis requirunt materias proximas eiusdem rationis: ex cibis enim diuersarū rationū generaī sanguis ergo opinio Cōmentatoris est falsa: Rursus: mures geniti coitu ⁊ putrida mā ꝓpter consimiles operationes iudicantur esse eiusdem rationis: ergo. ¶ Amplius: homo creatꝰ ⁊ homo genitꝰ coitu eiusdem existunt speciei: ergo vnius nature possunt esse plures modi communicandi. Jteꝝ mures geniti ex putrida materia possunt generare: ergo ⁊ geniti ab illis coitu generare poterunt.
¶ In oppositu; est Aristoteles primo de generatione aialiū: que fiunt ex corrupta materia: hec quidem generant: alterum autem genus: ⁊ quod factum est: neq; femella: neq; masculus: aliter eēt processus in infinitum in speciebus: semper enim talia animalia diuersum genus procrearent. Jtē Aristoteles. 2. de anima. 34. habentia spontaneam generationem non faciunt alterum quale ipsum est. Rursus: presenti commento vult Auerrois vnius nature tantum esse vnum moduz cōmunicandi: ideo primus mus genitus ex putrida materia: ⁊ secūdus genitus coitu distant specie: q; māe sunt alterius rōis: ergo ⁊ spermata abbis decisa different specie: ⁊ genita illis ergo secundus ⁊ tertius: ⁊ ita deinceps.
¶ Arbitratꝰ est Auicēna genita coitu ⁊ putrefactiōe eiusdē esse speciei: ⁊ vnūquoduis aial coitu ⁊ putrefactione generari posse: Theologi oēs existimāt vnam nām posse varijs modis cōicari: Auerrois putat vnius nature vnū tantū esse modum cōicandi: animalia impfecta ex putrida nascuntur materia: pfecta vero coitu: ⁊ ita coitu q; nō ex putrida mā. Tum quia: animalia pfecta sanguinea necessario generanī ex sanguine: quia nutriūtur illo: ergo nō pōt generari ex putrida mā. Tum quia: non esset ordo determinatus in ꝓductione animaliū perfectoꝝ. Tum quia: mus genitus coitu ⁊ ex putrida mā sunt eiusdez rationis: ergo in matrice femelle absq; mure masculo pōt generari mus a virtute celesti. Tum quia: mas ⁊ femina essent cause per accidens ⁊ contingētes cōseruande speciei. Tum quia: vt vnius nā esset tm vnus modus cōicandi: nō potuit mulus genitus ab asino ⁊ equa ex similibus in spē generari.
¶ Hecq; rōes ꝓcludūt: ad primā: cōmentator nō legit eadē: sed quedaz: ⁊ in translatione arabica non reperiī: eadem ex spermate fiunt ⁊ sine sperma te: vel dicendū est. q̄daz aialia gnānī ꝑ putrefactionē: ⁊ eadez specie a sibi dissimilibꝰ ꝑ coitū: nō imediate sz mediate: ita q; talia aialia ex putrida mā gnāri dicunī. Ad secūdā: dico q; duplex ē mā: trāsiēs ⁊ imanens diuerse māe imanētes inferunt diuersitatē in effectibꝰ: nō diuersitas māe transeūtis: volo dicere q; diuersi cibi māe sunt remote sanguinis: sz sanguis mēstruꝰ ⁊ mā putrida māe essistunt ꝓpinque aialiuz genitoꝝ coitu ⁊ putrefactione. Ad tertiā: nō sunt mures geniti coitu eiusdē speciei cū muribus genitis putrafactione: ⁊ non est sufficiēs sensus visus id dijudicare. Ad ārtā: dico q; modus ꝓducēdi ꝑ creationē nō fuit a pipatetic] ꝓcessus: q tm luie ꝓcesserūt nāli. Ad gntaz: mus genitꝰ putrefactiōe nō pōt āplius generare: imo quoduis animal genituz ex putrida materia non valet ꝓducere semen ſm nām seminis: ⁊ in ipsis finitur generatio verus de bis alibi pertractanduz est.
¶ Circa com̄. 47. aduertendū gnābilia ex se ⁊ non ex se pendere a motu celi ⁊ in fieri ⁊ in facto esse: multitudinis. n. infinite omniū hominū inuicem succedentiū soluz celum vna cū suo motu vera dicitur esse cā: ⁊ q; de ordine nāli huius mundi est celuz semper moueri ⁊ esse eternuz: ideo si gesceret ⁊ periret: esset pars alterius mundi: supra nono. ¶ Rursus: semen būanū accipit ⁊ ab boie

⁊ a celo virtutē formatiuā ꝑ ꝓpagādo boie virtus aūt formativa respcū genitoꝝ ꝑ putrefactōez ē a celo tm̄ q̄ est qualitas de secūda specie qualitatis: instrm agētis principalis: virtute cui⁹ etiā si nō existat: agit: ⁊ hec virtꝰ a peripateticis ⁊ ares ⁊ intelligētia sine mente: ⁊ deꝰ sepe noīaī. Be cāis aūt essentialr ⁊ accidētalr ordinatis diximus su/pra. 15. 46.
¶ Circa cōmentū. 48. 49. obseruādū est primū motorē mouē varia mobilia: vnū imediate: alia mediate: prio celo appropriaī Beꝰ tāquā ꝓprio instrō: ⁊ ad illud staī oīum mobiliū vltimata resolutio: velociꝰ nāq; reuoluerenī orbes inferiores superioribꝰ eque imediate: prima intelligētia omnibꝰ celis applicata. Et q; cuilibet celo ꝓcedit ꝑ ꝓpria forma: iccirco vltra intelligētiā primā primo celo assistentē: sunt alie intelligētie ceteris orbibꝰ accōmodate primā itelligētiā ⁊ amantes: suosq; orbes certis velocitatibꝰ voluētes: quibꝰ oībꝰ motibus largit ꝓpria cōditiōes motꝰ ꝓprie appropriati: eternitatē. s. ⁊ eē ab oriēte p meridiē. 4. capitulo de substātia orbis.
¶ Auerrois commento. 50. palam fatetur dari regressum: ⁊ dixi sepe dari regressum sed non demonstrationem circularem: cum demonstratio quia: nō sit demōstratio: facit nāq; demonstratio q; : scire nō simplr: ergo facit scire sophysticū ⁊ ꝑ accidēs: cōstat aūt scire sophysticum nō eē scire. ¶ Cōcedit ēt celuz esse aiatū: cū sit motū ex se ꝑ se 3. physicoruz. 54. 2. celi. 68. primꝰ orbis est principiū ⁊ cā in dando cuilibet viuo suā vitā fortius ⁊ ⁊ pluscq; principia ceterorū corpoꝝ diuinoꝝ.
¶ Circa cōmentū. 51. est aduertēdū aiam plāte mouere per se motu nutritiōis ⁊ augmētationis: aiam vero aialis mortalis per se mouē motu circulari ⁊ motu recto versus oēz dziaz positiōis: vñ posita vna tm̄ aia in aiato: alla vt sensitiua mouet localr: vt vegetatiua nutrit ⁊ auget: ⁊ hac lege veruz ē vnū motorē nō mouere eēntialr nisi vno motu. ¶ Preterea sciendū calorē nāle non eē motorem intrinsecū aialis vt animal: cū moueat motu plātis cōuenire potēte. ¶ Ulterius narrat Cōmentator: aiam illā moueri per accidens que ē cōstituta inesse ꝑ subiectū: tali mō per accidēs q; ip si repugnat moueri ꝑ se motu locali: cū nō sit corpus: motis ergo corpibꝰ mouenī forme in corporibus: qō verū est de motu locali non de alteratione: q; quocūq; moto localiter oīa que sunt in ipso localiter mouenī: sed aliquo alterato non oportet oīa que sunt in ipso alterari. ⁊ ratio diuersitatis est: si aliquid est in loco: cūcta que i ipso existūt sunt in loco: ⁊ quia ista non possunt separari ab illo in quo sunt: ipso mutāte locum: necesse ē ⁊ alia mutare locū: ⁊ per consequens moueri localiter: sed quāuis aliquod subiectum sit receptiuū qualitatis: non tamen oīa que in ipso sunt: receptiua sunt illius qualitatis: ideo alterato subiecto non oportet alia alterari: Soleo etiaz affirmare cōpositum viuens augeri ⁊ diminui posse nulla pene/tus facta in forma substantiali viuentis transmutatione: quare ⁊c̄.
¶ Circa comentū. 52. sciendū in primis primuz celuz esse ꝓtinuū primo motoꝝi: q; imediata ab eo reuoluitur: ⁊ talis ꝓtinuitas pōt dici continuitas virtualis. ¶ Jtem formaī Auer. banc ꝓnaz: si pe mota a primo motore fuerit generabilis ⁊ corruptibilis mūdus nō semp remanebit idē: nec in eadez dispōne: ⁊ si fic: dabiī aliqō principiū mouēs quod erit prius dicto principio mouēte: ⁊ cū intelligētys nihil sit prius: ipsa per se ⁊ essentialr movebunt corpora celestia ⁊ penitus imobiles pmanebunt. ¶ Rursus: orbes subiecti intelligētijs ⁊ mā formarū sublunariū constituunī inesse ꝑ formas suas: pmanētia. n. ⁊ duratio cuiuscūq; cōpositi est a forma: nō oēs tm̄ forme sustentanī ꝑ subiectum: q; intelligentie abstracte exīt ⁊ liberate a mā: vt dixi. 2. physicoꝝ. 4. ⁊ hec est cā q; Auerr. dicebat primo celi. 95. orbis celestis nō est existēs in actu per se. ¶ Amplius ex ꝓcessu cōmenti colligitur fundatissima hec doctrina: corpora sunt p se ꝓio mobilia: forme causate a subiecto sunt mobiles ꝑ accīs ꝓprie ⁊ in rei vitate: itelligētie medie sunt mobiles ꝑ accīs ꝑ ꝓpriissime: q̄tenꝰ. s. orbes planetaꝝ informati intelligentijs mediis moventur a prima intelligentia effectiue mediate tm̄ ⁊ remote: prima intelligētia est penitus imobilis.

Digressio.

¶ Quia Auer. cōmento. 52. dicebat in planetis inueniri plures motus vno: moueī. n. orbis solis motu ꝓprio a motore ꝓprio ⁊ motu diurno a motore maximo: iccirco. Queraī vtruz orbes planetarū pluribꝰ motibꝰ re distīctis moueanī. Arguitur primo q; sic. 2. celi. 16. occidens est dextrū planetaꝝ ergo motus ab occidente in orientē est ꝓ/prius planetis: ⁊ ꝓstat planetas moueri ab oriēte in occidentē: g̃. ¶ Secūdo: ꝓsenti cōmento. 3. ō aia. 57. 12. methaphysice. 37. 44. 45. 47. habēt planete plures motus: ⁊ sunt motus planetaruz super polis diuersis ergo mouentur planete pluribus motibus re distīctis. ¶ Tertio. 2. celi. 58. 69. 70. planete mouenī motibus ꝓprijs ecōtrario motui primi mobilis sed vnus ⁊ idē motus in ꝓtrarias ptes ferri non pōt: g̃. ¶ Quarto. 2. celi. 60. querit Aristoteles cur planete īferiores pauciorꝰ moueanī motibꝰ q̄z supiores cū oppositū deberet eē: hec qō nō bzet euidētiā si vno tm̄ motu planete moverenī: g̃. ¶ Quinto. 2. celi. 58. po/

fito sole sup̄ venerē ⁊ mercuͧ dicit Com̄.motū so
lis ab occidēte.s.i oriētē eē velociorē motu vene/
ris ⁊ mercurij:nō q2 sol magis distet a pᵒ mobili:
ſ3 pp ſupabundantiā intelligentie mouentis solē
supra ītelligētias mouētes venerē ⁊ mercuriū:er
go intelligentia solis motu peculiari mouet ab
occidēte in orientē: ergo sol mouet pluribꝰ moti/
bꝰ re distinctis:ergo ⁊ alij planete.¶ Sexto:si pla
nete vnū tm̄ faciāt motū ab oriente.s.in occidētē:
⁊ cū hoc motu oēs stelle in eodē tpe suas pficiāt
circulatiōes.2.celi.46.nūquā apparebit dfectus
planetarū a suis reuolutiōibꝰ. hec est rō Alberti
magni aduersus Alpetragiū.

¶ In fauorē partis negatiue arguit prīo:Mo
tus saturni ab oriente in occidētem si est ab intel/
ligētia ꝑpria:hētur intentū:si nō:vel erit pterna
turalis saturno vel nālis a nā vl'i:si dicat ꝙ est p/
ternaturalis:cū sit simplex: ergo erit violētus: q2
oīs motꝰ simplex pternālis alicui corpi est violen
tus illi:⁊ huiꝰ ꝓpositōis fundamentū hētur prīo
celi.10.14.cā.n.quare motꝰ circularis ignis nō ē
violētus:nec nālis igni est q2 non est simplex.⁊ rō
dicti Cōmentatoris est:q2 motꝰ simplex existēs in
aliquo corpe nō a natura ꝑpria illiꝰ ꝯuenit neces
sario alicui corpori a nā ꝑpria illius.Cōfirmat:
hec ꝯña:motus ab oriēte ī occidentē est pternatu
ralis saturno:ergo est nālis primo mobili: non t3
nisi hoc medio:q2 ille motꝰ est simplex ⁊ violentꝰ
saturno:si.n.eēt nō violentus ⁊ nō simplex conse
quentia nō teneret:vt p3 instātia de motu elemē/
toꝝ circulari.Si dicat ꝙ est nālis a nā vl'i:infero
illū motū non esse ꝫm inclinationē mobilis: ⁊ per
ꝯñs non esse eternū:⁊ huiꝰ rōnis fundamentū ē:
si aqua ꝑ euitādo vacuo ascēdat ille motus est a
nā vl'i violētus aque nō potēs esse eternꝰ:⁊.3.ce/
li.20.dicebat Auer.nō est motꝰ ignis circularis
nālis:q2 non ē a nā ꝑpria ignis:ergo si ad vnum
motū non concurrat effectiue forma ꝑpria alicu
ius corporis:ille motus non est nālis illi: ergo di/
stinctio de motu nāli a nā ꝑpria ⁊ a nā vl'i nō sa/
tisfacit Aristoteli ⁊ Auer.hec prima rō colligit
ab Auer.prīo celi.10.14.77.¶ Secūdo princi/
paliter arguit:hec cōsequentia:celū mouet motu
recto:ergo ꝯriat elemētis:valet:similiter hec:ele
mentu3 mouet circulariter simpl'r: ergo ꝯriat ce/
lo:⁊ nō tenent nisi hoc fundamento:oīs motꝰ sim
plex nō nālis a natura ꝑpria alicui corpori est vio
lentus illi:aliter dici poss3:elementū moueri circu
lariter simpl'r a natura vl'i:similiter celu3 moueri
motu recto a natura vniuersali:hec rō habet pri
mo celi.18.¶ Tertio:orbis saturni ab ītelligētia
ꝑpria pcise mouet vt est aptus natꝰ nāliter mo/
ueri:ergo si prima ītelligētia moueat saturnū alio
motu ꝙ̄ sit aptꝰ natus nāliter moueri: sequit pri
mo potētiā orbis saturni addere supra potētiam
prime ītelligētie:sequit secūdo:motū illū natura
lem nō esse ⁊ per aīa3 ⁊ p corpus: hec rō colligit
8.physicoꝝ.27.⁊.2.capl'o de substantia orbis.⁊
2.celi.71.in quibꝰ locis hētur palā celū n̄ moueri
nisi precise vt ē aptū natū nāliter moueri: constat
aūt vnū corpus simplex nō hēre nālem inclinatio
nem nisi ad vnū motū versus vnā dria3 positōis.
¶ Quarto: Deus mouet primū mobile primo: ⁊
planetas nō prīo:ergo mediate ⁊ remote:ergo ī/
telligentie medie mouēt ab oriente in occidentem
īmediate:⁊ si dicas: Deu3 mouere īmediate oēs
orbes planetarū motu diurno: q2 īmediate totu3
aggregatu3 ex oībus orbibus motu vno numero
simplicissimo.¶ Contra: ergo prima intelligētia
erit vnita ꝫm eē reale orbibus planetarū:ergo to
tum illud aggregatū erit vere vnū ⁊ vere aīal a
tali anima:⁊ cū illud cui appropriat pria ītelligē
tia sit pmū mobile:g̃ totū aggregatū ex celis erit
pᵐ mobile:g̃ totū illō aggregatū erit vnū ꝯtinuū
capiēdo cōtinuū ꝑ eo cuiꝰ motꝰ ē vnus nūero: ſ3
quia nōnulli his ratiōibus nostris victi:asserunt
hec nō esse incōueniētia.¶ Cōtra:si tale aggrega
tum eēt continuū isto modo:nulla vnquā in celis
nasceret diuersitas:q2 equali tēpore precise com/
plerēt omnia corpora celestia reuolutionē ab ori/
ente in occidentem:sicut in rota:oēs partes equa
liter precise circuunt:licet non eque velociter mo
ueantur:vñ valet hec ꝯña:hoc totū aggregatum
respectu prime intelligētie est ꝯtinuū modo dicto
ergo orbes planetarū sunt partes integrales hu
ius cōtinui:⁊ cū celū non moueatur nisi motu sim
plici non habebunt orbes planetarum motus ꝓ/
prios saluata continuitate. Item essent planete
in loco ratōe totius aggregati:quia mouent mo/
tu totius aggregati:⁊ esset aggregatū in loco ra/
tione planetaru3:quia planete mouent motibus
quibus non mouet totu3 aggregatū. ¶ Quinto:
pria intelligētia assistēs per aduersarium toti ag
gregato mouēs illud motu vno numero intendit
vt oēs eius partes equal'r circuant: quēadmodū
⁊ intelligētia saturni mouēs ꝫ3 mobile id intēdit
⁊ illud facit:sed pria intelligētia nūqua3 facit vt
omnes orbes equaliter circuant motu diurno: er
go intendit qō non facit: ergo ociosa est ⁊ vilis.
¶ Sexto:si totum hoc aggregatū esset vere vnu3
aīal esset quātu3 vna quantitate numero:⁊ essent
oēs orbes celestes vna materia numero respectu
prime intelligentie:ergo respectu cuiuscūq3:quia
esse vnum numero est predicatum inseparabile a
subiecto respectu cuiuscunq3 comparetur subie/
ctum:⁊ essent orbes celestes eiusdem rationis:si
vna intelligentia omnibus illis assisteret. ¶ Se/
ptimo:vnaqueq3 intelligentia est forma specifica
vltimata

vltimata:ergo dat esse vltimatū:g̃ saturnꝰ cōposi
tus ex ītelligētia ꝑpa ⁊ orbe ꝑprio h3 eē vltiatū a
propria ītelligētia:ergo nullius pōt eē ps ītegra/
lis:ergo cū corpa celestia sint aīalia ꝑprijs distin
cta ītelligētijs nō poterūt ꝯstituē vnū aīal aggre
gatū ⁊ cōtinuū ex oībꝰ illis.Quare cū tale aggre
gatū sit in loco p ptes ⁊ nō p cētrū nō poterit mo
ueri vno motu nūero.¶ Octauo:multi euitantes
hec icōueniētia ⁊ tenētes planetas moueri pluri
bus motibꝰ re distictis:dicūt ab ītelligētia media
plures motꝰ ꝓuenire posse:cū sit aliqua ꝯpositōe
cōposita.¶ Cōtra:si ītelligētia media motibꝰ plu
ribꝰ moueat:q2 sit cōposita:g̃ ⁊ forma elemēti plu
ribꝰ motibꝰ mouebit:q2 ē cōposita:ꝯñs ē falsum:
g̃:neq3 scōa ītelligētia plures motꝰ ꝓducit: vnu3
vt ītelligit pmā:aliū vt ītelligit seipa3.Tū q2 mo/
tus saturni vterq3 esset velocior motibꝰ īferiorū
planetaꝝ:q2 ītelligētia scōa pfectior ē ⁊ vt primā
⁊ vt se cōprehēdit:ergo motꝰ ab ea ꝓueniētes sūt
velociores.Tū q2 nō tollit qn scōa intelligētia sit
nā orbis saturni:siue ꝯsideret vt ītelligit prima3:
siue vt ītelligit seipsa3: ergo nō tollit qn sit pnci/
piū motꝰ Saturni:ſ3 vniꝰ nāe:⁊ vniꝰ forme est tm̄
vnꝰ motꝰ:prīo celi.8.8.physicoꝝ.51.g̃.¶ Postre
mo.2.celi.63.dicit Commētator:ab vno motore
plures ꝓueniūt motꝰ:ſ3 cōstat illos nō eē re distin
ctos:g̃.Itē.2.celi.35.cā diuersitatꝭ sunt plꝭs mo/
tus ex qbꝰ fit vnꝰ motꝰ diuersus ī velocitate ⁊ tar
ditate:ſ3 ex pluribꝰ motibꝰ re distinctis nō fit vnꝰ
motus numero:ergo:¶ Ampliꝰ.12.methaphysi/
ce.45. Astrologia mea inqt Cōmēta. sup motu3
eiusdem orbis est fundata:ergo.His itaq3 ratio/
nibꝰ ⁊ auctoritatibꝰ cōcludo euidētissime plane/
tā vnū vno tm̄ motu re ipsa moueri ab oriēte v3 ī
occidēte3:⁊ ꝙ ꝯnām intelligētie est mouē ab oc/
cidente in orientem.

¶ Pro expeditiōe difficultatis: Dico prīo: in/
telligētie īferiores intelligūt supiores p essentias
supiorū ⁊ quāto ītelligētia plura cōprehēdit tan/
to est impfectior ⁊ pluribꝰ mouet diuersitatibus.
Dico scōo:ītelligētia saturni vnita orbi saturni
cōstituit saturnū inesse vltimato: cui orbi pria nō
est vnita nisi ꝑ quāto intelligit a secūda:⁊ ita di/
catur de alijs:⁊ hec est cā ꝙ ex oībꝰ celis fit qua/
si vnū animal:quia intelligētia prima est amor ⁊
desiderium ⁊ scientia oīu3 inferioru3 intellectuū:
⁊ hec doctrina facit ruere imaginatōes existimā/
tium totum ex celis aggregatum esse vnū aīal p
vnā animā toti illi aggregato realiter vnitā: eēnt
nāq3 eiusdē rationis:quia eis vna anima appro/
priaretur:ex animalibusq3 specie distinctis fieret
resultaretq3 vnum animal:⁊ esset pars animalis
animal. Dico tertio:secunda intelligentia mouet
secundum mobile immediate ꝫm inclinationem
propriā secundi mobilis : ⁊ q2 prima intelligētia
pōt principiare motū in esse intentionali qualem
principiabat in esse reali:iō pria intelligētia vt in
telligit a scōa mouet effectiue remote tn̄ scōm mo
bile ab oriente in occidentē: quē motu3 īmediate
causat ītelligētia scōa:⁊ ita dicat de alijs oībꝰ:pᵗ
tn̄ intelligētia est finis vl'is motuū celestiu3 inter
quos est cōnexio ⁊ catena aurea nobilissima : q2
prima est intellectio ⁊ amor omniu3 intellectuum
inferiorum:quare ⁊c̄.

¶ Ad rōnes ī prinꝰ factas:dico:tres prie soluū
tur appellādo diuersitatē motū:tm̄.n.facit diuer
sitas apud cōmentatore3 ꝗ̄tū motꝰ apud mathe
maticos:satis est.n.astrologis ꝙ sol stet in quoli/
bet signo.30.diebus: scit postea phs nālis solem
morari in vno signo tot diebus nō motu re distin/
cto a motu ab oriente in occidentē.¶ Ad 4ᵐ:du
bitatio Ari.ñ est soluta ex dictis cōmētatoris po
nentis.2.celi.66.qttuor ordines:primus est ordo
entiū que cōprehēdunt nobilitatē pfectā sine opa
tione:⁊ diuersant ꝫm magis ⁊ minꝰ:⁊ sunt entia
abstracta:secūdus est eoꝝ que appropinquāt pfe
cte nobilitati p opationē:aut modicā: aut multā:
⁊ hec sunt corpora celestia ⁊ hō:tertiꝰ est eoru3 q
nō pñt ꝯprehēdere ꝓpinquā nobilitatē nobilita/
ti pfecte:quartꝰ est terra:cum ergo planete sint in
scōo ordine:erit ille pfectior q paucioribꝰ motibꝰ.
aut mouet diuersitatibꝰ:g̃ planete inferiores nō
mouebūtur paucioribus motibus. Non est etia3
affirmādu3 ꝙ nō sit ordo nobilitatis in corpori/
bus celestibus ꝫm situm. Errauit quoq3 sanctus
Thomas credēs octauā sperā duobꝰ motibꝰ mo
ueri:cui deseruiunt Saturnus Jupiter ⁊ Mars
habentes tres motꝰ:soli deinde dant duo motus
Veneri tres:Mercurio quattuor:lune qnq3: nō
n.saluat ꝫm hāc sniam ordo in recedēdo aut ap/
propinquādo pᵒ mobili ſ3 multitudinē aut pau/
citatē motuu3:quare ordo poptime saluat:h mō:
firmamētu3 deficit ab vna reuolutiōe in.36000.
ānis:Saturnꝰ in.30.Jupiter in.12. Mars in.2.
Sol in.365.diebꝰ:Venus in.344.Mercuriꝰ in
338.luna in.29.diebus:satꝭ.n.fuit Arist.mouisse
dubitationē ⁊ nos admonuisse.¶ Ad 5ᵐ:dico ꝙ
Sol est supra Venerē ⁊ Mercuriu3:⁊ necessa/
riu3 est ꝙ tardiꝰ deficiat ab vna spira ꝙ̄ Venꝰ
⁊ Mercuriꝰ iō non est verū solem velociꝰ moue/
ri ab occidente in orientē:sed dato ꝙ Aristo.vo/
luerit solem esse supra illis:adhuc saluat Aristo.
Auer.dicens hoc ꝓuenire pp excessu3 perfectio/
nis intelligētie solis supra intelligētias Mercu/
rij similiter ⁊ Veneris.¶ Ad vltimū:nō est verū
planetas ⁊ firmamentū motu vno numero moue
ri imo firmamentū ⁊ velociꝰ mouetur ⁊ velocius
circuit ceteris orbibus in quibus est velocitas ſ3

ꝓportionē magnitudinis eoꝝ:dicunt autez ſtelle ſuis oꝛbibus comparate equaliter cuꝫ circulis ſuis circuire:quare ꝛc̄.

¶ Circa.53.ꝛ.54.aduertendum ſolem in tropico hyemali cauſare caliditatē exiſtentib⁹ ſub illo tropico intēſaꝫ: ꝑpter appꝛopinq̄tōez ad zenith eoꝝ:qñ ē i tropico eſtiuo facit oppoſitū ꝑp diſtātiam:peragratiói.n.ſolis i ẓodiaco attribuit tps: Ver incipit a decimo martij vſqꝫ ad mediū iunij. Eſtas vſqꝫ ad mediū ſeptēbꝛis. Autūn⁹ ad mediū decēbꝛis. Hyems ē reliqui tres mēſes. Que ergo ab Ariſtotele ꝛ Auerroi i his trib⁹ ſummis appꝛobata ſunt:,ꝓcedūt hoc fundamēto: intelligentiā primā mouere nāliter ꝛ de neceſſitate nāe ꝛ nō libere libertate ẓdictióis:qō gdē fundamētum falſum eſſe catholice ꝛ lumine ſupnaturali firmiter credo:quare ꝛc̄.

¶ Tex.cōmenti.55.vſqꝫ.ad.62.

Icamus igitur

Preſenti ſumma que eſt a tex. cōmenti.55.vſqꝫ ad.78.demonſtraſ nullū motū ꝑter oꝛbicularem ꝑpetuo attineri:ꝙtinuariꝫ poſſe: at a tex.cōmenti. 55.vſqꝫ ad.62.oñdit ꝙ mot⁹ localis eſt primus inter oēs motus:ꝛ ꝑm cālitatē:ꝛ ꝑm ẓnāz ꝛ ꝑm tps:necnō ꝛ ꝑm pfectionē ꝛ ſubſtātiā. ℣ Circa cōmentū. 55. in primis notādū ē ꝙ alimentū patiſ ab alito paſſione ad quā ſequiſ coꝛruptio:alitū vero ſi patiatur:ad illā nō ſequiſ interit⁹ aliti:ꝓio de gnātiōe 39.2.de aīa.45. ℣ Itē augmētatio inſequiſ alterationē:cū ſit mot⁹ quāti nō vt quātū eſt abſolute ſed vt quantū viuēs generabile ꝛ coꝛruptibile: ē n.augmentū pfectio actiōis nutrimēti.2.ō anima 14.qꝫ fit a pfecta nutricatōe. ℣ Rurſus dixi ſupa quid ſit primū mouēs ſimpliciter ꝛ i genere: ꝛ quid ſit primū alterās:ꝛ quare intelligentie dicuntur motrices motu locali:non aūt alterantes. ℣ Preterea nūquaꝫ aliquid exit de potentia ad actum niſi ab aliquo exiſtente in actu tali vel formali vel virtuali:eſt actualitas formalis agētis illa qua forma terminans motum ꝛ forma que eſt principiū motus dicunt eſſe eiuſdē ratōis:actualitas vero virtualis agentis eſt qua forma terminans motū ꝛ forma principians motū alteri⁹ exiſtunt rationis:ꝛ actualitas virtualis: alia eſt prioꝛ:alia poſterioꝛ:a prioꝛi pendet actualitas formalis:poſterioꝛ actualitas depēdet ab actualitate formali:quare celū ſufficienter paſſum ſibi aſſimilat:faciendo paſſum tale in actu:quale erat celum *in virtute*. ℣ Ulterius iſta ꝓpoſitio: generatio aut eſt alteratio aut ſequitur alterationez habetur hic ꝛ ꝓio phyſicoꝝ.62. ℣ Poſtremo conſiderandū eſt generationē ꝛ coꝛruptionē ñ eē mutationes in ſubſtātia vt ſubſtantia eſt qꝫ ſic celum eſſet generabile ꝛ coꝛruptibile: ſed quaten⁹ ſubſtantia eſt materialis in ipa predicte mutationes reperiuntur.

¶ Circa cōmentū.56.diligēter aduertendū eſt: quedam relatiua eſſe ad que ſequuntur eoꝝ coꝛrelatiua mediante hoc verbo eſt: alia ad que ſequuntur mediante hoc verbo poteſt: vel fuit: vel erit:non enim valet:ſcibile eſt ergo ſciētia eſt: ſed ſequitur:eſt vel poteſt eſſe:ſimiliter prius eſt ergo poſterius eſt:non valet:ſed ſequitur:poſterius eſt vel erit:poſterius eſt ergo prius eſt vel fuit:quare oꝛdo reruꝫ expoſcit ꝙ ſublato prioꝛi auferaſ poſterius ꝛ non ecōuerſo:ꝛ licet alias declarauerim pluuiā non eſſe ꝛ celū nō eſſe inferre Deū non eē illud erat ꝓpter res denominatas a prioꝛitate ꝛ poſterioꝛitate:nō propter rationem prioꝛitatis ꝛ poſterioꝛitatis: vnde celum nō eſſe vt eſt quid poſterius non infert deuꝫ non eſſe: vt deus eſt quid prius:ꝛ hac lege rō prioꝛitatis ꝛ poſterioꝛitatꝫ ēt in inſeparabilibus ſaluari poterit.

¶ Circa cōmentū.57.Eſt primitus ſciendu:ꝙ ſi omne translatū ex ſe eſſet generatū tunc generatum haberet cauſas infinitas:cōtingeret enim vt ante translatuꝫ per ſe eſſet aliud translatū per ſe: ꝛ ſic in infinitum:ꝛ ratio eſt:qꝛ omnez generationem p̄eceſſit alteratio:ꝛ omnē alterationē antecedit motus localis:ergo ante omne generatum fuit aliquod alteratuꝫ ꝛ ante omne alteratū fuit aliquod motū localiter:ſi itaqꝫ omne translatum ex ſe eſſet generatū:oporteret infinitas cauſas ꝑceſſiſſe illud motum localiter:videlꝫ infinitas generationes:infinitas alterationes:infinitas motiones locales. ℣ Preterea digreditur cōmentaꝛ:que digreſſio tendit ad hoc: vt declaretur ꝙ generatio antecedit alterationē:in primis cuꝫ generatio ſit finis alteratōis:videt ꝙ alteratio p̄cedat generationē:ꝛ cum nihil alteretur niſi prius fuerit generatuꝫ:videtur ꝙ generatio alterationem antecedat ergo poterit exiſtimari ꝙ diſpō in iſtis ſit circularis ꝛ ꝙ neuter iſtoꝝ motuum p̄cedat alterū. ℣ Amplius ſi generatio ſit prioꝛ augmento ꝛ diminutione ꝛ coꝛruptiōe:non tamē videtur eſſe prioꝛ ꝑm naturā:omne.n. generabile eſt augmētabile imꝓpꝛie tñ:ꝛ diminuibile ꝛ coꝛruptibile ꝛ oē augmentabile aut diminuibile aut coꝛruptibile eſt gnābile. ℣ Soluit Com̄. ſubſtātia vt eſt prioꝛ ceteris generibus habet ꝙ via ad ſubſtantiam prioꝛ eſt via ad eſſe aliorum predicamentoꝝ:ꝛ per viam intelligit motum generationis vniuſcuiuſꝫ predicamenti:ꝛ ita ꝓ ſe ꝛ eſſentialiter generatio p̄cedit alterationē:at alteratio p̄cedit gnātionē p accīs. ſ. ſz ꝙ forme elemētoꝝ ſunt qualitates aut q̄litates ſequunt eas. Sēſus eſt:(vt arbitroꝛ) vnaq̄qꝫ forma quātū ad ſuā inceptionē incipit eſſe generatione:forma ſbalis incipit eſſe generatōe ſimpliciter: forma accidentalis generatōe ſm qd:ꝛ ita per ſe:generatio antecedit alterationē:ꝓ accidens tñ:qꝛ forme elemenoꝝ ſunt contrarie:aut qualitates prime:cōcurrentes neceſſario ad inceptionez cuiuſuis forme realis:alteratio p̄cedit generationē:generationez itaqꝫ luminis nō p̄eceſſit alteratio aliqua:cū lumini nihil poſitiue aduerſet:ꝛ ita ꝓ accidēs eſt ꝙ alteratio p̄cedat generationē:qꝛ ſecluſa contrarietate poſitiua formaꝝ:alteratio nō p̄cedit generationez:ſed bene generatio antecedit vniuerſaliter alterationem:quare ꝛc̄.

¶ Circa cōmentuꝫ.58. Eſt primitus aduertendum: prioꝛa via generationis poſterioꝛa eſſe ſm nām ꝛ perfectionē: ꝛ eſt vera ꝓpoſitio:ſi ſit oꝛdo prioꝛitatis ꝛ poſterioꝛitatis inter aliqua eiuſdem rationis:vel infra idem genus ſubſtantiale aut accidentale:conſtat enim non eſſe veruꝫ foꝛmaz accidentalem p̄ſtantioꝛem eſſe forma ſubſtantiali:ad quaz tamen formā ſbalem conſegtur talis foꝛa accidētalis. ℣ Iteruꝫ vult Cōmētaꝛ hāc demonſtratiōez eſſe cauſe ꝛ eſſe:translatio eſt rei perfectioꝛis ergo perfectioꝛ:demonſtrare autem ꝙ trāſlatio ineſt animalibus perfectis: quia eſt p̄fectioꝛ ceteris dat cauſam tantuꝫ:ꝛ cum dicitur: translatio eſt prioꝛ:quia eſt in prioꝛi: talis eſt demonſtratio ſigni:de vijs doctrine loquutus ſum in ꝓhemio primi phyſicoꝝ.

¶ Circa.59.60.61. Aduertenduꝫ primitus motus eiuſdem predicamenti cōparari inuicem penes terminos ad quos tendunt:in motibus vero diuerſoꝝ:uꝫ generum capitur excellentia penes finem ꝛ ſubiectuꝫ:quare motus celi ꝛ ꝓpter ſubiectum ꝛ ꝓpter finem p̄eſtātioꝛ erit ceteris:nō obſtāte ꝙ vbi ſit impfecti⁹ terminis ad q̄s aliarū mutationuꝫ. ℣ Rurſus:oīs tranſmutatio nāliter aufert ſbam traſmutati in quacunq̄ ſpecie fuerit tranſmutatio:niſi in loco:vnde per motū localem acquirit nouus ſitus ꝛ nouum vbi:ꝛ nō noua foꝛma:neq̄ ſubſtātia:veluti p alios motus quib⁹ vel ſubſtātia perit vel inducitur diſpō oꝛdinata ad interitum ſubſtātie:alteratio.n. qualitatū primarū ceteris p̄ſupponit motibus:iter quos ſolet iſte oꝛdo aſſignari:motus in loco:ad quantitatē:demū alteratio. ℣ Amplius in motu locali inuenit primum motū ex ſe p ſe:qō diuidit in partez p ſe moueñte ꝛ partē p ſe motā:ſed nō inuenit primū alteratuꝫ ex ſe:ꝛ primū quctū ex ſe. Eſt.n. celū primū alterans nō tñ eſt alteratū ex ſe:cū non diuidaſ in partez alterantē ꝛ partē alteratā:ꝛ Auerrois p⁹ de aīa.39.dicebat: impoſſibile eſt vt inueniaſ in alteratōe ꝛ augmentatōe aliqō mouens:qm̄ hoc nō inueniſ niſi in motu locali tñ:ſz difficile ē imaginari quo modo attribuiſ additio ꝛ diminutio in quātitate rei augmētabili ꝛ diminuibili accidēſ liter:auctū.n. eſſentialiter moueſ in loco:ſed ſz ꝙ eſt motus in partibus nō in toto:motus igitur attribuiſ toti accidētaliter: mot⁹ igiſ attribuiſ alterabili ꝛ augmētabili mō accidētali:ſed alterabili pp coꝛpus deferens:augmētabili aūt ꝛ diminuibili pp partes coꝛpoꝛales augmentabiles ꝛ diminuibiles:ꝛ ſupra.38.dixerat Auer. ſi igiſ moueſ nō accidentaliter ꝛ motus eſt ei nāliter.i.pp ſe nō pp aliud extrinſecū:neceſſe eſt vt moueaſ motu locali. ℣ Poſtremo introduco hanc difficultatē:ſi motus localis eſt primus motuū ab alteratōe p̄ſuppoſitus ergo ſi tota terra moueſ motu alterationis mouetur ꝛ motu locali. Dico ꝙ ſi actu nō moueaſ:ſufficit tñ ꝙ ſit actu mobilis. Vel rñdeo: motū localē nō eſſe primū reſpectu eiuſdez mobilis:cū nō quicqd alteref:moueaſ localiter:primo de generatione.25. Et ſunt qui arbitranſ elementa prius eſſe mobilia alteratōe q̄z tranſlatione:cū qualitates alteratiue p̄cedant nā motiuas:verūtamē cū grauitas ꝛ leuitas ſint elementoꝝ forme ſbales:erūt elementa prius nā mobilia localr q̄z alteratione:motū itaqꝫ alteratōis añcedit motus localis in alterante appꝛoximato alterabili: dato ꝙ alterabile maneat imobile ſz locū:ꝛ hec plana fuit ſnia Ariſto.ſupra.56.patet igiſ ex biſce q̄ primus lationē motuū eſſe primū.

¶ Tex.cōmenti.62.vſqꝫ ad.73.

Dicamus igiſ ꝙ appet.

Preſenti parte oñditur primo quis motus localis ſit primus:ſecūdo declaraſ ꝙ nullus mot⁹ localis pōt eſſe ẓtinus ꝑpetuo ꝑter circulare.

¶ Circa.62.aduertēdū mām primā ob ſui potētialitatē ñ poſſe motui ꝛ geti ſupponi:qꝛ tps oēs mot⁹ ꝛ getes mēſurabit: q̄ in gnāto a prim⁹ gnātionis vſqꝫ in finē ſubiectabunt:poteſt tñ dicere Cōmentaꝛ prioꝛ phyſicoꝝ.66.mām primaz eē aliquod ens demōſtratuꝫ.i.permanens:veluti ēt dicitur de pūcto.4.phyſicoꝝ.121.ꝛ hic mām primaz nō eſſe ens demonſtratuꝫ:qꝛ non cōponiſ ex mā ꝛ forma:neq̄ eſt actus. ℣ Inſup ex hoc cōmento palā colligiſ res nāles bēre magnitudines terminatas earūq̄ actōes ꝓuenire a formis ſubtalibus q̄ſtitatib⁹:ſunt nāq̄ diſpōnes ꝓ inductiōe ꝛ ꝓſeruatōe forme: opatōibuſq̄ pficiendis regſite

qualitatiue ꝛ q̃titatiue:veꝝ ẟ minimis dixi pꝛio phyſicoꝝ.39.⁋ Rurſus infert Auer.incõueniẽtia ſi mot⁹ ꝯrij poſſent cõtinuari. Tum qꝛ p eũdẽ motum ſimul acquireret ꝛ deperderet albedo. Tũ quia:idem moueret motibus ꝯtrarijs:poſito motu de albo in nigrũ in pꝛima medietate hoꝛe futu/re:in ſecũda de nigro in albũ.⁋ Pꝛeterea ponit Com.regulam talez:ſi aliqui motus nõ ſint ſimul neceſſario inter illos eſt tp̃s mediũ. Loquẽdo de motibus eiuſdem moti habentib⁹ pꝛĩcipiũ ꝛ finẽ in actu:quoꝝ nullus ẽ pfectio alterius. Et ſi.A. caleſiat p hanc hoꝛã in fine cuius ſit applicatum B.frigidũ ſũmuz:opus eſt ſi Ariſtote. ꝛ Auer. verum dicant inter calefactionẽ ꝛ infrigidatiõez quietez tempoꝛalẽ:vel momentaneã mediare:ad hunc ſenſuz:ꝙ pꝛimũ eẽ caliditatis ſit vltimũ nõ eſſe inceptõis infrigidatõis:ſ3 de his dixi.5.phyſicoꝝ.41.⁋ Poſtremo dicit in cõmento nõ incõuenire plura varijs rõnib⁹ eidem contrariari:motui.n.terre deoꝛſum ꝛ motus ꝛ quies opponunt 5.phyſicoꝝ.64.

⁋ Circa cõmentũ.63.ſciendum cõmentatoꝛẽ ex hac ꝓpoſitione:res cũ eſt genita coꝛrũpitur deducere q̃plurima icõueniẽtia. Tuz qꝛ:generatũ nõ haberet eſſe actu. Tum qꝛ:nã ageret otioſe. Tum qꝛ:tolleret oĩs generatio:ꝛ eſt vera ſnĩa Auerr. de entibus generatis per generationẽ terminantem alterationẽ extrinſece:ꝛ coꝛruptis coꝛruptõe motum terminãte:vnde generatũ incipit eſſe per pꝛimum ꝙ ſic:ꝛ deſinit eſſe p pꝛimũ ꝙ nõ:conſtat aũt inter pꝛimuz ꝙ ſic vnius ꝛ pꝛimuz ꝙ nõ eiuſdem:tempus mediare.

⁋ Circa cõmentũ.64.aduertendũ hanc ꝯñam valere:motus rectus non põt eſſe ꝯtinuus ꝛ perpetuus:ergo nec motus ex recto ꝛ circulari cõpoſitus:ſiue intelligat ꝙ neuter illoꝝ motuũ ſit vincens aut victus:ſiue ſit rectus vincens:ꝛ alter victus:ſiue circularis vincens ꝛ rectus ſuperatus: coadiuuante hac ꝓpõne:oẽ quod eſt in potentia aliquid neceſſario exibit in actũ:vel ſm idiuiduũ: vel ſm ſpẽm.⁋ Item ex hoc cõmẽto palã colligit celuz eſſe aĩatũ:cum in ipſo repiant dĩe poſitõis diſtincte.2.celi.13.ſi.n.motus celi incepiſſet:ab illo icepiſſ3 qd̃ dicimus dextrũ:qꝛ dextrũ ꝛ ſiniſtrũ in celo ſunt cauſa quare motus celi eſt ab oꝛiente in occidentẽ p meridiẽ.2.celi.13.Et dextrũ terminat latitudinẽ:ſurſum longitudinẽ:ante ꝓfunditatẽ:ꝛ ſunt iſte ptes diſticte in nã in hoĩe:ꝛ ſimilr in mundo:ſ3 in hoĩe ſunt manifeſte p ſe:in mundo vero p demõſtrationẽ:ꝛ ſumunt in celo oẽs tales dĩe a motu locali:q.n.diſperſa ſunt in ĩferioꝛib⁹: accumulãtur in ſupioꝛib⁹:ꝛ cũ motus localis ſit ſimplicioꝛ:ꝛ plus coꝛpoꝛi ſimplici accõmodatus ideo a motu locali tales accipiunt in celo differẽtie.2.celi.8.14.⁋ Pꝛeterea qꝛ eodẽ noĩe foꝛma ꝛ cõpoſitũ noĩari poſſunt:recte dꝛ hic a cõmentatoꝛe. Deus.i.aĩal celeſte:ꝛ pꝛimo de aĩa.8.h idẽ habet:ꝛ ob hoc ſubtiliſſime dictum eſt.5.topicoꝝ capl̃o.18.intelligibile nõ eſſe ꝓpꝛiũ aĩalis celeſtis quod eſt deus:ſed dĩam:veluti ꝛ ſenſibile nõ eſt ꝓpꝛiũ aĩalis moꝛtalis ſed dĩa.⁋ Alteri⁹ ꝯcludit Com.nullũ motuz poſſe motui circulari ꝯrari ꝯrietate ſubiecti:ſed bene ꝯrietate modi ꝓcedendi ꝯtrariant inuicẽ motus reflexi in circulo ꝛ motus reflexi ſup lineã rectã:ꝛ reflexi ſup lineã circularẽ: motus itaq3 facti ad ptes ꝯrias nõ poſſunt eẽ ſimul:reſiſtũtq3 ſibiinuicẽ:ſi reſpectu eiuſdez termini accipiant:moueaturq3 mobile ſuo tm̃ motu ñ alterius. De ꝯtrarietate motus circularis dixi ſuper:vltra.n.modũ quo ĩ motu celi eſt ꝯrietas:vt.ſ. celum mouet ab vno extremo dyametri circuli ad aliud extremũ eiuſdem dyametri habet alius pꝛimo celi.32.h3 motus celi ꝯriuz ſi imaginemur duos motus ſup eiſdẽ polis circa idem centrũ ad diuerſas partes:ꝛ motus a dextro in ſiniſtrũ ꝛ ecõtra ꝯtinui ex reuolutõe axis nõ ſunt (iudicio meo) ſuper eiſdem polis.

⁋ Ratio textus cõmenti.65.aut mobile ꝓ eodẽ inſtanti adeſt ꝛ abeſt in puncto reflexionis:ꝛ hoc nõ:qꝛ adeſſe ꝛ abeſſe ſunt oppoſita que ñ poſſunt ſimul eidẽ ꝯuenire:aut ꝓ alio ꝛ alio:ꝛ tũc cũ iter quelibet duo inſtãtia ſit tp̃s mediũ:in illo tpe quieſcet. Et circa cõmentũ.65.attendenda eſt dĩa inter moueri circulo ꝛ moueri ſm circulũ:hoc ſcd̃m cõuenit moto ſuper totum circulum:pꝛimũ conceditur ꝛ moto ſuper totum ꝛ ſuper partem circuli. Neq3 inculpandus eſt Ariſtot.ſi ſenſu ꝛ ratione pꝛobauerit motus reflexos ſuper lineã rectaz vel circulum non eſſe continuos:qꝛ notitia ſenſu ꝛ ratione acquiſita firmioꝛ eſt ea que ſenſu tantũ aut intellectu reperitur. Quo modo autez pulſus ſit motus reflexus ex moꝛula motuq3 ꝯpoſitus:impoꝛtẽtq3 dyaſtoles ꝛ ſyſtoles dilatationẽ ꝛ ꝯſtrictionez:ſeu eleuationẽ ꝛ depreſſionẽ medicis ſpeculanduz relinquo.⁋ Pꝛo complemento huius partis tenendũ eſt inter oẽs mot⁹ cõtrarios ꝛ reflexos eidem mobili ſucceſſiue inexiſtentes quietem intercipi mediã inſtanti vel tempoꝛe menſuratam:patet de lapide pꝛoiecto ſurſuz ꝛ cui nihil obuiet:ꝛ cui aliquid occurrat.⁋ Itez dato ꝙ planete moueãtur duobus motibus re diſtinctis:illi motus non ſunt contrarij:cum non fiant per eandem viam:neq3 ſuper eiſdez polis:qm̃ motus ſolis ab oꝛiente in occidentẽ ſit ſup polis mundi deſcribẽdo equinoctialẽ:ſed motus eius ſit ab occidente in oꝛientẽ ſup polis 3odiaci deſcribendo 3odiacũ:nec eſt idem oꝛiens ꝛ occidens ſm motum diurnum ꝛ ſm motum ſolis peculiarez:ſed de his dixi

dixi ſupꝛa.52.

⁋ Sententia textus cõmenti.66.ſi darẽtur due magnitudines equales:ꝛ duo mobilia equeuelocia mota ſupꝛa illas magnitudines:ſic ꝙ qñ vnũ accedet ad mediũ:ꝛ aliud iam recedet a medio: vtruz illa mobilia ſimul attingerẽt terminos illarum magnitudinũ:dꝛ ꝙ nõ:qꝛ vnuz illoꝝ habuit mediuz in potentia:aliud in actu. Unde ſciendũ eſt:ꝙ quãdiu mobile mouet non eſt alicubi niſi in inſtanti ꝛ in potentia ſolũ:cõpleto motu eſt mobile per ſe in termino p motũ acq̃ſito:nõ.n.eſt in ſanitate actu qd̃ mouet ad ſanitatẽ:magna eniz eſt pugnantia inter moueri ad ſanitatez ꝛ eſſe in ſanitate quare ſi poſt vnũ motuz incipiat ꝯrius motus opoꝛtet ibi dare quietẽ mediaz in fine ꝛ termino p illum motuz adepto.

⁋ Circa.67.obſeruandũ quietẽ non cadere in motu reflexo:niſi qꝛ mobile deſcribit punctum in actu:ꝛ hoc fit:qꝛ magnitudo ſupꝛa quã mouetur mobile eſt finita:aſpiciendo ergo ad oẽs cauſas tam pꝛopinquas q̃3 remotas motus reflexus nec cõtinuus nec vnus eſſe poteſt.

⁋ Circa.68.attendenduz diuiſionẽ per ſe eẽ illam que eſt in partes nõ cõicantes eiuſdez quãtitatis ꝛ tales finite ſunt:ꝛ cõſumunt ꝛ numerant magnitudinẽ:diuiſio vero p accidens eſt in ptes eiuſdẽ ꝓpoꝛtionis ſm quas ptes nõ cõſumit magnitudo. Et mobile motum ſuper mag^{cm} terminataz mouetur ſuper oẽs partes eiuſdẽ quãtitatis eas tangendo finito ꝛ terminato tpe:ptes aũt eiuſdez pꝛopoꝛtiõis non tangit niſi valde p accidens:imo ptes eiuſdez quãtitatis ſunt finite actu ꝛ potentia:ptes eiuſdez pꝛopoꝛtionis ſunt finite actu:infinite potentia:ꝛ hec eſt cã ꝙ totuz diuerſificatur vt eſt cõpoſitũ ex partibus eiuſdẽ quantitatis ꝛ eiuſdez ꝓpoꝛtionis:ſed de his dixi ꝛ.3.ꝛ 6.phyſicoꝛũ.⁋ Ulterius cõſideranda eſt iſta cõſequentia:diuiſibilitas in infinituz eſt paſſio continui ergo nõ repugnat cõtinuo eſſe actu diuiſum in infinitum:cuicũq3.n.cõuenit aptitudo ei nõ repugnat actus illius aptitudinis:dico ꝙ iſta paſſio eſt negatiua:vel dico continuo repugnare eſſe diuiſum in infinituz qꝛ ſic perderet ſuam pꝛopꝛiã paſſionẽ:actus enim ſi tollat aptitudinem:cui cõuenit aptitudo ei repugnat actus.

⁋ Sẽtentia textus cõmenti.69.dubitatio eſt:ſi aliquod mobile moueatur de albedine in nigredinem:itaꝙ in toto tẽpoꝛe p̃cedente ſit ſub vna foꝛma:ꝛ in toto tempoꝛe ſequente ſit ſub alia:vtruz pꝛo inſtanti mediante inter illa tẽpoꝛa mobile ſit ſub foꝛma pꝛioꝛi aut poſterioꝛi:ſoluit Ariſtoteles dicens inſtãs eſſe attribuenduz poſterioꝛi paſſioni:ſic ꝙ in illo inſtanti eſt ſub illa foꝛma acquiſita. Cõtra arguit phs mobile pꝛo toto tempoꝛe pꝛecedente ſtat ſub foꝛma pꝛioꝛe:ergo ꝛ ꝓ quolibet illius tempoꝛis:ſed illud inſtans mediũ eſt aliquid tempoꝛis p̃cedentis ergo in illo inſtanti medio ſtat ſub foꝛma pꝛioꝛi. Soluit ꝙ tp̃s nõ cõponitur ex indiuiſibilib⁹:ideo illud inſtans non eſt ps tempoꝛis pꝛecedentis.

⁋ Circa cõmẽtũ.69. Ponant pꝛimo nõ nulla documenta:quãdocũq3 alicuius rei datur pꝛimũ inſtans ſui eſſe:illius nõ põt aſſignari vltimũ non eſſe ante eſſe:qꝛ vel in eodẽ inſtanti idez eſſet ꝛ nõ eſſet:vel in aliquo tpe eſſet ꝛ non eſſet. Et in q̃buſcũq3 datur vltimũ eſſe:in illis nõ aſſignatur p̃mũ non eſſe:poſt eſſe. Et ſi nõ datur pꝛimũ eſſe datur vltimũ nõ eſſe:ante eſſe nouũ. Et ſi nõ dat pꝛimũ nõ eſſe poſt eſſe datur vltimũ eſſe. In rebus durãtibus tantũ per inſtans datur pꝛimũ ꝛ vltimũ affirmatiue:vnde pꝛimũ inſtãs tpis mẽſurãtis curſum ſoꝛtis eſt vltimum nõ eſſe curſus ſoꝛtis:ꝛ hec ſint documẽta.⁋ Secundo loco ponant regule. In oĩb⁹ rebus permanẽtibus a rebus ſucceſſiuis nullatenus dependẽtib⁹ ꝛ per aliquod totuz tp̃s ineſſe durantib⁹ datur pꝛimuz inſtans ſui eſſe:p3 ſumpto tempoꝛe adequato menſurãte motũ quo talis res acquiritur:ꝛ capto vltimo inſtanti illius tempoꝛis in quo neceſſario res habebit eſſe pꝛio: Pꝛeterea in talibus rebus permanẽtibus nõ eſt dandum vltimũ eſſe cum ſit aſſignãdũ pꝛimũ inſtans foꝛme ſequentis:ſed cuiuſlibet talis rei dabitur pꝛimũ non eſſe poſt eſſe:ꝛ erit idem numero inſtans pꝛimũ ꝙ ſic foꝛme inducende ꝛ pꝛimũ ꝙ non foꝛme abiciende:neq3 ſemp durabit ſoꝛtes:ſ3 eius non detur vltimũ eſſe:qꝛ ſatis eſt dari pꝛimũ nõ eſſe eius. Ulterius nullius rei ſucceſſiue eſt dabile pꝛimum ꝛ vltimũ ſui eſſe. Tum qꝛ: quicquid mouetur pꝛius mouebatur ꝛ poſtea mouebitur. Tum quia:ante omnẽ motum eſt alius motus ꝛ poſt omnẽ motuz eſt alius motus:ꝛ hec de pꝛimo ꝛ vltimo inſtanti pꝛo opoꝛtunitate loci ꝛ tempoꝛis dicta ſufficiant.

⁋ Circa.70.71.72. Sciendũ hanc pꝛopoſitionem:contraria non poſſunt inſimul ꝯgregari:eſſe dyaleticam:qua vti poſſunt omnes alie facultates:iſta vero pꝛopoſitio:id ex quo eſt tranſmutatio ꝛ ad quod eſt tranſmutatio ſunt oppoſita:eſt naturalis ratione ſubiecti:merito p̃dicati logicalis:ꝛ abſolute diceretur logicalis:cum a pꝛedicato cognoſcatur cuius artificis ſit officium conſiderare aliquam ꝓpoſitionem.⁋ Pꝛeterea logica vſitatur dupl̃r ꝛ inſtr̃o ꝛ aliqua maxima declarata in logica:logica vtens inſtrumento ꝛ ſciẽtia ꝛ opinio poteſt eſſe:vtens maxima neceſſario recedit a ratione ſcientie:ratõ es Ariſtotelis in hac parte ſunt logice vtentes maxima:ſed de his dixi pꝛimo phyſicoꝛu3.35.2.phyſicoꝛum.16.⁋ Ul/

terius vult cōmentator motū nālez ⁊ volūtariuz peruenire ad finē intentū nisi aliqd īpediat: motuz aūt violentuz nō attingere semp finez attentū ēt secluso impedimēto: ⁊ p impediens tollit cōtinuitas non nālitas motus: quare ⁊c̄.

¶ Circa.73.74. aduertendū motuz rectū ⁊ circularez esse ex aliquo in aliqd: motui tn̄ recto alī° motus rectus ꝯriatur: non aūt circulari: qꝛ ꝯrietas motuū attendit penes ꝯrietatem terminoꝝ ad quos per lineaz breuissimā. ¶ Preterea colligitur differentia inter mediū ⁊ terminū: idētitas termini arguit idētitatē motus: diuersitas diuersitatez: idētitas aūt medij facit diuersitatē motuū: diuersitas idētitatē: pōt .n. mobile p vnū semicirculuz recedere ab .A. ⁊ p alium semicirculuz accedere ad .A. ¶ Preterea arbitrat cōmentator in motu circulari punctū principiū ⁊ finez mot° vnū esse re ⁊ duo rōne: in motu aūt recto principiuz ⁊ finis ⁊ re ⁊ rōne differunt: finis .n. in motu continuo nō circulari nunq̄ copulat principio sed distat per lineaz rectā vel curuaz: vn̄ quilibet punctus in circulo est cōtinuatiu° ⁊ in potētia: in linea vero recta assignat puncta ⁊ in actu ⁊ in potētia.

¶ Circa cōmentū.75. obseruandū corpora sibi motuz circularez vendicantia curuarū esse dimensionuz: que autem motū non spericū sibi limitant rectarū sunt dimensionuz: ⁊ ita elementa licet sperice sint figure: tamen rectarū sunt dimensionuz. ¶ Preterea dicit cōmentator notū esse per se: ꝙ perfectū est prius diminuto natura tēpore ⁊ perfectione ⁊ rōne: ⁊ propter independentiā ⁊ incorruptibilitatē: ⁊ esse. Itez in diffinitione motus recti cadit mediū qd̄ est differentia motus circularis: cū motus rectus sit ille qui est a medio vel ad mediuz: circularis circa mediuz: ⁊ qꝛ mediuz non inuenitur per se prio nisi in motu circulari: ⁊ rōne motus circularis in alijs motibus localibus rectis ⁊ mixtis: dixit hic cōmentator mediuz nō inueniri nisi ī circulari. ¶ Postremo asserit Auerrois: motuū quēdaz esse eternuz: quēdaz nō eternum ⁊ motuū nō eternoꝝ quosdam esse quoꝝ cessatio est interitus moti: non nullos quoꝝ quies non est corruptio moti.

¶ Circa cōmentuz.76. attendenduz rationem hic factaz quodāmodo esse logicalez: naturalem: mathematicā: ⁊ diuinaz: ratione diuersoꝝ terminoꝝ in ipsa positoꝝ: probat .n. motuz celi posse eē perpetuū. Tū qꝛ non hꝫ cōtrariū. Tū quia: fit super lineam circularem non habentez puncta in actu: ⁊ quia habere contrariuz ⁊ fieri super lineā habentē extrema in actu conuenit motui recto cōuincitur motuz rectum non posse ppetuari: ¶ Insuper colligitur ex eodez cōmento scientiaz nālez quodāmodo mathematicis subalternari: qꝛ cause mathematice cāe sunt pluriuz reruz naturaliū ¶ Preterea docet cōmentator celuz manere cōtinue in eodez loco sm̄ materiā: ⁊ esse in diuersis locis sm̄ formaz: ⁊ totuz celum moueri ⁊ totum qescere: mouet tn̄ p se: qescit p accidēs: partes celi ⁊ sm̄ māz mouent ⁊ sꝫ formā: totū celū mouet sꝫ formaz tm̄: minime sꝫ māz: vt dixi.4.physi°.43.6. physicoꝝ.86. ¶ Ulterius facit Auer. differētiā inter centrū naturale qd̄ est elementū terre ⁊ centrum mathematicū quod est punctus imaginat° in terra: ⁊ vult speraz diuidi in centruz ⁊ circūferentiaz vbi orbis esset terminatus superficiebus concaua ⁊ cōuexa: vnde dicuntur partes celi esse in centro ⁊ circūferentia diuerse: quia centruz est indiuisibile ⁊ circūferentia diuisibilis: sed de his sepe dixi supra.

¶ Circa cōmentuz.77. dicit Auerrois: ampli° ex hoc nomine simpliciter motus non intelligitur nisi motus localis: cū hoc nomen motus dicatur de motu locali ⁊ de alijs sm̄ prius ⁊ posterius ⁊ simplr̄ ⁊ sm̄ determinationē: horum autē de quibus nomen dicitur sꝫ prius ⁊ posterius ⁊ simpliciter ⁊ sm̄ determinationē: illud de quo dī prius est cā: cā est eius de quo dicitur posterius: considerandū est cōmentatorē non velle oppositū vnius quod sepe soleo affirmare: sunt eniz iste propositiones vere: accidens est ens: augmentatio: ⁊ alteratio sunt motus: materia est natura: ⁊ causa est: qꝛ ly ens significat substātiaz ⁊ accidens significatione vna inequaliter tamē: ⁊ falsuz est ꝙ terminus analogus positus per se stet solum pro famosiori: ⁊ opinat cōmentator ly ens simpliciter non predicari nisi de substātia: ⁊ ly motus simpliciter de motu locali: ex cōmuni quoq; mō loquendi: cū affirmatur hoc esse ens: intelligitur substātia vnde analogū analogia cause ad causatū tollit penitus vniuocationē: quā permittit analogū analogia perfecti ad imperfectū. ¶ Amplius obseruanduz: corporū simpliciū motus eē simplices cōpositoꝝ compositos: nascit aūt simplicitas motus ob carentiā intrinsece resistentie ad oppositū inclinantis: ⁊ hac ratione motus celi simplex est: resistit naq; orbis intelligentie ad oppositū motū non inclinans. Item reperitur vniformitas ⁊ difformitas ⁊ quo ad partes subiecti ⁊ quo ad tempus: ⁊ regularitas ⁊ irregularitas motus sunt differentie motus. Est itaq; motus celi vniformis non quo ad partes subiecti sed quo ad tempus: est ⁊ regularis: quia est a principio vno: primo celi.7. Hec igitur sunt que hac quarta sūma vobis declaranda duxeram: qua patefactum est motum localem priorem esse ceteris: ⁊ nullum motuz posse esse perpetuum preter orbicularem: quare ⁊c̄.

¶ Tex. cōm̄.78. vsq; ad.86.

Nunc autē volumus hoc. Presenti sūma que ē a textu cōmenti.78. vsq; in finē libri manifestat aperte primum motorē esse indiuiduuz ⁊ incorporeū. Est naq; intelligētia infinite potentie: qꝛ mouet eterno tpe. Est impartibilis: qꝛ nō est causata a subiecto.

¶ Circa cōmentū.78. Est in primis notandum cōmētatorē p motorez: animā: formā ꝯstituta ī esse per subiectū: supra.44.52. itelligere hec māliter esse causata: ⁊ lꝫ pcedant aliquo mō mām: qꝛ ipsa sunt illius cāe: nō tn̄ eam simplr̄ pcedunt: cuz ipsa a mā causentur: p motorē p se subsistentē vult itelligere formā causantē mām ⁊ cōpositū ⁊ nō eductam de potentia māe: ⁊ hec est cā ꝙ dixi.2.physicoꝝ.4. materias cuiuscūq; ordinis causari a formis: solū aūt formas: que nō sunt intellect° dependere a corpore ⁊ causari a mā. ¶ Est secūdo sciendum cōmentatorē formare rōez Aristo. hoc mō: pportio .Z. tpis ad .C. tps. ē cōposita ex pportōe .D. ad .A. ⁊ .E. ad .B. qꝛ tps vtriusq; motus sequitur pportionē motoris ad mobile: proportio aūt .D. ad .A. finita ē: qꝛ .D. ꝯsumit .A. ⁊ pportō .E. ad .B. est finita: qꝛ .E. ꝯsumit .B. sed ois pportio cōposita ex pportōib° finitis ē finita ergo pportio .Z. tpis ad .C. est finita ergo .C. tps non est infinitū: ergo mouens: mobile: ⁊ tps quo ad finitatē ⁊ infinitatē confir se habent. ¶ Est tertio obseruādū ꝙ vī esse ꝯdictio in dictis cōmentatoris hic ⁊ in.7°. physicoꝝ.35. hic affirmat totū mouens mouere totū mobile maiori tpe q̄ȝ pars mouentis partē mobilis: in calce septimi dī in eodez tpe totum ⁊ partem moueri a toto ⁊ parte. Dicit Egidius ppositionē Aristotelis hic esse verā nō absolute sed respectu alicuius determiati spatij. Uult Albertus eas ptes motoris ⁊ mobilis sumi inter quas minor est resistentia q̄ȝ inter motorem ⁊ mobile totū: ⁊ his partib° sic sumptis optime ꝯcludit ꝙ totus motor moueat totum mobile tpe finito. Dico aūt ego ppōnez Aristotelis.7°. physicoꝝ.35. intelligēdā esse vbi resistentia diminuit in parte mobilis: ꝯstat aūt equalē esse resistētiam toti° celi ⁊ ptis celi cum maior q̄ȝtitas nihil faciat ad resistentiā: ⁊ iste locus diligenti indiget ꝯsideratione. ¶ Quarto aduertendū ꝙ si totum mobile ⁊ pars eius equaliter toti mouenti ⁊ parti eius resisterent nō cōponeret pportio temporū in quibus constituunt motus ex pportionib° motoꝝ ⁊ mobiliū: sed si diminuatur virtus motiua stante equalitate resistentie: opus est pportionez temporꝝ cōponi ex pportionib° motoꝝ ⁊ mobiliū ⁊ procedit demonstratio Aristotelis iudicio meo valde difficilis. ¶ Quinto considerandum proportionē aliquā ex datis pportionibus componi cuius denominatio pducitur ex denoīationibus: aliter octupla nō esset dupla ad quadruplā: neq; ex cōmento oppositū colligit qꝛ pportionē .Z. ad .C. cōponi ex pportiōib° .D. ad .A. ⁊ .E. ad .B. est. tempus .Z. ⁊ .C. sequi pportionē motoꝝ ⁊ mobilium: vt ipsemet cōmentator explicat. ¶ Preterea in digressione vult Auerrois ꝙ q̄uis a celo nihil posset subtrahi hec tn̄ ꝯditionalis est vera: si a celo aliqua pars auferat: pars illa mouebit aut mouebit in minori tpe q̄ȝ totum: nihil eiz phibet ꝯditionalē esse verā cuius antecedens est impossibile: quicquid aūt tollit veritatē ꝯditionalis vere falsum est: lꝫ antecedens ꝯditionalis sit falsuz: veritas aūt predicte ꝯditionalis nō pōt stare cū hoc ꝙ finitū moueat tpe infinito: vt in notabilib° patuit: quare infert Cōm̄. corrolarie Auic. ⁊ Gal. nō huisse mētē Ari. ¶ Itez ī hoc cōm° appellat Auer. corpora celestia materias simplices: ⁊ hec est mā in actu fixa forme abstracte.2. caplo de sba orbis: que.8. methaphysice.12. noīatur materia solū localiter mobilis: cū tantū mutationi locali substernatur: ⁊ qꝛ nō est actuabilis forma quā nō habet dicitur mā in actu: ⁊ impossibile est ꝙ orbis subiectus intelligentie dicatur forma: sed nihil phibet vt sit materia.9. metha.17. ¶ Postremo sciēdū celum cōponi ex intelligētia ⁊ mā in actu: ideo ex mā ⁊ forma: qꝛ tn̄ tpe Auicēne p compositiōez ex materia ⁊ forma intelligebatur cōpositū ex materia in potentia ad nouas formas sbales suscipiēdas: aliquādo negat Auerrois celū esse cōpositū ex mā ⁊ forma: vt hic ⁊.2. celi.71.

¶ Ratio textus cōmenti.79. si in magnitudine finita sit virtus infinita: virt° finita ⁊ infinita possent mouere idē mobile in equali tpe: qꝛ cum vtraq; magnitudo sit finita: vtraq; virtus mouebit in tempore finito: licet vna in maiori ⁊ alia in minori: augeatur ergo virtus finita sm̄ pportionē sm̄ quam vnū tps excedebat aliud: ⁊ tūc virtus finita ⁊ infinita mouebunt in equali tempore.

¶ Circa comentū.79. in primis aduertendum cōmētatorē velle hic pbare deum non esse corpus cōpositū ex materia in potentia ⁊ forma: neq; virtutem eductā de potentia materie: hoc medio: qꝛ mouet sempiterno tempore: ī secūda sūma huius octaui demōstrauit sufficientissime primū motorem nō esse corpus celeste: hac demōstratiōe: corpus celeste mouetur ab alio: qꝛ omne qd̄ mouet: mouetur ab alio: primus motor est penitus imobilis per se ⁊ p accidens: non erat itaq; deus corpus celeste: ⁊ hoc est quod dicit hic commentator

non pōt forma in cōposito ex mā ⁊ forma agere actione infinita: ⁊ colligit māz celi nō esse eiusdē rōnis cuz mā horuz inferiorū: qz ois potētia in mā est finite duratōis: siue sit actiua: siue passiua pz̄mo phȳsicoꝝ. 81. ⁊ in de ſba orbis capitulo. 3. virtus aūt celi ē sempiterne duratōis: siue sit actiua: siue passiua. ℣ Rursus attendēduz hanc eē rōem cōmentatoris: potentia maior plus agit q̄ potentia minor: ⁊ iō qz potentia infinita est maior in infinituz oi potentia finita: ⁊ ois potētia finita moueat in tpe: potentia infinita mouebit in instanti: aliter potentia finita ⁊ infinita eodez tpe possent in eādē actōez: qđ ꝓcludēdū ē potētiā ifinitā agē actionē infinitaz: vñ data q̄cūq; virtute finita cuiuscūq; magnitudis ⁊ excellētie pt maior virtꝰ augeri ad excessuz maioris. ℣ Amplius notādū potentiaz passiuā in corpore ꝓposito ex mā ⁊ forma infinitā esse nō posse: aliter vnū infinitū esset maius alio infinito: posito enim corpore corruptibili suscipere motionem in infinituz: maius illo longiori tempore susciperet motionem: ⁊ quia corpa celestia nō sunt eiusdez speciei: nec eiusdē generis vniuoci pñt fine incōuenienti sempiterno tpe moueri: nō obstante ꝙ vnū sit maius alio. ℣ Iterum notat cōmentator potētiaz posse dici infinitaz tpe ⁊ vigore: potentia finita duratōe infert corruptibilitatē: potētia aūt celi finita est vigore: ⁊ tpe infinita: vñ in corporibꝰ celestibꝰ dimensiones reddūtur finite a finitate vigoris intelligentiarum: finitas autem corporum subcelestium arguit finitatem temporis ⁊ vigoris formaruz oīum subcelestiuz. ℣ Itē notādū est ⁊ multū vtiliter: potentiaz positiuā cuiuscunq; corpis ⁊ eterni ⁊ caduci finitā esse: pz̄iuatiuā aūt perpetuā: terre potentia pz̄iuatiua ad semp quiescēdū ⁊ celi potentia pz̄iuatiua ad nō corrūpi pp deffectū causaruz corruptionis: materie. ſ. ⁊ cōtrarietatis reperte in formis: sunt ante retroq; sempiterne: ⁊ hac potentia pz̄iuatiua nō est maior potētia totius celi q̄ ptis celi: ⁊ hec oīa satisfaciunt cōmentatori. ℣ Preterea in digressione format Auerrois istā rationē: omne habens potentiā finitaz est corruptibile: celuz habet potentiā finitā. 2. celi. 71. ergo celuz nō poterit perpetuo durare: colligitur aūt potentiā celi esse finitā: ex hac ꝓña: celum si hz plures stellas fatigatur. Tum ēt: qz dimensiones celi sunt finite: cuz ergo corpus celeste sit alterius rōnis a corpore mortali falsuz erit ꝙ oē corpus sit finituz in tpe: ⁊ hec est rō quaz Auerrois appellat difficilem ⁊ scrupulosam. ℣ Ulterius sciendum Alexandruz ⁊ Auicēnaz cōcessisse celo habēti mām in potētia cāz corruptibilitatis positiuā: eternitatez: ⁊ ideo errauerūt: Auer. aūt posuit mām celi ⁊ horuz inferiorū alterius esse rōnis: vna erat cā positiua corruptibilitatis: altera pz̄iuatiua: materia nāq; celi ex se nō existeret nisi intelligentia illi assisteret ⁊ daret esse. ℣ Rursus scōa dubitatio cōmentatoris stat in hoc: si potentia mouens corpora est infinita: mouet in instanti: ergo eadē rōne potentia infinita mouens nō in corpore movebit in non tpe. Responsio Auer. est: ꝙ potentie q̄ non est in magnitudine nō cōpetit ꝙ fit finita vel infinita: ⁊ hz supꝰ dixerit Aristoteles potentiā mouentez eterno tpe esse infinitaz: ⁊ ois forma q̄to perfectior est tanto est magis actiua: ꝯ ob hoc ꝙ forma est separata a magnitudine cuz sit pfectior ab ea nō remouebit infinitas: nihil minus eandē substantiaz vt separatam consequitur esse finem: vt animā consequitur efficiens: vnde deus vt efficiens dependet a seipso vt finis: eternitas autem est effectus independentie: quare ipsi deo vt efficiens cōcedit finitas vel ifinitas: vt finis vo nec est deus finitus: nec infinitus. ℣ Postremo obseruanduz est omnes intelligentias moucre eterno tpe: qz respiciunt finez intrāsmutabilē: vez q̄ q̄tū ē ex se possent respicē finē trāsmutabilē ñ vt intelligētie sunt sed vt sunt mouētes ob finē: iccirco quantū est de se nō faciunt medie intelligentie eternuz motū: sed prima intelligētia est que facit motū eternū. 4. capło de ſba orbis: vltra enīz primam intelligentiā datā primo celo sunt alie intelligentie ceteris orbibus applicate primaz intelligentes ⁊ amantes: suosq; orbes certis velocitatibus revoluentes quibꝰ oībus motibus largit̄ prima conditiones motus prime appropriati. eternitatē. ſ. ⁊ esse ab oriente p meridiez: vt dixi supra 48. 52. ⁊ hec est cā ꝙ soleo dicere: tps ideo sequi motū primi mobilis dūtaxat: qz tm̄ ille motꝰ ē simpliciter eternus ⁊ independens.

¶ Circa cōmentuz. 80. dubitat Auerrois: qz videmus interdū in maiori corpore minorē esse virtutem q̄ in maiori: ergo in corpore infinito poterit esse virtus finita. Solutio est: corpus finitum maius pōt augeri ad excessum virtutis corporis minoris ⁊ cū corpus infinitū in infinitū duplicari supra oēm magnitudinē finitaz possit: potentia corporis infiniti in infinitū q̄cūq; positaz finitaz facile superabit: propterea nō erunt inuicē cōparabiles potētia corporis finiti ⁊ corporis ifiniti. ℣ Preterea formaī hec ꝓña. pars. B. C. mouet in tempore. E. Z. ergo dupla magnitudo mouet in duplo minori tpe: q̄ tenet ꝓsupposito magnitudinē infinitā esse vniformē per totū: vnde si pars B. C. moueat i. E. Z. tpe finito: dupla magnitudo duple virtutis poterit mouere in medietate tēporis: ⁊ tripla triple potentie in tertia pte tpis: ⁊ sic in infinitū. ℣ Rursus dicit hic cōmentator potētiam infinitā in corpore infinito crescere p augmentū

mentū corporis in infinitū: ergo maior q̄titas faciet ad augmentū virtutis ⁊ resistētie cōtra id qđ approbauimus supra. 78. Dico in augmento p solaz rarefactionē virtutez nō maiorari nec potētiaz: qz cōtinue eadez mā permanet ⁊ eadem forma in augmento nō p rarefactionē solū: qz addit quantitas: mā: forma ⁊ pñs virtꝰ ⁊ potētia: vera est propositio Aristotelis hic ⁊ id quod supra approbauimus.

¶ Circa cōmentū. 81. sciendū ꝙ si esset infinitus ignis habēs potentiā finitā: finitū mēsuraret infinitū: ⁊ pars esset equalis potentie cuz suo toto: ⁊ hec ꝓpositio. In maiori quāto ē maior virtꝰ: posita est. 4. metheorū. 13. ⁊ primo ⁊. 3. capitulis de substantia orbis.

¶ Circa cōm̄. 82. intelligendū p̄mo cōm̄. inducere talem difficultatez. Quo projecta mouentur a projiciente: qñ projiciens non tangit ꝓiectuz: vn. primo projiciente qescente totū motum cessare oportere: neq; aer prosequeret impellendo nisi a primo motore moueret: ⁊ sicut prioritas q̄ magnes trahit ferrū propinquū priusq; remotū est cālitatis vel nature: ita ea qua projiciens prius mouet aerez q̄ lapidez. ℣ Est scōo aduertenduz Auer. sentire projecta in vacuo transferri nō posse: imo nec in elementis extremis: cū ipsa ad vnā tm̄ positionis ptem nāliter iclinent: at aer ⁊ aqua ⁊ media inter hec instra sunt idonea p̄mo motu projecto. perficiēdo: hec. n. cū grauibꝰ grauia: cum leuibus leuia dicunt. 3. celi. 28. ⁊ dicebat Albertus magnus. 3. celi. 28. elemēta extrema nō deseruire motui ꝓiectōis: tuz pp ficcū: tum qz ad vnaz tm̄ positionis ptem nāliter inclinant: quare cū elementa extrema nō possint recipere impetꝰ: quia carēt humiditate: est nāq; cōplexio humida apta receptōi: sicca retentioni nō poterūt talia elemēta motui ꝓiectionis deseruire: nō sum ꝙ cū illis q credūt ignē posse deseruire ascensū lapidis sua leuitate p se: ⁊ descensui per accidens: inquātū moueret se supra lapidē: non est dicēdū ignē vt diuisibilis est a re mota satisfacere: veluti ⁊ aer dū necessarius vt est corpꝰ passiuū ⁊ diuisibile: qz potissima cōditio requisita in medio ꝓiectoꝝ ē talis ī petus qui cū nullatenus possit suscipi in elemētis extremis habeā intētuz. ℣ Amplꝰ cōsideranduz ꝙ in corporibus terrestris ⁊ ex se figuratis: ad motum primi mouētis mouent insimul oēs ptes talium corporum ⁊ ad quietez illius quiescunt oēs ptes talium corporū: ⁊ hoc in aqua ⁊ aere nō licz intueri: ne inūdatio totius mūdi fieret: vel corporum penetratio: non est ergo admirandū si in ꝓiectis cessante primo nō cesset aer vt aqua ob hoc moueri: aer. n. ⁊ aqua figuram tantū hñt merito continentis. ℣ Rursus attendēdū ꝙ in aere ⁊ aqua non fit perfecta ab extrinseco penetratio: qz aliter non plus aqua moueret q̄ esz quātitas lapidis ꝓiecti: sz in ꝓiectione aer primo a ꝓiciēte cōdēsat: deinde p nām suā rarefit cōdēsando aerē sibi imediatū ⁊ hoc vt lōgo spatio fieri possit ꝓiectio: vñ aer vt pticipat nām corpis: sic diuersi motꝰ locales se impediūt adinuicē: nō. n. poterūt in eadē pte adequate eē diuersi motꝰ locales ad ꝓprias positiōis dūtaxat: vt aūt hz nāz spūs: sic in diuersis partibus eius pñt eē diuersi motꝰ ad ꝓprias dūtaxat positionis: cōdēsatio. ſ. ⁊ rarefactio: aut plures rarefactiones termios oppositos respicientes. ℣ Preterea sciendū motū aeris in ꝓiectione esse nālem: ꝓiecti violentū: qui nō est vnꝰ ⁊ cōtinuus a principio vsq; in finez: sed diuersificantur motꝰ: sicut sunt diuerse partes aeris deferentes ipm lapidē. Prima enim pars aeris defert per tps lapidez. Scōa pars aeris iteruz motu discōtinuo a primo mouet eundē lapidez: patet exēplo de naui mota in aqua: pp ergo penetratōez impfectā nō oz vna parte aeris mota oēs alias moueri: ⁊ cum a projiciente aer recipiat principiū mouēdi actiue ⁊ passiue: in ꝓiectione aer per se mouet: nō lapis: ⁊ hoc recipere aeris est pp ꝓpinqtatē eius ad nām primē mātē. ℣ Ulterius notandū expulsionē fieri ab aere per virtutē impressaz a ꝓiciente de nouo: q̄ virtus est qualitas de secūda specie generata in instanti in quo incipit expulsio in quo instanti nō mouet illa virtus sz imediate post. ℣ Postremo obseruandū est: quo nam pacto fiat motus ꝓiectionis: varie sunt opiniōes. Existimauit Plato solam successionē partium aeris esse cām motus ꝓiectoꝝ: itaq; vna pars aeris alterā exppellēdo eidē succedebat in eodē loco: ⁊ hoc modo mediū succedens ipellebat mobile: vnde quēadmodum pellitur lignū ab aqua in ꝓiectōe lapidis in aquā lapis. n. ꝓiectus in aquā: vnā. ꝓducit circulationem pellentē lignū: mox causat alia circulatio in loco in quo primo erat lignū iterū pellens lignū: ⁊ sic donec quiescat lignū: ita mouet lapis sursū. ℣ Cōtra positis quattuor lapidibus seinuicē tangentibus pellens primū ad locū secūdi: pellit secundū ad locū tertij ⁊ tertiū ad locuz quarti: ibi ē successio pulsionis: tm̄ ibi nō est ꝓiectio. ¶ Scōa est opinio: vt fiat ꝓiectio p fugaz vacui: qz ne detur vacuū. aer posterior insequit aerē anteriorem diuisuz. ℣ Cōtra ꝓtinuaret motus vsq; ad ꝙauū lune. Itē impleto vacuo nō ꝓicerēt lapis vltra. ¶ Tertia est opio: vt fiat talis motus p impetuz datū impulso. ℣ Contra: talis motus esset nālis ⁊ ꝓtinuꝰ: ⁊ posset fieri in vacuo: qz ibi esset resistētia intrinseca ⁊ motor intrinsecus. ¶ Quarta ē opinio Auer. imaginātis ꝙ sicut in vndatiōe maris vna ꝓcella defert p tps nauim in quo tpe causat

alia ꝓcella ad quam expellitur nauis:ita in aere
pria ps ꝯdẽſata ſtãte ꝯdenſatõe ſecũ portat lapi/
dẽ:cũ aũt icipit rarefieri.alia ps aeris ꝯdẽſať ad
quã ꝓijciť lapis vna cũ virtute motiua. Et ſi di/
cas ꝯ:ſtat aliqd moueri ꝯ ventũ.Et rota veloci⁹
moueť remoto p̄io mouẽte:qd nõ põt eſſe niſi pp
impetũ acqſitũ in rota:aer.n.nõ mouet illã rotaꝫ
circulariter.Solutio primi ẽ:nõ tolliť ab aere vir
tus motiua flante vẽto:ẽt ſi remittať aut depdať
ab aliqua pte aeris. Ad ſcdm:manus in deſcẽſu
rote motũ adiuuat:in aſcẽſu ipedit:apd ğ Auer.
mediũ ipulſuꝫ moueť a ſua forma ꝛ portat proie/
ctũ ꝛ ſic ꝓiecti mot⁹ eſt aliquo mõ nãli ſiřis ꝛ aliq̃
mõ violẽtus:vt aer a ſe nãliter motus portat lapi
dẽ:facit motũ lapidis aliq̃ mõ nãli ſimilẽ:vt autẽ
mot⁹ ẽ ꝯ iclinationẽ ꝓiecti ſic ẽ violẽt⁹.3.celi.28.

¶ Circa com.83.attendẽda eſt ꝯdictio in dictis
Auer.hic ꝛ.12.metha.44.hic aſſerit vni⁹ mot⁹
ꝯtinui tm̃ eẽ vnũ motorẽ:ħ idẽ hř.12.metha:43.
at.12.metha.44.vult motũ planete a pluribus
motorib⁹ ꝓuenire. Solutio eſt: vel vni⁹ mot⁹ nõ
pñt eẽ pl'res motores ſucceſſiue:ſꝫ bñ plures mo
tores ſimul eẽ pñt vni⁹ mot⁹ ꝯtinui: vel dico ꝙ ħ
nõ pugnãt adinuicẽ:planete moueñť ab vno pn⁹
tm̃:ꝛ moueñť a plurib⁹ motorib⁹ effectiue:exiſti/
mo.n.aliq̃ moueri ab vno pn⁹ tm̃: qñ actiuo pn⁹
mot⁹ intrinſeco nihil intrinſecũ reſiſtit trahẽs ad
oppoſitũ.⁋ Preterea in eodẽ cõmẽto hꝫ cã fati
gatõis q̃ eſt ꝙ forma dũ mouet moueať:qd cõue/
nit formis eductis ð potẽtia mãe:nõ intelligẽtijs.
Et paulopoſt dicit Auer.in celo eẽ neceſſitatẽ in
mõ recipiẽdi:in motore vero in mõ agẽdi:intelli/
gendo nõ de neceſſitate coactiõis ſꝫ neceſſitate q̃
effect⁹nãlis eſt inſepabilis a cã:mot⁹ ãt circular]
nãlř ꝛ proprie ſequiť aĩam.2.capľo de ſſba orbis.

¶ Circa cõmentũ.84.Dico p̄io: ĩtelligẽtie lo/
caňť per operationẽ in celo:nõ aũt locaňť: ĩtelli/
gentia.n.p nãm ſuã nõ eſt in loco: neqꝫ in aliqua
loci dĩa:ꝛ ſoleo dicẽ locari p opationẽ tm̃ ñ eẽ lo
cari:ꝛ diſtictionẽ ð eẽ in loco circũſcriptiue:diffi/
nitiue ꝛ pñtialř nõ ſatiſfacere peripateticis.Di/
co ſecũdo:oẽ qd moueť hꝫ corp⁹ qeſcens circa qd
reuoluiť:ꝛ virt⁹ quieſcẽtis dꝫ eſſe firmior virtute
illi⁹ qd moueť:ꝛ ſi alř eẽt: totũ expelleref:exiſten
tia ğ mũdi his duabus virtutib⁹ pficiť. ſ.virtute
qetis ꝛ virtute mouẽdi que eſt ꝯria illi.ꝛ dicebat
Auer.5.capitulo de ſubſtantia orbis. Et iõ dicit
ꝙ qes que ẽ in ea cõtigit neceſſario vt ſit fortior
virtute celi qua moueť:vñ terra hꝫ potẽtiã priua
tiuã ad ſemp qeſcẽdũ pp abñtiã cãe potẽtis mo/
uere eã:ꝛ cã cõſeruatiua qetis terre ẽ ipam eẽ me
diũ motus circularis.2.celi.102.terra nãqꝫ vt cẽ/
truꝫ: habet ꝙ quieſcat: vt corp⁹ nãle ꝙ moueať.
Dico ťtio:q̃ ꝓping⁹ ſũt p⁹ motori veloci⁹ moueť
ꝛ ẽ illud ꝓfecto intẽſius qd ſũmo ẽ ꝓximi⁹: ſꝫ nõ
ꝙ i ea ꝓportiõe ſit intẽſi⁹ in qua magis appropi/
quat: vt ſoleo dicẽ legẽdo tractatũ calculator] ð
intenſione.

¶ Circa cõmentũ.85.86.ſciẽdũ eſſe determina
tũ:primũ motorẽ eſſe eternũ:eſſe vnũ: eſſe ĩfinitũ
in duratiõe:eẽ extra magnitudiuẽ:ꝛ pp hec quat/
tuor:oĩa que dicta ſunt:adducta fuerũt:voluit.n.
Ariſtoteles terminare cõſiderationẽ cõem ð re/
bus nãlib⁹ in primo pricipio totius nãe a quo cũ
cta depẽdẽt.12.methaphiſice.38.cui laus:honor
ꝛ gloria debeňť:ꝛ ita hec ꝓpõ abſtractũ eſt: eui/
dentiſſime deducta eſt:via mot⁹ nãli phõ ꝓpria.

Digreſſio.

¶ Ut lectiõib⁹ pñtis ãni finẽ tandẽ iponã opta
tum de deo queraf.Utrũ ipe ſit finiti vigoris: ad
mẽtem Ariſtotelis ꝛ Auerrois.In primis vř ꝙ
ſit infinite potẽtie:hac rõe prima.Illã potẽtiã at/
tribuit phs p̄io motori quã ꝓbat nõ poſſe eſſe in
magnitudine:ſupra.78.ſed ꝓbat infinitũ i vigo
re nõ poſſe eſſe in magnitudine:qr ex virtute infi
nita in vigore ſequiť mot⁹ in inſtãti:nõ aũt ex vir
tute infinita in duratiõe:ergo deus eſt infiniti vi/
goris.⁋ Ampli⁹ cõtinens vnã formã actu eſt ali/
quãte pfectiõis:ꝯtinẽs duas maioris: ergo conti
nens actu infinitas eſt infinite pfectiõis: ſed oẽs
forme que ſunt potẽtia in materia ſunt actu i pri/
mo motore.12.methaphyſice.18.ergo prim⁹ mo/
tor eſt infinite pfectiõis:neqꝫ obſtat ꝙ Auerrois
mõ aſſerat formas actu eẽ: modo potẽtia in p̄io
motore ꝛ prima mã.12.methaphyſice.18.24.36.
mã nãqꝫ antequã hẽat formã eſt in potẽtia ad eã.
ꝛ de⁹ eã ad actũ reducit: mã actuata formis po
tuit reduci de potẽtia ad actũ.⁋ Rurſus ĩtelligẽ
tie medie ſunt finitarũ potẽtiaꝝ:appetibile ab ip
ſis infinite potẽtie:tale appetibile ẽ de⁹: ergo de⁹
eſt infiniti vigoris. rõ eſt Auerrois.4.capite de
ſubſtãtia orbis exiſtimantis intelligẽtias medias
quãtũ eſt ex ſe motũ nõ cõſtituere eternũ.

¶ Ad oppoſitũ arguiť p̄io:qualis eſt ꝓportio
virtutis ad virtutẽ:talis eſt ꝓportio mobilis ad
mobile:ſed virtus finita põt mouere mobile fini/
tum;ergo virt⁹ infinita intẽſiue mobile infinituꝫ:
ſꝫ hoc ẽ ipoſſibile:qm̃ ſi eẽt corp⁹ infinitũ nõ eſſet
mobile: vt Ariſtoteles demõſtrat p̄io celi a.33.
ad.76.⁋ Rurſus virt⁹finita mouet i tpe:ğ virt⁹
infinita in nõ tpe:deduciť ꝯña:qm̃ qualis ẽ ꝓpor
tio virtutis ad virtutẽ:talis ẽ ꝓportio tpis mẽſu
rãtis motũ vtrũqꝫ:ſꝫ finite virtutj ad ĩfinitã vtu/
tẽ nulla ẽ ꝓportio:ergo nec mẽſure ad menſurã.
⁋ Iterũ ſi tãta virt⁹ in tãto tpe ꝛ maior in minori
ergo infinita in nullo:ergo i inſtãti:ſed claudit cõ
tradictionẽ motũ fieri i iſtãti:cũ mot⁹ſit eẽntialř
ſucceſſiuus

ſucceſſiuus ꝛ affirmatio vni⁹ ptis prioris inferat
negationẽ alteri⁹ptis poſterioris.⁋ Itex:virtus
infinita intẽſiue excludit a motu ſuo oẽm aliã vir
tutẽ:ita ꝙ nulla virt⁹ poſſit i motu cõcurrere: qm̃
cã totalis excludit ab effectu ſuo oẽm aliã cãm to
talẽ vel ptialeꝫ:ergo ſupflui ꝛ ocioſi eẽnt omnes
alij motores a p̄io.⁋ Item principalř arguiť ſic.

¶ Preſuppono p̄io:ꝙ opi.q̃ tꝫ ꝙ ꝓportio ve/
locitatũ in motib⁹ inſequaf ꝓportionẽ ꝓportio/
nũ potẽtiaꝝ mouentiũ ſupra ſuas reſiſtẽtias non
claudat contradictionẽ.⁋ Preſuppono ſcdo: ꝙ
vtar ꝓ nũc iſto termio mot⁹:quaten⁹ ẽ ipoſit⁹ad
ſignificandũ oẽs mutatiões diuiſibiles ꝛ iparti/
biles:tẽporaneas ꝛ momẽtaneas: qua ſignifica/
tiõe vtiť Ariſtoteles.3.phy.6.5.phy.7.ꝛ i poſt/
pdicamẽtis.⁋ Proponiť hec ꝯña:De⁹ ẽ infiniti
vigoris applicat⁹ p̄io mobili ad mouẽdũ ſꝫ to/
tã ſuã potentiã:ꝛ mouet de facto imediate primũ
mobile ſꝫ totũ ſuũ poſſe:ergo mouet in inſtanti ꝛ
menſura indiuiſibili.⁋ Rñſio:ex illo antecedẽte:
iferri dꝫ:ergo in ifinito modico tpe mouet ꝛ infi
nita velocitate:ꝛ nõ dꝫ iferri:ergo mouet in inſtã
ti:ꝛ capiaf cũ dĩ infinita velocitate:ly ĩfinita ſyn
chategoreumatice.⁋ Cõtra:vbi ĩfinita velocita/
te mouebit mouẽs:neceſſario inueniť ſucceſſio cõ
tinua:vel ex pte mouẽtis: cui⁹ virt⁹ maioreť ſuc/
ceſſiue cõtinue:vel ex pte diminutiõis reſiſtẽtie in
infinitũ: ita ꝙ nunqꝫ erit verũ dicere:ĩfinita velo
citate mouet mouẽs:vtputa ſi ignis agat i aquã:
ſtante potẽtia ignis: diminuta reſiſtẽtia ſucceſſi/
ue ꝯtinue p ptes ꝓportiõales minorib⁹ termiatis
verſus nõ gradũ reſiſtẽtie:ĩfinita velocitate aget
ignis ꝛ in infinito modico tpe: qr tamẽ nũqꝫ erit
ita ꝙ reſiſtẽtia ſit diminuta in infinitũ:nunqꝫ infi
nita velocitate agit. At in caſu argumẽti:ẽ deus
applicatus primo mobili actu ſm totã ſuã poten
tiam:ꝛ nõ ẽ ſucceſſio ibi aliqua ex pte mouentis:
neqꝫ ex pte mobilis:vt poniť in caſu.Quare ego
dico ꝙ ſi de⁹ ſit actu applicat⁹ p̄io mobili imme/
diate ad mouẽdũ ꝛ moueat ĩmediate ſꝫ totũ ſuũ
poſſe ꝛ ſit infiniti vigoris:ꝙ nõ põt inferri:ꝙ mo
ueat in infinito modico tpe:ſꝫ dꝫ iferri ꝙ moueat
in inſtãti ꝛ in mẽſura indiuiſibili.⁋ Sꝫ quicqd ſit
ſatis ẽ ꝙ iſta ſit mẽs Auer.2.celi.63.Si de⁹ ingt
eẽt ĩfinit⁹ in vigore:mot⁹eẽt in inſtãti:ꝛ corp⁹mo
tũ eſſꝫ ĩfinitũ:qr mouet nãliter ꝛ ſꝫ vltimũ ſui poſ
ſe:ꝛ.12.methaphy.44.dĩ ſſbas abſtractas mo/
uẽtes excedere ſe i nobilitate ſm ordinẽ ꝛ magni
tudinẽ celoꝝ:ꝛ illd qd dixerũt alij:ñ ſatiſfacit Cõ
mentatori vꝫ ꝙ ſi de⁹ eſſet in magnitudine moue/
ret ſm vltimũ ſui poſſe nõ tñ exiſtẽs extra magni
tudinẽ;qr apud Cõmentatorẽ De⁹ mouet de ne/
ceſſitate nãe:ſiue ſit in magnitudine:ſiue extra: ğ
ſm vltimũ ſui poſſe.⁋ Solutio p̄ie rõnis ẽ: non
ꝓbat Ariſtoteles priaria intẽtõe virtutẽ infinitã
intẽſiue nõ poſſe eẽ in magnitudine:ſed pricipalř
oſtẽdit infinitũ in duratiõe nõ poſſe eẽ in magni/
tudine:exquo ſeqť infinitũ i vigore nõ repiri poſ
ſe in magnitudine:vñ ſi virt⁹ infinita in duratiõe
eẽt in magnitudine ꝛ moueret eterno tpe eẽt infi
niti vigoris ꝛ moueret in inſtanti: que ꝯña tꝫ hoc
fundamẽto:oĩs virtus in magnitudine ẽ fatiga/
bilis:at virt⁹ fatigabilis nõ põt cõtinuare actum
ppetuũ niſi ꝯñter addatur ſibi aliqua virt⁹ forti/
ficans:vel niſi totã illã virtutẽ ſimul hẽret ex ſe:ſꝫ
cũ nihil ſit prius prima intelligẽtia: oportebit ip/
ſam p̄mã ĩtelligẽtiã totã illã vtutẽ ſimul hře:ꝛ ita
ſi ĩfinito tpe mouens ẽ aliq̃ vt⁹ i magnitudine:ĩfi
niti vigoris ẽ:ꝛ ſi ſic i iſtãti mouet.⁋ Solutio ad
ſecundã eſt:ꝯña non valet:patet de ſole ꝯtinente
virtualiter oẽs effectus nouos reales.⁋ Ad ter/
tiaꝫ:intelligentie medie vt ſunt mouẽtes pp finẽ:
poſſunt reſpicẽ finẽ trãſmutabilẽ:iõ qꝫtũ eſt ex ſe
nõ mouerẽt eterno tpe:vt intelligẽtie ſunt ꝛ reſpi
cientes finẽ intranſmutabilẽ eterne mouent. Eſt
itaqꝫ deus pp ſuã indepẽdentiã qui ſempiternuꝫ
motũ ꝓducit:vbi nãqꝫ theologi deũ faciunt infi/
niti vigoris. Peripatetici ipſuꝫ idepẽdentẽ ſim/
pliciter arbitraňť:quare ꝯcludo ꝙ mot⁹celi qua/
tenus pendet ab intelligẽtia efficiente ꝛ aĩa eſt fi
nitus:vt pendet a primo fine oĩuꝫ motuũ celeſtiũ
vniuerſali:fine dico eterno ꝛ intranſmutabili mo
tus ante retroqꝫ eſt ſempiternus:Hec itaqꝫ dile/
ctiſſimi obſequentiſſimiqꝫ diſcipuli dogmata exi/
ſtunt quibus ingenia veſtra hoc ãno excitãda ele
uãdaqꝫ ꝓpoſuerã. Et queadmodũ dignati eſtis
maxima cum ſollicitudine:beniuolentia ꝛ obſer/
uantia:preſenti ãno noſtris intereſſe lectionibus:
ita ãno futuro vos expectabo ad tres libros de
aĩa:ad Tractatũ Auerrois de ſubſtantia orbis:
necnon ꝛ ad duo de generatione ꝛ corruptione
volumina.quare ꝛc.

FINIS

¶ Hẽtis ſacre phye cultores candidiſſimi enar
ratões in octo libros auſcultatorios Ariſtotelis
ꝛ Auerrois a Tiberio Bacilerio Bononienſi
viro nr̃i ſeculi celeberimo: in felici Ticinẽſi acha
demia lucubratas.

¶ Cum priuilegio cõceſſo a Sereniſſimo xpia/
norũ Rege Jacopo ð pauciſdrapis de Burgo/
francho:ne aliquis audeat neqꝫ pſumat hanc le/
cturaꝫ imprimere:nec ĩprimi facere:nec in alio lo
co impreſſa in dñio nr̃o exportare: nec exportari
facere:ſub pena in lr̃is Regalibus contenta.

Digressiones phemij

primi phyſicoꝝ.

Nūquid quattuoꝝ cāe a methaphyſico ꝓſiderari poſſint. 3.
Utrū res ſenſibilis ſit p mām aut p formā. 3.
Utrū de rebꝰ nālibꝰ poſſit tractari ſciētifice. 3.
Utrū oiuz cōclusionū nāliū ſit habitus vnus numero. 4.
Utrū nālis phya ſit ſuaz ſpeculatiua. 4.
Utrū naturatū vt hz in ſe principiū motꝰ ⁊ getis ſit ſubiectū nālis phyloſophie. 5.
Utrum mori magis eligendum ſit q̄ ſcelus aliquod operari. 6.
Digreſſio de omnibus ꝓcedēdi modis. 7.
Utruz plures forme ſubſtantiales in compoſito inueniantur. 8.
Utrum noticia effectus cunctarum eius cauſaꝝ cognitionē ꝑexigat. 8.
Utrum cauſe intrinſece plus faciant ad cognitionē q̄ extrinſece. 9.
Utrū ſi per effectū demōſtretur cauſa: liceat per cām pp quid effectꝰ demōſtrari. 9.
Utrū eadē ſint nobis notioza ⁊ nāe. 10.
Utrū Ariſtoteles idē dixerit textu cōmenti tertij ⁊ quinti. 11.
Utrū vlia realia ſint ponēda. 11.
Quid ſit q̄ō prio itellectui ſortis occurrat conſiderandum. 12.

Digreſſiōes ſumme ſecunde primi phyſicoꝝ.

Utrū forma ſubſtātiali idiuiduū ſit hoc. 13.
Utrū ens reſpectu oiuz ſit p̄dicatū vniuocū. 15.
Utrum punctus ſit res abſoluta diſtincta realiter a quātitate. 16.
Utrū ſubſtātia ſit magnitudo. 17.
Utrum ſubſtantia materialis ſublata quātitate hēat ptes ⁊ ſit in loco. 17.
Utrū totū ſit oēs eius ptes ſimul ſumpte. 18.
Utrū poſſit totū geſcē ptibꝰ eiꝰ localr motꝫ. 19.

Digreſſiōes ſume tertie

Utrū i mā ſit ponēda potētia actiua. 21.
Utrū infiuitū hz q̄ ifinitū ſit ignotū. 22
Utrū cognitio totius pendeat ex cognitiōe partium quātitatiuarum. 23.
Utrū entia naturalia ſint maximo ⁊ minimo determinata. 24.

Digreſſio ſumme q̄rte.

Utrū p̄cipia rer nāliū ſint ẽ̄ria. 25.

Digreſſiōes ſūme qnte

Utrū qualitates oēs in elemētis ſint ſūme. 27.
Utrum corpus humanū ante inductionē aīe rationalis ſit in aliqua ſpē aīalis. 29.
Utrū ſortes ſit hō: ſorte nō exiſtēte. 29.
Utruz cōcedēda ſit forma generica ſubſtātialis coeterna māe p quā ſortes hēat q̄ ſit corpꝰ. 30.
Utrū dimēſio itermiata ſit materie coeterna. 30.

Digreſſiōes ſūme ſexte

Utrū potētia māe ſit eſſentia materie. 31.
Utrum priuatio ſit ens. 32.
Utrum materia prima ſit cauſa generationis ⁊ interitus. 33.
Utrum cōpoſitū tantū per ſe prio generet. 34.
Digreſſio de varijs modis acipiēdi mām. 74.
Utrū ſolū via nāli poſſit conuinci ſubſtātias abſtractas eſſe. 35.

Digreſſiōes p̄ie ſūme.

Secundi libri phyſicoꝝ.

Utruz ex parte principij actiui vel paſſiui mutatio ſit naturalis. 36.
Utrum ab extrinſeco reducatur aqua calefacta ad antiquā frigiditatez. 36.
Utrū res artificiales a rebꝰ nālibꝰ re ſeiūgāt. 36
Digreſſio de varijs principiādi modis. 37.
Utrū nām eē ſit per ſe manifeſtum. 38.
Utrū ñ poſſit niſi ope māe nātuz ſubici motui. 38
Utrū mā ſit alicuiꝰ pfectiōis eſſentialis ex ſe. 39.
Utrū ly nā analogice ꝑdicet de mā ⁊ forma. 39.
Quo nā pacto differant ſcia matheꝫ ⁊ nālis. 40.
Utruz abſtrabentiū ſit mendatiū. 40.
Utruz ſcie medie ſint magis mathꝫ q̄ nāles. 40.

Digreſſiōes ſcde ſūme.

Utrum mā diſtet a non ente. 41.
Unde cōſiſtat cauſalitas cauſe efficientis: finalis: materialis ⁊ formalis. 42.
Utrū eiuſdē effectus poſſint eē plures cāe. 42.
Utrū cā p ſe ſit illa q̄ cauſat ꝓpria virtute. 43.
Utrū cāus ⁊ fortuna ſint in ꝓtingēti raro tm̄. 44
Utrū oīa q̄ eueniūt de neceſſitate eueniāt. 44.
Utruz nihil volitū quin p̄cognitum. 44.
Utrū tres cāe poſſint adſeinuicē coincidē. 46.

Digreſſiōes ktie ſūme.

Utrū deus Benedictꝰ aliqd eē ſe ꝓhēdat. 46.
Digreſſio qua ſignificatōes termioꝝ p̄ie ⁊ ſcē intentōis panduñ ſm varias opiones. 48.

Digreſſiōes p̄ie ſūme

Tertij libri phyſicoꝝ.

Diſtinctio varias nominis motus ſignificatiōes aperiens. 48.
Utruz neceſſe ſit ignorato motu ignorari natura ⁊ ſit poſſibile aliqd moueri. 49.

Utruz ens p̄ius deſcendat in .x. p̄ñta: q̄ diuidatur per actum ⁊ potentiam. 49.
Declarantur tres modi relatiuoꝝ. 49.
Utrū nomē motꝰ ſit vniuocū vel analogū. 50.
Utrū motꝰ in pluribꝰ generibus reperiaf. 50.
Utrum hec ꝓpoſitio ſit vera motus eſt. 50.
Utrum mutatio mōmētanea: re: ſeiungatur a re permanente. 51.
Utrum augmentatio ⁊ alteratio a rebus pmanētibus re diſtinguantur. 51.
Utrum p̄dicamentum vbi ſit abſolutum vel reſpectiuum. 51.
Utrum diffinitio motus cōueniat motui nouo ⁊ eterno: continuo ⁊ interpollato. 52.
Utruz augmentatio ſit per minima. 52.
Utrū deſ reactio ſm q̄litates ewſdē ꝓportionatj. 53.
Utrū actio fundeſ in agēte: ⁊ paſſio i paſſo. 54.

Digreſſiones .ij. ſūme.

Utrum infinitū poſſit hēre rōnem principij. 56.
Utrū linee infinite q̄libet ps exiſtat infinita. 56.
Utrum numerus rerum exiſtentiuz actu neceſſario ſit finitus. 57.
Utrū rōes totiꝰ ⁊ ptis: maioritatj: minoritatis: eq̄litatj ⁊ inequalitatis infinitis ōmandenē. 57.
Utrū poſſit corpus infinituz habere grauitatem tantum finitam. 57.
Utrū deſ vltia ps ꝓportionalis continui. 58.

Digreſſiōes p̄ie ſūme

Quarti libri phyſicoꝝ.

Diſtinctio ō loco ꝓpoſito: ſimplici ⁊ formali. 59.
Utrum terra eē locum nālem nō ipedita tendat ad centrum. 59.
De differētijs poſitōis ⁊ loci. 60.
Utrū loci ſit locꝰ per accidens. 62.
Utrū locus ſit equalis locato. 63.
Utrū augmentum ſit motus localis. 63.
Utrū locus ſit corpus vel ſuperficies. 64.
Utrū īmobilitas ſit p̄prietas loci. 64.
Utrū vltima ſpa ſit in loco per centrum. 65.
Utrū motus celi ſit ſitualis. 66.
Utrū idē corpꝰ poſſit ſimul eē i plurib⁹ locis. 67.

Digreſſiones .ij. ſūme.

Utrum hec ꝓpoſitio ſit poſſibilis: vacuū ē. 69.
Utrū corpora carētia intrinſeca reſiſtentia in vacuo moueri poſſint. 69.
Utrū rō Ariſtotelis. 71. ꝓpoſitū ꝓcludat. 69.
Utrū rō Ariſt. 72. intentū oſtendat. 70.
Utrū mixta inalata reſiſtētiā hēant itrinſecā. 70
Utrū penetratio dimēſionū ſit poſſibilis. 71.
Uñ hēat mobile q̄ rarefieri ⁊ ꝑdēſari dicaf. 71.
Utrū eadē forma iueniaf a p̄cipio alteratiōis vſq; in finem. 72.

Digreſſiones .iij. ſūme.

Utrū tps ſit primū mobile regls motū. 73.
Utrū ſi ſunt plures celi ſint plura tpa. 73.
Utrum tempus ſit motus. 74.
Utrum motus ⁊ tps ſint q̄ſtitates ꝓtinue. 75.
Utrū numerꝰ diſtinguaf re a rebꝰ nūeratis. 75.
Utrū potētia ad nō eſſe ſit ifinita in futuro. 76.
Digreſſio de eternitate: euo ⁊ tempore 78.

Digreſſiōes p̄ie ſūme

quinti libri phyſicoꝝ.

Utrū ſit ꝓtētio in dictis Auerr. primo de anima 37. 5. phyſicoꝝ primo. 8. phyſicoꝝ. 27. 80.
Utrū qualitates ꝑie ſint cōpoſſibiles ſm certos gradus in eodē ſubiecto. 81.
Utrū motus ſit tm̄ in tribus p̄dicamētis. 82.
Utrū iſta ꝓña valeat: in ſubſtantia eſt ꝓtrarietas ergo motus 82.
Utrū relatio acquiraf p motum. 83.
Utrū habitus: qñ: ſitus: acgranf p motū. 84.
Utrum caliditas ſumma ſit remiſſa. 85.

Digreſſiones. ij. ſūme.

Utrū in ſubſtātijs inueniaf forma diminuta que poſtea fiat perfecta. 86.
Utrū aīal ſit ens ꝓtinuū vel contiguū. 87.
Utrū aſcenſus ⁊ deſcēſus: augmētū ⁊ dimiutio: ſint eiuſdem rationis. 87.
Utrū vnitas mobilis: tpis: ⁊ rei in q̄ ꝓſtituiē motus: ſatisfaciant vnitati motus numerali. 87.
Utrū eadē valitudo poſſit lōgo pmanē tpe. 88.
Utruz duo motꝰ ẽ̄rij poſſint eē vnꝰ motꝰ nūero. 88.
Utrū motus celi ſit equalis ⁊ inequalis. 89.

Digreſſiones. iij. ſūme.

Utrū ẽ̄rietas motuū noſcaf ex ẽ̄rietate termioꝝ a quibus ⁊ ad quos. 89.
Utrū poſſint alig motus ẽ̄riari adinuicē. 89.
Utrū qualitates ẽ̄rie ſint cōpoſſibiles ſm certos gradus. 91.
Utrū quies in tertio ad quē ſit pfectio motꝰ. 91.
Utrū ſenectus ſit ꝑter nām. 92.
Utrū tot ſint ſpēs ſanitatis quot egritudis. 92.
De diebus creticis ⁊ p̄diicatōe humoꝝ. 93.
Utrū quies violēta pēdeat ab aliqua cā. 94.
Utrum colores medij componanf formaliter ex extremis. 94.

Digreſſiōes p̄ie ſūme

ſexti libri phyſicoꝝ.

Quo nam pacto punctus in linea: ⁊ momentū in tempore inueniantur. 95.
Utrum forma accidētalis alteri aduenies poſſit illud reddere maius. 95.

Utruz in infinitū ꝙtinuū possit esse diuisuz. 96.
Utrū motꝰ ꝓponaf ex motibꝰ ñ ex mutatj eé. 97.
Utruz demonstratio qz sit demonstratio. 97.
Penes quid attendaf velocitas in quouis mo/tu: tanꝯ penes effectuz. 98.
Utruz omne quod mouetur: possit velociꝰ ꝛ tar/dius moueri. 99.
Utrū magnitudo ex magnitudinibus necessario componatur. 99.

Digressiões scde sūme.

Utrum hec ꝓpositio: oē qđ transmutaf est diuisibile: vera sit de quacūꝯ mutatione. 100.
Motus ꝛ ges nō mometo sz tpe mēsuranf. 102.
Quoduis mobile non indiuisibile sed diuisibile existit. 102.
Motus est diuisibilis diuisione mobilis tempo/ris ꝛ moueri. 102.

Digressio tertie sūme.

Utrum ipsius motus non ꝓncipiū sed finis assi gnari possit. 103.

Digressio q̄rte summe.

Utruz spatiū finituz possit transiri tpe infinito: ꝛ tempore finito spatiuz infinituz. 104.

Digressio qnte sūme.

Utrum indiuisibile moueri possit. 105.

Digressio ꝓie summe.

Septimi libri phȳsicoꝝ.
Utrum aliquid possit se reducere de potentia ad actum: ꝓmo ꝛ per se. 106.

Digressiões ktie sūme.

Utruz mouens ꝛ motū simul existant ꝛ in mouē tibus ꝛ motis sit ꝓcessus in infinitum. 108.
Utruz solum qualitates tertie speciei acgrantur per veram alterationem. 111.

Digressiões q̄rte sūme

Utruz vīr potentia duplicata vel resistentia sub/duplicata seq̄f motꝰ ꝑcise ī duplo velociꝰ. 113.
Utruz ꝓportiones potentiarū mouētiuz ꝛ velo/citates in motibus eodem proportionis ordi/ne proportionentur. 114.

Digressiões ꝓie sūme.

Octaui libri phȳsicoꝝ.
Utrum Aristoteles disserat de eternitate motus primi vel motus in cōmuni. 114.
Differentia inter intellecta in potentia ꝛ credi/ta in potentia. 115.
Utrū nō esse ꝓducti ꝑcedat ꝓductū tempore nō natura tantum. 116.
Utrū a volūtate eterna possit effectus nouus ꝓ/duci sine sui imutatione. 116.

Digressiones .ij. sūme.

Utrum detur etas consistentie. 118.
Utrū motus celi sit nālis ꝓ aiaz ꝛ ꝓ coꝓ. 119.
Utrū a medio elemēta per se primo mouea tur: ꝛ a seipsis ꝓ accidens tantū. 120.
Utrū aīa humana: qz in ea nō est idē intelligens ꝛ intellectū. nō sit eterna. 121.

Digressiones .iij. sūme.

Utrū animalia genita coitu ꝛ putrefactione sint eiusdem speciei. 122.
Utruz planete moueantur pluribus motibus re distinctis. 122.

Digressiões .iiij. sūme.

Utrum generatio alterationē precedat. 124.
Utrū motꝰ localis ꝑcedat oēs alios motꝰ. 124.
Utrum celum sit animatū. 125.
Utrum inter oēs motus contrarios cadat quies media. 125.

Digressiones .v. sūme.

Utrū totū moueat totū maiori tpe q̄ ps ptē. 126
Utrū celū sit cōpositū ex intelligētia ꝛ orbe. 126.
Utrum celum sit eternum. 127.
Quomodo ꝓiecta mouenf a proiciente. 127.
Utrū deus sit finiti vel infiniti vigoris. 128.

Finis.

Papie Impressa per Jacob de pauciſdra/pis de Burgofrancho Anno dñi 1507. die. 12. Julij.

Resolutis phȳe cultoribꝰ. Brande de portis ꝛ Francisco taegio Mediolanensibus. condiscipulis amantissimis. Hyeronimus Gablonetus Mantuanus. S.

Quam ea (doctissimi adolescētes) que annis superioribꝰ excellentissimꝰ phȳe interpres Tiberius Bononiensis: cuius felici auspicio ad capescenda peripateticorum dogmata accedimus: in Aristote. ꝛ Auer. ꝓfundissimas in dyaletica: nāli: diuinaq̄ phȳa: explicauerat snias: apud me essent: diuturnis vigiliȝ cōquisita: eam vero nālis phȳe parte que circa rez nālium prin/cipia versaf: presenti anno iterpretaturus esset: ne tanti doctoris ꝓceptus in tenebris absolutissimi ha/berent: ceteris quoq̄ gymnasijs me ꝓdesse arbitratus. (Bonū etenim q̄to melius tanto cōicabilius) Lecturā in octo de phȳsica auscultatione Arist. ꝛ Auer. volumina: quā Ticinēses preclarissimi phȳe cultores āno. M. B. ij. collegerūt: oī studio cognoscendā susceperi: recognitāq̄ impressioni mandandā curaui. Jd deinceps faciā vt reliqua ipsius volumina in lucē ꝓdeāt. Vobis vero excellentissimi adole scētes: cū ꝓceptoris nostri snias resolute ac ceteris diligēti⁹ noueritis: elaborandū erit ꝓfecto vt ipsius castigatissimi ꝓceptus habeanf. Valete. Batū Papie: quarto idus Julij. M. B. vij.

Hyeronimi vercellēsis Comitis stirpiane carmē. ad excelētissimū ꝓceptorē suū. d. Tyberiū.

Jam tua iam Tiberi portu firmata carina
Stat phȳsices: docta pallade vecta dea
Boctaq̄ cyaneas superauit cymba procellas:
Et ꝓuius ignotum iam patefecit iter:
Quo fit: vt insanis si qs iactetur ab vndis:
Hac modo fulcitus negligat arte minas:
Nunc tua daphnigena cinganf tempora lauro:
Et cadat eterno victima vota deo:
Victor adest hostesq̄ suos pede calcat ꝛ vrget:
Quattuor in niueis ecce triūphat equis.
Perq̄ coronatā spolijs pendentibus vrbez
Excipiat dominū turba diserta suum:
Hic age quis melius vel quis naz doctior vn q̄ȝ:
Scripserit in dictis o stagirite tuis:
Ut rapido fuluū spectatur in igne metallum:
Sic sua sunt doctis scripta ꝓbata viris:
Nunc age fraterno quisqs tibi iunctꝰ amore est
Gaudeat: ꝛ reduci det pia tura ioui:
At si quis: nomēq̄ tuuz: geniumq̄: laremq̄:
Odit: ad incultos exulet ille getas:
Caucaseasq̄ colat deserta in sede pruinas:
Ruraq̄ sarmatico semp operta gelu:
Uiscera primeui lanient rozantia nati:
Tantaleāq̄ ferant nocte dieq̄ sitim:
Mox vbi moze laceros anima fedauerit artus:
Sit preco: equozeis esca cibusq̄ feris:
Hec ego deuoueo: Tiberi sed dixit apollo:
Viuet: ꝛ eternū me duce nomen erit:
Longaq̄ tuz doctas abolebunt secula cartas:
Cum mare: cū tellus: cū ruet ąre polus:

Petri Virtuani pādinensis ad lectorē carmen.

Magnꝰ Aristotelis sūmas ad Auerrois arces
Perfaciles aditu strauerat ante vias
Sed multo suffossa lacu preruptaq̄ saxis
Semita: vix paucis peruia nuper erat
At Tyberi dumos: lapides: tetraſq̄ lacunas
Sustulit: ꝛ tutum cura parauit iter
Cymerias nemoꝝ tenebras: ꝛ vincula Gordi
Lerneam alcides perdidit ille feram.
Nunc magni phȳsicen stagyrite ꝛ Auerrois alti
Lucidius phebo suscipe lector opus.
He Tiberi te docte manent per secula grates
Quas ordo: ataq̄ etas nulla referre queat.